www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

www.terc.hu

www.terc.hu

ADALÉKOK

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS

TÖRTÉNETÉHEZ

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

ADALÉKOK

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS TÖRTÉNETÉHEZ

ELSŐ KÖTET

IRTA

SCHMALL LAJOS

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS NYUG. ALLEVÉLTÁRNOKA.

BUDAPEST

A SZÉKES FŐVÁROS KIADÁSA

1899

www.terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

www.terc.hu

FOGLALAT.

Lap.

I. A pestvárosi hatóság és szervezete 1

II. A Külső-tanács és Százas-polgárság egyesülésével alakult Választó- illetve Választott-polgárság 131

III. Pestváros tisztviselői és egyéb alkalmazottjai 171

IV. Buda-Pest polgárai, grátisz- és díszpolgárai 247

V. 1. Pestvárosi bizottság tagjai 1848. 1861. 1867-ből 269
2. Pestvárosi községtanács tagjai 1850 1860-ig 278

VI. Ismertetése az 1785-ben Pestváros birtokában volt épületeknek 283

VII. Pestváros utczái és terei 1817-ben 293

VIII. Oklevéltár 303

www.terc.huwww.terc.huwww.terc.huwww.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

I.

A PESTVÁROSI HATÓSÁG ÉS SZERVEZETE 1687–1848

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

I.

A pestvárosi hatóság és szervezete.

1.

Buda-Pest városában a törökök kiűzése után a végrehajtói és birói hatalommal felruházott felsőséget a Budán székelt és 1687-ben életbeléptetett császári kamaraigazgatóság gyakorolta. Első igazgatója Werlein János István volt, ellenőre pedig Lang Ádám.* A budai kamaraigazgatóság, a kinek jogköréhez tartozott Buda-Pesten kivűl még Esztergom és Érsek-Ujvár kormányzása is, végrehajtotta a bécsi udvari kamara parancsait, felügyelt a korona jogaira és jövedelmeire s mint közigazgatási hatóság megkezdette Buda-Pest újjátelepitését, osztotta a telkeket és szolgáltatott igazságot a már letelepedett lakosságnak. A letelepültek zöme mesteremberekből állott, de ezekre is volt leginkább szükség, hogy a romban hevert két város minél előbb lakhatóvá váljék; azért ezek az engedélyezve volt öt évi adótól mentességen kivül még kiváltságokban is részesültek, a telkeket pedig a romos házakkal vagy ingyen vagy oly potom áron kapták, hogy a házak olcsósága is kedvezménynek volt tekinthető; ezen kedvezmények ellenében azon-

* Kamarainspektorok voltak: 1687—1691. Werlein János István; 1691—1694. Ploss Ferdinand Helfreich v. Mülleithen; 1694-ben helyettes inspektor: Prunner György; 1694—1701. Kurz János Ignácz; 1701. után Zenneg Kristóf v. Scharffenstein.

www.terc.hu

ban kötelesek voltak az elfoglalt telken a házat egy év alatt felépiteni és a ház felépitése után a polgárjogot megszerezni.

A lakosság nagyobb része Ausztriából és Németországból vándorolt be; de jöttek elég szép számban magyarok is, míg a csekélyebb rész a szlávokból, különösen a ráczokból és egyéb nemzetiségből állott.

A régi birtokosokból, ha voltak még ilyenek, senkisem kivánkozott vissza, legalább ezen a jogczímen sem Buda, sem Pest házleirási könyvei az úgynevezett »Zaiger über die Statt . . . . .«, továbbá a tanácsülési jegyzőkönyvek és a polgárok törzskönyvei egyet sem emlitenek.* A török uralom előtti időből birtokosok már nem lehettek, de bajos is lett volna másfél század után az utódoknak a birtokjogot kimutatni, a mit egyébiránt elévülés folytán már régen elveszitettek. A török járom alatt a házbirtokosok mindenesetre törökök voltak, a kiknek Buda eleste után itt már nem volt mit keresniök, annál kevésbbé, mert Budát-Pestet, éppen úgy, mint a többi visszafoglalt területet, a bécsi kormány hóditott birtoknak tekintette. Megengedve, hogy keresztények is szerezhettek Budán-Pesten házat, ezek akkor az ostrom elől menekülve útközben vagy elvesztek vagy biztosabb menedékhelyet találva, a már kiállott szenvedések után a biztos tűzhelyet a bizonytalanért elhagyni nem akarhatták.

A telepités megkezdésével egy újabbkori népvándorlás következett. Németország egész rajokat eresztett Magyarországra. Budára-Pestre azonban ezeknek csak egy része érkezett, a másik rész még útközben, ki Érsek-Ujvárott, Esztergomban, ki pedig Váczott és más-más helyeken telepedett le. Egyik-másik szerszámain kivül mit sem hozott magával, ezek aztán kötelezettségüknek, t. i. hogy házaikat egy év alatt felépitsék, meg nem felelhetvén, a telkeket tőlük visszavették és másoknak osztották ki. Ezek közül, a ki tehette, tovább ment, másik

* Egy mégis jelentkezett később, még pedig egy török házbirtokos utódja, a ki gyermekkorában az ostrom alkalmával rabságra esvén, a keresztény hitre áttért, és kérte a tanácsot, hogy atyjának házát, mely a hatvani-utczában, a volt klinika-épület helyén állott, adja át néki; a tanács a kérelmet megtagadta és a kamaraigazgatósághoz utasitotta, minthogy a házat a város az igazgatóságtól kórházi czélra már is megvette.

része itt maradt, hogy napszámmal vagy mesterségével keresse kenyerét. Minthogy pedig ezek a házbirtokos polgárok házaiban fogadtak lakást, lakóknak (Inwohner) nevezték és minden polgári jogokból kizártan mint tulajdonképpeni zsellérek tengődtek tovább. A birtokos-osztály a háztulajdonosokból állott, a kik öt forint díj lefizetésével a budai kamaraigazgatóságtól a polgárjogot megszerezvén, Buda-Pest kiváltságos osztályának, vagyis a polgárságnak képét viselték.

Mennyi lakosa volt Pest városának a telepités első éveiben, erre nézve biztos adatok nem adhatók. Az első lakosság az ostromló seregből visszamaradt katonákból, katonatisztekből és a Pesten felállitott állami hivatalok tisztviselőiből került ki. Szaporitotta ezek számát a munkát kereső vidéki népség és a lassankint települő polgárság.*

A polgárokról vannak ugyan adataink, a kiknek neveit a polgárok törzskönyve (Burger-Roll) őrizte meg; de ez sem

* Rómer Fl. »Régi Pest« czimű munkájának 201. lapján a születések és esketések alapján Pest város lakosságát 1695. és 1696-ban 3387-re, s 1698. és 1699-ben 4416-ra teszi; megfeledkezik azonban arról, a mit a 205. lapon mond, hogy t. i. a vidékről is hoztak gyermekeket keresztelésre. Már pedig, ha a vidéken nem volt pap, akkor nemcsak keresztelések, hanem esketések is fordultak elő Pesten s ezeket mint vidékieket nem is lehet a pesti lakosok közé sorolni. Mindamellett, hogy Rómer ezt tudta, mégis feltünőnek tartja, hogy a halottak száma elüt a keresztelésektől és esketésektől; ezen nincs mit csodálkozni, a halottakat nem hozták Pestre, hanem eltemette pap nélkül a kántor. Helyesebb Kőrösinek számitása »Budapest fővárosa az 1881. évben« czimű munkájának I. füzet 5-ik lapján, a hol a lakosságot a házak után számitva, egy házra egy családot, azaz hét személyt vesz alapul és 1696-ban a Rómertől kimutatott 278 ház után körülbelül 2000-re teszi a lakosságot. De ezt is soknak találom, annál inkább, mert a mint egy 1696-diki kamaraigazgatósági iratból kitünik, a letelepedettek nagyobb része családját magával sem hozta, hanem itt vadházasságban élt, máskülömben is az akkori háborús idők, különösen pedig a közegészségellenes állapotok következtében folyton tartott járványos betegségek ily szaporodást meg nem engedhettek, még pedig egy oly városban, a hol még 1703-ban is a tanács szavai szerint: »in deme anzusehen wie der Burger in mehristen nur mit Einem Zimmer versehen«, — vagyis a legtöbb polgárnak csak egy szobája volt; ebből tehát az is érthető, hogy a polgárok házai nagyobbrészt csak egy szobából állottak.

teljes, mert a könyv vitelét körülbelül 1699-ben kezdették meg, habár összeirták a polgárokat az 1687-dik évtől kezdve, mégis az időközben elhaltakat és eltávozottakat kihagyták. Elsőnek 1687-ről Proberger Jakab sörfőző, az 1688-ban kinevezett tanácsos, illetve kamarás és későbbi biró van megnevezve.

A polgárok emlitett törzskönyve alapján el fogjuk sorolni a következő I. sz. tábla 1. rovata alatt az 1687—1716 években befogadott polgárok számát; a 2-ik rovatban a polgároktól

Pest város polgárainak, házainak és lakósainak száma 1687—1716-ig.

I. sz. Tábla.

Év	Polgárok						Házak							Lakósok	
	nemzetisége				száma		Pest					száma		száma	szaporodása
	magyar	német	szláv	egyéb	a befogadás évében	összesen	polgári	állami	városi	megyei	szerzetes	az épités évében	összesen		
	1						2							3	
1687	14	7	6	.	27	27	34	.	.	.	.	34	34	238	.
1688	4	4	1	.	9	36	8	.	.	1	.	9	43	301	63
1689	5	6	7	.	18	54	19	.	3	.	.	22	65	455	154
1690	2	5	4	1	12	66	14	1	1	.	1	17	82	574	219
1691	6	3	3	.	12	78	13	.	.	.	.	13	95	665	91
1692	14	12	13	.	39	117	46	.	.	.	1	47	142	994	329
1693	7	7	14	.	28	145	22	.	.	.	.	22	164	1148	154
1694	9	7	21	.	37	182	32	.	.	.	.	32	196	1372	224
1695	11	9	3	1	24	206	24	.	.	.	.	24	220	1540	168
1696	13	34	3	.	50	256	24	.	.	.	.	24	244	1708	168
1697	4	12	17	1	34	290	21	.	.	.	.	21	265	1855	147
1698	12	10	2	1	25	315	15	.	.	.	.	15	280	1960	105
1699	11	17	8	.	36	351	25	.	.	.	.	25	305	2135	175
1700	4	4	5	.	13	364	4	.	.	.	.	4	309	2163	28
1701	3	10	5	.	18	382	5	.	.	.	.	5	314	2198	35
1702	32	23	34	.	89	471	62	.	.	.	1	63	377	2639	433
1703	.	6	6	.	12	483	1	.	.	.	.	1	378	2646	7
1704	.	.	.	.	.	483	.	.	.	.	1	1	379	2653	7
1705	.	2	1	.	3	486	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1706	.	4	2	.	6	492	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1707	.	3	.	.	3	495	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1708	1	1	1	.	3	498	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1709	1	2	6	.	9	507	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1710	.	3	2	.	5	512	.	.	.	.	.	.	379	2653	.
1711	5	9	7	.	21	533	4	.	.	.	.	4	383	2681	28
1712	4	14	3	.	21	554	.	.	.	.	.	.	383	2681	.
1713	2	12	7	.	21	575	4	.	.	.	.	4	387	2709	28
1714	6	9	4	1	20	595	6	.	.	.	.	6	393	2751	42
1715	1	8	1	.	10	605	1	.	.	.	.	1	394	2758	7
1716	3	9	1	.	13	618	.	.	.	.	1	1	395	2765	7
összesen	174	252	187	5	618	.	384	1	4	1	5	395	.	.	.

birt házak számát; a 3-ik rovatban pedig az előző rovat alatt kitüntetett házak száma után — Kőrösi szerint hét személyt számitva egy egy házra — a lakosság számát.

A tábla 2-dik és 3-dik rovatának összehasonlitásával azt tapasztaljuk, hogy az első kilencz évben a házak száma nagyobb a polgárok számánál, a miből az következtethető, hogy egyik-másik polgárnak egynél több háza is volt. Csakugyan a polgárok törzskönyve szerint már 1687-ben hat polgár két-két háznak vala birtokában, mig 1696 végéig huszonnégy polgárnak két-két háza volt, egynek pedig három háza. A későbbi években a polgárság száma felülmulja ugyan a házak számát, de csak a táblás kimutatáson, a hol a fogyatkozás, a mi elhalálozás vagy eltávozás folytán bekövetkezett, számitásba nem volt vehető; másrészt pedig a polgárok számát a házak ellenében emelte oly polgároknak befogadása is, a kik házbirtokosok nem voltak, hanem a polgárjogot vagy intelligenczia czímén, vagy mesterségük és iparuk után, mint a czéhek és testületek tagjai szerezték meg. Ezen a czímen pedig a kimutatott harmincz év alatt 113 kapott polgárjogot.

Az elhaltakról és eltávozottakról adat nem állván rendelkezésünkre, mégis ha ezekre átlagosan 30%-ot számitunk, megtudhatjuk, hogy 1692 után és pedig:

1696-ban volt körülbelül	. . . . .	180	polgár,
1706-ban »	»	345	»
1716-ban »	»	433	»

Minthogy pedig a táblázatban kimutatott összes 618 polgár között, a mint már is emlitettük, 113 oly polgár is szerepel, a kik házbirtokosok nem voltak, ezeknek számbavétele végett mellékeljük a II. sz. táblát.

www.terc.hu

II. sz. Tábla.

Polgár jogot szerzett ház nélkül:		Házbirtokos volt tehát az I. sz. tábla 1. rovata alatt kimutatott összes polgárok közül:	
1687-ben	1	1687-ben	26
1692-ben	2	1692-ben	114
1693-ban	4	1693-ban	138
1694-ben	4	1694-ben	171
1695-ben	4	1695-ben	191
1696-ban	20	1696-ban	221
1697-ben	8	1697-ben	247
1698-ban	5	1698-ban	267
1699-ben	6	1699-ben	297
1700-ban	1	1700-ban	309
1701-ben	4	1701-ben	323
1702-ben	3	1702-ben	409
1703-ban . . .	5	1703-ban	416
1706-ban	3	1706-ban	422
1707-ben	3	1707-ben	422
1708-ban	2	1708-ban	423
1709-ben	5	1709-ben	427
1710-ben	2	1710-ben	430
1711-ben	2	1711-ben	479
1712-ben	6	1712-ben	464
1713-ban	4	1713-ban	481
1714-ben	2	1714-ben	499
1715-ben	4	1715-ben	505
1716-ban	13	1716-ban	505
összesen . .	113		

A házbirtokosokon kivül befogadott 113 polgárnak az összes 618 polgár számából való levonása után, mint házbirtokos 505 polgár nevezhető meg, s ha ezekből is 30%-ot az elhalálozásra és eltávozásra számitunk, akkor az 1716-ban már állott 395 ház körülbelül 354 tulajdonos között oszlott meg.

Az 1716. év végéig tehát Pesten már is 395 ház állott, s a harmincz év alatt 94-nél kétszer, 35-nél háromszor, 10-nél pedig négyszer változott a birtokos.

A legtöbb, vagyis 63 ház épült 1702-ben a tömegesen letelepedett ráczoktól, még pedig a bástyához támasztva a mai Bástya-utczától a Károlyi-Sándor-gróf-utczáig terjedő részen;

www.terc.hu

Pest városa az 1687-1716 években.

Jelmagyarázat:

- üres telkek
- beépített telkek:
  - 1687 - 1696 években.
  - 1697 - 1706 években.
  - 1707 - 1716 években.

Halvani kapu
Magas Rondella
Régi lövölde
Szabó Rondella
Új világ
Kecskeméti kapu
Kis Rondella
Krautschneider R.
Új világ utcza
Városi kórház
Vármegyeház
Hatvani utcza
Wilsersheimb telke
Harruicher
Kolbacher kert
Sz. Ferenczieck
Uri utcza
Pálosok
Hajdu utcza
Kecskeméti kapu utcza
Szervita utcza
Hosszú utcza
Irgalmasok utczája
Irgalmasok u.
Nagy mecset
Szerviták
Szervita kapu utcza
Váczi kapu utcza
Kovács utcza
Ispolaby utcza
Lipót utcza
Váczi kapu
Buzatér
Sarkantyus utcza
Vall köz
Bástya utcza
Rácz templom
Magyar utcza
Alsó Duna Bastya
Lipót Bastya
Kösi utcza
Kohary köz
Vizi kapu utcza
Vizi kapu
Hajós utcza
Hajós u.
Rondella a Duna felé
Duna Rondella
A Dunai Rondella
Hídpálya
Cs. hajó-hivatal
Rondella utcza
Kis utcza
Kegyesrendiek
Főtér.
Fő templom
Plebánia
Hal tér
Buzaköz
Plébános utcza
Első Bajor utcza
Második Bajor utcza
Kötélgyártó utcza
Duna folyam

www.terc.hu

PESTI KÖNYVNYOMDA R. T. BUDAPEST.

www.terc.hu

47 ház 1692-ben és 34 ház 1687-ben. Teljesen pangott az épitkezés 1703-tól 1711-ig, a mennyiben ezen idő alatt egyetlen egy ház sem épült fel; ennek okát az 1703—1706-diki kurucz háborúnak és ennek nyomora következtében kitört pestis-járványnak tulajdonithatjuk. Az akkori keserves állapotok azonban nemcsak az épitkezésre voltak nagy befolyással, de hátráltatták a telepitést is, sőt a már letelepedve volt magyarok és ráczok közül többen Rákóczy seregéhez csatlakozva, Pestet elhagyták.

Az épitkezés sikeres előhaladását tapasztaljuk az első évtizedben, a mennyiben 1687—1696-ig már 244 ház állott, sőt haladást mutat még a második évtized is 1697—1706-ig 135 házzal, ellenben a harmadik évtizedben 1707—1716-ig csak 16 ház épült fel. A házak az 1—454. sz. telkeken épültek s ezen telkek közül a 11., 12., 132., 341., 342., 391—395., 398—400., 402—403., 405—409., 411—424., 426—433., 435—453. számú telkek, valamint a 455-től folytatólagosan számozott telkek maradtak üresen.

Az egyes házak épitésének évét a III. sz. táblában mutatjuk ki, mely táblázat használásához, valamint a mondottak könnyebb megérthetése végett adjuk az ide mellékelt térképet, mely térkép Pest városát, illetve a belváros területét, a házak akkori számait és a három első tiz év épitkezését tünteti elénk.

Rómernek a már idézett munkájában az 1695-dik évről kimutatott 278 háza ellenében az I. sz. tábla második rovata csak 220 házat sorol fel, tehát 58-czal kevesebbet, mint Rómer. A külömbözet onnan származik, hogy a telekkönyvben, illetve telekösszeirási könyvben, a honnan Rómer adatait meritette, nem 278 házat, hanem ennyi telket kell inkább érteni, a mennyiben 278 teleknek volt ugyan már tulajdonosa, azonban ezeknek egy része a kitűzve volt határidő alatt épitési kötelezettségének még nem tett eleget, tehát 278 lakható ház nem is állhatott.* Példa erre a többek közt a 11. sz. telek, vagyis a mai Szervita-tér. Ezt a telket 1696-ban Venerio Ceresola császári műépitő és Buda város tanácsosa ingyen kapta, a ház

* A »Zeiger über die Stadt« czimű könyvben minden telek háznak van felvéve, akár állott már rajta az új épület, akár nem. A »ház« alatt a kiosztott régi romokat értették.

azonban nem épült fel, hanem a telek romos falaival 40 frtért 1707-ben Suchentrunck János György kovácsmester birtokába került, a ki szintén nem épitett házat, mégis, hogy telkét használhassa, a romokban kovácsműhelyét állitotta fel, mig lakását a Koronaherczeg-utcza és Korona-utcza sarkán állott 44. sz. házában tartotta. A 11-dik számú teleknek is volt tehát már telekkönyvi tulajdonosa, ház azonban nem állván rajta, a házak közé mint rom nem is számitható, a mint az I. sz. táblázatban a házak közé fel sem vettük s a III. sz. táblázatban is mint üres telek szerepel.

Az 1687—1716-diki években épült házak épitési éveinek kimutatása.

III. sz. tábla.

Házszám	Épitési éve	Házszám	Épitési éve	Házszám	Épitési éve	Házszám	Épitési éve	Házszám	Épitési éve
1	1693	21	1693	41	1687	61	1687	81	1692
2	1688	[2] 22	1692	42	1688	62	1696	82	1692
3	1697	23	1692	43	1691	63	1692	83	1693
4	1692	24	1696	44	1687	64	1697	84	1695
5	1691	25	1698	45	1698	65	1695	85	1693
6	1691	26	1692	46	1689	66	1693	86	1692
7	1692	27	1690	47	1689	67	1695	87	1692
8	1698	28	1692	48	1690	68	1692	88	1688
9	1696	29	1697	49	1690	69	1696	89	1688
10	1695	30	1697	50	1690	70	1687	90	1695
[1] 11	—	31	1690	51	1693	71	1692	91	1692
[1] 12	—	[3] 32	1688	[5] 52	1690	72	1694	92	1695
13	1694	33	1699	53	1701	73	1688	[6] 93	1695
14	1698	34	1698	54	1692	74	1699	94	1692
15	1698	[4] 35	1692	55	1692	75	1693	95	1693
16	1693	[4] 36	1713	56	1696	76	1698	96	1696
17	1692	37	1691	57	1696	77	1691	97	1694
18	1702	38	1692	58	1696	78	1687	98	1692
19	1689	39	1694	59	1696	79	1690	99	1699
20	1687	40	1691	60	1698	80	1691	100	1693

[1] 11. sz. a Szervita-tér. 12. sz. a Szervita-kolostor. — [2] 22. sz. a Ferenczieк kolostora. — [3] 32. sz. Pest megyeháza. — [4] 35. és 36. sz. a Szerviták háza. — [5] 52. Proviánt-ház — [7] 93. sz. Körös város háza s mint felépült házat másodkézből szerezte meg; a polgárjogot pedig ezen ház után 1702-ben kapta.

www.terc.hu

Házszám	Építés éve	Házszám	Építés éve	Házszám	Építés éve	Házszám	Építés éve	Házszám	Építés éve
101	1692	[3] 135	1690	169	1687	203	1690	237	1694
102	1699	136	1711	170	1695	204	1694	238	1714
103	1695	137	1695	171	1691	205	1689	239	1693
104	1699	138	1687	172	1689	206	1693	240	1693
105	1693	139	1692	173	1692	207	1693	241	1697
106	1696	140	1698	174	1699	208	1699	242	1687
107	1700	141	1690	175	1688	209	1695	243	1697
108	1693	142	1692	176	1698	210	1690	244	1687
109	1693	143	1695	177	1695	211	1689	245	1692
110	1693	144	1689	178	1713	212	1687	246	1711
111	1694	145	1694	179	1702	213	1690	247	1694
112	1697	146	1687	180	1694	214	1694	248	1689
113	1688	147	1692	181	1689	215	1689	249	1697
114	1695	148	1699	182	1699	216	1694	250	1701
115	1694	149	1699	183	1687	[7] 217	1694	251	1702
116	1695	150	1687	184	1692	[7] 218	1704	252	1694
[1] 117	1687	151	1689	185	1699	219	1695	253	1695
118	1697	152	1693	186	1690	220	1687	254	1702
119	1692	153	1692	187	1696	221	1693	255	1692
120	1689	[4] 154	1700	[5] 188	1716	222	1691	256	1694
121	1694	155	1694	189	1696	223	1689	257	1694
122	1692	156	1695	190	1696	224	1689	258	1694
123	1694	157	1687	[6] 191	1688	225	1687	259	1702
124	1699	158	1696	[6] 192	1692	226	1700	260	1703
125	1692	159	1696	[6] 193	1690	227	1687	261	1694
126	1689	160	1690	194	1697	228	1714	262	1687
127	1687	161	1689	195	1700	229	1687	263	1699
128	1691	162	1695	196	1696	230	1697	264	1691
129	1699	163	1687	197	1699	231	1694	265	1699
130	1687	164	1692	198	1699	232	1692	266	1692
131	1687	165	1688	199	1694	233	1694	267	1691
[2] 132	—	166	1695	200	1687	234	1697	268	1694
133	1692	167	1692	201	1692	235	1694	269	1696
134	1702	168	1688	202	1689	236	1687	270	1692

[1] 117. sz. házat 1702-ben a polgárjog megszerzésével megvette Hevesmegye. — [2] 132. sz. telken épült a ráczok temploma. — [3] 135 sz. telken állott a városi sörház. — [4] 154. sz. ház 1702-ben a polgárjoggal Kecskemét város tulajdonába ment át. — [5] 188. sz. Kegyesrendiek tulajdona. — [6] 191., 192., 193. sz. a városháza. — [7] 217. és 218. sz. Domonkos-rend házai.

www.terc.hu

Ház-szám	Építés éve	Ház-szám	Építés éve	Ház-szám	Építés éve	Ház-szám	Építés éve	Ház-szám	Építés éve
271	1693	309	1702	347	1702	385	1702	423	—
272	1698	310	1702	348	1696	386	1702	424	—
273	1689	311	1692	349	1696	387	1698	425	1693
[1] 274	1689	312	1702	350	1702	388	1692	426	—
[2] 275	1689	313	1702	351	1702	389	1698	427	—
[2] 276	1689	314	1694	352	1702	390	1699	428	—
277	1697	315	1702	353	1702	391	—	429	—
[3] 278	1690	316	1702	354	1697	392	—	430	—
279	1702	317	1689	355	1702	393	—	431	—
280	1699	318	1702	356	1702	394	—	432	—
281	1691	319	1702	357	1698	395	—	433	—
282	1699	320	1701	358	1702	396	1702	434	1714
283	1713	321	1702	359	1702	397	1702	435	—
284	1702	322	1702	360	1702	398	—	436	—
285	1702	323	1702	361	1702	399	—	437	—
286	1695	324	1702	362	1697	400	—	438	—
287	1697	325	1692	363	1687	401	1714	439	—
288	1699	326	1702	364	1702	402	—	440	—
289	1694	327	1702	365	1702	403	—	441	—
290	1695	328	1702	366	1692	404	1713	442	—
201	1702	329	1702	367	1692	405	—	443	—
292	1687	330	1694	368	1702	406	—	444	—
293	1697	331	1701	369	1702	407	—	445	—
294	1711	332	1702	370	1687	408	—	446	—
295	1696	333	1702	371	1702	409	—	447	—
296	1697	334	1702	372	1702	410	1715	448	—
297	1692	335	1702	373	1702	411	—	449	—
298	1702	336	1696	374	1687	412	—	450	—
299	1699	337	1687	375	1702	413	—	451	—
300	1697	338	1702	376	1687	414	—	452	—
301	1695	339	1714	377	1696	415	—	453	—
302	1696	340	1711	378	1687	416	—	454	1714
303	1702	341	—	379	1694	417	—	455	—
304	1697	342	—	380	1699	418	—	456	—
305	1699	343	1702	381	1702	419	—	457	—
306	1702	344	1702	382	1699	420	—	458	—
307	1697	345	1702	383	1698	421	—	459	—
308	1694	346	1702	384	1701	422	—	460	—

[1] Iskola. — [2] Plébánia. — [3] Pálosok kolostora.

www.terc.hu

Nemzetiség tekintetében a telepités első éveiben a magyarságot kedvező arányban találjuk letelepedve, a mennyiben a magyarok, ha nem is valami nagy számmal, az első öt évben mégis 0,07%-kal valának többségben a németekkel szemben, a további években már a németség kerekedik fölül, hogy a magyarokat Pest város falaiból lassankint kiszoritsa.

A harmincz év alatt polgárjogot nyertek között a következő magyar nevek vannak megörökitve; egyébként pedig kimutatjuk ezeknél azt is, hogy egyik-másik nevet hány polgár viselte. A neveket adjuk úgy, a mint a város német jegyzője a törzskönyvbe beiktatta, u. m.:

Abzi = Apczy	1	Gongati = Gombkötő	2
Antal	1	Gyöngesi	1
Arvaj	2	Halas	2
Ats	3	Heredi	1
Bainozi	1	Horvat	4
Ballasch	1	Huszar :	2
Banyo	1	Hűs	1
Bap	1	Hydék Szabó	1
Barani	1	Imre	1
Benke	1	Jasperini = Jászberényi	1
Beregi	1	Juhasz	1
Beskereki	1	Kenesi	1
Becz	1	Kis	4
Boskaj	1	Kovacs	1
Botsai	1	Körty	1
Budaj	2	Lakatos	1
Budi	1	Laslo	1
Bustaj = Pusztay	1	Lendvay	1
Caposvarj	1	Lenti	1
Covats	1	Lippai	1
Csizmadi	1	Mezaros	2
Fejervarj	2	Monar	1
Figeti = Fügedy	1	Nagy	2
Fitos	1	Naidt = Nagy	3
Fitschor	1	Nerges	1
Fogarasi	1	Novaki	1
Forgas	1	Onosi	1
Forgats	1	Ormosti	1
Fotor	1	Ördes = Erdős	2
Gazoni = Kászonyi	1	Ötves	1

www.terc.hu

Pab	1	Söttér	2
Pal	1	Suiz = Szűcs	10
Pattai	1	Szabanos	2
Pipacsinalo	1	Szabo	10
Rosa	1	Szegedi	1
Rutnaj	1	Szemeredj	1
Salaj	4	Sziarto	1
Salamon	1	Tarhos	1
Santaj	1	Tartar = Tatár	1
Schaitos	1	Thot, Tot és Toth	5
Schosch	1	Törney = Terney	1
Scongradi = Csongrády	1	Török	1
Selej	1	Tsanadi	1
Sereti	1	Versegi	1
Silezi = Szilasi (?)	2	Vinizai	1
Soldan = Zoltán	1	Wesselini	1
Somodj	1	Zisar = Csiszár	2
Sotos = Zsoldos	1	Zismadi	1
		Zuniok = Szunyogh	1

A fenti 148 magyar nevű polgárnak letelepedési idejét három korszakra felosztva, esik:

az I. korszakra, 1687—1697-ig	85
a II. korszakra, 1697—1707-ig	50
a III. korszakra, 1707—1717-ig	13
	148

A polgárok nemzetiségére nézve megjegyezzük, hogy a már előbb ismertetett I. sz. táblázat szerkesztésénél a polgárok törzskönyvében talált adatokat vettük alapúl, t. i. tekintettel voltunk arra, hogy az illető mely országból származott. A magyarok közé a magyarországi születésűeket, a németek közé az osztrák és német tartományokból bevándorolt polgárokat, a szlávok közé a cseheket, morvákat, horvátokat, ráczokat stb. soroltuk, azonban azoknál, a kiknél a származási hely kitüntetve nincsen, kénytelenek voltunk a név hangzására tekinteni. Az igy összeállitott táblázatban, a harmincz év alatt befogadott 618 polgár között volt tehát:

174	magyar,	vagy százalékban:	0·28
252	német,	» » :	0·41
187	szláv,	» » :	0·30
5	egyéb	» » :	0·01
618			1·00

www.terc.hu

Másképpen áll az arány, ha a nemzetiséget a név hangzása után osztályozzuk. E szerint s p. a már felsorolt 148 magyar névhez számítva a polgárjogot nyert három törvényhatóságot, u. m. Hevesmegyét, Kecskemét és Kőrös városát, volt:

151	magyar,	vagy százalékban:	0·24
294	német,	» » :	0·48
161	szláv,	» » :	0·26
12	egyéb,	» » :	0·02
618			1·00

Hogy az első harmincz év telepitvényesei honnan származtak, erre a feleletet a IV. és V. sz. tábla adja meg.

A ráczokat nem tudván biztosan az illetékes ország rovatába beosztani, ezeket a IV. sz. táblában külön soroljuk elő, ellenben az V. sz. táblában mint ausztria-magyarországiakat vettük fel, minthogy nagyon is valószínű, hogy Magyarországból származtak. Sok közöttük a magyar név s lehetséges, hogy elráczosodott magyarokkal van dolgunk, de lehet, hogy csak vallásuk után sorozták a ráczok közé.

Az államoknak mai beosztása, vagyis az V. sz. tábla szerint Pest város telepitéséhez hozzájárult:

Ausztria-Magyarország	421-el	= 0·68%-kal,
Németország	191-el	= 0·31%-kal,
Francziaország (Savoya), Olaszország és Sveicz	6-al	= 0·01%-kal,
	618	= 1·00

Vallás tekintetében a ráczok kivételével a polgárok törzskönyve a múlt század első feléből mit sem mutat ki. A ráczok vagy unitáriusoknak (Ein Catholischer Raz) vagy görög nem egyesült vallásúaknak (Ein Raz) vannak megnevezve.

A Lipót-féle privilegium életbeléptetése utáni időből, vagyis az 1705—1716 évekről kimutatott 135 polgárt egész biztosan a katholikusok közé sorolhatjuk, annál inkább, mert a privilegium értelmében polgárnak csak katholikus volt befogadható.

A fenti 135 katholikus polgárhoz hozzászámitva 27 katholikus ráczot, volt:

katholikus vallású	162
unitárius rácz	130
kétes, bár az oroszlánrész ezeknél is a katholikusokra esik	326
összesen . . .	618

A polgárság származási helyének kimutatása 1687—1716.

IV. sz. Tábla.

Ország	Magyar	Német	Szláv	Egyéb	Összesen
Ausztria	.	39	.	.	39
Bajor	.	15	.	.	15
Braunschweig	.	1	.	.	1
Cseh	.	.	4	.	4
Erdély	3	.	.	.	3
Frankonia	.	6	.	.	6
Galiczia	.	.	4	.	4
Horvát	.	.	11	.	11
Karinthia	.	3	2	.	5
Magyar	171	.	.	.	171
Morva	.	.	7	.	7
Német	.	163	.	.	163
Olasz	.	.	.	4	4
Porosz	.	2	.	.	2
Ráczság	.	.	151	.	151
Savoya	.	.	.	1	1
Stiria	.	11	.	.	11
Sveicz	.	1	.	.	1
Szász	.	4	.	.	4
Szilézia	.	1	.	.	1
Szlavonia	.	.	8	.	8
Tirol	.	6	.	.	6
Összesen	174	252	187	5	618

www.terc.hu

A polgárság származási helyének kimutatása. 1687–1716.

V. sz. Tábla.

Nemzetiség	Ausztria — Magyarország														Németország							Franczia	Olasz	Svéicz	összesen	Fő-összeg
	Ausztria	Cseh	Erdély	Gallicia	Horvát	Karinthia	Magyar	Morva	Rácz	Stiria	Szilézia	Szlavonia	Tirol	összesen	Bajor	Frank	Braunschweig	Porosz	Német	Szász	összesen					
Magyar . . .	.	.	3	.	.	.	171	.	.	.	.	.	.	174	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	174
Német	39	.	.	.	.	3	.	.	.	11	1	.	6	60	15	1	6	2	163	4	191	.	.	1	1	252
Szláv	.	4	.	4	11	2	.	7	151	.	.	8	.	187	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	187
Egyéb	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	4	.	5	5
Összesen . .	39	4	3	4	11	5	171	7	151	11	1	8	6	421	15	1	6	2	163	4	191	1	4	1	6	618

Több adat áll rendelkezésünkre a polgárság foglalkozásáról, bár ebben a tekintetben is nagy a hiány, a mennyiben 143 polgárnál a kereseti ág nincs megnevezve. Ezen hiány különösen szembeötlő az 1702-ben tömegesen letelepedett ráczoknál. Talán nem követünk el valami nagy hibát, midőn az ismeretlen foglalkozású 38 ráczot ez évből a napszámosok közé soroljuk, még pedig azért is, mert a megnevezett ráczok közül tizenhárom ilyennek van emlitve; de kunyhójuk után, melyeket szalmával födve a bástya melletti kis telkeken épitettek, jobbmódú polgároknak nem is következtethetjük. A napszámosoknak ily módoni szaporitásával az ismeretlen foglalkozás leapadt volna 105-re s ezeknek is egy része foglalkozás nélkül mint magánzó élhetett Pesten.

Szintúgy ismeretlen hat polgárnőnek a foglalkozása; egynél ugyan meg van emlitve, hogy a korcsmárossal él, ezt azonban kereseti ágnak talán még sem lehet tekinteni.

A polgárok és háztulajdonosok közt találjuk: Hevesmegyét, Kecskemét és Kőrös városát; továbbá mint házbirtokost, de polgárjog nélkül, Pestmegyét. A három első törvényhatóság 1702-ben másod-, illetve harmadkézből polgári házakat szerezvén meg, ezek házai mint korábban épültek, az I. sz. táblán a polgári házak közt fordulnak elő. Ugyanigy áll a dolog egyikmásik szerzetbeli, sőt városi háznál is, melyeket az illetők adásvétel vagy csere utján szereztek meg. Az állam saját czéljaira Pesten nagyon kevés telket tartott vissza s minthogy ezeket — az egy 52. sz. proviántház kivételével — meg sem számozták, ennélfogva ezekről meg sem emlékezhetünk.

Az intelligenczia a nemesi családokból, a katonatisztekből, tisztviselőkből, a plébánosból, orvosból, patikusokból és iskolamesterből állván, összesen csak 45 családot számlált. A tanács tagjait, bár állásuknál fogva az intelligenciához kellene sorolni, mégis, minthogy tisztviselők nem voltak, az illető kereseti ágak közé soroztuk. A városi tisztviselők közül tehát mint háztulajdonos polgár egyedül a szindikus fordul elő.

A tanács 1716 végeig 43 polgárt fogadván kebelébe, ezek közt volt:

Ács	1	Köteles	1
Ágyúöntő	1	Mészáros	1
Állami tisztviselő	3	Molnár	1
Asztalos	1	Patikus	2
Bognár	1	Pék	1
Földmíves	1	Sebész	1
Ismeretlen foglalkozású, illetve magánzó és nemes	11	Sörfőző	1
Katonatiszt	2	Timár	1
Kereskedő	6	Tiszttartó	1
Korcsmáros	3	Ügyvédő	1
Kőműves	1	Üveges	1

A sebész, tiszttartó, ügyvédő és még néhány iparos-tanácsos neve a polgárok törzskönyvébe nincs beiktatva, minthogy ezek a könyv megkezdésekor már nem éltek. Ezek tehát sem az előbbi kimutatásokban, sem az alábbi kereseti ágak közt felsorolva nincsenek.

A kereseti ágak közt van emlitve két-két kereseti ággal, négy polgár, é. p.

1 mint földmíves és fuvaros,
1 mint fuvaros és korcsmáros,
1 mint halász és korcsmáros, és
1 mint kereskedő és korcsmáros, mig az összes 618 polgáré a következő ágakra oszlik:

Ács	17	Esztergályos	1
Ágyúöntő	1	Fazekas	6
Aranyműves	2	Festő	1
Asztalos	5	Főkötőkészitő	2
Bábos	1	Földmíves	22
Bádogos	1	Fuvaros	31
Bognár	3	Fürdős	7
Borbély	3	Gombkötő	9
Csizmadia	14	Hajós	2
Czinöntő	1	Halász	9
Czipész	11	Harisnyaszövő	2

Iskolamester	2
Ismeretlen foglalkozású, illetve magánzó	105
Kádár	9
Kardcsiszár	2
Kaszakovács	1
Katonatiszt	9
Kéményseprő	1
Kenyérárús	1
Kereskedő	41
Késes	1
Korcsmáros	24
Kordovános	2
Kovács	6
Kőfaragó	3
Kőműves	11
Köszörűs	1
Köteles	4
Lakatos	5
Marhakereskedő	5
Mennyezet-vakoló	1
Mészáros	12
Molnár	10
Napszámos	52
Nemes	14
Nyerges	4
Orvos	1
Plébános	1
Paplanos	1
Patikus	2
Patkókovács	1
Pék	8
Puskaagyműves	3
Puskaműves	7
Rézműves	1
Sajtos	2
Sarkantyús	1
Sebész	2
Sörfőző	2
Szabó	25
Szappanos	10
Szatócs	5
Szecskavágó	1
Szijgyártó	9
Szitás	1
Szobrász	1
Szűcs	16
Tabakos	1
Takács	4
Timár	5
Tisztviselő, é. p.	
állami . . . 14	
megyei . . . 1	
városi . . . 1	16
Tömő (Schopper)	3
Törvényhatóság, é. p.	
Hevesmegye . . . 1	
Kecskemét város . 1	
Kőrös város . . . 1	3
Üveges	2
Vinczellér	7

* * *

Az elmondottak után, most már körülbelül tudjuk, hogy Pest városában volt:

	Ház	Polgár	Lakós
1687-ben	34	27	204
1696 ban	244	180	1524
1706-ban	379	345	2653
1716-ban	395	433	2765

www.terc.hu

A polgárok törzskönyve ily adatok összeállitására a későbbi évekből már nem használható, még pedig azért, mert idővel nem polgár is szerezhetvén házat, a házbirtokos polgárok nyilvántartását s igy a házak számainak feljegyzését is feleslegesnek tartották.

Hogy az I. sz. táblás kimutatásban a lakosság száma csak körülbelüli számitáson alapul s hogy a gyakori tűzvészek folytán és a háborús idők közepette elhagyott s idővel rombadőlt házakat számitásba venni nem lehetett, ez magától érthető; de hogy a közlött adatok a valót mégis megközelitik, ezt a székes főváros levéltárában levő, és az 1702 — 1703-diki adóösszeirás czéljaira készült kimutatás bizonyithatja. Az 1702-diki összeirás ugyan nem megbizható, mert ebben a zsellérek, valamint az Újvilágban (Neue Welt) épült házak felvéve nincsenek. Újvilágnak a bástyán belül és ennek mentén épült házsort nevezték. Ellenben az 1703-dikiban ezek is benfoglaltatván, ez az összehasonlitásra alkalmasabb.

Az összeirás szerint volt Pesten:

1702-ben: 278 ház, 224 család. A házak után egy-egy házra hét személyt számitva, körülbelül 1568 lakos.

1703-ban: 342 ház, 386 család. Az emlitett számitás szerint körülbelül 2374 lakos.

Az 1703-diki összeirás ellenében az I. sz. táblás kimutatás ugyanezen évben 378 házat és 2646 lakost, vagyis 36 házzal és 252 lakóval többet mutat ki. A külömbözet nem nagy, sőt elenyészik ez is, ha tekintetbe veszszük azt, hogy az adó kivetése czéljából történt összeirásba a még adótól mentes házakat, valamint a tanács tagjait, állami tisztviselőket és egyéb oly lakosokat, a kik házaik után egyátalán adót nem fizettek, fel nem vették.

Nem lesz talán minden érdek nélkül, ha ugyanezen két összeirás alapján az akkori állami adóalapot is megismertetjük, a mit a következő VI. sz. tábla mutat ki.

Az 1702-diki összeirás kilencz megye és hat város adóalapját is kimutatja; ezek közül a pestihez való összehasonlitás végett ideiktatjuk a következőket:

1. Budán volt	1593	ház	és	1000	család,
2. Székes-Fehérvárott .	514	»	»	514	»
3. Egerben	301	»	»	259	»
4. Pesten	278	»	»	224	»
5. Esztergomban . . .	267	»	»	267	»
6. Kanizsán	219	»	»	200	»

Ha minden egyes házban csak egy-egy család lakott, akkor Pesten 54 ház, Budán pedig 593 ház elhagyottan, üresen állott volna.

Pestváros adóalapja 1702 és 1703-ban.

VI. sz. Tábla.

Az adóalap megnevezése	Adóalap mennyisége 1702-ben	Adóalap mennyisége 1703-ban	Adózás egy-egy adóalap után egyenként frt	Adózás egy-egy adóalap után egyenként kr.	Jegyzet
Ház	278	342	2	.	
Család	224	386	1	.	
Ökör	146	114	1	14	
Tehén	518	610	.	75	
Ló	203	151	1	.	
Üsző és tinó	143	.	.	50	
Juh	824	1245	.	10	
Buza	974	900	.	6	mérő
Árpa és köles	127	224	.	5	»
Zab	15	135	.	4	»
Új-bor*	1246	2137	.	10	akó
Ó-bor	.	852	.	?	»
Sör	.	327	.	?	»
Méhkas	7	.	.	70	
Malom	.	10	.	?	
Major	.	10	.	?	

* Buda bortermelése 1702-ben 30703 akó volt.

www.terc.hu

A fenti hat város közül Pest városa a házak tekintetében a negyedik, lakosság, illetve családok tekintetében pedig az ötödik helyen állott volna; minthogy azonban az Újvilágban épült házakat és a zselléreket számba nem vették, az I. sz. tábla alapján Pest városát bátran a harmadik helyre tehetjük.

Ezen inkább történeti és statisztikai bevezetés után áttérünk most már tulajdonképpeni tárgyunkra, a pestvárosi hatóságra és ennek szervezetére.

2.

Pest városa a telepités első éveiben kormos és düledező falaival, a közben-közben szabálytalanul, hozzá még gógánnyal vagy kémény nélkül épült, szalmával és náddal fedett s nagyobbrészt egy-egy szobából állott kis házaival inkább hamvaiból kiépülő faluhoz, mintsem városhoz hasonlithatott. A tisztaság tekintetében a kövezetlen szűk utczák pedig mind megannyi szemétlerakóhely az előbbi századok legborzasztóbb öldöklő angyalának, a keleti pestisnek és egyéb járványos betegségeknek valának fészkei.*

Nem csoda tehát, hogy Pesten előkelő személyeket az akkori időben, egy-két nemesi család kivételével, nem igen találunk s azok is, a kiket hivatásuk kényszeritett ide, inkább a biztosabb, ha nem is tisztább Budát választották lakhelyül. A város állapota lassankint javúlt s jobb jövő is vala remélhető, de mig ez bekövetkezett, előbb gyakori tűzvészeknek és árvizeknek

* 1692. évi április hó 25-én és május hó 9-én a tanács 20 tallér birság terhe alatt a szemétnek az utczára lerakását megtiltja.

1697. évi május hó 31-én a szalma- s nádfödelek lebontását rendeli el a tanács és utasitja a strázsamestert, hogy a nyár folyamán le nem bontott tetőket az őszszel karhatalommal rombolja le.

1700. évi junius hó 22-én a tanács a Fő-utcza (Váczi- és Lipót-utcza) kövezését rendeli el, még pedig minden ház előtt egy öl szélességben, a mit a háztulajdonosok valának kötelesek teljesiteni. (A kövezési szabályrendelet alapját tehát ebben a határozatban találjuk meg.)

1700. évi augusztus hó 22-én már a kéményekre kerül a sor s a ki kéményét egy hét alatt téglával fel nem épité, attól a ház el volt kobzandó.

kelle pusztitani, hogy a legnagyobb részt kunyhókból állott és házaknak csúfolt épületeket szilárdabbakkal és csinosabbakkal pótolják.

Pest siralmas állapota a települő polgárságot nem riasztotta vissza; serényen hozzáfogott munkájához, hogy hangyaszorgalommal küzdje le a nehézségeket. Ha egyik ki is dűlt munkája közben, jött helyébe másik s nemsokára a telepités megkezdése után Budán is, Pesten is egy kis község alakúlt, elég nagy már arra, hogy a város ügyeit kezébe vehesse és a községi hatóságot megteremthesse.

Buda-Pest községi szervezetének alapját a két város újjászületésének első évében, 1687-ben a polgárság megalakulásával találjuk letéve. Kezdetben polgár csak az volt, a ki a városban telket szerzett és azon házát felépitette; polgárjog nélkül a városban lakó személyek ellenben lakosok, vagyis zsellérek voltak. A polgár a városi bíróság alá tartozott, de mig a város önállóságát ki nem vívta, addig a budai kamaraigazgatóságot ismerte hatóságának. A polgárság a telepités megkezdésekor, a mint már is tudjuk, legnagyobbrészt mesteremberekből állott és ezek is a szegényebb osztályhoz tartoztak, a kik jövőjüket itt akarták megalapitani. Vagyonos ember nem igen hagyta el hazáját, tűzhelyét; a legtöbbet a megélhetés utáni vágy késztetett a kivándorlásra, hogy a töröktől elhagyott népetlen Budát s Pestet betelepitsék. Az első hónapokban a gyarmatosokat közös érdek még nem vonzotta közelebb egymáshoz; mindenki csakis saját egyéni bajával, első sorban a romok kitisztitásával és a ház felépitésével lévén elfoglalva, ezentúl mivel sem gondoltak. De a mint a házak állottak s ki-ki folytatta mesterségét, a magánérdek is kezdett más-más alakot ölteni. Az iparosoknak szorosabb tömörülése megteremté itt is a czéheket és egyéb testületeket, mely testületek, bár legfelsőbb helyről jóváhagyott kiváltságoknak birtokában még nem voltak, mégis az igért kiváltságok reményében a czéhszabályok életbeléptetéseig saját jogbiztonságuk és jogvédelmük körül bizonyos jogokat gyakoroltak.* Ezen jogok azonban csakis az

* Az első czéhszabályokat a kőművesek és kőfaragók kapták 1688. január havában. Lásd: budai kam. administr. levélt. II. oszt. 3. csom.

illető czéh tagjaira terjedhetvén ki, a polgárság összefűző kapocs nélkül állott fenn, vagyis a város községi szervezettel még nem birt, tehát autonom városi közönségről szó sem lehetett. Mindazonáltal a polgárságnak egymásközti érintkezésével, az iparral és ezzel kapcsolatban megindult kereskedelemmel megszülemlett a községi élet is s minthogy ennek fokozatos fejlődésével szükségessé vált a polgárok összességét is bizonyos jogokkal felruházni, megalakult végre a városi közönség s mint községi hatóság kezébe vette a város ügyeit. Az alakulás a budai kamara-igazgatóság oltalma alatt csendben s minden feltünő előzmény nélkül ment végbe azzal az intézkedéssel, hogy a kamara-igazgatóság Buda-Pest háztulajdonosait polgároknak kijelentvén, ezeket feleskettette s mint felesküdött testületnek élére, még pedig Budán a polgárság választotta polgármestert, Pesten pedig birót állitott.

Ezen, a székes-fővárosunkra nevezetes esemény 1687 évi szeptember havában történt meg s minekutána I. Lipót király ugyanazon évi november hó 7-én kelt és a budai kamara-igazgatóhoz küldött rendeletével az alakulást és választást megerősitette, a két városi közönség működését a budai kamara-igazgató felügyelete, illetve gyámsága alatt november havában megkezdette.*

A polgárság mint községi hatóság végrehajtotta a budai kamaraigazgatónak a városra vonatkozó parancsait, gyakorolta a községi biráskodást, a mi azonban bagatell és becsületsértési ügyeken túl nem terjedhetett; intézte a város belügyeit, a mi vajmi csekély lehetett. ellenben a közvagyon fölött nem rendelkezhetett azon egyszerű okból is, mert vagyona jövedelme egyáltalán nem volt, sőt a város határában fekvő területet sem mondhatá tulajdonának, a mennyiben ezt még királyi birtoknak tekintették.

A polgárságnak mint hatósági testületnek működése szóbeli volt, jegyzőkönyvet nem vitt s egyáltalán semmi irott emléket nem hagyott reánk.

Budának első polgármesterét a székes-főváros levéltárában

* A rendeletet lásd az oklevéltárban 1. sz. alatt.

meglevő »Elenchus DD^norum Senatorum, Officialium et Servitorum ab anno 1686 usque —« felirattal ellátott törzskönyv alapján történetiróink közül többen ismertették s már ennek nyomán is tudjuk, hogy Budának első polgármestere Prenner Farkas Endre volt, a ki azonban még az »Ebenhoffen« előnév mellett a »Lipót« keresztnevet is viselte;* kevésbbé ismeretes Pestnek első birája, a kiről Patachich, Palugyay, Rupp, Römer, Némethy s mások mit sem tudnak. Néhány év előtt Jókai Mór fedezte fel a Vigadó épületén, de nem ismervén Pest biráit, a »Hon« tárczájában évek előtt szatirikus hangon emlékezett meg a »Varullák«-ról. Biránk eszményi arczképe, t. i. mellszobor alakjában Alexy Károlytól alkotva, a Vigadó-épületnek balról számitva utolsó második emeleti ablaka fölött van elhelyezve. A mellszobor hibás felirata »Varulla Jakab«-nak nevezi első biránkat, helyes neve azonban: Watula János Jakab s a császári harminczad-hivatalnak volt ellenőre.

Watula meddig biráskodott, nem tudjuk. Tulajdonképpen nem is ő vitte a város ügyeit; ellenőri hivataloskodásával sokkal jobban le volt kötve, hogysem ezen tisztsége mellett birói kötelezettségeinek is eleget tehetett volna s máskülömben is, mint a kamaraigazgatóság küldötte, az országgyülésen Pest város képét viselendő, idejének egy részét Pozsonyban töltötte. Mindenesetre ez szolgáltathatta az okot arra, hogy a kamaraigazgató melléje segitségül Petschmann albirót adja. 1688 évi április 16-dika után azonban sem Petschmann, sem Watula már nem biráskodik. Petschmann ugyanis a polgársággal egyetemben a községi biráskodás czíme alatt birságpénzeket is szedett, a mivel ugyan megvetették a város első javadalmának alapját, mégis, minthogy ezzel még a városi kiadásokat nem fedezhették, a polgárság maga-magára adót is rótt ki. A kamaraigazgató nagyon kiváncsi ember lehetett s tudni akarta, vajjon a városi közönség mi jogon szedi a birságpénzeket és a bevett összeget mire használja fel, hogy pedig kiváncsiságát kielégithesse, 1688 évi február hó 20-án felszólitja az albirót szám-

* Történetiróink »János Farkas«-nak nevezik; legújabban Nemes Antal »A budavári főtemplom története« czímű munkájában, valószinűen sajtóhibából »Renner János«-nak nevezi.

adásának azonnali bemutatására. A számadás vagy nem volt rendben, vagy a jogtalan birságolás esett kifogás alá, mert a kamaraigazgató április 16-án az albirót állásától elmozditja és a mint mondja: ad interim vagyis ideiglenesen mindaddig, mig a város érdekében szükséges intézkedéseket megteendi — birónak Knipper János Bálintot nevezi ki. Ezek szerint tehát Knipper nem az elcsapott albiró helyét foglalta el, hanem a birói állást, minélfogva Watula ekkor már nem is ülhetett a birói székben.*

Knipper kinevezésével a kamaraigazgató a város közigazgatása körül is szándékozott bizonyos reformokat életbeléptetni, a mit azonban közbejött fontos okok megakadályoztak és ezzel a birói tisztségre nézve egy ideiglenes állapotot teremtett. A polgárság türelemmel várta az igazgatónak ebben a tekintetben nyilvánulandó akaratát, minthogy azonban ezzel nagyon is sokáig késett és egyik hó a másikát váltotta fel a nélkül, hogy a várva-várt intézkedéseket megtette volna, a polgárság 1688 évi junius hó 10-én testületileg felkerekedett s ment Budára, hogy a várban székelő kamaraigazgatónál a város javának előmozditása, a telepités gyorsitása és egyéb a város érdekében szükséges intézkedések életbeléptethetése végett a városi tanács szervezését kérje. Werlein János István, a budai kamaraigazgató az okadatolt kérelmet figyelmére méltatta s még azon a napon, vagyis 1688 évi junius hó 10-én kelt rendeletével Pest város tanácstagjait kinevezi és az igy megalakult tanácsnak kötelességévé teszi, a város és a polgárság ügyeit teljes ülésben tárgyalni, igazságot szolgáltatni és a város pecsétjét egy ládában kettős zár alatt tartani, melynek egyik kulcsát a bíró, a másikat a kamarás tartozik őrizni.**

* Lásd: budai kam. adm. levélt. 1688. III. oszt. 2. csomót és az oklevéltárban a 2. sz. okiratot.

** A pecsétjogoknak képét viselte s mint fontos tényezőjét az okiratszerűségnek, mindig gondos őrizet alatt tartották. Az 1848-diki év nemcsak a nemességet fosztotta meg régi kiváltságaitól, hanem ennek jelképét, a pecsétet is. A mai pecsét csak árnyéka a réginek, okiratot már nem erősit s csakis az aláirónak azonosságát bizonyitja; ellenben a tulajdonjog szentségével azonos jogokkal bir még a leveleken mint pecséttitok és mint birói pecsét ingó tárgyaknak zár alá vétele alkalmával.

Továbbá telket csak annak adományozni, a ki házát felépiti s végre a kiosztott telkek fekvéséről, nagyságáról és kinek adományozásáról a kamaraigazgatósághoz jelentést tenni; a városi kiadások viselésére pedig megengedi egy mészárszék felállitását és a hús kimérését.* Egy későbbi rendelettel ellenben figyelmeztette a tanácsot, hogy a kamaraigazgatóságtól való függéséről meg ne feledkezzék.

Pest város tanácsa tehát mint hatóság kinevezés útján 1688 évi junius hó 10-én kelt kamaraigazgatósági rendelettel alakult meg, még pedig a következő tanácstagokkal, u. m.:

Biró: Knipper János Bálint. Német.

Tanácsos: Dalmady Sándor. Magyar, ügyvédő; beszélt anyanyelvén kivül még németül; mindezeknél fogva hivatása volt a tanács kezére járni és a távollevő birót helyettesiteni.

» Proberger Jakab. Német, sörfőző; megbizva egyúttal a kamarási (pénztárosi) teendőkkel.

» Lendvay György. Magyar, Koháry grófnak tiszttartója.

» Kayser János Arnold. Német, ideiglenesen a jegyzői teendőkkel megbizva.

» Senigen János. Német, sebész.

» Tóth Mátyás. Magyar.**

A kamaraigazgatóságnak emlitett rendelete oly világos, hogy a tanácsnak mint városi hatóságnak első megalakulásán kételkedni nem lehet, habár van adatunk arra, hogy a rendelet kiadása előtt volt már egy tanács, működéséről azonban oly keveset hagyott reánk, hogy azt sem tudjuk, mikor és mily módon alakult meg s kik voltak tagjai.

---

* A rendeletet lásd az Oklevéltárban 3. sz. alatt.

** A rendelet a tanácsost »Assessor«-nak, vagyis ezen szónak akkori értelme szerint »táblabiró«-nak nevezi. A megalakulás után azonban a »Rathsfreund, Ratsherr, Rathsverwandter« elnevezést használják, a mi »tanácstag«-nak, illetve »tanácsos«-nak felel meg. Egyébként pedig megemlitjük, hogy hajdan a biró volt a »törvénybiró«, a polgármester pedig a »tanácsbiró«.

Némethy Lajos a »Pesti főtemplom története« című munkájának 184-dik lapján ugyan foglalkozik a pesti tanáccsal, de a mit erről felemlit, az a valóságnak meg nem felel. Némethy ugyanis azt mondja:

»Buda épp úgy mint Pest a visszafoglalás után császári kamara inspector által kormányoztatott. Werlein István budai inspector, a kinek joghatósága alá Pest is tartozott 1688 junius 20-án rendeletet adott ki, hogy Buda belkormányzását maga eszközölheti; 1688 deczember 13-án ugyanő kinevezvén számára az első polgármestert Salgári Péter postamester személyében. Pest megelőzte Budát; itt már korábban szerveződött a tanács, mert biró és tanácsosok a polgársággal egyetemben már 1688 márczius 5-én szervezkednek és városi gyámot választanak. Ezen ülés az első melyről a tanácsi jegyzőkönyv említést tesz. Miután Herold Henrik Szigfried az első kinevezett pesti biró leköszönt, helyébe 1695 január 3-án megválasztatott Proberger Jakab. Ez alkalommal a biró választás módozata is meghatároztatott és jegyzőkönyvbe igtattatik. stb.«

Bizony pedig Pest nem előzte meg Budát. Budán már előbb működött a tanács mint közigazgatási hatóság s első polgármestere nem Salgáry, hanem ebenhoffeni Prenner Farkas Endre volt, a kinek leköszönése után jutott csak Salgáry a polgármesteri állásra, még pedig nem kinevezés utján, hanem a polgárság bizodalmából, mely választást a kamaraigazgató, bár szabály-ellenesen vala végrehajtva, mégis helybenhagyta. *

* Pest azonban mégis megelőzte Budát, de nem a tanács megalakulásával, a mint Némethy gondolja, hanem az igazságszolgáltatási joggal s éppen ezért kaphatott Pest városa tanácsának élére birót, Buda ellenben csak polgármestert. A biró, t. i. a törvénybiró mindig a tanácsbiró, vagyis a polgármester fölött állott. Hogy Budán-Pesten ebben a tekintetben a többi szabad királyi városokkal szemben ellenkező viszonyok fejlődtek, ennek okát a két város sajátságos átalakulásaiból magyarázhatjuk meg.

A városi polgárság megalakulásával a két községi hatóság még nem törvényszék, minélfogva törvénybiróra egyik városnak sincs szüksége. A népesebb s nagyobbrészt németekből és olaszokból álló budai polgárság polgármestert választ, ellenben a kisebb Pestnek többségben levő magyar polgársága megelégszik a községi bíróval.

A községi hatóság megalakulásával Buda-Pest polgársága cselekvésében ugyan még nem szabad; szabadságát és önállóságát csak évek mulva vivja ki. De a községi szervezet megszüntetésével életbelépett városi hatóság sem szabad, nem is önálló, sőta tanács tulajdonkép nem is autonom testület, korlátlanul nem is intézkedhetik a város minden ügyei körül, mert

Éppen úgy, mint Salgáry nem mondható Buda első polgármesterének, Herold sem volt Pestnek első, hanem negyedik birája. Valamint az sem áll, hogy a bíróválasztás az 1695 évi január 3-diki jegyzőkönyvbe volna iktatva; szó sincs erről, a

függ még a kamaraigazgatóságtól. A legfelsőbb hatóság, az udvari kamara sem érintkezik a városi tanácscsal, parancsait az emlitett igazgatósággal hajtatja végre. A szabadságot és önállóságot az 1703-diki privilegiummal I. Lipót király adja meg és megerősiti egyúttal a két várost mindazon jogokban, melyeket már is lassankint kivívott.

Az első jogok egyike, az önkormányzati jognak egy csekély része, melyet Pest városa tanácsának megalakitásával 1688 évi junius hó 10-én nyert el. Ekkor azonban a budai tanács már fennállott volt, de hogy mikor kezdette meg működését, illetve a kamaraigazgatóság mikor nevezte ki a tanács tagjait, ezt egyelőre meg nem állapithatjuk. A kinevezési okirat a város levéltárában nincs meg, az országos levéltárban pedig, a hol a fennállott budai kamaraigazgatóság levéltárát őrzik, ennek rendezetlen állapota következtében a tanács megalakulására vonatkozólag mi sem volt található. Azt azonban még is tudjuk, hogy a budai tanács 1688 évi május 1-je és junius 10-dike között mint közigazgatási hatóság alakult meg s elülülőjéül ebből az alkalomból is Prenner Farkas Endre polgármester vala kinevezve.

A távolabbi és a téli zord hónapokban a közlekedést gátló Dunától elzárt Pest azonban Budáról nem igen volt kormányozható s az igazságszolgáltatás is meg van akasztva, ha a tanácsot a törvénykezési joggal fel nem ruházzák. Azzal pedig, hogy Pest város tanácsa egyúttal mint törvényszék alakul meg, élére nem kap polgármestert, hanem a kamaraigazgató birót nevez ki, minélfogva az előbbi községi birónak az állása törvénybirói állásra változik.

A kis Pestnek felülkerekedése, az ország fővárosára, vagy a mint 1705-ig nevezték: székes Buda fővárosra megalázó volt. A székes főváros méltóságán ejtett csorbát egyébiránt a kamaraigazgató tiz nap mulva a pesti tanács megalakulása után, vagyis junius 20-án kiköszörüli és a budai tanácsot is felhatalmazza a törvénykezéssel járó jogok gyakorolhatásával: törvénybirót azonban Budának nem ad, hanem meghagyja a polgármestert továbbra is a tanácsnak, illetve most már törvényszéknek az élén. Budának tehát kezdetben nincs törvénybirája. Első biráját 1707-ben választja. A megválasztott bíró azonban nem jut az állását megillető rangra, nem pedig azért, mert a polgármester kezdettől fogva elülülője a tanácsnak; régi jog alapján tehát megtartja székét és a fiatalabb állású birónak meg kell elégednie a második székkel.

Azzal, hogy Budán első tisztviselőnek a polgármestert ismerték, idővel a pestiek is birájukat rangban második helyen állónak tekintették.

jegyzőkönyvbe a megtörtént választás eredménye van iktatva, egyéb semmi. Hogy az első tanácsülést 1688 márczius 5-dikén tartották volna, ez biztosan meg nem állapitható, mert az iktatott kelti szám elmosódott s 5-nek is, de 18-nak is olvasható, de elsőnek még sem fogadható el a jegyzőkönyv, mert alapos okok szólanak a mellett, hogy a jegyzőkönyvnek első lapja elveszett.* Az állitólagos első jegyzőkönyv a tanács megalakulásáról mit sem mond, ellenkezően, minthogy a tanács a polgársággal szószólót választott, ebből inkább azt lehet következtetni, hogy a tanács, a midőn a polgársággal már a szószóló választását végrehajtja, nem szervezkedhetett, hanem

---

Mindamellet, hogy a budai szabályzatnak a pesti biró is alávetette magát és a két hatóságtól akár Pesten, akár Budán tartott közös üléseken a második székbe ült, mégis 1773-ban, a midőn a pesti polgármesteri állást szervezték, a Budán tapasztaltak után itt is bekövetkezhetett volna az az eset, hogy a főbiró — mert ekkor már főbiró volt — szintén azon jog alapján, mint hajdan a budai polgármester, az első széket magának tartja meg. Ebből pedig, ha a felsőbb hatóság nem intézkedik, összeütközés támad, és a polgármester húzza a rövidebbet, mert Pesten a birói állás nemcsak hogy régibb az újonnan szervezett polgármesteri állásnál, hanem a biró elülülője is volt mindig a tanácsnak, ellenben a helyettes biró, a kinek állásából szervezték a polgármesteri állást — rangban a második helyen állott. Az udvari kamara a polgármesteri állás megerősitésekor gondolhatott ily eshetőségre s hogy az összeütközésnek elejét vegye, kimondotta, hogy a polgármester a budai normálék szerint a biró fölött fog állani.

*A jegyzőkönyv bőrbe kötve lapról-lapra meg van számozva; ez azonban még sem bizonyit a jegyzőkönyv teljessége mellett. A kötet kilencz évi jegyzőkönyvekből áll, tehát ezeket csak is kilencz év elmúltával lehetett bekötni; vagy ha már kezdettől fogva be is volt kötve, a kilencz évi folytonos használat alatt úgy elrongyosodhatott, hogy másodszori bekötése vált szükségessé s ezen idő alatt az eleje elveszhetett és a lapokat a második bekötés előtt számozták meg. Máskülömben is a jegyzőkönyvnek nincs meg a megkezdés kellő formája s úgy tűnik fel, mintha a márcziusi jegyzőkönyv folytatása volna egy megelőző jegyzőkönyvnek. S csakugyan már az állitólagos első jegyzőkönyvnek első tárgya is arra mutat, hogy folytatott jegyzőkönyvvel van dolgunk, mert küiömben honnan került volna elő az a tanács, a ki a polgársággal szószólót választ; ez a választás is a mellett bizonyit, hogy a tanács és biró választásának a szószóló választását meg kellett előznie és ezt jegyzőkönyvbe is kellett iktatni.

szervezettnek kellett lennie; de hogy mily alapon és minő jogon, ez már más kérdés.

A hatósági joggal felruházott, vagyis a junius 10-diki rendelettel megalakult tanács előtt fennállott tanácstól, egyedül a márcziusi jegyzőkönyvet birjuk és ez is csak két tárgyról szól, t. i. a már emlitett szószólónak, még pedig Sax Simon köteles megválasztásáról és egy becsületsértési ügyről; itéletet azonban a becsületsértési ügyben a tanács nem hozott, de nem is hozhatott, mert minden jogczím nélkül alakulván meg, a kamaraigazgatóság ezt a tanácsot mindenesetre szétrebbentette és ezzel működését megszüntette.

Véleményünket megerősiti a jegyzőkönyv; mert ha az a tanács, a ki márcziusban ülést tart, továbbra is fennáll, akkor folytatja is hetenkint üléseit és határozatait jegyzőkönyvbe iktatja; igy azonban a jegyzőkönyv meg van szakitva s a márcziusban megkezdett működést csak a juniusban megalakult tanács folytatja. De megerősiti ezt a junius 10-diki rendelet is, a melyben elég érthetően meg van mondva, hogy a kamaraigazgatóság a megjelent polgárság kérelmére alakitotta meg a tanácsot és jogositotta fel határozatot hozni és igazságot szolgáltatni; már pedig, ha egy tanács mint hatóság előbb is fennáll, akkor nem lett volna szükség ennek szervezését kérni.

A kamaraigazgató junius 10-diki rendeletével kinevezi ugyan a tanács tagjait, de arról a tanácsról, a kihez rendeletét intézi és küldi, meg sem emlékezik, a miből még azt lehet következtetni, hogy az előbbi tanács tagjai csakugyan nem is voltak kinevezett tisztviselők, hanem a polgárságtól valának megválasztva, még pedig abban a reményben, hogy a kamaraigazgató a megtörtént dologgal szemben jóváhagyását nem fogja megtagadni.

Az elmondottakat rövidebben megvilágithatjuk a következően:

A városi hatóság kezdetben a polgárok összességéből áll. Ennek a községi hatóságnak az elülülője a biró, a ki annyiszor, a hányszor a szükség megkivánja, a polgárokat ülésre összehivja. Egyes polgárokra a megjelenés terhes lehetett, de nem

is volt mindig lehetséges csip-csup ügyekben a polgárságot összehivni, sőt meg is történhetett, hogy a meghivás ellenére meg sem jelennek. Ily állapotok mellett a közigazgatás menete meg volt akasztva. A polgárság a terhes kötelezettségektől szabadulandó és a közigazgatásnak rendes kerékvágásba terelése czéljából, a fontosabb ügyek megtartásával, jogainak egy részét átruházza egy kisebb testületre. A kisebb testület a tanács. A polgárság megválasztja a tanács tagjait. A tanács megalakulásával a biró megválik a polgárságtól és elülülője lesz a tanácsnak. A polgárság elülülő nélkül fenn nem állhatván, márcziusban megválasztja szószólóját. A tanács megkezdi működését, a hatalmas kamaraigazgató azonban közbelép, feloszlatja a tanácsot és újra a polgárság mint községi hatóság veszi át a város ügyeit s ez tart junius 10-ig, a mikor a polgárság kérelme folytán a kamaraigazgatótól kinevezett tanács lép a város élére.

Ezek után csakugyan lehetséges, hogy a polgárság junius 10-dikén az általa már megválasztva volt tanács érdekében járt Budán, sőt a kamaraigazgató is, a biró kivételével, azokat a férfiakat nevezé ki, a kik a polgárságtól már meg valának választva, a mint a jegyzőkönyv irójához kétség nem férhet, minthogy a márcziusi és a junius 10-dike utáni jegyzőkönyvet egy kéz irá, tehát Kayser S. A. tanácsos és ideiglenes jegyző már előbb is benn ült a tanácsban. A megválasztott biró azonban az állásától megfosztott Petschmann albiró lehetett.

Visszatérve a junius 10-diki rendeletre, ebből azt tudjuk még meg, hogy a tanácstagok kinevezésénél a kamaraigazgató figyelemmel volt Pest város magyar ajkú lakosaira, a mennyiben a hét tagból álló tanácsba három magyart nevezett ki, vagyis a német elem többségének képét a biró viselte. Azonban a kinevezés után jutott csak a kamaraigazgató annak tudomására, hogy Lendvay és Tóth egy szót sem tudnak németül. Dalmady pedig a város ügyeiben távol lévén, nem volt a tanácsban senki, a ki a magyarok és németek közt tolmácsolhatott volna. Ezen a bajon segitendő, a kamaraigazgató 1688 évi junius hó 20-án kelt rendeletével a tanácsosok számát szaporitotta és még két oly tanácsost nevezett ki, a kik mind a

két nyelvet beszélték, nevezetesen : Hassel Györgyöt és Karpfenstein János Kristófot.*

Pest város tanácsa tehát megalakulásakor, illetve kiegészitésekor állott: egy bíróból és nyolcz tanácsosból. A tanács tagok számát, kik közé a birón és tanácsosokon kivül később még a város kapitánya és a szindikus tartozott, a budai kamaraigazgatóság 1705-ig, vagyis az I. Lipót-féle privilegium életbelépéseig tizennégyre emelte.** A szindikusi állásnak 1721-ben történt megszüntetésével a tanácstagok száma ugyan egygyel kevesbedett, azonban az 1767-ben szervezett helyettes, illetve albirói állással újra a régi számra szaporodott.

Pest városának második, illetve mint hatóságnak első birája Knipper János Bálint nevénél egyebet nem hagyott reánk s minthogy mint szolgálatban állott császári hadnagyot Győrbe küldötték, ezzel nemcsak birói tisztsége, hanem tanácstagsági állása is megszűnt.

Knipper 1688-ban nemsokára kinevezése után hagyta el Pestet s minekutána a biró helyettesitésével megbizva volt Dalmady 1688-ban körülbelül szeptember—október havában elhunyt,*** a tanács fő nélkül marad, ha intézkedés nem történik a megüresedett állás betöltése iránt, még pedig vagy kinevezés vagy helyettesités útján. Már pedig sem az egyik, sem a másik intézkedésről a pesti levéltár mit sem tud felmutatni. Az egyedüli adat, a mi erre nézve található volt, a következőkből áll:

Ugyanis Herold Szigfrid biráskodása idejéből kelt 1689 évi február 19-diki tanácsülési jegyzőkönyv azt mondja:

---

* Ezt a rendeletet Körősi J. »Pest városi statisztikai évkönyv 1873.« czimű munkájában ismertette, de nem lévén tudomása a junius 10-diki intézményről, annak kiadását más oknak tulajdonitja, sőt olyasmit olvasott belőle, a mi éppen ellenkezőjét bizonyitja annak, a mit állit.

A rendeletet lásd az oklevéltárban 4. sz. alatt.

** A kapitányt tanácstagsági joggal »cum titulo Oberstatthauptmann« 1704. évi márczius hó 20-án a tanács ruházta fel.

*** Dalmady ugyanazonos lesz a Károlyi Árpád »Buda-Pest visszavivása« czimű munkájának 420. lapján emlitett Dalmady Sándorral, a kit Károlyi, Pest magyar gyalogjainak első őrnagyával vél azonosithatni.

»wirdt der Wentzel vorem rath zu redt gestelt, ob Er (wie Franz Hanstoviz vorem ganzen rath vor gewesten Hr. von Karpfenstein als selbigerzeit stattrichter) gesagt, dass der Hr. Karpfenstein ihn umb 22 fl. gestraft hab, welches Er Wentzel negiert, vnd Eine scheissliche atestation vorem rath von sich geben, dass Er dergleichen kein worth geredt, auch nichts darvon weiss.«

Ebből azt tudjuk meg, hogy egy bizonyos Wentzelnek volt valamikor a tanács előtt egy kis baja, a miért az akkori biró Karpfenstein 22 frttal megbirságolta volna. Wentzel most nem is a végett kerül a tanács elé, mivel Hanstoviz Ferenczneк elmondotta volt, hogy megbüntették, mert ennek nyilvánosságra hozatala csakis ő reá lehetett szégyenletes dolog, hanem bizonyosan azért, mert úgy tüntette fel a dolgot, mintha Karpfenstein a birságpénzt magának tartotta volna meg. Hogy Wentzel a rágalmazást tagadja, ez mi ránk mellékes, a fő, a mi minket érdekel, az az, hogy a jegyzőkönyv Karpfensteint mint birót emliti meg.

Ezek szerint Knipper utódjául a birói székben Karpfensteint kell elfogadnunk, még pedig azért is, mert az emlitett jegyzőkönyvben helyettes bíróról nem lehetett szó, minthogy a helyettes birót mindig »angesetzter Stadtrichter«-nek nevezték, a jegyzőkönyv azonban »als selbiger Zeit Stadtrichter«-t, azaz »akkori« birót emlit. Karpfenstein helyettesitette ugyan 1689-ben a távol volt birót, de nem a Wentzel-féle ügy előtt, hanem utána s ekkor mint »angesetzter Stadtrichter« van megnevezve. De ha mindezek ellenére mégis helyettes bíróval volna dolgunk, Karpfensteint a birák közé számithatjuk, mert tényleg egy megüresedve volt állást töltött be.*

Karpfenstein után szintén kinevezés útján 1689 évi február hó 9-én blumenfelsi Herold János Henrik Szigfrid pesti patikus következett. A kamaraigazgatótól kapaczitásnak elismert Herold egyfolytában 1692-ig ült a birói székben, sőt később is többször volt megválasztva, illetve kinevezve. Minthogy

* A helyettes birót még »substituirter és surrogirter Stadtrichter«-nek is nevezték. A kettő közt az a különbség, hogy a szubstituált a biró személyét, illetve a szolgálatban levő birót helyettesitette, a szurrogált biró ellenben a megüresedett állást töltötte be.

pedig az akkori szokás szerint a birónak évről-évre deczember havában állásáról le kellett mondania, az állás betöltéseig mindig Herold működött, mint helyettes biró.*

1692 évi ápril hó 1-én a kamaraigazgató a polgárságot már a választási joggal ruházza fel, a kijelölést azonban az igazgató magának tartja fenn. Ki volt jelölve: Herold, Eschenbruckher és Proberger. A választási urnából Herold neve jött ki; a kamaraigazgató azonban jóváhagyását — a mint mondá: közbejött nyomós okokból — megtagadta és a Herold után legtöbb szavazatot nyert Eschenbruckher Fülöp korcsmárost az »Aranysashoz« ültette a birói székbe.

1693 évi január hó 10-én Proberger Jakab,**

1694 évi május hó 26-án Herold Szigfrid,

1695 évi január hó 3-tól két éven át Proberger Jakab és

1697 évi január hó 3-án Eschenbruckher Fülöp volt a polgárság választottja. Ezt az utóbbi választást azonban a kamaraigazgató szintén az ok megnevezése nélkül megsemmisitette és 1697. évi január 14-diki rendeletével új választást követelt.*** A polgárság ezt kereken megtagadta azzal a kijelen-

---

* Heroldra vonatkozólag lásd ezen munka második kötetében a »Budapesti Szentháromsághoz« nevű városi patika történetét.

** Történetiróink a pesti birák névsorát Proberger Jakabbal kezdik meg, még pedig 1692-ben; az utána következett Heroldot és Eschenbruckhert azonban már nem ismerik.

*** Az 1697 évi január 3-diki jegyzőkönyv foglalatját egész terjedelmében ide iktatom. Érdekes annyiban, mert az összes választókat névszerint felsorolja, a mi sem előbb, sem utóbb sohasem történt, tehát ismerteti Pest városának akkori polgárait; másrészt pedig némi világot vet a város nemzetiségi állapotára is. Ha tekintetbe veszszük azt, hogy a választási aktus a polgárságnak legfontosabb joga közé tartozott, fel kell tennünk, hogy egy-két távollevőt és beteget kivéve a polgárság teljes számban jelent meg. Birjuk ugyan, a mint már is emlitettem, a polgárok törzskönyvét, de ez nem egyidejű Pest város ujjászületésével. A sokkal később megkezdett törzskönyvet összeegyeztetve a jegyzőkönyvvel, arra az eredményre jutunk, hogy a törzskönyv megkezdésekor a jegyzőkönyvben felsoroltak közül harminczkilencz polgár vagy nem volt már életben vagy Pestről örökre eltávozott; ezek neveit az alábbi névsorban kereszttel jelöltem. A jegyzőkönyvben a nevek egyfolytában vannak irva, könnyebb áttekintés végett

téssel, hogy ők már választottak s minthogy Eschenbruckher a polgárság előtt esküjét már letette és birói székét elfoglalta, mást nem választanak. A polgárság makacskodása következté-

---

eltértem az eredetitől, a sorrendet azonban megtartottam. A jegyzőkönyv egyébként a következőket foglalja magában:

»Demnach Jakob Proberger den 29-ten December des zurückgegangenen 1696. Jahres das fungirte Stadt Richterampt in beysein des Raths vnd der Burgerschafft resignirt, vndt an seine stelle ad interim Hr. Herold vnd bis zum neu Erwehlten Richter substituirt. Also ist eingebrachter gewohnheit nach der 3-te Jenner darauf die Richter Wahl vorgenohmen worden folgendermassen; auf eingekommenes, vnd zwar durch den Hr. Koller löblichen Ofner Cameral Administrations Buchhalterey Raith Officiers als ad Elektionem constitutum Commissariar überbrachtes Kammer Decret hat eine versamblete Burgerschafft nach dem man aus der Pfarre von der h. Mess kommen auf die in Decrete benannt gewesten Dreyen Candidaten als Jacob Proberger, Heinrich Siegfried Herold, vndt Philipp Eschenburger in beysein benannten Hr. Commissarij vndt einigen des Raths als Joan Antoni Mosel, Janos Göngesi, Mathias Pollermann vndt Johann Linzer auf der Rathstuben Ihre Wahl vnd zwar einer nach dem andern separatim gegeben auf nachfolgende als auf des *Jakob Proberger*

Lorentz Heiszler,
Sapanos Miklós,
Caspar Riese,
† Martin Mayer,
† Moravitsch Marton,
Georg Ratika,
Johann Besenreutter,
† Hans Lindenmayer,
Michl Lehner.

Auf den Heinrich Sigfried Herold

Mathias Lampert Kohlbacher,
Johannes Durchenwald,
Franciscus Fitos,
Todt Michl,
† plebanus, *
† Franz Korb,
Szegedin Mihal,
Abraham Kain,
Hans Kiser,
Siarto Marton,
Turpis Georg,
Lakatos Istvan,
Adam Hubert,
Johannes Riedt,
† Suiz Georg,
Tobias Ignatij Leistner,
Georg Lendvaj,
† Franciscus Terek,
Franciscus Sötter,
Emericus Zuniok,
† Kostony,
Hans Lehner.
Zabo Ferencz,
† Barani Mihal,

* A plébános: Kolocsányi György volt.

ben a kamaraigazgató Heroldot ültette a birói székbe mindamellett, hogy a kamaraigazgató egy hónappal előbb, vagyis 1696 évi deczember hó 1-én tudatta a tanácscsal az udvari

† Klar Mihal,
Sotos István,
Novagi Lucas
Peter Pobiz,
† Johann Paner,
Joannes Pobiz,
Lippaj Janos,
Czabo Janos,
† Joseph Ott,
† Peter Geöry,
† Thoma Pirkler,
† Tovics Istvan.
Suiz Mathias,
† Czabo Mathias,
† Lucas,
Paul Lőw,
† Zismadi Ferencz,
† Joan Saur.

Summa 42.

Auf den Philipp Eschenburger

† Wilhelm Wüehs,
Paul Grünwald,
Paul Pürkarth,
Hans Bachschneider,
Paul Kanzelmüller,
Paul Tempel,
Gongato Janos,
Christof Kallinger,
Bartholomee Lederwass,
† Georg Röckh,
Christoph Peringer,
Georg Heussler,
Mathias Wittmayer,
† Stephan Ernst,
† Raz Mihál,
Raz Gabor,
† Ratz Ferens Georg,
Joseph Mitroviz,
† Peter Schach,
Sontoj Peter,
Mathias Drenkher,
Paul Osswald,
Hans Hafner,
Raz Misko,
† Michl Hier,
Nicolaus Zuber,
Blasius Lehner,
Samuel Heruss,
† Czilesi Pál,
Samuel Nachtigal,
Török Jansi,
Joseph Schelhaus,
Zabo Gabor,
† Sigmund,
Raz Kozma,
Martin Binder,
† Hans Rambler,
† Martin Morer,
Szopeck Ferens,
Jacob Becklmayer,
† Franz Herman,
Johan Finkh,
Johann Fortinger,
† Ratz Ostaj,
Joseph,
† Mezaros Laus,
Heinrich Hartel,
Georg Suchentrunkh,
Ats Peter,
Bartel Presel,
Aegidius Reutter,
Christoph Lorenz Pfeiffer,

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

kamarának egy parancsát, melynek értelmében az 1697-diki restauráczió, vagyis a biró választása az eddigi szokás szerint, még pedig a kamaraigazgató kijelölési jogának fentartásával

---

† Ratz Matthias
Ördös Istvan
Czabó Janos
Fische Marton
† Jean Foutin
Matthias Meister
Jacob Fieg
† Raz Antonoviz
† Raz Tselik
Matthias Schiffter
† Ats Janos
Moriz Brean
Georg Augustin
Toman Janos
Raab Michl
Kiss Forgats
Nicolaus Emanuel
Suiz Peter
Naid Gergel
Czabo Istoc
† Franz Brandl
Michel Pichler
Johann Pistory
Raz Jeremias
Schickh
Johann Neideckher
Peter Schelb.

79.

Weillen die gemein bey dieser Wahl von Hrn Koblbacher, Hrn Listner, auch andere vndt darunter die Nobilis von der gespanschaft abgenohmen, dass diese einen Vorschlag gemacht einen nach ihren gefallen zu einen Richter zu haben deshalb sie vorhero den Hrn Commissarium befraget ob der Jenige, so die Ihme aus den Drey candidaten mit den meisten stimmen Erwehlt, ihr Richter sein werde, welcher mit Ja geantwortet darauf die wahl angefangen, vndt die meisten stimmen auf den Eschenburger gefallen, darumb der löbl. Administration relation gethan, vnd vmb Confirmation des Erwehlten gebeten worden. Es ist aber dieser actus auf Wien (weillen Hr. Administrator aldorten war) zu der Hofkammer geschickht worden. In dessen Hr. Kohlbacher, et inter nobiles Hr. Fitos vndt plebanus zu den administrations substituten gangen, vndt weillen sie sehen mussten dass der Jenige welcher sie vermeint nicht die meisten Stimmen überkommen, wider den Philipp Eschenburger allerhand vitia so ihn zu den Ampt verhindern solten angegeben, welchs auf eine hochlöbl. Hoffkammer zugeschickht worden damit dass die Confirmation aufgezogen werde; also dass vmb ostern ja nach pfingsten noch keine Confirmation kommen will, darumb die Burgerschaft zusammen gangen, vndt als man auf den Rathhaus an dem Rath begehrt der Jenige, den sie sich Erwehlet, zum Richter zu lassen, mags sie vor diss Jahr keinen andern Erkhennet, noch erkennen wollen, vndt dieses darumb, damit ihre freywahl durch diese gesuchte und gemachte Obstand nicht etwa gefahr seye welches ihme Burgern zugelassen, vndt Er Philipp Eschenburger für einen Stadtrichter bennent worden, welcher das ampt auch versiehet.«

a polgárságtól hajtandó végre. A kijelölés megtörtént, tehát mit akarhatott a kamaraigazgató hatalmaskodó eljárásával, talán a nagybefolyású megyebeli nemeseknek és Pest város előkelő polgárainak kedveskedni, mint a kik a kisebbségben maradt Herold pártján állottak s a megválasztott Eschenbruckher (Eschenburger) ellen utólagosan oly vádakkal léptek fel, a melyek következtében a birói állásra képtelenné vált volna? — Bármi oka volt is a választás megsemmisitésének, annyi bizonyos, hogy ennek következtében Pest városának ezen évben két birája volt s p. Herold és Eschenbruckher, mely utóbbi tisztségét mindaddig viselte, mig a polgárság felfolyamodásának félretevésével Herold kinevezése a felsőbb hatóságtól is jóváhagyva a városhoz, illetve a kamaraigazgatósághoz le nem érkezett.

1698—1700-ig Proberger Jakab,

1701-ben Herold Szigfrid,

1702-ben Proberger Jakab volt Pest város bírája, a ki a kamaraigazgatóság hatósága alatt a további években is évről-évre meg volt választva.

A tizennyolcz évig tartott ideiglenes állapot ideje, azaz a budai kamaraigazgatóság alárendeltsége alatt a birói tisztet az emlitett négy férfiú viselte, mig Pest város tanácsosai a következők voltak:

VIII. sz. Tábla.

Név	Foglalkozás	Nemzetiség	Év
Banovszky Jakab	mészáros	ismeretlen	1692
Biankoviz Jakab	kereskedő	dalmát	1698
Camerer András	ismeretlen	ismeretlen	1699
Dalmady György	ügyvédő	magyar	1688
Diák János	molnár	magyar	1701
Eschenbruckher Fülöp . . .	korcsmáros	osztrák	1690
Gyöngyösy János	ismeretlen	magyar	1692
Hagymásy János *	ismeretlen	magyar	?

* Hagymásy Jánost, mint tanácsost Rómer Fl.: »Régi Pest« czimű munkájában a pestvárosi háztulajdonosok közt emliti. Ennek kinevezéséről, megválasztásáról, vagy felesketéséről a székes főváros levéltárában adat nincsen, sőt neve sem a jegyzőkönyvekben, sem a polgárok törzskönyvében elő nem fordul. Az egyedüli okirat, mely nevét mint

Név	Foglalkozás	Nemzetiség	Év
Hanstovitz Ferencz	asztalos	német	1689
Hassel György	ismeretlen	ismeretlen	1688
Herold S. H. Szigfrid	patikus	osztrák	1689
Kalcher Márton	kőműves	stiriai	1692
Karpfenstein J. Krist	katonatiszt	ismeretlen	1688
Kayser János Arnold	ismeretlen	német	1688
Kleinhackl György	pék	osztrák	1689
Lendvay György	tiszttartó	magyar	1688
Lehner Mihály	korcsmáros	magyar	1698
Leistner Tobiás	korcsmáros	ismeretlen	1701
Linzer János	kam. tisztv.	osztrák	1696
Neander B. János	had. élelm. igazg.	ismeretlen	1703
Nusspicker János	ágyúöntő	ismeretlen	1696
Piry N.	bognár	magyar	1688
Piwerling Lajos	kapitány	ismeretlen	1704
Pollermann Mátyás	ismeretlen	magyar	1696
Pressel Pál	üveges	osztrák	1690
Proberger Jakab	sörfőző	bajor	1688
Pürkharth Pál *	timár	karinthiai	1689
Sauttermeister F. József . . .	kereskedő	osztrák	1702
Sax Simon	köteles	frank	1692
Senigen Mih. János	sebész	német	1688
Tóth Mátyás	ismeretlen	magyar	1688
Wesselini Mihály	földmives	rácz	1692

pesti tanácsosnak fentartotta, a váczi káptalan levéltárában van, melynek hitelesitett másolatát a váczi káptalan 1847. évi április hó 1-én adta ki Pest városa részére. Ezen okiratot ideiktatom. Egyébiránt, minthogy a régi időben szokásban volt a tanács tagjait, tudniillik ha nemes volt, nemesi előnevével, vagy származási helyéről szóllitani, Hagymásyt is vagy előneve, vagy születési helye után nevezhették el. Ha ez áll, akkor Hagymásyt a Gyöngyösy név alatt találjuk meg. Gyöngyösy ugyanis gyöngyösi születésü volt, a honnan Hagymásy származhatott. Az emlitett okirat a következően szól:

»Plenipotentiaria constitutio Civitatis Pestiensis Prudentis, et circumspecti Jacobus Proberger judex, Henricus Sigefridus Herold, Philipus Estenbrugger, Joannes Antonius Mosil Notarius, Michael Lenner, Joannes Hagymásy, Mathius Pollermann et Joannes Nuspicker, Senatores Liberae Regiaque Civitatis Pestiensis-dignitatibus, nomine totius Communitatis, in Causis suis signant ratione metar, et fodinae lapicidoriae, et Predij Szent Lőrinczij constituerunt Plenipotentiarium suum Circumspectum consenatorem suum Joannem Hagymásy 30. May 1703.

* Pürkarth Pál tanácsosra szól az 1692. évi máj. hó 20-án kelt következő tanácsi itélet:

»Ist Paul Pirkarth, weillen Er sein magd inpragnirt vndt hernaher sie forgeschickht von Richter und Rath wegen dieser begangenen facte gestrafft worden, und zwar solchergestalten, dass Er die allhiesige Drey Kirchen 18 Vax Kerzen für von einen halben, und jede Kirch geben solle auch vier Windlicter, die man zu dem Umgang gebrauchen möge«.

Tehát a kamaraigazgatóság joghatósága alatt Pest városának 32 tanácsosa volt, illetve ha Hagymásyt és Gyöngyösit egy személynek veszszük: 31. Ezekből a privilegium életbeléptetésével önállóságra jutott tanács kiegészitéseig állásában megmaradt nyolcz; a többi elhalt vagy leköszönt, Linzer tanácsost pedig kizárták a tanácsból.

A 32 tanácsosból a foglalkozásra nézve volt:

1 ágyúöntő	1 mészáros
2 áll. tisztviselő	1 molnár
1 asztalos	1 patikus
1 bognár	1 pék
1 földmives	1 sebész
7 ismeretlen foglalkozású	1 sörfőző
2 katonatiszt	1 timár
2 kereskedő	1 tiszttartó
3 korcsmáros	1 ügyvédő
1 kőműves	1 üveges
1 köteles	

Honosságukat tekintve:

1 bajor	9 magyar
1 dalmát	3 német
1 frank	6 osztrák
8 ismeretlen	1 rácz
1 karinthiai	1 stiriai

Nemzetiség szerint, még pedig a név után itélve:

21	német,	vagyis százalékban:	. . . . .	0·66
7	magyar	» »	. . . . .	0·22
4	szláv	» »	. . . . .	0·12
32				1·00

Mig a birákat évről-évre nevezték ki, vagy választották meg, a tanácsosoknak mint kinevezett tisztviselőknek szolgálata élethossziglan tartott. A kinevezési jogot a tanácsosoknál is a kamaraigazgató gyakorolta, olykor-olykor azonban megengedte, hogy az általa kijelöltekből a tanács választhasson

tanácsost, mely jogot végre a kamaraigazgató az 1701. évi február 12-én tárgyalt rendelete értelmében teljesen a tanácsra ruházta, még pedig azzal a megszoritással, hogy a megválasztottnak megerősitését ki kellett kérni.

A tanácstagok száma 1700-ig tizenháromra szaporodott. Mindamellett mégis, hogy e nagy számú testületben nem volt üresedés, a kamaraigazgató a tanács meghallgatása nélkül Kohlbacher, Wilsersheimb, Leistner, Kehl és Hoffer nevű — részben kamarai tisztviselőket, részben pesti polgárokat — 1700. évi deczember hó 29-én kijelölte tanácsosoknak. Mi czélja volt a kamaraigazgatónak a kijelöléssel, illetve a tanácsosok szaporitásával, ismeretlen. A tanács azt hivé, hogy a tanácsosok egyike-másika a kamaraigazgató kegyéből kiesvén, állását veszitendi. Lehet, hogy a tanácsnak volt oka ilyesmit gyanithatni, de lehetséges ezzel együtt az is, hogy a hatalmas kamaraigazgató az önállóságra törekvő tanácsra akart ijeszteni, vagy pedig a gondolkozásban a kamaraigazgatóságtól már nem igen függő tanácsba saját embereit — a kikre bizton számithatni vélt — akarta bevinni. A választást a tanács megejtette ugyan, s a legtöbb szavazat Wilsersheimbra esett, a jóváhagyás tekintetében azonban a kamaraigazgató nem nyilatkozott. Hallgatásának okát az 1701. évi január hó 28-án tartott restaurácziő adja meg, a mikor — valószinűen nem lévén a választással megelégedve, habár a tanács a kijelöltek közül választott — a fent nevezettek közül Leistnert és Hoffert kinevezte tanácsosnak, sőt Leistnert, a ki jelen volt, azonnal fel is eskedtette.

A polgárság a kamaraigazgató eljárásán felháborodva, másnap Durchwald, Eyserich, Herusch, Heiszler, Templ, Kiser, Lehner, Rökk, Mayr, Schnabl, Döpel és Bresel nevű polgárokat mint bizottságot küldé a tanács elé a végből, hogy az emlitett két tanácsos kinevezése ellen tiltakozását bejelentse. A tiltakozás alkalmával Eyserich felemlitette, hogy Leistner egy »mameluk«, a másikra pedig Lehner azt mondotta: hogy nem tudand hivatalos titkot megőrizni és ha feleségének a tanácsban történt dolgokat el nem mondja, felesége felpofozza; már pedig ilyen tanácsosokat meg nem tűrnek s a kinevezés

megsemmisitéseért felsőbb helyen kivánnak panaszukkal fellépni.*

A tanács nem helyeselte a polgárság szándékát, mire Eyserichnek azon megjegyzése után, hogy kérni és könyörögni bárkinek is szabadságában áll, a bizottság távozott. Eyserich azonban véleményében nagyon csalatkozott, mert alig, hogy a kamaraigazgató neszét vette a polgárság mozgalmának, 1701. évi február hó 1-én a városhoz küldött rendeletével felhivta a tanácsot, hogy a bizottságban részt vett polgárok neveit — ezeknek megbüntetése végett — azonnal jelentse fel.

A hatalommal való visszaélés a szomorú emlékű I. Lipót kormánya alatt nem tartozott a ritkaságok közé, s bár a Caraffák korszaka letünt volt már, a tanács nagyon is jól tudá, hogy feljelentésének mi leend a következménye. A rendelet elől ki nem térhetvén, a kamaraigazgató kivánatának a tanács eleget tett; de miután a fentemlitett polgárokat a kamaraigazgató befogatta s börtönbe záratta, a hosszantartó és külön bizottságra bizott vizsgálatnak nem nézhetett tétlen eléje, hanem most már a polgárság ügyét magáévá tevén, elhatározta a kamaraigazgató eljárását az udvari kamaránál feljelenteni. Mielőtt azonban panaszát felküldötte volna, felhivta a Bécsben székelő Strobl városi ágenst arra, hogy az udvari kamaránál kéz alatt puhatoljon, vajjon a tanácsnak lehet-e reménye a hatalmas kamaraigazgatóval szemben elégtételre számithatni.

---

*A »mameluk« szónak értelmét tehát már akkor is ismerték s Eyserichnek ezen nyilatkozatával meg van czáfolva azoknak az állitása, a kik e szónak értelmét a száz évvel későbbi Napoleon mamelukjaitól származtatják. A mamelukok, az egyptomi pasák egykori testőrsége, a kik lázadásokat szerveztek és trónokat döntöttek fel, nem volt oly jámbor népség, mint a milyennek a »mameluk« szó után gondolnánk s nem is tőlük, a rettegett harczosoktól származik ennek értelme, mint inkább a szótól magától, a mi arabs nyelven szolgát vagy rabszolgát jelent. Nodschmaddin egyptomi szultán ugyanis a 13-dik században Dsingis Khántól 11.000 rabszolgát vett, s ezekből alakitotta testőrségét s mint rabszolgákon rajtuk maradt a »mameluk« név. Tehát a kiről azt mondjuk: »mameluk«, ezzel az elnevezéssel felsőbbek irányában rabszolgai hunyászkodással lealázkodó embert értünk.

Strobl agens biztos reményekkel kecsegtethette a tanácsot, mert a panaszt irásba foglalva felküldötték Bécsbe, sőt a tanács megtette a kellő lépéseket is az elzárt polgárok szabadon bocsátása iránt.

A kamaraigazgató, tudatában baklövésének, elhamarkodott cselekedetét iparkodott ellensúlyozni azzal, hogy a tanácsválasztási jogot, a mint már is emlitettük, 1701. évi február hó 12-én a tanácsra ruházta s a panasz felterjesztése után némiképpen kiegyezett, mielőtt a felsőbb hatóságtól válasz érkezett volna. Az elzárt polgárokat további büntetés nélkül szabadon bocsátotta. A mameluk Leistner, minthogy már is fel volt esketve, bennmaradt a tanácsban, Hoffer ellenben a kiegyezés áldozatául esett.

A tanács, erélyesebb fellépésével a kamaraigazgatót úgy látszik mégis megpuhitotta, mert a Leistner-Hoffer-féle eset után a választási ügyekbe többé bele nem elegyedett, sőt a kijelöléstől és jóváhagyástól is hallgatagon elállott. Minthogy pedig az I. Lipót király adta 1703-diki privilegium értelmében Pest városa mint önálló törvényhatóság a szab. kir. városok közé lépett, ezzel a város tanácsa is a kamaraigazgatóság gyámsága alul örökre felszabadult.*

A privilegium érdekében, a melylyel a város régi jogokat és kiváltságokat reménylett visszanyerhetni, a tanács már évekkel előbb megtette a lépéseket s e czélból fel is kutattatta a káptalanok és világi hatóságok levéltárait, hogy az elveszett kiváltságleveleknek, ha csak másolatban is, birtokába juthasson. A régi kiváltságokat már kevesellették s minthogy ezeknek nagyobb része az újabbi kor követelései közé be sem volt illeszthető, a kiváltságlevelet újabb adományokkal kérték bőviteni. S bár a privilegium ügye 1703 elején nyélbe volt ütve, de még

*Rómer Fl. »Régi Pest«-jében felhozza azt, hogy Pestet mint szab. kir. várost 1696-ban emlitik először. Ezen állitás ellenében hivatkozom a kamaraigazgatóságnak 1692. évi ápril 2-án kelt azon rendeletére, a melylyel Herold választását megsemmisiti és Eschenbruckhert helyezi a birói állásra. A rendelet »Pest szab. kir. város« tanácsához van intézve, s ily czímezés többször is előfordul. Budát is mindig »szab. kir. székes főváros«-nak nevezték a privilegium kiadásáig.

kiadva nem, a tanács 1703 évi márczius hó 6-án utasitotta szindikusát Mosel Antal Jánost, hogy kivánalmaikat és sérelmeiket irásba foglalva küldje fel Bécsbe a privilegium szerkesztésével megbizott bizottsághoz.

A város emlékirata tiz pontból áll vala, s foglalata röviden a következő:

»hogy a bizottság előtt már is kimutatott és több mint kétszáz év óta Pest város birtokában levő területre, különösen pedig az ehhez tartozó »Szent-László« és »Burgundia« nevű pusztára a város tulajdonjogát biztositsák és a két puszta a kiváltságlevélben mint adományképpen nyert földbirtok legyen kitüntetve még pedig azért, hogy a várost perrel meg ne támadhassák;

hogy a városnak a szükséges erdőterületet is bocsássák birtokába. Kérték pedig a Pesthez közel fekvő és Calai (talán: Kállay) András családi birtokához tartozó Loczott (Locsod, Péczel mellett) és Tussberek (Tuzberek, Maglód mellett) nevű erdős pusztákat.

Az emlékirat szól továbbá a vámnak és harminczadnak adományozásáról; a polgároknak vámtóli mentességéről; a városnak felszabaditásáról a megyei és katonai hatóság alól. S mig a város tanácsa megnyugszik tizenegy katonának teljes felszereléssel való kiállitásában és két havi ellátásában, egyúttal felsorolja mindazokat a sérelmeket, a melyeket a polgárság az adónak tulságos kivetése, nemkülömben a katonák elszállásolása következtében és egyéb a katonaság okozta terhek alatt kénytelen tűrni.*

A privilegiumból tudjuk, hogy Pest városa a kért puszták közül a »Szent László« és »Burgundia« nevű pusztát kapta; de hogy hol feküdt e két puszta, erről sem a kiváltságlevél, sem egyéb okirat meg nem emlékezik. A város tanácsa pedig ezen puszták kezeléséről, bérbeadásáról, vagy bármi módon való hasznositásáról legalább ezen nevek alatt soha nem intézkedett. Történetiróink sem tudnak róluk semmit.** Csakugyan

* Az emlékiratot lásd az oklevéltárban 6. sz. alatt.

** Patachich J. »Pest városnak kiváltságai.« A 8-dik lapon a * alatti jegyzetben azt mondja: » . . . és kétség kivül a jelenleg herczeg Grassalkovics által birt két puszta Sz.-Lőrincz és Sz.-Mihály tulajdonához (t. i.

különös, hogy a két puszta nevéről sem az emlékirat megirása, vagyis 1703. évi márczius 6-dika előtt, sem pedig a kiváltságlevélnek 1703. évi október 23-án történt aláirása és kiadása után semmiféle adat nincs, egyedül e két okirat emlékezik meg oly nevekről, melyeket sem előbb, sem utóbb nem ismertek, de nem is használtak.

A két pusztát a város még a privilegium kiadása előtt elfoglalta, és az 1695-diki határjárás óta már is birtokában volt; de tartván attól, hogy a régi birtokosok, illetve ezek jogutódjai idővel előkerülvén a várost perrel fogják megtámadni, ezt akként vélték kikerülhetni, hogyha a két pusztát hamis nevek alatt királyi adományképpen tüntettetik ki a kiváltságlevélben. Pest város szindikusa ezzel a prókátorfogással, a mint alább látandjuk, a várost a pertől még sem menthette meg. A város kérelmét ugyan teljesitették, de az adományozás után a két puszta neve teljesen elenyészett.

A pesti határban, vagy a Pesttel határos területen »Szent-László« nevű puszta vagy helység nem volt, de hogy ennek mégis Pest határában kellett fekűdni, kitünik a város emlékiratából, a hol ezt olvassuk: »als sey in ipso Territorio Zwey Praedien, dass eine Szent László, dass andere Burgundia genent.« Most már tehát csak az a kérdés, hogy a két puszta fekvését hová helyezzük? Messze nem kell mennünk, mert az emlékiratból már is tudjuk, hogy helyét a város határában találjuk meg. Ha tehát »Szent-László« nevű puszta itt csakugyan nem volt, a mint nem is volt soha, akkor Pest város szindikusa készakarva, a midőn az emlékiratot fogalmazta, névcserét követett el s IV. László király adta »Uj-Bécs« helyett, az adományozó nevét »szent« jelzővel megtoldva »Szent-László«-t irt emlékiratába. Igy jutott a hamis név az emlékirat révén a kiváltságlevélbe

---

Pest városához) tartozott.« Patachich szerint tehát a Burgundia és Szent-László puszták alatt Szent-Lőrincz és Szent-Mihály puszták volnának értendők, de hogy az adományozás után mikor és miképp jutott Grassalkovics birtokába, erről persze nagy bölcsen hallgat. Pedig mint városi tanácsosnak módjában állott volna erre nézve adatot keresni, s ha keresett is, nem találhatott, mert a városnak adományozott két puszta ennek birtokából soha ki nem került s ma is a székes Budapest főváros tulajdona.

Szent-Lászlót tehát Uj-Bécs alatt találjuk meg. Uj-Bécs területét körülbelül az Eötvös-szobortól a pesti, czinkotai és szentmihályi hármas határig majdnem egyenes irányban menő határvonal választá el a pesti határtól. A margit-szigeti apáczák birtokához tartozott Uj-Bécs területén fekszik ma a Lipótváros és a Terézváros nagyobb része és az egész Városliget. Ezen birtokért a budai Karmelita-apáczák, mint a hajdani margit-szigeti apáczák állitólagos jogutódjai, illetve örökösei Pest városát megtámadván, csak hosszas perlekedés után 1752-ben mondhatá a város háborithatatlan tulajdonának.

Máskép áll a dolog a »Burgundia« pusztával. Erre nézve Rómer Fl. »Régi Pest«-jében a 116-dik lapon a következő megjegyzést teszi: »Érdekes, hogy Pestnek is, mint minden nagyobb városnak, volt Burgundiája, de hol feküdt e Burgundia, forrásaimban nem találtam.« Azt tehát Rómer tudta, hogy minden nagyobb városnak volt Burgundiája, de azt már nem, hogy »Burgundia« névvel egy-egy hegyet neveztek el. A »Burgundia« értelme »hegy«, »Burgundus« pedig »hegyi lakó«. Pestnek azonban csak egy hegye van s ez »Kőbánya«, minélfogva nem is csalódhatunk, a midőn Pest Burgundiájául a már akkor lakott Kőbányát fogadjuk el. A kőbányai birtokhoz is csak éveken át tartott perlekedés után juthatott a város s akkor is csak úgy, hogy a per megszüntetése végett a felperes Grassalkovics perszonálist tetemes pénzáldozattal kelle kielégitenie.*

*Egy későbbi 1741 május 5-én kelt jegyzőkönyv a perre vonatkozólag azt mondja:

»Dass hiesigen steinbruch dise Stadt mit einem grossen onere besizetindeme wegen selben mit den (tit.) Herrn Personaln die Stadt in grossen Process verwiklet gewesen, und Jenem nicht anderst als mittelst auszahlung eines nahmhaften capitals, und befreygung seines allhiesigen hauses von allen Oneribus, welche nunmehro die ganze Burgerschaft tragen muss erhalten zu geschweigen etwelcher Tausend Gulden Unkösten so zu fortführung des disfahls entstanten gewesenen Process nothwendig haben müssen aufgewendet werden, folgsam sothaner Steinbruch vor ein zu dem Stadt Territorio gleichsam Neo aquisitum zu rechnen ist.«

Ezzel meg van czáfolva Rómernek »Régi Pest« 104. lapján mondott azon állitása is, mintha Grassalkovics házát és telkét (ma Kossuth Lajos-utczai Dreher palota) nagy érdemek tekintetéből mentették volna fel a polgári terhek alól.

A privilegiumot I. Lipót király 1703. évi október hó 23-án irta alá. Az aláirással azonban a város óhaja még nem teljesedett, hanem kellett, hogy ennek birtokába is jusson. Már pedig nemcsak a privilegium kiváltása járt költséggel, de az udvari tisztviselők s azok, a kik ennek kiadásánál közbejártak, várták fáradságuk jutalmát is. A tanács a honorariumok osztogatásával nem igen szokott volt fukarkodni, de miután ehhez pénz is kellett, a város pedig pénz dolgában nagyon is szűkiben volt, nem maradott egyéb hátra, mint kölcsönt felvenni, a mit Proberger Jakab a város birája 1704. évi november hó 17-én a tanács rendelkezésére bocsátott.

A kölcsönösszeg mennyisége nincsen megnevezve, de az akkori viszonyokhoz képest nem is lehetett valami kisebb összeg. Kisebb pedig semmi esetre sem, mint Buda városáé, a hol e czélra 5000 forintot vettek kölcsön. A pesti tanács a kölcsönre a város összes javadalmait lekötötte és biztositotta Probergert, mint a városi sörház bérlőjét, hogy a bérleti idő lejártával a sörházat az előbbi feltételek mellett továbbra is megtarthatja. A kölcsönpénzzel Bécsbe küldött Mosel Antal János városi szindikus a privilegiumot átvevén, Pest városa 1705. évi április hó 29-én gyakorolta szabadon királyi biztos jelenléte nélkül első tisztújitását, birónak Proberger Jakabot választván meg.

Visszatérve az előbb emlitett honorariumokra, nem lesz talán minden érdek nélkül, erről egyet-mást elmondani.

Kezdettől fogva a tisztviselőknek csekély fizetésük mellett mellékjövedelmeik is voltak s ezek egyikét akczidencziának, a másikát honóráriumnak nevezték. Az elsőt a törvények és statutumok szabályozták s mint törvényes jutalékot eljárási és munkadíj czímén szedték a felektől;* a mellékjövedelem másik

* Tan. ü. jkv. 1755 február 1-ről:

»Die Kanzley Taxen betreffendt werden solche von denen Processen nach der Kays. Königl. Carolinischen Tax abgenommen; Übrigens aber weillen vnmöglich ist denen jenigen, so in der Kanzley dienen, bey ihren schlechten Salario hier in Pest leben können, als kann mann umb so weniger dis fahls eine änderung machen, als es schon von 70 Jahren also genommen worden, und Einen Theil ihrer Subsistenz ausmachen, anbey aber nicht in der helfte so hoch abgenommen werden, als wie in Ofen, damit aber endtlichen ein jeder ersehen könne, wass er zu geben hat, wirdt eine Specification an denen Kanzley Cancellis angeschlagen werden.

része az úgynevezett honoráriumból állott és ezt a hivatalos állás vagy előkelő összeköttetés latba vetésével egy bizonyos ügy szorgalmazásáért vagy sikeres keresztülviteléért, mint fáradságuk jutalmát fogadták el, sőt a városi tanács is a felsőbb hatóság tisztviselőinek, dignitásoknak vagy a mint nevezték, a város patronusainak és protektorainak nemcsak utólagosan, hanem előre is osztogatott jutalmat, sőt meg is igérte, hogy ügyének sikeres lebonyolitása esetén jutalomra számithatnak. Mai nap ilyesmit megvesztegetésnek nevezünk, az akkori időben azonban ezen — ha nem is volt törvényes — senki meg nem ütközött s ily ajánlatot sértésnek sem tekintettek.

A város az ily jutalmakat — a melyeket legtöbb esetben állami tisztviselőknek s különösen a bécsi udvar tisztviselőinek, ezek közül pedig főképpen az udvari kamara elülülőjének, Grassalkovicsnak adtak — elszámolta, s ez ellen az udvari kamara, a kihez a számadások felküldendők voltak, soha fel nem szólalt, de hogy ezt teljesen rendbenlevőnek még sem találták, bizonyitja Buda városának 1698 évi január 20-diki határozata, melylyel számadásainak azon lapjait, melyeken a budai kamaraigazgatónak adott volt honoráriumok nevének megemlitésével voltak elszámolva, ennek kérelmére, illetve kivánatára kitépette és új lapokat fűzetett hozzá. A honoráriumokat azért elszámolták, de a kamaraigazgató neve nélkül.

Ismeretes azon történeti tény, a midőn Buda városa Szirmay Istvánnak a János király privilégiumának feltalálásáért egy házat, Pest városa pedig Sötér Ferenczneк, Pestmegye alispánjának az 1695-diki határjárás alkalmából szintén egy házat ajándékoz és ezeket a honoráriumok közé sorolandó ingatlanokat örök időre a polgári terhek alul felmenti.*

---

* Buda városa a János király adta kiváltságok élvezetébe sohasem jutott. János királynak 1543-ban történt elhalálozása után az 1538-diki privilegium a Szirmay-család levéltárába került s innét ajánlotta ezt fel Szirmay István Buda városának, megigérvén, hogy a kiváltságokat Bécsben érvényre juttatja. Buda városa nem is annyira az okirat átengedéseért, melynek történeti nevezetességét talán nem is tudta méltányolni, mint inkább az ezzel kimutatandó kiváltságok megerősitésének reményében Szirmaynak a várbeli 32. sz. ház adományozását határozta el és erről az adományozó levelet

Történetiróink ezen ajándékoknak nagyobb jelentőséget tulajdonitanak, mintsem birtak s a midőn az adományozást rendkivüli eseménynek tüntetik fel, nem veszik tekintetbe azt a korszakot, a mikor még a honoráriumok adása és elfogadása volt szokásban s különösen Pest és Buda városának mostoha pénzügyi viszonyait. A ház vagy telek adományozása

---

1692. évi október hó 25-én megirta. Ezen okiratot Palugyay J. »Buda-Pest leirása« czimű munkájában a 279. oldalon szóról-szóra közli, a ház helyét azonban meg nem állapithatta.

Buda városa, nem vehetvén hasznát a Bécsben el nem ismert privilegiumnak, magát kötelezettsége alól felmentettnek tekintette s bár Szirmay panasza következtében királyi parancs 1700. évi deczember hó 20-án az elvállalt kötelezettség teljesitését követelte, a város a házat Szirmaynak át nem adta. Az ügy végre perre került. Hol és mikép fejezték be e pert — ezt az iratok nem mondják. Hogy a város e perének kedvező eldöntését reménylette, azt egy 1708. évi szeptember hó 15-én kelt és a bécsi udvari kamarához intézett leveléből tudjuk meg, melyben azt irják: »vndt dass Hr. Szirmay ratione contractus das kürtzere ziehen, undt wür victoriam davontragen werden, kan es schier nit anderst sein, in deme Er Szirmay mit vns nit allerdings aufrichtig gehandelt«, — sőt egy datum nélküli, abból az időből származó másolatban megőrzött királyi elhatározás is kedvezőtlen szinben tünteti fel Szirmay ügyét, a mennyiben ezen határozat azt mondja: »Resolutio Caeserea, Comiti Syrmai privatim per Commissione Regiam vorzustellen: Er möchte wohl erwegen, ob sein gewissen vndt Ehr disen Process zu intentiren, vndt auszuführen leidet? sollte Er dannoch seine anforderung inhaeriren, remittatur ad viam ordinarium.«

Mindezekből s minthogy Szirmay 1711-ben elhunyt s minthogy továbbá Szirmay sem az adományozó levelet, sem a házlevelet a várostól meg nem kapta, a telekkönyvben pedig Szirmay mint e ház tulajdonosa megnevezve nincsen, csak az következtethető: hogy a ház — melyet a város a ház eladásáig folytonosan katonai lakásul használt s melyben Riccardi Péter gróf — vice commandans volt elszállásolva — Szirmay tulajdonává nem válhatott. Ezt a házat Schwingheimb Lipót 1710-ben megvette, az eladó neve azonban nincs megnevezve, a miből szintén az következtethető, hogy az eladó csakis a város lehetett.

Hol állott ezen ház? — Erre a kérdésre a következőkben felelünk meg:

Az 1696-diki telekkönyv, az úgynevezett »Zaiger über die Vöstung« a mai Kaszinó- és Szentháromság-utcza között egy utczát is felsorol, melyet Schwaben-gässel = Sváb-utczának nevez, mint házakat pedig a 29—33. szám alattiakat ismerteti. A Sváb-utcza ma már nincs meg, be van épitve.

jutalomnak tulajdonképpen nem is tekinthető, mert ezeket, mint értéktelen ingatlant, a telepités első korszakában bárkinek is ingyen adták, ellenben a terhek alúli felmentése az ingatlanoknak némiképpen számbavehető, de ezt sem szabad a mai kor fogalmaival megitélnünk.

A szegény város, a kinek jövedelme abban az időben egy

Az utcza felhagyásával és az utánna következő négy telekből idővel a mai 132., 133. és 134. sz. három nagyobb telek képződött, a következő 135. és 136. hr. sz. telek azonban megtartotta eredeti formáját és nagyságát. A Sváb-utcza és Szentháromság-utcza között tehát öt ház állott, sőt ma is ugyanannyi áll ott azzal a különbséggel, hogy a mai 132—134. hr. sz. házak homlokzatai szélesebbek. Ha már most csupán a házak mennyiségét veszszük számba és ennek alapján akarnánk a kérdéses ház helyét megállapitani, akkor úgy a Sváb-utczától, mint pedig a Szentháromság-utczától számitva a 32. szám mindig a Paldt-féle 135. hr. sz. telekre esik. A ház helyének ily módoni meghatározása azonban helytelen már azért is, mert a Paldt-féle ház, eltekintve 4 ölnyi szélességétől — csak 11½ öl hosszú s nem is nyulik a Bástya-sétányig, hanem a szomszédos telek közepéig, holott a »Zaiger« szerint a 32. sz. ház elül 7 öl, hátúl 6 öl, 5 láb szélességűnek és 20 öl hosszúnak van mondva. A Paldt-féle ház helyett tehát a többször emlitett telekkönyv segitségével egy másik telket kell keresnünk, mely az 1696-diki leirásnak inkább megfelel. A »Zaiger« szerint a 29., 30., 31. sz. ház Riccardi Péter tulajdona, ellenben a 32. sz. ház mint Riccardi Péter tiszti lakása van megemlitve, a 33. sz. Heisler-féle sarokház leirása után pedig ugyancsak az emlitett »Zaiger« megjegyzi, hogy »Zwischen No 33. und der Wacht ist ein Plätzl 4. Klafter braidt und 11 Klafter 3 schuch lang, darauf die wachtstueben und das Stockhaus stehet.« Az őrt állott katona faköpenyege tehát Riccardi vice commandans lakása előtt, vagyis a 32. sz. ház felső szögletére volt állitva; ezen faköpenyeg és a 33. sz. ház között pedig volt, illetve ma is be van ékelve az a számozatlan volt kis terület, melyen az őrszoba és a fogház állott. Ez volna a Szentháromság-utczától számitva a második, vagyis a mai 135. hr. sz. Paldt-féle ház, melynek mai méretei a régi őrházi telek méreteivel minden oldalról megyeznek. A 32. sz. ház helyét az uri-utczai oldalon tehát nem a 136. hr. sz. sarokház közvetlen szomszédságában találjuk meg, hanem a Paldt-féle ház mellett, a Bástya-sétányon azonban a 32. és 33. számú, vagyis a mai 134. és 136. hr. sz. telek, mint közvetlen szomszédság egymás mellett fekszik. Ezek után tehát semmiben sem tévedünk, ha a Buda városától Szirmaynak ajándékképpen felajánlott 32. sz. ház helyét a 134. helyrajzi sz. Aigner-féle telekre helyezzük, de csak hét öl szélességben, minthogy a szélesség többlete a régi 31. sz. telekből jutott hozzá.

sörházból, egy korcsmából, egy-két téglavetőből és a csekély árúvámból állott, nem adhatott 20—30 darab aranyat, mint jutalmat, hanem adott a mije volt és pénzébe nem került. A romban hevert házak és értéktelen telkek erre a czélra alkalmasak voltak s örültek, ha valaki elfogadta és házát felépitette. A polgári terhek aluli felmentése az ingatlannak, meg sem felelt az e helyett esetlegesen pénzben adandó volt honoráriumok kamatainak.*

Összeszedtük az 1755-ig a Pest város tanácsától adott ajándékokat s a fentieken kivül még a következőket sorolhatjuk elő, s. p.:

Pest város tanácsa Szunyogh Imre házát a katonák elszállásolása alúl felmenti abban az esetben, ha a város határát a régi állapothoz képest megállapitja. Ez meg is történt 1703. évi május hó 9-én. E szerint tehát a második határjárás megelőzte a privilegium kiadását, de a város érdekében is állhatott, hogy a »Burgundia«, vagyis a kőbányai birtokot ne a szentlőrinczi határba kebelezzék, a hová tartozónak Grassalkovich állitotta, hanem a pestibe. A határjárás alkalmából hatvan tanut hallgattak ki, s egy-kettőnek kivételével, a kik mit sem tudtak mondani, a többi mind azt vallotta, hogy akkor, a mikor Pestet még a magyarok lakták, sőt még a török uraság alatt is — a mint ezt apjuktól és öregapjuktól hallották — Kőbánya Pesthez tartozott. A pesti kőbányából fejtették a kecskemétiek és a szadaiak templomukhoz szükségelt követ; a kőbánya mindig pesti földön volt, pesti kőbányának nevezték s nem volt szabad a budai basa hire tudta nélkül a bányából követ fejteni.

---

* Pest város szegénységét eléggé illusztrálja az 1709. évi márczius hó 7-én kelt határozat, melynek tanusága szerint a tanács képtelen volt 5, mond öt szál gyertyát kifizetni és biztositá a kereskedőt, hogy a számlát jobb viszonyok bekövetkezte után fogja kiegyenliteni. A határozat igy szól:

»Dem Schnabl die Versicherung zu geben wegen hergebenden Kerzen, vndt zwar dermahlen 3. Kerzen zur Burgerwacht, nach Ostern aber 2. Wovon nach Bessern Zeitten vndt wann die Statt Bey Mittel sein wirdt, ire Contertirung follgen solle.«

Egy font faggyúgyertya pedig akkor 7 krba került!

Fel van továbbá jegyezve:

egy ló	60	frt	—	kr. értékkel.
török czikkek	47	»	47	» »
» len	7	»	—	» »
» kávé	28	»	—	» »
olasz tyukok	13	»	20	» »
besózott viza	50	»	30	» »
füstölt hal	20	»	13	» »
zöldségneműek . . .	23	»	—	» »
fa	39	»	—	» »
összesen . . .	288	frt	50	kr. értékkel.

Készpénzben pedig 358 arany és 1.374 frt 57 kr.

Ezeken kivül a vételár vagy érték megemlitése nélkül:

40.000 db. faltégla,
30 db. cseréptégla,
4 db. karmoizin bőr,
735 mérő zab,
565¾ akó bor,
4 hordó tokaji aszúbor,
2 üveg tokaji aszúbor,
7 borjú,
2 bárány,
1851 font zsir,
64 font czukor,
42 font kávé,
2 öl kő,
2 öl fa.

A honorárіumokban részesültek neve, vagy állása a legtöbb esetben nincs megnevezve, csak azt mondja a tanácsi jegyzőkönyv, hogy »a város egy nagy pátronusának.« Meg vannak nevezve:

Batthyányi Ádám gróf, az udvari kamara elülülője,
Billard, főhadbiztos,
Caraffa gróf,

www.terc.hu

Csáky Zsigmond gróf,
Daru, kamaraigazgatósági számvevő,
Desewy,
Fux,
Grassalkovics Antal báró, az udvari kamara elülülője,
Gyungel,
Huniad,
Huber, főhadbiztos,
Jászy Pál, udvari kamarai tanácsos,
Jörger gróf, Budavár parancsnoka,
Karaffiát, kanczelláriai titkár,
König Ferencz, budai térparancsnok,
Nagy Zsigmond,
Pálffy János gróf, nádor,
Péterffy báró,
Salleburg gróf, az udvari kamara elülülője,
Sigray János báró,
Stőhr, hadbiztos,
Styrum gróf, Budavár parancsnoka,
Zenneg, kamaraigazgatósági tanácsos.

Állásukra nézve pedig a név elhallgatásával meg van emlitve:

a budai kamaraigazgató,
a főhadbiztos felesége,
az udvari kamara elülülői,
a várparancsnok titkára.

A honoráriumok korszaka 1755-ig tartott s leginkább elharapódzott e szokás Mária Terézia uralkodásának első éveiben, mig végre-valahára az udvari kamara 1755-ben a honoráriumok osztogatását megtiltotta. Egyhamar azonban e szokás még sem volt kiirtható s később is adtak jutalmakat, de csekélyebb mértékben és rendkivüli esetekben.

terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

A privilegium a város szervezetére semmi befolyással sem volt. A tanács megmaradt helyén s nem is gondolt arra, hogy a kamaraigazgatóságtól kinevezve volt tanácsnak talán le is kellene köszönni. De ha gondoltak is erre — a mi nem valószínű — felmerülhetett az a kérdés, vajjon ki fogja akkor az új tanácsot választani? A privilegium értelmében, tudniillik az akkori tanács magyarázása szerint, a tanács tagjait a biró és a polgármester kivételével a tanács volt jogositva választani.* Már pedig, ha a régi tanács leköszön, akkor nincs tanács, a ki a választást megejthetné. Ujra kinevezés, vagy az első választásnak a polgárságra ruházása ellenkezett volna a privilegium rendelkezésével s jogfeladásnak tekinték vala mindjárt az első aktusnál a privilegium megsértését; jogfeladásról azonban elődeink mitsem akartak tudni, ők híven a betűhöz ragaszkodtak s a két testület, tudniillik a tanács és a polgárság, jogaikat egymás irányában féltékenyen őrizték.

Minthogy tehát sem a privilegium, sem az udvari kamara mint felsőbb hatóság az átmeneti intézkedésekről nem gondoskodott, a tanács úgy fogta fel a dolgot, hogy az élethossziglan kinevezett, illetve megválasztott tanácstagok állásukban megmaradjanak s egyedül az időközben megüresedett állások töltessenek be. Igy is történt s 1705. évi április hó 29-én a tanács megválasztotta:

Wilsersheimb Miklóst,
Zuniog (Szunyogh) Imrét,
Breán Móriczot és
Eisenthali Eyserich Samut tanácsosnak,

ellenben az ötödik állásra a görög hitű Manolit; minthogy pedig a tanács még nem vala azzal tisztában, vajjon görög hitű beválasztható-e a tanácsba vagy sem, Manolit ideiglenesen

* A privilegiumnak erre vonatkozó része azt mondja:

»Similiter Magistratus ex numero Senatoribus uno vel altero de mortuo alium idoneum habita virtutis, et prudentiae ratione in locum eius substituendi.«

»Hasonlóan a tanácsnak joga van, elhalván a 12 tanácsos közül az egyik vagy másik, más alkalmast, tekintettel jártasságára és ügyességére helyettesiteni.«

törvényszéki esküdtnek, azaz szavazati jog nélküli tanácstagnak nevezte ki. Mig Budán a törvényszéki esküdti állások ugyanakkor már szervezve voltak, Pesten Manoli volt az egyedüli törvényszéki esküdt s utána másokat nem is találunk megemlitve.

A tanács kiegészitése után Pest városának mint önálló hatóságnak első tanácsa a következő tagokból állott:

Proberger Jakab, biró;
Neander Beát János, főkapitány;
Mosel Antal János, szindikus;
Herold Szigfrid, tanácsos;
Lehner Mihály, tanácsos;
Diák János, tanácsos;
Leistner Tóbiás, tanácsos;
Sauttermeister Ferencz József, tanácsos;
Piwerling Lajos, tanácsos;
Wilsersheimb Miklós, tanácsos;
Szunyogh Imre, tanácsos;
Brean Móricz, tanácsos;
Eisenthali Eyserich Samu, tanácsos;
Manoli N., törvényszéki esküdt.

Bár az ülési rendet, illetve a tanácstagok rangtokozatát a tanács még 1704. évi márczius hó 4-én megállapitotta, mégis, minthogy ez a tanácstagok közt folytonos surlódásokra szolgáltatott alkalmat, ennek elkerülése végett az ülési rendet 1707. évi május hó 20-án némi módositással a következően szabályozták:

1. a biró, mint elülülője a tanácsnak,

2. a város kapitánya. Ennek a második helyre történt sorolása Neander Beát Jánosra mint volt császári élelmezési igazgató állására való tekintetből történt; kimondották azonban, hogy a kapitányi állás megüresedésekor az új kapitány a harmadik székbe ül s a másodikat a szindikus foglalja el, a kit ez a hely tulajdonképpen már most is megilletne;

3. a szindikus;*

* Szindikus = szószóló, ügyviselő. Nem tévesztendő össze a polgárság szószólójával; az utóbbit »Vormund, Orator és Tribunus Plebis«-nek nevezték. A szindikus a város főjegyzője = Stadtschreiber és ügyésze volt.

4. a tanácsosok, még pedig: elül a szenior s utána a többiek szolgálati évük sorrendjében.

A »szenior« tisztet a kibukott biró viselte, de csak két évig s ha nem volt máskülömben is a tanácsosok legidősebbike, akkor a két év elmultával ezt a czimet elveszitette és a szeniori széket a szolgálatban legidősebb tanácsos foglalta el.

Volt-e Pest városánál egy általános, minden egyes állásra illetve osztályra megállapitott rangfokozat, erről a tanácsi jegyzőkönyvek hallgatnak. Buda városa 1713. évi április 28-diki jegyzőkönyvében rangfokozatát megörökitette s minthogy a szokások a testvérvárosoknál ugyanazok voltak, ebből következtetve biztosan állithatjuk, hogy a budai rangfokozat Pesten is érvényesült, kivételével azon állásoknak, a melyeknek szervezésére itt még szükség nem volt.

Rangfokozatban tehát nemcsak Budán, hanem Pesten is első helyen állott:

A belső tanács, vagyis a Magisztratus, utána következett a budai fokozat szerint:

1. a telekbiró,
2. az árvaszámtartó,
3. a törvényszéki esküdtek,
4. a kanczellisták,
5. a kamarási iró (Schreiber),
6. a telekhivatali iró,
7. az alkamarás,
8. a külvárosi biró,
9. a szószóló,
10. a külső tanácsosok,
11. a külvárosi esküdtek,
12. a tanácsszolgák s végre
13. a polgárság.

Ezen rangfokozat mint sorrend, az ünnepi körmenetekre is szólott.

A sorrendben nem találjuk megemlitve a főkamarást és a lakosságot. A főkamarást azért, mert ezen tisztség tanácstagsági állással lévén összekötve, ennek teendőit egy tanácsos

látta el; a lakosságot pedig zselléreknek tekintvén, ezeket semmibe sem vették.

Fel fog továbbá tűnni, hogy a szolgákat a polgárság elé helyezték; ennek oka abban rejlik, hogy a szolgák a polgárságból kerülvén ki, mint polgárok a polgárokkal amugy is egy rangfokozaton állottak, de mivel a szolgák e mellett még tisztet is viseltek, ennélfogva ezeket egy fokkal előbbre is kellett helyezni. Feltünő még, hogy külömbséget tettek a »kanczellista« és a »Schreiber« között és hogy az alkamarás, vagyis az ellenőr az iró után következett. A külömbség a kanczellista és az iró között csakugyan megvolt és ez abból állott, hogy a kanczellisták jogot végzett tisztviselők, az irók ellenben csak irni és olvasni tudó polgárok vagy polgárfiúk voltak, a kiket nem is annyira irodai munkára, mint inkább vám- és helypénz-beszedésre, tartozások megintésére vagy behajtására, valamint egyéb biztosi munkák végzésére használták. Az iró után következett alkamarás pedig minden munkakör nélkül, akkor még csak a pénztár másodkulcsát őrizte, hogy a főkamarás, tudta nélkül a pénztárba bele ne nyulhasson, de nem is hivatalos-kodott egyik napról a másikra, hanem akkor jelent meg a főkamarásnál, a mikor a pénztár kinyitása vált szükségessé; minthogy pedig az alkamarás, ki szintén egyszerű iparos volt és ezen tiszteletbeli állása után fizetést sem kapott, illő is vala, hogy a fizetéses iró az alkamarást rangban megelőzze.

Végre meg kell még emlitenünk, hogy a tanács mint törvényszék, ülésein a tógát és az egyenes kardot, az úgynevezett gyíklesőt viselte. Továbbá, hogy addig, mig a biró székébe nem ült, a tanácsosok helyet nem foglalhattak, a mint az ülés befezése előtt helyüket el sem hagyhatták. Az ülés megnyitása után a biró a városhoz küldött rendeleteket és egyéb leveleket felbontván, ezeket a jegyzővel olvastatá fel. Az előadási jog is a jegyzőt illetvén, a tanácsosok semmiféle városi vagy magánügyet szóba nem hozhattak, sőt a tárgyalás megkezdése előtt, illetve mig a sor reájuk nem került, az ügyhöz hozzá sem szólhattak, ha csak erre illő tisztelettel a birótól engedelmet nem kértek. Az előadás után a tanácsosok mindegyikének véleménye rangfokozati sorrendben szerényen meg volt hallgatandó

és a szavazásnál is a sorrend meg volt tartandó. A szavazást az elülülő fejezvén be, kimondotta a határozatot, a mit aztán a jegyző, tudniillik a Stadtschreiber jegyzőkönyvbe iktatott. A hozott határozatot az összes tanácstagok hozzájárulása nélkül megváltoztatni nem lehetett. Az ülés folyama alatt bármi czélból a tanácskozási teremből távozni nem volt szabad. A tanács egyébiránt üléseit kedden és pénteken (Erchtag und Freitag), tartotta.

Polgári és kisebb peres ügyekben a felebbviteli forum a kamaraigazgatóság volt; fenyitő ügyeketazonban végrehajtás előtt a kamaraigazgatósághoz hivatalból kellett felterjeszteni.

3.

Pest városa az I. Lipót királytól adott volt kiváltságlevél alapján, mint a szab. kir. városok között második helyen állott törvényhatóság tanácsa útján gyakorolta területén a polgári és büntető igazságszolgáltatást a pallosjoggal, vásártartási joga mellett a vásárbiráskodást; a törvények keretén belül szabályrendeleteket alkothatott, választotta tisztviselőit és mint az országnak negyedik rende az országgyülésekre két követet küldhetett.*

A megye hatósága alúl felszabadulva s egyedül a koronának alárendelve fizette a szentmártoni, vagyis a királyi bért;** viselte a kegyúri jogok gyakorlása mellett ennek terheit, rekrutákat adott, ellenben az adón és katonák elszállásolásán kivül egyéb országos terhekre nem volt kötelezhető.

A város polgárai az egész országban vámot nem fizettek s minden egyes polgár bármely hivatalra meg volt választható. A polgárok vagyonát magvaszakadás esetében — felségsértési és hűtlenségi eseteket kivéve — a városi fiskus örökölte.

---

* I. Lipót király privilegiumát ismertették: Katona, Bél, Palugyay. Magyar és német nyelven kiadta: Patachich József 1840-ben.

** A királyi bér 840 frt volt.

A város, mint jogi személy, czimerrel birt és ebből folyóan okleveleinek megerősitésére czimeres pecsétet használhatott.*

Mint végrehajtó hatóság a várost a belső tanács kormányozta, az alája rendelve volt külső tanácscsal, illetve a választott polgársággal, (Electa Communitatis) tisztviselőkkel és egyéb közegekkel.

A belső tanács hatásköre kiterjedt kivétel nélkül a város és polgárság minden ügyeire; gyakorolta tehát a polgári és büntető igazságszolgáltatást, az árva és gyámhatóságot, kezelte a város vagyonát, befogadta a polgárokat, adományozta a gratisz- és díszpolgárságot, választotta a tisztviselőket, a plébánosokat és a szolgaszemélyzetet, sőt 1731-ig jogkörébe vonta minden kijelölés nélkül a tanácsosok és főtisztviselők választását is. Végre választás nélkül, saját kebeléből küldötte a város két követét az országgyülésre. Mint politikai hatóság a helytartó-tanácstól, városgazdasági ügyekben pedig az udvari kamarától függött.

A tanács hivatalos nyelve a német és latin volt. Az első magyar végzés az 1796. évi január hó 7-én tartott tanácsülés jegyzőkönyvében fordul elő. A jelen század elejétől fogva azonban már sürűbben tűnnek elő a magyar végzések, a mennyiben a tanács a feleknek azon a nyelven adta ki végzéseit, a melyen a folyamodás irva vala. Az 1844-diki II. törvényczikk életbeléptetése után egyedül a magyar vált hivatalos nyelvvé.

A belső tanács tagjai voltak: a polgármester, a biró, a kapitány és tizenegy, illetve a kapitánynyal együtt tizenkét tanácsos.

A polgármesteri tisztség szervezése előtt, vagyis 1773-ig a belső tanácsban a biró — 1773 után a polgármester mint rangban első helyen állott tanácstag ült elül. Kivétel II. József császár korszaka, a mikor a biró ismét mint elülülője a tanácsnak, a polgármester fölé volt helyezve.

---

* A város czímere: . . . . egy domború égszinű czímer bőségszaruval, melyből különféle virágok függnek, melynek középpontján egy veres téglával befedett és négyszögű kövekből tömegesen (massiv) épült torony, két szárnyra osztott kapuval és belülhelyzett őrrostély látható. (Patachich forditása.)

A belső tanácsot nevezték: »Der innere Rath« és »Magistrat«, a tanácstagokat: »Rathsherr«, »Rathsfreund« és »Rathsverwandter«, az egyes tanácsosokat: »Senator« vagy »Magistratsrath«.

A belső tanács tagjainak mint tanácsosoknak szolgálata élethossziglan tartott. Minden két-három évben választás alá került a polgármester, a biró és a kapitány * A polgármester, a biró és a kapitány egyedül a belső tanácsosok közül, a tanácsosok ellenben 1731 előtt korlátlanul, 1731 után pedig csakis a külső tanács kebeléből voltak választhatók. Kivételesen jegyzőket is megválasztottak tanácsosoknak, a mi azonban a mult században csak háromszor történt meg, tehát a ritkaságok közé számitható, még pedig azért is, mert a műveltségre és fizetésre nézve a polgárságból alakult tanács tagjai fölött állott jegyzők megválasztásukat degradálásnak nyilvánitották és nem is voltak hajlandók tanácsosi állást elfogadni.** Jóllehet a tanács szükségét érezte annak, hogy tanult s különösen jogot végzett tisztviselők is bejussanak a tanácsba, mégis hogy ezt lehetővé tegye, útját kellett vágni a jegyzők vonakodásának, még pedig akképpen, hogy a jegyzőből megválasztott tanácsosnak meghagyták munkakörét és fizetését, úgy azonban, hogy a két állás mellett egyedül a jegyzői nagyobb fizetést húzta, tanácsosi működéseért pedig a tanácsi akczidencziákban osztozkodott. Igy jutott a belső tanácsba Partl Gáspár, később pedig a választott polgárság beleegyezésével Friebeisz Ferencz és ifjú Scopek Ferencz, a kik tulajdonképpen czimzetes tanácsosok és szavazati joggal felruházott jegyzők voltak és maradtak s csak az az előnyük volt, hogy most már benn ülvén a tanácsban, birónak is meg voltak választhatók, a mint Partl Gáspárt 1731-ben meg is választották.

Az élethossziglan tartott szolgálat, fegyelmi törvények és szabályok hiányában a közigazgatás hatalmát — a polgárság üdvös befolyásának kizárásával — a belső tanács kezében örö-

* A kapitányt 1769 előtt a tanács választotta, még pedig élethossziglanra. 1769 után ezt az állást is, valamint a számadó tisztekét is, a tisztújitáson töltötték be.

** Lásd az 1741. évi április 28-diki tanács ülési jegyzőkönyvét.

kitette meg. Ezzel a hatalommal szemben a polgárság — a ki egyébiránt inkább a kiváltságos érdekeket támogatta — a városi élet fejlesztésére, a város anyagi javának gyarapitására vajmi keveset tehetett, minthogy befolyása a választásokon túl nem érvényesülhetvén, városgazdasági ügyekben is az egyedüli javaslati joggal élhetett, mely jogot a külső tanács, később pedig a választott polgárság útján, illetve ennek közvetitésével gyakorolta.

A külső tanács 24 tagból állott s mint a polgárságból alakult testületet a tisztujitáson, vagyis a restauráczión egészitették ki és viselte a »Külső tanács = Exterior Senatus«, németül: »Die Genannten«, később pedig: »Der äussere Rath« nevet. Tagjai a »Viginti quatuor Viratus«-ok, vagyis a »Huszonnegyedes«-ek voltak, a kiknek szolgálata szintén élethossziglan tartott.

A külső tanács működéséről a privilegium kiadása előtt jegyzőkönyveink hallgatnak, a miből az következtethető, hogy ez a testület azelőtt csakugyan fenn sem állott; de szükség sem volt reá, mert a polgárság a biró választásán kivül semmiféle jogokat nem gyakorolhatott, a miért hogy a tanács a budai kamaraigazgatóságnak mindenben alája volt rendelve.

A külső tanács az 1705-diki első tisztujitáson április hó 29-én alakult meg. Tagjai a következők:

Tempel Pál, szószóló,
Heussl Ferencz Samu,
Hassan János,
Meister Mátyás,
Scopek Ferencz,
Heuszler Lőrincz,
Callinger Kristóf,
Peringer György Kristóf,
Meches (nem Méhes) Jakab,
Rökk György,
Lenner János,
Riedl János,
Herzig Jakab,

Kernhoffer Gergely János,
Reiter Egyed,
Pinder Márton,
Döpl Mátyás,
Erny Sebestyén,
Bayer János,
Schellhaass József,
Riemer Márton,
Suitz (Szücs) Mátyás,
Sagmeister Ferencz,
Joseph György.

A külső tanács minden önálló hatáskör nélkül közvetitő szerepet viselt a belső tanács és a polgárság között. Kötelességéhez tartozott az adókulcs megállapitása, illetve a tanácstól megállapitott évi porczionak az egyes polgárokra való arányos kivetése; az adóbehajtásnál, az úgynevezett és legutóbb az 1860/61 évekből még ismeretes katonai exekucziónál segédkezni; a számvevői állás szervezéseig a számadásokat utána vizsgálni; statutumokat hitelesiteni s minden a város érdekében a belső tanácsból kiadott utasitásokat végrehajtani, valamint városgazdasági ügyekben a tanács felhivására illő szerénységgel jól megfontolt, őszinte véleményt adni. Tulajdonképpeni működését a bizottságokban fejtette ki. Ily bizottságok voltak: a kenyér- és húsbizottság, a vásári és köztisztasági bizottság, melyek mindegyike öt-hat tagból állván, a külső tanácsból voltak alakitandók. Ezen bizottságok a maiak munkakörével össze sem hasonlitható. A mult századbeli bizottságok, illetve ezek tagjai — az udvari kamarának 1777. évi február hó 21-én kelt rendelete következtében életbeléptetett gazdasági bizottság kivételével — nem voltak egyebek, mint biztosok és a belső tanács végrehajtó közegei s kötelességükhöz tartozott a kenyér és egyéb árszabás alá esett élelmi czikkek súlyára és minőségére, a meghatározott árak pontos megtartására, nemkülömben a bizottságokra bizott vásári és köztisztasági rendre felügyelni, a szabály ellen vétőket pedig megbüntetés végett a belső tanácsnak feljelenteni. A külső tanácsnak, mint bizottságokra fel-

oszlott testületnek teendői a mai vásárbiztosok teendőivel azonos, máskülömben pedig előterjesztési jogánál fogva némiképpen a gazdasági bizottság munkakörének felel meg.*

A külső tanács városgazdasági ügyekben szavazási jog nélkül a tanácskozásoknál a belső tanács ülésein részt vehetett; ülése azonban nem a zöld asztalnál volt, hanem meghatározott sorrendben a korláton kivül foglalhatott helyet.

A külső tanácsot a város képviselőtestületének nem lehet nevezni, a mennyiben a tisztujitási és ezzel kapcsolatos jogokat nem a külső tanács, hanem az ősválasztók, vagyis az összes polgárok gyakorolták. 1731-ben azonban a külső tanácsnak száz taggal lett szaporitásával megalakulandó volt Pest város, illetve a polgárság képviselőtestülete, az úgynevezett: »Választó- vagy Választott polgárság«, mely testület tág értelemben ugyan külső tanácsnak nevezhető, mégis e nevet sohasem viselte, meghagyván ezt a kebeléhez tartozott régi törzs-, vagyis a huszonnégy tagból állott testületnek.

Ugyanis az 1723. évi április hó 23-án, mint a tisztujitást megelőző napon összegyült polgárság, okulva a mult tisztujitások zajos lefolyásain és előfordult erőszakoskodásokon s minthogy az egyes polgároknak szólási joga következtében nemcsak a tanácskozások váltak lehetetlenné, hanem a különféle nemzetiségekből állott polgárságon kitört izgalmak közepette a béke és rend fentartása is meg volt nehezitve, a polgárság és a tanács közös megegyezésével egy statutumot alkottak, melylyel a külső tanácsnak száz taggal való szaporitását elhatározván, életbelépett, még pedig a felsőbb hatóság jóváhagyásának késedelmezése következtében 1731. évi április hó 24-én, mint a tisztujitás napján a 124 tagra kiegészitett külső tanács, illetve a választó vagy választott polgárság testülete, németül: »Wahl- vagy Erwählte Burgerschaft«.** A »Választó« nevet a tisztujitáson viselte, a tisztujitás után mint Pestváros képviselőtestülete »Választott« polgárságnak nevezvén magát.

---

* A külső tanács esküjét és munkakörét szabályozó utasitást lásd az Oklevéltárban 7. és 8. sz. alatt.

** Az emlitett statutum a 133. lapon olvasható.

A »Választott polgárság« tehát két testületből állott, még pedig a régi huszonnégyes külső tanácsból, mely testület nevének és hatáskörének megtartásával továbbra is fenmaradt, mig a másik, tagjainak száma után »Százas polgárság«-nak (Centum Viratus) nevezett testület minden hatáskör nélkül állott fenn s egyedül a tisztujitáson szerepelt nevével, a mennyiben kiegészitését a külső tanácstól elkülönitve hajtották végre, hogy kiegészitése után a külső tanácscsal egy testté összeolvadva mint választó-polgárság megejthesse a tisztujitást s fennálljon továbbra, mint a város, jobban mondva, mint a polgárság képviselőtestülete.

A »Választott polgárság« a mai értelemben ismert képviselőtestületnek nem mondható s minthogy hatósági joggal sem volt felruházva, határozatokat sem hozhatott. Ellenben jogköréhez tartozott a tisztujitás és minden fontosabb városi dolog, különösen gazdasági ügyekben előterjesztési és javaslati jog, mi végből bérleti, adás-vételi, javadalmi stb. ügyek, valamint számadások és költségvetések a választott polgárság elé voltak terjesztendők. Javaslatainak és előterjesztéseinek elfogadása vagy el nem fogadása fölött azonban a belső tanács szavazat többsége döntött.* A belső tanácstagok és tisztviselők visszaélései ellenében az udvari kamaránál kereshetett orvoslást, a ki ellenőrzési joga mellett még fegyelmi hatóság is volt.

---

* 1843. évi junius hó 3-án 7094. sz. a. a tanács a választott polgárságnak egy előterjesztésére a következő határozattal felelt hogy:

»csupán gazdasági tárgyakban, hol a Választott polgárság véleménye a tanácstól eltérend, ez vele közös tanácskozásban értekezhessék, oly feltétellel fogadtatik el, hogy a véleménykülönbség ki nem egyenlitése esetében a tárgyalt kérdést a Tanács hatósági jogánál fogva továbbra is maga dönti el.«

Ezen határozatból is látjuk, hogy a választott polgárságnak a város ügyeibe semmi befolyása sem volt s azon jog, melylyel birt is, csak látszólagos volt, mert ha véleménye a tanácsétól eltért, illetve a tanács helyeslésével nem találkozott, a tanács saját belátása szerint intézkedett.

Az emlitett határozat értelmében a közös tanácskozásokat megtartották és ezeket »közgyűlés«-nek nevezték. A közgyűlések e szerint Pesten 1843-ban vették kezdetüket, bár nem azon a jogalapon, mint 1848 után.

A Százas-polgárság tagjainak, vagyis a Századosoknak (Hunderter) mandátuma szintén élethossziglan tartott s minthogy a külső tanácsosok is élethossziglanra voltak választva, magától érthető, hogy ennek a két testületnek egyesülésével alakult Választott polgárság tagjainak mandátuma csak elhalálozás, leköszönés vagy kizárás esetében szünhetett meg.

Úgy a külső tanács, valamint a választott-polgárság elülülője a »Szószóló« (Vormund, Orator = Tribunus Plebis) czímet viselte és 1705 előtt, mint a polgárság szószólója a polgárok közül, 1705 után pedig kivétel nélkül a külső tanácsból, illetve 1783 után a választott polgárság tagjai közül volt választható. A százas-polgárságnak, minthogy a tisztujitás után mint külön testület fenn nem állott és ennélfogva semmiféle jogokat nem is gyakorolhatott, szószólóra nem is volt szüksége. Az első szószóló, a kiről jegyzőkönyveink megemlékeznek, a már emlitett és 1688-ban megválasztott Sax Simon volt, az utolsó pedig Staffenberger István.

A szószóló állása 1752 után hivatallá változott s habár a szószóló nem is tartozott sem a tanácstagok közé, sem pedig a tisztviselők közé, királyi kegy 1836-ban rangfokozatban mégis a tanácsosok fölé helyezte. Alárendeltjei voltak: egy aktuarius a választott-polgárság jegyzőkönyveinek vitelére, továbbá a kvártélymester és egy fertálymester.

A szószóló kötelességéhez tartozott a választott-polgárság ülésein mint elülülőnek az ügyeket előadni, a város jogaira és javaira felügyelni, a város adósságairól számadást vinni és a hitelezőknek a kamatokat fizetni, katonai bútorokat és szereket beszerezni, katonák elszállásolásáról gondoskodni, a lakások béreit fizetni, végre a városi házaknak tisztán és jókarban tartására felügyelni.

A szószólói állás szervezése mindjárt a tanács első megalakulásakor vált szükségessé, még pedig nemcsak azért, hogy a polgárság elülülő nélkül ne maradjon, hanem azért is, mert az előterjesztéseket és javaslatokat, valamint a kérelmeket a polgárság szószólója élő szóval adta elő, a mint a felek is személyesen jelentek meg a tanács előtt kérelmük és panaszuk előadhatása végett. A polgárság, ha nem is jelent meg mint

testület, magát egy bizottsággal helyettesitteté, mely bizottságnak egyik tagja, a ki kellő beszélő tehetséggel birt, kívánatukat a tanácsnál szóval előadta s innen a beszélőt »Szószóló«-nak nevezték, a mint a »Szószóló« szónak jelentése is előszájas, előbeszélő vagy szóvivő. A »Szószóló« szó a német »Fürsprecher« szónak felel meg, de a »Vormund« is a »Szószóló«, nem pedig a »Gyám« értelmét foglalja itt magában, a mint a város és a polgárság nem is a szószólónak, hanem a kamaraigazgatóságnak, később pedig a tanácsnak, illetve első sorban a bécsi udvari kamarának gyámsága alatt állott. A »Vormund« is mint gyám szószólója és szóvivője a felügyelete alá helyezett árvának.

Az első években a polgárságnak csak egy szószólója volt, de már a XVII. század utolsó éveiben kettőt, sőt hármat is találunk megnevezve. Hogy miért volt a csekély számú alig 2—300-at számlált polgárságnak több szószólója, erre a felelet az, hogy a két-három szószólói állás szükségét a különféle nemzetiségekből állott polgárság között felbomlott egyetértés idézte elő. Pestváros ujjászületésének első éveiben ugyanis a letelepedett polgárok tűzhelyük rendbehozatalával lévén elfoglalva, mesterségük és iparuk mellett a város ügyeivel még keveset törődtek, de mindaddig, mig a bíróválasztási jogot a polgárságra át nem ruházták, nem is volt mit törődniök, sőt a kamaraigazgatóságnak rendelkezési és ellenőrzési joga a beavatkozást teljesen lehetetlenné is tette. Minthogy tehát nem volt közösügy, a min vitatkozhattak volna, meg is éltek egymás mellett barátságban. A mint azonban az iparosok czéhekké alakultak, eljött annak is az ideje, hogy ne csak vitatkozzanak, hanem veszekedjenek is. Ámbár a tanács 1696. évi május hó 22-én meghagyta volt a czéheknek, hogy a czéhmestereket felváltva a németek és magyarok közül válaszszák, úgy, hogy az egyik évben német, a másikban pedig magyar legyen a czéhmester, a nemzetiségű surlódások még sem voltak kikerülhetők. A túlsúlyban volt németek türelmetlensége következtében a magyar és rácz iparosok a czéhekből kiváltak és külön magyar és rácz czéhekké alakultak. A kiválás következménye, hogy Pesten is, Budán is a német szabók, czipészek, chirurgusok

mellett a magyar szabók, czizmadiák, magyar chirurgusok stb. külön czéheit találjuk megnevezve.* A csekélyebb számú iparosokból állott rácz czéhek nem sokáig tarthatván fenn magukat, kénytelenek voltak a másik két erősebb nemzetiségű czéhekbe beolvadni.

A mi a czéhek szétválását okozta, t. i. nemzetiségi surlódások, ugyanaz okozta már előbb a polgárság szétválását is. Minthogy pedig a polgárságnak mindegyik töredéke úgy a saját ügyeinek, valamint a város ügyeiből a bíróválasztásnak megbeszélését és a porczió kivetését külön-külön tárgyalta, szükségessé vált nemcsak a németek részére, hanem a magyarok és ráczok részére is külön-külön szószólót választani a végből, hogy ezek mint elülülők a tanácskozásoknál a rendet fentartsák, a tanácsnál őket pártolják és bajaikat előadják, vagyis hogy helyettük és nevükben beszéljenek. Az 1692. évi április hó 14-én megválasztották német szószólónak Jaskó Mihályt, magyar szószólónak Németh Györgyöt és rácz szószólónak Raab Mihályt.** A ráczoknak ez volt egyedüli szószólójuk, mig a magyarok ezt az állást 1758 ig tartották meg, a mikor a magyarok közönyössége következtében hallgatagon a vice, vagyis a másodszószólói állásra változott s többé a magyarok részére külön szószólót nem is választottak, kimondották azonban, hogy a szószólói állásra csupán oly férfiú választható, a ki magyarul és németül beszél.

A két szószóló mellett volt még két szenior. Ezt az elnevezést szintén a választásnál kibukott szószólók viselték s ha ily

---

* Rómer Fl. már emlitett munkájának 145. lapján a magyar chirurgusok elnevezéséről nem tud véleményt adni, úgy hiszem, ennek másképen értelmetlen elnevezését csakis a czéhek szétválasztásában lehet keresni.

** Azt hinnénk, a jegyző tévedésből felcserélte a neveket, illetve a nemzetiséget, a mennyiben »Jaskó« szláv név, »Raab« pedig német név. Nem; a választásnál tekintetbe kellett venni a vallást is. Jaskó t. i. róm. katholikus, Raab pedig óhitű, vagyis rácz vallású volt. A véletlenség csakugyan különös szerepet játszott ennél a választásnál; a német szószóló szláv nevű, a rácz szószóló ellenben német nevű, mig a magyar szószólót »Németh«-nek hivták.

kibukott szószóló a két év eltelte után már nem volt, a szeniorság a legidősb külső tanácsosra szállott. A jelen században a másodszószólói állás már meg lévén szüntetve, a szeniorokat, a kiket a 40-es években magyarul »Segéd«-eknek neveztek, a tisztujitási napon választották, mely választást a választópolgárság a szószóló hármas kijelölése után saját hatáskörében hajtotta végre, vagyis ezeknek választása az általános tisztujitással semmi összefüggésben sem állott. A szeniorok, mint a szószóló helyettesei, a választott polgárság ülésein a szószóló mellett jobbról és balról foglaltak helyet.

4.

A kiváltságlevél értelmében a tisztújitást, vagyis a restaurácziót minden második évben kellett volna megtartani; minthogy azonban a tisztújitás elrendelése az udvari kamara, illetve a korona jogához tartozott, a tisztújitás megtartása bizonytalan időhöz volt kötve s rendesen két három év közt, a jelen században már két-hat év közt váltakozott.

1705 előtt, vagyis a budai kamaraigazgatóság hatóság alatt minden évben volt restaurácziő vagy kinevezés vagy választás útján. A választást az első években egy kiküldött választóbizottság Budán a kamaraigazgatósági épületben, utóbb már az ősválasztók, tudniillik a polgárok összessége a pesti városházánál hajtotta végre.

A privilegium adta jog alapján Pestvárosa 143 év lefolyása alatt hatvan tisztújitást tartott, tehát tizenkettővel kevesebbet, mint kellett volna. Szent György napja pedig mint tisztújitási nap harminczháromszor volt megtartva.

Az 1705 után tartott tisztújitás éveit a következő táblázat mutatja ki:

VIII. sz. Tábla.

Év	Hó	Nap	Év	Hó	Nap	Év	Hó	Nap
1705	april	29	1747	april	24	1790	junius	2
1707	april	29	1749	april	24	1793	május	7
1709	szeptbr	16	1751	april	24	1796	április	24
1711	május	8	1753	april	24	1798	május	6
1713	april	26	1755	april	24	1800	április	30
1715	april	29	1757	april	24	1802	január	5
1718	april	24	1759	april	24	1807	szeptbr	22
1719	april	24	1762	april	24	1813	szeptbr	13
1721	april	24	1765	april	24	1819	február	3
1723	april	24	1767	april	24	1822	april	10
1725	april	24	1769	április	24	1824	junius	11
1727	april	24	1771	april	24	1826	auguszt.	21
1729	april	24	1773	april	24	1829	január	3
1731	april	24	1775	april	24	1831	novbr.	21
1733	april	24	1777	april	24	1834	julius	28
1735	april	24	1779	april	24	1836	oktbr	3
1737	april	24	1781	april	24	1838	julius	9
1739	april	6	1783	april	24	1843	május	16
1741	april	24	1785	novbr	20	1848	junius	13
1743	april	24	1787	auguszt.	25	1861	márczius	26
1745	april	24	1789	april	2	1867	május	6

A tisztújitáson a kir. biztos mint a koronának képviselője ült elől. A kir. biztosok rendszerint az udvari kamara és a helytartótanács főtisztviselőiből kerültek ki, de többször megtörtént, hogy a kir. biztos helyett a tisztújitás végrehajtásával a polgárság szószólóját bizták meg. A kir. biztosok kiküldése 1731-ben kezdődik s ezen idő előtt a tisztújitást a tanács hajtotta végre.

A tisztújitáson választás alá került s p. 1731 előtt a biró és szószóló, 1731 után még a telekbiró, a kamarás, az árvaszámtartó és a kórházi gondviselő, 1769 után a kapitány s 1773 után a polgármester.* Minthogy pedig a polgármester

* 1844. évi legfelsőbb akarat kimondotta, hogy a szószóló állása is élethossziglan tart; ez a rendelet azonban már nem érvényesülhetett, mert a privilegium alapján tisztújitást többé nem tartottak.

a biró és a kapitány mint tanácstagok csakis a tanács kebeléből voltak választhatók, ezeknek megválasztása folytán megüresedett tanácsosi állást új választással már nem lehetett betölteni, mert az igy megüresedett állást a lelépő, illetve a kibukott főtisztviselő foglalta el, minélfogva tanácsosi állás véglegesen csakis halálozás, leköszönés és hivatalvesztés esetében üresedhetett meg.

A mint már is emlitettük, a tanácsosokat 1731 előtt szabadon, minden kijelölés és korlátozás nélkül a belső tanács választotta. A polgárság több izben követelte a tanácsosoknak választását is, mint hatásköréhez tartozót, átruházni; a tanács azonban hivatkozással a privilegium rendelkezésére, a polgárság követelését viszszautasitotta, a mint nem volt hajlandó a polgárságnak egy másik kivánatát sem teljesiteni, a mi abból állott, hogy a tanácsosokat a külső tanács tagjai közül válaszsza. Ezen utóbbi követelésre nézve a polgárságtól sarokba szoritva a tanács két izben megigérte volt, hogy a legközelebbi üresedés alkalmával a külső tanácsból fog tanácsost választani. Ez az igéret csak igéret maradt s a tanács szavát sohasem váltotta be.

A polgárság követelése érthetővé válik, ha tekintetbe veszszük azt, hogy a tanács az általa gyakorolt választási joggal — mely jog egyébiránt 1731 előtt szabályozva sem volt — visszaélt, és engedve a felsőbb helyről, befolyásos férfiaktól jött megkereséseknek, protegált egyéneket választott nemcsak a tanácsba, hanem a kisebb állásokra is.

A választott polgárság többször fellépett a protegálás ellen, a mit már akkor nagyban és hivatalos formában gyakoroltak. A protegálással nagyobb mértékben az udvari kamarának egyikmásik elülülője, különösen Grassalkovics Antal báró foglalkozott, a kit egyébiránt az utókor e miatt el nem itélhet, mert minden egyes esetben úgy az elnémetesedett tanácsot, valamint a kanczellista-kart is magyar elemekkel frissitette fel. De miután a tapasztalat azt mutatta, hogy egyesek kivételével a legtöbb esetben a protegáltak sem a szolgálathoz kivánt képesitéssel nem birtak, sem hajlamot ennek elsajátitására nem tanusitottak, a választott polgárság a tanácsnál azt javasolta, hogy protegálás megszüntetése végett protegált egyéneket még abban

az esetben se alkalmazzon, ha ezek a hivatalra képesitve volnának is. A tanács a javaslathoz hozzájárult és azt határozattá emelte. Ezen szabályúl szolgálandó volt határozat olvasható az 1745 évi augusztus 12-diki tanácsülés jegyzőkönyvében. Hogy a szabályt megtartották-e, az már más kérdés; a tanács legalább jegyzőkönyveibe, úgy mint annakelőtte, a protegáló nevét többé be nem iktatta.

A választott-polgárság, erős meggyőződésében annak, hogy minden választási jog csakis a polgárságot illetheti, szivósan ragaszkodott emlitett követeléseihez. Álhatatos kitartása végre meg is hozta gyümölcsét, a mennyiben a tanácsnak a szabad választás huszonöt évi gyakorlása után e jog korlátozásában meg kellett nyugodnia.

A jogfosztást, vagyis inkább jogátruházást az 1731-diki tisztújitáson a polgárság többszöri fellépése idézé elő, a mi anyagi kárt is okozott egyik-másik tanácsosnak; ez pedig az volt, hogy a tanácsosoknak az általuk addig viselt és külön fizetéssel díjazott melléktisztségekről le kellett mondaniok.

Ugyanis az 1731-diki tisztújitás előtt Laffert Nándor báró nak, mint először kiküldve volt tisztújitási kir biztosnak elülülése alatt a tanácsból és Választott polgárságból alakult bizottság működött abból a czélból, hogy a két testület, tudniillik a tanács és választott-polgárság között a választási módozatokra nézve felmerült nézeteltéréseket és ebből eredett villongásokat szabályrendelettel kiegyenlithessék.

A teljes hatalommal felruházva volt kir. biztos közbevetésével és hatalmának latbavetésével készült nagyterjedelmű szabályzat, mely talán a város kormányzására vonatkozólag is foglalhat egyes pontokat, sajnos, a város levéltárából elkallódott, azért e szabályrendeletet egész terjedelmében nem ismertethetjük s csakis nehány pontjáról emlékezhetünk meg, még pedig azokról, a melyekre úgy a tanács, valamint a polgárság többször hivatkozik.

Ezen pontok szerint:

egy tisztviselő két állást nem viselhetett;

a tanács tagjai számadással egybekötött tisztséget el nem láthattak;

számadással egybekötött állásra biztonság tekintetéből csupán házbirtokos polgár volt választható, minélfogva az illető tisztviselő lakbérre jogot sem formálhatott;

a birót kijelölés nélkül az összes tanácstagok közül a választó-polgárság választhatta. A tanácsosokat és a szószólót a számadó-tisztekkel együtt a külső tanácsból, a külső tanácsosokat a százas polgárság testületéből, a századosokat az ősválasztók sorából a választó-polgárság jelöltjei közül a tanács volt hivatva választani; tehát rövidebben mondva a birót a régi szokás fentartásával a választó-polgárság kijelölés nélkül, a többieket pedig a választó-polgárság részéről történt kijelölés után a tanács választotta

A többi tisztviselőket továbbra is a tanács nevezte ki illetve fogadta meg.

A kijelölés tekintetében ki volt mondva, hogy a lelépett tisztviselő ugyanarra az állásra, a melyet előbb betöltött, első helyen, tanácsosi állásra pedig szintén első helyen mindig a szószóló kandidálandó.

A kapitányi állást 1769-ben a tanács megbizásából egyikmásik tanácsos látta el, mely megbizás rendesen élethossziglan tartott.

Az emlitett statutum a tanácsot addigi szabad választási jogától teljesen megfosztotta s lett belőle egy képzeleti jog, a minek csakis formája maradt meg; gyakorolta pedig ezt a jogot nem a tanács a választási joggal, hanem a választó-polgárság, mely testület kijelölési jogával oly férfiakat vihetett a tanácsba, a kiket ők akartak s a kik iránt bizodalommal viseltettek. A kijelölési jogot egyébiránt mégis annyiban korlátozták, hogy a választó polgárság csakis a külső tanács tagjai közül jelölhetett tanácsosokat, de gondoskodhatott előre arról, hogy a külső tanácsba a nagyobb testületnek, a százas-polgárságnak szine-javát vigye be. Sokáig azonban ez a választási eljárás sem maradott érvényben s huszonöt évi gyakorlása után 1755. évi junius hó 10-én kelt legfelsőbb rendelet a tanácsot régi jogaiba némiképpen visszahelyezi, kimondván ezzel a rendelettel a Laffert-féle statutum egyes intézkedéseinek érintetlenül hagyásával, hogy a tanács kandidál, de csak akkor, ha a korona

királyi biztost ki nem küld; máskülömben a kijelölési jog a királyi biztost illeti, a választó polgárság pedig választ a kijelöltek közül.*

A Laffert-féle statutum emlitett megszoritásaiból azt következtethetnénk, mintha a tisztviselőket a tanácstagsági állásokból kizárták volna. Csalódásunkat megczáfolja a pestvárosi alkalmazottak névsora, a hol polgármestereket, birákat és tanácsosokat találunk, a kik mint járulók s kanczellisták léptek a város szolgálatába és mentek elő a legmagasabb állásra. Hogy mikép volt ez lehetséges a statutum megsértése nélkül, erre nézve a választott-polgárság névsora ad felvilágositást, a miből azt látjuk, hogy ez a testület tisztviselőket is fogadott kebelébe. Ha tehát a kanczellisták és egyéb kisebb tisztviselők bejuthattak a százas-polgárság testületébe, nyitva állott előttük a külső tanács útján a tanácsosi s igy a polgármesteri tisztség is.

A százas-polgárság testületébe való beválaszthatásra szükséges volt, hogy az illető először pesti házbirtokos s másodszor e mellett még pesti polgár is legyen.** Az első minősitést nem mindenki szerezheté meg, de minthogy a legtöbb tisztviselő polgári családból származott, a háznak vagy már birtokában volt, vagy pedig szülői segedelmével egy kisebb házhoz könnyen hozzájuthatott. sőt adósságra is vehetett. A másik minősités már kevésbbé okozott fejtörést A polgárdíjak lefizetésével — ha t. i. a házat tulajdonának mondhatá — a polgárjogot is megszerezhette, még pedig annál könnyebben, ha az illető polgár fiú volt. A polgárdíj pesti iparosnak 12 frtra, polgár fiának pedig 6 frtra volt szabva. Igaz, hogy ennek az összegnek a hiányát az akkori időben különösen a 30—50 forinttal fizetett kanczellisták vagy az ingyen szolgált járulók nagyon is megérzék, de ezen is lehetett segiteni még pedig úgy, hogy a polgárjogot szorgalmas és érdemeket szerzett tisztviselőknek, egyéb alkalmazottaknak pedig szegénységükre való tekintetből

* Az 1755-diki királyi rendeletnek egykorú magyar forditását lásd az oklevéltárban 11. sz. a.

** A házbirtokosságot mint minősitést a kir. biztos az 1843-diki tisztújitáson érvényen kivül helyezte.

díjtalanul adományozták, minélfogva ezeket »grátisz polgároknak nevezték. A városi alkalmazottakból kikerült grátisz-polgárok között — a kik egyébiránt megelőzői voltak a díszpolgároknak, vagy a mint a jelen század elején nevezték, a »becsületbeli, illetve tiszteletbeli« polgároknak — 1753-ban Eszterházy Ferencz grófot találjuk, mig a tiszteletbeli, vagyis a díszpolgárok sorát Brunswik József gróf 1819-ben kezdi meg. Eszterházy grófnak a díjtól mentes polgárjog adományozása honoráriumnak tekintendő s ezt is a honoráriumok helyén kellett volna megemliteni, a mint úgy a grátisz, valamint a díszpolgárság adományozása nem is volt egyéb jutalomnál. A díszpolgárság tulajdonképpeni kitüntetéssé az 1838-diki árviz után vált.

A grátisz-polgárok között harminczegy városi alkalmazottat találunk, a kik közül:

Budi (Buday) Miksa,
Friewaldszky István,
Kastberger Ferencz József,
Komlóssy Antal és
Scopek Ferencz a tanácsosi;
Joseph (Josephy) György és
Kerschbaumer Tóbiás a birói;
Papich János és
Mosel József a polgármesteri állásig vitte fel.

* * *

A Laffert báró királyi biztos elülülése alatt készült statutum, melyet a polgárság »Laffert-féle kommisszió«-nak nevezett, az 1731. évi tisztújitáson lépett életbe, még pedig Szent-György napján, mely napot mint tisztújitási napot a mult században csekély kivétellel meg is tartották. A jelen században azonban márczius és deczember hó kivételével a többi hónapok mindegyikében volt tisztújitás, Szent György napján — soha többé.

A tulajdonképpeni tisztújitást megelőzte a választó-polgárság testületében megüresedett tagsági helyek betöltése, még pedig akként, hogy először a századosoknak a minősitett polgárok sorából való kiegészitését vették elő. Ki lévén egészitve a

százas-polgárság testülete, ebből a kijelölés megtörténte után a külső tanácsosokra került a sor, ha tudniillik volt üresedés. A külső tanácsba történt választással a százas-polgárságban üresedésbe jött tagsági hely újra a polgárok sorából volt kiegészitendő; e szerint tehát, ha a külső tanácsban üresedés volt, a százas-polgárság testületébe kétszer történt a választás, ellenkező esetben csak egyszer. Miután a belső tanácsosok a külső tanácsból kerültek ki, a tanácsosnak megválasztott külső tanácsbelinek helyét már nem töltötték be, hanem maradt a legközelebbi tisztújitásra, minélfogva a külső tanács csak akkor volt teljes számú, ha belső tanácsosi állást nem kellett betölteni. 1783 után azonban, a midőn a külső tanács és százas-polgárság mint két külön testület fenn nem állott, a tanácsba történt választással megüresedett választó-polgári helyet a tanácsos megválasztása után azonnal betöltötték.

A választó-polgárság ily módon maga-magát kiegészitvén, a tulajdonképpeni tisztújitás megtartásáról a választók minden egyes tagját már nehány nappal előbb a kisbiró, illetve később a szószóló rendelkezésére bocsátott fertálymester értesitette, de hogy a tisztújitási napról meg ne feledkezzenek, vagy talán azért is, hogy a tisztújitásnak ünnepélyiesebb szint adjanak, a polgárság harangját a városház tornyán reggel 7—8 óráig bizonyos meghatározva volt jelzéssel megkongatták.*

A tisztújitásnak mindig szertartásos szinezete volt, a mit részben a privilegium, sőt a már előbb emlitett 1755-diki királyi rendelet is előir vala; a választási jegyzőkönyvek pedig a következő sorrendet tüntetik ki, u. m.:

1. az emlitett harangkongatás mellett reggeli nyolcz órára a választó-polgárság összejövetele a városház kapuja előtt, hogy a tisztújitásra megjelenő kir. biztost illő tisztességgel a tanácskozási terembe kisérhesse.

---

* Erre vonatkozólag az 1733. évi april 24-én tartott tisztújitási jegyzőkönyv azt mondja:

»Demnach . . . . heunt als in termino frühzeitig auf das Rathhaus zu erscheinen nicht allein ordentlich eingesagt, sondern auch darzu von 7 bis 8 Uhr mit der Burgers-Klocken auf dem Rathhausthurm das gewöhnliche Zeichen gegeben worden, s. a. t.«

2. az ülés megnyitása a kir. biztostól;

3. a tisztújitást elrendelő és latinul fogalmazott királyi leirat felolvasása, valamint megmagyarázása a polgárságnak magyar és német nyelven;

4. a leköszönések egyenként, és pedig:

a) a polgármester,

b) a biró,

c) a szószóló.

A kapitány leköszönését, a ki 1769 óta szintén a tisztújitáskor került választás alá, egy esetben sem találtuk megemlitve;

5. a leköszönések megtörténte után ünnepélyes menet a plébánia-templomba, honnét a »Veni Sancte« eléneklése után a városházához visszatért választó-polgárság a tisztújitást foganatositotta, még pedig a leköszönés megforditott sorrendjében úgy, hogy:

a) a szószólót választotta először; még pedig azért, hogy az újonnan megválasztott szószólót a szabály értelmében tanácsosi állásra is ki lehessen jelölni, sőt 1731 után még azért is, hogy kir biztos ki nem küldése esetében a tanács kiegészitését az új szószóló hajtsa végre;

b) a tanácsosokat, ha t. i. volt betöltendő állás;

c) a kapitányt,

d) a birót, s végre 1773 óta utolsónak

e) a polgármestert választotta.

6. A választás megejtése után a szószóló a polgárság nevében a polgármesterhez és bihóhoz beszédet intézett, hangsúlyozván, hogy a választott polgárság a törvény korlátain belül a tanácsnak engedelmeskedend.

7. A választó-polgárság és a tisztikar a plébánia-templomba vonult, a hol a plébános segédlete mellett a polgármester és biró, a jegyzőtől, illetve főjegyzőtől felolvasott esküt az evangeliomra letette.* A többi megválasztott tisztviselőt és szó-

* A felesketés a jelen században már nem a templomban, hanem a tanácsteremben ment végbe.

szólót, valamint a választott polgárság tagjait mindjárt megválasztásuk után a tanácskozási teremben eskettették fel.

8. Te Deum.

9. A választó-polgárság a birót és polgármestert lakásáig elkisérte és ott tőlük elbucsuzott. * Végre

10. a külső tanácsosok a város pinczéjéből áldomást ittak.

Az áldomást a tanács még 1721. évi szeptember hó 25-én kelt határozatával megszüntette és e helyett a város kontójára lakomákat rendezett. Igy például 1741. évi április hó 17-én a tanácsbeliek részére a piáristáknál rendelt ebédet, melyért 60 forintot utalványozott, a választott polgárságot pedig 40 frttal a városházában vendégelte meg. Valószinű, hogy erre a czélra volt beszerezve azon 136 czintányér és tál, melyekre a városi czimer vésetéseért 1747-ben a tanács 9 frt 4 krt kiadott. Idővel a lakomák oly nagy kiadást okoztak a városnak, hogy a tanács végre 1753. évi junius hó 26-án kénytelen vala kimondani, hogy a lakomán — a századosok kizárásával — csupán a belső és külső tanács tagjai, a tisztviselők, a lelkészek és a tanácstól meghivott vendégek vehetnek részt.**

* * *

Ha a választási sorrendet a mai eljárással összehasonlitjuk, azt látjuk, hogy a polgármester, illetve ezen tisztség szervezése előtt a biró választása utolsónak maradt. Ennek oka és magyarázata sehol sem található, mindazonáltal az akkori választási rendből — ha csakugyan volt ennek bizonyos czélja — könnyen megfejthető. Lehet, hogy az 1731-diki választási statutum erre vonatkozólag felvilágositást nyujthat, a min azonban kételkedünk, még pedig azért is, mert ha a sorrend ilyetén megállapitása okadatolva van, akkor a választott-polgárság 1753 január 30-án nem kéri a sorrend megváltoztatását akként, hogy a biró választását először hajtsák végre, a mit a tanács hivat-

* Hogy ezen nagyon régi szokás mikor szűnt meg, nem volt megállapitható.

** Budán, az újonnan befogadott polgároktól külön díjat szedtek, s ebből a tisztújitási lakomákra egy külön alapot teremtettek.

kozással a statutum rendelkezésére — megtagadott. A polgárságnak ezen emlitett kérelme azt gyanittatja, hogy a sorrend megokolását a statutumba be nem iktatták s igy ezen választási eljárás alatt lappangott kibuvót nem ismerték, de tudták mindenesetre azok a kik a sorrendet ilyformán megállapitották a nélkül, hogy a polgárságot felvilágositották volna, legalább utódaik erről mit sem tudtak. Vagy talán a sorrendet minden utógondolat nélkül állapitották volna ily módon meg? ez hihetetlen, mert az alábbi esetek bekövetkeztekor egyedül a sorrend menthette meg a választópolgárságot a statutum megsértésétől.

A mint már is megmondottuk, a polgármestert, a birót és a kapitányt csupán a belső tanács kebeléből lehetett választani, tehát a tanácson kivül állott férfiú, vagyis sem tisztviselő, sem pedig idegen, azaz városi szolgálatban nem álló férfiú, ezen tisztségek egyikére sem volt megválasztható. Már pedig a polgári elemekből, u m. iparosokból, mesteremberekből alakult tanácsban egy század alatt előfordulhatott volna mégis egyszer az a rendkivüli eset, hogy a tanácstagok egyike sem érezvén hivatást ily magas és felelősséggel járó állás betöltésére s ennélfogva egyik sem fogadja el megválasztását; de bekövetkezhetett volna talán az az eshetőség is, hogy egy járványos betegség kitörésekor, mint például egy pestis dühöngése alatt, ha nem is a tanács összes tagjai, de azok, kik képesitve lettek volna ezen állásokat, illetve csak ezek egyikét is betölteni, kihalnak; de megtörténhetett volna az is, hogy a tanácstagok egyike sem birván a választó-polgárság bizodalmát s ennek következtében egyikét sem akarnák kijelölni, későbbi időben pedig megválasztani, ily esetekben a választó-polgárság egy dilemma közé jut, melyből éppen ezen választási mód mellett kibontakozhatott, a nélkül, hogy a statutumot megsérti, még pedig úgy, hogy a már előre kiválasztott, de a tanács kebelén kivül állott férfiút, illetve férfiakat, — mert a választó-polgárságnak kijelölési jogánál fogva háromról kellett gondoskodnia — a tisztújitás előtt a választó-polgárság kiegészitésekor, még pedig akarva nem akarva a tanácsosal beválasztatják a százas-polgárság testületébe, innen pedig a külső tanácsba, hogy a tisztújitáskor — hozzátéve, hogyha tanácsosi állás üresedésben

volt — a tanácsba bevihessék; ily módon az illető benn lévén a tanácsban, még az nap, vagy a körülményekhez képest a legközelebbi tisztújitáson birónak vagy polgármesternek is most már meg volt választható.

Később, a mikor már a tanács kandidált és a választó-polgárság választott, csak a két első eset egyikének bekövetkeztekor volt a tanácstól elvárható, hogy ily módon járjon el; a harmadik esetben azonban a választó-polgárságnak meg kellett volna elégednie a tanács kijelölésére beválasztandó volt tanácsossal. Egyébiránt akkor, a mikor a választási sorrendet megállapitották és a statutumot megalkották, nem gondolhattak arra, hogy idővel a koczka fordul s egy felsőbb parancsra a polgárságnak a statutumon alapuló jogain fognak csorbát ejteni.

Azon idő alatt, hogy az ismertetett választási eljárás fennállott, az emlitett esetek egyike sem következett be, az az eset pedig, hogy a birói, illetve polgármesteri állásra egy tanácstag se törekedjék, be sem következhetett, mert az emberek akkor sem voltak más anyagból gyúrva s fel sem tehető, hogy egy 10—12 tagból álló testület minden egyes tagja tehetetlenségét őszintén be ne merje vallani. Egyes személyek akadhattak akkor is, egy nagyobb testület minden egyes tagjától azonban ily beismerés nem volt várható. Lehet, hogy elődeink jobbak és őszintébbek voltak s máskép is fontolgatták az emberek gyarlóságait, mi azonban ma máskép gondolkozunk, s az utolsó gyakorló is képesitve érzi magát a polgármesteri állás betöltésére.

Végre meg kell még emlékeznünk arról is, hogy a polgárság választása alá tartozott állásokat ezeknek megüresedése esetén időközben sohasem töltötték be, hanem maradt mindig a tisztújitásra, minélfogva a tanács ritka esetben volt teljes, sőt megtörtént, hogy a tanácsosok száma hatra is leapadt és ezekből is csak három-négy vett részt a tanácsüléseken. A megüresedett tanácsosi állást 1731—1790-ig helyettesités útján sem töltötték be, ellenben a polgármesteri állást a biró, a birói állást pedig a tisztújitásig a tanács szeniorja foglalta el s működött mint helyettes tisztviselő, illetve mint elülülő tanácstag. Olyan eset, hogy a polgármester a birót, vagyis a magasabb

állású tisztviselő egy rangban kisebb tisztséget helyettesitsen, mint például Hülff Móricz Bálint polgármesternek helyettesitése a birói állásra, csak ez egyszer fordult elő s mint szabálytalanság csakis II-ik József császár uralkodása alatt következhetett be, a ki a kiváltságlevelen alapuló választási eljárást felforgatva, nagyobbrészt kinevezett tisztviselőket vitt be a tanácsba.*

II. József császár reformjait az igazságszolgáltatásra és a közigazgatásra is kiterjesztvén, ennek következményeként a tanács és a tisztikar rendelkezési állapotba jutott, a birót a polgármester fölé, a várost pedig a megye, illetve a pesti kerületi főispán hatósága alá helyezte.

A majdnem egy századon át fennállott választási eljárás megsemmisitésével a régi tisztújitási mód helyett Almássy Pál pesti kerületi főispán a király, illetve a császár nevében 1788. évi szeptember hó 21-én egy rendeletet bocsátott ki a tisztviselők választására és a tisztújitás mikénti gyakorlására nézve.** A választási jogot meghagyta ugyan a választó-polgárság és a tanács jogkörében, de oly megszoritásokkal, hogy ez inkább kormányi kinevezésnek, mintsem választásnak volt nevezhető.

A rendelet szerint:

a biró és polgármester kivételével, a kik minden negyedik évben kerültek volna választás alá, az összes alkalmazottak szolgálata élethossziglanra volt megállapitva;

a biró vagy polgármester elhalálozásáról a kerületi főispánnak azonnal jelentés volt teendő, hogy a helyettesités végett intézkedhessék, a helyettesités azonban csakis a tanácsosok közül történhetett;

a birót, a polgármestert, a tanácsosokat és a számadó tiszteket a választó polgárság (most már: Repraesentanten des Volkes) választhatta, mig a jegyzőket, az ügyészt, a számvevőségi és az irodai személyzetet a tanács jelölte, illetve nevezte ki, de a következő korlátozások mellett:

---

* Kinevezett tanácsosok voltak: Doleviczinyi Sándor, Hülff Móricz Bálint, Kögl József és Muskatierovics János.

** A rendeletet lásd az oklevéltárban 13. sz. alatt.

a birói és polgármesteri állásra a kijelölési jog a királyi biztost illette, a választás megejtése előtt azonban a kijelölés tekintetében a legfelsőbb jóváhagyás volt kikérendő;

a tanácsosi állásokra a kijelölést a kerületi főispán gyakorolta;

a kisebb állásokra való kijelölés a tanácsot illette, azonban azon kikötés mellett, hogy a kijelölésre nézve még a kerületi királyi biztos jóváhagyását kellett kikérni és az egyes állásokkal egybekötött óvadékok, reversalisok és nősülésről lemondások előbb leteendők voltak;

a tanácstól kinevezendő volt tisztviselőkre nézve, úgymint a jegyzők és a számvevő kinevezéséhez a kerületi főispán jóváhagyása, az ügyészi és egyéb kisebb állások betöltéséhez pedig a kerületi királyi biztos hozzájárulása volt szükséges *

Ezek szerint tehát úgy a polgárság választása, valamint a tanács kinevezése alá tartozott állásokra a kijelölést, illetve a jóváhagyást a korona, a kerületi királyi biztos és a kerületi főispán gyakorolta, vagyis a kormány tudta nélkül egy tiszti állás sem volt betölthető.

II. József császár halála után a város 1790-ben régi jogait visszanyervén, ismét, az 1755-diki rendelettel megállapitva volt eljárás lépett életbe némi módositással. A polgármesteri, birói, kapitányi, tanácsosi, szószólói, számvevői és pénztárosi állásokra, valamint választópolgári tagságra való kijelölés a tisztújitási királyi biztos egyedüli jogkörébe ment át, a ki ezen joga mellett még a fő- és aljegyzőket, úgyszintén a többi tisztviselőket is kijelölés nélkül kinevezte, az időközben megüresedett polgármesteri, birói és egyéb tiszti állásokat a tisztújitásig helyettesités útján betöltötte. A tanács jogkörében egyedül a díjtalan gyakorlók megfogadását, a kisebb állásokra való ideiglenes helyettesitést és a tiszti karhoz nem tartozó egyéb alkalmazottaknak kinevezését hagyták meg, a kapitány pedig a poroszlókat fogadhatta meg. Ezen választási, illetve tisztújitási mód 1848-ig állott érvényben s ez is majdnem ugyanazonos a

* Lásd: Pest. vár. lev. Int. 27. 2508. a. m. A kerületi főispán a pesti tisztújitásokon egyúttal mint kir. biztos is működött.

II. József császár tiszújitási eljárásával, a mennyiben 1790 után is a kormány, illetve teljes hatalommal felruházott királyi biztosa vitte a főszerepet a választásoknál és kinevezéseknél. Pest városa tehát tisztújitásait szabadon és minden felsőbb beavatkozás vagy kormányi megszoritás nélkül tanácsa és választópolgársága útján csakis 1705—1755-ig gyakorolhatta. Ezen félszázad alatt. ha a királyi biztos meg is jelent, ez egyedül mint elülülő és mint a rend fentartója vett részt a tisztújitásokon.

A jelen század szülöttei a tiszteletbeli állások, a melyekre a kinevezési jogot szintén nem a város, hanem a tanács előterjesztésére az udvari-kamara gyakorolta. A polgármester, biró és kapitány kivételével voltak: tiszteletbeli tanácsosok, fő- és aljegyzők, ügyészek, orvosok stb., de még biztosok és szolgák is, az utóbbiakat azonban a tanács nevezte ki.

Megváltozott a választott polgárság testülete is, nem ugyan számában, hanem szervezetében. A gazdasági bizottságnak 1777-ben történt életbeléptetésével a külső tanács munkakörét veszitvén, legfelsőbb parancsra még 1783-ban mint teljesen szükségtelenné vált külön testületet megszüntették, illetve a külső tanácsot a százas-polgársággal elválhatlanul összeolvasztották. A megszüntető parancs következtében tehát sem a külső tanácsba, sem pedig a százas polgárság testületébe többé különkülön választás nem történhetvén, az ezután megválasztott választott polgárok sem a »Viginti quatuor Viratus«, sem pedig a »Centum Viratus« elnevezést nem viselhették volna, bár a »Százados = Hunderter« elnevezés fenn maradt továbbra is, de nem hivatalosan, hanem csakis a nép száján s ma is alkalmazzák az 1848 előtti választott polgárokra, a kik tudniillik az 1783 után megválasztottak inkább voltak külső tanácsosok, mintsem századosok.*

A külső tanács megszünte után a tanácsosi állásokra a kijelölést hallgatagon a választott polgárok közül foganatositották. A kir.

* Rupp Jakab nem ismervén a választott polgárság szervezetét, »Buda-Pest helyrajzi története« cimű munkájában azt mondja:

»A külső tanács, vagyis a választóközönség 1765-ben 124 polgárból állott s némelykor, mint 1793. egy felterjesztésből olvassuk, majdnem teljesen kihalt.«

biztosok a szokás szentesitette ezen újabbi eljárást egyideig tiszteletben tartották és a tanácsosi állásokra csupán választó-polgárokat jelöltek ki, mignem kaposmérei Mérey Sándor tisztujitási kir. biztos e szokástól eltérve, 1826. évi augusztus hó 21-én tartott tisztújitáson az üresedésben volt egyik tanácsosi állásra három oly tisztviselőt jelölt ki, a kik nem voltak tagjai a polgárok képviselőtestületének. A választást azért megejtették, de a választó-polgárság egyrésze a kijelölést és választást mint szabály-ellenes eljárást megfelebbezte. Minthogy pedig a választott-polgárság követelését, hogy t. i. a tanácsosokat kebeléből választhassa, sem a privilegiumból, a mire hivatkoztak, kibetűzni nem lehetett, sem szabályrendelettel bizonyitani nem tudták, a mennyiben egyrészt az 1731. évi statutumról már nem volt tudomásuk, másrészt pedig ha e statutumot ismerik is, ebből jogokat nem formálhattak volna, mert ebben a külső tanács volt megjelölve, mint az a testület, melyből a tanácsosok választhatók voltak, ez a külső tanács pedig már mint önálló külön testület nem állott fenn, legfelsőbb helyről 1828. évi október hó 1-én 30.993. szám alatt oly értelmű parancs érkezett a városhoz a polgárság felfolyamodására, hogy úgy a tanácsosi, valamint a főtiszti állásokra is megválaszthatók oly tisztviselők, a kik nem tagjai a választott polgárság testületének.

A korona rést ütvén az ősi szokásokon, ha nem is mindjárt, de az 1838-diki tisztújitáson újabb sérelemmel bántották a választó-polgárságot, a mikor a jogfosztáson felháborodott választó-polgárság egyes tagjainak egy szép jellemvonását örökité meg a választási jegyzőkönyv.

Ugyanis, a kir. biztos Mednyánszky Alajos báró 1838. évi julius hó 9-én Pesten tisztújitást tartván, az egyik tanácsosi állásra három férfiút jelölt ki, a kik nemhogy nem állottak a város szolgálatában, sőt ezeknek neveit sem hallották soha,

Már pedig a választópolgárok ki nem halhattak, mert rendesen minden 2—3-ik évben a megüresedett tagsági helyeket betöltötték, hanem igenis kihalóban volt a megszüntetett és 24 tagból, nem pedig 124 tagból állott külső tanács. A két testületet Rupp, sőt mások is egynek képzelték. Egy testület volt, mint választópolgárság, máskülömben pedig két testületből állott. A tévedést a »külső tanács« elnevezés okozta.

minélfogva azzal a megokolással, hogy lelkiismeretük ellen volna oly férfiakra szavazni, a kiket egyáltalán nem is ismernek, a választást megtagadták. A kijelölést a választó-polgárság megfelebbezte, a felfolyamodásra azonban válasz sem érkezett, hanem e helyett a kir. biztos ugyanazon évi augusztus hó 2-kára a tisztújitás folytatását elrendelvén, a megjelent polgárságnak újra a három ismeretlen nevét terjesztette választás alá.

Mielőtt a választás megkezdődött volna, Staffenberger István szószóló kérdést intézett a kir. biztoshoz, vajjon a választást ezzel a kijelöléssel a király parancsára hajtja-e végre? A kir. biztos igenlő válaszára Staffenberger kijelenté, hogy ily nyilatkozat után ő néki, mint szószólónak engedelmeskedni, lelkiismeretének pedig hallgatni kell. Erre aztán megkezdődött a választás. Halbauer Józsefre kerülvén a sor, a szavazási golyókat letette és azon kijelentése után, hogy ismeretlenekre nem szavaz, távozott. Prückler József lelkiismeretével össze nem egyeztethetőnek találván ismeretlenekre szavazni, a szavazást megtagadta és választópolgári mandátumáról azonnal lemondott. Heinrich Alajos és Streit János pedig még a választás megkezdése előtt szó nélkül távozott.

Az első tanácsos, a ki ily módon a tanácsba bejutott, Szekrényessy Endre volt.

* * *

A régi választási eljárásnak a maival szemben némiképpen az az előnye volt, hogy a korteskedést megnehezitette a választás előtti kijelölés és a nyomban reákövetkezett választás; a mi azonban még sem zárta ki azt, hogy egyesek kijelölésük végett protekczió felhasználásával a kir. biztosnál kunyoráljanak.*

* Elődeink mikép vélekedtek a korteskedésről, erre nézve álljon itt a választott-polgárságnak 1804. évi május hó 23-án 2732. sz. a. iktatott előterjesztéséből a következő rész:

»Wer aber von denen Magistratualien oder sonstigen Wahlfähigen sich in eine Stimmenabbetlung einlassen sollte, dieser muss als eine schwäche Geiste verrathendes Mittglied nach seinen Ueberzeugungen von aller Candidation ausgeschlossen bleiben, weil Er durch eine solche That, jedes öffentlichen Zutrauens unwürdig ist.

Abban a korban pedig, a mikor még a tanács hajtotta végre a választásokat, a korteskedést egyáltalában bűnös cselekedetnek tekintették, a mit az 1704. évi október hó 10-diki jegyzőkönyv a következőkkel bizonyit:

»Samuel Eiserich contra Hr. Michl Lehner in puncto injuriarum et Verbalium petit.

1-mo. Dass Er Einen Rathswerber abgegeben, darumb zu bestraffen« stb.

5.

Ha tekintetbe veszszük azt, hogy az I. Lipót királytól adott kiváltságokat nem a tanács, hanem a város kapta, méltán feltűnő lehet, hogy a város képét viselő polgárság a mult század első felében, a biró és szószóló választásán kivül, minden egyéb választási jog gyakorlásától ki volt zárva. A tanács választotta a tanácsosokat és a tisztviselőket, sőt 1848-ig még a plébánosokat is, a város két követét pedig 1843-ig szintén a tanács saját kebeléből küldötte az országgyűlésre és látta el utasitásokkal.

Hogy mi alapon gyakorolta a tanács mindezeket a jogokat, erre a polgárságtól felvetett kérdésre a tanács felelete mindig az volt, hogy a privilegium alapján. Lássuk tehát, mit mond a privilegium:

»Da vermög Jurament jeder frey nach seinem eigenen Gewissen handeln und nur dem Wohlverdientesten seine Stimme hingeben muss, so ist es auch ganz billig, dass derley in diesen Punct erwähnte Werbers nach den gemachten Vorschlag abgestrafft werden, zumahlen Sie durch ihre Einlispelung jeden andern nur Gelegenheit zur Eidbrüchigkeit geben und sich dadurch ihrer Stelle ganz unwürdig verhalten.«

A kijelölések tekintetében pedig ugyanezen előterjesztésben azt mondja a választott-polgárság:

» kann . . . . . eine Vortheilhafte dem Wunsch der Bürger und dem allgemeinen Besten entsprechende Wahl bloss von der gut eingeleiteten Candidation abhängen. Ist die Candidation in sich selbst fehlerhaft, so entstehet auch eine erzwungene fehlerhafte Wahl, deren folgen stets Zwitracht und Unordnung gewesen sind.«

»Cives, hospites et incolae memoratae Civitatis nostrae Pesthiensis liberam etiam Judicis Consulis praesente nihilominus Regio Commisario Nostro ad Restauratiorum Magistratualem de more in aliis Liberis Regiis Civitatibus Nostris observato, exmittendo electionem in die consveto singalo biennio habituri sint, ita ut selectus Civium rite a Judice vel Consule covocatus in Domo Civica officiis prius resignatis juxta votorum pluralitatem, in praesentia, ut praemissum est, Commissarii Nostri Regii, Civium Oratoris et Jurati Notarii singillatim a' Civibus colligendorum vel priorem confirmare, vel alium ex senatu electum pro Consule vel Judice medio etiam Juramenti ordinarii in Parochiali Ecclesia, ante Altare desumendi in eadem die denominare valent. Similiter Magistratus ex 12. numero Senatoribus uno vel altero demortuo alium idoneum habita virtutis, et prudentiae ratione in locum eius substituendi, uti contra Senatus Jura deliquentem a functione suspendendi, munia civilia distribuendi, curam super proventibus civitatis habendi, et ab officialibus debitas rationes exigendi et exequendi habeat facultatem.«

»Emlitett Pestvárosunknak polgárai, jövevényei és lakosai a birót és polgármestert is, a többi szabad királyi városokban megtartott szokás szerint a tisztujitásra kiküldendő királyi biztosunknak jelenlétében minden másodévben a szokásos napon, szabadon fogják választani, ugy, hogy a választott polgárság a birótól vagy polgármestertől kellően összehivatván a városházánál, letevén előbb hivatalukat, királyi biztosunknak mint előrebocsáttatott, a szószólónak és hiteles jegyzőnek jelenlétében a polgároktól egyenként beszedendő szavazatok többségével, vagy az előbbit megerősithetik, vagy a tanácsból más választottat polgármesternek vagy birónak a plébániatemplomban az oltár előtt kiveendő esküvel is ugyanazon napon kinevezhetik. Hasonlóan a tanácsnak joga van, elhalván a 12 tanácsos közül az egyik vagy másik, más alkalmast, tekintettel jártasságára és ügyességére, helyettesiteni és a tanács jogai ellen vétőt működésétől felfüggeszteni, a polgári hivatalokat betölteni, a város jövedelmeinek gondját viselni és a tisztviselőktől köteles számadást követelni és foganatositani.«

A mily világosan van körülirva a biró és a polgármester választása, éppen oly homályos a tanácsosokra vonatkozó intézkedés. A biró és polgármester választására nézve — ámbátor a lakosságot ezen jog gyakorlásától teljesen kizárták — a tanács és a polgárság tisztában volt s e végett a két testület között ellentétes nézet sohasem merült fel, annál több kellemetlenségnek és viszálynak volt okozója a tanácsosok választása, mely jogot a polgárság szintén magának tulajdonitotta

s e részben többször követelésekkel lépett fel. Követeléseiket mindenesetre ők is a privilegiumra alapitották s csakugyan, ha a privilegiumot biráljuk, a követeléseknek alapját meg is találhatjuk, még pedig az »ad Restaurationalem Magistratualem« szavakban.

Ezen szavak alatt ma »tisztújitást« értünk, azonban a régi időben ezt a magyar kifejezést még nem ismerték, hanem igenis a magisztrátus restaurálását, vagyis a tanács megújitását. Már pedig a magisztrátus nemcsak a bíróból és polgármesterből állott, hanem a tanácstagok összességéből, a kik közé a birón és polgármesteren kivül még a tanácsosok is tartoztak. Az »ad Restaurationalem Magistratualem« alatt tehát a tanács megújitását kellene értenünk, a mint hazánkban hajdan nemcsak a birót, hanem a tanácsosokat, de még a századosokat is évről-évre újraválasztották.

Tudjuk, hogy a budai kamaraigazgatóság joghatósága alatt a tanácsosoknak mint kinevezett tisztviselőknek szolgálata élethossziglan tartott és hogy az igazgatóság a választási jogot a tanácsra ruházta át. Szokás törvényt alkot. Ezen szokással, a mi egyébiránt már régebb idő óta más szabad kir. városokban is meg volt honosulva, az élethossziglan tartó szolgálatot a privilegium kiadása után is fentartották: de e szokás adta kezébe a tanácsnak a választási jogot is, bár a privilegium határozottan egyedül azzal a joggal ruházta fel a tanácsot: hogy az elhalt tanácsosokat helyettesitheti; a helyettesitést azonban a tanács kinevezési jognak magyarázta és annak jelentette ki a polgárság előtt is.

A tanács megújitásáról és a tanácsosok helyettesitéséről szóló két pont magyarázására a korona volt hivatva; de ha jegyzőkönyveinknek hitelt adhatunk, a korona a tisztújitásokkal, mindamellett, hogy ennek megtartását az udvari kamarának mindenkor hirül adták, 1731-ig mit sem törődött. A tisztújitásokat kir. biztos jelenléte nélkül a tanács hajtotta végre s mig a privilegium rendelkezéséhez képest a biró választását az ősválasztók jogkörében meghagyta, a tanácsosok választását magához ragadta, még pedig — a mint már is emlitettük — a privilegium azon intézkedése folytán, mely azt mondja, hogy:

»a tanácsnak joga van, elhalván a 12 tanácsos közül az egyik vagy másik, más alkalmast, tekintettel jártasságára és ügyességére, helyettesiteni.« Ha a privilegium ezt az egy pontot foglalja magában, akkor a tanács jogához kétség nem férhetne, de az ezzel ellentétben álló és a tanács megújitására vonatkozó pont megdönti a tanács felfogását, sőt kérdésessé teszi az élethossziglan tartószolgálat jogosultságát is, a miről a privilegium egy árva betűvel sem emlékezik meg.

Lehet, hogy tévedünk; véleményünk azonban az, hogy a privilegiumnak más értelme nem lehet, mint az, hogy a tanácsosok mandátuma éppen úgy, mint a biróé és a polgármesteré, csak két évig tart vala és ezeket a tisztujitáskor a kir. biztos kijelölésére a polgárság választja; a tanács ellenben a privilegium második rendelkezéséhez képest egyedül a két éven belül elhalt tanácsosok helyettesitésére nyert jogot, mindenesetre abból a czélból, hogy a reá ruházott kötelességek teljesithetésére mindig teljes számban álljon fenn.

Véleményünket megerősiti az 1731-diki Laffert-féle statutum, az 1755-diki királyi rendelet és a II. József császártól a választási módra nézve kiadott útasitás, valamint József császár halála után az 1848-diki 23. törvényczikk életbeléptetéseig gyakorolt eljárás, mely utóbbiak — eltekintve a II. József császár-féle nagyon is erős megszoritásoktól — a privilegium rendelkezéseinek teljesen megfeleltek, a mennyiben a tisztújitásokat a korona vevén kezébe, most már nem a tanács, hanem a polgárság választhatott tanácsosokat, még pedig azok közül, a kiket a kir. biztosok kijelöltek.

A Laffert-féle statutummal a tanácstól az eddig gyakorolt választási jogot megvonták. A megvonás jogfosztásnak ugyan még nem mondható, mert a választási jogot, a mihez a tanács előbb oly makacsul ragaszkodott volt, a privilegium helyes magyarázása szerint amugy sem gyakorolhatta volna, tehát ha jogsérelmet követtek el, ezzel a sérelemmel nem a tanácsnak, hanem a kir. biztosnak, illetve a koronának a privilegiumon alapuló joga szenvedett csorbát. A midőn azonban a statutum jóváhagyásával a korona a kijelölési jogot a kir. biztostól megvonva, a választó polgárságra ruházza, ezzel a korona oly jogot

gyakorolt, a mi a polgárság jogait nem sérthetvén, a privilegiummal ellentétben sem állott, tehát meg sem volt támadható, a mint a tanács a statutumot meg sem támadta, ez ellen felfolyamodással nem élt, ellenkezően a statutumhoz való hozzájárulásával elismerte a választási jognak addigi helytelen gyakorlását. Ha jogosztásnak tekinti vala a statutum intézkedéseivel életbeléptetendő volt választási eljárást, mindenesetre minden törvényes lépést megtesz a felsőbb jóváhagyás megakadályozására. De miután ezt nem tette, megnyugvásának okát abban kereshetjük, hogy a tanács a kir. biztostól, — a kinek elülülése alatt a statutum készült — a privilegium helytelen magyarázásáról fel lévén világositva, megnyugodott inkább a kisebb, vagyis a képzelt jogfosztáson, hogy sem kérdésessé tegye a szokás szentesitette és a koronától hallgatagon elismert élethossziglan tartó szolgálatot, a miről sem a privilegium, sem felsőbb rendelet II. József császárig nem intézkedik. II. József császár 1788-ban mondotta volt csak ki az élethossziglan tartó szolgálatot, még pedig a biró és polgármester kivételével. II. József császár felforgatta ugyan a régi szokásokat, de mig egyrészt uralkodói jogánál fogva a privilegiumban emlitett két évi szolgálatot élethossziglanra kiterjeszti, illetve a szokásból származott szabályt megerősiti, ugyanakkor a privilegiumra helyezkedik és a kinevezést, még pedig a kijelölési joggal, a királyi biztosra ruházza, a birót pedig a polgármester fölé helyezi, a mi szintén a privilegium rendelkezésének felel meg, a mennyiben a privilegium előbb emliti a birót s utána csak a polgármestert.

A választási mód szabályozásával a két testület között fennállott villongás teljesen megszünt, de a felszólamlásoknak még sem vette elejét, csakhogy most már nem a tanács, hanem a királyi biztos eljárása ellen irányult, azonban ezzel szemben is a polgárság húzta a rövidebbet.

Habár a tanácsosok választására nézve a vélemény-eltéréseket kiegyenlitették, fennmaradtak még a plébánosok és az országgyűlési követek választása körül felmerült surlódások.

A plébános választása kétségtelenül a tanács jogai közé tartozott s ebben a tekintetben a tanácsot nem is lehetett volna

megtámadni; a polgárság mégis követelte a maga részére azt a jogot, hogy a plébánosokat és az országgyűlési követeket választhassa, az utóbbit pedig annál inkább, mert a privilegium intézkedései e részben homályosak s nincs kimondva, hogy ezt a jogot ki gyakorolhatja, a tanács-e vagy a polgárság? Hogy ezen jogokra vonatkozólag mit mond a privilegium, idézzük a következőket:

» . . . . . emlitett városnak és lakosainak legkegyelmesebben megengedni méltóztatunk, hogy . . . . az ország negyedik rende közé, mint az előtt számittassék s ott ülése és szavazata legyen . . . . . Egyedül a tanács méltóságához és hatalmához tartozand . . . . . lelkészt, azaz plébánost papidíj mellett kinevezni, s annak, a kit illet, bemutatni.«

A követek küldésére vonatkozó részből csakugyan ki nem magyarázható a tanácstól magának tulajdonitott jog. A tanácsról itt egy szó sincs megemlitve, ellenkezően a városról, illetve Pest város lakóiról. A polgárságnak e részbeni mozgalma és fellépése mit sem eredményezhetett, de a tanácstól, a ki magát a várossal azonositotta, nem is volt várható, hogy a hatáskörébe vont jogokból egy hajszálnyit is engedjen s ott, a hol engedett is, ezt nem saját jóakaratából, hanem felsőbb parancsra cselekedte. A polgárság okadatolásai bármily alaposak voltak is, a tanácsot sohasem győzték meg; megmaradt álláspontja mellett s tekintélyének, hatalmának tudatában a polgárságot kérelmétől és jogos kivánataitól állhatatosan visszautasitá. Ily visszautasitást mutat a kegyuri jogok gyakorlása ügyében 1845. évi 18.960. szám alatt kelt következő határozata is:

»Minthogy a lelkészek választása és kinevezése a királyi kiváltságlevélben világosan a tanácsnak tulajdonitott egyház-kegyuri jogon alapszik, s e szerint a tanácsot kizárólag illeti, jogairól pedig a tanácsnak lemondani, azokat megosztani vagy átruházni szabadságában nem áll, nyilatkozó választott polgárság kivánsága nem teljesithető.

A tanács, a mikor ezen végzést hozta, elfelejtette, hogy bizony a választási jogok egyike-másikában már meg kellett osztozkodnia, tehát nem volt szükség az elavult privilegiumból kibuvót keresni és a polgárságot kérelmével ridegen vissza-

utasitani. A mint megosztozkodott a tanács a tanácsosok és tisztviselők választása körül az 1731-diki statutum alapján, éppen úgy megosztozkodott később az országgyűlési követek választására nézve is olyformán, hogy a tanács 1839-ben megengedte a választó-polgárságnak a város két követét választhatni, azonban azzal a kikötéssel, hogy a jövőre ezen engedményből a polgárság magának jogot nem formálhat. A kijelölés a tanács részéről a tanácsosok közül történt, tehát a választó polgárság mást, mint tanácsost nem is választhatott. A tanács fentartván magának a kijelölést, állitott jogaiból mit sem veszitett, a polgárság ellenben ezt a csekély engedményt is köszönettel és elismeréssel fogadta.

A választó-polgárság meg levén elégedve a nyert engedménynyel, további jogokat az országgyűlési követek választására nézve nem is követelt többé; szabályozta azonban a választási módozatot 1843-ban egy felsőbb rendelet, melylyel a követválasztás némiképpen közvetett népképviseleti alapra fektetve, átmenet volt az 1848-iki IV. törvényczikkel alkotott választási eljárásra.

Az 1843-diki országgyűlési követválasztást, mint elsőt a maga nemében, — a mennyiben a megelőző 1839-diki választás ilyennek nem mondható — 1843. évi május hó 6-án hajtották végre.

A választó-polgárság testületét mindenekelőtt az 1843. évi április hó 15-én 15.257. szám alatt kelt helytartótanácsi rendelet értelmében, számának felerészével az ősválasztók sorából kellett kiegészíteni. Minthogy pedig a választó-polgárság testülete elhalálozások következtében 104 tagra apadt, ennélfogva 52 szavazó volt Pest város polgáraiból megválasztandó. A választási jogot ezekre nézve a polgárság összessége gyakorolta. A választás végrehajtása után a három testületből, úgymint a tanácsból, a választó-polgárságból és az 52 polgárból alakult választó-kollegium 1843. évi május hó 3-án a kijelölést ejtette meg, még pedig akként, hogy a három testület mindegyike külön-külön megejtett szavazással jelölte ki azokat, a kiket követjelöltekül elfogadni akart, vagyis a követjelölteket kijelölés nélkül szabadon választották. Ily módon titkos szava-

zással 38 jelölt jött ki, kik közül a három testületre eső legtöbb szavazatot nyert két-két, vagyis összesen hat férfiút követjelöltnek kiáltottak ki.

A tanács jelöltjei voltak:

Tretter György és
Szekrényessy Endre tanácsosok.

A választott polgárságé:

Gozsdú Manó és
Károlyi István gróf.

Az utóbbi azonban a jelöltséget el nem fogadván, helyette közfelkiáltással Staffenberger István szószólót választották meg.

A választásra behivott, illetve megválasztott 52 polgár jelöltje:

Koller Ferencz ügyvédő és
Császár Ferencz pesti királyi váltótörvényszéki biró.

A titkos szavazás befejezte után kitűnt, hogy éppen a legnagyobb számú testületnek, a választott polgárságnak mindkét jelöltje megbukott s megválasztották:

Tretter György tanácsost és
Koller Ferencz ügyvédőt.

Tretter György az 1843-diki tisztújitáson a birói székbe ült s nevét még abban az évben »Járyé«-ra magyarositotta Koller Ferenczet pedig ugyanazon tisztújitáson tanácsosnak választották.

6.

A város kormányzására a belső tanácsnak tisztviselők és egyéb alkamazottak állván rendelkezésére, ezek mint a tanács határozatainak végrehajtói, minden tekintetben a tanácstól függöttek.*

* A tanács a külső tanácsot, illetve a választott polgárságot is alájarendelt testületnek ismeré, a mit az 1846. évi deczember hó 19-én kelt határozata is bizonyit. Az okot a határozat kiadására a választott polgár-

Tisztviselők voltak: a jegyzők, a kamarás, a telekbiró, azaz a telekhivatali igazgató, az árvaszámtartó, a számvevő stb., továbbá a kanczellisták, a járulók, de még a tanácsszolgák is; egyéb hivatalszolgák azonban már nem.

A tanács tagjai, a szószólók, és a külső tanács életbeléptetése előtt működött fertálymesterek nem tartoztak a tisztviselők közé s minthogy a főtiszti állásokat azzal a megokolással, hogy a csekély fizetéssel az egyes tisztviselők amúgy sem tudnának megélni, lassanként bevonták és a tanácsosok választás útján maguk közt osztották meg, úgy, hogy az egyik tanácsos egyúttal kamarás, a másik telekbiró, árvaszámtartó, kórházi gondviselő volt, a tanács 1731 előtt tulajdonképpeni önálló tisztikarral nem rendelkezett.

A tanácsosok az emlitett állásokat élethossziglan birták; le kellett azonban az illetőnek mondani abban az esetben, hogyha birónak megválasztották. Minthogy pedig a mondottak szerint a tanácsosok egy részének nagyon sokáig kellett várnia, mig egy ilyen külön fizetett tisztségre juthatott, a tanács a választó polgárság kivánatára az 1729. évi május hó 13-án kelt határozatával kimondotta, hogy a tiszti állásoknak mindegyike a jövőben csakis két évig tarthat és a két év elmultával minden tiszti állás új választás alá kerülend. Ezzel a határozattal a tanács a kitűzött czélt el nem érhette s azok, a kik már is a megüresedésre vártak, reménységüktől elestek, mert éppen két évre a határozat kelte után életbelépett az 1731-ben alkotott Lattert-féle statutum, melyben ki volt mondva, hogy a tanácsosok számadási kötelezettséggel járó tisztséget nem viselhetnek és ennek következtében 1731 végével szám-

ságnak felszólamlása adta, a ki a patronátusi jogok gyakorlásától meg lévén fosztva, az egyházi látogatás alkalmából tett tanácsi intézkedések birálgatásába bocsátkozott és egyuttal követelte a patronátusi ügyekhez a hozzászólási jogot. A határozatnak erre vonatkozó része, mely egyuttal dorgálást is foglal magában, igy hangzik:

»a tanács . . . . eljárásának biráltatását a választópolgárságtól, mint hatósága alá rendelt testülettől kénytelen tapasztalni, a választó-polgárságnak im e tisztelet mulasztását megrónia, annyivul szomorubb tisztének tartja, stb.«

adásuknak lezárása után kényszerülve voltak az eddig viselt állásról lemondani. Ezen kényszer következtében Pest város tisztikarának megalakulása 1732-re esik.

A tanácstagokat megilletett főtisztviselői állások legrégebbike az 1687-ben betöltött birói tisztség. Pest város első birája, a mint már tudjuk, Watula János Jakab, illetve mint a tanács élén állott birája, Knipper János Bálint volt, nem pedig Herold vagy Proberger, a mint történetiróink mondják. A polgármesteri állás 1773 óta áll fenn s elsőnek Mosel József vala megválasztva; az első főkapitányt pedig 1703-ban Neander Beát János személyében találjuk megemlitve. A város gazdasági ügyeinek vitelére 1843-ban szervezték az alpolgármesteri állást, erre Rottenbiller Lipótot választván meg.

A város tisztviselői között a mult században első helyen állott a »Stadtschreiber«, vagyis a jegyző, illetve a későbbi időben a főjegyző. A jegyzői, vagyis a nótáriusi czímet az 1721. évi november hó 29-én fogadták el. A jegyző, a ki társadalmi műveltségénél és jogtudományos képzettségénél fogva, mint a polgári elemekből alakult tanács lelke, készitette a felsőbb helyre intézett latin és német feliratokat, vitte a tanácsülési jegyzőkönyveket és végzett minden, a fogalmazási szakba vágó irásbeli munkát. Az aljegyzői állás szervezésével mint első jegyző 1733-ban fölvette a főjegyzői czímet és idővel a két-három jegyzőből és két aktuáriusból állott fogalmazói karnak fejévé vált. A jegyzőt küldötték egy tanácsossal mint a város két követét az országgyűlésre; a jegyző volt a város jogi előadója és az ügyészi állás szervezéseig a város jogvédője, mely utóbbi állással egyszersmind tanácstag is volt és viselte a »szindikus« czímet. 1721-ben a szindikusi állás megszüntetése, illetve a jegyzői és ügyészi teendők elkülönitése után úgy a jegyzőtől, mint pedig az ügyésztől a tanácstagságot megvonták: a jegyző, illetve a főjegyző azonban rangját megtartotta és 1787-ig a tanácsosok fölött állott. A jegyző állott a városi iroda élén is, mely hivatal a mult században a levéltárt és a kiadót foglalta magában; iktatásról szó sem volt, az ügyiratok számozását 1786. évi május hó 1-én kezdették meg, az iktatás ellenben 1813-ban lépett életbe.

Az 1688. évi junius 10-diki kamaraigazgatósági rendelettel önállóan jegyző nem volt kinevezve, hanem annak teendőivel ideiglenesen Kayser Arnold János tanácsos vala megbizva, a miért ezt — habár a jegyzőkönyvben néhányszor »Stadtschreiber«-nek nevezi is magát — annak helyén a tanácsosok közé soroltuk. A város első jegyzőjét. Mosel Antal Jánost 1692. évi április hó 1-én fogadták meg, a ki az ügyészi teendőket is elvállalván, felvette a »szindikus« czímet. Mosel elhalálozása után 1721-ben a jegyzői és ügyészi állást a tanács szétválasztotta; de miután a városnak ugyanakkor megfogadott jogvédője, Grassalkovics Antal ezt a tisztséget nem sokáig viselte, az ügyészi teendőket újra a jegyzői álláshoz kapcsolták, a nélkül azonban, hogy a jegyző tanácstagságát, illetve szavazati jogát visszanyerte volna.

A jegyzőnek sokoldalú elfoglaltsága, valamint az ügyészi teendők szaporodása következtében az önálló ügyészi állás szervezését 1742. évi január hó 19-én kimondván, erre a tisztségre Papich János kanczellista volt megválasztva s ezen túl az ügyészi állást megszakitás nélkül fenn is tartották.

1732. évi január hó 11-én lépett életbe az egyes tanácsosoktól addig viselt kamarási hivatal, azaz a pénztár a kamarással az élén, a telekhivatal az igazgatóval, illetve a telekbiróval, valamint a templom gondviselői, árvaszámtartói és a kórház gondviselői állás. Ugyanakkor megválasztották:

kamarásnak: Paschgall Jánost,
telekbirónak: Mittermayer Jánost,
templomgondviselőnek: Chenu Anatholt,
árvaszámtartónak: Gerstl Józsefet
kórház gondviselőjének: Machericz Simont.

A megválasztott tisztviselők azt az utasitást kapták, hogy a városházában hivataloskodjanak. A városházánál a jegyzői hivatal kivételével 1732 előtt más hivatal nem volt, hanem mindegyik tanácsos a tisztségéhez tartozott pénztárt lakásán tartotta és ott is végezte az ezzel járó hivatalos munkát.*

* Az egyedüli Lehner Mihály tanácsos, kamarás nem tarthatta pénztárát lakásánál, a minek okát az 1699. évi márczius hó 24-én kelt tanácsi határozat a következőkben adja meg:

A városházánál a helyiségeket lakásoknak használták, nagyobb része azonban boltoknak volt kiadva, sőt a tanács korcsmát is nyitott és házi kezelés alá vette, tartott szakácsot, szakácsnét vagy korcsmárost és pinczéseket, mint borgazdák pedig az egyes tanácsosok működtek.

A kamarási és egyéb pénztári számadások vizsgálását a budai kamaraigazgatóság hatósága alatt a fertálymesterek végezték, a kiknek teendőihez tartozott még a városrészekben a köztisztaságra és közrendre felügyelni. A város, t. i. a mai belváros az első években három, később pedig négy részre, avagy kerületre volt felosztva s minden kerület élén egy-egy fertálymester állott. A régi fertálymesteri állás bizalmi állás volt, a mire előkelő és számvitelhez értő polgárokat választottak. Fertálymesterek voltak a többek közt a város későbbi birái közül Lenner és Eyserich. A privilegium kiadása után a fertálymesteri állás biztosi állásra süllyedt s teendőit a külső tanács vette át, és ez a testület végezte a számadások vizsgálását a számvevői állás szervezéseig, vagyis 1746-ig. A város első számvevője az 1746. évi május hó 6-án megválasztott Kastberger Ignácz volt.

A levéltárnak, mint a városi irodával egybekapcsolt hivatalnak igazgatása, a mint már is emlitettük, a jegyző, illetve a főjegyző hatásköréhez tartozott és személyzete a kanczellistákból, járulókból és gyakorlókból állott. Első felügyelőjét »Regisztrator« czímmel 1753-ban Mayer Mihály János személyében kapta, mig »Archivarius«-nak 1786-ban Mészáros Ferencz Józsefet találjuk elsőnek megemlitve, a kinek működését, bár a városi iroda fejei voltak, a főjegyző ellenőrizte. Mig

---

»ist wegen Versicherung der Statt-Cassa zu gedenkhen, vndt weillen Hr. Lehner Ein Wirthshaus, auch keine gewelb in dem Haus, alss wegen der Ingesperten Privilegien zur sicherheit ist beschlossen, dass die Cassa bey Hrn. Martin Malcher stehen bleiben soll, vnd Er Cammerer die geldter dort hinein legen vnd ausgeben kann, wirdt ihme welches in seiner Instruction gemeldet werden.«

Tehát azért, mert korcsmát tartott és mert házában nem volt bolthajtásos helyiség, az intézkedés is nem a pénz végett, a mi nagyon kevés volt, mint inkább a privilegiumok érdekében történt.

Budán a város levéltárosai mint szakhivatalnak igazgatói 1861-ben önállóságra jutottak és hitelesitési joggal voltak felruházva, a pestiek ezt a jogot sohasem gyakorolhatták. A másolatok hitelesitését Pesten 1873-ig, vagyis a testvérvárosok egyesitéseig a főjegyző, ennek akadályozása esetében pedig egyik-másik jegyző teljesitette.

Az orvosok alkalmazását már a mult század első éveiben találjuk megemlitve, de miután ezek nem mint tisztviselők, hanem az elszegényedett polgárok ingyenes gyógyitásáért részesültek a város pénztárából évenkint segedelemben, ennélfogva sem az 1701-ben és még tovább működött Payer János orvost, sem pedig az 1710—1711-ben fellépett pestis-járvány alatt megfogadva volt Eckhard Boldizsár sebészt tisztviselőknek nem tekinthetjük. A fizikusi állás életbeléptetését a tanács 1724. évi november hó 3-án határozta el, a mikor mint városi orvost Mitting Károly doktort alkalmazta.

A mérnöki, vagyis helyesebben a földmérői állás szervezésére csak 1801-ben került a sor s erre 1801. évi márczius hó 31-én Degen Jakabot választották meg. Azelőtt a telkek felmérését, illetve kimérését öles pálczákkal a telekhivatalnál alkalmazva volt kerülők (Grundbuchs-Uibergeher) foganatositották; nagyobb munkákat külön kialkudott díjazás mellett magánmérők végezték. A város első felmérését a tanács 1734. évi október hó 15-én kelt határozatával rendelte el, mely munkálat végrehajtásával Mathei földmérőt bizván meg, az egész határ felméréseért 30 frtot kapott. Térképe 1737-ben készült.*

A tiszti vagy egyéb állások szervezését, valamint a fize-

* Mathei császári mérnökkari kapitány, ugyanazonos lehet a Römer Fl. »Régi Pest«-jében emlitett Mattl mérnökkori kapitánynyal, a kinek 1752-diki térképe a kuriai levéltárban az Uj-Bécs területe iránt a budai apáczákkal folyt perhez van csatolva; ha Mathei és Mattl egy személy, akkor az 1752-diki térkép, másolata vagy talán eredetije az 1737-dikinek. A székes főváros mérnöki hivatalában meglevő s úgynevezett »Waczpauer«-féle térkép, melyet Waczpauer Lénárd Mária szervita szerzetes 1764-ben másolt, nem az 1737-dikinek, hanem egy 1760-ban készült térképnek a másolata. Mathei felmérte Buda város területét is s a budai jegyzőkönyvekben is Matheinak van megnevezve. A budai felmérésért 300 rőzse fát kapott.

tések megállapitását felsőbb jóváhagyás alá fel nem terjesztették, de ezt nem is követelték. Az adót a szükséghez képest a tanács a külső tanácscsal együttesen vetette ki s addig, mig a város jövedelmei birták és a polgárság a terhet nem sokalta s ez ellen nem panaszkodott, a felsőbb hatóságnak nem is lehetett hozzászólása. A tanács tehát szervezhetett állásokat és a fizetéseket is saját hatáskörében állapithatta meg s ha a kiadások nagyon felszaporodtak, nem az állásokat kevesbitették, hanem a tisztviselők fizetését szállitották le, hogy jobb viszonyok bekövetkezte után újra felemeljék. 1731 után e részben is már annyiban történt változás, hogy a tisztújitási iratokkal együtt felküldötték az összes alkalmazottak táblás kimutatását is. József császár az alkalmazva voltak számát leszállitotta és a város jogainak megnyirbálásával korlátozta a város vagyona fölötti szabad rendelkezést is, habár halála után a város lassankint jogait visszanyeré, a vagyon fölötti rendelkezés korlátozását fentartották s minden egyes állásra ennek életbeléptetése előtt az udvari kamara jóváhagyása volt kikérendő.

A tiszti fizetések a mult század közepéig Pesten rendszeresen megállapitva nem voltak. Egyesek szorgalma, vagyoni állapota és szolgálati éve volt irányadó a fizetés kiszabásánál.

A tanácsosok, szolgálatuk első évében nem kaptak fizetést, nem ugyan azért, mintha nem járt volna, hanem azért, mert a legrosszabbul állott pénzügyi állapotok következtében a város reá volt szorulva a tanácsosok első évi fizetésének visszatartására. Ezen kényszerhelyzet szokásból egy statutumot alkotott, melynek voltáról csakis akkor nyerünk tudomást, a mikor ezen szabályt érvényen kivül helyezik. Az 1755. évi november hó 29-én kelt erre vonatkozó tanácsi határozat azt mondja:

minekutánna a város oly kedvező állapotba jutott, hogy adóságai már is mind törlesztve vannak, minek következtében a tisztviselőket is rendesen fizetheti, ennélfogva az eddigi kényszerhelyzetből szabálylyá emelt azon szokást, melylyel a tanácsosok első évi fizetése temetési költségre visszatartandó volt, a tanács ezennel megszünteti és kimondja: hogy az eddig visszatartott fizetések azoknak, akik ezt kivánják azonnal ki-

fizetendők, ellenben azokét, akik ezt most felvenni nem akarnák, haláluk után az örökösöknek fogja kiadni.

A tanácstagok járandóságát: »Rathsergötzlichkeit«-nak, a tisztviselőkét és a szolgaszemélyzet fizetését: »Besoldung, Bestallung és Salarium«-nak nevezték.*

A fizetésen kivül voltak még különféle törvényes és a tanácstól megállapitott, későbbi időben pedig a felsőbb hatóságtól jóváhagyott díjak, a mit »akczidenczia« szó alatt ismertek s a miben a tanácstagoktól kezdve az utolsó szolgáig mindegyike részesült. Ily díjak voltak a többek közt: a tanácsülési, kézhezadási, hitelesitési stb. díjak. Igy például minden egyes irásbeli beadványért a fél 12 krt fizetett, mely összegből az 1736. évi január hó 20-án kelt tanácsi határozat értelmében az irodai személyzet részére 9 kr., a szolgáknak pedig 3 kr. jutott; ugyanazon évi április hó 9-én kimondotta a tanács, hogy a polgárjog megadásakor a befogadott polgár a szolgának 14 krt köteles fizetni; úgyszintén minden tanácsi végzés kézhezadásáért a szolgáknak 7 kr. járt. Minden egyes, bármi néven nevezendő munkáért a város alkalmazottjai részére külön-külön megállapitott díjak voltak fizetendők.

A tanácstagokat megilletett díjak voltak a többek közt: a tanácsülési díjak, a miről alább emlékezünk meg; a bizonyitványok, útlevelek stb. után szedett díjak, mely utóbbit a tanács arra való tekintetből, hogy ezeknek pecsételésével a biró volt elfoglalva, az összes ebből befolyt akczidencziákat az 1746. évi julius hó 11-diki végzésével nagylelkűen a birónak engedte át.

Az akczidencziák legnagyobb része a birságpénzekből folyt be s ez is lehet oka annak, hogy a mult században, különösen ennek első felében a büntetés majdnem mindig pénzbirságból állott s csak ott, a hol nem volt mit kicsikarni, alkalmazták

* Némethy Lajos »A pesti főtemplom története« czimű munkájában a »Bestallung« szót istállónak olvasta s Abczy iskolamesternek istállót épittet a helyett, hogy fizetést kért volna; az általa rosszul idézett, illetve olvasott jegyzőkönyv külömben igy szól:

»halt der Ungarische pater vor ihr Schulmaister umb ein Bestallung an.« nem pedig; »der Ungarische pater vor ihr Schulmaister umb ein Bestall angangen« Még ily olvasás mellett is a »Bestall« fizetést jelent.

a börtönt és a botbüntetést vagy a pellengérre állitást. Az akczidencziából a biró, t. i. mint biró s nem mint tanácstag, azonnal kikapta a részét, ellenben a fenmaradt összeget egy perzselybe, az úgynevezett tanácsi pikszisbe (Raths-Pixe) tették és minden hó végével a tanácstagok között felosztották; az osztozkodás alkalmával a biró mint tanácstag másodszor is a többiekkel egyenlő arányban osztozkodott.

A belső tanács tagjai, a szindikus kivételével, 1701 előtt fizetést nem kaptak. Jövedelmük az akczidencziákból és a felektől kapott honoráriumokból állott, éltek tehát e mellett még vagyonukból vagy keresetük, t. i. mesterségük és egyéb foglalkozásuk után. Azonban az egyszerű polgárokból alakult és a privilegium kiadása után önállóságra jutott tanács, a kire méltán alkalmazható a latin közmondás: »honores mutant mores«, úgy beleélte magát méltóságába, hogy kebelében már mesterembereket sem akarván megtürni, lassanként kifejlődött a tanácstagsággal való összeférhetlenség, a minek következtében tanácsba választott iparosnak foglalkozását, illetve mesterségét szegre kelletvén akasztani, kártalanitást kerestek abban, hogy maguknak fizetést utalványoztak és ezt lassanként fel is emelték. Patikusok, sebészek, kereskedők kivételével az összeférhetlenség csakis a kisebb iparosokra és mesteremberekre nézve állott fenn. Orvosok nem vágyódtak a tanácstagsági állásra.

A budai kamaraigazgatóság még 1694. évi május hó 26-án kelt rendeletével felhivta volt a polgárságot, hogy a birónak 100 tallér, a tanácsosoknak pedig 20 – 20 tallér évi fizetést adjon (1 tallér = 1 frt 30 kr). A polgárság mitsem akart hallani a fizetésről, sőt szükségtelennek tartotta ily csekélység miatt egy gyűlést összehivni; mig végre a kamaraigazgató sürgetésére 1695. évi deczember hó 6-án ülést tartott, megállapodásra azonban nem juthatott s csak azt határozá, hogy ezt előbb jól meg kell még fontolni, addig pedig a tanácsbeli urak legyenek egy kis türelemmel. A megfontolás sokáig tartott s úgy látszik, a tanács türelme végre mégis kifogyott, mert a kamaraigazgató, mindenesetre a tanács unszolására, 1701. évi február hó 12-én megparancsolta a polgárságnak, hogy a tanács-

tagok fizetését most már akként rendezze, hogy a birónak 150 frt, a legöregebb hat tanácsosnak pedig évenként 30—30 frt jusson. Egyúttal kimondá a kamaraigazgató, hogy a tanács tagjai azon házuk után, a melyben laknak, adót nem fizetnek.*)

---

* A pénzértékre nézve szükségesnek vélem itt a következőket megjegyezni:

A törökök kiűzése után a Magyarországba jött és itt letelepedett lakosok előbbi hazájuk pénzeit is magukkal hozván, nálunk akkoriban Európának minden ismert pénznemei közkézen forogtak; általában, illetve hivatalosan azonban az úgynevezett »rajnai = rénusi forint« volt, mint pénzegység elfogadva.

Az első forintokat aranyból 1252-ben Florenczben verték, s ettől az időtől fogva Florencz városától »florenus«-nak, később pedig itteni meghonosodása után magyarositva »forint«-nak nevezték. Minthogy ezen pénznemet legelőször a rajnai választók utánozták, az ezektől vert forintok mint »rajnai« forintok lettek ismeretessé.

Minő változáson ment át a forint? Ennek, mint e munka keretén kivülinek, fejtegetésébe bele nem ereszkedhetem, itt csakis azt emlitem meg, hogy 1559-ben, a korábban forgalomban volt 72 kros forint helyett I. Ferdinánd a rajnaihoz hasonló értékű 60 kros forintot veretett, mely pénzláb csekély értékkülömbséggel továbbra is megmaradott. 1748-ban életbeléptették Ausztriában a 20 frtos pénzlábat, s minthogy a német birodalmi rendek között 1750-ben megkötött egyezséghez 1753-ban Bajorország is csatlakozott — bár egy év mulva az egyezségtől megvált — lassanként az emlitett pénzláb a német tartományokban is meghonosodott. Egy ilyen konvencziós 20 frtos, egy kölni márkából osztva, 60 krral volt forgalomban. Nevezték pedig ezt a pénzlábat hol »rajnai«, hol »konvencziós« forintnak. A tisztviselők fizetésénél tehát mindig a 60 kros pénzláb értendő.

Ezen pénzláb mellett forgalomban volt még a magyar forint, vagyis az úgynevezett »kurta és vonás« forint. Egy magyar forintban volt: 50 kr. = 100 denár = 300 fillér = 25 garas. A kisebb adás-vételeknél leginkább a magyar garast és denárt használták.

A mi a pénznek vásárlási értékét illeti, erre nézve minden kommentár nélkül a következő árjegyzéket csatolom:

1700-ban. Egy pozsonyi mérő búza 38 garas; egy mérő rozs 23 garas; 19 latos zsemlye 2 denár; 4 ℔ fehér kenyér 2 garas; 6 ℔ fekete kenyér 2 garas.

1703-ban. 1 ℔ faggyúgyertya 14 denár: 1 ℔ szappan 7 kr.

1722-ben. 1 ℔ marhahús 4½ krajczár; 1 ℔ borjúhús 8 kr.; 1 ℔ bárányhús 4½ kr.; 1000 db. faltégla 5 frt 20 kr.

A megállapitott és elfogadott fizetésen kivül, a mint már megmondottuk, minden tanácsülésért külön díj járt, még pedig: a birónak egy tallér, a tanácsosoknak egyenként fél tallér és a szindikusnak egy forint, mely díjat mindjárt a tanácsülés után kézhez vehették. Ezen díj megállapitása mindenesetre abból a czélból történt, hogy a tanácsosok az ülésekről el ne maradjanak, elesvén különben a fél tallér élvezetétől. Az ülési díjat a tanács 1710 évi deczember hó 5-én megszüntette és e helyett kárának megtéritéseül az ugyanakkor 25 frtra felemelt polgárdíjból 6 frtot elvonva, ezt az összeget akként osztotta fel, hogy a birónak 1 frt 50 denár, a szindikusnak a polgárlevél irásáért 1 frt, a szolgának pedig a polgárok toborzásáért 50 denár jutott, a fenmaradt 3 frtot pedig a tanácsi pikszisbe tették. Ezzel a határozattal a tanács nagyon is felsült, a menynyiben a polgárdíjakból befolyt akczidencziák a fél tallér ülési díjat meg sem közelitették, s miután a várt eredmény később sem vala elérhető, nem maradt egyéb hátra, mint 1719 évi deczember hó 15-én az emlitett határozat érvényét megszüntetni és az ülési díjat régi jogaiba visszahelyezni.

Úgy a kamaraigazgatóságtól megállapitott fizetés, valamint az ülési díj 1722. évi január hó 2-ig állott fenn, a mikor a tanács, fizetését rendezvén, az ülési dijnak most már egyszersmindenkorra való megszüntetésével a tanácstagok fizetését 150 forinttal állapitotta meg; ehhez járt még évenként egy jól kihizott disznó, vagy ezért 10 frt megváltási ár, és havonként két akó jó sör; az utóbbi azonban nem volt megváltható, ezt akarták, nem akarták, meg kellett inni, de — talán kevés is volt.

1742. évi november hó 26-án az addig hetenként kétszer tartott tanácsülést háromra kiegészitették; s minthogy ezzel a munkaidő szaporodott, a tanács ezt az alkalmat is megragadta, hogy fizetését felemelje. A tanácstagok ugyan nem dolgoztak,

---

1740-ben. 12 lat zsemlye 2 denár; 1 ℔ 12 l. fehér kenyér 3 kr.; 1 ℔ fekete kenyér 3 kr.; 1 mérő búza 2 frt; 1 ℔ faggyúgyertya 13 kr.; 1 itcze ôbor 5 kr.; 1 itcze új bór 4 kr.; 1 öl bükkfa 4 frt; 1 öl cserfa 3 frt; 1 öl tölgyfa 2 frt 30 kr.

1791-ben. Egy mérő búza 3 frt 20 kr.; $5^1/_2$ lat zsemlye 1 kr.; $28^3/_4$ lat fehér kenyér 3 kr.; 1 ℔ 4 lat fekete kenyér 3 kr.

mert az irásbeli munkát a jegyzők és a kanczellisták végezték; a munka megvizsgálása sem tartozott a tanácsosok teendői közé, ezért a jegyző volt felelős; az iratok aláirása a tanácsosokat, birót vagy polgármestert szintén nem foglalkoztatta, mert semmiféle okiratot, volt az egyszerű tanácsi határozat, levél, felterjesztés, vagy a legfontosabb okirat, alá nem irtak; az aláirást pótolta a pecsét és az okiratra irt záradék, a mi abból állott: »Mi N. N. Pest város birája sat.« vagy tanácsi határozatokon: »a városi iroda által«, persze németül vagy latinul. A régi időből tehát hiába keresünk aláirásokat; az egyedüli okiratok, a melyeken az egyes tanácsosok aláirását találhatjuk, ezek a végrendeletek, melyeket a tanácsosok, mint hivatalos tanuk irtak alá.

Ezek után csakugyan felmerülhet az a kérdés, vajjon Pest városának 10—12 tanácsosa a mult században tulajdonképpen mit dolgozott? Különösen abban a korban, a mikor a tanács ügyforgalma 100—300 tárgyból állott, de még akkor is, a mikor 1000—3000-re felszaporodott. Vannak jegyzőkönyvek egy-egy ülésről egy tárgyat mutatva ki, de vannak olyanok is, a melyeken a jelenlevők nevei beiktatvák, de tárgy elintézését hiába keresünk, mert nem volt s a tanács csakis azért tartott ülést, hogy a netán panaszszal jelentkező polgárnak igazságot szolgáltathasson, vagy talán még azért is, hogy a tanács tagjai az ülési díjat kézhez vehessék. Azért arra a kérdésre, hogy mit dolgoztak, csakis az lehet a felelet, hogy bizony — semmit; a régi tanács ülésezett és határozott, dolgozott pedig a jegyző. Ezek szerint tehát nem is a munkaidő, mint inkább az ülési idő szaporitása következtében a tanács a biró fizetését 450 frtra, a tanácsosokét pedig 225 frtra emelte.

1767 után a biró, valamint az ugyanazon évben először választott helyettes biró fizetése 600 frtra, a kapitányé 500 frtra, az egyes tanácsosoké 400 frtra emelkedett.

Az 1767—1773-ig fennállott helyettes birói állás megszüntetésével szervezett polgármesteri tisztség éppen úgy, mint a birói, 600 frttal volt javadalmazva.

A szószóló, ámbár sem tanácstag, sem tisztviselő nem volt, fizetésben mégis részesült. A német szószóló 1743 előtt

30 frtot kapott. 1743. évi szeptember hó 20-án a választott polgárság kérelmére a magyar szószólónak a tanács szintén évi 30 frtot utalványozott; mindegyiknek fizetését pedig 1752-ben 50—50 frtra emelte. 1767-ben a német és magyar szószólói állás már fenn nem állván, a nemzetiségi jelző nélkül működött szószóló fizetése 200 frtra rugott, de ekkor már egy hivatalnak, t. i. a szószólói hivatalnak az élén állott; ellenben a másod, vagyis vice-szószólói állás fizetés nélkül tiszteletbeli állásra változott.

A jegyző 1692-ben 150 frtot, 1694-ben 225 frtot, 1701-ben már mint szindikus 500 frtot huzott. 1721-ben azonban az ügyészi teendők megvonása következtében 300 frtra apadt. 1722-ben 450 frtra emelték, hogy 1767 után már mint főjegyző 600 frtban részesüljön. Ugyanekkor az aljegyző fizetése 300 forintból állott.

Az ügyész 1742 óta 150 frt, 1747-ben pedig 200 frt fizetésben részesült. Grassalkovics Antal, a későbbi báró és gróf, 1721-ben fizetés nélkül, szabad lakásért szolgálta a várost, vagyis nem kapott a mai értelemben ismert ingyenes lakást, hanem háza, a melyben lakott, fel volt mentve a porczió fizetése és a katonai elszállásolás alól.

A számvevő fizetése az állás szervezésekor, vagyis 1746-ban 150 frtból, 1767 után pedig 200 frtból állott.

Az orvos 1724-ben 50 frttal, 1726-ban 75 frttal 1733-ban 150 frttal, 1746-ban 180 frttal, mig

a regisztrátor, vagyis a levéltáros 1762-ben 150 frttal volt fizetve.

A város zilált pénzügyi állapota befolyással volt a tisztviselők fizetésére is, úgyannyira, hogy a tanács kénytelen volt ezeket leszállitani, sőt oda jutott, hogy tisztviselőit sem tudta már rendesen fizetni s a szolgaszemélyzet 4—6 havi hátralékos béreit is csak az esetről-esetre befolyt birságpénzekből mindjárt a birságolás alkalmával 2—3 frtjával utalványozta ki.* Ezen tűrhetetlen állapoton nem tudván segiteni, leszállitották a fizetéseket úgy, hogy

* Annyira még sem jutott, mint Buda városa, a hol akkoriban pénz helyett borral elégitették ki a tisztviselőket.

a kamarás 300 frtját 250 frtra,
az árvaszámtartó 250 frtját 225 frtra,
a telekbiró 250 frtját 200 frtra,
a strázsamester 204 frtját 180 frtra,
a kvártélymester 150 frtját 120 frtra,
a szolgák 144 frtját 96 frtra és
az éjjeli őrök 72 frtját 48 frtra kevesbitették, ellenben a tanácstagok, a jegyző és a kanczellisták fizetését nem bolygatták, meghagyván ezeknek előbbi fizetését. A kamarási, árvaszámtartói és telekbirói állásokat ekkor még a tanácsosok birták s ugyanezzel a leszállitott fizetéssel választották meg 1732-ben az új tisztviselőket.

A kanczellisták fizetése három fokozatból állott, u. m. 30, 50 és 75 frtból; egyesek azonban már a mult század első felében s pedig az irodára felügyelő kanczellista szeniorok, habár akkor a regisztrátori vagy levéltárosi czímmel még nem voltak felruházva, évenkint 100, később 150 frt fizetésben részesültek. 1766 után a három fizetési fokozat 100, 120 és 130 forintra emelkedett. A kanczellisták mellékjárulékaihoz tartoztak: az irodai díjak és a kiküldések után járó napidijak. Ezeken kivül a karácsonyi ünnepekre jutalmat is kaptak s minthogy a jutalmat évről-évre megadta a tanács, ez is rendes fizetésnek volt tekinthető. A jutalmak 4—6 frt készpénzből, ezenkivül még egy pár akó sörből, disznóból, malaczból vagy zsiradékból állottak.

A kanczellisták teendőihez tartozott az irodai munkák elvégzésén kivül a hagyatékok felvétele, továbbá a távol levő jegyzőt helyettesiteni, a felek részére végrendeleteket irni, a vásárok alkalmával a vámszedésnél segiteni és a tanácsülések előtt még a lúdtollakat megvágni és ezeket mindig jókarban tartani.*

A kanczellisták voltak az egyedüli tisztviselők, a kik 1732 előtt is már a városházi hivatalos helyiségben dolgoz-

* Tan. ül. jkv. 1757 márczius 29-ről:

»Wan Rathstag ist, werden die Cancellisten dahin bedacht seyn, dass die Federn corrigirt werden, ob zwar ihnen zu keiner Ehre dienet, dass mann per Prothokollum sie vermahnen muss.«

tak s ezekre is szólott az 1746. évi augusztus hó 26-dikán kiadott s e részben elsőnek mondható, valamint 1756. évi január hó 2-án megujitott tanácsi határozat, a melylyel a hivatalos órák reggel 8—11-ig, a tanácsülési napon 8—12-ig és délután 2—5-ig valának megállapitva* Az iroda igazgatója, vagyis a regisztrátor köteles volt a hivatalos órák megtartásának ellenőrzésére naplót vinni és ezt hetenként a tanácsnak bemutatni. Vasárnapokon és ünnepnapokon a hivataloskodás teljesen szünetelt.

A járulók 1—3 évig, illetve addig, mig fizetéses állás megüresedett, ingyen szolgálták a várost, azonban osztozkodtak a kanczellistákkal az akczidencziákban. Nehogy pedig az ingyen szolgáló járulók idővel a városnak terhére váljanak, belépésük, illetve megfogadásuk előtt ki kellett mutatniok, hogy fizetés nélkül is meg tudnak élni. 1762-ben a járulókat is a fizetéses osztályba sorozták s kaptak évenkint 50—50 frtot.

Végre meg kell még emlékeznünk a városi ágensről. Ez az állás ma ismeretlen. Hajdan, a rossz közlekedés okozta távolság következtében a szabad kir. városok ügyeiknek szorgalmazására, elintézésére vagy egyéb megbizásokban való eljárásra ágenseket, vagyis ügyvivőket fogadtak. Pestnek, Budának rendesen egy német és egy magyar ágense volt, rendkivüli esetek-

* Tan. ül. jkv. 1756 január 2-ról:

»Weillen man wahr nimbt, dass einige Cancellisten ganze halbe Täg ausbleiben, und an Statt der Kanzley würthshäuser und andere liederliche Orth frequentiren, wodurch Gott beleydiget, die Stattarbeithen aber unverantwortlich zurückbleiben; dahero wirdt hirmit Verordnet, dass alle werk Täg das ganze Jahr hindurch, die Cancellisten fruhe von 8 Uhr bis 11 Uhr an den Räthstägen aber bis 12 Uhr, nachmittag aber von 2 Uhr bis 5 Uhr in der Statt-Kanzley arbeiten, nicht aber in selber hin und wider spacirren sollen; damit aber der Magistrat wisse ob diser Satzung nachgelobet werde; desshalb wirdt Herr Registrator, in dessen abwesenheit aber der Statt-Cancellist Friwaldszky, welchen man zum fleissigsten in der Kanzley sehet, wochentlich eine specification dem Rath eingeben, welche statis temporibus gekommen oder ausgeblieben seyendt, den einmahl wirdt man die ausbleibenden vermahnen, das andertemahl repraehendiren, das 3-te mahl aber auf Ewig von seinem Dinst cassiren und anstatt dessen gleich einen andern aufnehmen.«

ben azonban ideiglenesen még egy harmadikat is alkalmaztak. A német ágensek többnyire az udvari kamara tisztviselőiből kerültek ki, minélfogva ezeknek állandó székhelye Bécs vala, még a magyar ágens, bár Bécsben is járt, inkább Pozsonyban és más-más helyeken járt el a város ügyeiben. Az ágensek több törvényhatóságoktól is fogadhattak el megbizásokat, kötelezve voltak azonban képzettségükről — minthogy az állás minősitéshez volt kötve — az udvari kamaránál vizsgálatot tenni. Az ágensi állásról 1701-ben még pedig február hó 1-én történik először emlités. Az utazási költségek megtérítésén kivül az ágens kezdetben 50 frtot, később már 75 frtot mint fizetést húzott évenkint a város pénztárából. Szabados Pest városának egyik birája, tudniillik Partl Gáspár szintén mint ágens szolgálta a várost és erről az állásról választották meg jegyzőnek. Az ágensi állást az udvari kamara 1755-ben kiadott parancsával ugyan megszüntette a szab. kir. városoknál, mindazonáltal Pest városa egyideig ezentúl is tartott ágenst.

A fizetések általános rendezését Almássy Pál, a II. József császártól kinevezett pesti kerületi főispán 1787 évi augusztus hó 31-én vitte keresztül azzal a rendelkezéssel, hogy azok. a kik a rendezés következtében előbbeni fizetésükhöz képest kevesebbet kapnának, a fizetésből elvont összeget személyes pótlék czimén fogják továbbra is húzni. Ezen rendelet szerint a következő fizetések voltak megállapitva:

birónak	600	frt.
polgármesternek	600	»
kapitánynak	500	»
tanácsosnak	400	»
főjegyzőnek	500	»
aljegyzőnek	300	»
fogalmazónak	300	»
ügyésznek	200	»
számvevőnek	400	»
számtisztnek	300	»
kanczellistának	200	»
járulónak	150	»
szolgának	140	»

A többi állásra a rendezés ki nem terjedett..

Ha a fenti fizetéseket összehasonlitjuk a már előbb ismertetett fizetésekkel, azt látjuk, hogy a legtöbb állás megtartotta régi fizetését. A főispán felemelte a három fokozat elhagyásával a kanczellisták fizetését, a járulókét és a számvevőét, ellenben leszállitotta a főjegyző addigi 600 frtját 500 frtra, húzta azonban, mig szolgált a 100 frtot, mint személyes pótlékot. Bár a fizetések emelkedőben voltak, egyedül az ügyész fizetése maradt ez alkalommal érintetlenül, a kinek 1787-ben ugyanazon fizetése volt, mint 1747-ben; felszólamlása, illetve kérelme következtében azonban még az évben Almássy 300 forintra emelte.

Az elmondottak áttekintésére álljon itt a következő tábla, kimutatván ebben a fizetéseket 1748—1848-ig:

IX. sz. Tábla.

Az állás megnevezése	1748		1773		1798		1823		1848	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
Polgármester	—	—	600	—	600	—	800	—	800	—
Biró	450	—	600	—	600	—	800	—	800	—
Alpolgármester	—	—	—	—	—	—	—	—	700	—
Kapitány	225	—	500	—	500	—	700	—	700	—
Tanácsos	225	—	400	—	400	—	600	—	600	—
Szószóló	30	—	50	—	200	—	200	—	600	—
Jegyző, illetve főjegyző	450	—	600	—	600	—	500	—	600	—
Ügyész, illetve főügyész	150	—	200	—	300	—	500	—	500	—
Fogalmazó	—	—	—	—	300	—	350	—	400	—
Levéltáros	—	—	150	—	250	—	300	—	500	—
Iktató	—	—	—	—	—	—	300	—	400	—
Kiadó	—	—	—	—	—	—	300	—	400	—
Kanczellista, I. oszt.	75	—	130	—	200	—	200	—	250	—
Járuló	—	—	50	—	150	—	150	—	200	—
Számvevő	150	—	200	—	400	—	700	—	800	—
Számtiszt, I. oszt.	—	—	—	—	300	—	400	—	700	—
Kamarás	250	—	250	—	500	—	500	—	600	—
Ellenőr	—	—	—	—	400	—	300	—	500	—
Árvaszámtartó	225	—	225	—	400	—	400	—	600	—
Mérnök, I. oszt.	—	—	—	—	—	—	300	—	400	—
Orvos	180	—	200	—	300	—	300	—	300	—
Szolga, I. oszt.	96	—	96	—	145	—	160	—	160	—

A diurnista-intézmény 1787 előtt még teljesen ismeretlen, ebben az évben azonban már egy képviselője van s ezt Gröber Mihálynak hivták. 1794-ben három diurnista volt alkalmazva s 1841-ig már is tizenkettőre szaporodott. 1787-ben a napidíj nem volt több 24 krnál, 1794-ig azonban 40 krra rúgott, sőt a hivatalok igazgatóinak jogában állott minden egyes napidíjas állásra két-két személyt alkalmazhatni, mely esetben egy-egy személy csak fél fizetést huzott. A diurnisták szaporitásával a napidíj kevesbedett s egy-egy napidíjas csak 30 krt kapott, a napidíjas földmérő azonban 36 krt. Királyi parancs a diurnista-intézményt 1841-ben ugyan megszüntette és a szolgálatban állott tizenkét diurnistát évi 200 frttal a járulók közé sorolta, mindamellett 1848-ig mégis tizenkét diurnistát találunk újra megnevezve.

A szolgaszemélyzet járandósága havonkint 4—8 és 12 frtból, valamint ruhailletékből állott. Minden második évben járt nekik egy kabát, egy magyar nadrág és egy pár csizma. A szolgák kabátja az 1698. évi junius hó 20-án kelt tanácsi határozat szerint vörös iglói posztóból készült. Hasonló ruházatban jártak a városi zenészek is, csakhogy ezeknél a ruha megújitása nem volt időhöz kötve, hanem viselték addig, mig teljesen elrongyosodva a város, illetve a tanács szégyenére nem váltak.

A ruhailletékről szólva nem hagyhatjuk említés nélkül azt, hogy Pest városának egyik tanácsosa és a jegyző szintén részesültek ruhailletékben, nem ugyan mint tisztviselők, hanem mint a város országgyűlési követei. A ruhajárandóság története az, hogy a helytartó tanács 1741. évi április 14-én megparancsolta a szab. kir. városoknak, hogy díszben való megjelenhetés végett követeik fekete ruhát is vigyenek magukkal. A tanács a parancs vétele után, úgy fogván fel ennek értelmét, 1741. évi május 2-án a város kontójára a két követnek azonnal készittetett ruhát, még pedig Bobics tanácsosnak — mert a szegénynek nem volt más ruhája, mint a melyet magán viselt — feketét, Scopek jegyzőnek pedig, a ki el volt látva nemcsak feketével, hanem mással is, de, hogy ruhajárandóságában rövidséget ne szenvedjen, nem feketét — hanem más szinűt. Ettől az időtől kezdve az országgyűlési képviselők részére a ruhailleték kiadása Pesten is szokásban volt; mikor szüntették meg,

— nem tudjuk.*) Valószinűleg II. József császár alatt merült feledékenységbe.

Szabad lakás vagy lakásbér élvezetében a jegyző és kivételképpen egy-két tisztviselő részesült. A jegyzőnek a városházában volt szabad lakása; a lakás elvétele után ebbeli kárát 1741 ben 200 forint évi lakásbérrel pótolták, később azonban újra a városházában kapott lakást. A városházát 1745-ben lakva találjuk: a fő- és aljegyzőtől, az adószedőtől, a kamarási drabanttól és a börtönőrtől. 1741-ben állapitották meg a kamarásnak és a telekbirónak lakásbérét évi 100 forinttal, azonban 1747-ben, hivatkozással az 1731 évi Laffert-féle statutumra, a lakásbér fizetését a tanács ezektől megvonta. Szabad lakást kaptak még a zenészek, szolgák, toronyőrök, kapusok és vámőrök a városi házakban, toronyokban és bástyakapuk fölötti helyiségekben, de csakis akkor, ha jutott. Ily lakást, megüresedése esetében, mindig a szolgálatban legidősb kapta. A múlt század utolsó évtizedeiben már a szolgaszemélyzethez tartozó alkalmazottak, még pedig azok, a kiknek szabad lakás nem jutott, évenkint 10—20 forintot kaptak lakásbér fejében.

Nyugalomdíjazás esete a múlt században csak egyszer fordult elő, és ez az egy, az 1787. évi márczius hó 1-én nyugalomba vonult Perghold Lukács Pál tanácsos volt évi 504 forint nyugalomdíjjal. Nyugalmazható állapot addig ismeretlen volt. Az élethossziglan tartott szolgálat megkövetelte, hogy bárki is szolgálatra képtelenség esetében húzza továbbra is fizetését. Vannak esetek, hogy egy-egy tanácsos 3—4 évig az üléseken meg nem jelent; bizonyára betegség tartotta távol az ülésektől. Egyiknek-másiknak távolmaradása nem zavarhatta meg a tanács működését, illetve ülésezését; hisz elegen voltak s határozathozatalra három tanácsosnak a megjelenése is elég volt, legalább 1786-ban, a mikor a tanács egy része kihalt volt, egy másik része sikkasztás miatt fegyelmi vizsgálat alatt állott, csak három-négy tanácstag vett részt az üléseken. Tisztviselők-

*) Buda városa már 1723-ban készittetett az országgyülési követek részére ruhát; hogy a ruhailleték akkor Pesten is szokásban volt-e, meg nem állapitható; a tanácsi jegyzőkönyvek erről legalább mit sem emlitenek.

nek hosszas elmaradása meg nem állapitható; mindenesetre ezeknél is előfordult, itt azonban már helyettesitéssel pótolták a beteg vagy szolgálatra képtelen tisztviselőt, a nélkül, hogy a helyettesitő külön díjazásra jogot tarthatott volna;* egyszermásszor kért ugyan jutalmat s adtak is, de a fő, a mi a helyettesitéssel járt, az az volt: hogy az illető az állásra jogot szerzett s nincs eset arra, hogy a helyettesitett állást ennek megüresedése után meg ne kapta volna. A szolga- vagy hasonló állású személyzetnél már nem lehetett helyettesitéssel segiteni, hanem megfogadtak egy kisegitőt fizetés nélkül és azzal az igérettel, hogy előbb-utóbb az öreg szolga állását meg fogja kapni; ha a várakozás sokáig tartott, akkor adtak a kisegitőnek félfizetést újabbi biztositással és várt újra néhány évig, egyszer aztán mégis csak bejutott a jól kiérdemelt állásba; de mig ez bekövetkezett, szolgálta a várost az akczidencziákért.

Az özvegy, férjének elhunyta után, ennek negyedévi fizetését kapta. Kivétel ebben a tekintetben is a tanácstagok özvegyei, a kik a törvényes halotti negyeden felül az 1722. évi szeptember hó 25-én, valamint 1745. évi deczember hó 6-án kelt tanácsi határozat szerint még férjük egész évi fizetését is kézhez vehették.**

II. József császár az államnál már érvényben volt nyugalomdíjazási eljárást úgy a városi tisztviselőkre, mint pedig ezek özvegyeire kiterjesztvén, uralkodásának rövid ideje alatt Pest városánál csak az emlitett egy eset, özvegyeknél ellenben egyetlen egy eset sem fordult elő. II. József császár halála után e részben is a régi eljárást helyezték vissza, mire nézve az 1790. évi április hó 17-én kelt udvari kamarai rendelet 11. pontja a következően intézkedett:

---

* 1788. évi április 18-án kelt legfelsőbb rendelet szerint a helyettesitett állás után már félfizetés járt. Lásd: Pest vár. lev. Int. 21, 2017. a. m.

** 1722-ben, a mikor a város körül kiváló érdemeket szerzett Mosel Antal János szindikus elhunyt, az özvegynek, a tanács a halotti negyeden kivül még két évi fizetést utalványozott, s ebből az alkalomból, saját özvegyeiről is akarván gondoskodni, kimondotta, hogy a jövőben minden tanácstag özvegye egy évi fizetésben részesüljön.

»Weillen aber krafft eines andern im Jahre 1787 ergangenen Befehls in Jenen Königlichen Freystädten, welche mit einen hinlänglichen Fond versehen sind, ihre für Pensionsfähige erklärte Beamte der Pension wegen den Kameral Beamten gleich zu halten waren, und diese Verordnung in den vorigen Landes System nicht enthalten ist, als wird die jubilation der Städtischen Beamten in den vorigen Stand versetzt; jene Beamte aber, welche krafft obiger Resolution mit einer Pension schon in den Ruhestand versetzet sind, sollen dabey belassen werden, weillen selbe nach dem vorigen System ohnehin ihre Besoldungen Lebenslänglich genossen hätten:

Was aber die Witwenn der verstorbenen Stadtsbeamten belanget, sind künftighin Pensions unfähig, weillen solches auch im vorigen System nicht gebräuchlich war.«

* * *

Érdekes volna tudni, vajjon Pestvárosa 1688 óta évenként hány személyt foglalkoztatott? — Erre nézve különösen a kisebb tisztviselőkről, szolgaszemélyzetről és egyéb alkalmazottakról biztos adat nincs. 1757-ről van egy táblás kimutatás, de már 1758—1770-ig ily kimutatás sem található; 1771 után azonban már több adat áll rendelkezésünkre s ezek alapján megmondhatjuk, hogy alkalmazva volt, és pedig:

1757-ben	72	személy	. . . . .	8.979 frt	8	krral,
1771-ben	103	»	. . . . .	15.855 »	50	»
1776-ban	130	»	. . . .	16.738 »	—	»
1781-ben	143	»	. . . . .	18.556 »	—	»
1786-ban	211	»	. . . . .	26.623 »	37	»
1791-ben	189	»	. . . . .	26.489 »	25	»
1796-ban	210	»	. . . . .	29.720 »	25	»
1801-ben	207	»	. . . . .	29 167 »	—	»
1833-ban	371	»	. . . . .	58.190 »	54	»
1847-ben	493	»	. . . . .	106.323 »	42	»
1871-ben	1635	»	. . . . .	927.039 »	60	» o. é.

Az átlagos összeg egy személy után volt, és pedig:

1757-ben 123 frt,
1847-ben 216 frt,
1871-ben 567 frt.

E szerint a fizetés emelkedett 1847-ig, vagyis 90 év alatt 75,61%-kal, 1871-ig, vagyis 114 év alatt 360,97%-kal.

A személyzet szaporodott pedig 1775-től 1847-ig 421 taggal, vagyis 484.72%-kal, 1871-ig 1.543 taggal, vagyis 2070·83%-kal.

Száz év előtt, azaz 1791-ben Pest városának 189 tagból állott személyzete, a mint fent kimutattuk, 26.489 forint 25 krajczár fizetésben részesült, került tehát egy személy átlagosan 140 forintba. Ellenben, ha a fizetéseket a közigazgatás egyes ágai szerint, még pedig a 119. oldalon közlött XIII. sz. táblás kimutatás alapján vizsgáljuk, akkor a következő eredményre jutunk:

X. sz. Tábla.

Folyó szám	Közigazgatási ág megnevezése	Személyzet			Átlagos fizetés egy személyre	
		száma	járandósága			
			frt	kr.	frt	kr.
1	Tanács	19	7013	48	369	9
2	Ügyészség	1	300	—	300	—
3	Városi iroda	6	1052	54	175	29
4	Számvevőség	2	700	—	350	—
5	Szőszólói hivatal	1	200	—	200	—
6	Pénztár	12	2372	—	197	40
7	Telekhivatal	8	1024	—	128	—
8	Árvapénztár	2	550	—	275	—
9	Vámügy	4	430	—	107	30
10	Erdőügy	3	310	25	103	28
11	Egyházi ügy	6	1060	—	176	40
12	Iskolaügy	11	2195	—	199	32
13	Egészségügy	12	1262	—	105	10
14	Külvárosi bíróság	16	664	—	41	30
15	Ménesi személyzet	7	320	—	45	43
16	Zenekar	11	977	—	88	49
17	Rendőrség a börtönszemélyzettel	63	5906	18	95	16
18	Vegyes személyzet	5	152	—	30	24

Ha pedig még tovább megyünk és a fenti adatokat kisebb csoportokra osztjuk, az eredmény a következő:

XI. sz. Tábla.

Folyó szám	Közigazgatási ág megnevezése	Személyzet			Átlagos fizetés egy személyre	
		száma	járandósága			
			frt	kr.	frt	kr.
1	Közigazgatás	76	14939	7	196	34
2	Egyházi ügy	17	2037	—	119	49
3	Iskolaügy	11	2245	—	204	5
4	Közegészségi ügy	12	1262	—	105	10
5	Rendőrség	63	5906	18	95	16

Osztályozva a fizetéseket, azt látjuk, hogy 1791-ben:

600 forintot 3 személy húzott, s p. a polgármester, a biró és a főjegyző. A polgármesternek 600 forinton felüli 50 forint többletfizetése mint iskolaigazgatónak járt s a többlet az iskolaügyhöz tartozik.

500 » 2 személy, s p. a kapitány és a kamarás. A kapitánynak fizetéséből 100 frt a rendőrségi költségekhez tartozik.

400 » 11 személy, s p. a tanácsosok, számvevő, ellenőr és az árvaszámtartó.

300 » 10 személy, s p. az aljegyző, aktuárius, telekbiró, számtiszt és a fizikus.

260 » 1 személy, s p. a német kántor.

250 » 3 személy, s p. a levéltáros és a pénztári segédtisztek.

245 » 1 személy, s p. egy népiskolai tanitó.

230 » 2 személy, s p. két népiskolai tanitó.

200 forintot 6 személy, s p. az irodai kanczellisták, a belvárosi plébános, egy népiskolai tanitó, a magyar kántor és a városi hadnagy.
180 » 1 személy, s p. a strázsamester.
172 » 1 személy, s p. egy bába.
154 forint 54 krajczárt 1 személy, s. p. a börtönfelügyelő.
150 forintot 11 személy, s p. a járulók, pénztári kanczellisták, a piarista-tanárok, népiskolai tanitók, a terézés józsef-városi plébános, az erdőfelügyelő és a segédszámtartó.
145 » 2 személy, s p. a tanácsi szolgák.
136 forint 54 krajczárt 2 személy, s p. a segédszolgák.
135 forintot 1 személy, s p. a zenekar igazgatója.
130 forint 54 krajczárt 6 személy, s p. a vámőrök
130 forintot 7 személy, s p. a zenészek, a kvártélymester és a fertálymesterek.
120 » 7 személy, s p. a kapitányi kanczellisták, a mérő-felügyelő, kerülő és a csőszök.
115 » 2 személy, s p. a zenészek.
110 » 2 személy, s p. a kórházi gondviselő és a mázsamester.
102 forint 54 krajczárt 1 személy, s p. az irodai szolga.
100 forintot 10 személy, s p. a pénztári segédtiszt, a telekhivatali segédtiszt, a vámszedő, a vásárbiró, a templomgondviselő, az állatorvos, a józsef- és terézvárosi biró és a kerületi biztosok.
92 » 3 személy, s p. a rendőri káplárok.
90 » 3 személy, s p. egy népiskolai tanitó és az istállóőrök.
85 forint 25 krajczárt 1 személy s p. az erdőcsősz.
84 forintot 43 személy, s p. a poroszlók, az éjjeli őrök és egy dobos.
82 forint 30 krajczárt 2 személy s p. zenészek.
75 forintot 4 személy, s p. a sebészek, zenészek és a szigetcsősz.
74 » 2 személy, s p. a terézvárosi esküdtek.

72 forintot 5 személy. s p. a kőbányai felügyelő, a kerülők és a börtönőrök.
70 » 1 személy, s p. egy bába.
60 » 1 személy, s p. a húsfelügyelő.
54 » 1 személy, s p. a partfelügyelő.
50 » 8 személy, s p. bábák, a kéményseprő, a józsefvárosi esküdtek és az énekes fiú.
40 » 1 személy, s p. a hóhér.
38 » 1 személy, s p. az órás.
24 » 6 személy, s p. a teréz- és józsefvárosi esküdtek
20 » 3 személy, s p. bábák.
18 » 4 személy, s p. a kisbirák.
12 » 3 személy, s p. a harangöntő, az orgonatipró és a fűtő
10 » 4 személy, s p. az istállószolgák.

Minthogy az 1791. évi fizetési táblázat az alkalmazottak szolgálati éveit, nemzetiségét, mellékkeresetét és vallását is felsorolja, ezekre vonatkozólag a következő adatokat mutatjuk ki:

fizetésből élt 120
fizetés és mellékkereset után . . . 69 = 189

A mellékkereset a 69 alkalmazottnál feloszlott:

földmívelésre 37
házbérjövedelemre 1
klastrombeli ellátásra (piarista tanárok) 2
mesterségre 11
napszámra 2
praxisra (orvosok és bábák) 10
stólára (papok és kántorok) 5
szülői segélyre . . . . . 1 = 69.

Az 1791. évi alkalmazottaknak szolgálati évét, nemzetiségét és vallását a XII. sz. tábla mutatja ki, e szerint Pest város szolgálatában az emlitett évben 147 magyar és 42 külföldi állott; csakhogy a magyarság sokkal kevesebb volt, mintsem a táblás kimutatás velünk elhitetni akarná, mert tulajdonképpen

Az 1791. évi alkalmazottak szolgálati éve, nemzetisége és vallása.

XII. sz. Tábla.

Szolgálati idő	Nemzetiség							Vallás			
	magyar	osztrák	német	lengyel	illir	török	összesen	r. kath.	evang	görög n. e.	összesen
Egy éven alúl . .	7	—	—	—	—	—	7	6	1	—	7
1 év	24	5	3	—	—	1	33	31	2	—	33
2 »	9	—	5	—	—	—	14	13	1	—	14
3 »	7	1	—	—	1	—	9	8	—	1	9
4 »	8	2	2	1	—	—	13	12	1	—	13
5 »	18	4	—	—	—	—	22	22	—	—	22
6 »	16	—	3	—	—	—	19	19	—	—	19
7 »	2	—	1	—	—	—	3	3	—	—	3
8 »	6	—	1	—	—	—	7	6	1	—	7
9 »	5	—	—	—	—	—	5	5	—	—	5
10 »	5	1	6	—	—	—	12	12	—	—	12
11 »	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2
12 »	2	—	2	—	—	—	4	4	—	—	4
14 »	5	—	—	—	—	—	5	5	—	—	5
15 »	6	—	—	—	—	—	6	6	—	—	6
16 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
18 »	4	—	—	—	—	—	4	4	—	—	4
20 »	3	—	—	—	—	—	3	3	—	—	3
21 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
22 »	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2
23 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
24 »	3	—	—	—	—	—	3	3	—	—	3
26 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
27 »	2	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2
28 »	1	—	1	—	—	—	2	2	—	—	2
30 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
32 »	3	—	—	—	—	—	3	2	1	—	3
33 »	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	1
34 »	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
40	1	—	1	—	—	—	2	2	—	—	2
Összesen :	147	13	26	1	1	1	189	181	7	1	189

www.terc.hu

a magyar nemzetiség alatt itt született s nagyobbrészt német ajkú személyeket kell értenünk, mig a többi nemzetiségűek alatt idegeneket, vagyis külföldről bevándoroltakat.

A táblás kimutatás szerint volt:

147	magyarhoni születésű, vagyis . .	0·78%
26	német » » . . .	0 14%
13	osztrák » » . . .	0·07%
1	lengyel » » . . .	0·004%
1	illir » » . . .	0 004%
1	török » » . . .	0 004%

vagyis 78% magyar és 22% külföldi.

A név után itélve az eredmény következő:

122	német, vagyis	0 65%
35	magyar, »	0·19%
32	szláv, »	0·16%.

Az egy törököt, ha csakugyan török volt, neve után a németek közé soroltuk, hivták pedig Simon Józsefnek s vallására nézve róm. katholikusnak van megnevezve. Lehet, hogy kikeresztelkedett és itt vette fel az új nevet, a mi Buda visszafoglalása után visszamaradt töröknél napirenden volt, de már a mult század vége felé a ritkaságok közé tartozott.

Vallásra való tekintettel volt tehát:

181	katholikus, vagyis	0·957%
7	evangelikus, vagyis	0·038%
1	görög nem egyesült, vagyis .	0 005%
189.		1·00.

www.terc.hu

Kimutatása
az 1791. évi fizetéseknek a közigazgatás egyes ágai szerint.

XIII. sz. Tábla.

				Egyesen		Összesen		Jegyzet
				frt	kr.	frt	kr.	
	I. Tanács.							
1	polgármester	—	—	*650	—			* Az 50 frt többletet a polgarmester mint a népiskola igazgatója húzta.
1	biró	—	—	600	—			
1	kapitány	—	—	500				
8	tanácsos	400	—	3200	—			
1	főjegyző	—	—	600	—			
1	aljegyző	—	—	300	—			
2	aktuárius	300	—	600	—			
2	tanácsi szolga	145	—	290	—			
2	segédszolga	136	54	273	48	7013	48	
	II. Ügyészség.							
1	ügyész	—	—	—	—	300	—	
	III. Városi iroda.							
1	levéltáros	—	—	250	—			
2	kanczellista	200	—	400	—			
2	járuló	150	—	300	—			
1	szolga	—	—	102	54	1052	54	
	IV. Számvevőség.							
1	számvevő	—	—	400	—			
1	számtiszt	—	—	300	—	700	—	
	V. Szőszólói hivatal.							
1	szőszóló	—	—	—	—	200	—	
	VI. Pénztár.							
1	kamarás	—	—	500	—			
1	ellenőr	—	—	400	—			
	Oldal összeg	—	—	900	—	9266	42	

				Egyesen		Összesen		Jegyzet
				frt	kr.	frt	kr.	
	Átvitel . . .	—	—	900	—	9266	42	
2	segédtiszt	250	—	500	—			
1	kanczellista	—	—	150	—			
1	segédtiszt	—	—	100	—			
4	fertálymester	130	—	520	—			
1	kőbánya-felügyelő	—	—	72	—			
1	kvártélymester	—	—	130	—	2372	—	
	VII. Telekhivatal.							
1	igazgató	—	—	300	—			
1	segédtiszt	—	—	100	—			
2	kerülő	72	—	144	—			
3	lovas csősz	120	—	360	—			
1	parti csősz	—	—	120	—	1024	—	
	VIII. Árvapénztár.							
1	árvaszámtartó	—	—	400	—			
1	segédszámtartó	—	—	150	—	550	—	
	IX. Vámszemélyzet.							
1	mázsamester	—	—	110	—			
1	vámszedő	—	—	100	—			
1	vásárbiró	—	—	100	—			
1	mérő-felügyelő	—	—	120	—	430	—	
	X. Erdőszemélyzet.							
1	felügyelő	—	—	150	—			
1	csősz	—	—	85	25			
1	szigetcsősz	—	—	75	—	310	25	
	XI. Egyházi személyzet.							
1	templom-gondviselő	—	—	100	—			
1	belv. plébános	—	—	200	—			
1	józsefv. plébános	—	—	150	—			
1	terézv. plébános	—	—	150	—			
1	német kántor	—	—	260	—			
	Oldalösszeg . .	—	—	860	—	13953	07	

www.terc.hu

				Egyesen frt	kr.	Összesen frt	kr.	Jegyzet
	Átvitel . . .	—	—	860	—	13953	07	
1	magyar kántor	—	—	200	—			
1	zenekar-igazgató	—	—	135	—			
1	basszista	—	—	115	—			
1	instrumentista	—	—	130	—			
1	»	—	—	115	—			
1	zenész	—	—	130	—			
2	»	82	30	165	—			
1	»	—	—	75	—			
2	énekes fiú	50	—	100	—			
1	orgonatipró	—	—	12	—	2037	—	
	XII. Iskolai személyzet.							
2	piarista tanár	150	—	300	—			
2	világi tanár	300	—	600	—			
1	népiskolai tanitó	—	—	90	—			
1	» »	—	—	200	—			
2	» »	150	—	300	—			
2	» »	230	—	460	—			
1	» »	—	—	245	—	2195	—	
	XIII. Egészségügyi személyzet.							
1	kórházi gondviselő	—	—	110	—			
2	fizikus	300	—	600	—			
2	sebész	75	—	150	—			
1	bába	—	—	172	—			
1	»	—	—	70	—			
2	»	50	—	100	—			
3	»	20	—	60	—	1262	—	
	XIV. Külvárosi bíróság.							
	a) józsefvárosi:							
1	biró	—	—	100	—			
4	esküdt	24	—	96	—			
2	»	50	—	100	—			
2	kisbiró	18	—	36	—			
	Oldalösszeg . . .	—	—	332	—	19447	07	

				Egyesen frt	Egyesen kr.	Összesen frt	Összesen kr	Jegyzet
	Átvitel . . .	—	—	332	—	19447	07	
	b) terézvárosi:							
1	biró	—	—	100	—			
2	esküdt	24	—	48	—			
2	»	74	—	148	—			
2	kisbiró	18	—	36	—	664	—	
	XV. Ménesi személyzet.							
1	állatorvos	—	—	100	—			
2	őr	90	—	180	—			
4	istállószolga	10	—	40	—	320	—	
	XVI. Kapitányság.							
1	hadnagy	—	—	200	—			
1	kanczellista	—	—	120	—			
2	ker. biztos	100	—	200	—			
1	hús-felügyelő	—	—	60	—			
1	strázsamester	—	—	180	—			
3	káplár	92	—	276	—			
1	dobos	—	—	84	—			
30	poroszló	84	—	2520	—			
12	éjjeli őr	84	—	1008	—			
1	kerülő	—	—	120	—			
6	kapuőr	130	54	785	24			
1	partfelügyelő	—	—	54	—	5607	24	
	XVII. Börtönőri személyzet.							
1	börtön-felügyelő	—	—	154	54			
2	börtönőr	72	—	144	—	298	54	
	XVIII. Vegyes személyzet.							
1	órás	—	—	38	—			
1	kéményseprő	—	—	50	—			
1	harangöntő	—	—	12	—			
1	hóhér	—	—	40	—			
1	fütő	—	—	12	—	152	—	
189	Összesen . . .	—	—	—	—	26489	25	

www.terc.hu

Kimutatása
az 1847. évi fizetéseknek a közigazgatás egyes ágai szerint.

XVI. sz. Tábla.

				Egyesen		Összesen		Jegyzet
				frt	kr.	frt	kr.	
	I. Tanács és törvényszék.							
1	polgármester	—	—	800	[1]			ad 1. és 2. egy öl fa megváltása fejében 2 frt.
1	főbiró	—	—	800	[2]			
1	főkapitány	—	—	700	—			
1	alpolgármester	—	—	700	—			
12	tanácsos	600	—	7200	—			
2	főjegyző	600	—	1200	—			
1	tiszteletb. főjegyző	—	—	500	—			
1	» »	—	—	400	—			
2	aljegyző	400	—	800	—			
2	»	350	—	700	—			
2	»	300	—	600	—			
1	pénztári jegyző	—	—	400	—			
1	tanácsi szolga	160	—	320	—			
2	törvényszéki szolga	140	—	280	—	15,400	—	
	II. Szószólói hivatal.							
1	szószóló	—	—	600	—			
1	fogalmazó	—	—	400	—	1000	—	
	III. Iktató hivatal.							
1	tan. iktató	—	—	400	—			
1	» » segéd	—	—	219	[3]			ad 3, 4, 5, napi 36 kr. napidíjjal számítva.
1	» lajstromozó	—	—	219	[4]			
1	törv. iktató	—	—	350	—			
1	» » segéd	—	—	300	—			
1	» lajstromozó	—	—	219	[5]	1707	—	
	Oldalösszeg	—	—	—	—	18107	—	

				Egyesen		Összesen		Jegyzet
				frt	kr.	frt	kr.	
	Átvitel . . .	—	—	—	—	18107	—	
	IV. Iroda.							
1	kiadó	—	—	400	—			
6	kanczellista	250	—	1500	—			
16	járuló	200	—	3200	—			
4	gyakorló	150	—	300	—			
1	szolga	—	—	120	6	5520	—	ad 6, és 40 frt ruhailleték.
	V. Levéltár.							
1	tan. levéltáros	—	—	500	—			
1	törv. »	—	—	350	—			
4	diurnista	219	—	876	7	1726	—	ad 7, napi 36 krral.
	VI. Ügyészség.							
1	főügyész	—	—	500	—			
3	alügyész	400	—	1200	—			
1	»	—	—	300	—			
1	»	—	—	100	8			
1	»	—	—	150	9	2250	—	ad 8, 9, tiszteletdij czimén.
	VII. Számvevőség.							
1	számvevő	—	—	1000	10			ad 10, 800 frt fizetés és 200 frt pótlék.
1	számtiszt	—	—	700	—			
1	»	—	—	600	—			
2	»	500	—	1000	—			
2	kanczellista	500	—	800	—			
1	»	—	—	300	—	4400	—	
	VIII. Pénztár.							
	a) adópénztár:							
1	pénztáros	—	—	600	—			
1	ellenőr	—	—	500	—			
1	kanczellista	—	—	150	—			
1	diurnista	—	—	219	11			ad 11, napi 36 kr.
8	ker. biztos	200	—	1600	—	3069	—	
	Oldalösszeg . . .	—	—	—	—	35072	—	

www.terc.hu

				Egyesen frt	kr.	Összesen frt	kr.	Jegyzet
	Átvitel . . .	—	—	—	—	35072	—	
	b) házipénztár:							
1	pénztáros	—	—	600	—			
1	ellenőr	—	—	500	—			
1	segéd	—	—	300	—			
1	járuló	—	—	200	—			
1	diurnista	—	—	219	12			ad 12, napi 36 kr.
1	szolga	—	—	150	—	1969	—	
	c) gyámpénztár:							
1	gyámatya	—	—	600	—			
1	algyám	—	—	300	—			
3	diurnista	119	—	657	13	1737	—	ad 13. napi dij 36 kr.
	d) letétpénztár:							
1	pénztáros	—	—	600	—			
1	ellenőr	—	—	500	—			
1	kanczellista	—	—	250	—			
1	diurnista	—	—	219	14			ad 14, napi 36 kr.
2	szolga	—	—	150	—	1719	—	
	IX. Telekhivatal.							
1	telekbiró	—	—	400	—			
1	ellenőr	—	—	300	—			
1	segéd	—		200	—			
1	diurnista	—	—	219	15			ad 15, napi 36 kr.
1	kerülő	72	—	144	—			
	szőllő-csőszök	—	—	340	—	1603	—	
	X. Mérnöki hivatal.							
1	mérnök	—	—	400	—			
1	. . . . .	—	—	300	—	700	—	
	XI. Gazdasági hivatal.							
1	gazda	—	—	400	—			
1	algazda	—	—	300	—	—	—	
	Oldalösszeg . . .	—	—	700	—	42800	—	

www.terc.hu

				Egyesen frt	kr.	Összesen frt	kr.	Jegyzet
	Átvitel . . .	—	—	700	—	42800	—	
1	fogalmazó	—	—	500	16			ad 16, 17, a gazdasági bizottsághoz beosztva.
1	diurnista	—	—	219	17			
1	órafelhúzó	—	—	60	—			
1	házfelügyelő	—	—	60	—			
1	fütő	—	—	12	—			
1	szigetcsősz	—	—	84	—			
1	felügyelő a tüzoltási szerekre	—	—	160	—	1795	—	
	XII. Külvárosi bíróság.							
3	külv. biró	200	—	600	18			ad 18, a józsef- és ferenczvárosi birónak 5—5 öl fa; a terézvárosinak 7 öl fa illetve összesen 17 frt megváltás fejében.
18	esküdt	100	—	1800	—			
3	jegyző	300	—	900	—			
4	kisbiró	120	—	480	—	3780	—	
	XIII. Kapitányság.							
1	alkapitány	—	—	450	—			
1	»	—	—	400	—			
1	fogalmazó	—	—	300	—			
2	hadnagy	300	—	600	—			
1	kanczellista	—	—	250	—			
2	»	200	—	400	—			
1	poroszlók hadnagya	—	—	250	19			ad 19, egyenruhára 40 frt.
18	ker. biztos	150	—	2700	—			
2	húsfelügyelő	100	—	200	—			
1	mezei biztos	—	—	200	20			ad 20, lótartásra 50 forint.
8	lovaskerülő	150	—	1600	21			ad 21, szénapénz egyenként 18 frt 45 kr.
2	strázsamester	200	—	400	22			ad 22), az egyiknek 120 frt rétváltság.
28	éjjeli őrvezető	96	—	2688	—			
	és 3 kis birónak az éjjeli őrvezetésért	43	48	131	24			
1	őrmester	—	—	156	—			
5	káplár	132	—	660	—			
2	dobos	120	—	240	—			
161	poroszló	120	—	19320	—			
1	»	—	—	144	—			
	Oldalösszeg . . .	—	—	31089	24	48375	—	

www.terc.hu

				Egyesen frt	Egyesen kr.	Összesen frt	Összesen kr.	Jegyzet
	Átvitel . . .	—	—	31089	24	48375	—	
12	lovaskerülő	168	—	2016	23			ad 23, lótartásra egyenként 91 frt 45 kr.
1	partfelügyelő	—	—	120	—			
1	»	—	—	108	—			ad 24, ruhailleték 20 frt.
1	tömlöcztartó	—	—	180	24 25			ad 25, ruhailleték 11 frt 12 kr.
1	»	—	—	129	54			
2	börtönszolga	120	—	240	—			
1	hóhér	—	—	40	—	33923	18	
	XIV. Egyházi személyzet.							
1	belv. plébános	—	—	500	—			
3	» káplán	100	—	300	—			
1	lipótv. plébános	—	—	640	—			
2	» káplán	100	—	200	—			
1	terézv. plébános	—	—	300	—			
2	» káplán	83	12	283	—			
1	józsefv. plébános	—	—	300	—			
3	» káplán	100	—	300	—			
1	ferenczv. plébános és segédje	—	—	700	—			
1	rókusi plébános	—	—	340	—			
1	belv. templomgondviselő . . .	—	—	100	—			
1	» zenekar igazgató . . .	—	—	135	26			ad 26, 140 frt lakásbér
2	» énekes fiú	60	—	120	27			ad 27, 1 öl fáért 1 frt megváltási ár.
1	» orgonás	—	—	100	28			ad 28 lakásbér 15 frt
	» személyzet szaporitására	—	—	300	—			
2	» énekes	100		200	29			ad 29, lakbér 15 frt.
2	» hangász	100	—	200	30			ad 30, » 15 »
4	» hangász	50	—	200	31	5463	12	ad 31, » 15 »
	XV. Iskolai személyzet.							
	igazgató	—	—	150	32			ad 32, egy tanáosos
	ájtatos szerzet iskolájára . .	—	—	1350	33			ad 33, 24 frt failleték.
	angol kisasszonyoknak	—	—	600	—			
	rajztanitóknak	—	—	600	34			ad 34, 100 frt lakásbér és 24 frt failleték.
1	első segéd	—	—	300	—			
	Oldalösszeg . . .	—	—	3000	—	87761	30	

				Egyesen		Összesen		Jegyzet
		frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	
	Átvitel . . .	—	—	3000	—	87761	30	
1	második segéd	—	—	200	—			
3	belv. főtanitó	400	—	1200	—			
11	» altanitó	200	—	2200	35			ad 35, 11 frt failleték
2	lipótv. főtanitó	400	—	800	—			
6	» altanitó	200	—	1200	36			ad 36, 6 frt »
3	terézv. főtanitó	400	—	1200	—			
10	» altanitó	200	—	2000	37			ad 37, 10 frt »
2	józsefv. főtanitó	400	—	800	—			
6	» altanitó	200	—	1200	38			ad 38, f
1	ferenczv. főtanitó	—	—	400	—			
3	» altanitó	200	—	600	39			ad 39, 3 frt »
1	fiárvaházi tanitó	—	—	240	—			
1	szerb tanitó	—	—	200	40	15240	—	ad 40, 6 frt »
	XVI. Egészségügyi személyzet.							
7	orvos	300	—	2100	—			
1	sebész	—	—	200	—			
1	»	—	—	100	—			
1	bába	—	—	100	—			
1	»	—	—	72	—			
1	»	—	—	60	—			
3	»	50	—	150	—	2782	—	
	Összesen . .	—	—	—	—	105,783	30	
	Ehhez hozzászámitva a »Jegyzet« rovatban felsorolt ruha és egyéb illetékek összegét	—	—	—	—	540	12	
	Főösszeg . . .	—	—	—	—	106.323	42	

II.

A KÜLSŐ TANÁCS ÉS SZÁZAS POLGÁRSÁG EGYESÜLÉSÉVEL ALAKULT VÁLASZTÓ ILLETVE VÁLASZTOTT POLGÁRSÁG

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

II.

A külső tanács és százas-polgárság egyesülésével alakult választó illetve választott polgárság.

A mint a »Pestvárosi hatóság és szervezete« című részben már is megmondottuk, a választó illetve választott polgárság (Electa Communitatis), vagyis a polgárság képviselőtestülete 1731-ben a már előbb fennállott és huszonnégy tagot számlált külső tanácsnak száz taggal való szaporitásával alakult meg.

A polgárság képviselőtestületéről, mint választó-bizottságról már a privilegium is megemlékezik, a mennyiben a biró és polgármester választását egy bizottsággal rendeli végrehajtani, mely bizottságnak tagjait 1705. év április hó 29-én, vagyis akkor, a mikor a külső tanács megalakult, meg is választották, a nélkül, hogy működési körét irták volna.*

* Tan. ü. jkv. 1705. évi április hó 28-ról:

»Producitur das Kays. Wahl Decret, worinnen Enthalten circa festum Sancti Georgij die Restauration des Magistrats, vndt Richterwahl mit allergnadigster relaxirung des Sonst hierzu Erforderlichen Königl. Commissary vorzunehmen, vndt dessen Vollziehung pro ratificatione einzuschicken.

Worauf Entschlossen morgen ein Ausschuss von der Burgerschaft zu beruffen, vndt dem actu den gebührenden Anfang zu geben.«

Ezen jegyzőkönyvből egyébiránt azt is megtudjuk, hogy a kiráiyi parancscsal nemcsak a biró választása, hanem a tanács restaurálása is el volt rendelve; már pedig, a mint láttuk, a tanácsot meg nem újitották, hanem csak kiegészitették. Ha a parancsot szó szerint végrehajtják és az egész tanácsot újból alakitják, akkor ezen eljárás fenmarad továbbra is, és az élethossziglan tartó szolgálat nem juthat érvényre.

www.terc.hu

Ezen bizottság 34 tagból alakult meg s tagjai a következők:

Augusztin György	Lindemann József
Hüss Jakab	Heissler György
Schröter Gergely	Kieneig Jakab
Lakatos István	Roth András
Suchentrunck György	Ullmer Péter
Marr Keresztély	Bachetz Manoli
Hauer János	Stigmayer Jakab
Pressl Bartalus	Congati János
Pobiz János	Fieg Jakab
Blimmer Mihály	Suiz János
Besenreiter János	Besanoviz Joákim
Nachtigall Samu	Staub Ádám
Mitroviz József	Hartel Henrik
Lakatos Gábor	Petroviz János
Auerer Márton	Zismadi Ferencz
Stankovicz Mátyás	Durchwald József
Pressburger István	Drenter Mátyás.

Ezen bizottság (Ausschuss) azonban csupán a papiron állott fenn; végrehajtotta ugyan az 1705-diki tisztújitást, de ezzel be is fejezte működését, a mennyiben a választó-polgárság testületének életbeléptetéseig a választási jogot a polgárság összessége gyakorolta. Minthogy pedig ezen bizottságot mint szükségtelenné vált testületet, ki sem egészitették, tagjainak egy részét lassanként beválasztották a külső tanácsba.

Ilyformán a harmincznégyes bizottság többé működésbe sem léphetvén, Pest város történetében nem is szerepelhetett, de azt sem mondhatjuk róla, hogy a város képviselőtestületének, a választott polgárságnak vetette volna meg alapját. Pestváros tanácsa ugyan ezt igyekezett kimutatni, a midőn 1807-ben Nádasdy Mihály grófhoz mint tisztújitási kir. biztoshoz intézett egy felterjesztésében a választott polgárság származási fáját — nem ismervén ennek történetét és az 1725-diki határozatot — a harmincznégyes bizottságra viszi vissza, de hogy mikor és miképen szaporodott fel 124 tagra, erről persze nagy bölcsen hallgat. A választott polgárság alapja a külső tanácsban keresendő s megalakulását az 1725. évi április hó 23-dikán kelt és 1731-ben szabálylyá emelt következő határozat adja meg:

»Nachdeme, weillen gahr zu beschwerlich, dass in gemeines Weesen Betrachtenden sachen jederzeith die ganze Burgerschaft zusamben Beruffen werde, welche convocation, vnd Versamblung öffters zu schaden, als Nuzen der gemeinde ist, sonderlich bey denen Richterwahlen, wo durch so zerschiedene Nationen sinnen, vnd gemüther, jehmerer deren sind, jehmerer Vnordnung, vnd Confusion Man zu sorgen hat, da doch nach inhalt Sr. Majestät allergnadigsten restaurations Befelch alles paccate in fridt vnd einigkeit solle tractirt werden, als ist mit consens dess Magistrats vnd ganzen gemeinde Beschlossen vnd Statuirt worden, dass nebst denen 24 dess äusseren Raths noch Hundert auss der Burgerschaft sollen eligirt werden, welche nebst denen 24 alle, vnd jede sachen vnd angelegenheiten, so die ganze Communitet concerniren, in nahmen derselben fridsamb, einig, vnd ihren habenden Jurament gemäss tractiren, vnd abhandeln sollen.«

Ezen határozat, illetve statutum következményeként 1731-ben megalakult választó illetve választott polgárság jogátruházás alapján gyakorolta mindazokat a jogokat, a melyek a privilegium értelmében a polgárság összességét megillették; tagjainak mandátuma, a mint tudjuk, élethossziglan tartott, minélfogva a tagság elhalálozás esetében szünhetett meg. De megszünt még akkor is, ha egyik másik leköszönt vagy egy éven túl Pestről távolmaradt, valamint akkor is, ha az illetőt számadói tisztségre vagy tanácsosi állásra megválasztották. A két utóbbi esetben tehát összeférhetlenség állott be, a minek megszünte után ismét meg volt választható, valamint akkor is, ha Pestre visszatért és itt újra letelepedett. Egy évi távol volta az illetőt nemcsak mandátumától, hanem a polgárjogtól is megfosztotta; visszatérés esetében tehát előbb a polgárjogot kellett megszerezni s csak ezután volt választópolgárnak megválasztható. A tagságnak ily módon történt megszűnése lehet oka annak, hogy egyik-másik polgárt kétszer is találjuk megválasztva.

Első izbeni vérrokonságot a választott polgárság testülete nem tűrt meg kebelében, minek következtében nagyon sokszor megtörtént, hogy az apa öreg napjaiban tagságáról fia javára feltételesen lemondott s ha fiát csakugyan megválasztották, az apa elveszité, ellenkező esetben megtartotta tagságát. Ily módon, a mint a névsorból láthatjuk, a tagság egy-egy családban két-három nemzedéken is átöröklődött a nélkül, hogy jogátszármazás bekövetkezhetett volna.

Fordultak elő kizárások is, igy például Mayer Mihály városi regisztrátort és választott polgárt, a város képviselő-testülete ellen irányzott gúnyirata miatt 1771-ben nemcsak állásától fosztották meg, hanem a választott polgárság testületéből is örökre kizárták. Gúnyiratát nem ismerjük, minthogy ezt a választott polgárság megsemmisitette.

De volt a választott polgárság testületének egy tiszteletbeli tagja is s az egyedülinek, a ki ezen megtiszteltetésben részesült, az, az 1825-ben birói állásáról lemondott és állami szolgálatba lépett Steinbach Ferencz nevezhető meg.

A választott polgárság testülete 1731—1848-ig állván fenn, ezen 117 év alatt — megalakulási évének leszámitásával — 46-szor egészitették ki, minthogy pedig fennállásának egész ideje alatt összesen 867 tagot fogadott kebelébe, a törzstestület arányához képest minden tisztújitáskor átlagosan tizenhat megüresedett tagsági hely volt betöltendő, vagyis a tagsági helyeknek 0·13%-a került választás alá.

A megválasztott képviselők közt volt:

magánzó, illetve a foglalkozás megnevezése nélkül	110
a foglalkozás, vagyis a kenyérkereseti ág megnevezésével	757
összesen	867

A foglalkozás nélküliek közt van:

báró	2
gróf	2
kamarás	1
kapitány, szolgálaton kivül	1
egyéb meg nem nevezett tőkepénzes	104=110

A többi 757 tagnál a foglalkozás, illetve a kereseti ág a következően oszlik meg, és pedig:

Ács	9	Bábos	3
Aranyműves	12	Bádogos	6
Aranyozó	1	Bognár	7
Aranyverő	2	Borbély	1
Asztalos	18	Burnótkészitő	1

Cserző varga	1
Csizmadia	26
Czinöntő	1
Czipész	15
Czukrász	1
Epitőmester	3
Esztergályos	3
Fazekas	6
Festő	5
Földmives	1
Fuvaros	6
Fürészkészitő	1
Gombkötő	14
Hajós	3
Halász	12
Harisnyaszövő	5
Hegedükészitő	1
Húrkészitő	2
Irhász	1
Iró	2
Kádár	13
Kalapos	8
Kardcsiszár	3
Kárpitos	1
Kávés	4
Kéményseprő	4
Kerékgyártó	2
Kereskedő, általánosságban megnevezve	97

továbbá:

borkereskedő	1	
bőrkereskedő	2	
déligyümölcs-kereskedő	1	
deszkakereskedő	1	
dohánykereskedő	3	
fakereskedő	4	
gabonakereskedő	1	
könyvkereskedő	3	
marhakereskedő	3	
sertéskereskedő	1	
vaskereskedő	4	
vászonkereskedő	1	122

Korcsmáros	17
Kovács	10
Kőfaragó	8
Kőműves	16
Könyvkötő	2
Könyvnyomdász	1
Köteles	5
Kreppkészitő	1
Kútcsináló	1
Lakatos	11
Mennyezet-vakoló	1
Mészáros	14
Molnár	18
Napszámos	1
Nyerges	5
Órás	4
Orvos	7
Paplanos	2
Parókakészitő	3
Patikus	7
Pecsétviasz-készitő	1
Pék	17
Puskaműves	4
Rézműves	4
Sapkakészitő	1
Sebész és fürdős	20
Selyemfestő	1
Selyemgyáros	4
Sörfőző	6
Szabó	35
Szappanos	12
Szatócs	3
Szerkovács	2
Szijgyártó	12
Szitás	2
Szivarkészitő	1
Szobrász	1
Szűcs	20
Szűrszabó	10
Takács	2
Tanitó	2
Téglásmester	1
Timár	17

www.terc.hu

Tisztviselő s p. állami .	9	Tűcsináló	2
magán	1	Ügyvédő	17
megyei	2	Üveges	13
városi tisztviselők és egyéb városi alkalmazottak	73 85	Varga	2

Az állami tisztviselők közül megnevezve találunk:

1 helytartó-tanácsost,
3 kincstári ügyészt,
2 királyi táblai birót,
1 királyi táblai járulót,
1 királyi táblai ügyészt,
1 sóhivatali ellenőrt.

Míg a megyei tisztviselőkből csak

1 adószedőt és
1 aljegyzőt.

A városi tisztviselőkre nézve életkérdés volt a polgárság képviselőtestületébe való bejuthatás, mert e nélkül nagyobb állásra, tudniillik pénztárosi és tanácsosi állásra nem voltak megválaszthatók, azért ezeket nagyobb számban is találjuk a képviselők között. A tisztviselők és egyéb kisebb alkalmazottak közül meg van nevezve:

1 adószedő
4 aktuárius
1 algazda
2 alkamarás
4 árvaszámtartó
2 fertálymester
1 földmérő
2 hadnagy
1 húsbiztos
1 iskolamester
10 járuló
5 jegyző
16 kanczellista
3 kiadó
2 kórházi gondviselő
1 kvártélymester
1 mérőmester
1 rajztanitó
1 regisztrátor
1 számtiszt
2 telekbiró
1 telekhivatali segédtiszt
10 ügyész

Számra nézve első helyen állottak:

a kereskedők . . . . . 121 taggal,

ezek után következtek:

a magánzók, illetve ezek között az ismeretlen foglalkozásúak	110	taggal,
a városi alkalmazottak	73	»
a szabók	35	
a csizmadiák	26	»
a sebészek és szűcsök	20—20	»
az asztalosok és molnárok	18—18	»
a korcsmárosok, pékek, timárok és ügyvédők	17—17	»
a kőművesek	16	»
a czipészek	15	
a gombkötők és mészárosok	14—14	»
a kádárok	13	»
az aranyművesek, halászok, szappanosok és szijgyártók	12—12	»
a lakatosok	11	»
a kávések és szűrszabók	10—10	»
az ácsok	9	»
a kalaposok és kőfaragók	8—8	»
a bognárok, orvosok és patikusok . . .	7—7	»
a bádogosok, fazekasok, fuvarosok és sörfőzők	6 - 6	»
a festők, harisnyaszövők, kötelesek és nyergesek	5—5	»
a kávések, órások, puskaművesek, rézművesek és selyemgyárosok	4 - 4	»
a bábosok, épitőmesterek, esztergályosok, hajósok, kardcsiszárok, könyvkereskedők, parókakészitők és szatócsok	3 - 3	»
a kerékgyártók, könyvkötők, paplanosok, szerkovácsok, szitások és takácsok . .	2—2	»
az aranyozók, borbélyok, burnótkészitők, cserzővargák, czinöntők, czukrászok, földmívesek, fürészkészitők, hegedűkészitők, irhászok, könyvnyomdászok, kreppkészitők, kútcsinálók, mennyezet-vakolók,		

napszámosok, pecsétviasz-készitők, sapkások, selyemfestők, szivarkészitők és szobrászok . . . . . 1—1 taggal.

A választott polgárság testületének tagjait két osztályba sorolva, azt tapasztaljuk, hogy a kézi munkások nagyon is túlsúlyban voltak a szellemi munkások fölött, a min nincs is mit csodálkozni, minthogy a polgárság zöme mesteremberekből állott. A kézimunkások közé számithatók: a mesteremberek, a kereskedők stb., vagyis mindazok, a kik a czéheknek és testületeknek voltak tagjai és a városi tisztikarhoz nem tartozó s kisebb állásokat betöltött személyek; a szellemi munkások képviselői: az irók, orvosok, patikusok, tanitók, tisztviselők s a többi, valamint a társadalmi állásuknál fogva az intelligenczihoz tartozó személyek.

Hogy a választott polgárság tagjait ebbe a két osztályzatba kellőképpen beoszthassuk, ismernünk kellene az összes tagok foglalkozását. Az elmondottakból ugyan már is tudjuk 759 tagnak kenyérkeresetét, de nem ismerjük azokét, a kiket mint magánzókat, illetve ismeretlen foglalkozásúakat emlitettünk meg. A 110 ismeretlen között van ugyan négy mágnás, egy császári kamarás és egy szolgálaton kivül álló kapitány, a kiket társadalmi állásuk és műveltségük után a szellemi munkások közé kell számitani, fenmarad mégis 104 oly tag, a kiket egyelőre sem a kézi, sem pedig a szellemi munkások közé, illetve az intelligenczia közé sorolni nem lehet.

Ezen ismeretlen 104 tagnak számitáson kivül hagyásával, az ismert 763 választott polgárból esik:

a kézimunkásokra 644, vagyis százalékban 0·84,
a szellemi munkásokra 119, » » 0·16.

Ha már most ezt az arányt alkalmazzuk a számitásba nem vett ismeretlen 104 tagra, vagyis ha ezekből is 0·84%-kot a kézimunkásokra és 0·16%-ot a szellemi munkásokra számitunk, akkor az összes választott polgárokból esik:

a kézimunkásokra 728
a szellemi munkásokra . . . 130 = 867.

A nevek után itélve, a nemzetiségek a következő számokkal fordulnak elő és pedig:

német	520	=	0·60%,
magyar	150	=	0·17%,
szláv	133	=	0·15%,
egyéb	64	=	0·08%.

A németség tehát 0·20%-kal volt túlsúlyban a többi nemzetiségek fölött, a magyarsággal szemben pedig 0·43%-kal.

Majdnem ugyanezt az arányt találjuk a városi alkalmazottaknál is, bár a magyarság ezeknél 0·03%-kal kedvezőbb viszonyt mutat, az oroszlánrész mégis a németségre esik, s 0·16%-kal van többségben a magyar, szláv és egyéb nemzetiség fölött.

Ugyanis az 1848-diki tisztujitás végrehajtásáig, vagyis azon időig, a meddig a városi alkalmazottak névsorát összeállitottuk, a város szolgálatában 2839 személy állott; ezek közt is a név után itélve, van:

német	1635	=	0·58%,
magyar	559	=	0·20%,
szláv	493	=	0·17%,
egyéb	149	=	0·05%.

Minthogy a választott polgárság, valamint a város szolgálatában állott személyek a polgárok összeségének nemzeti bélyegét tünteti elénk, ezek után, ha nem is tudnánk, a fenti példákból láthatjuk, hogy Pest bizony német város volt, s hogy azzá vált, nem annyira a németek bevándorlásának, — habár ez is hozzájárult az elnémetesedéshez — mint inkább a bécsi kormány germanizáló törekvésének és a privilegium esztelen követelésének köszönhetjük, mely utóbbinak rendelkezése szerint az akatholikusok polgároknak befogadhatók nem lévén, a már is nagy számban letelepedve volt kálvinista magyarok, a katholikus németek türelmetlensége következtében, a várost itthagyták. Máskülömben hová lettek volna a polgárok törzskönyvében, de a jegyzőkönyvekben is 1705-ig nagy számban előforduló tősgyökeres magyar nevek viselői? Mind ki nem

halhatott, s minthogy utódaikat nem találjuk, mindenesetre elmenekültek az üldözések elül.*

* * *

A választott polgárság névsorozatát a szószólókkal kezdjük meg, annak megjegyzésével azonban, hogy a magyar szószólók neveit 1704—1727-ig nem találtuk feljegyezve, a miért ebből az időből ezek neveit nem is közölhetjük; habár voltak ekkor is magyar szószólók, mert többször találtuk »die beeden Vormundter« megemlítését, a kiknek egyike a magyarok szószólója volt. Lehetséges azonban, hogy az 1704-ben működött magyar szószóló Németh György továbbra is megmaradt állásában, s megválasztását nem iktatták jegyzőkönyvbe.

1. Szószólók.

1688 -1691. Sax Simon, köteles.
1691—1692. Döpfel Mátyás, pék.
1692—1701. Jaskó Mihály, korcsmáros.
1701—1704. Kohlbacher Lambert.
1704 1705. Kleinhäckl János, pék.
1705—1708. Tempel Pál, bábos.
1708—1715. Kehrndorffer János, kereskedő.
1715 -1719. Meister Mátyás, ács.
1719 -1723. Pestaluzzi Rupert, korcsmáros
1723--1729. Chenu Anathol, korcsmáros.
1729—1731. Gerstl József, fürdős.
1731--1733. Misslaub József, szappanos
1733—1739. Lorber Mihály, timár.

* Buda városa vallási türelmetlenségét már korábbban, t. i. a privilegium megadása előtt érezteté a kalvinistákkal s kereszténvi ember-szeretetének méltó jelét az alábbi sorokkal örökité meg az 1698. évi április 7-diki jegyzőkönyvében, melynek alapját különben a Szentháromság-szobor felállításának elhatározása után a jezsuita szuperiortól 1694. évi junius havában fogalmazott fogadalmi okiratban találjuk meg:

»Denen in der Croatenstadt wohnenden Calvinisten sowohl männlichen als weibs Geschlechts ist interdicirt entweder die Catholische religion anzunemben, oder inner 4 wochen sich wegzumachen.«

1739—1743 Rupp György János, mészáros.
1743—1747. Lorber Mihály.
1747—1751. Conty Lipót Antal, kőfaragó.
1751—1753. Wecz Pál, rézműves.
1753—1757. Lorber Mihály.
1757—1759. Göttersdorfer Godefrid, patikus.
1759—1762. Krachenfels Lénárd, korcsmáros.
1762—1767. Tausch Mihály, kereskedő.
1767—1769. Scopek József, járuló.
1769—1775. Hochhauser György, kereskedő.
1775—1779. Mihics Sebestyén, aktuárius.
1779—1781. Mayerhoffer János, kőműves.
1781—1783. Krausz Fülöp, szűcs.
1783—1790 Ernyi Mihály, szűcs.
1790—1795. Pauer György.
1795—1796. Tuschl Sebestyén, kávés.
1796—1798. Vass Jakab, szűcs.
1798—1802. Tuschl Sebestyén, kávés.
1802—1807. Vass Jakab, szűcs.
1807—1813. Mitterbacher András, kórházi gondviselő.
1813—1822. Kardetter Tamás, ács.
1822—1829. Schlechta Jakab, szappanos.
1829—1831. Wagner János, kávés.
1831—1838. Kolb János, kereskedő.
1838—1848. Staffenberger István, timár.

2. Magyar szószólók.

1691 Butsch Mihály.
1692—1704 Németh György.
1704—1727. ?
1727—1729. Augustin György, szatócs.
1729—1731. Bobics Gergely, csizmadia.
1731—1733. Szalay István, mészáros.
1733—1739. Margalics János, szabó.
1739—1741. Bobics Imre, csizmadia.
1741—1743. Krines Mihály.
1743—1747. Viasz Ádám, sebész.
1747—1749. Krines Mihály.
1749—1753. Viasz Ádám, sebész.
1753—1756. Katics Antal, kereskedő.
1757—1758. Haas Mátyás, mészáros.

www.terc.hu

3. Rácz szószóló.

1692. Raab Mihály, földmives.

*4. A választott polgárok.**

1731-től 1848-ig.

Adrigan György, bognár. 1822. ápr. 10.
Aibly Frigyes, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Aigner Antal, magánzó. 1775. április 24.
Aigner Ferencz, kereskedő. 1843. május 16.
Alberth János György, sebész. 1731. ápr. 24.
Altenburger Konrád, molnár. 1775. ápr. 24.
Adler Antal, harisnyaszövő. 1731. ápr. 24.
Alter Antal, asztalos. 1775. ápr. 24.
Alter Antal ifj., asztalos. 1796. április 24.
Ambsel János, czipész. 1731. április 24.
Amon József, festő. 1773. apr. 23.
Andros József, szabó. 1813. szept. 13.
Angelaky Laszkár, kereskedő. 1779. ápr. 24.
Angyal János, csizmadia. 1743. április 24.
Appel József, szíjgyártó. 1807. szeptember 22.
Appel József, szíjgyártó. 1829. január 3.
Argier Dömötör, dohánykereskedő. 1807. szeptember 22.
Árvay István, sebész. 1731. ápr. 24.
Augusztin György, szatócs. 1731. ápr. 24.
Baader Pál, szűcs. 1739. ápr. 24.
Bajnóczy Ferencz, gombkötő. 1743. ápr. 24.
Bajnóczy Ferencz ifj., gombkötő 1759. ápr. 24.
Balás Sándor, szabó. 1829. január 3.
Barth Keresztély, korcsmáros. 1759. ápr. 24.
Bauer Gáspár, kereskedő. 1741. ápr. 24.
Bauer Gáspár, molnár. 1829. jan. 3.
Baumgartner János, kőműves. 1731. ápr. 24.

---

* A nevek helyesirására nézve nem vállalhatok felelősséget; úgy irtam, a mint a jegyzőkönyvekben és iratokban találtam. A város jegyzője nem ügyelt a lágy- és keményhangú betükre, sőt azt is tapasztaltam, hogy a keresztnevek is többeknél helytelenül vannak irva; igy például: az 1790-ben megválasztott Damianovics Györgynek keresztneve helyesebben »Tamás« volt, Durstmüller Antalnak pedig »Lipót« stb. de lehet, hogy egyik-másiknak két-három keresztneve is volt s a tisztújitási kir. biztos véletlenül azzal a névvel kandidálta, a melyet az illető az életben nem is viselt.

Az 1783 előtt választottak mindegyike százados volt; azoknál azonban, a kik mint külső tanácsesok is meg voltak választva, ez külön meg van emlitve. Az 1783 utániak mind választópolgárnak olvasandók.

www.terc.hu-www.terc.hu

Beankovics István, kereskedő, 1790. junius 2.

Beankovics Jakab, szatócs. 1739. április 6., százados; — 1769. julius 26., külső tanácsos.

Beck Vincze, burnótkészitő. 1783. ápr. 24.

Becker Károly, ismeretlen foglalk. 1753. ápr. 24.

Bekela Miklós, kereskedő. 1813. szept. 13.

Bekkers Tamás, bádogos. 1807. szept. 22.

Belgrády Sándor, magánzó. 1807. szept. 22.

Beliczay József, ismeretl. foglalk. 1747. ápr. 24.

Benedek József, gombkötő. 1807. szept. 22.

Benyó Antal, városi kanczellista, 1793. május 7.

Benyó Ferencz, szíjgyártó. 1749. ápr. 24.

Bernáth Jakab, kereskedő. 1769. ápr. 24.

Beywinkler József, selyemgyáros, 1813. szeptember 13.

Binder Antal, mészáros. 1798. május 6.

Biréthy Antal, kéményseprő, (valószinűen atyja Piréthy Antalnak, lásd: P. alatt) 1753. ápr. 24.

Blaskó Ferencz, ügyvédő. 1743. ápr. 24.

Blatling Antal, kalapos. 1731. április 24.

Blümel Lajos, szíjgyártó. 1798. május 6.

Bobics Antal, magánzó. 1767. április 24.

Bobics de Deo János, ügyvédő. 1777. ápr. 24.

Bobics Imre, csizmadia. 1733. ápr. 24., százados: — 1783. ápr. 24., külső tanácsos.

Bobics János, magánzó. 1733. ápr. 24., százados; — 1783. ápr. 24., külső tanácsos.

Bobics Márton, szappanos. 1775. ápr. 23.

Bobics Miklós, timár. 1731. ápr. 24., százados; — 1759. ápr. 24., külső tanácsos.

Bobics Pál, szappanos. 1741. ápr. 24., százados; — 1755. ápr. 24., külső tanácsos.

Boráros Ferencz, sebész. 1769. április 24.

Boráros János, kir. táblai ügyész. 1775. ápr. 24., százados: — ugyanakkor külső tanácsos; — 1783. ápr. 24. vál. polgár.

Borsody András, magánzó. 1838. julius 9.

Bossányi András, kórházi igazg. főorvos. 1813. szeptember 13.

Bozda Naum, bőrkereskedő. 1831. november 21.

Böck (Beck) Vincze, lásd: Beck.

Brader Antal, bognár. 1813. szept. 13.

Brezovay István, magánzó. 1771. április 24.

Brodanovics Benedek, kereskedő. 1755. április 24.

Buday János, csizmadia. 1793. május 7.

Burgmann Károly, kereskedő. 1836. október 3.

Burián András, szabó. 1731. ápr. 24.

Buttmann János György, kalapos. 1741. ápr. 24

Chenu Anathol, korcsmáros, 1731. ápr. 24., külső tanácsos.

www.terc.hu

Coffin Károly, kárpitos. 1843. május 16.
Contra János, marhakereskedő. 1731. ápr. 24.
Conty Lipót, kőfaragó. 1741. ápr. 24., százados; — 1747. ápr. 24., külső tanácsos.
Crettier Jakab, kereskedő. 1798. május 6.
Crettier Péter, kereskedő. 1777. április 24.
Csabay Antal, magánzó. 1819. február 3.
Csanády József, ismeretlen foglalk. 1753. ápr. 24.
Csiszár Ferencz, szabó. 1798. május 6.
Csontos János, csizmadia. 1755. április 24., százados; — 1777. ápr. 24., külső tanácsos.
Csukányi András, szabó. 1781. április 24.
Czairer András, magánzó. 1755. április 24.
Czettner Antal, kádár. 1819. febr. 3.
Cziprovitz Péter, kereskedő. 1731. ápr. 24.

Damianovics György, kereskedő. 1753. április 24., százados; — 1755. április 24., külső tanácsos.
Damianovics György, kereskedő. 1790. junius 2.
Damianovics György, városi ügyész. 1813. szeptember 13.
Damianovics János, kereskedő. 1819. február 3.
Deák János, szűcs. 1836. október 3.
Deanovics Miklós, szappanos. 1731. április 24.
Deanovics Simon, szappanos. 1753. április 24
Degen Jakab, városi mérnök. 1813. szeptember 13.
Deron Antal kereskedő. 1824. junius 21.
Derra Anasztáz, táblabiró. 184 május 16.
Derra Naum, vászonkereskedő. 1798. május 6.
Ditrich Keresztély, korcsmáros. 1739. április 6.
Dillinger György, aranyműves. 1762. ápr. 24.
Divics Péter, kereskedő. 1731. ápr. 24.
Domokos József, ügyvédő. 1775. ápr. 24.
Drahos István, szűrszabó. 1773. ápr. 23.
Dumscha Dömötör, gabonakereskedő. 1831. november 21.
Durstmüller Antal, asztalos. 1798. május 6.

Ebenhöch Antal, városi ügyész. 1789. ápr. 2.
Ebenhöch Lipót, timár. 1769. ápr. 24.
Ebner János, lakatos. 1822. április 10.
Edecker Mihály, vaskereskedő. 1731. ápr. 24. százados; — 1733. ápr. 24. külső tanácsos; — 1751. ápr. 24. külső tanácsos.
Edert Tamás, czinöntő. 1731. ápr. 24.
Edler János, kőfaragó. 1731. ápr. 24.
Eger György, kádár. 1796. ápr. 24.
Eggenberger József, könyvkereskedő. 1813. szeptbr. 13.
Eichholcz János, városi kiadó. 1824. junius 21.
Eichhorn János, paplanos. 1807. szeptember 22.

Eisenfelsi Schmidt Ferencz, kereskedő. 1834. julius 28.
Eiszner Alajos, városi hely. ügyész, 1826. augusztus 21.
Eiszner Ádám András, czipész. 1759. április 24.
Eiszner Lajos, városi hadnagy. 1793. május 7.
Ekker György, kádár. 1796. ápr. 24. (Az ugyanakkor megválasztott Egger György kádárral nem ugyanazonos.)
Eksch, mészáros. 1751. ápr. 24.
Engelschall János, órás. 1819. február 3.
Englmann János takács. 1759. ápr. 24.
Erdélyi János, csizmadia. 1790. junius 2.
Erdős József, városi járuló. 1802. január 5.
Ernyi Ferencz, csizmadia 1731. ápr. 24.
Ernyi Mihály, szűcs. 1755. ápr. 24. százados; — 1777. április 24. külső tanácsos.
Ernyi Mátyás, szűcs. 1800. ápr. 30.
Eyserich Ádám, kereskedő. 1731. ápr. 24. külső tanácsos.
Eyserich Ferencz, kereskedő. 1749. ápr. 24. százados; — 1753. ápr. 24. külső tanácsos.
Eyserich Imre, vaskereskedő. 1751. ápr. 24.

Farkas Imre, csizmadia. 1789. ápr. 2.
Farkas István, szűrszabó. 1731. ápr. 24.
Farkas János, szűrszabó. 1813. szeptember 13.
Fehirváry János, napszámos. 1731. ápr. 24.
Fellner András, bognár, 1777. ápr. 24.
Fellner Antal, kereskedő. 1773. ápr. 23.
Fellner Benedek, árvaszámtartó. 1796. ápr. 24.
Ferdinandy Ignácz, magánzó. 1829. január 3.
Festetics Ágoston, cs. kir. kamarás. 1843. május 16.
Feszl Ferencz, magánzó. 1813. szeptember 13.
Feszl György, ács. 1781. ápr. 24.
Feszl József, kőfaragó. 1831. november 26.
Feszl Mihály, kőfaragó. 1798. november 6.
Fetter N. báró 1743. ápr. 24.
Figura István, mészáros. 1753. ápr. 24.
Fischer Mátyás, szabó. 1793. május 7.
Flandorfer Ádám, kádár. 1755. ápr. 24.
Flandorfer József, varga. 1807. szeptember 22.
Fleischackker János, magánzó. 1731. ápr. 24.
Flock János, molnár. 1769. ápr. 24.
Flügel Vilmos, lakatos. 1747. ápr. 24.
Folget Miklós, sapka készitő. 1819. február 3.
Forstinger András, halász. 1731. ápr. 24.
Forstinger Antal, halász. 1822. ápr. 10.
Forstinger József, halász. 1769. ápr. 24.
Francsics Janos, szijgyártó. 1775. ápr. 24.
Frankovics Antal, magánzó. 1731. ápr. 24.
Frid György, magánzó. 1731. ápr. 24.

Friderich Jakab, molnár. 1731. április 24. százados; 1735. április 24. külső tanácsos.

Friwalszky István, városi kanczellista. 1762. április 24., százados; 1775. április 24., külső tanácsos.

Frőhlich Ferencz, kerékgyártó. 1836. október 3.

Frölich Samu, kereskedő. 1826. augusztus 21.

Fruwirth József, kereskedő. 1813. szeptember 13.

Fürster Ádám, halász. 1731. április 24.

Gabler János, üveges. 1807. szeptember 22.

Gabler Mihály, üveges. 1749. április 24., százados; — 1767. április 24., külső tanácsos.

Galli Károly, magánzó. 1822. április 10.

Galy Jakab, szivarkészitő. 1781. április 24.

Gamperl András, kereskedő. 1819. februar 3.

Gamperl János György, kereskedő. 1783. április 24.

Garay Samu, kereskedő. 1813. szeptember 13.

Gartner György, szabó. 1749. április 24., százados; — 1771. április 24., külső tanácsos.

Gäb Pál, magánzó. 1733. április 24.

Gemming Ferencz, árvaszámtartó. 1819. február 3.

Gemming György, parókakészitő. 1800. április 30.

Gergel Ferencz, kávés. 1807. szeptember 22.

Gerlitzer János, magánzó. 1741., április 24.

Gerschlag Ádám, magánzó. 1807. szeptember 22.

Gerstl József, fürdős. 1731. április 24.

Geyer János, szűcs. 1843. május 16.

Gida György, szabó. 1735. április 24.

Glasz Ferencz, sertéskereskedő. 1834. julius 28.

Glückswerth Mihály, kereskedő. 1807. szeptember 22.

Goszleth Ferencz, városi kanczellista. 1789. április 2.

Goszleth János, asztalos. 1769. április 24

Goszmann Lajos, magánzó. 1798. május 6.

Gotthardy Ferencz, kereskedő. 1785. november 20.

Gozsdú Manó, ügyvédő. 1838. julius 9.

Gömöry Károly, patikus. 1813. szeptember 13.

Göttersdorfer Godefrid, patikus. 1749. április 24., százados; — 1755. április 24., külső tanácsos.

Grabovszky Athanáz, kereskedő. 1813. szeptember 13.

Grabwinkler Gábor, kádár. 1731. április 24. külső tanácsos.

Gradl Mátyás, kádár. 1731. április 24.

Gram János, kádár. 1731. április 24.

Greber Antal, városi számtiszt. 1807. szeptember 22.

Grosz Ferencz, kereskedő. 1829. január 3.

Groszinger Ferencz, szijgyártó. 1822. április 10.

Groszinger József, czipész. 1769. április 24

Groszinger Lipót, mészáros. 1807. szeptember 22.

Groszmann Jakab, magánzó. 1798. május 6.
Gröber Mihály, korcsmáros. 1731. április 24.
Grundlener Antal, irhász 1731. április 24.
Gstettner Mátyás, fuvaros. 1813. szeptember 13.
Guggenberger Lipót, kereskedő. 1843. május 16.
Gundl András, korcsmáros. 1775. április 24., százados; — 1779. április 24., külső tanácsos.
Gundrich Ferencz, szobrász. 1735. április 24.
Gutti Pál, magánzó. 1731. április 24.
Guttmann György, kalapos. 1753. április 24.
Győrfy András, szabó. 1802. január 5.

Haas Mátyás, mészáros. 1747. április 24., százados; — 1755. április 24., külső tanácsos.
Haas Mátyás, mészáros. 1758. május 27.
Haas Mátyás, városi kanczellista. 1773. április 23.
Habercsal Benedek, molnár. 1731. április 24.
Hafner Boldizsár, fuvaros. 1731. április 24.
Hagen Lipót, rézműves. 1735. április 24.
Hager János, harisnyaszövő. 1743. április 24.
Halbauer József, kereskedő. 1831. november 21.
Háló Mihály, szabó. 1783. április 24.
Haller János, molnár. 1731. április 24.
Halver József, magánzó. 1773 április 23.
Hanck András, kovács. 1790. junius 2.
Hanff József, sebész. 1813. szeptember 13.
Hanisz Ferencz, magánzó. 1819. február 3.
Hanschel György, czipész. 1731. április 24.
Hartl Henrik Simon, bognár. 1731. április 24.
Hartleben Konrád, könyvkereskedő. 1819. február 3.
Havas József, városi alügyész. 1831. november 26. és 1843. május 16.
Härtl Mihály, sebész. 1739. április 6.
Heger Tamás, harisnyaszövő. 1731. április 24.
Heinrich Alajos, kereskedő. 1826. augusztus 21.
Heinrich Ferencz, kereskedő. 1807. szeptember 22.
Heinrich Mátyás, kereskedő. 1819. február 3.
Heinrich Samu, kereskedő. 1843. május 16.
Heinz Jakab, szappanos. 1769. április 24. százados; — 1771. április 24., külső tanácsos.
Heischer Tamás, téglásmester. 1796. április 24.
Heldwein Antal, korcsmáros, 1800. április 30.
Helfmann Sebestyén, fürészkészitő. 1829. január 3.
Hentaller Bernát, magánzó. 1739. április 6.
Hepler Ferencz, timár. 1789. április 2.
Herczog Ádám, pék. 1731. április 24.
Hersics András, szűrszabó. 1739. április 6.
Heussl György, korcsmáros. 1733. április 24.

Heüssl Ferencz, kereskedő. 1762. április 24., százados; — 1769. április 24., külső tanácsos.

Hiebelwürth János, asztalos. 1731. április 24. (Ugyanazonos lesz: Kübelwirth Jánossal.)

Hild József, műépitő. 1843. május 16.

Hillebrand Károly, aranyműves. 1741. április 24.

Hils András, üveges. 1739. április 6.

Hinz János, szappanos. 1771. április 24.

Hinke József, nyerges, 1819. február 3.

Hockecker Fülöp, pék. 1767. ápr. 24.

Hochhauser Fülöp, harisnyaszövő. 1731. április 24.

Hochhauser György, kereskedő. 1749. április 24., százados; — 1755. április 24., külső tanácsos.

Hodossy András, gombkötő. 1807. szeptember 22.

Hoffer György, kalapos. 1741. április 24.

Hoffer Márton, kalapos. 1741. április 24. és 1751. április 24.

Hoffer Tamás, kovács. 1775. április 24.

Hoffman Antal, magánzó. 1807. szeptember 22.

Hoffmann János szijgyártó. 1757. április 24.

Hoffmann Keresztély, kádár. 1739. április 24.

Hoffman Mátyás, szabó. 1733. április 24.

Hoffmann Mihály, magánzó. 1735. ápr. 24.

Hofrichter Ferencz, asztalos. 1749. ápr. 24., százados; — 1777. ápr. 24., külső tanácsos.

Hofrichter József, kőműves. 1831. november 21.

Hollovics Mihály, fakereskedő. 1819. február 3.

Hoppé Venczel, kávés. 1819. február 3.

Hornyik János, szabó. 1759. április 24.

Horváth Ádám, csizmadia. 1777. április 24.

Horváth Ferencz, csizmadia. 1843. május 16.

Horváth Imre, bábos. 1834. julius 28.

Horváth István, fuvaros. 1739. április 6.

Horváth József, deszkakereskedő. 1785. november 20.

Höcher Tamás, magánzó. 1733. április 24

Hönl János, szűcs. 1813. szept. 13.

Hulinyi János, szabó. 1807. szeptember 22.

Hummel Bernát, takács. 1773. április 23.

Hummel Gáspár, városi aktuarius. 1807. szeptember 22.

Hunkár Ferencz, ügyvédő. 1785. november 20.

Hupf József, kőfaragó. 1785. november 20.

Huszák Ferencz, aranyverő. 1819. február 3.

Irányossy Antal inspektor, Klobusitzky bárónál. 1762. április 24., százados; — 1783. ápr. 24., külső tanácsos.

Jagschitz Mátyás, városi kanczellista. 1789. április 2.

Jalics Ferencz, kereskedő. 1834. julius 28.

Jalkóczy János, czizmadia. 1739. április 24.

Jank János magánzó. 1741. április 24.

Jankovics Miklós, kereskedő. 1822. április 10.

www.terc.hu-www.terc.hu

Jauk János, szatócs. 1775. április 24.
Joancsics József, városi járuló. 1796. április 24.
Joannovics Mihály, kereskedő. 1826. augusztus 21.
Jordán Gáspár, timár. 1836. okt. 3.
Joseph György, városi kanczellista. 1737. ápr. 24., százados; — 1739. április 6., külső tanácsos.
Jung József, kőműves. 1777. ápr. 24.
Jurame Ferencz, magánzó. 1789. április 2.
Juricz János, magánzó. 1733. április 24.
Jüttner Károly, szücs. 1785. november 20.
Jüttner Károly ifj., szűcs. 1829. január 3.

Kaest Lipót, gombkötő, 1822. április 10.
Kanitser Péter, szűcs. 1813. szeptember 13.
Kanitser Péter, szűcs. 1824. junius 21.
Kappel Frigyes, kereskedő. 1829. január 3.
Karczag Benő, kalapos. 1843. május 16.
Kardetter Tamás, ács. 1800 április 30.
Karner Rókus, bádogos. 1831. április 24.
Károlyi György gróf. 1843. május 16.
Károlyi István, ügyvédő. 1831. november 21.
Karpfenstein Ferencz, városi fertálymester. 1731. április 24.
Kaszelik Ferencz, épitőmester. 1836. október 3.
Kaszelik Fidél, kőművesmester. 1807. szeptember 22.
Kastberger Ignácz, városi alkamarás. 1735. ápr. 24., százados; — 1753. április 24. külső tanácsos.
Katics Antal, kereskedő. 1751. április 24, százados; — 1753. április 24. külső tanácsos.
Kaulitzy János, magánzó. 1807. szeptember 22.
Kecskeméty Imre, magánzó. 1769. április 24.
Kecskeméty János, fakereskedő. 1731. április 24.
Kehrer József, timár. 1819. február 3.
Kelepetz Ferencz, gombkötő. 1769. április 24.
Keller Ferencz, szabó. 1802. január 5.
Kemnitzer János, cserzővarga. 1785. november 20.
Keresztessy János, gombkötő. 1822. április 10.
Kerndl Mihály, ács. 1741 április 24.
Kerschbaumer János, kereskedő. 1771. április 24.
Khim Mihály, telekhivatali segéd. 1779. április 24.
Khor István, városi járuló. 1813. szeptember 13.
Khor József, könyvkötő és városi fertálymester. 1741. április 24.
Kinczel András, mészáros. 1741. április 24., százados; — 1755. ápr. 24., külső tanácsos.
Kind Ignácz, szűcs. 1777. április 24.
Kiss János, magánzó. 1769. április 24.
Kiss József, magánzó. 1785. november 20.
Kiss Károly, húrkészitő. 1838. julius 9.
Kitanovits József, ács. 1731. április 24.
Klampferer Godefried, fazekas. 1755. április 24.
Klampferer Márk, fazekas. 1731. április 24.
Klopfinger János, kádár 1834. julius 28.

Kob Pál, magánzó. 1731. április 24.
Kojanitz Antal, aranyműves. 1819. február 3.
Kojanitz György, aranyműves. 1785. november 20.
Kolb János, kereskedő. 1819. február 3.
Kolb Ferencz, magánzó. 1813. november 26.
Koller N. János, borkereskedő. 1807. szeptember 22.
Kollmann József, dohányos. 1796. április 24.
Komáromi Pál, csizmadia. 1800. április 30.
Komlóssy Antal, városi alárvaatya. 1807. szeptember 22.
Koppauer Godefried, pék. 1753. április 24., százados; — 1769. ápr. 24., külső tanácsos.
Koppauer János, pék. 1753. április 24.
Korben Ferencz, asztalos. 1731. április 24.
Korher János, városi főügyész. 1831. november 26.
Koródy János, csizmadia. 1793. május 7.
Koszmanovics György, kereskedő. 1819. február 3.
Koszt János, magánzó. 1836. október 3.
Kovács Ferencz, aranyműves. 1773. április 23.
Kovács János, csizmadia 1785. november 20.
Kovács János, csizmadia. 1831. november 21.
Kovácsy Károly, ügyvédő. 1819. február 3.
Köhr Károly, városi kanczellista. 1824. junius 21.
Kölber Jakab, nyerges. 1836. október 3.
Kölbl Jakab, órás. 1775. április 24.
Kölbl Miklós, órás. 1777. április 24.
König Ignácz, czipész. 1834. julius 28.
Köpf György, könyvkereskedő. 1769. április 24., százados; — 1777. április 24., külső tanácsos.
Krachenfels Bartalus, esztergályos. 1753. április 24.
Krachenfels Lénárd, korcsmáros. 1741. április 24., százados; — 1751. április 24., külső tanácsos.
Krachenfels Mihály, sörfőző. 1796. április 24.
Krachenfels Rókus, esztergályos. 1793. május 7.
Kronavetter Gábor, festő. 1753. április 24.
Krausz János György, szíjgyártó. 1735. aprilis 24.
Krausz Fülöp, szűcs. 1777. ápr. 24., százados; — 1781. ápr. 24., külső tanácsos.
Krausz N. szíjgyártó. 1733. ápr. 24.
Krazer József, czipész. 1747. ápr. 24.
Kregár Mihály, városi főjegyző. 1769. április 24., százados; 1771. április 24., külső tanácsos.
Kreiner Ádám, magánzó. 1785. november 20.
Krenn Sebestyén, fazekas. 1834. julius 28.
Krines (Crines) Mihály, ismeretl. foglalk. 1733. ápr. 24., százados; — 1747. ápr. 24., külső tanácsos.
Kristóf György, hajós. 1789. ápr. 2.
Krits Pál, magánzó. 1783. ápr. 24.
Kronberger János, kőfaragó. 1829. január 3.
Kuhn Miklós, tűcsináló. 1749. ápr. 24.
Kundt Ignácz, kőműves. 1790. junius 2.
Kunig József, dohánykereskedő. 1836. október 3.

www.terc.hu-www.terc.hu

Küblwirth János, asztalos. 1733. ápr. 24., százados; — 1759. ápr. 24., külső tanácsos.
Küffner János, kreppkészitő. 1807. szeptember 22.
Küser Jakab, ács. 1731. ápr. 24., százados; — 1751. ápr. 24., külső tanácsos.

Laborinkovics György, ismeretlen fogl. 1743. ápr. 24.
Lakatos István, puskaműves. 1731. ápr. 24.
Lakner Mátyás, szabó. 1735. ápr. 24.
Láncz György, sebész. 1773. ápr. 24., százados; — 1777. ápr. 24., külső tanácsos.
Láncz József, kórházi orvos. 1826. auguszt. 21.
Lánczky Mihály, czukrász. 1831. november 21.
Landherr András, városi húsbiztos. 1819. febr. 3.
Landmüntzer Gáspár, korcsmáros. 1751. ápr. 24.
Landmützer Mátyás, városi járuló. 1773. ápr. 23., százados; — 1783. ápr. 24., külső tanácsos.
Laszkár József, szabó. 1762. ápr. 24.
László Imre, marhakereskedő. 1731. április 24., külső tanácsos.
László László, szűrszabó. 1739. április 6. százados; — 1755. április 24., külső tanácsos.
Laur Mihály, magánzó. 1735. április 24.
Lausz János, czipész. 1731. április 24.
Lauterer György, magánzó. 1769. április 24., százados; — 1783. április 24., külső tanácsos.
Lázár György, kereskedő. 1819. február 3.
Lázár József, szabó. 1762. április 24.
Lamlein Frigyes, molnár. 1741. április 24.
Lechner János, városi járuló. 1802. január 5.
Lechner Orbán, sörfőző. 1807. szeptember 22.
Ledermüller Antal, városi kanczellista. 1777. április 24.
Ledniczky Márton, csizmadia. 1779. április 24.
Lehner Pál, magánzó. 1739. április 6.
Lehner Péter, korcsmáros. 1731. április 24.
Lehner Simon, köteles. 1731. április 24.
Lehner Tóbiás, ügyvédő. 1753. április 24. százados; — 1757. április 24. külső tanácsos.
Leipolter Károly, timár. 1762. április 24.
Leithner Jakab, sörfőző. 1762. április 24.
Leithner Mihály, sörfőző. 1771. április 24. százados; — 1775. április 24. külső tanácsos.
Lenz János, varga. 1826. augusztus 21.
Lepora Sándor, kereskedő. 1819. február 3.
Leyer András, magánzó. 1741. április 24. százados; — 1773. április 23. külső tanácsos.
Lichtenwaller Ferencz, ács. 1800. április 30.
Liedemann Frigyes, kereskedő 1838. julius 9.
Liedemann Samu, kereskedő. 1807. szeptember 22.
Liedl Mátyás, magánzó. 1819. február 3.
Lilics Mátyás, magánzó. 1741. április 24.

www.terc.hu

Limburg György, bádogos. 1735. április 24.
Liszt Ferencz, nyerges. 1777. április 24.
Loiskandl Keresztély, gombkötő. 1775. április 24.
Lorber Mihály, timár. 1731. április 24. külső tanácsos.
Lory János, ügyvédő. 1789. április 2.
Lotter Pál, kerékgyártó. 1747. április 24.
Luby Sándor, magánzó. 1790. junius 2.
Lyka Anasztáz, kereskedő. 1843. május 16.

Macharitz Mihály, szűcs. 1743. április 24.
Macher András, kereskedő. 1798. május 6.
Macherics Simon, kórházi gondviselő. 1731. április 24.
Madedl János, városi járuló 1807. szeptember 22.
Majxner János, magánzó. 1773. április 23.
Majxner Mátyás, kereskedő. 1773. április 23.
Makk Antal, timár. 1773. április 24.
Makk Antal, városi alkamarás. 1769. április 24.
Makk Antal, ügyvédő. 1777. április 24. százados; — 1783. április 24. külső tanácsos.
Makk Antal, magánzó. 1807. szeptember 22.
Makk Bernát, timár. 1777. április 24.
Makk Péter, csizmadia. 1735. április 24.
Malinger György, molnár. 1731. április 24.
Manck Judás Tádé, szűcs. 1749. április 24.
Mann András, kovács. 1747. ápr. 24.
Manojlovics Dániel, szappanos. 1773. április 23.
Manoly N. kapitány. 1731. április 24. külső tanácsos.
Manoly Pacics, kereskedő. 1731. április 24. külső tanácsos.
Manoly Szilárd, kereskedő. 1802. január 5.
Margalics György, városi járuló. 1767. április 24.
Margalics János, szabó. 1731. április 24. külső tanácsos.
Margalics János, pestmegyei aljegyző 1777. április 24.
Markovics György, szűrszabó. 1747. április 24.
Markovics György, kereskedő. 1789. április 2.
Markovics Péter, kereskedő. 1731. április 24.
Martinelli Antal, selyemfestő. 1813. szeptember 13.
Martinovics Márkus, kereskedő. 1731. április 24. külső tanácsos.
Martinovics Mátyás, kereskedő. 1747. április 24.
Martinovics Péter, kereskedő. 1735. április 24.
Maximovics Milowni, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Mayer Ádám, magánzó. 1807. szeptember 22.
Mayer Ferencz, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Mayer József, szappanos. 1793. május 17.
Mayer Károly, fuvaros. 1789. április 2.
Mayer Mátyás, czipész. 1739. ápr. 24.
Mayer Mihály, városi kanczellista. 1749. április 24. százados; — 1759. április 24. külső tanácsos

Mayer Mihály, magánzó. 1836. október 3.
Mayer Mihály János, kőfaragó. 1751. április 24.
Mayer Rókus Mihály, városi kanczellista. 1762. április 24. százados; — 1775. április 24. külső tanácsos.
Mayer Sebestyén, kádár. 1741. április 24. százados; — 1753. április 24. külső tanácsos.
Mayerffy Károly, sörfőző. 1822. április 10.
Mayerhoffer András, kőműves. 1731. április 24. százados; — 1775. április 24. külső tanácsos.
Mayerhoffer János, kőműves. 1777. április 24. százados; — ugyanakkor külső tanácsos.
Mayerhoffer János, kőműves. 1779. április 24
Maygraber Ferencz, ügyvédő. 1762. április 24.
Maygruber János, pék. 1735. április 24.
Maylinger Sebestyén, molnár. 1747. április 24.
Meches György, fuvaros. 1731. április 24.
Meindl Antal, kovács. 1829 január 3.
Meiszl Mátyás, magánzó. 1783. április 24.
Merzinger János, patikus. 1735 április 24.
Mészáros Ferencz, városi járuló. 1767. április 24.
Mészáros Mihály, ismeretlen foglalkozású. 1753. április 24.
Michl Károly, köteles. 1767. április 24. százados; — 1777. április 24. külső tanácsos.
Michl Károly, köteles. 1829. jan. 3.
Mihics Sebestyén, városi kanczellista. 1767. április 24. százados; — 1773. április 23. külső tanácsos.
Miklovics József, szabó. 1829. január 3.
Miller Antal, városi orvos. 1773. április 23.
Miller Ferencz, puskaműves. 1819. február 3.
Mindl András, kovács. 1735. április 24.
Miskolczy György, magánzó. 1796. április 24.
Miskolczy István. sebész. 1807. szeptember 22.
Mislaib József, szappanos. 1731. április 24. külső tanácsos.
Mitterbacher András, kórházi gondviselő. 1807. szeptember 22.
Mitterbacher Mátyás, gombkötő. 1779. április 24.
Mittermayer Gáspár, szerkovács. 1762. április 24.
Mittermayer Tóbiás Antal, vaskereskedő. 1731. április 24.
Mocsonoky János, ismeretlen foglalk. 1731. április 24.
Mohr Szeverin, szabó. 1751. április 24.
Molnár György, gombkötő. 1838. julius 9.
Molnár József, szabó. 1836. október 3
Monar Lukács, fakereskedő. 1731. április 24.
Morlin Imre, városi jegyző. 1819. február 3.
Morvay István, szűrszabó. 1731. április 24.
Mosel József, telekhivatali igazgató. 1733. április 24. százados; — 1735. április 24. külső tanácsos.
Mosel József, városi alügyész. 1793. szeptember 7.

www.terc.hu-MATERC

Moskovics György, szűrszabó. 1741. április 24. százados; — 1773. április 23. külső tanácsos.
Musch Sebestyén, kereskedő. 1831. november 21.
Muzsik József, mészáros. 1793. május 7.
Muzsik József, mészáros. 1824 junius 21.
Müller Domokos, kádár. 1836. október 3.
Müller Ferencz, patikus. 1777. április 24.
Müller Ferencz ifj., patikus. 1834. julius 28.
Müller György, kovács. 1793. május 7.
Müller József, patikus. 1826. augusztus 21.
Müller Károly, patikus. 1831. november 21.
Müller Sebestyén, lakatos. 1769. április 24.
Mündl András, kovács. 1731. április 24.
Mündl András, kovács. 1733. április 24. (valószinűleg az előbbivel valamint Mindl Andrással egy személy.)

Nachtigall Samu, asztalos. 1731. április 24. külső tanácsos.
Nagy György, kardcsiszár. 1731. április 24.
Nagy János, magánzó. 1769. ápr. 24.
Nahm József, halász. 1785. november 20.
Naller Ferencz, magánzó. 1800. április 30.
Neugeborn András, czipész. 1802. január 5.
Neuhoffer József, pék. 1813. szeptember 13.
Neumayer Miklós, parókakészitő. 1807. szeptember 22.
Neumayr Mátyás, mészáros. 1733. április 24.
Novák János, csizmadia. 1807. szeptember 22.

Oberhäuser János, magánzó. 1813. szeptember 13.
Oczelberger Ferencz, kardcsiszár. 1731. április 24.
Ohnhauser Jakab, halász. 1822. április 10.
Oláh Miklós, szíjgyártó. 1781. április 24.
Oppenreitter Márton, iró. 1757. április 24.
Orsaty Antal, mennyezet-vakoló. 1755. április 24.
Oswald Károly, czipész 1813. szeptember 13.

Paczl Henrik, ács. 1731. április 24.
Pánczél Antal, üveges. 1813. szeptember 13.
Papics Antal, kereskedő. 1751. április 24.
Papich János, városi ügyész. 1747. április 24. százados; — ugyanakkor külső tanácsos.
Parth Keresztély, korcsmáros. 1731. április 24.
Partl János, ismeretlen foglalkozású. 1731. április 24.
Paschberger Ferencz, aranyműves. 1807. szeptember 22.
Paschberger József, aranyműves. 1769. április 24.
Paschgall Antal, városi kanczellista. 1759. április 24. százados; — 1769. április 24. külső tanácsos.
Paschgall György, pék. 1731. április 24. külső tanácsos.

Paschgall János, magánzó. 1813. szeptember 13.

Patachich József, városi kiadó. 1819. február 3.

Patscher Sebestyén, iskolamester, 1731. április 24.

Pauer György, korcsmáros. 1773. április 23.

Pauer Gáspár, ismeretlen foglalk. 1753. április 24. és 1775. április 24. százados; — 1775. április 24. külső tanácsos.

Pauer János György, ismeretlen foglalk. 1731. április 24. százados; — 1733. április 24. külső tanácsos.

Pauer Márton, földmíves. 1813. szeptember 13.

Pauer Mihály, tűcsináló. 1733. április 24.

Paulovics András, sebész. 1757. április 24. százados; — 1767. április 24. külső tanácsos.

Pauschel N. ismeretlen foglalkozású. 1753. április 24.

Pecz Gáspár, magánzó. 1773. április 23.

Pecz János, harisnyaszövő. 1813. szeptember 13.

Pecz Miksa, sebész. 1757. április 24 százados; — 1771. április 24. külső tanácsos.

Pecz Rafael, városi kvártélymester. 1731. április 24. százados; — 1735. április 24. külső tanácsos.

Peitlmüller József, kőműves. 1731. április 24.

Pekarik Imre, csizmadia. 1800. április 30.

Perganer Domokos, köteles. 1769. április 24.

Perger Ignácz, üveges. 1831. november 21.

Perger József, üveges. 1800. április 30.

Perghold Lukács Pál, tanár. 1773. április 23.

Pertinger Ignácz, timár. 1843. május 16.

Peschl Ferencz, czipész. 1831. november 21.

Pestaluzzy Rupert, korcsmáros. 1731. április 24. külső tanácsos.

Petess József, fakereskedő. 1849. február 3.

Petrovics János, magánzó. 1793. május 7.

Pettermann Jakab, lakatos. 1734. április 24.

Pettermann Kristóf, lakatos. 1733. április 24.

Peütlmüller József, magánzó. 1759. április 24. (vagy ugyanazonos Peitlmüller Józseffel, vagy ezzel névrokon, de fia is lehet).

Pfahler Ferencz, üveges. 1831. november 21.

Pfanzell Antal, üveges. 1813. szeptember 13.

Pfeffer Ignácz, fürdős. 1836. október 3.

Pfeffer Márton, magánzó. 1747. április 24.

Pfenthuber Miklós, pék. 1731. április 24.

Pfisterer András, kőműves. 1743. április 24.

Piberling József, timár. 1731. április 24.

Pichler János, magánzó. 1800. április 30.

Pichler Lőrincz, városi kanczellista. 1751. április 24. százados; — 1753. április 24. külső tanácsos.

Piller János, magánzó. 1829. január 3.

Pintér Fülöp, helytartó-tanácsos. 1747. április 24.*

Pintér György, kincstári ügyész 1813. szeptember 13.

Piréty Antal, kéményseprő. 1771. április 24.

Pisztory György, halász. 1773. április 23.

Pisztory József, városi aktuárius. 1789. április 2.

Pisztory N. János, városi aktuárius. 1777. április 24.

Pitsch József, szabó. 1836. okt. 3.

Planer Antal, rézműves. 1838. julius 9.

Plank József, nyerges. 1731. április 24. százados; — 1755. április 24. külső tanácsos.

Player András, kereskedő. 1769. április 24. százados; — 1777. április 24. külső tanácsos.

Pless József, ügyvédő. 1779. április 24.

Plévay Antal, ügyvédő. 1779. április 24.

Podmaniczky János báró. 1843. május 16.

Poduschall Miklós, molnár. 1741. április 24.

Poll János, aranyműves. 1793. május 7.

Poll Mátyás, aranyműves. 1731. április 24.

Pollák Mihály, műépitő. 1813. szeptember 13.

Polly Jakab, kereskedő. 1781. április 24.

Popovich Mihály, kereskedő. 1767. április 24.

Popin Péter, kereskedő. 1743. április 24.

Pósfay Pál, csizmadia. 1831. november 21.

Povasanecz Miklós, szabó. 1777. április 24.

Pozsgay János, borbély. 1843. május 6.

Pöcker Károly, molnár. 1753. április 24.

Pöcsy András, könyvkötő. 1743. április 24.

Prandtner János, aranyműves. 1807. szeptember 22.

Praunsreiter János Nándor, kereskedő. 1731. április 24. százados; — 1735. április 24. külső tanácsos; — nevét »Ujfalussy«-ra magyarositotta.

Preszensky Tóbiás, kórházi sebész. 1822. április 10.

Prettl János, ismeretlen foglalk. 1735. április 24.

Prodanovics Ábrahám, kereskedő. 1781. április 24.

Prohaszka Ferencz, fazekas. 1831. november 21.

Pruzsinszky András, városi kiadó 1813. szeptember 13.

Prückler Jakab, pék. 1779. április 24.

Prückler József, pék. 1829. január 3.

Rácz József, ügyvédő. 1779. április 24, százados; — 1783. április 24. külső tanácsos.

Radoicsics Dömötör, városi járuló. 1807. szeptember 22.

Raitmann Gáspár, sebész 1769. április 24. százados; — ugyanakkor külső tanácsos.

Raitmüller József, ismeretl. foglalk. 1755. április 24.

* A szegényházi Pintér-féle alapitvány alkotója.

Raitsch Samu, kereskedő. 1819. február 19.
Rakoszláv György, kereskedő. 1767. április 24.
Raly György, kereskedő. 1798. május 6.
Ranzinger Illés, szabó. 1733. április 24.
Ráth György, pék. 1834. julius 28.
Ráth Mihály, kádár. 1747. április 24.
Rauscher Ferencz, aranyozó. 1807. szeptember 22.
Reder József, halász. 1838. julius 9.
Rekvinyi Ferencz, ügyvédő. 1785. november 20.
Reitmann Gáspár, sebész. 1753. április 24.
Reiniczeder Fülöp, pék. 1800. április 30.
Remoldt Károly, rézműves. 1813. szeptember 13.
Resch Antal, hajós. 1731. április 24.
Resner József, hajós. 1731. április 24.
Riedling Mihály, kereskedő. 1733. április 24. százados; — 1747. április 24. külső tanácsos.
Riener Márton, magánzó. 1731. április 24. külső tanácsos.
Riskovics József, sebész. 1753. április 24. százados; — 1771. április 24. külső tanácsos.
Robitsek József, kereskedő. 1843. május 16.
Roth András, halász 1731. április 24.
Rothaub István, puskaműves. 1731. április 24.
Rottenbiller Fülöp, halász. 1807. szeptember 22.
Rozmanith Antal, szabó. 1843. május 16.
Röder József, halász. 1813. szeptember 13.
Rudnay István, csizmadia. 1747. április 24.
Rumpler Márton, szűcs. 1790. junius 2.
Rumpoldt Keresztély, magánzó. 1773. április 23.
Rupp Ádám, pék. 1819. február 3.
Rupp János György, mészáros. 1731. április 24. százados; — 1739. április 6. külső tanácsos.
Rupp Ignácz, pék. 1813. szept. 13.

Sacellary Dömötör, kereskedő. 1834. julius 28.
Ságody István, kincstári ügyész. 1807. szeptember 22.
Salamon György, magánzó. 1731. április 24.
Saltzl Mátyás, kereskedő. 1822. január 5.
Santner András, timár. 1741. április 24.
Santner Pál, timár. 1731. április 24.
Saphir Athanáz, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Sarlay József, városi kanczellista. 1773. április 23. százados; — 1783. április 24. külső tanácsos.
Sarlay József, csizmadia. 1777. április 24.
Sarlay József ifj., városi ügyész. 1807. szeptember 22.
Sárossy József, kovács. 1834. julius 28.
Sártory J. G., kereskedő. 1838. julius 9.
Satz János, szíjgyártó. 1741. április 24.
Schacs Amadeus, magánzó. 1731. április 24.
Schaeft József, festő. 1829. január 3.
Schaffer János, déligyümölcs-kereskedő. 1834. julius 28.

Schallhardt Ferencz, molnár. 1769. április 24. százados; — 1781. április 24. külső tanácsos.
Schallhardt Osvát, molnár. 1733. április 24. százados; — 1759. április 24. külső tanácsos.
Scharnagl János, molnár. 1813. szeptember 13.
Schaudek József, kereskedő. 1829. január 3.
Scheidler Márton, magánzó. 1741. április 24.
Schelpp József, kőműves. 1733. április 24.
Scherb József, timár. 1762. április 24.
Schikmayer János, szíjgyártó. 1762. április 24.
Schilk Ferencz, kőfaragó. 1731. április 24. külső tanácsos.
Schiller Károly, magánzó. 1836. október 3.
Schinerer Károly, kereskedő. 1802. január 5.
Schlechta Jakab, szappanos. 1798. május 6.
Schlechta Ignácz, szappanos. 1831. november 21.
Schlick Ignácz, bádogos. 1831. november 21.
Schmikl Antal, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Schmidt Lőrincz, czipész. 1790. junius 2.
Schmidt Ferencz, lásd: Eisenfelsi.
Schmidt Ferencz, fürdős. 1731. április 24.
Schneemann József, csizmadia. 1836. október 3.
Schopper Károly, vaskereskedő. 1789. április 2.
Schorndorfer Ferencz, órás. 1796. április 24.
Schöft József, festő. 1785. november 20. (valószinűleg apja Schaeft Józsefnek).
Schölpp József, kőműves. 1733. április 24.
Schrand Ferencz, orvos. 1793. május 7.
Schraut János, pék. 1755. április 24.
Schrekleb János, parókakészitő. 1775. április 24.
Schretőr György, molnár. 1731. április 24.
Schuller Vincze, szabó. 1790. junius 2.
Schultheisz Dániel, lakatos. 1773. szeptember 23.
Schüke Ferencz, nyerges. 1813. szeptember 13.
Schüke János, magánzó. 1813. szeptember 13.
Schwabek Márton, szabó. 1819. február 3.
Schwarz Farkas, lakatos. 1813. szeptember 13.
Schwarz János, lakatos. 1796. április 24.
Schwarz János György, aranyműves. 1831. november 21.
Schwarz József, városi adószedő. 1753. április 24.
Schwinghammer József, ismeretlen foglalk. 1771. április 24.
Scopek Gáspár, kir. táblai járuló. 1759. április 24.
Scopek József, városi járuló. 1753. április 24. százados; — 1757. április 24. külső tanácsos.
Seehers Gottlieb, kéménysepről. 1733. április 24.
Seeber Károly, telekhiv. igazgató. 1819. febr. 3.
Sehéts Lajos, professzor. 1819. február 3.

Sehn Mihály, ismeretlen foglalk. 1739. április 24.
Seiffner Antal, órás. 1785. november 20.
Seiler András, ismeretlen foglalk. 1739. április 24.
Sellner Ferencz, lakatos. 1838. julius 9.
Serwirth Mátyás, sebész. 1807. szeptember 22.
Setele Simon, sörfőző. 1731. április 24. külső tanácsos.
Simonovich Illés, kereskedő. 1796. április 24.
Simonovich József, szűcs. 1739. április 6.
Simonyi Ferencz, szabó. 1785. november 20.
Skultéty Mátyás, aranyműves. 1785. november 20.
Soltisz Adalbert, húrkészitő. 1819. február 3.
Soós János, csizmadia. 1747. április 24.
Soós János, csizmadia. 1796. április 24.
Sopronyi N. magánzó. 1771. április 24.
Sorok György, szűcs. 1731. április 24.
Spacierer Ferencz, kórházi sebész. 1783. április 24.
Spiegell Simon, ács. 1793. május 7.
Stadler József, asztalos. 1762. április 24.
Staffenberger István, timár. 1826. augusztus 21.
Staffenberger József, timár. 1779. április 24.
Stály György, sebész. 1775. április 24.
Stand Ignácz, asztalos. 1813. szeptember 13.
Stanck Tádé, szűcs. 1749. április 24.
Stankovics Ignácz, kereskedő. 1789. április 2.
Stankovics János, sóhiv. ellenőr. 1785. április 24.
Stankovics János, kereskedő. 1785. április 24.
Stankovics Miklós, kereskedő. 1783. április 24.
Stankovics Samu, kereskedő. 1796. április 24.
Stanovics Mátyás, szabó 1731. április 24. külső tanácsos.
Stark János, pecsétviasz-készitő. 1731. április 24.
Steidl Tamás, magánzó. 1739. április 24.
Steinbach Ferencz, városi főjegyző. 1813. szeptember 13.
Steinbach János, szabó. 1796. április 24.
Steinbach János, pék. 1819. február 3.
Steindl Ferencz, asztalos. 1843. május 16.
Steiner Zakáriás, magánzó. 1731. április 24. (ugyanazonos lesz Steuer Zakáriással).
Stephanek János, szabó. 1822. április 10.
Steuer Zakariás, molnár. 1733. április 24.
Strassenreiter András, magánzó. 1813. szeptember 13.
Strausz Mátyás, korcsmáros. 1807. szeptember 22.
Streit Nándor, orvos. 1836. október 3.
Strobl József, iró. 1747. április 24.
Stublanicz Gergely, puskaműves. 1731. április 24.
Stublanicz Károly, szűcs. 1781. április 24.

Szabó Ádám, gombkötő. 1731. április 24.
Szabó János, szabó. 1731. április 24.
Szalay István, mészáros. 1731. április 24.
Szantner András, timár. 1755. április 24.
Szántó Menyhért, bognár. 1822. április 10.
Szebekovszky Ferencz, kincstári ügyész. 1813. szeptember 13.
Széchenyi István gróf. 1831. november 21.
Szedeglovics György, szabó. 1822. április 10.
Székely Károly, patikus. 1834. julius 28.
Szelb József, kőműves. 1731. április 24.
Szén Miklós, városi aktuarius. 1822. április 10.
Szepessy Ferencz, városi főjegyző. 1819. február 3.
Szilágyi István, gombkötő. 1826. augusztus 21.*
Szilágyi József, csizmadia. 1773. április 23.
Szlatinyi Ferencz, magánzó. 1807. szeptember 22.
Szloboda Mihály, városi tisztb. alügyész. 1824. junius 21.
Szlovoja György, magánzó. 1777. április 24.
Szokonyi György, szűrszabó. 1741. április 24.
Szomogi György, fuvaros. 1731. április 24.
Sztojkovics János, városi alárvaszámtartó. 1777. április 24.
Sztojkovics József, magánzó. 1739. április 6.
Szűcs István, ügyvédő. 1796. április 24.

Takácsy György, kereskedő. 1824. junius 21.
Tallinger György, aranyműves. 1769. április 24.
Tankofszky József, czipész. 1819. február 3.
Tárnoky János, magánzó. 1807. szeptember 22.
Tausch Mihály, kereskedő. 1753. április 24., százados; — 1759. április 24. külső tanácsos.
Tejedy Péter, gombkötő. 1747. április 24.
Temesváry György, kereskedő. 1822. április 10.
Temesváry János, kereskedő. 1775. április 24.
Tempel Béla, bábos. 1753. április 24.
Tempel Antal, bábos. 1762. április 24.
Tenck Jakab, halász. 1731. április 24.
Testory Antal Péter, szerszámkészitő. 1819. február 3.
Teűffel Jakab, molnár. 1731. április 24.
Teuffelsdorfer Péter, hegedűkészitő. 1838. julius 9.
Thoma Nándor, sebész. 1769. április 24.
Thőr János György, szabó. 1739. április 24.
Tirnberger András, városi kanczellista. 1779. április 24.
Tomanek János, szabó. 1759. április 24. százados; — 1769. április 24. külső tanácsos.
Tomatsek Ferencz, kereskedő. 1829. január 3.

* A reáliskolai nagy ösztöndíj-alapitvány alkotója.

www.terc.hu

Tomcsányi János, megyei adószedő. 1753. április 24.
Tompos Ferencz, csizmadia. 1741. április 24.
Törpendy Illés, kalapos. 1762. április 24.
Törpendy István, kalapos. 1731. április 24. százados; — 1751. április 24. külső tanácsos.
Trattner Mátyás, könyvnyomdász. 1807. szeptember 22.
Träger Ferencz, szitás. 1789. április 2.
Trenker János, kőműves. 1739. április 6.
Trescher József, paplanos. 1813. szeptember 13.
Tretter György, ügyvédő. 1813. szeptember 13.
Triebl Keresztély, mészáros. 1741. április 24.
Tribusch József, bádogos. 1813. szeptember 13.
Trifonovits János, kereskedő. 1829. január 3.
Troll Péter, magánzó. 1834. julius 28.
Tsank Mátyás, korcsmáros. 1769. április 24. százados; — 1771. április 24. külső tanácsos.
Tsőr József, magánzó. 1739. ápr. 6.
Turn Károly, mészáros. 1834. jul. 28.
Turteltaub József, magánzó. 1831. november 21.
Tuschl Sebestyén, kávés. 1785. november 20.

Ujfalussy Ferencz, magánzó. 1767. április 24. százados; — 1769. április 24. külső tanácsos.
Ujfalussy János Nándor, lásd: Praunsreitter.
Ullmann János Mór, kereskedő. 1831. november 21.
Unger Benedek, kovács. 1755. április 24.
Urbán József, városi hadnagy. 1813. szeptember 13.
Übl Ödön Vilmos, pék. 1749. április 24.

Valero Antal, selyemgyáros. 1831. november 26.
Valero István, selyemgyáros. 1800. április 30.
Valero Tamás, selyemgyáros. 1807. szeptember 22.
Váry Antal, kardcsiszár. 1767. április 24.
Vaskó Péter, városi kanczellista. 1777. április 24. százados; — ugyanakkor külső tanácsos.
Vass Ádám, magánzó. 1790. jun. 13.
Vass Jakab, szűcs. 1789. április 2.
Vass Mihály, czipész. 1813. szeptember 13.
Viasz Ádám, sebész. 1731. április 24. százados; — 1733. április 24. külső tanácsos.
Vidy Lipót, gombkötő. 1789. április 2.
Vierter József, magánzó. 1731. április 24.
Viest Henrik, lakatos. 1731. április 24.
Vlassits András, kereskedő. 1836. október 3.
Vogl Sebestyén, lakatos. 1824. junius 21.
Vrányi Szilárd, kereskedő. 1831. november 21.
Vukovics Mihály, városi főügyész. 1813. szeptember 13.
Wagner György, festő. 1796. április 24.
Wagner János id., magánzó. 1831. november 21.

Wagner János ifj., kávés. 1831. november 21.
Wagner János György, esztergályos. 1731. április 24.
Walter Gáspár, városi fertálymester. 1731. április 24.
Walthier Antal, üveges. 1843. május 16.
Walthier Ferencz, üveges. 1762. április 24.
Walthier Ferencz, üveges. 1790. junius 2.
Waydl Ferencz, szitás. 1743. április 24. százados; — 1759. április 24. külső tanácsos.
Weber Ignácz, kéményseprő. 1829. január 3.
Weingartner István, bádogos. 1767. április 24.
Weingartner Lipót, ács. 1731. április 24.
Weinmann Márton, bőrkereskedő. 1731. április 24.
Weisz János, magánzó. 1819. február 3.
Weisz Márton, magánzó. 1834. jul. 28.
Werner Jakab, bognár. 1743. április 24.
Werth Keresztély, magánzó. 1759. április 24.
Wetz Pál, rézműves. 1731. április 24. százados; — 1733. április 24. külső tanácsos.
Wiedemann József, házbirtokos. 1836. október 3.
Wieser Ferencz, asztalos. 1831. november 21.
Wieser Nándor, asztalos. 1813. szeptember 13.
Wiesler Péter, fazekas. 1733. április 24.
Wimmer Ferencz, üveges. 1783. április 24.
Wimmer János, kutcsináló. 1771. április 24.
Wimmer János, üveges. 1777. április 24.
Windek János, magánzó. 1739. április 6.
Windhager Antal, algazda. 1813. szeptember 13.
Windisch Lipót, kórházi főorvos. 1826. augusztus 21.
Winkler Mihály, asztalos. 1836. október 3.
Wittmesser József, köteles. 1751. április 24.
Wittmesser Mátyás, városi registrator. 1773. április 24., százados; — 1779. április 24. külső tanácsos.
Wolf Ignácz, városi mérőmester. 1753. április 24.
Wolf Ignácz, bognár. 1769. április 24.
Wurm József, kereskedő. 1813. szeptember 13.
Würstlein Jakab, korcsmáros. 1773. április 23.

Zakál János, városi aljegyző. 1769. április 24., százados; — 1771. április 24. külső tanácsos.
Zakál Mihály, marhakereskedő. 1759. április 24.
Zakonyi György, szűrszabó. 1755. április 24.
Zettl Pál, fuvaros. 1731. április 24.
Zitterbarth Mátyás, kőműves. 1807. szeptember 22.
Zofftsák József, czipész. 1800. április 30.
Zofftsák József, asztalos. 1813. szeptember 13.
Zofftsák József, asztalos. 1831. november 21.; valószinűen az előbbinek fia.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

5. *A külső tanácsosok.*

1705-től az 1783. évi utólsó választásig.

A választott polgárságnak megalakulásáig, vagyis 1731-ig elhalt vagy leköszönt külső tanácsosokat †-tel jeleztük, ellenben azokat, a kik még az élethossziglan tartó mandátum birtokában voltak, a választott polgárság névsorozatába, mint oda tartozókat, ott is felvettük.

A külső tanács, mint külön testület 78 évig állott fenn s ezen idő alatt 151 tagot fogadott kebelébe, a kik közül 1731 előtt négyet, 1731 után pedig 31-et, összesen tehát 35-öt, vagyis a külső tanácsosoknak 0·16%-át választották a belső tanácsba.

A külső tanácsból kikerült 35 tanácsos közt volt:

1 ács,
1 csizmadia,
1 fürdős,
7 kereskedő,
1 kir. táblai ügyész,
1 korcsmáros,
1 magánzó,
1 mészáros,
1 patikus,
1 pék,
2 sebész,
1 szabó,
2 ügyvédő,
14 városi tisztviselő.

Ellenben a 151 külső tanácsosnak kereseti ágát a következőkben soroljuk elő:

2 ács,
4 asztalos,
1 bábos,
5 csizmadia,
2 földmíves,
1 fürdős,
1 halász,
1 iskolamester,
2 kádár,
1 kalapos,
1 kapitány,
20 kereskedő,
1 kir. táblai ügyész,
10 korcsmáros,
2 kovács,
2 kőfaragó,
3 kőműves,
2 lakatos,
1 magántisztviselő,
16 magánzó,
6 mészáros,
3 molnár,
1 nyerges,
1 patikus,
3 pék,
3 rézműves,
7 sebész,
3 sörfőző,
6 szabó,
4 szappanos,

www.terc.hu

3 szatócs,
1 szitás,
4 szűcs,
2 szűrszabó,
3 timár,
3 ügyvédő,
2 üveges,
20 városi alkalmazott.

Névszerint pedig a külső tanácsosok a következők:

†Aichmayer Gáspár, sörfőző. 1721. április 28.

†Antzinger Ferencz, magánzó. 1721. november 6.

Augusztin György, szatócs. 1707. április 28.

†Bauer János, korcsmáros. 1705. április 29.

Beankovics Jakab, szatócs. 1769. julius 26.

Bobics Gergely, csizmadia. 1721. ápril 28; — tanácsosnak választották 1731. január 8.

Bobics Imre, csizmadia. 1739. április 24.

Bobics János, magánzó. 1783. április 24.

Bobics Miklós, timár. 1755. április 24.

Bobics Pál, szappanos. 1755. április 24.

Boráros János, kir. táblai ügyész. 1775. április 24; — tanácsosnak választották 1785.

Buda József Miksa, telekhivatali igazgató. 1721. április 20; — tanácsosnak választották 1722. április 20.

†Callinger Kristóf, kovács. 1705. április 29.

Chenu Anathol, korcsmáros. 1721. április 28.

Conty Lipót, kőfaragó. 1747. április 24.

Csontos János, csizmadia. 1777. április 24.

Damianovics György, kereskedő. 1755. április 24.

†Denk Jakab, halász. 1721. április 28.

†Döppel Mátyás, pék. 1705. április 29.

Edecker Mihály, vaskereskedő. 1733. április 24.; — és 1755. április 24.

†Emanuel Miklós, kereskedő. 1721. április 28.

Ernyi Mihály, szűcs. 1777. április 24.

†Ernyi Sebestyén, csizmadia. 1705. április 29.

Eyserich Ádám, kereskedő; 1723. április 26.; — tanácsosnak választották 1739. április 20.

Eyserich Ferencz, kereskedő. 1753. április 24.

Friderich Jakab, molnár. 1735. április 24.

Friwalszky István, városi kanczellista. 1775. április 24.; — tanácsosnak választották 1775. április 24.

Gabler Mihály, üveges. 1767. április 24.

Gartner György, szabó. 1771. április 24.

Gerstl József, fürdős. 1723. április 26.; — tanácsosnak választották 1737. április 29.

Göttersdorfer Godefrid, patikus. 1755. április 24.; — tanácsosnak választották 1769. julius 26.
Grabwinkler Gábor, kádár. 1725. április 24.
Gundl András, korcsmáros, 1777. április 24.

Haas Mátyás, mészáros. 1755. április 24.
†Hassán János, vaskereskedő. 1705. április 19.
Heinz Jakab, szappanos. 1771. április 24.
†Heissler Lőrincz, korcsmáros. 1705. április 29.
†Herisch János, magánzó. 1721. április 28.
†Heusl Ferencz Samu, magánzó. 1705. április 29.
Heüssl Ferencz, kereskedő. 1769. április 24.; — tanácsosnak megválasztották 1777. április 24.
Hochhauser György, kereskedő. 1755. április 24.; — tanácsosnak választották 1775. április 24.
Hofrichter Ferencz, asztalos. 1777. április 24.

Irányossy Antal, Klobusitzky báró inspektorja. 1783. április 24.

Jobst János György, korcsmáros. 1721. április 28.; — tanácsosnak választották 1721. április 28.
†Joseph György, iskolamester. 1705. április 29.
Joseph György, kanczellista. 1739. április 6.; — tanácsosnak választották 1745. április 30.

†Karpfenstein Ferencz, városi fertálymester. 1721. április 28.
Kastberger Ferencz József, városi alkamarás. 1721. április 28; — tanácsosnak választották 1729. márczius 14.
Kastberger Ignácz, városi alkamarás. 1753. április 24.; — tanácsosnak választották 1764. junius 4.
Katics Antal, kereskedő. 1753. április 24.; — tanácsosnak választották 1763. április 24.
†Kherndorfer Gergely János, kereskedő. 1705. április 8.
Kinczel András, mészáros. 1755. április 24.
Kind Ignácz, szűcs. 1777. április 24.
Koppauer Godefrid, pék. 1769. április 24.
Köpf György, könyvkereskedő. 1777. április 24.
Krachenfels Lénárd, korcsmáros. 1751. április 24.
Krausz Fülöp, szűcs. 1781. április 24.
Krégár Mihály, városi főjegyző. 1771. április 24.; — tanácsosnak választották 1785. november 20.
Krines Mihály, magánzó. 1747. április 24.; — tanácsosnak választották 1755. április 24.
Küblwirth János, asztalos. 1755. április 24.
Küser Jakab, ács. 1751. április 24.

Láncz György, sebész. 1777. április 24.
Landmüntzer Mátyás, városi járuló. 1783. április 24.; — tanácsosnak választották 1793. május 7.
†Lansching Ferencz, magánzó. 1721. április 28.
László Imre, marhakereskedő. 1721. április 28.
László László, szűrszabó. 1755. április 24

Tsank Mátyás, korcsmáros. 1771. április 24.

†Turpis György, csizmadia. 1721. április 28.

Ujfalussy Ferencz, magánzó. 1769. április 24.

Ujfalussy János Nándor. lásd: Praunsreitter.

Vaskó Péter, városi kanczellista. 1777. április 24.

†Verseghy Jurkó, földmíves. 1721. április 28.

Viasz Ádám, sebész. 1733. április 24; tanácsosnak választották 1753. április 24.

Waydl Ferencz, szitás. 1759. április 24.

Wetz Pál, üveges. 1733. április 24.

Wittmesser Mátyás, városi regisztrátor. 1779. április 24; tanácsosnak választották 1789. április 2.

Zakál János, városi aljegyző. 1771. április 24.

www.terc.hu

III.

PEST VÁROS TISZTVISELŐI ÉS EGYÉB ALKALMAZOTTJAI 1687—1848.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

III.

Pest város tisztviselői és egyéb alkalmazottjai 1687—1848-ig.

Pest város biráinak és polgármestereinek névsorát eddig Rupp Jakab »Budapest és környékének helyrajzi története« czímű munkájában ismertette legteljesebben, azonban a birák sorát ő is 1692-ben Proberger Jakabbal kezdi meg, a miből az volna következtethető, hogy a tanács 1692 előtt még nem is volt megalakulva, mert tanácsot biró vagy polgármester nélkül képzelni sem lehet.* Rómer Flóris »Régi Pest« és Némethy Lajos »A pesti főtemplom története« czímű munkájában Rupp névsorát Herold Szigfrid nevével megtoldották ugyan, a nélkül azonban, hogy biráskodásának idejét megállapithatták volna, de minthogy ezzel sem birjuk a birák teljes névsorát s máskülömben is Rupp névsorában nemcsak az évekre, hanem a nevekre nézve is fordulnak elő tévedések, úgy ezeknek helyreigazitása, valamint a névsor kiegészitése végett — bele nem

* A budapesti birákat és polgármestereket ismertették: Patachich J. »Történeti jegyzetek sz. kir. Pest városáról«. 1839; — Podhradczky J. »Budapesti birák«. Tud. Tár. 1840. Értek. VII. 296; — Palugyay J. »Buda-Pest szab. kir. városok leirása«. 1852; — Rupp Jak. »Budapest és környékének helyrajzi története«. 1868; — Rupptól átvette: Kőrösi J. »Pest városi statisztikai évkönyv« 1873; — és Kőrösi J. »Budapest nemzetiségi állapota és magyarositása«. 1882.

www.terc.hu

ereszkedve a kisebb eltérések birálásába — csakis a következőket emlitjük meg.

Rupp szerint 1715—1720-ig lennersbergi Lenner Mihály biráskodott volna; lennersbergi Lenner Jánost pedig — a ki valóban 1715—1719-ig volt Pest város birája — 1708—1709-re teszi. A keresztnév felcserélése sajtóhiba is lehet, helytelen azonban L. Mihálynak a birák közé sorolása, a ki biró, t. i választott biró sohasem volt, sőt a »Lennersberg« előnevet sem viselte, de nem is viselhette, mert a Lenner-családdal semmiféle rokonságban sem állott s nem is »Lenner«-nek, hanem »Lehner«-nek hivták s származására nézve kismártoni születésű polgár volt. Lehner Mihály, mint a tanács szeniorja 1708-ban helyettesitette ugyan néhányszor a betegeskedő vagy távol volt birót Proberger Jakabot, de csakis az év első felében, azután már nem, mert a tanács állásától felfüggesztette s minthogy az ellene meginditott fegyelmi vizsgálatot csak 1709. évi deczember hó 6-án fejezték be, ennélfogva ezen idő előtt mint helyettes biró sem működhetett. Sőt 1708-ban nem is lehetett birónak megválasztani már azért sem, mert akkor nem is volt tisztújitás.

Hogy Lehner Mihály mi végett volt fegyelmi vizsgálat alatt, erre nézve, valamint állitásunk bizonyitására adjuk itt az 1709. évi deczember hó 6-án kelt következő felmentő határozatot, melyből az is kitünik, hogy akkor nem Lenner, hanem Proberger Jakab volt a biró, és pedig:

»Hr Michl Lehner kombt Suplicando ein umb cessirung seiner Suspension vndt admittirung seiner vorigen Raths Session, Submittirt sich in allen vndt deprecirt seine angeklagte Fehler, verspricht bessere aufführung vndt observirung Seines Raths Eydt.

Hr. Proberger wendet in particulari hier ein Seine erlittene Injuris als Statt Richter, dass Hr. Lehner öffentlich gemeldet, Er habe ihm keine ausrichtung geben.

Hierüber in pleno deliberirt, vndt ist erkennet Hr. Michl Lehner hat wider den Rath gefehlet, dass Er die Privilegien habe wollen in deme schwächer sehen, da Er meldet es Seye besser noch unter der Administration zu stehen.

2-do, dass Er nicht ohne grossen Verdacht gestanden mit den unwilligen Burgern, wo nicht offentlich doch heimblich gehalten zu haben, vorbey die verschwiegenheit in Rath ledirt, vndt übertretten ist.

3-io, dass er durch sein gemeinschaftlich halt mit dem Trunckpfuhle vnd albernes Redten, wodurch leichtlich ein Rathsmitglidt von Einem Burger an Statt des Schuldigen Ehr vndt respect Verachtung causirt, so einem Magistrat nicht anständig, noch solcher, Ein desgleiches an Einem Raths Herrn kann geduldet werden.

4-to, ist es auch Einem Rath daran gelegen, dass ein Rathsmitglidt der Statt ihre schuldten auch sollen richtig machen, vndt restituiren.

vndt weillen dann 5-tens Hr. Jakob Proberger in particulari als Richter in deme mit sambt den Magistrat hoch angergriffen ist, dass Er Hr. Lehner in publico vermeldet, Er Hr. Proberger habe ihme keine ausrichtung gegeben.

Als solle Hr. Lehner vor Erstlichen Hrn Proberger wegen solchen schmähigen angriffen die anmehmbliche Satisfaction trachten zu verschaffen, vndt dann puncto 2-do wegen der Statt restirenden Schulden vor Ehe Richtigkheits oder Versicherung geben, dann was an Vass, bottig, Statt Cassam vndt anderes bey demselben noch ist, dasselbe dem Stattwachtmeister einhändigen, nach diesem vndt so fern solches volbracht sein wirdt, obschon nach ruminirung dessen begangenen Redten, vndt Thun so immordiate wider die Ratsordnung vnd der Statt Privilegien lauffet, derselbe dardurch verschuldet, dass man wo nicht auf gänzlicher Suspension von der Raths Session, doch wohl auf die Degradirung von dem ältern Siz schreitten könne, vndt ihme den lezten Rath Siz durch diess bekhante verschuld zu erkhenen sollte, so hat man aber Sein schriftliche Submission vndt versprochene Verbesserung angenohmen, vndt Hoffnung dass derselbe also, wie Er seine Fehler erkhent also ins künftig sich wie ein Rathsmitglidt besser aufführen, vndt Seine Raths flicht, welche ihme dann vor Rath repetirt wordten, vndt Er von neyen zu dess Raths mehrer Versicherung ablegen wird. wohl eingedenkht, vndt darwider nicht handtln werde, widrigenfals derselbe sich bey einer widerlebung wider den Raths Aydt, vndt dessen observanz einiger volligen amonirung von Rath zu befehlen hat, vndt auch gewiss erfolgen werdte.«

Továbbá hiányzik Rupp névsorából az 1836—1848 években birónak megválasztva volt Eichholz János, Havas József és Tretter György neve; az utóbbi helyett azonban Szász (helyesebben: Száz) Mátyást vette a birák közé, a ki szintén mint helyettes biró működött az országgyülésre küldve volt Tretter biró helyett.*

* Száz Mátyást az 1848-diki tisztújitáson választották meg főbirónak, de miután erről az állásról még a tisztújitás folyama alatt leköszönt, illetve esküt sem tévén, megválasztását el nem fogadta, ennélfogva a birák közé fel sem vettem.

A birák és polgármesterek névsorának kiegészitésén kivül összeállitottuk még az alpolgármesterek és tanácsosok névsorát 1873-ig, vagyis a testvérvárosok egyesitéseig; a többi alkalmazottakét 1848-ig. Erre a munkára eddig még nem vállalkozott senki, de nem is volt várható, hogy egy ily rendkivüli fáradságos és mit sem mutató munkához valaki hozzáfogjon, a mihez nemcsak türelem és a székesfővárosi levéltár anyagának ismerete szükséges, de kell, hogy a kutató a különböző korszakban alkalmazásban volt kezelési módról is alapos tudomással birjon.

A mit itt nyujtunk, ez sem vitathatja magának a teljességet; hiányok itt is lesznek találhatók. A polgármesterek, birák és tanácsosok 1873-ig, a tisztviselők 1848-ig teljes számban vannak elősorolva; a mi csekély hiány van, az csakis a választás alá nem került, hanem a tanács utólagos jóváhagyásával, de a név megnevezése nélkül megfogadott alantos személyzetre, különösen pedig a főkapitánytól alkalmazott poroszlókra esik.

De hiányozni fog oly ingyenes gyakorló vagy egyéb alantos személy, a kit nem a tanács, hanem az illető hivatal igazgatója alkalmazott s ezek nevei semmiféle alkalomból a jegyzőkönyvekben megemlitve nincsenek.

A névsorban azoknál, a kiknek megfogadása jegyzőkönyvbe nincs iktatva, azt az évet tüntettük ki, a melyben az illetőt legelőször megemlitve találtuk.

A névsorból fel fog tűnni, hogy egyik-másik kisebb tisztviselő az alantos állásból egyenesen tanácsosi rangra jutott. Ezen az olvasó meg ne ütközzék; az illetőt nem mint tisztviselőt, hanem mint a külső tanács tagját választották tanácsosnak. De található egy magasabb állásból kisebb állásra való átlépés is, a mi nem tekinthető degradálásnak; ily esetekben az illető vagy maga kérte a terhesebb állásból való áthelyezését egy kisebb és felelősséggel nem járó állásra, vagy lemondván állásáról, nehány év mulva újra mint járuló vagy gyakorló lépett a város szolgálatába.

A pestvárosi hatóság szolgálatában állott személyek névsorát adjuk a következő sorrendben:

1. a birákat,
2. a polgármestereket,
3. az alpolgármestereket,
4. az összes alkalmazottakat; az utóbbiakat azonban csak 1848-ig.

A tanácstagok közt fel van sorolva:

1687—1871-ig, vagyis 183 éven át fennállott birói álláson	33	személy.
1773—1873-ig, vagyis 100 éven át fennállott polgármesteri álláson	22	»
1843—1873-ig, vagyis 30 éven át fennállott alpolgármesteri álláson	4	»
1688—1873-ig, vagyis 185 éven át fennállott tanácsosi állásokon s p. 180 rendes, 7 helyettes és 22 tiszteletbeli tanácsos, összesen tehát	209	»

A 209 tanácsosból az 1848 előtti korszakra 140 tanácsos esik, a kiknek előbbi állását, illetve kenyérkeresetét a következőkben mutatjuk ki, u. m.:

1 ács,	2 mészáros,
1 ágyúöntő,	1 molnár,
1 asztalos,	3 patikus,
1 bognár,	2 pék,
1 csizmadia,	3 sebész,
1 fürdős,	1 sörfőző,
1 földmíves,	1 szabó,
15 ismeretlen foglalkozású, esetleg magánzó,	1 szűcs,
	1 tanitó, illetve professzor,
4 katonatiszt,	1 timár,
15. kereskedő,	67 tisztviselő,
4 korcsmáros,	9 ügyvédő.
1 kőműves,	1 üveges.
1 köteles,	

E szerint tehát a legtöbb tanácsos, vagyis ezeknek 0·47%-ka a tisztviselőkből, 0·11%-ka pedig a kereskedőkből került ki, mig 0·42%-ka más-más foglalkozásra esik.

Nemzetiség tekintetében a tanács tagjainál is azt tapasztaljuk, hogy a német nevűek voltak többségben, a mennyiben csak 0·26%-ka volt magyar, bár a németek közt is voltak többen, a kik, ha nem is teljesen megmagyarosodva, mégis nagyon jól beszéltek magyarul. Az idegen hangzású nevek viselői közül pedig a múlt századból biztosan tudjuk, hogy:

www.terc.hu

Bobics, Butsch (talán Bús), Friebeisz, Friewaldszky, Katics, Kregár, Krines, Margalics és a két Scopek magyar családból származtak.

A névmagyarositás, illetve az idegen hangzású névnek magyarrá változtatása 1848 előtt oly elenyésző kis százalékban fordul elő, hogy ezeket külön felsorolni majdnem felesleges, minthogy a névmagyarositást minden egyes személynél az összes alkalmazottak névjegyzékében amugy is jeleztük, könnyebb áttekintés végett mégis ide iktatjuk a következőket, nevezetesen:

A tanács tagjai közül:

Alkér,	előbb	Alker.
Buday,	»	Wuda.
Hepesváry,	»	Hepp.
Járy,	»	Tretter.
Tölgyessy,	»	Eichholcz.
Ujfalussy,	»	Praunsreitter.
Vajdaffy,	»	Vojdisek.

A kisebb tisztviselők közül:

Erényi,	előbb	Lostainer.
Köry,	»	Köhr.
Lajosy,	»	Ludvig.
Virady,	»	Kerschbaum,
Vecseghy.	»	Vecserinácz.

A lelkészek közül:

Déry,	előbb	Mráz.

Ide sorolhatók még, bár idegen hangzásukat megtartották:

Josephy	előbb	Joseph.
Pekáry,	»	Pekarik,
Széber,	»	Seeber.

Az utóbbiaktól eltekintve 1848-ig, vagyis 160 év alatt 13 névmagyarositás fordult elő a több mint 2.800 személyből állott városi alkalmazottak között; bizony nagyon kevés s ezeknek is egynéhánya megtarthatta volna inkább régi nevét, hogysem a magyar nyelvet »Járy, Kőry, Virady« s több eféle szörnyszülöttekkel gazdagitsák. De ne rójjuk meg ezért őket, a szándék

dicséretes; hisz ma is találjuk egy seregét az ily újdonsült neveknek, a mit tudatlanságból gyártanak, azt hivén: hogy ha a név »i«- vagy »y«-nal végződik, ezzel máris magyar nevet vettek fel.

A névsorban található ugyan több oly név, a melyeknek erőltetett magyarositása felismerhető, ezek viselői azonban már a magyarositott névvel léptek a város szolgálatába.

* * *

1. Pest város birái. 1687—1871.

1687. Watula János Jakab, 30-ad hiv. ellenőr.
1688. 1. Petschmann, albiró; csász. kapitány.
2. Knipper János Bálint, csász. hadnagy.
3. Karpfenstein János Kristóf, csász. katonatiszt.
1689—1692. Blumenfelsi Herold János Henrik Szigfrid, patikus.
1692. Eschenbrucker Fülöp, korcsmáros.
1693 Proberger Jakab, sörfőző.
1694. Herold Szigfrid.
1695—1697. Proberger Jakab.
1697. 1. Eschenbrucker Fülöp.
2. Herold Szigfrid.
1698—1701. Proberger Jakab.
1701. Herold Szigfrid.
1702—1709. Proberger Jakab.
1709–1715. Eisenthali Eyserich Samu, vaskereskedő.*
1715—1719. Lennersbergi Lenner János, ács.
1719—1723. Sauttermeister Ferencz József, kereskedő.
1723—1725. Neander Beát János, csász. hadélelmezési igazgató.
1725—1727. Eyserich Samu.
1727—1731. Sauttermeister Ferencz József.
1731—1741. Partl Gáspár Antal.
1741—1749. Kerschbaumer Tóbiás.
1749—1751. Partl Gáspár Antal.
1751—1759. Mosel József.
1759—1762. Kerschbaumer Tóbiás.
1762—1769. Mosel József.
1769—1771. Josephy György**
1771—1773. Mosel József.

* Rupp szerint hibásan »Eisensteini«.

** Joseph György német iskolamester fia s mint tanácsos vette fel a »Josephy« nevet

1773—1777. Josephy György.
1777—1783. Papich János.
1783—1785. Lehner Tóbiás.
1785—1787. Kregár Mihály; minthogy azonban megválasztását legfelsőbb helyen meg nem erősitették, ezen idő alatt Hülff Móricz Bálint polgármester működött mint helyettes biró.
1787—1790. Hülff Móricz Bálint, csász. őrnagy.
1790—1807. Boráros János, ügyvédő.
1807—1819. Szlatinyi Ferencz.
1819—1825. Steinbach Ferencz.
1825—1826. Steinbach Ferencz 1825-ben birói állásáról lemondván, a tisztújitásig a helyettes biró Veidinger János volt.
1826—1836. Makk Antal.
1836—1838. Eichholcz János.
1838—1843. Havas József.
1843—1845. Tretter (Járy) György.*
1845—1848. Járy (Tretter) Györgynek 1845-ben történt leköszönése következtében az 1848-diki tisztújitásig Száz Mátyás mint helyettes biró működött, mely tisztséget egyébiránt máris 1843 óta, az országgyülésre küldve volt Tretter György helyett ellátta.
1848. Gräffl Ferencz.
1849—1861. Szekrényessy Endre.
1861. 1. Gräffl Ferencz.
2. Horváth Ferencz.
3 Makovicz Ede.**
1862—1865. Tölgyessy Károly.
1865—1867. Thanhoffer Pál.
1867—1871. Agorasztó Miklós.

* * *

2. Pest város polgármesterei. 1773—1873.

1773—1783. Mosel József.
1783—1785. Papich János.
1785—1787. Hülff Móricz Bálint, csász. őrnagy.
1787—1803. Kregár Mihály.
1803—1807. Kregár Mihály elhalálozása folytán 1803-tól az 1807-diki tisztújitásig mint helyettes polgármester: Boráros János működött.

* Tretter György nevét 1843-ban »Járy«-ra változtatta.
** Rupp szerint: Makovecz. Valószinüen sajtóhiba.

1807—1813.	Kögl János József, csász. hadbiró.
1813—1819.	Veidinger János.
1819—1827.	Fellner Benedek.
1827—1829.	Fellner Benedeknek 1827-ben bekövetkezett halála következtében a tisztújításig mint helyettes polgármester Boráros János működött.
1829—1838.	Seeber (Széber) Károly.
1838—1843.	Eichholcz János. 1839 után a magyarosított »Tölgyessy« névvel működött.
1843—1848.	Szepessy Ferencz.
1848.	Rottenbiller Lipót.
1849.	1. Lechner Károly *
	2. Rottenbiller Lipót.
	3. Koller Ferencz.
1850.	1. Ságody Sándor helyettes.
	2. Terczy Szilárd.
1851.	Friedrich György.**
1852.	Appiano József, helyettes.
1852—1856.	Krászonyi József, helyettes.
1856—1860.	Conrad Gusztáv.
1860—1861.	1. Ságody Sándor, helyettes.
	2. Kerékjártó Alajos, helyettes.
	3. Rottenbiller Lipót.
1861—1864.	Krászonyi József.
1864—1867.	Rottenbiller Lipót.
1867—1868.	Szentkirályi Mór.
1868—1873.	Szentkirályi Mórnak 1866-ban történt leköszönése folytán Pest városának, minthogy ezután tisztújitást nem tartott, nem is volt többé választott polgármestere; a testvérvárosok egyesitéseig mint helyettes főpolgármester Gyöngyösi (Gamperl) Alajos működött.

* * *

3. Pest város alpolgármesterei. 1843—1873.

1843—1848.	Rottenbiller Lipót.
1848—1867.	Ságody Sándor.
1867—1868.	Gamperl Alajos.
1868—1873.	Kada Mihály, mint helyettes alpolgármester.

* * *

* Rupp szerint hibásan »Lechner János«.

** Czime nem polgármester, hanem »Pestvárosi hatósági főnök« volt.

*4. Pest város tanácsosai. 1688—1873.**

Agorasztó Miklós. 1861.
Aigner Miklós. 1848.
Alkér Antal, tisztviselő. 1843.
Alter József (tiszteletbeli tan.). 1851.
Appiano József (tiszteletb. tan.). 1851.
Appl József, (tiszteletb. tan.). 1851.

Banovszky Jakab, mészáros. 1692.
Becker Lipót (tisztb. tan.). 1850.
Békey Imre. 1867.
Bernáth József, tisztviselő. 1829.
Biankoviz Jakab, kereskedő. 1698.
Bisenti Frigyes. 1864.
Bobics Gergely, csizmadia. 1731.
Bogisich Lajos, 1867.
Boráros János, ügyvédő. 1785.**
Bozda Naum (tisztb. tan.). 1850.
Brand (?) ismeretlen foglalk. 1715.
Brean Móricz, kereskedő. 1705.
Buchler Benedek (tisztb. tan.). 1851.
Buday Gabriel, tisztviselő. 1767.
Buday József Miksa, tisztviselő. 1722. ***
Butsch Mihály, ismeretlen foglalk. 1690.
Burghardt Ferencz (tisztb. tan.). 1860.

Camerer András, ismeretlen foglalk. 1689.
Czigler Nándor (helyettes tan.). 1852.

Dalmady Sándor, ügyvédő. 1688.
Damianovics György, tisztviselő. 1813.
Diák János, molnár. 1689.

---

* Ezen névjegyzékbe felvettem a tiszteletbeli- és a helyettes tanácsosokat, azonban csakis azokat, a kik rendes tanácsosi rangra nem juthattak, de mégis mint tanácsosok működtek. Helyettes tanácsos hat van felsorolva, ezek közül Ritter István állásáról lemondott. Gerlóczy Károly pedig 1873 óta a székes főváros első alpolgármestere volt s nyugalomba vonult 1897-ben. A többiekről az összes alkalmazottak névsora ad felvilágositást.

** Boráros, a vál. polgárság névjegyzékében mint kir. táblai ügyész van megnevezve; helyes mind a kettő, a mennyiben előbb mint tisztviselő, később vagyis a mikor tanácsosnak választották, már mint magán ügyvédő működött.

*** A »Buday« név a névmagyarositás harmadik alakulása; mint rácz embernek eredeti neve »Wuda« volt, ebből származott saját aláirása szerint: »Buda«, később »Budi« s végre »Buday«.

www.terc.hu

Doleviczenyi Sándor, ügyvédő. 1786.
Domokos József, ügyvédő. 1790.

Ebenhöch Antal, tisztviselő. 1802.
Ebner Fidél (tisztb. tan.). 1853.
Eggenberger Nándor (tisztb. tan.). 1860.
Egry Ferencz, 1857.
Eichholcz (Tölgyessy) János, tisztviselő. 1824.
Eiszner Alajos, tisztviselő. 1826.
Eschenbruckher Fülöp, korcsmáros. 1690.
Eyserich Ádám, kereskedő. 1739.
Eyserich Samu, kereskedő. 1705.

Fellner Benedek, tisztviselő. 1813.
Feszl Ágoston. 1848.
Freibeisz Ferencz, tisztviselő. 1731.
Friwaldszky István, tisztviselő. 1775.

Gamperl Alajos. 1849.
Gerlóczy Károly (helyettes tan.). 1869.
Gerstl József, fürdős. 1737.
Goniczy Ferencz, tisztviselő (helyett. tan.). 1838.
Goszleth Ferencz, tisztviselő. 1807.
Gotthardy Ferencz, kereskedő. 1789.
Gozón Mátyás, (tiszteletb. tan.) 1845.
Göttersdorfer Godefrid, patikus. 1769.
Gratzer Antal. 1861.
Gräber Antal, tisztviselő, (tisztb. tan.) 1801.
Grosz Ferencz, (tisztb. tan.) 1850.
Gyöngyesi János, ismeretlen foglalk. 1699.
Grossinger Lipót (tisztb. tan.). 1860.

Hagymásy János, ismeretlen foglalk. 1703. (?)
Hamza Máté. 1861.
Hanstoviz Ferencz, asztalos. 1689.
Hassel György, ismeretlen foglalk. 1688.
Havas József, tisztviselő. 1831.
Heller Ferencz. 1864.
Hepesváry Antal, tisztviselő. 1846.
Herold Szigfrid, patikus. 1689.
Heüssl Ferencz, kereskedő. 1777.
Hochecker József, tisztviselő (helyettes tan.). 1847.
Hochhauser György, kereskedő. 1775.
Hoffmann Antal, kereskedő. 1807.

www.terc.hu

Hollovics Boldizsár, 1843.
Hupf Mihály, tisztviselő. 1826.
Hülff Móricz Bálint, csász. őrnagy. 1785.

Jobst János, korcsmáros. 1730.
Josephy György, tisztviselő. 1745.

Kacskovics Lajos. 1861.
Kada Mihály. 1866.
Kádár Ferencz. 1867.
Kalcher Márton, kőműves. 1692.
Kálóczy Károly, tisztviselő. 1843.
Kamermayer Károly. 1867.
Kanicser János. 1848.
Karpfensten József Kristóf, katonatiszt. 1688.
Kasenczky József. 1867.
Kasselik János. 1848.
Kastberger Ferencz József, tisztviselő. 1729.
Kastberger Ignácz, tisztviselő. 1764.
Kászonyi Tamás, ismeretlen foglalk. 1715.
Katics Antal, kereskedő. 1763.
Kayser János Arnold, ismeretlen foglalk. 1688.
Kerékjártó Alajos. 1861.*
Kerschbaumer Ferencz József, ismeretlen foglalk. 1729.
Kerschbaumer Tóbiás, tisztviselő. 1730.
Kleinhäckl György, pék. 1689.
Kolb János, kereskedő. 1843.
Koller Ferencz, ügyvédő. 1843.
Koller Ignácz (tisztb. tan.) 1851.
Koller N. János, tisztviselő. 1813.
Komlóssy Antal, tisztviselő. 1819.
Korher János, tisztviselő. 1831.
Kögl János József, csász. hadbiró. 1786.
Kregár Mihály tisztviselő. 1785.
Krines (Crines) Mihály, tisztviselő. 1755.

Landmünzer Mátyás, tisztviselő. 1793.
Lechner Károly, tisztviselő. 1838.
Lehner Mihály, korcsmáros. 1698.
Lehner Tóbiás, tisztviselő. 1767.
Leistner Tóbiás, korcsmáros. 1701.
Lendvay György, tiszttartó. 1688.

* Hirneves történetirónk Kerékgyártó Árpád, 1864 óta egyetemi professor.

www.terc.hu

Lenner János, ács. 1715.
Limburg János (helyettes tan.) 1851.
Linzer János, kam. igazg. tisztv. 1696.
Lombay Imre. 1848.

Macsik Lajos. 1864.
Madedl János, tisztviselő. 1843.
Makk Antal, tisztviselő. 1813.
Makk Gusztáv. 1851.
Margalics János, szabó. 1741.
Mihics Sebestyén, tisztviselő. 1790.
Mirth Antal. 1864.
Mittermayer Tóbiás, vaskereskedő. 1733.
Monaszterly Sándor. 1849.
Morlin Imre, tisztviselő. 1822.
Morlin Imre. 1861.
Mosel Antal János, szindikus. 1692.
Mosel József, tisztviselő. 1749.
Muskatirovics János, ügyvédő. 1786.

Neander Beát János, csász. hadélelm. igazgató. 1704.
Neumayer Tivadar, tisztviselő. 1843.
Nusspicker János, budai ágyúöntő. 1696.

Osterwald Zakariás, patikus. 1714.

Pajor Titusz. 1861.
Papich János, tisztviselő. 1774.
Partl Gáspár Antal, tisztviselő. 1722.
Paschgall Antal, tisztviselő. 1785.
Paschgall János György, pék. 1747.
Patachich József, tisztviselő. 1834.*)
Patisz Károly, tisztviselő. 1838.
Pecz Miksa, sebész. 1773.
Perger Ignácz (tiszt. tan.) 1860.
Perghold Lukács Pál, professor. 1777.
Péterffy Lajos. 1864.
Pichler Lőrincz, tisztviselő. 1773.
Pintér György, ügyvédő. 1813.

*) Foglalkozott az irodalommal. Pest városára vonatkozó munkáiból kiemelhető: Szabad kir. Pest városának leirása. 1831. — Die Bürger Pest's in der Vorzeit und in der Gegenwart. 1834. — Sz. kir. Pest városában 1767. óta választott külső és belső tanács tagjai stb. 1834. — Történeti jegyzetek Pest városáról. 1839. stb. Kisebb munkálatai az akkori folyóiratokban jelentek meg.

www.terc.hu

Piry (és Purey) N., bognár. 1689.
Pisztory Jakab, tisztviselő. 1834.
Pisztory János, tisztviselő. 1802.
Piwerling Lajos, csász. kapitány. 1704.
Polgár Károly. 1848.
Pollermann Mátyás, ismeretl. foglalk. 1699.
Popovics Sándor. 1864.
Posch János, (tisztb. tan.) 1851.
Pressel Pál, üveges. 1690.
Preyszler József, 1864.
Proberger Jakab, sörfőző. 1688.
Pürkarth (Pirkarth) Pál, timár. 1689.

Radoicsics Dömötör, tisztviselő, (tisztb. tan.) 1801.
Rajkovics Márk. 1867.
Rigler Ferencz. 1861.
Ritter István, (helyett. tan.) 1850.
Rottenbiller Lipót, tisztviselő. 1843.*)

Ságody István, ügyvédő. 1813.
Ságody Sándor. 1856.
Sántha Gábor, 1867.
Sarlay József, tisztviselő. 1787.
Sauttermeister Fer. József, kereskedő. 1702.
Sax Simon, köteles. 1692.
Schiefner Gyula. 1848.
Schwarz József, tisztviselő. 1796.
Scopek Ferencz, kereskedő. 1714.
Scopek Ferencz ifj., tisztviselő. 1741.
Sebastiani Frigyes, (tisztb. tan.) 1860.
Sebestyén Pál. 1864.
Seeber Károly, tisztviselő. 1819.
Senigen Mihály, sebész. 1688.
Staffenberger István (tisztb. tan.) 1860.
Steinbach Ferencz, tisztviselő. 1813.
Steinbach István. 1861.
Steindl Ferencz, (tisztb. tan.) 1860.
Strohmayer Ferencz. (tiszt. tan.) 1860.
Strokay Boldizsár. 1864.
Szalay István, mészáros. 1735.

*) Rottenbiller mint tanácsos tulajdonképpen nem működött, minthogy tanácsosnak történt megválasztása után ugyanazon tisztujitáson azonnal megválasztották alpolgármesternek.

www.terc.hu-www.terc.hu

Száz Mátyás, tisztviselő. 1834.
Szekrényessy Endre, ügyvédő. 1838.
Szelke József. 1861.
Szepessy Ferencz, tisztviselő. 1824.
Szlatinyi Ferencz, ismer. foglalk. 1807.
Szloboda János. 1861.
Szloboda Mihály, tisztviselő. 1824.*)
Sztojkovics Gergely, tisztviselő. 1755.
Szunyogh Imre, nemes. 1705.

Terczy Szilárd. 1848.
Thaisz Elek. 1848.
Tirnberger András, tisztviselő. 1807.
Tóth Mátyás, ismertl. foglalk. 1688.
Tölgyessy János, lásd: Eichholcz.
Tölgyessy Károly. 1861.
Tretter (Járy) György, tisztviselő. 1836.
Tury István. 1867.

Ujfalussy (előbb: Praunsreitter) János Nándor, kereskedő. 1751.

Vass Jakab, szűcs. 1808.
Veidinger János, tisztviselő. 1807.
Viasz Ádám, sebész. 1753.
Vojdisek (később: Vajdaffy) József, tisztviselő. 1838.
Vukovics Mihály, tisztviselő. 1819.
Vishay (és Wisey) József Mihály, kereskedő. 1715.

Wagner János, (tisztelb tan.) 1851.
Walthier Antal, (tisztb. tan.) 1860.
Wesselini Mihály, földmíves. 1689.
Wieser Ferencz (tisztlb. tan.) 1860.
Wieser Nándor, (tisztlb. tan.) 1860.
Wilsersheimb Miklós, kam. igazg. tisztv. 1705.
Wittmesser Mátyás Tóbiás, tisztviselő. 1789.
Wuda József Miksa, lásd: Buday.

Zombory Vazul, tisztviselő. (helyett. tan.) 1844.
Zuniok Imre, lásd: Szunyogh.

***

*) 1845-ben nemességet kapott.

www.terc.hu www.terc.hu

5. *Pest város összes alkalmazottjai. 1687—1848.*

Abczy István, magyar iskolamester. 1689.
Abrovszky József, tömlöcztartó. 1842.
Acker, lásd: Ocker.
Adamovics Alajos, éjjeli őr. 1772; — drabant. 1778.
Adolph Keresztély, éjjeli őr. 1791.; — börtönőr. 1797.
Affenberger Rókus, orgonatipró. 1808.
Agner Ferencz, drabant. 1794.
Aichmayer János, biztos. 1824.
Aichtmayer (Eichtmayer) Mihály, járuló. 1728.; — járuló. 1733. — kanczellista. 1733.
Aigel Glycerius, professor. 1788.
Aigner Ferencz, drabant. 1796.
Aigner Ferencz, fiárvaházi pénztáros. 1844.
Aigner Miklós, tisztb. aljegyző. 1839; — letétpénztáros. 1864.; — tanácsos. 1848.
Ailtser János, börtönőr. 1779.
Ainzenberger János, halottbemondó. 1768.
Alberth János, kerülő. 1810.
Albrecht, fertálymester. 1719.
Albrecht Alajos, drabant. 1806.
Albrecht Ignácz, éjjeli őr. 1826.
Albrecht Jozefa Anna, bába. 1786.
Albrecht Lajos, drabant. 1806.; — káplár. 1809.
Alkér Antal, tanácsos. 1843.; — nyugalomba vonult 1867-ben.
Állásy János, józsefvárosi tanitó. 1821.
Allendorf Ignácz, hidvámszedő. 1792.
Alter Antal, józsefvárosi esküdt. 1787.
Alter József, fiárvaházi főgondviselő. 1848.
Alter Márton józsefvárosi esküdt. 1791.
Ambler Tamás, plébános. 1710.
András, béres. 1763.
Andreás, rókusi remete egyuttal sekrestyés. 1778.
Anger János, törvsz. szolga. 1716.
Appl József, gyakorló. 1846.
Aranyos János, drabant. 1834.
Arnold Keresztély, útfelügyelő. 1798.; fertálymester. 1800.
Arnold Kristóf, iskola-épitő bizotts. kanczellista. 1802.; — kórházi kanczellista. 1814.; — fertálymester. 1821.
Arnold Sándor fertálymester. 1815.; — tisztb. fertálymester. 1826.
Arzt József, csősz. 1800.
Augusztin Domokos, Kratzer (talán útkaparó). 1814.
Augusztin György, adószedő. 1710.; — magyar szószóló. 1727.
Aul József, halottbemondó. 1833—1839.
Ausser István, fertálymester. 1786.
Axamet, drabant. 1733.
Axamethy Imre, hidvám ellenőr. 1778.
Axamethy István, drabant. 1741.
Axmann Domokos, halottbemondó. 1825.

Baar Jakab, gyakorló. 1806.; — járuló. 1808.
Babnigg Máté, karmester. 1846.
Bacher János, templom-gondviselő. 1787.
Bacher János, tehénpásztor. 1791.

Baischek András, levélhordó. 1821.
Baitz János, segédtanitó. 1843.
Bajor József, fabiztos. 1821.
Bálind, drabant. 1756.
Ballas (Balázs) Mihály, gulyás. 1721.
Ballas Tóth, gulyás. 1721.
Ballogh István, drabant. 1788.
Bambert József, éjjeli őr. 1701.
Banovszky Jakab, tanácsos. 1692.
Baranyi Pál, plébános. 1702.
Barcsa N., drabant. 1844.
Barczen Gábor, segédtanitó. 1839; — fiárvaházi tanitó. 1847.
Barinay, ügyvédő. 1723.
Barkó János, szolga. 1844.
Barmos János, kapuőr. 1739.
Barta Károly, tisztb. orvos. 1838.
Bartay Endre, diurnista. 1826; — kamarási segéd. 1829; — kiadó. 1838.
Bartay József, tisztb. orvos. 1839.
Bathó István, gyakorló. 1846.
Bauer, drabant. 1736.
Bauer (Pauer) Gáspár, templomgondviselő. 1745.
Bauer Gáspár, ferenczv. templomgondviselő. 1824.
Bauer Mihály, vámőr. 1791.
Baumann Antal, józsefv. templomgondviselő. 1844.
Baumann Bódog, kórházi ápoló. 1810.
Baumann Károly, józsefv. esküdt. 1834; — józsefv. templom-gondviselő. 1844.
Baumann Márton, börtönőr. 1784.
Baumberger Márton, drabant. 1693.
Baumeister, agens. 1699.
Baumgarten Márton, fiárvaházi felügyelő. 1847.
Baumgartner János, fertálymester. 1712.
Baumhauer János, józsefv. esküdt. 1783.
Baumhauser Erzsébet, bába. 1787.
Bay Ferencz, gyakorló. 1811.
Bayer Antal, díjtalan gyakorló. 1840 és 1841; — díjas gyakorló. 1844; — járuló. 1845.
Bäcker György, belv. tan. 1836. ferenczv. tanitó 1842.
Bäumler Katalin, bába. 1791.
Becher Lipót, ferenczv. esküdt. 1813.
Bechoszka József, templomszolga. 1815.
Beck Ferencz, sebész. 1787.
Beck József, zenész. 1800.
Beck József, éjjeli őrvezető. 1844.
Beck Mátyás, járuló. 1796; — helyettes kanczellista. 1803; — kanczellista. 1810; — kamarási ellenőr. 1813.
Beckel Ferencz, szakács. 1772.
Becker András, drabant. 1800.
Becker Károly Lipót, allevéltáros. 1813.
Bede Mihály, drabant. 1844.
Bedenmann József, ferenczv. biró. 1841.
Bedő János, lovaskerülő. 1845; — fenyitőbizotts. rendőr. 1846.
Beidl Keresztély, gulyás. 1722.
Beigelbeck Mihály, kerülő. 1843.
Beindorf (Peindorf) Katalin, bába. 1833.
Beke Márton, tanár. 1778.
Békeffy Miklós, gyakorló. 1842; — aljegyző. 1843; — törv. aljegyző. 1848.
Belics Sándor, gyakorló. 1842; — számvevőségi kanczellista. 1843. — számtiszt. 1845.
Beliczay János, fabiztos. 1846.
Belinek, lásd: Gellinek.

www.terc.hu-www.terc.hu

Bellágh József, gyakorló. 1845; — tisztb. aljegyző. 1846; — törv. aljegyző. 1848.
Bellieno János Jakab, járuló. 1751; — kanczellista. 1754; — adószedő. 1763; — aktuarius. 1775.
Belnay Márton, gyakorló. 1810.
Bencsik János, drabant. 1847.
Bene Ferencz, kórházi igazg. orvos. 1806.
Bene Rezső, kórházi sebész. 1842.
Benesch Jakab, segédtanitó 1820; — német kántor és belv. tanitó. 1822.
Bengraf (Pengraf) József, zenekarigazgató. 1784.
Benke Endre, gyakorló. 1843; — hely. kanczellista. 1844; — letéthiv. ellenőr. 1846.
Benkóczy József, járuló. 1811; — allevéltáros. 1819; — kiadó. 1821; — aljegyző. 1826; — tisztb. főjegyző. 1840.
Benyó Antal, járuló. 1777; — kanczellista. 1787; — hely. számtiszt. 1796; — kamarási ellenőr. 1797; — adópénztári ellenőr. 1801; — hely. kamarás. 1805.
Bercsényi János, fabiztos. 1776.
Berdon György, gulyás. 1701.
Bereczky Sándor, biztos. 1810; — vásárbiztos. 1812.
Berger (Perger) Éva, bába. 1784.
Berger Péter Frigyes, Wasserer (?) 1701.
Bergmayer Antal, kórházi ápoló. 1799.
Bergmayer Fülöp, börtönőr. 1801.
Berkovics György, terézv. biró. 1792.
Bernáth Antal, diurnista. 1810.
Bernáth József, gyakorló. 1810; — járuló. 1811; — tisztb. ügyész. 1812; — aktuarius. 1813; — jegyző. 1819; — főjegyző. 1826; — tanácsos. 1829; — † 1836.
Bernát József, mezei biztos. 1845.
Bernauer Ferencz, fiárvaházi orvos. 1843.
Bernhard Ádám, drabant. 1838.
Bernhard András, börtönőr. 1796
Bernhard József, járuló. 1809.
Bernovics Mátyás, tan. szolga. 1748; — ajtónálló. 1777.
Bernwald Sebestyén, szakács. 1753.
Besönti Karolina, bába. 1782.
Bessenyei Szabó György, lásd: Szabó Gy.
Besznit (Pesznit és Pösznit) Orbán, kántor és német iskolamester. 1787.
Besznit Katalin, bába. 1787.
Beták József, kórházi sekrestyés. 1846.
Beyer József, fabiztos. 1814.
Beywinkler József, tisztb. terézv. esküdt. 1800; — ugyanott biró. 1813; — ugyanott esküdt. 1843.
Biankovitz Jakab, tanácsos. 1698.
Bibamo, tanitó. 1841.
Bibel György, éjjeli őr. 1697.
Biber Péter, kórházi szolga. 1814.
Bilch Ferencz, terézv. esküdt. 1843.
Binder Márton, fertálymester. 1697.
Bindter Lőrincz, zenész. 1722.
Bischof Mihály, énekes. 1780.
Bisenti Frigyes, tisztb alügyész. 1844.
Bittner János, tanitó. 1844.
Bladen, lásd: Pladen.
Blaskó (Blaschke és Plaschke) Ferencz Antal, magyar iskolamester. 1729; — járuló. 1735; — tan. szolga. 1736.
Blaskó János, tömlöcztartó. 1840.

Blatl Károly, drabant. 1831; — hiv. szolga. 1834.
Blauhas Fábián, kórházi ápoló. 1810.
Bleyer Ignácz, halottbemondó. 1837.
Blum József, énekes. 1816.
Blumenfelsi Herold, lásd: Herold.
Bobics Antal, fertálymester. 1731.
Bobics Gergely, szószóló. 1729; — tanácsos. 1731.
Bobics Imre, szószóló. 1740.
Bobics Mátyás, fertálymester. 1735; — pestis-komiszárius. 1738.
Boglóczy Mihály, drabant. 1826.
Bognár Henrik, éjjeli őrvezető. 1815; — halottbemondó. 1820.
Bognár Jakab, gulyás 1732.
Bognár József, kerülő. 1822.
Bogyó Ferencz, ferenczv. plébánosi helytartó. 1842.
Bohaupt Péter, zenész. 1749.
Bohus János, ügyvédő. 1737.
Bohus Samu, ügyvédő. 1737.
Bold Frigyes, kórházi ápoló. 1803.
Boráros János, tanácsos. 1785; — biró. 1790; — tanácsos. 1827; — hely. polgármester. 1803—1807, és 1827—1829; — † 1834.
Borenta Mátyás, lásd: Porenta.
Boroviák János, pénztári szolga. 1843.
Borsche János György, zenész. 1717.
Borsody András, szegények intézetének gondviselője. 1843.
Boso, belv. templom-gondviselő. 1787.
Bossányi András, kórházi igazg. — főorvos. 1806.
Bossányi József, gyakorló. 1845.
Bosony Simon, lásd: Posony.
Bottya Jurkó, hajdú. 1703.
Bottyán Ferencz. kerülő. 1778.
Bovazanitz Antal, lásd: Povazanek.
Bozóky Ferencz. ker. biztos. 1838.
Böhm Alajos, ferenczv. tanitó. 1846; — ferenczv. kántor. 1846.
Böhm (Pöhm és Pehm) Antal, tanitó. 1775; — ferenczv. iskolamester. 1779.
Böhm József, fabiztos. 1790.
Bősz Mátyás, éjjeli őr. 1779.
Bösznit, lásd: Besznit.
Böltsch Frigyes, drabant-káplár. 1792.
Bötsy Antal, templom-szolga. 1810.
Brada Ferencz, lipótv. tanitó és kántor. 1811.
Brahn Ferencz, ferenczv. tanitó. 1814.
Brand, tanácsos. 1715; — kapitány. 1721.
Brauer Ferencz, orgonista. 1827; — zenekar-igazgató. 1846.
Brean Móricz, hid-komiszárius. 1700; — alkamarás. 1704; — tanácsos. 1705; — † 1714.
Brill József, józsefv. templom-gondviselő. 1817.
Brill Miklós, templom-szolga. 1815.
Brischek Ádám, drabant. 1815; — hely. irodai szolga. 1821; — irodai szolga. 1834.
Brosig Engelbert, lipótv. segédtanitó. 1836.
Bronz József, éjjeli őrvezető. 1839; — tisztb. ker. biztos. 1840; — ker. biztos. 1841; — dologházi felügyelő. 1843; — ker. biztos. 1844.
Brucker József, csősz. 1809.
Bruckmoser János, terézv. iskolamester. 1772.
Bruckmoser János, iskola-szolga. 1792.
Bruckner Jakab, drabant-káplár. 1839.
Bruckner János, csősz. 1807.

Brunner András, józsefv. iskolamester. 1779.
Brunner Ferencz, kórházi segédorvos. 1838; — kórházi főorvos és fiárvaházi orvos. 1843.
Brunner József, aljegyző. 1838.
Brusch János, józsefv. segédtanitó. 1845.
Buchner (Puchner) Sebestyén, drabant. 1791.
Buchstetter, halottbemondó. 1751.
Buday (Wuda, Budi és Buda) Miksa József, kanczellista. 1709; — adószedő. 1711; — kamarás. 1712; — telekhiv. igazgató. 1719; — árvaszámtartó. 1722; — tanácsos. 1722; — † 1754.
Buday Gábriel, kanczellista. 1757; — tanácsos. 1767.
Buday József, kanczellista. 1792.
Buday József, ferenczv. biró. 1843.
Budi Mihály, csősz. 1700.
Budi Miksa, lásd: Buday.
Buger (Buker) Bálint, csősz. 1700; — kapuőr. 1705; — mezei csősz. 1715.
Bujanovich Károly, ágens. 1776.
Buker, lásd: Buger
Bukosics János, drabant. 1784.
Bukovecz János, drabant. 1771.
Bulla Ferencz, diurnista. 1817; — járuló. 1823; — kanczellista. 1826.
Bulla Jakab, józsefv. tanitó. 1816
Bulla József, józsefv. iskolamester. 1809.
Bulla Márton, magyar kántor. 1792.
Bulyovszky Gyula, gyakorló. 1846.
Burghard Antal, kórházi ápoló. 1810.
Burghard Helena, kórházi főmosónő. 1810.
Busch András, kapus. 1807.
Butsch József, kórházi ápoló. 1814.
Butsch Mihály, tanácsos. 1690; — magyar szószóló. 1691.
Butsek Tamás, zenész. 1799.
Buzaky Ferencz, éjjeli őrvezető. 1835; — ker. biztos. 1836.
Büchler, fertálymester. 1754.
Büttner Jakab, orgonista. 1719.

Camerer Endre, tanácsos. 1689.
Celcsics Károly, kórházi diurnista 1824.
Chenu Anathol, szószóló. 1723; — belv. templom-gondviselő. 1732; — † 1736.
Chladky János, zenész. 1811.
Chvatal Antal, kőfelügyelő. 1837.
Ciny János Pál, belv. plébános. 1710.
Ciprovich Mátyás, csősz. 1715; — gulyás. 1717.
Circh (Cirah) Mária Anna, bába. 1763.
Clementis János, lovas kerülő. 1838.
Conrad, hóhér. 1700.
Conrad Antal, kapuőr. 1771; — váműr. 1784.
Conty Antal Lipót, belv. templomgondviselő. 1771.
Conty János, ménesmester. 1775; — ker. biztos. 1791.
Conty József, ker. biztos. 1796.
Conty Lipót, szószóló. 1749; — belv. templom gondviselő. 1757; — ugyanazonos lesz Conty Antal Lipóttal.
Corzáry Samu, vámellenőr. 1823.
Coschag Mária, szegényházi ápoló. 1753.
Covali Jansi, hajdú. 1703.
Covats János, gulyás. 1697.
Crettier Rezső, járuló. 1838; — kanczellista. 1841; — első kanczellista. 1843.
Crines, lásd: Krines.

Csaby Antal, józsefv. esküdt. 1791; — vámellenőr. 1823.
Csaby Ferencz, éjjeli őrvezető. 1824.
Csaby Imre, józsefv. esküdt. 1796.
Csaby József, külvárosi tanító. 1775; — iskolamester. 1776.
Csaby József, kapuőr. 1777; — váműr. 1785.
Csák Ferencz, fabiztos. 1776. és 1779.
Csáky László gróf, józsefv. plébános. 1789.
Csanády Ferencz, fertálymester. 1764; — tan. szolga. 1785.
Csármán (Csármányi) Ferencz, húsbiztos. 1829; — mezei biztos. 1843.
Csejtey József, józsefv. tanító. 1838.
Cselár Pál, drabant. 1791.
Cserny József, zenész. 1814; — tanító. 1815.
Csete Antal, éjjeli őrvezető. 1835; — tisztb. ker. biztos. 1836; — ker. biztos. 1839.
Csicsák István, ker. biztos. 1792; — vásárbiró. 1810; — strázsamester. 1803.
Csintsek György, belv. segédtanító. 1826.
Csipkay András, adószedő. 1846.
Csoma József, drabantkáplár. 1843.
Csory Mihály, csősz. 1847.
Csuha Lajos, gyakorló. 1844.
Csuk (Tsuk) János, zenész. 1767; — és 1773.
Csuka Lőrincz, tisztb. biztos. 1836; — éjjeli őrvezető. 1837; — fabiztos. 1837.
Csukányi József, kanczellista. 1805.
Csvercsek János, kórházi szolga. 1844.
Czach György, kerülő. 1791.
Czach István, terézv. kisbiró. 1792.
Czach János György, hóhér. 1763.
Czach József, éjjeli őrvezető. 1773.
Czach Mátyás, drabant. 1841; — ügyészi szolga. 1843.
Czettner Ferencz, szegényintézeti gondviselő. 1845.
Czettner Jakab, józsefv. plébános. 1809.
Czibula Mátyás, gyakorló. 1847.
Czibulka Alajos, orgonista. 1799. 1820; — zenekar-igazgató. 1827.
Czieger József, drabant. 1778.
Czierer József, éjjeli őrvezető. 1778; — drabant. 1779.
Czigler Nándor, díjtalan gyakorló. 1842; — díjas gyakorló. 1845.
Czimmermann Antal, szolga. 1847.
Cziriák (Czirach) István, drabant. 1840; — káplár. 1842.
Cziriák Lajos, éjjeli őrvezető. 1844.
Czirler Ferencz, hóhér. 1821.
Czirus Mária, bába. 1771.
Czok János, zenész. 1767.
Czrenner (Zrenner) Mihály, drabant. 1771; — tömlöcztartó. 1781; — lovas kerülő. 1783; — strázsamester. 1791.

Dahler János, kórházi ápoló. 1812.
Dahmen Antal, kórházi kanczellista (Schreiber). 1819.
Dalmady Sándor, tanácsos, 1688; — † 1688.
Damianovics György, tisztb. alügyész. 1805; — aktuárius. 1807; — tanácsos. 1813; — leköszönt 1848-ban.
Damon Vilmos, drabant. 1796.
Dancsó András, drabant. 1749.
Dankovszky Ferencz, tisztb. ker. biztos. 1836.
Danner Mátyás, koldusbiró. 1781.

Danzinger József, zenész és segédtanitó. 1733.
David, pestis-ápoló. 1740.
Davida Sándor, tisztb. orvos. 1844.
Daxner Sándor, tisztb. alügyész. 1843; — alügyész. 1845.
Deák Lajos, kórházi segédorvos. 1846.
Décsy András, éjjeli őr. 1778.
Décsy Mihály, éjjeli őr. 1776; — drabant. 1780.
Dedits (Tetits) József, drabant. 1797.
Degen Gusztáv, kőbányafelügyelő. 1820.
Degen Jakab, földmérő. 1801.
Del'Adami Ágoston, gyakorló. 1843; — díjas gyakorló. 1843; — hely. árvaatya. 1844; — számtiszt. 1845.
Deréky József, gyakorló. 1847.
Déry (Mráz) Mihály, rókusi plébános. 1843.
Dettelbach (Tettelbach) András, professzor. 1786.
Diák János, tanácsos. 1689.
Dianovics Gáspár, terézv. esküdt. 1771; — ugyanott biró. 1783; — rendőrfelügyelő. 1787; — terézv. esküdt. 1792.
Diepold (Tiepold) Sebestyén, éjjeli őr. 1796; — drabant. 1824.
Dierbok Sebestyén, éjjeli őr. 1792.
Dierer Magdolna, kórházi ápoló. 1841.
Dierner Lajos, gyakorló. 1846.
Dietrich Alajos, ker. biztos. 1814.
Dietrich Ferencz, csősz. 1719.
Dietrich (Thietrich) János, drabant. 1792.
Dievel Pál, józsefv. kisbiró. 1807.
Dobesch József, kórházi ápoló. 1814.
Dobler János, drabant. 1810.
Dobos István, drabant. 1846.
Dobronyi János koldusbiró. 1842.
Dobronyi László, éjjeli őrvezető. 1843.
Dobrovics Éva, kórházi mosónő. 1842.
Dobrovics János, kórházi ápoló. 1842; — kórházi felügyelő. 1845.
Doleviczenyi Sándor, tanácsos. 1786; — † 1808.
Dolinczky Teréz, bába. 1800.
Domokos János, járuló. 1801; — diurnista. 1814.
Domokos József, tanácsos. 1790; — † 1807.
Domsics, drabant. 1746.
Doniczky Teréz, bába. 1798.
Donn (Tonn) Károly, drabant. 1796.
Donner Mátyás, lásd: Tonner.
Donner Pál, kerülő. 1751.
Döpfel Mátyás, szőszóló. 1691.
Dörfler József, rókusi sekrestyés. 1836.
Draskovics József, szigetcsősz. 1797.
Dreissigmark Anna, bába. 1830.
Drobay Endre, józsefv. esküdt. 1810.
Drobniczky András, józsefv. esküdt. 1805.
Drucker József, gyakorló. 1846.
Dubovszky István, drabant. 1816.
Ducath János, ménesmester. 1771.
Duhan Simon, csősz. 1719.
Duliczky István, gyakorló. 1847.
Duliczky János, járuló. 1807.
Duliczky József, gyakorló. 1807; — járuló. 1814; — törvsz. iktató. 1819; — kamarási segéd. 1824; — adóhivatali ellenőr. 1829. — Hűtlen pénzkezelés miatt állásától elmozditották.
Duliczky Vilmos, gyakorló. 1847; — nyugalomba vonult mint Pest város főlevéltárosa 1874-ben.
Dunner János, kerülő. 1757.

Dunst Mátyás, strázsamester. 1824.
Dunst Mátyás, gyakorló, illetve járuló. 1837; — kanczellista 1841; kapitányi aktuárius. 1843; — hely. hadnagy. 1844; — strázsamester. 1845.
Duranik Antal, fiárvaházi orgonista. 1847.
Durst Mihály, éjjeli őr. 1702.
Duschek Jakab, lásd: Tuschek.
Duschinger Mihály, kapitányi gyakorló. 1819.
Duskievics Antal, kórházi segédorvos. 1845.
Duvay Antal, kisbiró. 1791.
Dvoracskó Ferencz, díjtalan gyakorló. 1843; — dijas gyakorló. 1847.

Ebenfellner Miklós, kvártélymester. 1736.
Ebenhöch Antal, ügyész. 1787; — főügyész. 1796; — hely. tanácsos. 1801; — tanácsos 1802; — † 1808.
Ebenhöch Lipót. ker. biztos. 1787.
Ebenhöch Lipót Antal, kórházi gondviselő. 1776.
Eberhardt János, börtönőr. 1806; — éjjeli őr. 1809; — strázsamester. 1810.
Eberhardt Marianna, kórházi ápoló. 1813.
Eckhard Lipót, kapuőr. 1725.
Eckinger Mátyás, terézv. templomgondviselő. 1815.
Edegger (Edecker) Mihály, árvaszámtartó. 1737.
Edenhoffer György, terézvárosi plébános. 1777.
Eder György, ügyészi gyakorló. 1839; — járuló. 1840; — tisztb. alügyész. 1841.
Eder Márton, börtönőr. 1781.
Ege József, józsefv. kisbiró. 1776.
Egedius N. János, hittanitó. 1800.
Eggenfellner Mihály, zenész. 1732.
Egredier N. János, professzor. 1796.
Egry Ferencz, gyakorló. 1839; — kanczellista. 1841; — tan. iktató. 1845.
Egry János, zenész. 1822.
Egyházy János, mezei kerülő. 1848.
Ehold Antal, telekhiv. kerülő. 1792.
Eibl József, józsefv. templom-gondviselő. 1824.
Eichholcz János, járuló. 1808; — kanczellista 1810; — kiadó. 1813; — tanácsos. 1824; — kapitány. 1826; — tanácsos. 1834; — biró. 1836; — polgármester. 1838. Nevét 1843-ban »Tölgyessy«-re változtatta; † 1844.
Eichinger János Mátyás, terézv. esküdt. 1807; — terézv. templom gondviselő. 1810.
Eichtmayer, lásd: Aichtmayer.
Eigner Antal, járuló. 1789.
Eisengruber Jakab, kórházi ápoló. 1842.
Eisenstock József, józsefv. tanitó. 1836.
Eisenthali Eyserich, lásd: Eyserich.
Eisner Alajos, hely. ügyész. 1819; — főügyész. 1823; — tanácsos. 1826.
Eisner József, telekhiv. segéd. 1787.
Eisner Károly, ker. biztos. 1809; — hely. kvártélymester. 1810; — drabant-hadnagy. 1814.
Eisner Lajos, rendőrfelügyelő. 1787; — kvártélymester 1790; — drabant-hadnagy. 1791.
Eisner Lőrincz, járuló. 1780; — segédiktató. 1787; — telekhiv. segéd. 1787.
Elsasser Jakab, terézv. esküdt. 1793.

Eltér Antal, lipótv. altanitó. 1847.
Emmerberger Ferencz Károly, zenész. 1750.
Emmerberger Gáspár, zenész. 1780.
Engel Gáspár, éjjeli őr. 1719.
Engel István, terézv. esküdt és ker. biztos. 1787.
Engert Vilmos, segédrajztanitó. 1838.
Engesser József, terézv. segédtanitó. 1831.
Engesser Mátyás, belvárosi kántor. 1846.
Englbrecht Henrik, drabant. 1749.
Englmann, fertálymester. 1754.
Erdős István, fertálymester. 1692.
Erdős József, gyakorló. 1794; — diurnista. 1796; — járuló. 1796; — kanczellista. 1807.
Erdős László, felügyelő a tűzoltószerekre 1847.
Erdőssy Mátyás, lovas-kerülő. 1774.
Erényi (Előbb Lostainer) Antal, főseb ész. 1848. Lásd: Lostainer.
Erényi József, kanczellista. 1846.
Ergovics Ulisszes, gyakorló. 1847.
Erhard Antal, díjtalan mérnöksegéd. 1833; — mérnöksegéd. 1833; — mérnök. 1836; — főmérnök. 1844.
Erlauer János, börtönőr. 1796.
Ernst Antal, kerülő. 1790; hegymester. 1805.
Ernst Gáspár, józsefvárosi kisbiró. 1792; — józsefvárosi helyettes biró. 1794.
Ernyi Mihály, belvárosi templomgondviselő. 1781; — szószóló. 1783.
Eschenbruckher (Eschenburger) Fülöp, biró. 1689; — tanácsos. 1690; — biró. 1692; — tanácsos és hidkomiszárius. 1693; — † 1704.
Eser (Ezer) Ferencz, józsefvárosi esküdt. 1822.
Eyserich Ádám, tanácsos. 1739.
Eyserich — eisenthali — Samu, kamarás. 1704; — tanácsos. 1705; — biró. 1709; — tanácsos. 1715; — biró. 1715; — tanácsos. 1727; — kapitány. 1729. — † 1730.
Ettinger Alajos, professzor. 1796.

Fabicz István, agens. 1765.
Facidi Mihály, kórházi ápoló. 1810.
Faith Leonhard, lásd: Feith.
Falk, hidfelügyelő. 1780; — később hidbérlő.
Falusi Borbála, bába. 1774.
Fancorics Tivadar, szerb tanitó 1814.
Faragó János, drabant. 1796.
Farkas Ferencz, börtönőr. 1776.
Farkas György, drabant. 1753.
Farkas József, diurnista, 1796; — kanczellista. 1807.
Faubél János, fertálymester. 1832; — tan. szolga. 1833.
Faubel József, iskolai házmester. 1847.
Faudi Mihály, kórházi ápoló. 1810.
Favágó János, drabant. 1792.
Fedl József, tanitó. 1800.
Fehér Mihály, városmajori felügyelő. 1843.
Fehérváry József, templomszolga. 1735.
Feichtingen Dominik, belv. plébános. 1819.
Feidl Ferencz, kisbiró. 1791.
Feith (Faith és Veith) Leonhard, Ferenczvárosi templom gondviselő. 1825.; — ferenczvárosi tiszteletbeli esküdt. 1829.
Fejér Géza, kórházi ápoló. 1842.

www.terc.hu-www.terc.hu

Fejes László, járuló. 1828.; — kanczellista. 1842.

Fekete József, fiárvaházi felügyelő. 1846.

Fektor András, ker. biztos. 1836.

Fektor Ferencz, ker. biztos. 1841.

Feldmacher Fülöp, börtönőr. 1800.

Felner Antal, terézvárosi tanító. 1846.

Fellner Antal, tisztb. orvos. 1831.; — józsefv. orvos. 1832.

Fellner Benedek, járuló. 1784.; — árvaszámtartó. 1789.; — kamarási ellenőr. 1793.; — számvevő. 1795.; — tanácsos. 1813.; — kapitány. 1813.; — polgármester. 1819.; — † 1827.

Fellner János, józsefv. esküdt. 1787.

Fellner József, józsefv. esküdt 1791.

Felső (Feölső) Ferencz, gyakorló. 1842; — hely. kórházi ellenőr. 1842.; — kórházi ellenőr. 1843.

Ferenczy Antal, belv. segédtanító. 1820.

Fersch János, éjjeli őr. 1794.; — drabant. 1797.

Ferstner Mátyás, lovas kerülő. 1805.; — vásárfelügyelő. 1806.; — kvártélymester. 1810.

Feszl Ágoston, gyakorló. 1835.; — tiszteletb. alügyész. 1837.; — tiszteletb. aljegyző. 1844.; — tanácsos. 1848.; — nyugalomba vonult. 1874-ben.

Fekter Antal, gyakorló. 1814.; — járuló. 1821.; — kanczellista. 1823.; — kórházi ellenőr. 1835.

Fetter (Vetter) Katalin, bába. 1780.

Fetter Katalin, tanító. 1785.; — ugyanazonos lesz Holzfetter Katalinnal.

Fiedler Antal, segédrajztanító. 1820.

Fiegelmüller (Fliegelmüller) Mihály, éjjeli őrvezető. 1836.; — tisztb. ker. biztos. 1837.

Figura János, parti csősz. 1788.

Fillinger József, ferenczv. esküdt. 1843.

Finer Antal, orgonista. 1753.

Firger Péter, józsefv. esküdt. 1771.

Fischer Farkas, éjjeli őr. 1792.

Fischer Jakab, gazda. 1811.

Fischer Mátyás, zenekari dobos. 1735.

Fitz Ferencz, szolga. 1841.

Flach Bartalus, börtönőr. 1788.

Flaxberger András, drabant. 1785.

Flaxberger Mátyás, drabant. 1779.

Flegel János, terézvárosi templomgondviselői ellenőr. 1846.

Fleischer József, kórházi sebész. 1811; — kórházi orvos. 1814.

Fleischer Tamás, kórházi sebész. 1787.; — tisztb. orvos. 1825.; — kórházi orvos. 1830.

Fleischhut Ferencz, drabant. 1791.

Fleischhut Fülöp, csősz. 1775.

Fleischhut Sebestyén, drabant. 1835; — ker. biztos. 1836.

Fleischmann Károly, hivatalszolga. 1829.

Fliegel Frigyes, drabantkáplár. 1809.; — tömlöcztartó. 1814.; — drabantkáplár. 1816.

Flór Ferencz, kórházi sebész. 1842.; — kórházi főorvos. 1843.; — helyettes kórházi igazgató. 1847.; — főorvos. 1848.

Fodor Ferencz, törvényszéki szolga. 1836.; — ajtónálló. 1840.

Folkmann Ignácz, belv. halottbemondó. 1816.

Folkmann (Volkmann) József, éjjeli őrvezető. 1814.; — fabiztos. 1814.; — ker. biztos. 1815.

Follner Mihály, drabant. 1846.
Fordas Zsigmond, csikós. 1701.
Forn Mátyás, énekes. 1766.
Forster Ferencz, kórházi szolga. 1842.
Forster József, sekrestyés. 1786.
Forstinger János, gyakorló. 1844.; — kanczellista. 1845.; — törvsz. aljegyző. 1848.
Forstner Mátyás, kvártélymester. 1810.; — ker. biztos. 1811.
Föndős Mihály, drabant. 1837.
Franciscus János, börtönőr. 1802.
Frank Pál, lovas kerülő. 1783.; — — vámőr. 1796.; — vámszedő. 1823.
Franka Lajos, kórházi orvos. 1843.
Franzensdorfer Mihály, drabant. 1796.
Fraser Lőrincz, tömő a repülő hidnál. 1701.
Fratrics József, aktuárius. 1790.
Freml János, munkás. 1799.
Frenier vagy Zrenier Mihály, tömlöcztartó. 1779.
Frenstaczky József, éjjeli őr. 1771.; — drabant. 1779.
Fretskay István, belv. hely. sekrestyés. 1831.; — ugyanott rendes sekrestyés. 1833.
Frey József, tanitó. 1837.
Freyschlag András, tisztb. sebész. 1820.; — belv. halottkém. 1840.
Fricz Ferencz, hivatalszolga. 1841.
Friebeisz Ferencz, jegyző s egyúttal tanácsos. 1731.
Fried Ferencz, terézv. biró. 1771.; — ugyanott helyettes biró. 1794.
Fried Mátyás, drabant. 1791.
Friedling Lipót, törvénysz. szolga. 1731.
Fridrich Jakab, kórházi gondviselő. 1748.
Friedrich Miklós, gyakorló. 1841.
Frindt Simon, parti csősz. 1750.
Frivaldszky András, ker. biztos. 1804.
Frivaldszky István, kanczellista. 1755.; — számvevő. 1767; — tanácsos. 1775.
Frivoszky, sekrestyés. 1729.
Frőbel Károly, gyakorló. 1846.
Fruwirth József, gazda. 1810.
Fuchs Magdolna, kórházi bába. 1795.
Fuchsberger Frigyes, drabant 1799.
Fuchsberger Mátyás, lovas-kerülő. 1809.
Futhó György, kórházi ápoló. 1819.
Fux György, rajztanitó. 1794.
Fux Jakab, éjjeli őr. 1768.; — drabant. 1772.
Fux János, éjjeli őr. 1733.
Füleky János, csősz. 1763.; — drabant. 1771.; — törvényszéki ajtónálló. 1777.; — tan. szolga. 1785.
Füleky Simon, parti csősz. 1763.
Fülepp József, gyakorló. 1847.
Fürstinger János, hegymester. 1806.

Galambos Péter, csősz. 1847.
Gabler János, gazda. 1807.; — leköszönt 1809-ben; — belvárosi templomgondviselő. 1819.
Gabler Mihály, belv. templomgondviselő. 1774.; — szószóló. 1776.
Gábor János, iskolamester. 1768.
Gabreloviz Brankó, csikós. 1716
Gabrovics Pál, lásd: Grabrovics.
Galaba Mihály, kórházi ápoló. 1843.
Galajda, kórházi segéd. 1844.
Galambos János, lovas-kerülő. 1772.
Gali Jakab, alkamarás. 1787.; — kamarási segéd. 1791
Gall Istók, gulyás. 1719.
Gally Jakab, diurnista. 1792.; — járuló. 1796.

Gály N. János, kórházi segédorvos. 1801.
Galoviz János, gulyás. 1699.
Ganady András, drabant. 1771.; — kapus. 1780.
Ganter István, lipótv. segédtanitó. 1826.
Gantz István, segédtanitó. 1831
Gartner András, vinczellér. 1700.; — kertész. 1701
Gattinger József, kórh. ápoló. 1814.
Gazony, lásd: Kászonyi.
Gäber János, kórházi iskolamester. 1778.
Gärtner Anna, kórházi ápoló. 1845.
Gärtner Antal, diurnista. 1807.; — járuló. 1810.
Gärtner József, börtönőr. 1806.
Geburth (Kepurth) József, drabant. 1736.; — drabant. 1737.
Geburth Sándor, koldusbiró 1746.
Geiger Antal, szigetcsősz. 1833.
Geiger Ferencz, fabiztos. 1846.
Geiger Jakab, drabantkáplár 1794.
Gellinek vagy Bellinek Ferencz, rajztanitó. 1788.
Gemmer, pestisápoló. 1711.
Gemming Ferencz, gyakorló. 1797.; — kanczellista. 1800.; — alárvaszámtartó. 1807.; — árvaszámtartó. 1829.
Genady vagy Ganady Ferencz, tan. szolga. 1787.
Genky Ferencz, gulyás. 1717.
Georg Antal, gulyás. (talán Antal György) 1703.
Georg István, járuló, 1816.
Georgovics Lukács, szerb tanitó. 1809.
Georgovics Mihály, tisztb. kapitányi jegyző. 1839.
Gerber Boldizsár, hidvámszedő. 1701.
Gergel József, járuló. 1756
Gerhard Imre, járuló. 1792.
Gero János, járuló. 1773.
Gerstl József, szószóló. 1731.; — árvaszámtartó. 1732.; — tanácsos. 1737.
Geszner Elek, gyakorló. 1843.
Gerson Alajos, helyettes húsbiztos. 1842.
Geyer Mihály, tisztb. ügyész. 1832.
Gilányi Móricz, gyakorló. 1845.
Gindl, fertálymester. 1707.
Ginszl vagy Ginstl Károly, biztos. 1839.
Ginter József, éjjeli őrvezető. 1835.; — ker. biztos. 1836.
Ginter Márton István, járuló. 1730.; — kanczellista. 1731.
Glammer János Ferencz, zenész. 1727.
Glasz József, gazd. segéd. 1819.; — algazda. 1826.
Gohenstein, pestis orvos. 1739.
Golach József, gyakorló. 1848.
Goldhoffer Mátyás, munkás. 1799.
Gonglik János, kisbiró 1791.
Góniczy Ferencz, aljegyző. 1826.; — törv. főjegyző. 1826.; — hely. tanácsos. 1838.; tan. főjegyző. 1842.; — állásától felfüggesztették 1843-ban.
Goszleth Ferencz, járuló. 1781.; — kanczellista. 1785.; — kiadó. 1787.; — aktuárius. 1787.; — aljegyző. 1796.; — hely. tanácsos. 1807.; — tanácsos. 1807.; — † 1818.
Goszleth József, kórházi tisztb. orvos. 1809.; — főorvos. 1814.
Goszleth József, járuló. 1839.
Goszleth Károly, díjtalan gyakorló. 1836.; — díjas gyakorló. 1839.; — kanczellista. 1841.; első kanczellista. 1846.

Goszmann György, éjjeli őrvezető. 1827.
Gosztáry Pál, terézv. albirósági szolga. 1845.
Gotthardy Ferencz, kapitány. 1786; — tanácsos és kapitány. 1789.
Gotthardy József, profeszszor. 1782.
Gottlieb György, rókusi sekrestyés. 1841.
Gozón Mátyás, tisztb. tanácsos. 1845.
Gozsdu (Popovics) Dömötör, gyakorló. 1843.; — hely. kanczellista (Schreiber) 1848.; — hely. hadnagy. 1848.
Gőbel György, ker. biztos. 1840.; adóbiztos. 1843.
Göebl Jakab, órás. 1779.
Görecs János, külv. biró. 1748.
Görgey János, tisztb. aljegyző. 1845.; leköszönt 1845-ben.
Görög István, járuló. 1817.: — kanczellista. 1824.; — választott polgárság aktuariusa. 1824.; — aliktató. 1827.; — elbocsátották 1835-ben.
Göschel György, irodai szolga. 1828.
Gött József, józsefv. esküdt. 1799.
Göttersdorfer Godefried, szószóló. 1756.; tanácsos. 1769.; — † 1773.
Grabrovics (Gabrovics) Pál, fertálymester. 1772.; — drabant 1779.; vámőr. 1785.; — kapuőr. 1789.
Gradl János, drabant. 1792.; — szigetcsősz. 1814.
Graefl József, főbiró. 1848.
Graff György, drabant. 1796.; — irodaiszolga. 1809.; — tan. szolga. 1813.
Graff József, drabant. 1797.
Graffberger Antal, járuló. 1796.; — kamarási segéd. 1805.; kamarási ellenőr. 1808.; — kanczellista. 1813.
Graffberger Ferencz, strázsamester. 1810.; — ker. biztos. 1811.; — strázsamester és kapitányi gyakorló 1815.
Graffberger Jakab, terézv. esküdt. 1789.
Graffberger József, terézv. tisztb. esküdt. 1792.
Grammel György, csősz. 1798.
Grassalkovics Antal, ügyész. 1719.
Grasser Filibert, gyakorló. 1841.; — díjas gyakorló. 1842.; — kanczellista. 1842.
Grasser Fülöp, díjtalan gyakorló. 1839.
Gratzer Antal, tiszt. ügyész. 1839.; — alügyész. 1848.
Grässl Pál, csűrgazda. 1726.
Greber (Gröber) Antal, telekhiv. segéd, 1796.; – al-árvaszámtartó. 1797.; — árvaszámtartó. 1807.; — tisztb. tanácsos. 1801.
Gregorius János, terézv. tisztb. sebészorvos. 1836.; — terézvárosi esküdt. 1838.; — halottkém. 1840.
Greiszler János, orgonista. 1703.
Grenovics (Krenovics) Mihály, drabant. 1763.; — éjjeli őr. 1775.; — strázsamester. 1776.
Gresel Ferencz, dobos. 1839.
Grimovics (Grienovics) András, béres. 1745.; — tan. szolga. 1764.; — strázsamester. 1764.
Grissinger Theodorius, kályhafűtő. 1819.
Grober Boldizsár, hidszolga 1705.
Groder Borbála, bába. 1839.
Grohe Alajos, éjjeli őrvezető. 1844.
Grohe Borbála, terézv. bába. 1845.
Grohe Péter, börtönőr. 1809.
Grohs József, segédtanitó. 1819.
Grosz Ferencz, lipótv. orvos. 1843.
Grosz János, segédtanitó. 1738.

Grosz József, ker. biztos. 1823.; — éjjeli őrvezető. 1827.

Grossinger Dorottya, szolga. 1816.

Grossinger József, gyakorló. 1819.; — diurnista. 1822.; — járuló. 1827.; — tisztb. törv. aljegyző. 1829.; — törv. aktuárius. 1834.; — hely. törv. főjegyző. 1844.; — nyugalomba vonult 1848; — † 1857.

Gröber Antal, lásd: Greber.

Gröber Mihály, diurnista. 1787.; — kanczellista, (Schreiber) 1788.

Gruber Ferencz, gyakorló. 1792.; — járuló. 1792.; diurnista. 1796.; — kórházi gondviselő. 1801.; — számtiszt. 1810.; — számvevő. 1814.; — állásától megfosztották 1843-ban.

Gruber Ferencz, számvevőségi gyakorló. 1839.; kórházi kanczellista. 1840.

Gruber Magdolna, kórházi főmosónő. 1789.

Gruit Pál, kórházi ápoló. 1843.

Grundl János, kórházi portás. 1835.

Gruszlits Mihály, kórházi ápoló. 1814.

Grünwald, agens. 1702.

Grünwald Pál, fertálymester. 1695.

Gschill Borbála, bába. 1796.

Gschill Katalin, bába. 1780.

Gstettner Mátyás, terézv. esküdt. 1807.

Guggenberger Lipót, dologházi pénztáros. 1842.

Gullasch Goczy, csűrgazda. 1726.

Gullas István, gulyás. 1714.

Gurovics Tamás, kórházi segédorvos. 1842.; — alorvos. 1843.; — tisztb. főorvos 1846. — Nyugalomba vonult 1876-ban.

Guschitz István, belv. segédtanító. 1831.

Gyármos József, kórházi felügyelő. 1846.

György Kristóf, drabant. 1843.

Gyöngyesi János, tanácsos. 1699.

Győrfy András, fabiztos. 1831.

Győrfy Benedek, templomszolga. 1836.

Győrfy György, fabiztos. 1837.

Gyugon János, vámbiztos. 1823.

Gyulas Gergely, gulyás. 1717.

Gyunadsy (Gyurinadsy) András, éjjeli őr. 1775.

Gyurkovics Alajos, gyakorló. 1836.; — diurnista. 1839.; járuló. 1841.; — kanczellista. 1845.

Gyurkovics József, gyakorló. 1823.; — diurnista. 1826.

Haas György, éjjeli őrvezető. 1835.; — ker. biztos. 1836.

Haas Mátyás, szószóló. 1758.

Haas (Haaz) Mátyás, kanczellista. 1760.; — strázsamester. 1775.

Haas (Hasz) Pál, járuló. 1768.

Haasweger József, tanitó. 1729.

Haaz Mátyás, lásd: Haas.

Haban András, józsefvárosi esküdt. 1776.

Habersberger Jakab, börtönőr. 1806.

Habinay Ágoston, gyakorló. 1835.

Hach Jakab, énekes. 1794.

Hack György, éjjeli őr. 1711.

Hack Mátyás, levélhordó. 1796.

Hackinfleisch Antal, professzor. 1779.

Hackl Mária, terézv. bába. 1843.

Had Borbála, fiárvaházi felügyelő. 1845.

Hadermann István, gyakorló. 1840.; — kanczellista. 1841.

Hafner János, tömő a repülő hidnál. 1703.
Hafner József, vámbiztos. 1823.
Haffner Keresztély, pestis ápoló. 1712.
Haffner Mihály, orvos. 1781.; — kórházi főorvos. 1786.; — kórházi igazgató. 1798.; — † 1806.
Hagymásy János, tanácsos. 1703. (?)
Haiden József, húsbiztos. 1829.
Haider (Heider és Heiderer) Vincze, kapitányi gyakorló. 1808.; — ker. biztos. 1809.
Haierd Albert, kisbiró. 1791.
Hailits Szervácz, hittanitó. 1807.
Hailovics György, tanitó. 1821.
Hainold József, toronyőr és sirásó. 1787.; — drabant. 1820.
Hainz, lásd: Heinz.
Haisson Damián, hittanitó. 1796.
Haiwald József, ker. biztos. 1836.
Hajek Ferencz, sziget. csősz. 1763.
Hajek Kondrád, lásd: Hayerl.
Hajnovich Antal, drabant káplár. 1816.
Halassy Antal, gyakorló. 1847.
Halász Géza, főorvos. 1848.
Halb (Hall) Domokos, éjjeli őr. 1784.
Halbauer József, szegényházi pénztáros. 1838.
Halitzky Antal, tisztb. orvos és kórházi sebész. 1836
Hall Domokos, lásd: Halb.
Haller, halottbemondó. 1831.
Haller Jakab, lipótv. segédtanitó. 1839.; — belv. tanitó. 1847.
Haller János, tisztb. ker. biztos. 1837.; — éjjeli őrvezető. 1840.; — ker. biztos. 1844.
Háló Ferencz, diurnista. 1814.
Háló Ferencz, vásárbiró. 1786.
Háló Mihály, rendőrfelügyelő. 1787; — vásárbiztos. 1790.; — belv. templom-gondviselő. 1793.
Halter Alajos, drabant. 1843.
Hamberg Sándor, hóhér. 1721.
Hammer Sebestyén, zenész. 1733.
Hampf József, lásd: Hanf.
Hamza Máté, gyakorló. 1845.; — aljegyző. 1848.; † mint Budapest fővárosi tanácsos 1885-ben.
Handlberger János, drabant. 1779.; — éjjeli őr. 1781.
Handlberger József, éjjeli őr. 1784.
Hanf és Hampf József, halottkém. 1803.; — orvos. 1814.
Hanner János, drabant. 1796.; — dobos. 1799.
Hanner (Honner) János, gyakorló. 1845.; kanczellista. 1845.
Hanstovits Ferencz, tanácsos. 1689.
Hantsch Ignácz, éjjeli őr. 1786.; — toronyőr és sirásó. 1787.; — drabant. 1791.
Hanzély Ignácz, gyakorló. 1846.
Haraszti István, drabant 1763.
Haraszti Jakab, józsefv. tanitó. 1786.
Hardt Mátyás, drabant. 1791.
Harold Márton, lipótv. sekrestyés 1817.
Harsányi, drabant káplár. 1788.
Hartl Ferencz, kórházi ápoló. 1820.
Hartl György éjjeli őr. 1781.; — drabant. 1784.; toronyőr és sirásó. 1787.; tan. szolga 1788.
Hartl Henrik, istálló szolga. 1795.
Hartl János György, józsefv. kisbiró. 1778.
Hartl Mátyás, levélhordó. 1791.; — drabant. 1792.; — levélhordó. 1794.; tan. szolga. 1795.
Hartl Mihály, irodai szolga. 1809.
Hartl Teréz, kórházi ápoló. 1819.

www.erc.hu-www.erc.hu

Hartmann András, halottbemondó. 1786.
Hartmann József, szigetcsősz. 1802.
Hartmann Rezső, gyakorló. 1841.; - tisztb. alügyész. 1843.; — alügyész. 1845.
Hartvigh József, kórházi segédorvos. 1817.
Hartung János, éjjeli őrvezető. 1828.
Hasco István, gulyás. 1695.
Hassan János, alkamarás. 1707.
Hassel György, tanácsos. 1688.
Hasselmayer Pál, terézv. segédtanitó. 1847.
Hasz, lásd: Haas.
Haszy Ferencz. fertálymester 1727.
Hatel Antal, mérőmester. 1720.
Hatvaner Rozália, kórházi portás. 1836.
Hatzl Mihály, kórházi ápoló. 1810.
Hatzenberger János, terézv. templom gondviselő. 1829.; — terézv. esküdt. 1831.
Haussel, a kovács, hidvámszedő. 1700.
Haussel, főhidszolga. 1700.
Hausknecht Márton, józsefv. esküdt. 1776.
Havas József, alügyész 1824.; — főjegyző. 1829.; — főügyész. 1826.; — tanácsos. 1831.; — főbiró. 1838.
Havas Sándor, tisztb. aljegyző. 1845.
Havasalföldy György, dijtalan gyakorló. 1840.; — díjas gyakorló. 1845.; — járuló. 1845.
Havlitsek Mátyás, kórházi sebész segéd. 1826.
Haydn Antal, éjjeli őrvezető. 1835.
Hayden János, ker. biztos. 1836.
Hayduk Anna, terézv. bába. 1799.
Hayduk Mária, kórházi bába. 1798.
Hayduk Sebestyén, dobos. 1791.
Hayert (Hajek és Heyert) Konrád, drabant. 1791.; — börtönőr. 1795.; — tömlöcztartó. 1800.
Härtl Mihály, halottkém. 1741.
Hecht János, kórházi ápoló. 1808.
Heckl József, ferenczv. tanitó. 1798.; — józsefv. tanitó. 1800.
Heder Imre, drabant. 1832.
Heer József, fertálymester. 1763.
Hegedűs Ferencz, józsefv. esküdt. 1819.; — éjjeli őrvezető. 1825.; — józsefv. esküdt és jegyző. 1832.
Hegedűs Istoc, csordás. 1746.; — mezei csősz. 1763.; — kerülő. 1775.; — kapuőr. 1777.
Hegedűs János, drabant. 1836.
Hegedűs Kristóf, lovas kerülő. 1772.
Heger Tamás, magyar iskolamester. 1720.
Heider Vincze, lásd: Haider.
Heim Damaskus, hittanitó. 1800.
Heinlein, drabant. 1814.
Heinold János, éjjeli őr. 1786.
Heinold József, éjjeli-őr 1785.; — drabant. 1791.
Heinrich, professzor. 1778.
Heinrich Antal, ferenczv. tisztb. esküdt. 1819.; — ker. biztos. 1825.
Heinrich János, rendőrfelügyelő. 1787.
Heinz (Hainz) Károly, ker. esküdt. 1834.
Heischmann Károly, törvsz. szolga. 1836.
Heiserer (Heiter) Ferencz, drabantkáplár, 1827.
Heisz Idelphonsus, hittanitó. 1791.
Heisz Lőrincz, terézv. esküdt. 1844.
Heiter Ferencz, lásd: Heiserer.
Heiterer, lásd: Haider.
Heldwein István, segédrajztanitó. 1825.

www.terc.hu

Helfer Herman, tanitó. 1844.
Helfmann Konrád, éjjeli őrvezető. 1847.
Heller János, kanczellista. 1817.; — aliktató. 1817.; — levéltáros. 1819.; — † 1846.
Heller József, kanczellista. 1816.
Heller József, vámszedő. 1823.
Heller Péter, lipótv. halottbemondó. 1821.; — belv. halottbemondó. 1822.
Helmel Venczel, kerülő. 1786.
Helmreich János, kerülő. 1745.
Hengelmüller Mihály, törv. jegyző. 1844.
Henthaller József, hóhér. 1804.
Henthaller Nándor, tan. szolga. 1764.
Henyey Ignácz, koldusbiró. 1846.
Henszler Ignácz, gyakorló. 1838.; — járuló. 1842.; — kanczellista. 1842.
Hepesváry Antal (előbb: Hepp), tisztb. tanácsos. 1845.; — tanácsos. 1846.; — lásd: Hepp Antal alatt előbbi állását.
Hepp Ádám, ker. biztos. 1787.
Hepp Antal, díjtalan gyakorló. 1824.; — díjas gyakorló. 1827.; — gazda. 1831. — Névváltoztatása folytán lásd: folytatását Hepesváry alatt.
Heppler Ferencz, strázsamester. 1782.; — terézv. templom-gondviselő. 1799.
Heppler János, kórházi segédorvos. 1809.
Herb János, tan. ordonáncz. 1847.
Herczeg György, fiárvaházi felügyelő. 1847.
Herczky Erzsébet, bába. 1809.
Herczky Prokop, ker. biztos. 1808.
Herczog Imre, drabant. 1771.
Herczogh Kálmán, hittanitó. 1800.
Herics Ferencz. belv. plébános. 1743.
Herkély János, külv. jegyzőségéd. 1831.
Herkl Klára, kórházi bába. 1814.
Herneker Zsigmond, professzor. 1781.
Herold Antal, diskantista. 1774.
Herold — blumenfelsi — Henrik János Szigfrid, biró. 1689.; — tanácsos. 1692.; — biró. 1697. — biró. 1701.; — † mint tanácsos 1705-ben.
Hermann György, díjtalan gyakorló. 1843.; — díjas gyakorló. 1843.; — kanczellista. 1845.
Hersch János, drabant. 1791.
Hertleyn Ágoston, gyakorló. 1844.
Hertvig Erzsébet, terézv. bába. 1829.
Herusch, fertálymester. 1711.
Herzl Venczel, vinczellér. 1730.
Hess György, terézv. altanitó. 1813.; — terézv. tanitó. 1814.
Hess József, gyakorló. 1843.; — kanczellista. 1844.; — hely. árvaatya. 1844.; — hely. letéthiv. ellenőr. 1846.; — letét-pénztáros. 1848.
Hess Márton, tan. szolga. 1837.
Hescum György, terézv. tanitó. 1833.
Heth Mihály, drabant. 1792.
Hettinger Antal, józsefv. esküdt. 1822.
Heumel Ignácz, telekhiv. kerülő. 1787.
Heűssel Ferencz, tanácsos. 1777.
Heűssel Imre, hely. főkamarás. 1781.
Heűssl Erzsébet, terézv. bába. 1783.
Heyert Konrád, lásd: Hayert.
Heynel József, éjjeli őr. 1784.
Hiffler Márton, börtönőr. 1781.
Hild József, városi épitő. 1834.
Hild Károly, tisztb. aljegyző. 1845.

Hildenstab, kórházi sebészsegéd. 1819.
Hilóczky Béla, diurnista. 1844.; — kanczellista. 1845.; — kórházi gondviselő. 1847.; — számtiszt. 1848.; — nyugalomba vonult 1876-ban.
Hinke János, terézv. esküdt. 1829.
Hinterkirchner Ferencz, drabant. 1800.
Hinterreiter, drabant. 1848.
Hirmann Mátyás, lovaskerülő. 1809.
Hirsch Adolf, énekes. 1840.
Hirsch Ferencz, drabant. 1791.; — drabant-káplár. 1792.
Hirsch György, fertálymester. 1785.
Hirsch Klára, bába. 1799.
Hittl József, kórházi ápoló. 1842.
Hlátky Antal, zenész. 1819.
Hlátky János, zenész. 1821.
Hlátky József, zenész. 1822.
Hoch Antal, járuló. 1826; — diurnista. 1833; — járuló. 1839; — kórházi kanczellista. 1841.
Hoch József, kőbánya felügyelő. 1771.
Hochekker József, alügyész. 1838; — hely. tanácsos. 1847; — főügyész. 1848. — Főügyésznek történt megválasztása után leköszönt.
Hochhauser György, szószóló. 1769; — tanácsos. 1775.
Hochköfler, agens. 1712.
Hochstadter Ferencz, felügyelő a faültetvényekre. 1782; — szigeti csősz. 1785.
Hock Károly, gyakorló. 1843; — gazdasági bizotts. aktuárius. 1844; — gazdasági bizotts. jegyző. 1845; — gyámpénztári ellenőr. 1848; — nyugalomba vonult 1874-ben.
Hoffer Ignácz, strázsamester. 1844.
Hoffer Károly, gyakorló. 1829; — járuló. 1833; — kanczellista. 1841.
Hoffmann, kórházi felügyelő. 1739.
Hoffmann Antal, tanácsos. 1807; — † 1824.
Hoffmann Ferencz, drabant káplár. 1788.
Hoffmann Hipolit, professzor. 1778.
Hoffmann Károly, ügyészi ordonáncz. 1836.
Hoffmann Károly, főorvos. 1842; — kórházi főorvos. 1847; — nyugalomba vonult 1876-ban.
Hoffmann Simon, drabant. 1834; — szolga. 1840.
Hohenstein, pestis orvos. 1739.
Holeczky Mátyás, koldusbiró. 1781.
Holl Domokos, éjjeli őr. 1786.
Hollóligeti Ferencz, pénztári gyakorló. 1847.
Hollovich Boldizsár, tanácsos. 1843.
Holzfetter Katalin, tanító. 1785.
Holzmann Kristóf, tan. szolga. 1717.
Holzschuh Márton, kórházi szolga. 1843.
Hóra János, orgonista. 1846.
Horliczky János, józsefvárosi tisztb. orvos. 1842.
Hornik János, szószólói aktuarius. 1788.
Hornik József, magyar iskolamester. 1737.
Hornyik Antal, börtönőr. 1785.
Horváth Ferencz, koldusbiró. 1846.
Horváth György, csősz. 1701; — béres. 1719.
Horváth Imre, tömlöcztartó. 1832.
Horváth Imre, terézv. tisztb. esküdt. 1831; terézv. biró. 1843.
Horváth Istoc, tan. szolga. 1703.
Horváth István, csősz. 1763.
Horváth János, kapuőr. 1730.

Horváth János, béres. 1763; — tehénpásztor. 1787.
Horváth János, professzor. 1788.
Horváth József, tömlöcztartó. 1832; — drab. káplár. 1835; — tömlöcztartó. 1836.
Horváth Károly, tan. főjegyző. 1848.
Horváth Márton, gulyás. 1788.
Horváth Mihály, drabant. 1771; — dunaparti felügyelő. 1792.
Horváth Mihály, drabant káplár. 1845; — tan. szolga. 1846.
Horvat Misco, hajdu. 1703.
Horvát Sándor, gyakorló. 1828; — diurnista. 1839; — kanczellista. 1841; — hely. árvaatya. 1842; — kórházi gondviselő. 1843.
Hoser Katalin, bába. 1809.
Höckh József, kőbánya felügyelő. 1722.
Höckl József, ferenczv. tanitó. 1794; — józsefv. tanitó. 1796.
Höf, aktuarius. 1790.
Höfel Mihály, terézv. segédtanitó. 1787.
Höfflinger Ignácz, zenész. 1748.
Hölbig József, órás. 1791.
Hönig János, szolga. 1847.
Hörcher Péter, józsefv. esküdt. 1771; — kerülő. 1772.
Hörger Péter, terézv. templom-gondviselő. 1790; terézv. esküdt. 1796.
Höstl, tanitó. 1788.
Hruby József, drabant. 1788; — vámőr. 1792; — tan. szolga. 1796.
Hruby Károly, éjjeli őrvezető. 1836.
Hrugyik Imre, levéltári szolga. 1847.
Hubaschek Ignácz, drabant. 1791.
Hubecker Ignácz, kórházi szolga. 1814.
Hubel József, kapitányi kanczellista. 1840.
Huber József, járuló. 1809.
Hubner Dániel, kertész. 1703.
Hudoba János, halottbemondó. 1830.
Hueber András, drabant. 1792.
Hueber György, józsefv. esküdt. 1779; — józsefv. templom-gondviselő. 1781.
Hugel László, kórházi sebész segéd 1821.
Hulitzky Antal, tisztb. orvos. 1836; — kórházi főssebész. 1836.
Hum Antal, drabant. 1797.
Hummel Antal, tisztb. főorvos. 1845.
Hummel Gáspár, járuló. 1802; — hely. kanczellista. 1804; — kanczellista. 1804; aktuarius. 1807; — kanczellista. 1813; — hely. iktató. 1817; — iktató. 1819.
Hummel Ignácz, éjjeli őr. 1784; — kerülő. 1786.
Hummel István, gyakorló. 1848.
Hummel József, diurnista. 1817; — kanczellista. 1821; — szószólói aktuarius. 1826; — alkapitány. 1833.
Hunyadi János. tisztb. főorv. 1839; — főorvos. 1847.
Hupf Mihály, gyakorló. 1810; — aliktató. 1813; — iktató. 1817; — aktuarius. 1819; — tanácsos. 1826; — † 1838.
Huszár András, hajdu. 1703.
Huszár Anna, bába. 1733.
Huszl Erzsébet, bába. 1785.
Hutsek, drabant. 1754.
Hűbel József, gyakorló. 1824; — kanczellista. 1838; — hely. gazda. 1839; — gazda. 1843; — letéthiv. ellenőr. 1843.
Hübel József, kisbiró. 1843.
Hübl Pál, terézv. törv. tisztb. szolga. 1845.
Hübsch János, irodaszolga. 1821.

www.erc.hu-www.erc.hu-www.erc.hu

Hülff Móricz Bálint, tanácsos. 1785; — polgármester 1785; — polgármester és hely. biró. 1786; — biró. 1787; — tanácsos. 1791; — † 1801.

Ipsmüller György, drabant káplár. 1826; — tisztb. fertálymester. 1845.
Ipsmüller József, józsefv. iskolamester. 1780.
Ipsmüller József, józsefv. templomszolga. 1790.
Ipsmüller (Übsmüller) Mihály, drab. káplár. 1836; — szolga. 1844; — adóbiztos. 1845.
Irányossy Antal, csősz. 1771.
Irányossy István, (?) felügyelő. 1847.
Iván, csikós. 1741.
Ivancsics Győző, kórházi segéd orvos. 1833.
Ivancsics István, gyakorló. 1787.
Ivancsics József, járuló. 1786; — diurnista. 1787; — kanczellista. 1787; — aktuarius. 1792; — alárvaszámtartó. 1796; — telekhiv. igazgató. 1807.

Jabloniczky Sándor, gyakorló. 1846.
Jagschütz Appolonia, bába. 1796.
Jagschütz János, drabant, 1770; — kapuőr. 1777.
Jagschütz Keresztély, drabant. 1791.
Jagschütz Mátyás, járuló. 1776; — kanczellista. 1785; — aktuarius. 1791; — telekhiv. igazg. 1802.
Jagschütz Mátyás, számtiszt. 1787; — pénztári ellenőr. 1807.
Jakab, kerülő. 1689.
Jakab, pestis ápoló. 1711.
Jaklics János, kapuőr. 1771.
Jakusch István, drabant. 1844.
Jakuschiz Mátyás, hidvámszedő. 1701.
Jaletz Imre, járuló. 1807.
Jalkóczy Mihály, éjjeli őrvezető. 1836.
Jámbor Katalin, kórházi ápoló. 1841.
Jancske Domokos, orgonista. 1730.
Janczeszky Antal, börtönőr. 1807.
Janek József, zenész. 1833.
Janics, agens. 1702.
Janicsek József, orgonista. 1763.
Janik Antal, zenész. 1833.
Janovszky Jurco, hajdu. 1703.
Jantos János, szolga. 1847.
Járy Alajos, adóbiztos. 1845.
Járy György, lásd: Tretter.
Jasbsi András, kapuőr. 1711.
Jasko Mihály, szószóló. 1692.
Jatzvitz János, agens. 1733.
Jäger János, városházi korcsmáros. 1689.
Jedlicska János, csősz. 1847.
Jencsky András, ferenczv. halottkém 1818.
Jenilek Ferencz, drabant. 1847.
Jerxe János, húsbiztos. 1718.
Jeszenovszky Ádám, professzor. 1789.
Jeszenwanger József, tan. szolga. 1735.
Jeszenwanger József ifjú, kanczellista. 1742.
Jettmár János, józsefv. esküdt. 1836.
Jidkovszky, agens. 1737.
Jirszák Mátyás, belv. segédtanitó. 1814.
Joachim, kalváriai remete és sekrestyés. 1753.
Joancsics József, járuló. 1794; — számtiszt. 1797.
Joannes, csikós. 1711.
Joannovics Dömötör, tisztb. földmérő. 1835; — földmérő. 1840; főmérő. 1848.

Joannovics György, díjtalan gyakorló. 1839; — díjas gyakorló. 1841; — kanczellista. 1842.
Jobst György, alkamarás. 1717; — kórházi gondviselő. 1725; — tanácsos. 1730; — † 1745.
Johos Bernát, éjjeliőr. 1782.
Joób Gusztáv, gyakorló. 1844; — kanczellista. 1845.
Jordán Henrik, díjtalan gyakorló. 1836; — díjas gyakorló. 1837; — kanczellista. 1838; — tisztb. jegyző. 1839; — aljegyző. 1843.
Joseph György, iskolamester. 1691; — fertálymester. 1702; — sörbiztos. 1712.
Joseph (1744. után Josephy, az előbbinek fia), járuló. 1730; — árvaszámtartó. 1740; — tanácsos. 1745; — hely. biró. 1767; — biró. 1773.
Josephy György, lásd: Joseph.
Josics Kozma, tanitó. 1792.
Joska, fertálymester. 1750.
Juhász Ferencz, drabant. 1842.
Juhász György, drabant. 1844.
Juhász János, rókusi lelkész. 1803.
Jung János József, kapitányi gyakorló. 1813; — kapitányi aktuarius. 1813.
Juriczik Julia, bába. 1772.
Jurko, csordás. 1738.
Jurma András, józsefv. kisbiró. 1778.
Jusovak Ferencz, törv. szolga. 1767.
Juventius Antal, órás. 1833.
Jübl Pál, józsefv. kisbiró. 1785.
Jüdl, pestis ápoló. 1740.

Kabelik Fülöp, józsefv. templomszolga. 1838.
Kacskóvics Lajos, főjegyző. 1843; — hely. tanácsos. 1844; — tanácsos. 1848.
Kaczianer Ferencz, éjjeliőr. 1771.
Kada Mihály, gyakorló. 1846; — nyugalomba vonult mint Budapest fővárosának alpolgármestere 1891-ben.
Kaest Nándor, díjtalan gyakorló. 1845; — díjas gyakorló. 1846.
Kaiser Teréz, kórházi ápoló. 1804.
Kakovics András, lovas kerülő. 1772.
Kakovics Jakab, csősz. 1807.
Kalcher Márton, tanácsos és főkamarás. 1692; — † 1701.
Kalk József, dologházi házmester. 1842.
Kálóczy Károly, gyakorló. 1822; — diurnista. 1824; — kanczellista. 1834; — tanácsos. 1843; — leköszönt 1848-ban.
Kammerer János, sebész orvos a pestis-járvány alatt. 1739.
Kammermayer József, ker. biztos. 1836; — fertálymester. 1837.
Kanady, lásd: Ganady.
Kanicser János, tisztb. ügyész. 1826; — törvsz. aktuarius. 1831; — aljegyző. 1834; — törvsz. főjegyző. 1844; — hely. tanácsos. 1844; — tanácsos. 1848.
Kanitscher János, drab. káplár 1791; — tan. szolga. 1794.
Kanitscher Péter, lipótv. templomgondviselő. 1817.
Kanisay Ferencz, agens. 1748.
Kantó Mátyás, csősz. 1697.
Kapecz Pál, kocsis. 1772.
Kapitaenovics Anasztáz, gör. iskolamester. 1787.
Karaffiat József Károly, ágens. 1720.
Kárász Ferencz, fertálymester. 1767.
Kardetter Tamás, szőszóló. 1813.
Kardos János, tan. szolga. 1699.
Kardos János, felügyelő a faültetvényekre. 1754; — kerülő. 1755.

Kardoss János, agens. 1753.
Karpfenstein Ferencz, fertálymester. 1734.
Karpfenstein János, fertálymester. 1740.
Karpfenstein János Kristóf, tanácsos. 1688; — biró. 1688.
Kaschitz Mátyás, dobos. 1833.
Kasenczky József, gyakorló. 1843; hely. iktatósegéd és lajstromozó. 1844; — nyugalomba vonult mint Budapest fővárosának árvaszéki elülülője 1886-ban.
Kasper Mátyás, Kratzer. (talán útkaparó). 1814.
Kasselik János, tanácsos. 1848; — leköszönt 1851-ben.
Kassor Miska, sekrestyés. 1700.
Kastberger Ferencz, kanczellista. 1753.
Kastberger Ferencz József, kanczellista. 1714.; — alkamarás. 1720; — szószóló. 1727; — tanácsos. 1729.
Kastberger Ignácz, járuló. 1728; — adószedő. 1732; — alkamarás. 1733; — számvevő. 1746; — tanácsos. 1764.
Kaszás István, terézv. halottkém. 1840.
Kászonyi (Gozoni) Tamás, tanácsos. 1715; — † 1735.
Kátay Ádám, józsefv. halottkém. 1832.
Katics Antal, árvaszámtartó. 1756; szószóló. 1756; — telekbiró és tanácsos. 1763.
Kautsár Endre, drab. káplár. 1843.
Kayser János Arnold, tanácsos és ideigl. jegyző. 1688.
Keck Antal, kertész. 1807.
Kehrnhoffer János, szószóló. 1708.
Keistler Lipót, drabant. 1753.
Kelemen László, járuló. 1786; — kanczellista. 1786.
Kelemen Mihály, iskolamester és magyar kántor. 1767.
Keller Ferencz, kisbiró. 1843.
Kellermann Katalin, kályhafűtő. 1822.
Kempf Ferencz, éjjeli őrvezető. 1835; — ker. biztos. 1836.
Kepurth József, lásd: Geburth.
Kerbauer, halottkém. 1710.
Kerekes András, csordás. 1787.
Kerekes József, kanczellista. 1845.
Kerékjártó Alajos (Kerékgyártó Árpád), gyakorló. 1838; — kanczellista. 1841; — tisztb. aljegyző. 1845; — törvsz. főjegyző. 1848.; 1861-ben tanácsos és helyettes polgármester, 1864 óta egyetemi professzor.
Keresztes Károly, kanczellista. 1835; hadnagy 1837; — mezei kapitány. 1848.
Kermin Ferencz, börtönőr. 1779.
Kern Károly, fiárvaházi hittanitó. 1848.
Kerner János, kórházi alorvos. 1845.
Kersch János, drabant. 1798
Kerschbaum Antal, gyakorló. 1841. — járuló. 1843.; kanczellista. 1844. — Nevét 1844-ben »Virady«-ra magyarositotta.
Kerschbaumer Ferencz József, tanácsos és kamarás. 1729.
Kerschbaumer Tóbiás, járuló. 1718; — kanczellista. 1719; — árvaszámtartó. 1727; — tanácsos. 1730; — biró. 1741.; — † 1765.
Kereszturi József, remete a kalvariánál 1765.
Kesszler János Mihály, tan. szolga. 1745.

Ketterer Mihály, kórházi sebész-segéd. 1834.
Khel, lásd Khol.
Khim (Kihm és Kim) Mihály, kerülő. 1768; — telekhiv. segéd. 1782.
Khim Mátyás, lovaskerülő. 1786.
Khor István, járuló. 1804; — hely. adószedő. 1812; kamarás 1813; — telekbiró. 1819.
Khor (Kohr) József, fertálymester. 1757; — hely. hadnagy. 1768; — strázsamester. 1776.
Khor József Antal, kórházi gondviselő. 1774.
Khoor József, fiárvaházi rajztanitó. 1848.
Khör, lásd: Köhr.
Khüeberger Antal, éjjeli őr. 1769.
Kierbes József, éjjeli őr. 1792.
Kiessner János, csősz. 1798.
Kiessrigel Ferencz, hegymester. 1791.
Kihm, lásd: Khim.
Kilián István, dologházi gondviselő. 1838.
Kim, lásd: Khim.
Kintscher Antal, zenész. 1748.
Kintzky és Kintzl György, lipótv. halottkém. 1832.
Kinzl Károly, tisztb ker. biztos. 1841; — ker biztos. 1845.
Kirchberger Antal, éjjeli őr. 1771; — drabant. 1773.
Kirnerwald Pál, fertálymester. 1692.
Kiss Gábor, ker. biztos. 1787.
Kiss Gergely, gulyás. 1701.
Kiss István, csősz 1800.; — lovas kerülő. 1832.
Kiss Jakab, lovaskerülő. 1833.
Kiss János, drab. káplár. 1836.
Kiss Jancsi, hajdu. 1703.
Kiss József, gyakorló. 1792; — diurnista. 1796.
Kiss József, belv. templom-gondviselő. 1813.
Kiss József, gulyás. 1800.
Kiss Károly, járuló. 1840; — hely. számtiszt. 1841; — kanczellista. 1841.; — adóhiv. ellenőr. 1843.
Kiss László, lovaskerülő. 1738.; — koldusbiró. 1841.
Kiss Mihály, gulyás. 1817.
Kiss Pál, lovaskerülő. 1733.; — strázsamester. 1739.
Kisler Lipót, törvsz. szolga. 1740.
Kismagyari Miksó György, lásd: Miksó.
Klammer Ferencz, zenész, 1735
Klampferer Miksa, kórh. segéd. 1725.
Klar Ferencz, orgonista. 1810.
Klauer Vilmos, iskolai gondviselő. 1833.
Kleinhäckel György, tanácsos. 1689; — † 1698.
Kleinhäckl János, szószóló. 1704.
Klempa Simon, fiárvaházi hittanitó. 1848.
Klepetz György, tisztb. tan. szolga. 1826; — tan. szolga 1833.
Klepetz István, járuló, 1810.; — allevéltáros. 1821.
Klimkó János, józsefvárosi orvos. 1835., 1841.
Kling Márton, törvsz. szolga. 1692.
Klinkatschik János, béres. 1767.
Klognitzer János, józsefv. esküdt. 1777.
Klosz József, terézv. halottbemondó. 1844.
Klug Ádám, kocsis. 1786.
Klum Mátyás, fertálymester. 1806.
Knaup Henrik orgonatipró. 1842.
Kneiszl Ferencz, dobos. 1828; — fertálymester. 1837; — ker. biztos. 1837; fertálymester. 1842; — adóbiztos. 1843.

Knipper János Bálint, biró. 1688.
Knippel Anna Mária, kórházi ápoló. 1808.
Knocz Gyula, díjtalan gyakorló. 1845; — díjas gyakorló. 1847.
Knocz József, díjtalan gyakorló. 1834; — díjas gyakorló. 1834; — pénztári segéd. 1848; — nyugalomba vonult 1868-ban.
Knol György, józsefvárosi esküdt. 1776.
Knyazovich Arzenius, tanitó. 1788.
Kob Mátyás, őrvezető. 1842.
Kober András, józsefv. templomgondviselő. 1804; — józsefv. esküdt. 1805.
Koch Ferencz, terézv. halottbemondó. 1844.
Koch Julia, lipótv. bába. 1834.
Koch Mátyás, drabant. 1791.
Kocsis István, csősz. 1837.
Kocsis Mátyás, ferenczv. tisztb. esküdt. 1843.; — ferenczv. templomgondv. ellenőr. 1845.
Kocsor (Koskor) Mihály, sekrestyés. 1716.
Kocz Erzsébet, bába. 1797.
Kogyelek Gergely, kórházi szolga. 1818.
Kohl (Kehl) András, hóhér. 1714.
Kohl János, városi harangöntő 1791.
Kohl Károly, fertálymester. 1827.
Kohlbacher Lambert, szószóló. 1701.
Kohlstein Tamás, istálló-szolga. 1787.
Kojer András, zenész. 1833.
Kolb János, szószóló. 1831; — tanácsos. 1843.
Koller Ferencz, tanácsos. 1843, 1848.
Koller Jakab, hitoktató. 1847.
Koller János, drabant. 1791.
Koller N. János, járuló. 1787; — kanczellista. 1796.; — első kanczellista s egyuttal levéltáros. 1799; — tanácsos. 1813.
Kollmann, vár. órás. 1734.
Kollmann József, éjjeli őrvezető. 1831; — ker. biztos. 1832.; — fertálymester. 1834.
Kollmann Károly, gyakorló. 1796; — járuló. 1807; kiadó. 1807; — aktuárius. 1809; — aljegyző. 1821.
Kollniz Pál, hajdu. 1703.
Kolocsányi György, plébános. 1695.
Koltsch Keresztély, drabant. 1740.
Komaniz Ferencz Venczel, iskolamester. 1702.
Komlósy Antal gyakorló. 1796; — alárvaszámtartó. 1804; — számtiszt. 1807; — hely. kamarás. 1810; adóhiv. ellenőr. 1813; — tanácsos. 1819.
Komorny József, gyakorló. 1842.
Koncsek de Duarez Bernát, agens. 1736.
Koncsik Albert, kerülő. 1840.
Kondri Anna, kórházi ápoló. 1814.
Konrád Antal, kapuőr. 1768.
Koppauer Ignácz, kanczellista. 1781.
Korb Ferencz, fertálymester. 1705.
Korgyiari Ferencz, iskolafelügyelő. 1808.
Korgyiari Klára, kályhafűtő. 1822.
Korher János, főügyész. 1829; — tanácsos. 1831; — állását elveszitette 1843-ban.
Korn Vilmos, ker. biztos. 1848.
Korpácsy András, vámellenőr 1823.
Kortsák Alajos, éjjeli őrvezető. 1840.
Koselek József, munkás. 1799.
Kossovits András, drabant. 1843.
Kossovits (Kostvicz) Antal, kanczellista. 1789.; — kamarási segéd. 1792.

Koschitzky Ignácz, kórházi ápoló. 1816.
Kosinek Miklós, orgonista. 1740.
Koskor, lásd: Kocskor.
Kostanek, iskolamester. 1702.
Kostler Mihály, tan. szolga. 1753.
Kostviz, lásd: Kossovics.
Kostyál Pál, terézv. kisbiró. 1845.
Kosztoleczky Márton, drabant. 1811.
Kothmayer Ferencz, drabant. 1792.
Kovács, vámszedő. 1823.
Kovács Ferencz, gátőr. 1844.
Kovács János, drabant. 1792; — kapus. 1806.
Kovács József, drabant. 1798.
Kovács József, kanczellista. 1833; — tisztb. alügyész. 1839.
Kovács József, őrvezető. 1840; — tisztb. ker. biztos. 1843; — ker. biztos. 1845.
Kovács Károly, járuló. 1842.
Kovács Mátyás, kapuőr. 1740.
Kovács Mihály, drabant, 1843.
Kovácsy József, gyakorló. 1842; — törvsz. hely. iktató segéd. 1844; — törv. iktatói segéd. 1845.
Kovácsy Károly, gyakorló. 1826; — diurnista. 1829; — járuló. 1839; — kanczellista. 1841.
Kozarik György, kórházi sebész segéd. 1821.
Kozma Ferencz, tömlöcztartó. 1833; — drabant káplár. 1834; tömlöcztartó. 1834.
Kozmanek Ferencz, iskolamester és orgonista. 1702.
Kögl János József, tanácsos. 1786; — kapitány. 1789; — tanácsos. 1791; — polgármester. 1807; — nyugalomba vonult. 1816.
Köhr (Khör) Károly járuló. 1799; — kanczellista. 1807; — kamarási ellenőr. 1824; — nevét 1847-ben »Kőry«-re változtatta.
Köhr Mihály, kapus. 1783.
Kökény János, kerülő. 1847.
Kölbel Jakab, órás. 1781.
König Gáspár, sebész. 1739.
König Ignácz, tömlöcztartó. 1783.
König János, drabant. 1797; — börtönőr. 1782.
König Károly, kamarási ellenőr. 1844.
Köry, lásd: Köhr.
Körtes András, vinczellér. 1741.
Köszeghy József, terézv. esküdt és rendőrfelügyelő. 1787; — ugyanott biró. 1792.
Krabler Ferencz, ágens. 1703.
Krachenfels Lambert, szószóló. 1758.
Kracser Ferencz, terézv. kisbiró. 1782.
Krahl József, gyakorló. 1814.; — járuló. 1821; — kanczellista. 1824; — allevéltáros. 1832.
Kraiss (Kreisz) Sebestyén, orvos. 1717.
Kram Bartalus, éjjeli őr. 1792.
Kramer Benedek, istálló szolga. 1787.
Krumpholtz Ágoston, húsbiztos. 1821.
Kratzer Mátyás, éjjeli őr. 1784; — drabant. 1791.
Krausz Fülöp, belv. templom-gondviselő. 1776; — szószóló. 1781.
Krausz János, gyakorló. 1797; — járuló. 1807; — kamarási ellenőr. 1813; — telekhiv. segéd. 1819; — telekhiv. ellenőr. 1827.
Krausz János, gyakorló. 1847.
Krausz Tamás, ménesmester. 1816.
Kraxler, agens. 1703.
Krazer József, halottbemondó. 1768.
Krebs Antal, fabiztos. 1837.

Kregár Mihály, főjegyző. 1767; — tanácsos és biró. 1785; *) polgármester. 1787; — † 1803.

Krehut István, drabant. 1834; — drabant-káplár. 1845; — tömlöcztartó. 1846.

Kreitscher János, tan. szolga. 1795.

Kreitzer Endre, drabant. 1791.

Kren Ferencz, kőbánya-felügyelő. 1778.

Kresch János, drabant. 1791.

Kresz Károly, tiszteletbeli sebész. 1836.

Kreszl Ferencz, drabant. 1827.

Kriaxevich, tanitó. 1789.

Kribl Miklós, külvárosi biró. 1741.

Kribner Márton, drabant. 1811.

Krick Rezső, tiszteletbeli segédorvos. 1834; — rendes segédorvos. 1835. 1837; — tisztb. ker. orvos. 1842; — tisztb. főorvos. 1843; — dologházi főorvos. 1843—1847; hely. kórházi főorvos. 1847; — kórházi fiókosztály főorvosa. 1847.

Krieszgruber, gyepmester. 1807.

Krimetz Mihály, prokurator. 1771.

Krines (Crines) Mihály, szószóló. 1747; — árvaszámtartó. 1748; — telekhiv. igazgató. 1751; tanácsos. 1755.

Kristovics Kristóf, tan. szolga. 1741.

Kristulek Károly, gyakorló. 1842.

Krits Pál, kórházi hely. gondviselő. 1807.

Krizsán Antal, kerülő. 1835.

Krojer Péter, drabant-káplár. 1807; — tömlöcztartó. 1809.

Kroll Ignácz, járuló. 1785.

Kronbacher János, kórházi szolga. 1844.

Kronberger Ignácz, fiárvaházi hittanitó. 1844.

Kropf István, gyakorló. 1847.

Kror Péter, drabant. 1799; — tömlöcztartó. 1804.

Kröc Péter, drabant. 1800.

Kröszl Ferencz, dobos. 1808.

Krupinszky Antal, terézv. segédtanitó. 1846; — lipótv. segédtanitó. 1847.

Krupinszky János, gyakorló. 1846.

Kubics, árva-atya. 1757.

Kubik Jakab, éjjeli őr. 1792; — drabant. 1825.

Kubik Lőrincz, hely. hegymester 1828; — hegymester. 1829.

Kubovics, ágens. 1723.

Kubovics Vincze, tisztb. ker. biztos. 1836.

Kuczevics Péter, kórházi ápoló. 1814.

Kudlich Ignácz, iskolamester. 1785.

Kugler József, fertálymester. 1809.

Kun (Kuhn és Khun) Mátyás, lovaskerülő. 1784; — vámőr. 1784.

Kun Mátyás, fertálymester. 1821.

---

*) Kregár M. birónak meg volt ugyan választva, de József császár a törvénykezés körül tervezett reformok keresztül viteléig a tisztikart rendelkezési állapotba helyezvén, Kregár megválasztását jóvá nem hagyta, hanem a birói állásra Hülff M. Bálintot helyettesitette.

Kregárról az 1787-diki minősités táblázat azt mondja:

»Michl Kregár, 1-er Notär anitzo Burgermeister welches Amt er sich auch anlegen seyn lasset, und mit guten Muth besorget.

Gewiss ist, dass ehedem sein Diensteiffer nicht immer warm genug erschien, welches dem Geschafften gang allemals nachtheilig, aber auch seiner Laage nach 18. jährigen Notariats Dinst schon anno 1785. zum Staltrichter gewählet und musste dieses Amt bis zu Ende August dieses Jahres in der Ungewissheit des Ausganges abwarten.

Kun Mihály, kapuőr. 1779; — vámőr. 1785.
Kunda Ferencz, éjjeli őr. 1771.
Kunewalder Pál, fertálymester. 1692.
Kunevics Mihály, drabant. 1756.
Kunisch Mihály, terézv. törvsz. szolga. 1846.
Kuntz vagy Kurtz Ferencz, tenorista. 1822.
Kupritz Márton, zenész. 1799.
Kurbel János, kórházi ápoló. 1841.
Kurfiss György, tömlöcztartó. 1846.
Kurucz Ferencz, tömlöcztartó. 1840.
Kurz Antal, adóbiztos. 1845.
Kurtz Ferencz, lásd: Kuntz.
Kurzi Pál, gulyás. 1695.
Kurzweil Antal, ferenczv. kisbiró. 1839.
Kurzweil Venczel, józsefv. iskolamester. 1779.
Kuttesevics Károly, irodai szolga. 1842.
Kuttig Ignácz, vokalista és segédtanitó. 1740; — iskolamester. 1751.
Kuttig Ignácz, tenorista és német kántor. 1787.
Kuttig Rozina, tanitónő. 1787.
Küffner János, józsefv. esküdt. 1807.
Külkey Vilmos, gyakorló. 1847.
Küntzel Károly, lásd: Kinzl.
Kvets (Quetsch) János, adóbiztos. 1843.

Laab, lásd: Lapp.
Lach Jakab, hidszolga. 1775.
Laczkó András, kőbányafelügyelő. 1783; — józsefv. kisbiró. 1786.
Lafrankó Antal, kéményseprő. 1810.
Lajosy József, lásd: Ludvig.
Lakatos Ferencz, csűrgazda. 1726.; — fertálymester. 1740.
Lakner Alajos, terézv. esküdt. 1802.
Lakner László, kertész. 1771.
Lakner Sándor, gyakorló. 1842; — kapitányi kanczellista. 1843.
Láncz György, kórházi sebész. 1784.
Láncz József, kórházi segédorvos. 1799.
Landau Leonhard, rajztanitó. 1821.
Landfeld János, zenész. 1758.
Landgraff Nándor, kórházi sebészsegéd. 1844.
Landheer András, ker. biztos. 1792.
Landtmüntzer Gáspár, kórházi gondviselő. 1748.
Landtmüntzer Mátyás, járuló. 1763; — kanczellista. 1764; — adószedő. 1776; — tanácsos. 1793.
Lang Ignácz, drabant. 1733.
Langer Ignácz, drabant. 1732; — kvártélymester. 1734; — strázsamester. 1736.
Langer János, belv. énekes. 1845; — rókusi kántor. 1846.
Langer Márton, diurnista. 1811; — járuló 1817; — betáblázási könyvvivő. 1819; — kiadó. 1821; — adószedő. 1829.
Langer Mihály, ferenczv. tisztb. esküdt. 1813; — ugyanott templom-gondviselő. 1814.
Langer Tamás, drabant. 1820.
Lángh Ignácz, főkapitány. 1848.
Langits Alajos, ker. biztos. 1844.
Langits Konrád, éjjeli őrvezető. 1844.
Langmantl Pirkárd, levélhordó. 1694; — sebész-kontár a pestis járvány alatt. 1710.
Langweber János, csősz. 1710.
Lapp (Laab) József, éjjeli őr. 1700; — strázsamester 1701.
László András, tisztb. jegyző. 1839.
László György, fertálymester. 1790.

László György, tisztb. alügyész. 1835; — terézv. jegyző. 1836. 1839.
László Imre, gulyás. 1719.
László Imre, drabant. 1763; — lovaskerülő. 1766.
László Imre, kamarás. 1775.
László László, hely. szószóló. 1781; — szószólói aktuárius. 1782.
László Tóbiás, drabant. 1769.
Lattenberger Jakab, éjjeli őr. 1767.
Lattner János György, sebész. 1763.
Lauber János, gyakorló. 1846.
Lauter György, szószóló hiv. segéd. 1782.
Lavner János, irodai gyakorló. 1821; — kapitányi gyakorló. 1824; — diurnista. 1829; — kanczellista. 1838.
Lázár János, éjjeli őrvezető. 1843.
Lazareth Péter, kapuőr. 1739.
Lazarevits Miklós, tanitó. 1789.
Lazits Péter, díjtalan gyakorló. 1840; — díjas gyakorló. 1845; — járuló. 1846.
Lechmayer József, (?) felügyelő. 1847.
Lechner Antal, drabant. 1843.
Lechner Ferencz, járuló. 1804.
Lechner Ignácz, diurnista. 1820.; — kanczellista. 1839.
Lechner István, díjtalan gyakorló. 1844; — díjas gyakorló. 1846.
Lechner János, terézv. esküdt. 1768; — ugyanott templomgondviselő. 1777.
Lechner János, kőbányafelügyelő. 1805.
Lechner József, éjjeli őrvezető. 1808.
Lechner Károly, gyakorló 1825; — alügyész. 1833; — aljegyző. 1836; — tanácsos. 1838.
Lechner Károly, díjtalan gyakorló. 1842.*)
Lechner Mátyás, vámszedő. 1810
Lechner Mihály, ellenőr. 1796.
Lechner N. János, diurnista. 1792; — járuló. 1796; — kamarási ellenőr. 1803; — kamarás. 1807.
Lechner N. János, díjtalan gyakorló. 1836; — hely. adószedő. 1842; — főadószedő. 1843.
Leczin, Lásd: Letzián.
Ledermüller Antal, járuló. 1773; — kanczellista. 1774.
Ledl János, homokbánya-felügyelő. 1798.
Ledniczky Ferencz, halottbemondó. 1807.
Ledniczky Márton, mázsamester. 1786.
Leeb Mátyás, adóhivatali kanczellista. 1841.
Leeb Mihály járuló. 1839; — díjtalan gyakorló. 1841.
Leffler János, vámszedő. 1823.
Lehner Antal, toronyőr és sirásó. 1843.
Lehner Ignácz, diurnista. 1821; — járuló. 1838; — kamarási segéd. 1843.
Lehner János, külvárosi esküdt. 1777.
Lehner József, telekhiv. kerülő. 1827; — hegymester. 1846.
Lehner Mihály, tanácsos. 1698; — egyuttal főkamarás. 1699; — és belv. templomgondviselő. 1719.
Lehner Mihály, kerülő. 1821.
Lehner Tóbiás, járuló. 1757; — tanácsos. 1767; — biró. 1783.

*) Elhunyt, mint pestvárosi tanácsos 1850-ben.

Lehóczky József, orgona-tipró. 1808.
Leistner János Vilmos, hóhér. 1710.
Leistner Tóbiás, tanácsos. 1701.
Lemaron Ádám, zenész. 1799.
Lenard Anna, bába. 1798.
Lenartovszky Márton, templomszolga. 1770.
Lencsés Mihály, drabant. 1791.
Lendvay György, tanácsos. 1688.
Lengyel Ferencz, kanczellista. 1733.
Lengyel Simon, drabant és koldusbiró. 1834.
Lenhard János, éjjeli őr. 1821.
Lenner Mihály, drabant. 1805.
Lennersbergi Lenner János, fertálymester. 1705; — hidmester. 1708; — hidfelügyelő. 1714; — főkamarás. 1715; — biró 1715; — tanácsos. 1719; — † 1729.
Lenti Gergely, hajdú. 1703.
Lentz János, terézv. templomgondviselő. 1821. 1829.
Lentz János Kristóf, zenész. 1732.
Lentz Lipót, terézv. esküdt. 1779.
Leo, remete a felhagyott templomnál. 1766.
Lepage Ignácz, éjjeli őrvezető. 1834.
Leschnag Ignácz, drabant. 1835; — drab. káplár. 1836; — strázsamester. 1839.
Lettel János, kapitányi kanczellista (Schreiber). 1789.
Lettenbacher Jakab, éjjeli őr. 1773.
Lettner Jakab, zenész. 1796.
Letzián (Leczin) Péter, drabant. 1746.
Libics Mátyás, segéd-hidfelügyelő. 1770.
Lichtenecker János, szakács. 1741.
Lichtenstein Teréz, lipótv. bába. 1832.
Liebchen András, drabant. 1753.
Liebner Móricz, irodai biztos. 1845.
Liedemann Henrik, szegényintézeti gondviselő. 1843.
Lilich (Lilics és Lilin) Ferencz, fertálymester. 1766; — drabantkáplár. 1787.
Limburg János, gyakorló. 1825.
Lindauer Antal, éjjeli őrvezető. 1827.
Lindtner Jakab, drabant. 1740.
Link György, kőbánya-felügyelő. 1794.
Linseter György, hittanitó. 1810.
Linzbauer János, drab. káplár. 1836.
Linzer János, alkamarás. 1696; — tanácsos. 1696; — a tanácsból kizárták 1702-ben.
Lipovniczky Lajos, díjtalan gyakorló. 1845.
Lipp Antal, díjtalan gyakorló. 1848.
Lippert József, gyakorló. 1844.
Liptai Pál, gulyás. 1739.
Littmann Antal, terézv. esküdt. 1791; — terézv. biró. 1796.
Lochbiller Ignácz, józsefv. esküdt. 1838.
Lockinger József, levélhordó. 1725.
Lohr András, járuló. 1820; — kanczellista. 1823.
Lombay Imre, tanácsos. 1848.
Lombay János, gyakorló. 1846.
Lorber Mihály, szószóló. 1733; — belv. templom-gondviselő. 1748.
Lorenz, hidszolga és tömő. 1700.
Lorenz Mátyás, belv. segédtanitó. 1847.
Losteiner (1848 után Erényi) Antal, tisztb. sebész. 1825; — külv. halottkém. 1836; — belv. halottkém. 1840; — sebész. 1843; — főssebész. 1848.
Lostainer József, gyakorló. 1844.
Lotter András, drabant. 1771.
Loykandl Keresztély, terézv. esküdt. 1771.

Löffler Jakab, éjjeli őrvezető. 1826.
Löw Nándor, terézv. halottkém. 1840.
Löwenstein, drabant. 1812.
Lubinger Gyula, tisztb. őrvezető 1843.
Lubinger János Gyula, éjjeli őrvezető. 1835; — drab. káplár. 1836; — ker. biztos. 1836; — tömlöcztartó. 1836; — ker. biztos. 1837.
Luby Ferencz, járuló. 1803.
Ludvig Ferencz, éjjeli őrvezető. 1809; — sekrestyés. 1833.
Ludvig György, éjjeli őr. 1820; — ker. biztos. 1833.
Ludvig Imre, sekrestyés. 1835.
Ludvig János, éjjeli őr. 1796; — drabant. 1800.
Ludvig (1847 után Lajosy) József, járuló 1835; — diurnista. 1839; — kanczellista 1841.
Ludvig Mihály, sekrestyés. 1801.
Lukács Lajos, díjtalan gyakorló. 1845.
Lukovics József, lovaskerülő. 1833.
Lumpl Anna Mária, bába. 1772.
Luptovics János, gulyás. 1745.
Lutter Nándor, professzor. 1846.
Lutz Anna, fiárvaházi felügyelő. 1845.

Macheriz Simon, kórházi gondviselő. 1714. 1732.
Madách József, terézv. esküdt. 1834.
Madásch Ferencz, szegényintézeti felügyelő. 1847.
Madedl János, diurnista. 1789; — — járuló. 1789; — kanczellista. 1799; — aktuárius. 1802; — aljegyző. 1807; — főjegyző. 1824; — † 1824.
Madedl János, gyakorló. 1824; — diurnista. 1830; — járuló. 1834; — kanczellista. 1838; — tiszt. aljegyző. 1839; — aljegyző. 1843; — tisztb. főjegyző. 1845; — hely. tanácsos. 1847; — tanácsos. 1848.
Mády Károly, tisztb. őrvezető. 1847.
Magistris Ottó, gyakorló. 1846.
Magyar, rókusi lelkész. 1798.
Mahut István, lovaskerülő. 1775.
Maixner János György, parti csősz. 1755.
Makay György, plébános. 1686.*)
Makk Antal, kamarás. 1767.
Makk Antal, ügyész. 1774; — aljegyző. 1781; — főjegyző. 1787; — hely. tanácsos. 1808; tanácsos. 1813; — biró. 1826. 1831. 1834.
Malovecz és Malovics Pál, fertálymester. 1763; — tan. szolga. 1764.
Mann Albert, kanczellista. 1837.
Mann Károly, kanczellista. 1837.
Manoly, törvsz. esküdt. 1705.
Manovitz Lipót, tisztb. orvos. 1825; — orvos. 1835; — főorvos. 1844.

* Buda visszafoglalása után Makay volt az első pesti plébános. Rupp, többször idézett munkájában »M. Pál János«-nak nevezi, hivatkozván Schamsra és a városi levéltárra. A pesti levéltárban levő és a váczi káptalantól 1847. április 1. hitelesitett másolatban kiadott okirat azonban megdönti állitását, azt mondván:

» . . . . . 1686 dec 2-a 7bris ipsam Budam a Turcis 145. anuis possessam, armis tamen Leopoldi primi in conspectu totius exercitus othomanici libertati assertam, Confiniariis denique ad fluvium vagum situatis Pesthum translatis dedi primum investituram Rndo Patri Georgio Makay pro Parochia Pestiensi. Anno ut Supra Die vero 18. 7bris Nicolaus Balogh Eppus Vaciensis.«

Marchardt N. János, énekes. 1827; — józsefv. tanitó. 1836; — terézv. tanitó. 1846

Margalics János, templomgondviselői segéd. 1732; — szószóló. 1735; — tanácsos. 1741.

Margarics György, járuló. 1769.

Marko, orvos. 1729.

Markó István, díjtalan gyakorló. 1845.

Markovics Antal, terézv. tanitó. 1815.

Markovics Ferencz, kórházi szolga. 1841.

Markovics József, tisztb. ügyész. 1838; — alügyész. 1839.

Markovics Mátyás, fiárvaházi felügyelő. 1847.

Markus Katalin, fiárvaházi felügyelő. 1848.

Marossa István, ferenczv. halottkém. 1819; — ugyanott tisztb. esküdt. 1832; — ugyanott halottkém. 1840.

Marschal Jurko, hajdú. 1703.

Marschal Márton Nándor, orvos. 1841; — letéthiv. ellenőr. 1844.

Marschofszky János, kamarási segéd. 1791.

Martin János Frigyes, tisztb. drab. káplár. 1838; — éjjeli őrvezető. 1838.

Massa Henrik, lásd: Masser.

Masser (Massa) Henrik, éjjeli őr. 1754.

Maszalik Ferencz, kertész. 1797.

Maszlagy István, gyakorló. 1846.

Maszlovszky János, járuló. 1775; — hely. kamarási segéd. 1789; — adószedő. 1796.

Matl Antal, lásd: Matzl.

Matl Frigyes, főseb ész. 1836.

Matsovits József, drabant. 1843.

Matto, béres. 1748.

Matuschek Pál, kerülő. 1821.

Matzalek Tamás, kertész. 1798.

Matzl (Matl) Antal, gyakorló. 1844; — diurnista. 1847.

Maurer Károly, fabiztos. 1816.

Mayr Ernest Lajos, sebész-orvos a pestis alatt. 1738.

Mayer Ferencz, gazda. 1831; — belv. templom-gondviselő. 1831.

Mayer György János, kőfelügyelő. 1838; — parti felügyelő. 1843.

Mayer János, józsefv. biró. 1776.

Mayer József, kerülő. 1778.

Mayer Lőrincz, kályhafűtő. 1788; — tan. szolga. 1797.

Mayer Mihály, fertálymester. 1719.

Mayer Mihály, terézv. esküdt. 1834.

Mayer Mihály János, kanczellista. 1745; — registrator. 1753; — kamarás. 1756; — állását veszitette 1771-ben.

Mayer Mihály Rókus, kanczellista. 1763; — registrator. 1767; — alkamarás. 1774; — számvevő. 1775; — sikkasztása következtében állását veszitette.

Mayerfeld János György, segédtanitó. 1769.

Mayerffy Sándor, gazdasági hiv. biztos. 1846.

Mayerhoffer János, szószóló. 1778.

Maygruber Ferencz, ügyész. 1767.

Mayrhauser Lambert, lelkész. 1702.

Mazoveczky János, gyakorló. 1844; — diurnista. 1846.

Michkay József, drabant. 1770.

Mechler (Mekler) József, józsefv. plébános. 1779.

Medveczky Mihály, strázsamester. 1700.

Medvenics Ferencz, diurnista. 1822; — járuló. 1830.

Medvenics Károly, járuló. 1821; — gyakorló. 1834; — kanczellista. 1841.
Meisch Ignácz, halottbemondó. 1751.
Meisl Mátyás, professzor. 1785.
Meiszl Mátyás, fertálymester. 1772; — kvártélymester. 1782.
Meister András sebész-orvos a pestis alatt. 1712.
Meister Mátyás, szószóló. 1715.
Mekler, lásd: Mechler.
Melczer György, kapitányi szolga. 1844; — koldusbiró. 1847.
Melhorn, lásd: Welhorn.
Melléky Mátyás, gyakorló. 1845.
Melly János, járuló. 1839; — díjtalan gyakorló. 1841; — járuló. 1842; — ideigl. iktatói segéd. 1843; — † mint Budapest főváros kiadója 1881-ben.
Menich András, csősz. 1839.
Menner Lajos, énektanitó. 1836; — terézv. kántor. 1845; — karmester. 1847.
Mentschl Gáspár, ferenczv. tanitó. 1800; — belv. tanitó. 1815.
Mentschl Nándor, terézv. segédtanitó. 1792.
Menyhárd Mihály, lovaskerülő. 1785; — vámőr. 1789.
Mércse (Mércsy) András, lovaskerülő. 1783
Méri János, tan. sorőr. 1847.
Merk János, drabant. 1804.
Merkel János Frigyes, tisztb. orvos. 1836.
Merkl József, lipótv. segédtanitó. 1831.
Messerschmidt János, kórházi sebész-segéd. 1810.
Mészáros Endre, gyakorló, 1846.
Mészáros Ferencz József, járuló. 1758; — kanczellista. 1767; — aktuárius. 1776; — adószedő. 1786; — levéltáros. 1788; — † 1799.
Mészáros Ignácz Rupert, tisztb. főorvos. 1847.
Mészáros Rozália, kórházi ápoló. 1841.
Meszner József, terézv. segédtanitó. 1833; — iskolamester. 1843.
Metzger Ferencz, drabant. 1792.
Metzl Ignácz, becsűs. 1844.
Michala János, sörvámfelügyelő. 1845.
Michel János, agens. 1699.
Michl, éjjeli őr. 1699.
Michl János, terézv. esküdt 1838.
Michnovics József, kapuőr. 1778; — drabant. 1779; — vámőr. 1784.
Mick György, drabant. 1838; — kórházi portás. 1841.
Micks János, éjjeli őr. 1787.
Mierth, lásd: Mirth.
Mihalovics Julia, bába. 1781.
Mihalyik József, drabant. 1845.
Mihics Sebestyén, járuló. 1766; — kanczellista. 1767; — aktuárius. 1773; — szószóló 1775; — ügyész. 1776; — főügyész. 1781; — tanácsos. 1790.
Mike (Miky és Müke) János, éjjeli őr. 1767.
Mikis N. hittanitó. 1796.
Miklovics János, gyakorló. 1839.
Miksics Ferencz, magyar iskolamester. 1747.
Miksó — kismagyari — György, tisztb. orvos. 1831.
Miky, lásd: Mike.
Milinkovics Mihály, tisztb. ügyész. 1824; — alügyész. 1834; — tisztb. főügyész. 1838.
Millár Antal, kapus. 1801.

Miller Antal, lásd: Müller.
Millner Márton, zenész. 1733.
Millovics Kristóf, zenész. 1733.
Mirth Antal, díjtalan gyakorló. 1847.
Mirth Mátyás, éjjeli őr. 1779.
Miskey N. biztos. 1790.
Misko, sekrestyés. 1718.
Miskolczy István, sebész orvos 1820.
Miskolczy József, gyakorló. 1818; — diurnista. 1821; — járuló. 1824; — kanczellista. 1833.
Mislab (Misslaub) József húsbiztos. 1718; — szószóló. 1732.
Mitroviz József, fertálymester. 1692.
Mitterbacher András, rendőr-felügyelő. 1787; — kórházi gondviselő. 1799; — szószóló. 1807.
Mitterdorfer János, belv. templomgondv. ellenőr. 1847.
Mittermayer Tóbiás, telekhiv. igazgató. 1730; — tanácsos. 1733.
Mittes vagy Mitter József, zenész. 1748.
Mittics János, zenész. 1753.
Mitting János Károly, orvos 1724.
Mladenovics János, tanító. 1833.
Mocsonoky Pál, csősz. 1730; — hidszolga 1745.
Mocsonoky Ferencz, diurnista. 1821; — gyakorló. 1823; — járuló. 1824; — kanczellista. 1830; — törvsz. hely. iktató. 1833; — iktató. 1835.
Mocsonoky Lajos, gyakorló. 1847.
Moder Konrád, éjjeli őr. 1791.
Modernuss Lipót, tan. szolga. 1763.
Modrovics János, biztos. 1813.
Mohr Szeverin, kvártélymester. 1754; — drab. hadnagy. 1755.
Molnár Antal, drabant. 1800.
Molnár Ferencz, józsefv. esküdt és rendőr-felügyelő. 1787; — józsefv. biró. 1805.
Molnár György, gulyás. 1746.
Molnár György, járuló. 1830; — számtiszt. 1836; — számvevő. 1843; — főszámvevő. 1848.
Molnár Ignácz, drabant. 1796; — lovaskerülő. 1814.
Molnár István, kórházi szolga. 1846.
Molnár János, drabant. 1799.
Molnár József, vámőr. 1796.
Molnár József, kórházi sebészsegéd 1804.
Molnár József, józsefv. esküdt. 1798; — ugyanott biró. 1805.
Molnár József, járuló. 1807; — tisztb. ügyész. 1811.
Molnár József, levéltári szolga. 1844.
Molnár Mátyás, fertálymester. 1770.
Molnár Mihály, józsefv. esküdt. 1824.
Monar Mátyás, hajdú. 1703.
Monaszterly Sándor, gyakorló. 1841; — járuló. 1843; — árva bizotts. jegyző. 1844; — tisztb. aljegyző. 1845; — aljegyző. 1848.
Mondschein Lőrincz, drabant. 1792.
Montag Antal Henrik, segédtanító. 1752.
Moravetz János, zenész. 1821.
Moravetz József, zenész. 1780.
Moravetz József, fiárvaházi felügyelő. 1843.
Moreiner Ferencz, börtönőr. 1802.
Moriak József, drabant. 1817.
Morlin Imre, tisztb. ügyész. 1810; — törvsz. jegyző. 1813; — főjegyző. 1819; — tanácsos. 1822.
Morlin Imre (az előbbinek unokaöcscse) díjtalan gyakorló. 1845.
Morvay Ferencz, drabant 1828.
Mosel Antal János, jegyző, szindikus, telekhiv. igazgató s egyúttal tanácstag. 1692; — † 1721.
Mosel Ferencz, járuló. 1741.
Mosel József, járuló. 1728; — kanczellista. 1731; — első kanczel-

lista. 1732; — telekhiv. igazgató. 1733; — tanácsos. 1749; — biró. 1751; — hely. biró. 1769; — biró 1771; — polgármester. 1773—1783; — † mint tanácsos 1785-ben.
Mosel József, alügyész. 1792; — főügyész. 1802; — † 1803.
Moser András, hid-szolga. 1751.
Moser János, drabant. 1741.
Mráz József, gyakorló. 1846.
Mráz (Déry) Mihály, rókusi plébános. 1843; — † 1891.
Mucsek, kapuőr. 1739.
Mucskay József, drabant. 1771; — tan. szolga. 1785; — józsefv. biró. 1787.
Mucznek Mihály, vámőr. 1749.
Muffács János, zenész és sekrestyés. 1717.
Muhnovics Antal, kapus. 1778.
Mulics József, húsbiztos. 1808.
Murmüller Boldizsár, hidszolga. 1701.
Muskatirovics János, tanácsos. 1786.
Muskatirovics Péter, gyakorló. 1797.
Mutz, drab. hadnagy. 1722.
Muzsik János, törvsz. aljegyző. 1829; — kamarási segéd. 1838; — hely. telekhiv. ellenőr. 1841; — telekhiv. ellenőr. 1843.
Müke, lásd: Mike.
Müller (Miller) Antal, orvos. 1757.
Müller Domokos, terézv. esküdt. 1831; — ugyanott biró. 1834.
Müller Henrik, józsefv. templomgondviselő. 1834; — józsefv. tisztb. esküdt. 1838; 1843.
Müller József, vámőr. 1796.
Müller József, kórházi ápoló. 1820.
Müller József, vámszedő. 1847.
Müller Károly, ker. biztos. 1841.
Müller Pál, gyakorló. 1825.
Müller Pál, józsefv. tanitó. 1826.
Müllner Anna, kórházi ápoló. 1814.
Mülner Mátyás, éjjeli őr. 1697.

Nachtigal Samú, fertálymester. 1695.
Nádóczy István, gyakorló. 1788.
Nagi = Nagy Jansi, hajdú. 1703.
Nagy Gáspár, drabant. 1800.
Nagy György, húsbiztos. 1787.
Nagy Gyula, kórházi segédorvos. 1821.
Nagy István, éjjeli őrvezető. 1843
Nagy János, belv. plébános. 1688.
Nagy János, magyar kántor. 1783.
Nagy János, járuló. 1784.
Nagy Márton, borjúpásztor. 1735.
Nagy Márton, magyar kántor. 1785.
Nagy Mihály, kerülő. 1820.
Nahm Nándor, gyakorló. 1834.
Naid = Nagy Gergely, istállószolga. 1698.
Naller Ferencz, vásárbiró. 1810.
Nánásy Benő, tisztb. alügyész. 1807; — alügyész. 1808.
Natter József, zenész. 1749.
Natter Sebestyén, orgonista. 1790.
Navratill Mihály, vámellenőr. 1823.
Neander Beát János, főkapitány. 1703; — tanácsos. 1704; — biró. 1723; — kapitány. 1725; — † 1729.
Nedeczky Ferencz Ádám, belv. plébános. 1699.
Nedelko, tsztb. orvos. 1845.
Nemecz János, kanczellista. 1751.
Nemes József, ferenczv. tisztb. esküdt. 1814; — ugyanott rendes esküdt. 1819.
Nemesszeghy Károly, gyakorló. 1847.
Németh András, józsefv. tanitó. 1827; — belv. tanitó. 1837.
Németh Antal, józsefv. altanitó. 1847.

Németh György, magyar szószóló. 1692.
Németh János, drabant. 1815.
Németh József, gulyás. 1735.
Németh József, józsefv. esküdt. 1783.
Németh József, tisztb. kanczellista. 1838; — diurnista. 1839.
Németh Lajos, tisztb, alügyész. 1845.
Nemila János, kisbiró, 1800.
Nepper Alajos, kanczellista. 1847.
Neszlinger Jeromos, tisztb. ker. biztos. 1840; — őrvezető. 1841; — dologházi felügyelő. 1842.
Neubauer Ferencz, kórházi sebész. 1814; — halottkém. 1836; — lipótv. halottkém. 1840.
Neubauer János, ferenczv. esküdt. 1838.
Neubauer Vitus, kórházi ápoló. 1787.
Neumann Gottfrid, zenész. 1763.
Neumayer Jakab, hidvám szedő. 1705.
Neumayer János, gyakorló. 1819.
Neumayer János, kőbánya felügyelő. 1821; — útfelügyelő. 1844.
Neumayer Mátyás, gyakorló. 1824.
Neumayer Tivadar, gyakorló, 1819; — járuló. 1819; — jegyző. 1829; — tisztb. főjegyző. 1839; — tanácsos. 1843.
Neumayer Zsuzsánna, bába. 1820.
Nicolai János, drabant. 1740.
Nidemann József, ferenczv. biró. 1838.
Nik András, csordás. 1846.
Nikala János, biztos. 1839.
Noder Konrád, éjjeli őr. 1791.
Nohn Ignácz, józsefv. biró. 1771.
Noller Ferencz, zenész. 1735
Noller Mátyás, zenész, 1772.
Novák János, drabant. 1767.
Novák János, éjjeli őrvezető. 1835.
Novák Mihály, kőfelügyelő. 1802.
Novák Venczel, strázsamester 1802.
Nováky János, drabant. 1763.
Nusspicker János, tanácsos. 1696.
Nyikos Mihály, parti csősz. 1824.
Nyitray Antal, tisztb. ker. biztos. 1840; — ker. biztos. 1844.

Oberwurtzer Klára, bába. 1800.
Obodinszky Ferencz, ménesmester. 1816.
Obringer Bartalus, hidszolga. 1756.
Obvexer Márton, éjjeli őr. 1785.
Obvixler Antal, kocsis. 1805.
Ocker (Acker) Péter, kórházi ápoló. 1813.
Oderbauer Márton, drabant. 1741.
Ojtovics János, kerülő. 1847.
Okauer Mátyás, éjjeli őr. 1775.
Oláh István, dijtalan gyakorló. 1845.
Oláh János, fabiztos. 1809.
Oldal József, lipótv. segédtanitó. 1847.
Olmützer József, tanitó. 1847.
Olsinár György, drabant. 1799.
Omelkay Pál, iskolamester. 1767.
Opanszky Mihály, kórházi szolga. 1820.
Oppel Antal, orgonista. 1791.
Oppenmüller Márton, adószedő. 1767.
Oppenreitter Márton, hidvámszedő. 1748; — adóhiv. segéd. 1770.
Oppenreitter Márton, segéd-tanitó. 1771.
Orban Istók, béres. 1763.
Orgler András, csordás. 1843.
Orzovenszky Károly, fiárvaházi orvos. 1845.
Ostertag János, drab. káplár. 1800.
Ostertag Mihály. drabant. 1796; — tömlöcztartó. 1802.

Osterwald Zakariás, tanácsos. 1714; — † 1733.
Otetska, sekrestyés 1701.
Ottermayer Márton, drabant. 1741.
Ozlberger Rikkárd, zenész. 1725.
Örtl Frigyes, lelkész. 1704.
Öszy N. kórházi sebészsegéd. 1825.

Pabst, lásd: Papst.
Pacha Gáspár, segédtanitó. 1809.
Pacher János, gulyás. 1790.
Pachner Sebestyén, drabant. 1794.
Pacsek Bartalus, józsefv. esküdt. 1778.
Pados János, tanitó. 1842.
Paisser (Paitzer) Antal, éjjeli őr. 1770.
Pajer Ferencz, orvos. 1773.
Pajkos Ferencz, gyakorló. 1815; — diurnista. 1817; — tisztb. ügyész. 1823; — aktuarius. 1824; — aljegyző. 1826.
Pajor Gyula, tisztb. fertálymester. 1837; — fertálymester. 1837.
Paksy Lajos, tisztb. alügyész. 1844; — alügyész. 1847. és 1848.
Pataky Alajos, kanczellista. 1823.
Palko, lovaskerülő. 1711.
Palter János, felügyelő a tüzi fecskendőkre. 1839.
Pandtner lásd: Partner.
Pantoffel Ferencz, szolga. 1847.
Pantoffel Fülöp, templom szolga. 1766.
Pantz Henrik, irodai szolga. 1815; — tömlöcztartó. 1816.
Pap András, béres. 1763.
Papp György, csősz. 1795.
Pap János, csordás. 1844.
Papany Ferencz, ker. biztos. 1833; — éjjeli őrvezető. 1844.
Papics Jakab, hidfelügyelő. 1775; — vámszedő. 1791.
Papics János, vásárbiró. 1787.
Papics János, kanczellista. 1740; — ügyész. 1742; — jegyző. 1766; — főjegyző. 1767; — tanácsos. 1774; — biró. 1777; — polgármester. 1783.
Papics János, járuló. 1788.
Papst (Pabst) Anna Mária, bába. 1763.
Paradeisz József, éjjeli őr. 1770.
Partezy Jakab, kapuőr. 1740
Partl Gáspár, agens. 1718; — jegyző. 1721; — tanácsos. 1722; — biró. 1731; — tanácsos. 1741; — biró. 1749.
Partner (Pandtner) Lörincz, toronyőr és sirásó. 1787; — drabant. 1794.
Partscher Jakab, kórházi sebész. 1775.
Paschgall Antal, kanczellista. 1763; — aktuarius. 1769; — telekhiv. igazgató. 1775; — tanácsos. 1785; — † 1811.
Paschgall János György, kamarás. 1732; — tanácsos. 1747.
Paschgall Károly, tisztb. ügyész. 1802; — alügyész. 1803.
Past Antal, drabant. 1813; — irodai szolga. 1813.
Past Károly, tisztb. ker. biztos. 1840.
Pastian Jakab, munkás. 1799.
Patachich András, ferenczv. halottbemondó. 1833.
Patachich János, drabant. 1753; — kapuőr. 1767.
Patachich József, diurnista. 1821; — kiadó. 1829; — hely. alkapitány. 1834; — tanácsos, 1834; — kapitány. 1836; — tanácsos. 1839; — állásától felfüggesztették. 1843-ban.
Patacsics Károly, kórházi segédorvos. 1819.

Pataky Benedek, járuló. 1790.
Path Teréz, kórházi ápoló. 1814.
Patics János György, vámőr. 1784; — mérőfelügyelő. 1791.
Patics György, drabant. 1790.
Patics Miksa, vámőr. 1790; — éjjeli őr. 1794; — ker. biztos. 1799; útfelügyelő. 1812; gazd. segéd 1812. — kapitányi irnok. 1814.
Patisz József, gyakorló. 1808; — kapitányi aktuarius. 1810; — telekhiv. segéd. 1812; — kamarás. 1819.
Patisz Károly, gyakorló. 1818; — diurnista. 1819; — járuló. 1826; — kiadósegéd. 1832; — kiadó. 1834; — alkapitány. 1836; — tanácsos. 1838; — kapitány. 1838; — tanácsos. 1843.
Patonai Imre, sebészorvos a pestis alatt. 1739.
Patscher Sebestyén, iskolamester. 1721.
Patsik János, kapuőr. 1763.
Pauer András, terézv. esküdt. 1771.
Pauer Gáspár, lásd: Bauer.
Pauer György, szószóló. 1790.
Pauer Ignácz, tisztb. orvos. 1828; — kórházi orvos. 1830.
Pauer Jakab, diurnista. 1808.
Pauer János György, templomgondviselő. 1736; — kamarás. 1738; — † 1752.
Pauer József, kocsis. 1779.
Pauer Mihály, lovaskerülő. 1780; — vámőr. 1786.
Pauer Miksa Felix, rajztanitó. 1838.
Pauer János, drabant. 1792.
Paul, kocsis. 1772.
Pauly István, kórházi szolga. 1822.
Paulovics Antal, gyakorló. 1846.
Paulovics Mátyás, terézv. kisbiró. 1776; — éjjeli őr. 1780.
Pausz József, kanczellista. 1845.
Paüer, drabant. 1735.
Payer Ferencz, kanczellista. 1768.
Payer Ferencz, lásd: Pajer.
Payer János Lajos, orvos. 1701.
Payer József, fabiztos. 1816.
Payer Mihály, pinczér. 1704.
Peck József, józsefv. tanitó. 1833; — belv. tanitó. 1834.
Pécs Frigyes, drab. káplár. 1794.
Pecz Erzsébet, kórházi ápoló. 1792.
Pecz János, járuló. 1781; — kanczellista. 1785.
Pecz Miksa, kapitány. 1769; — tanácsos. 1773; — kapitány. 1777—1779.
Pecz (Petz) Rafael, kvártélymester. 1734.
Pehler Mátyás, éjjeli őr. 1791.
Pehm, lásd: Böhm.
Peimler Katalin, bába. 1794.
Peindorf, lásd: Beindorf.
Pekarik (később, Pekary) Imre, gyakorló. 1824; — járuló. 1829; — tisztb. kapitányi aktuárius. 1832; — alkapitány. 1832.
Pekarik István, gyakorló. 1840.
Pekáry Imre, lásd: Pekarik.
Pékics Sándor, drabant. 1779.
Peláthy Gábor, tisztb. alügyész. 1835; — ferenczv. jegyző. 1836; tisztb. tan. jegyző. 1839.
Pelczer Lipót, segédtanitó. 1831; — lipótv. főtanitó. 1847; — nyugalomba vonúlt 1875-ben
Pellikán József, drab. káplár. 1788.
Pellinger György, orgonatipró. 1797.
Peltenberger, fertálymester. 1711.
Pencz Flóris, járuló. 1766; — telekhiv. segéd. 1768.
Pengraf, lásd: Bengraff.
Penguss János, kórházi szolga. 1813.

Pentner, lásd: Pointner.
Perecz Péter, kórházi ápoló. 1841.
Pereczky Lőrincz, kocsis. 1776.
Perger Eva, lásd: Berger.
Perger Ferencz, hely. aljegyző. 1817; — főügyész. 1819; — törvsz. főjegyző. 1821; — † 1823.
Perger Mátyás, külv. biró. 1771.
Perghold Lukács Pál, professzor. 1757; — tanácsos. 1777; — nyugalomba vonult 1787-ben.
Peringer János Kristóf, fertálymester. 1702; — alkamarás. 1712.
Pernwaller Sebestyén, szakács. 1748.
Perovics Lörincz, kocsis. 1796.
Pess Mátyás, éjjeli őr. 1780.
Pessnit (Pössnit, Pösint és Bösznit) Karolina, bába. 1782.
Pestaluzzi Rupert, szószóló. 1719. 1721.
Pesti Ádám, istállószolga. 1716.
Peter Ignácz, orgonás. 1805.
Peterhans Mátyás, kórházi ápoló. 1798.
Petinger Keresztély, drabant. 1816.
Petrissics Ferencz, kórházi segédorvos. 1798.
Petrovics Dömötör, tisztb. orvos 1821.
Petrovics János, gyakorló. 1841.
Petrovics Lőrincz, városmajori felügyelő. 1785.
Petschmann, albiró. 1687.
Pfahler Ferencz, szegényintézeti gondviselő. 1843.
Pfahler Károly, járuló. 1812.
Pfaister Márton, vásárbiró. 1767.
Pfeiffer Lőrincz, gyakorló. 1824; — diurnista. 1831; — járuló. 1834; — kiadói segéd. 1834; — alkapitány. 1838; — algazda. 1843; — alkapitány. 1843.
Pfeiffer Márton, rókusi sekrestyés. 1817.
Pfeiffer Mihály, ferenczv. esküdt. 1826.
Pfeihler József, terézv. biró. 1802.
Pfeiler Miksa, lásd: Phahler.
Pfingstl Mihály, józsefv. plébános. 1796; — terézv. plébános. 1798; — belv. plébános. 1809; — † 1819.
Pfost János, börtönőr. 1802.
Pfotenhauer Antal, húsbiztos. 1820.
Phaler (Pfeiler) Miksa, terézvárosi esküdt. 1792; — ugyanott biró. 1798.
Philipp Kristóf, kisbiró. 1771.
Piatek Ferencz, éjjeli őrvezető. 1847.
Pichler G. drabant. 1797.
Pichler György, kanczellista. 1742; árvaszámtartó. 1755; — telekhiv. igazgató. 1756.
Pichler Jakab, fertálymester. 1749; — kapuőr. 1770.
Pichler János György, kőbányafelügyelő. 1788.
Pichler Károly, telekhiv. segéd. 1783.
Pichler Lőrincz, járuló. 1747; — kanczellista. 1748; — telekhiv. igazgató. 1756; — tanácsos. 1773; — † 1804.
Pichler Péter, drabant. 1796.
Pichler Terézia, józsefvárosi bába. 1781.
Pichler Zsuzsánna, bába. 1763.
Pilisy József, díjtalan gyakorló. 1847.
Piller János, józsefv. esküdt. 1826.
Pillinger György, orgonatipró. 1796.
Pinjucz János, kórházi ápoló. 1817.
Pindter Mátyás, külvárosi elüljáró. 1733.
Pintér Antal, terézv. esküdt. 1797.
Pintér György, tanácsos. 1813; — † 1824.

Pintér György, lovaskerülő. 1817.
Pirfecker Mátyás, éjjeli őr. 1698.
Pirkert, lásd: Pürkhardt.
Piry (Purey) N. tanácsos. 1689.
Pischinger Mátyás, zenész. 1798.
Pischinger Mátyás, kórházi portás. 1810.
Pischinger Mihály, zenész. 1819.
Pischinger Zsófia, diskantista. 1822.
Pischinger Zsuzsánna, kórházi főmosónő. 1810.
Pischoff Mihály, bassista. 1779.
Piskovics János, kórházi orvos, 1838; — hely. kórházi főorvos. 1841; — hely. kórházi igazgató. 1842; — kórházi igazgató főorvos. 1843; — † 1847.
Pistory, hidszolga. 1756.
Pistory Alajos, gyakorló. 1836; — kanczellista. 1839; — első kanczellista. 1841.
Pisztory Antal, gyakorló. 1808; — járuló. 1809.
Pisztory Jakab, gyakorló. 1810; — járuló. 1814; — kapitányi aktuárius. 1819; — alkapitány. 1824; — tanácsos. 1834; — állásától felfüggesztették 1843-ban.
Pisztory János, városi halász. 1697; — kvártélymester. 1717.
Pisztory János, aktuarius. 1759.
Pisztory János, járuló. 1771; — kanczellista. 1776.
Pisztory N. János, járuló. 1784; — kanczellista. 1785; — registrator. 1787; — aktuarius. 1787; — telekhiv. igazgató. 1789; — hely. tanácsos. 1801; — kapitány. 1802; — † 1807.
Pisztory József, alkamarás és számtiszt. 1786; — árvagyám. 1787; — törv. aktuarius. 1789; — számtiszt. 1791; — hely. árvaszámtartó. 1796; — árvaszámtartó. 1805.
Pisztory József, diurnista. 1810; — járuló. 1810; kanczellista. 1814; — aliktató. 1819; — iktató. 1827.
Pisztory Károly, tan. iktató. 1833.
Pisztory László, diurnista. 1823; — járuló. 1829; — díjtalan gyakorló. 1835; — kanczellista. 1841.
Pisztory Lőrincz, kanczellista. 1750.
Piverling Lajos, hidbiztos. 1704; — tanácsos és kapitány. 1704.
Pjtor János, fertálymester. 1712.
Pladen (Bladen) Károly, hiv. szolga. 1833.
Plaske, lásd: Blaskó.
Player András, templom-gondviselő. 1781.
Plechovszky Ferencz, belv. tisztb. főorvos. 1844; — főorvos. 1846.
Pless György, irodai szolga. 1814,
Plósz Lajos, tisztb. orvos. 1847.
Plutmayer Pál, mérő felügyelő. 1797.
Podmaniczky, ügyvédő, 1715.
Pohl Gáspár, lásd: Poll.
Pointner (Pontner és Pentner) Lőrincz, drabant. 1784; — éjjeli őr. 1785; — drabant. 1791.
Polaky Alajos, diurnista. 1817.
Polatsek András, hegymester. 1844.
Polgár Ferencz, belv. segédtanitó. 1847.
Polgár Károly, tanácsos. 1848.
Poll (Pohl) Gáspár, orgonatipró. 1773; — dobos. 1773.
Pollermann György, diskantista. 1719; — templomszolga. 1732.
Pollermann János, templomszolga. 1758.
Pollermann Mátyás, tanácsos. 1699.
Poly Péter Jakab, kórházi gondviselő. 1780; — józsefv. templomgondviselő. 1796.

Pólya József, tisztb. orvos. 1832; — kórházi orvos. 1833; — főorvos. 1838.
Pontner, lásd: Pointner.
Pongrács Márton, fertálymester. 1778.
Popler János, terézv. tisztb. esküdt. 1779.
Popovics Balázs, biztos. 1846.
Popovics, dologházi szolga. 1846.
Popovics Gozsdu Dömötör, lásd: Gozsdu.
Popovics György, szerb iskolamester. 1787.
Popovics György, józsefv. halottkém. 1840.
Popovics Sándor, ker. biztos. 1846.
Popovics Simon, tisztb. ker. biztos. 1846.
Porenta (Borenta) Mátyás, józsefv. esküdt. 1819; — józsefv. templomgondviselő. 1824; — ker. biztos. 1825.
Portán Jakab, kórházi ápoló. 1814.
Posch András, éjjeli őr. 1797; — drabant. 1799.
Poschnag Ignácz, strázsamester. 1842
Posony (Bossony) Simon, kórházi sebészsegéd. 1810.
Pospischell Ferencz, zenész. 1844.
Pospischell József, zenész. 1836.
Pospischil (Pospischl) Erneszt, orgonista. 1758; — zenekar-igazgató. 1768.
Potsch Ferencz, drabant-káplár. 1796.
Povaczanek (Bovazanek) Antal, járuló. 1787.
Povaczanek Ferencz, vámbiztos. 1823.
Pozner Károly, diurnista. 1834; — járuló. 1838; — hely. árvaatya. 1839.
Pozsányi Antal, kamarási diurnista. 1820.
Pozsgay János, belv. tisztb. sebész. 1839; — belv. tisztb. halottkém. 1840; — belv. halottkém. 1846.
Pöhm, lásd: Böhm.
Pössint, lásd: Pesnit.
Pössnit, lásd; Pesnit.
Pössnit Orbán, német kántor. 1791.
Pözl József, kapitányi kanczellista. (Schreiber) 1798.
Prandt Lajos, kórházi segédorvos 1809.
Prassl Pál, mezei csősz. 1723.
Prauner Joakim, zenész. 1772.
Praunsreitter János Nándor, árvaszámtartó. 1746; — mint tanácsost lásd: »Ujfalussy« név alatt.
Prausgruber Lipót, törv. szolga. 1763.
Prässer Mátyás, orgonista. 1748.
Präger, drabant. 1821.
Preis (Preisl és Preyse) Ferencz, józsefv. esküdt. 1793.
Preisl, lásd: Preis.
Preiszer János, útfelügyelő. 1806.
Prenner Adám, iskolamester. 1746.
Presel Pál, tanácsos. 1690.
Presel Péter, halottkém. 1711.
Presser János, éjjeli őr. 1776.
Presspurger Ferencz, professzor. 1779.
Preszenszky Tóbiás, sebész. 1789.
Preyse. lásd: Preise.
Pribék Károly, gyakorló. 1847.
Prikkel János, gyakorló. 1846; — pénztári ellenőr. 1847.
Primler Katalin, bába. 1792.
Prinzl (Sprinzl) Kristóf, vizmerítő a repülő hidnál. 1701.
Priser János, éjjeli őr. 1785.
Proberger Jakab, kamarás. 1688; — biró. 1693, 1695, 1698, 1699,

1700, 1702; — † mint tanácsos. 1711-ben.
Problik (Prolik) Venczel, drabant. 1791.
Probst Mátyás, Kratzer (?) 1814.
Prohaszka Ferencz, halottkém. 1844. — tisztb. sebész. 1845.
Prokopp József, kórházi segédorvos. 1838; — tisztb. sebész. 1844.
Prolik, lásd: Problik.
Prosofszky Anna, fiárvaházi felügyelő. 1847.
Prosper, iskolamester. 1704.
Provada András, istállószolga. 1779.
Pruckner Simon, kórházi kertész. 1789.
Pruszla Mihály, tan. szolga. 1695.
Pruth, alkamarás. 1707.
Pruzsinszky András, járuló. 1797; — kanczellista. 1807; kiadó. 1809; — levéltáros. 1813; — kamarási ellenőr. 1819; — számtiszt. 1829.
Pruzsinszky Endre, számtiszt. 1845.
Pryssner Borbála, bába. 1753.
Puchner Sebestyén, lásd: Buchner.
Pullmann György, gyakorló, 1814; — járuló. 1815; — diurnista. 1817; — alárvaszámtartó. 1819; — árvapénztári ellenőr. 1835; — árvaszámtartó. 1836.
Puppich József, tanitó. 1843.
Purcser Jakab, orvos. 1774.
Purey, lásd: Piry.
Putanicz Ker. János, belv. plébános. 1690,
Pürkhardt (Pürkart és Pirkert) Pál, tanácsos. 1689; — leköszönt 1689-ben; — † 1705.

Quetsch, lásd: Kvetsch.

Raab Mihály, rácz szószóló. 1692.
Rab Mihály, hajdú. 1703.
Rábaközy János, dijtalan gyakorló. 1847.
Rabina János, zenész. 1799.
Rács Ferencz, kapuőr. 1740.
Raz Ábrahám, csordás. 1697.
Rácz Antal, utfelügyelő. 1788.
Rácz Ferencz, lovaskerülő. 1745.
Raz Forgas, ökörpásztor. 1702.
Ratz György, csikós, 1695.
Racz György, zenész. 1799.
Rácz Ignácz, orvos. 1806; — orvos. 1814.
Rácz István, kórházi segédorvos. 1817.
Rátz János, csikós. 1695.
Ratz Lázár, gulyás. 1709.
Rátz Lipót, dijtalan gyakorló. 1847.
Raz Mátyás, kapuőr. 1696.
Raz Misco, borjúpásztor. 1697.
Raz Stoja, sertéscsordás, 1697.
Rácz Teréz, lipótv. bába. 1833.
Raal János Jakab (állása nincs megnevezve) 1750.
Radoczy István, járuló. 1787; — kanczellista. 1789.
Radoicsics Dömötör, gyakorló. 1792; — járuló. 1792; — kiadó. 1804; — aktuárius. 1807; — kórházi gondviselő. 1809; — 1801 óta egyúttal tisztb. tanácsos.
Radonics N. drabant. 1786.
Radoviz Gáspár, agens. 1737.
Radoviczky Mihály, terézv. kisbiró. 1799.
Radovill, ménesmester. 1753.
Raffai János, fiárvaházi tanitó és hittanitó. 1845.
Raftberger Ádám, lásd: Raschberger.
Rainer, lásd: Reiner.
Rainisch János, terézv. tanitó. 1846.
Raitmann Gáspár, sebész. 1767.
Raitz Anna Mária, terézv. bába. 1781.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

Raky Antal, ferenczv. esküdt. 1822; — ker biztos. 1826; — ferenczv. biró. 1834.
Ramaseder Ferencz, terézv. esküdt. 1776; — terézv. biró. 1779.
Ramberger Mihály, kvártélymester. 1703.
Rappauer Ferencz, gyakorló. 1846.
Raschberger (Raftberger) Ádám, drabant. 1792.
Rath Anna, bába. 1807.
Rath Zsigmond, kanczellista. 1781.
Ratonisch Endre, drabant. 1791.
Rátzky Antal, józsefv. halottkém. 1831.
Rausch Antal, kórházi kapus. 1806; — kórházi ápoló. 1818.
Rausch Magdolna, kórházi főmosónő. 1803.
Rauscher Teréz, bába. 1772.
Ray Mátyás, kapuőr. 1696.
Rechnitz Márton, csősz. 1809.
Reder István, kórházi sebészsegéd. 1807.
Reessmann Lipót, tenorista. 1791.
Reich Ferencz, sebész. 1784.
Reich Péter, éjjeli őr. 1731.
Reichard József, fiárvaházi gondviselő és első tanitó. 1843.
Reicher János, tömlöczőr. 1809.
Reiff Henrik, zenész. 1799.
Reinboth Béla, dijtalan gyakorló. 1845; — dijasgyakorló. 1846; — hely. algazda. 1846 és 1847.
Reinbóth József, hely. algazda. 1846.
Reiner (Rainer) Mihály, tenorista. 1768; — zenekari igazgató. 1791.
Reiner (Rainer) Nándor, tenorista 1736; — zenekari igazgató. 1751.
Reinoldt Boldizsár, zenész. 1763.
Reinoldt Jakab, zenész. 1785.
Reinthaller Nándor, drabant. 1771.
Reitter Nándor, gyakorló 1842; — gyámpénztári ellenőr. 1843; — hely. árvaatya. 1844; — árvaatya. 1848.
Remellay Gusztáv, tisztb. alügyész. 1841.
Remelein Bálint, halottbemondó. 1753.
Remer Mihály, zenész. 1785.
Rens István, józsefv. esküdt. 1785.
Resch János, kórházi ápoló. 1843.
Reschnák Márton, csősz. 1810.
Ressler N. János, járuló. 1773; — árvaszámtartói segéd. 1773; — alárvaszámtartó. 1774; — alkamarás. 1786.
Ressmann Lipót, lásd: Reessmann.
Resznitsek József, zenész. 1815.
Reumann Gotthard, zenész. 1763.
Reusz András, drabant. 1837.
Reusz István, józsefv. esküdt. 1771.
Révay János, gyakorló. 1847.
Richter István, fertálymester. 1802.
Richter Jakab, istállószolga. 1798.
Rieder József, börtönőr. 1786.
Riedl Ferencz, ker. biztos. 1818.
Riedl József, kórházi orvos. 1844.
Riedling Samu, éjjeli őr. 1702.
Riedling, másodszószóló. 1747.
Riedt János, alkamarás. 1692.
Riffl András, kórházi sebészsegéd. 1833.
Riffl Károly, gyakorló. 1843; — diurnista 1847; — nyugalomba vonult 1882-ben.
Ringenbach Márton, tisztb. ker. biztos. 1839.
Rissdorfer Márton, orgonista. 1741.
Ritter István, ügyész 1815; — főügyész. 1848.
Ritter Jakab, tömlöctartó. 1797.
Ritz Róza, kórházi ápoló. 1814.
Ritz Teréz, kórházi ápoló. 1803.
Rochus, rokusi remete és sekrestyés. 1804.

Rohrer András, éjjeli őr. 1774.
Roika János, csősz. 1795.
Rombach (Rumbach) Sebestyén, orvos. 1798.
Rosenberger Ádám, tan. szolga. 1699.
Rosenits Emil, hittanitó. 1807.
Rosenlechner Márton, kocsis. 1778.
Rosenthal József, húsbiztos. 1791.
Roster József, baszista. 1796
Roszner Ádám, börtönőr. 1791.
Roth András, városi halász. 1697.
Roth Ferencz, hidszolga. 1749.
Rothkrepf József, magyar kántor és orgonista, 1810.
Rothmund György, kertész. 1796.
Rottenbiller Gáspár, ferenczv. tisztb. esküdt. 1813.
Rottenbiller Lipót, gyakorló. 1826; — diurnista. 1829; — járuló. 1833; — kanczellista. 1834; — gyámi ellenőr. 1836; — alárvaatya. 1836; — hely. árvaatya. 1842; — tanácsos. 1843; — alpolgármester. 1843; — főpolgármester. 1848; — leköszönt 1867-ben.
Rotter Antal, terézv. esküdt. 1829.
Rotter János, belv. segéd-tanitó. 1842.
Rotter József, zenész. 1798.
Rottmayer Ferencz, drabant. 1835.
Rózsay Márton, sörvámfelügyelő. 1845.
Rödl Jakab (állása nincs megnevezve) 1749.
Römisch Lipót, gyakorló. 1827; — diurnista. 1833; — járuló. 1837.
Rötzer Alajos, baszista. 1839.
Ruby János, drabant. 1791.
Rudolffy János Gottlieb, sebész és halottkém. 1741.
Rugár Pál, lovaskerülő. 1788.
Rumbach, lásd: Rombach.
Rumler János, terézv. tanitó. 1787.
Rupp Antal, strázsamester. 1783.
Rupp György, szószóló. 1741.
Rupp Mátyás, húsbiztos. 1840.
Ruzsánszky János, kórházi kanczellista. 1834.
Ruzsánszky László, gyakorló 1831.
Rutkay János, kórházi ápoló. 1846.

Saáry Alajos, adóbiztos. 1843.
Saáry József, gyakorló. 1832.
Sabanos (Szappanos) Miska, sörbiztos. 1712.
Sabo (Szabó) Ferencz, fertálymester. 1697.
Sachs György, börtönőr. 1788.
Sadler József, vámbiztos. 1823.
Safi István, hajdú. 1703.
Safrán Lőrincz, lovas rendőr. 1846.
Ságody Ignácz, gyakorló. 1841; — járuló. 1842.
Ságody István, tanácsos. 1813; — † 1824.
Ságody Sándor, gyakorló, 1823; — diurnista. 1824; — járuló. 1833; — vál. polgárság aktuáriusa. 1834; — alpolgármester. 1848.
Sailler Keresztély, lásd: Seiler.
Saipl Katalin, ferenczv. bába. 1827.
Saitl József, drab. káplár. 1791.
Sajkó Anna, józsefv. bába. 1799.
Salamon András, fabiztos. 1780.
Sallay Nándor, ferenczv. pléb. helytartó. 1843.
Sallier, sebészorvos a pestis alatt. 1739.
Saly János, selyemtenyésztési felügyelő. 1786.
Sámuel Alajos, rókusi plébános. 1835; — józsefv. plébános. 1840; — belv. plébános. 1846.
Sándor Péter, éjjeli őr. 1778; — drabant. 1782.

Sandtner János, törvszéki szolga. 1839.
Sandtner Márton, tan. szolga. 1820.
Sántha Ignácz, gyakorló. 1844; — kanczellista. 1845; — levéltári segéd. 1847; — levéltáros. 1848.
Sarg Julia, kórházi ápoló. 1817.
Sarg Zsuzsánna, kórházi ápoló 1814.
Sariczer (Scharitzer) György, tisztb. ügyész. 1826.
Sarlay József, járuló. 1771; — kanczellista. 1773; — kiadó. 1776; — tanácsos. 1787; — † 1801.
Sarlay József (az előbbinek fia) járuló. 1791; — kanczellista. 1794; — alügyész. 1803; — főügyész. 1803; — leköszönt 1810-ben.
Sartori, sekrestyés. 1732.
Sartory János Ferencz, fabiztos. 1726.
Sartory Lipót, városi kéményseprő. 1791.
Sartwein. kapuőr. 1739.
Sauttermeister Ferencz József, tanácsos. 1702; — tanácsos és kamarás. 1709; — tanácsos és templomgondviselő. 1710; — tanácsos — főkamarás. 1715; biró. 1719; — tanácsos. 1723; — biró. 1727; tanácsos. 1731 után; — † 1740.
Sax Simon, szószóló. 1688; — tanácsos. 1689; — tanácsos és főkamarás. 1692; — tanácsos és alkamarás. 1695; — † 1702.
Say Sándor, kórházi segédorvos. 1840.
Schaerer János, drabant. 1794.
Schaffer János, szegényintézeti pénztáros. 1844.
Schaffer Márton, éjjeli őr. 1796.
Schafrath N. János, énekes. 1756.
Schakmann Ferencz, húsbiztos. 1821.
Schalacz Antal, kapitányi kanczellista. 1838; — irodai kanczellista. 1841; — telekhivatali járuló. 1843; — telekhivatali segéd. 1843; — telekhivatali igazgató. 1844. 1848.
Schaldinger, fertálymester. 1694.
Schalhardt Antal, alkamarás. 1776; — kórházi segéd. 1781; — kamarási segéd. 1778; — alkamarás. 1778; — főkamarás. 1784.
Schalhardt Ferencz Antal, alkamarás. 1785; — gazda. 1788; — kamarási segéd. 1791.
Schalhardt Osvát, kórházi gondviselő. 1755.
Schaller János, koldusbiró. 1835.
Schambach E. szegényintézeti igazgató. 1842.
Schantl Katalin, bába. 1699.
Scharitzer, lásd: Sariczer.
Schars Ferencz, vár. kéményseprő. 1781.
Schassert János, énekes. 1763.
Schäffer, énekes. 1758.
Schaffer Ferencz, gyakorló. 1846.
Schaffer János, énekes. 1768.
Schändl Katalin, bába. 1719; — ugyanazonos lesz Schantl Katalinnal.
Schedivy, lásd: Sedivy.
Schecht György János, vámőr. 1693.
Schegivi Pál, zenész. 1756.
Scheibert József, járuló. 1791.
Scheicher György, lásd: Scheucher.
Scheidnitz Mátyás, fabiztos. 1795.
Schellhass József, fertálymester. 1700.
Schellhorn Pál, hidszolga 1715.
Schén György, józsefv. biró. 1771.
Schenbaum Mihály, törvsz. szolga. 1725.
Schendl János, kapus. 1798.

Schenzl Kristóf, tömő a repülő hidnál. 1701
Scherer Joakim, éjjeli őr. 1791; — drabant. 1792.
Scherer Mihály, drabant. 1796.
Schertanz János, éjjeli őrvezető. 1847.
Scheucher (Scheicher) számtiszt. 1843; — elbocsájtották 1844-ben.
Schich Pál, lásd: Schüch.
Schiech György, istállószolga. 1795.
Schiefner Gyula, gyakorló. 1840; — kanczellista. 1841: — aljegyző. 1844; — tisztb. főjegyző. 1845; — tanácsos. 1848.
Schiesl Péter, terézv. altanitó. 1810.
Schiffter, lásd: Siffter.
Schifter Mihály, kerülő. 1844.
Schilling Ádám, zenész. 1733.
Schilling Mihály, éjjeli őr. 1782; — drabant. 1785; — tömlöcztartó. 1786; — tan. szolga. 1796.
Schillinger Mátyás, zenész. 1780.
Schimko, csősz. 1723.
Schimp József, kórházi ápoló. 1810.
Schimp Nándor, díjtalan gyakorló. 1844; — díjas gyakorló. 1845; — járuló. 1848.
Schinagl Simon, éjjeli őr. 1763. 1774.
Schindler Imre, díjtalan gyakorló. 1843; — tan. lajstromozó. 1845.
Schindler József, zenész. 1714.
Schindwolfi Schönbach József, józsefvárosi plébános. 1828.
Schlag Antal, terézv. segédtanitó. 1826.
Schlager Ferencz, drabant. 1837.
Schlarf Borbála, bába. 1832.
Schläffky Mihály, iskolamester. 1741.
Schlechta Jakab, szószóló. 1822.
Schlegel Ker. János, kórházi diurnista. 1816; — kórházi kanczellista. 1817.
Schleger János, tömlöcztartó. 1776.
Schleig Henrik, börtönőr. 1809.
Schleisz Dávid, terézv. esküdt. 1779.
Schleisz Lőrincz, lovaskerülő. 1783.
Schleisz Mátyás, lovaskerülő. 1772; — terézv. esküdt. 1776.
Schleisz Mátyás, józsefv. kisbiró. 1792; — ugyanott hely. biró. 1794.
Schleyer János, éjjeli őr. 1774; — drabant. 1780; — vámőr. 1785.
Schlick Anna, bába. 1831.
Schlick Borbála, bába. 1796; — kórházi bába. 1799.
Schlips József, drabant. 1796; — tan. szolga. 1797.
Schmacs Katalin, bába. 1763.
Schmelik Lőrincz, külv. kisbiró. 1740.
Schmelik Mátyás, józsefv. kisbiró. 1786.
Schmidt Amade, terézv. tanitó. 1820.
Schmidt György, fertálymester. 1776.
Schmidt Ignácz, gyakorló. 1808.
Schmidt István, istállószolga. 1791.
Schmidt János, istállószolga. 1798.
Schmidt János, énekes. 1819: — lipótv. tanitó. 1827.
Schmidt János, éjjeli őrvezető. 1835; — tisztb. ker. biztos. 1836; — ker. biztos. 1839.
Schmidt József, zenész. 1782; — józsefv. tanitó és orgonista. 1796; — ferenczv. tanitó. 1816; — belv. tanitó. 1821; — józsefv. tanitó. 1821.
Schmidt József (az előbbinek fia), józsefv. tanitó. 1830.
Schmidt József, tisztb. ker. biztos. 1839.
Schmidt József Ignácz, járuló. 1716.
Schmidt Károly, éjjeli őr. 1821; — kórházi szolga. 1843.

Schmidt Ödön, árvaintézeti tanitó. 1843; — belv. altanitó. 1844; — terézv. kántor. 1845; — főtanitó. 1846

Schmidt Haussel, lásd: Haussel a kovács.

Schneidt György, börtönőr. 1800.

Schneidt Nándor, orvos. 1814.

Schneidt Nándor, levéltári gyakorló. 1845.

Schneider Jakab, orgonatipró. 1848.

Schneider József, terézv. esküdt. 1831. és 1834; — ugyanott biró. 1838; — ugyanott templom-gondviselő. 1845.

Schober Ferencz, drabant. 1771; — váműr. 1828.

Schober György, éjjeli őr. 1757; — drabant. 1773.

Scholler Ferencz, járuló. 1846.

Scholcz Anna, kórházi mosónő. 1816.

Scholcz Ignácz, kórházi kapus. 1814.

Schor György, strázsamester. 1695.

Schorinwertz Antal, éjjeli őr. 1772.

Schön Ferencz, énekes. 1832.

Schön János György, éjjeli őr. 1780.

Schön József, éjjeli őr. 1794; — drabant. 1825.

Schön József, fiárvaházi tanitó. 1844; — belv. kántor. 1844.

Schön Mátyás, éjjeli őr. 1792.

Schönauer János Gergely, vásárbiró. 1717.

Schönbach, lásd: Schindwolfi.

Schönbauer József, kórházi segédorvos. 1821; — tisztb. főorvos. 1844.

Schönegg Lajos, éjjeli őrvezető. 1846; — tan. szolga. 1847.

Schöstorth (talán: Chaisetort), tanitó és énekes. 1755.

Schrand Ferencz, orvos. 1792.

Schranz Antal, gyakorló. 1807; — gazd. segéd. 1808; — hely. adóhiv. ellenőr. 1812; — adóhiv. ellenőr. 1819.

Schranz Antal, diurnista. 1829.

Schranz János, ferenczv. esküdt. 1819.

Schrayer (Schreyer) Ádám, józsefv. plébános. 1798; — terézv. plébános. 1809.

Schredl (Schrödl) Ferencz, éjjeli őr. 1774; — drabant. 1783; — tömlöcztartó. 1783; — lovaskerülő. 1788; — drabant. 1792.

Schredl (Schrödl) János, éjjeli őr. 1785; — toronyőr és sirásó. 1787; — váműr. 1796.

Schredl (Schrödl) Mátyás, éjjeli őr. 1776; — szigetcsősz. 1803.

Schredl (Schrödl) Mihály, szigetcsősz. 1802; — szolga. 1834.

Schredt János, drabant. 1791.

Schreiber János, halottbemondó. 1796.

Schreindl Antal, tanitó. 1792.

Schreyer, lásd: Schrayer.

Schrobek József, zenész. 1810.

Schröder Mihály, halbiztos. 1789.

Schrödl, lásd: Schredl.

Schuberth Ferencz, terézv. segédtanitó. 1814.

Schuhmayer György, számtiszt. 1820; — kórházi gondviselő. 1838; — sikkasztásai következtében börtönbe jutott és állásától megfosztották 1842-ben.

Schuhmayer Ignácz, józsefv. halottkém. 1840.

Schukanovics György, kocsis. 1785.

Schulcz János, kórházi segéd. 1808.

Schulcz és

Schulczer Márton, drabant káplár. 1816; — tömlöcztartó. 1818.

Schumann Bartalus, terézv. esküdt. 1798; — ker. biztos. 1806.
Schunko György, gulyás. 1719.
Schuntha Ferencz, tömlöcztartó. 1774.
Schusnitz Mátyás, fabiztos. 1796.
Schuster János, kórházi segéd-orvos. 1811.
Schuster József, becslőmester. 1845.
Schübosko Teréz, kórházi ápoló. 1814.
Schüch (Schich) Pál, hóhér. 1834.
Schüller Mátyás, csősz. 1779.
Schwalm János, tanitó. 1838.
Schwarz Ferencz, éjjeli őr. 1786; — drabant. 1791.
Schwarz György, tabiztos. 1838.
Schwarz János, ferenczv. esküdt. 1813; — fabiztos. 1845.
Schwartz József, adószedő. 1753; — árvaszámtartó. 1763; — tanácsos. 1796.
Schwarz József, rajztanitó. 1798.
Schwarz József, partfelügyelő. 1838; hely. józsefv. halottbemondó. 1844; — szolga. 1845.
Schwarzmayer György, városi kéményseprő. 1808.
Schwarzmayer Keresztély, kórházi ápoló. 1814.
Schwarzmayer Teréz, kórházi ápoló. 1814. és 1817.
Schwäbel Ferencz, éjjeli őr. 1757.
Schweidler, biztos. 1694.
Schweigler Albert, énekes. 1738.
Schweindl István, zenész. 1721.
Schwinghoffer Ferencz, ferenczv. segédtanitó. 1820
Scopek Ferencz, fertálymester. 1697; — alkamarás. 1708; — kórházi gondviselő. 1714; — tanácsos. 1714; — tanácsos-főkamarás. 1719.
Scopek Ferencz (az előbbinek fia), jegyző és ügyész. 1728; — ügyész. 1730; — főjegyző. 1733; — tanácsos. 1741.
Scopek Gáspár, járuló. 1766.
Scopek József, járuló. 1753; — szószóló. 1767.
Scunda Ferencz, éjjeli őr. 1792; — drabant. 1784.
Sebald Mátyás, énekes. 1731.
Sebastianovics Kristóf, kapuőr. 1757.
Sebastianovics Vincze, kapuőr. 1763.
Secan Károly, diurnista. 1816.
Sedivy (Schedivy) József, fertálymester. 1771.
Sedlák József, drabant. 1843.
Sedlák Márton, drabant. 1843.
Seeber Antal, gyámatya. 1810.
Seeber (Széber) Károly, járuló. 1806; — kanczellista. 1810; — szószólói aktuarius. 1813; — hely. telekh. igazgató. 1817; — tanácsos. 1819; — kapitány. 1819; — tanácsos. 1827; — polgármester. 1829; — † 1838.
Seelig Ferencz János, ferenczv. segédtanitó. 1823; — lipótv. tanitó és kántor. 1825.
Seemann József, orgonista. 1813.
Seemann József, gyakorló. 1825.
Seidl Jakab, kórh. kanczellista. 1795.
Seidlich, drabant. 1754.
Seiler (Sailer) Keresztély, orgonatipró. 1783.
Seiler Mária, fiárvaházi felügyelő. 1848.
Seiss János, számtiszt. 1792.
Seitl Mihály, drabant. 1797.
Seitz Anna, bába. 1796.
Seiverth János, éjjeli őrvezető. 1847.
Selley Imre, drabant. 1771.
Sellner János, lipótv. templom gondviselő. 1843.

Senigen Mihály, tanácsos. 1688.
Sereghy Józsa, díjtalan gyakorló. 1847.
Serfőző János, csősz. 1781.
Serwürth Mátyás, kórházi sebész. 1795.
Sestrics Antal, kórházi ápoló. 1841.
Setlmayer János Mihály, városi órás. 1734.
Setzer József, terézv. esküdt. 1802.
Seyfert Pál, lásd: Seyfrid.
Seyfrid Boldizsár, járuló. 1808; — tisztb. ügyész. 1809; — hely. alkapitány. 1819.
Seyfrid (Seyfert) Pál, kőbányafelügyelő. 1775; — éjjeli őr. 1784; — drabant. 1785.
Sezer (Sőzer) János, zenész. 1715.
Sezer (Sőzer) József, iskolamester. 1703; — adószedő. 1721.
Sezer (Sőzer) Tadé, járuló. 1740; — kanczellista. 1741; — árvaszámtartó. 1751.
Sieber Miklós, józsefv. templomgondv. ellenőr. 1844.
Siffter (Schiffter) Ferencz, gyakorló. 1814; — diurnista. 1821; — kanczellista. 1823; — ferenczv. jegyző. 1832.
Siffter (Schiffter) Ferencz, járuló. 1824; — kanczellista. 1826; 1841; — hely. kórházi gondviselő. 1842; — pertáros. 1842; — hely. kiadó. 1843; — kiadó. 1845.
Sigon Zsigmond, csősz. 1719.
Sigray Pál, tisztb. főorvos. 1844.
Siklósy Károly, tisztb. orvos. 1845; — fiárvaházi orvos. 1845; — főorvos. 1847; — terézv. főorvos. 1848.
Silag = Csillag Jansi, hajdú. 1703.
Simmel Ferencz, fertálymester. 1830.
Simon Ferencz, lipótv. plébános. 1845.
Simon József, lovaskerülő. 1789.
Simon Sebestyén, járuló. 1787; — kanczellista. 1789.
Simonchich Ignácz, lipótv. plébános. 1819.
Simonovich Mátyás, lásd: Szimonovich.
Simonka József, éjjeli őr. 1870; — drabant. 1784.
Simony János, lovaskerülő. 1796.
Sinkay János, halottbemondó. 1839; — sekrestyés. 1843.
Sinor János, börtönőr. 1800
Sinovach Mátyás, kocsis. 1767.
Sipos Teréz, kórházi ápoló. 1814.
Skaliczky Adalbert, drabant. 1794; — drabant káplár. 1798.
Skuttéty Mátyás, vámőr. 1797.
Soltisz Béla, ferenczv. biró. 1813; — ugyanott esküdt. 1826.
Sommer József, terézv. kisbiró. 1807.
Somogyi József, éjjeli őrvezető. 1844.
Soós János, gyakorló. 1798.
Soós János, házmester. 1825.
Sőzer, lásd: Sezer.
Spacirer Ferencz, kórházi sebész. 1783.
Spatz György városi órás. 1796.
Spechár Mátyás, kocsis. 1782.
Speculari Gottlieb, vámellenőr. 1823.
Speculari János, vásárbiró és strázsamester. 1692.
Spécz József, rókusi plébános. 1846.
Sperling János, terézv. tanító. 1798.
Sperling Károly, díjtalan gyakorló. 1841.
Sperling Péter, zenész. 1810.
Spiler György, éjjeli őr. 1698.
Sprinzl Kristóf, lásd: Prinzl.
Stabbmann Péter, éjjeli őr. 1733.
Stach Jakab, énekes. 1782.
Stadler András, börtönőr. 1780.

www.terc.hu

Stadler Endre, díjtalan gyakorló. 1847.
Stadler Márton, józsefv. kisbiró. 1796.
Stadler Pál, drabant. 1771.
Staffenberger István, szószóló. 1838; — fiárvaházi főgondviselő. 1843.
Stahlreiter Ferencz, hegymester. 1828.
Stampf József, éjjeli őrvezető. 1818; — ker. biztos. 1823.
Stang András, adószedő. 1731.
Stang Jakab, zenész. 1783.
Stangliczky András, kapnőr. 1786.
Stani András, gulyás. 1740.
Stark Ferencz, ménesmester. 1798.
Stauber György, drab. káplár. 1816.
Staudinger Benedek, gyakorló. 1847.
Stechar Mátyás, kocsis. 1780.
Stein, agens. 1732.
Steinach Egyed, terézv. kisbiró. 1776.
Steinbach Ferencz, tisztb. jegyző. 1806; — főjegyző. 1807; — tanácsos. 1813; — biró. 1819; 1822; — leköszönt 1825-ben.
Steinbeisz Anselm, kórházi ápoló. 1810.
Steinbeisz György, tanitó. 1788.
Steinbeisz Ignácz, koldusbiró. 1835; — drabant. 1843.
Steiner József, terézv. esküdt 1834.
Steiner Márton, józsefv. tanitó. 1787.
Steiner Nándor, zenész. 1740.
Steinhoffer Lőrincz, tanitó. 1747
Steinhübl József, kórházi sebészsegéd. 1807.
Steinreich Pál, mérő felügyelő. 1787.
Steinriegl János, tanitó. 1745.
Steinwertz Antal, éjjeli őr. 1771.
Steinvihl Mátyás, börtönőr. 1792; — éjjeli őr. 1794.
Stepan, ökörpásztor. 1701.
Stephanik Albert, drabant. 1724.
Sterbek Ferencz, kerülő. 1847.
Sterzl János, drab. káplár. 1836; — strázsamester 1842.
Stettner József, kórházi sebész-segéd. 1795.
Stiebnitz Pál, vásárbiró. 1714.
Stiffl János, agens. 1771.
Stiloser János, börtönőr, 1778.
Stimiza Pál, tan. szolga. 1717.
Stipsich Nándor, orvos. 1780.
Stiernbeisz Jakab Péter, tanitó. 1792.
Stockinger Antal, kórházi kanczellista. 1799.
Stockinger Márton, gyakorló. 1842.
Stojkovics (Sztojkovics) Gergely, kvártélymester. 1740; — fertálymester. 1742; — drab. hadnagy. 1748; — tanácsos. 1755; hely. biró. 1771.
Stojkovich János Tóbiás, járuló. 1762; — árvaszámtartói segéd. 1767; alárvaszámtartó. 1772; — drab. hadnagy. 1779.
Stolz János, selyemtenyésztési inspektor és városerdei felügyelő. 1785; — ker. biztos. 1804.
Stöckl András, lovaskerülő. 1783.
Stückel Lőrincz, csősz. 1784.
Stöger, zenész. 1747.
Störk Teréz, kórházi ápoló. 1810.
Strabay, iskolamester. 1700.
Strassenreitter András, hegymester. 1792; — józsefv. templomgondviselő. 1801; — józsefv. esküdt. 1805; — józsefv. biró. 1807.
Strassenreitter József, józsefv. esküdt. 1779.
Straub Ferencz, kórházi sebészsegéd. 1808.
Straub Mátyás, telekhiv. kerülő. 1722.
Straub Mátyás, fertálymester. 1791.

Straub Mátyás, kanczellista. 1777; — diurnista. 1790.
Straub Mihály, vinczellér. 1702.
Straub Mihály, járuló. 1735; — kanczellista. 1740; — adószedő. 1749; — mázsahivatali segéd. 1784.
Straub Sebestyén, vinczellér. 1726.
Strauby Pál, tanitó. 1748.
Straubinger Antal, ker. biztos. 1823.
Strauss, agens. 1733.
Strauss Antal, koldusbiró. 1764.
Strausz Ferencz, tömlöcztartó. 1823.
Strausz Fülöp, terézv. biró. 1772; — terézv. esküdt. 1779.
Streit János, orvos. 1814.
Striesz, lásd: Sztriesz.
Strobl, agens. 1700.
Strobl Károly, gyakorló. 1847.
Stroiny István. lásd: Sztroiny.
Stublanicz József, lovaskerülő. 1753.
Stum Antal, drabant. 1792.
Stumbeck Miklós, ferenczv. pléb. helytartó. 1833.
Stürzer György, halottbemondó. 1837.
Styklats István, segédtanitó. 1844.
Supancsics Mátyás, lásd: Szupancsics.
Supovics János, partfelügyelő. 1791.
Susztay Mihály, tisztb. ügyész. 1819.
Svaczek Bertalan, józsefv. esküdt. 1777.
Swerczek János, drabant. 1843.
Szabinszky Vincze, józsefv. tisztb. esküdt. 1843; — ugyanott rendes esküdt. 1844.
Szabó, lásd: Sabo és Zabo.
Szabó Ferencz, ferenczv. jegyző. 1842.
Szabó Gergely — bessenyei, tisztb. ügyész. 1827; — tisztb. főügyész. 1837.
Szabó György, járuló. 1810; — kanczellista. 1810, 1812.
Szabó János, józsefv. esküdt. 1787.
Szabó János, börtönőr. 1799.
Szabó János, kanczellista. 1814; — tisztb. alügyész. 1838; — külvárosi jegyző. 1841.
Szabó József, járuló. 1796.
Szabó László, diurnista. 1799
Szabó Mihály, hajdú. 1703.
Szalay István, szószóló. 1731; — tanácsos. 1735.
Szántóffy Antal, józsefv. plébános. 1846.
Szappanns, lásd: Sabanos.
Száradics Mátyás, hiv. szolga. 1843; — tan. szolga. 1846.
Szathmáry Joanniczius, szerb tanitó. 1845.
Szász Mátyás, gyakorló. 1824; — tisztb. ügyész. 1826; — főügyész. 1831; — hely. tanácsos. 1833; — tanácsos. 1834; — hely. biró. 1843; — hely. főbiró. 1845; — leköszönt 1848-ban.
Száz Mihály, házmester. 1837.
Szedlareczky János, drabant, 1791.
Szegyivy István, kanczellista. 1843; — számtiszt. 1843; — kanczellista. 1845.
Szeipl Katalin, bába. 1809; — ugyanazonos lesz Saipl Katalinnal.
Szekrényessy Endre, tanácsos. 1838; — kapitány. 1843.
Szelke József, tisztb. alügyész. 1846; — fiárvaházi pártfogó ügyész. 1847; — alügyész. 1848.
Szelvényi Imre, hely. kórházi ellenőr. 1847.
Szemerlin Ferencz, hittanitó. 1810.
Szén József, járuló. 1839; — kanczellista. 1841; — allevéltáros. 1843; — levéltáros. 1846, 1848.

www.terc.hu

Szén Károly, diurnista. 1821.
Szén Miklós, gyakorló. 1796; — telekhiv. segéd. 1797; — kanczellista. 1809; — iktató. 1813; — hely. szószólói aktuarius. 1817; — szószólói aktuarius. 1819; — törvsz. aljegyző. 1824; — tan. aljegyző. 1826.
Szenover József, gyakorló. 1845.
Szepessy Ferencz, főjegyző. 1813; — tanácsos. 1824; — hely. kapitány. 1834; — polgármester. 1843; — leköszönt. 1848-ban.
Szeredy Ferencz, fertálymester. 1731.
Szétsán József, terézv. esküdt. 1843; — terézv. templom gondviselő. 1844.
Szeydl Ignácz, díjtalan gyakorló. 1841; — díjas gyakorló. 1843; — járuló. 1844.
Szibenliszt Ferencz, diurnista. 1844; — számtiszt. 1845; — gyámatya. 1848; — számtiszt. 1848.
Szibert Miklós, józefv. templom gondv. ellenőr. 1844.
Szihelszky István, éjjeli őr. 1785; — kvártélymester. 1787.
Szigethy Mihály, állatorvos. 1848.
Szilva Ferencz, kapitányi gyakorló. 1817; — kapitányi kanczellista. 1819; — kapitányi aktuárius. 1824.
Szilvássy Ferencz, drabant. 1843.
Szilvay József, tan. lajstromozó. 1844; — kanczellista. 1845.
Szimanovics Mátyás, kanczellista. 1745 és 1758.
Szitányi Ullmann Mór, fiárvaházi pénztáros. 1843.
Szlatinyi Ferencz, tanácsos. 1807; — biró. 1807 és 1813; — leköszönt 1819-ben.
Szlátky Mihály, külv. iskolamester 1739.
Szlatsán József, józefv. kisbiró. 1771.
Szlávik János, gyakorló. 1834; — diurnista. 1835; — kanczellista. 1841; — hely. kórházi ellenőr. 1842; — kórházi ellenőr. 1842; — hely. pertáros. 1844; — hely. kórházi ellenőr. 1844.
Szlinka József, gulyás. 1810.
Szlivka János, tisztb. fertálymester. 1832; — fertálymester. 1833.
Szlivka József, csordás. 1843.
Szloboda Mihály, tisztb. ügyész. 1819; — alügyész. 1823; — tanácsos. 1824; — † 1847.
Szluka János, gulyás. 1817.
Szluka Terézia, tehénpásztor. 1817.
Szlussán János, terézv. biró. 1771.
Szmola Balázs, terézv. templomszolga. 1835.
Szmolay György, diurnista. 1814.
Szobiszlov, erdőőr. 1805.
Szombathy Samu, orvos. 1814.
Sztojkovics, lásd; Storkovics Gergely.
Sztriesz Ferencz, ferenczv. jegyző. 1838.
Sztroinyi (Stroinyi) István, gyakorló. 1843.
Szunyogh, lásd: Zuniog.
Szupancsics (Supancsics) Mátyás, józefv. esküdt. 1779; — józefv. biró. 1783.
Szűcs Ferencz, biztos. 1846.
Szűcs Károly, biztos. 1846

Taan Károly, drabant. 1794.
Tach Jakab, baszszista. 1791.
Tahy Mihály, kórházi kanczellista. 1810.
Takács Antal, éjjeli őrvezető. 1835;

— ker biztos. 1836; — mezei biztos. 1840; — éjjeli őr. 1847.
Takács Ferencz, tisztb. ker. biztos. 1837.
Takács János, csordás. 1796.
Takács József, csősz. 1795.
Takács József, drabant. 1847.
Takács Julia, városmajori felügyelő. 1811.
Takács Mihály, gulyás. 1726.
Takács Samu, mezei biztos. 1841.
Takácsy Antal, őrvezető. 1846.
Taller Lőrincz, lovaskerülő. 1791.
Tamasovich Károly, belv. segédtanitó. 1847.
Tánczos András, csősz. 1778.
Tánczos János, mezei kerülő. 1840.
Tánczos József, drabant. 1791; — váműr. 1806.
Tárnoky János, tisztb. alügyész. 1809.
Tarody András, drabant. 1767.
Taronne Nándor, gyakorló. 1839; — díjas gyakorló. 1839; — kanczellista. 1841; — alkapitány. 1848.; — nyugalomba vonult mint mértékhitelesitő hiv. igazgató 1887-ben.
Tartán Mihály, lásd: Tatár.
Taschler Ferencz, éjjeli őr. 1781; — terézv. kisbiró. 1781; — éjjeli őr. 1782; — drabant. 1784; tan. szolga. 1788.
Tatár (Tartán) Mihály, csordás. 1788.
Tatay Jakab, mezei kerülő. 1839.
Taufer János, kályhafűtő. 1778.
Tausch Mihály, szószóló. 1763.
Tauser Nándor, kapuőr, 1739; — külv. biró. 1747.
Tavrek József, józsefv. iskolamester. 1778.
Tegudtensdorfer Mihály, ménesmester. 1798.
Teifel Tamás, lásd: Teüffel.
Tekkelschneider, fertálymester. 1711.
Tempel Pál, kvártélymester. 1704; — szószóló. 1705.
Tempel Albert, kamarás. 1766.
Tenczlinger László, terézv. segédtanitó. 1847.
Tenk Anna, kórházi ápoló. 1804.
Terczi Manó, lipótv. tisztb. orvos. 1832.
Terczy Szilárd, tisztbeli ügyész. 1838; — ügyész 1843; — tisztb. tanácsos. 1845; — tanácsos. 1848.
Terness Mátyás, éjjeli őr. 1791.
Terpendi, lásd: Törpendy.
Terschin János József, fertálymester. 1772.
Tessinyi Anna, bába. 1766.
Tettelbach lásd: Dettelbach.
Tetits, lásd: Dedics.
Teüffl (Teifel) pinczés. 1700; — fertálymester. 1707.
Teutsch Jakab, kövezési felügyelő. 1787.
Thaisz Elek, tanácsos. 1848.
Thaller Ádám, józsefv. esküdt. 1771; — józsefv. biró. 1777; — józsefv. esküdt. 1791; — józsefv. biró. 1793.
Thallheimb. agens. 1722.
Theinrad János, pestis ápoló. 1739.
Thiell, lásd: Till.
Thier Lajos, kályhafűtő. 1808.
Thietrich, lásd: Dietrich.
Thom Károly, drabant. 1791.
Thoma Antal, számvevőségi jegyző. 1843.
Thoma Nándor, kórházi sebész. 1771.
Thurn Mihály, járuló. 1803.
Thür Lajos, zenész. 1793.
Tibl Pál, lásd: Triebl.
Ticz József, sirásó. 1844.

Tiedl Mihály, éjjeli őr. 1772.
Tiepold, lásd: Diepold.
Tiewald, toronyőr. 1837.
Till (Thiell) Károly, terézv. esküdt. 1779.
Till Nándor, lipótv. segédtanitó. 1844; — lipótv. kántor 1846.
Tiller (Tüller) Ferencz Vilmos, zenész és iskolamester. 1719; — zenekar igazgató. 1733.
Tillmann Anna, kórházi főmosónő. 1829.
Tillmann János, kórházi kapus. 1829.
Tinner Jakab, járuló. 1788; — gyakorló. 1792; — vámszedő. 1796.
Tinner János, adóhivatali ellenőr. 1787; — kamarási ellenőr. 1791.
Tirich Ferencz, éjjeli őr. 1791.
Tirnberger András, járuló. 1773; — kanczellista. 1776; — alügyész. 1783; — aljegyző. 1787; — főjegyző. 1796; — tanácsos. 1807.
Titz András, drabant. 1800.
Toldy Miklós, lovaskerülő 1763.
Tolla György, csősz. 1798
Tolnay József, profeszszor. 1788.
Tolnay József, útfelügyelő. 1838.
Tonn, lásd: Donn.
Tonner András, éjjeli őr. 1785; — drabant. 1786; — irodaszolga. 1787; — tan. szolga. 1792.
Tonner Béla, Józsefv. esküdt. 1805.
Tonner János, gyakorló. 1803.
Topler József, drabant. 1794; — húsbiztos. 1808.
Toppler Tamás, kőbánya-felügyelő. 1776.
Tóth Adalbert, magyar kántor. 1783.
Tóth András, gulyás. 1720.
Tóth Ferencz, józsefv. esküdt. 1813.
Tóth Ferencz, drabant. 1845.
Tóth György, csősz. 1794; — lovaskerülő. 1800.
Tóth István, belv. plébános. 1763.
Tóth István, drabant káplár. 1831; — tömlöcztartó. 1833; — drab. káplár. 1835; — ker. biztos. 1836.
Tóth István, lovaskerülő. 1833.
Tóth József, csősz. 1833; — józsefv. tisztb kisbiró. 1847.
Tot Mátyás, tanácsos. 1688.
Tóth Mihály, béres. 1763.
Tóth Pál, gulyás. 1717.
Tóthfalussy Miklós, gyakorló. 1844; — kanczellista. 1845.
Tőkesy Veronika, kórházi ápoló. 1841.
Tölgyessy János, polgármester, lásd: Eichholcz.
Tölgyessy Károly, tisztb. jegyző. 1841; — aljegyző. 1841.
Törpendy (Terpendi és Terpendő) József, járuló. 1785; — gyakorló. 1787; — kanczellista. 1787; — diurnista. 1788; — járuló. 1792; kanczellista. 1796.
Tötössy Lajos, díjtalan gyakorló. 1843; — tisztb. aljegyző. 1846; aljegyző. 1848.
Trabanscheckh Márton, pestis-ápoló. 1741.
Trauensdorfer Mihály, drabant. 1794; — tömlöcztartó. 1800; — vámőr. 1802.
Trautmann József, ferenczv. esküdt. 1826; — ferenczv. hely. biró. 1842.
Travenitz Márton pestis ápoló. 1739.
Traxler György, zenész. 1799.
Tréfa János, erdőőr. 1786.
Trenka Mária, kórházi ápoló. 1843.

www.ierc.hu-www.ierc.hu

Trenker János, gyakorló. 1845 ; — levéltári diurnista 1847.
Trenner András, éjjeli őr. 1785.
Trescher János, halottkém. 1810.
Tretsch Ferencz, tisztb. fertálymester. 1840.
Tretter György, ügyészi gyakorló. 1824. ; — alügyész. 1826. ; — törv. aljegyző. 1831 ; — tan. főjegyző. 1834 ; — tanácsos. 1836 ; — biró. 1843 ; — 1843-ban nevét »Járy«-ra változtatta. — Leköszönt 1845-ben.
Trieb Ágoston, éjjeli őr. 1791.
Triebl (Tiebl) Pál, józsefv. kisbiró. 1781.
Tribold Mihály, hely. strázsamester. 1836 ; — ker. biztos. 1840.
Trimest Jakab, börtönőr. 1781.
Trinstaczky József, éjjeli őr. 1767.
Trinwill Mályás, börtönőr. 1791.
Tristler János, fabiztos. 1796.
Trixler Ferencz, halottbemondó. 1815.
Troger Alajos, basszista. 1814.
Trödl Mihály, éjjeli őr. 1771.
Trütter Pál, lovaskerülő. 1714.
Tschuk, lásd : Csuk.
Tulipán János, drabant. 1772.
Tulipano József, éjjeli őr, 1771.
Tunkl Károly, lovaskerülő. 1807 ; — fabiztos. 1809.
Tunner Ferencz, telekhiv. kerülő. 1771.
Tunner János, kerülő. 1753 ; — felügyelő a faültetvényekre. 1756.
Tunner János, gyakorló. 1796 ; — drab. hadnagy. 1809.
Tunner (Donner) Mátyás, tisztb. ker. biztos. 1844.
Tunzinger Ferencz József, biztos. 1742
Turay János, józsefv, esküdt. 1771.
Turcsányi János, józsefv. esküdt. 1776.
Turgonyi Antal, tömlöcztartó. 1844.
Turgonyi Gergely, drab. káplár. 1835 ; — tömlöcztartó. 1839.
Turner Ferencz, kerülő. 1767.
Tuschek (Duschek) Jakab, terézv. tisztb. esküdt. 1839.
Tuschl Sebestyén, szószóló. 1795.
Tutass János, drabant. 1791.
Tübl Pál, csősz. 1778. — Ugyanazonos lesz a későbbi kisbiróval Tiebl vagy Triebl Pállal.
Tüller, lásd : Tiller.
Türck Mihály, pestis-komisszárius. 1738.
Türck Sebestyén, tan. szolga. 1736 ; strázsamester. 1748.
Türl Mihály, éjjeli őr. 1773.
Twetzka Lőrincz, kapuőr. 1700.

Udvardy Szilárd, tisztb. ker biztos. 1837.
Uhl Mátyás, terézv. templom gondviselő 1832 ; — terézv. esküdt. 1834.
Uitz József, kerülő. 1810
Ujesky János, vámellenőr. 1823.
Ujfalussy János Nándor, (előbb Praunsreitter) tanácsos. 1751.
Ulich István, fertálymester. 1776.
Ullmann Mór, lásd : Szitányi.
Ullmer György, lipótv. templomszolga. 1831.
Ulrich János Mihály, kocsis, 1791.
Ulrich József, iskolamester. 1779.
Ulrichné (Ulrich József özvegye), tanitó. 1787.
Unterburger Antal, éjjeli őrvezető. 1813 ; — törv. szolga. 1827 ; — ker. biztos. 1827.
Ungrott Károly, halottbemondó. 1830.

Urbán József, alkapitány. 1813.
Urbán József, drabant. 1838.
Urbanek József, járuló. 1839; — kanczellista. 1841.

Übl Eleonora, ferenczv. bába. 1829.
Übsmüller Mihály, lásd: Ipsmüller.

Vachter, istállószolga. 1789.
Vacsek Bartalus, józsefv. biró. 1783.
Vadorics Károly, terézv. halottkém. 1847.
Vajda Katalin, kályhafűtő. 1833.
Vajki Péter, kanczellista. 1778.
Valenth, orgonatipró. 1809.
Valentin György, istállószolga. 1802.
Valentinovich Márton. drabant. 1781.
Vall Miksa, kanczellista. 1814.
Valla György, terézv. halottbemondó. 1826.
Valter Béla, tan. aljegyző. 1848.
Valter Gyula, alügyész. 1848.
Vanyek József, gyakorló. 1847.
Vanschura Ferencz, számtiszt. 1803.
Váray Ferencz, basszista 1839.
Varga János, béres. 1719.
Varga János, ferenczv. esküdt. 1822.
Váry Antal, számvevőségi gyakorló. 1789; — telekhiv. segéd. 1789.
Vásárhelyi József, ágens. 1728.
Vaskó Péter, járuló. 1773; — kanczellista 1774.
Vass Endre, énekes. 1847.
Vass György, belv. templom-gondviselő. 1810.
Vass Jakab, szőszóló. 1793; — kórházi gondviselő. 1795; — hely. tanácsos. 1805; — tanácsos. 1808.
Vass Károly, belv. altanitó. 1847.
Vass Lőrincz, fabiztos. 1813.
Vaszits Péter, díjtalan gyakorló. 1842; — díjas gyakorló. 1848.
Vavrik János, énekes. 1798.
Vavrinkovics József, fabiztos. 1780.
Vecseghy József, lásd: Vecserinácz.
Vecserinácz József, járuló. 1838; — díjas gyakorló. 1840; — kanczellista. 1841; — 1844-ben nevét »Vecseghy«-re változtatta.
Veidinger (Weidinger) János, járuló. 1786; — iktatói segéd. 1787; — kanczellista 1792; — szőszólói aktuárius. 1793; — tan. aktuárius. 1802; — hely. tanácsos. 1807; — tanácsos. 1807; — kapitány, 1807 és 1813; — polgármester. 1813; — tanácsos. 1826; — hely. biró, 1835; — hely. polgármester. 1837; — tanács. 1838.
Veith, lásd: Faith.
Veise József, drabant. 1846.
Velics István, fertálymester. 1774; — lovaskerülő. 1785.
Veliszky Tamás, fabiztos. 1805.
Velter János, drabant. 1800.
Venkert János, drabant. 1844.
Verde Ignácz, telekhiv. kerülő. 1784.
Verebes András, drabant 1843.
Veress József, kerülő. 1810.
Verny Mihály terézv. segédtanitó. 1844.
Vértessy Kalazanczius, professzor. 1820.
Vértessy József, professzor. 1800.
Vértessy Károly, gyakorló. 1827.
Vertig, lásd: Wertig.
Veszely András, fertálymester. 1785; — vámszedő. 1792.
Veszely Franciska, kórházi ingyenes bába. 1830; — fizetéses bába. 1831.
Vetter Katalin, lásd: Fetter.
Viasz Ádám, szőszóló. 1749; — tanácsos 1753.
Vida József, drabant. 1796.

Viegel Gergely, kapuőr. 1693.
Viettig György, sziget-csősz. 1796.
Vilhelm Katalin, bába. 1796.
Vill, lásd: Will.
Villás János, gulyás. 1789.
Vindisch Lipót, lásd: Windisch.
Vinitzky Nándor, (?) felügyelő. 1847.
Virady, lásd: Kerschbaum.
Viriot Károly, ferenczv. biró. 1810; — ferenczv. templomgondviselő. 1811.
Vishay, lásd: Wisey.
Visinger Károly, lásd: Wisinger.
Viszkots (Vitskor) Ferencz kórházi szolga. 1808.
Viszlóczky Illés, gyakorló. 1842; — kanczellista. 1846; — kamarási ellenőr. 1848.
Vitkay Mihály, lovas kerülő. 1783.
Vitkovics János, szerb tanitó. 1807.
Vitskor, lásd: Viszkots.
Vizdák Mihály, drabant. 1841.
Vogel György, lipótv. segédtanitó. 1820.
Vogel Károly, biztos. 1838; algazda. 1843.
Vogel Károly, kórházi orvos. 1843.
Vogl Ágoston, gyakorló. 1835.
Vogl Alajos, belv. segédtanitó. 1846; — józsefv. kántor. 1846.
Vogler György, éjjeli őr. 1699; — kapuőr. 1700.
Vojdisek József, diurnista. 1821; — gyakorló. 1824; — aktuárius. 1826; — főjegyző. 1832; — tanácsos. 1834; — Nevét »Vajdaffy«-ra változtatta.
Vojdisek Lőrincz, utczatisztitási felügyelő. 1842.
Volenzky, kapuőr 1725.
Volkmann József, lásd: Folkmann.
Volschlag József, józsefv. esküdt. 1824.
Vopaterni József, orgonás. 1803.
Vorless, lásd: Worbess.
Voxits Horváth József, rendőrbiztos. 1788.
Vukasitz János, drabant. 1807; — dobos. 1809.
Vukovich Mihály, főügyész. 1810; — tanácsos. 1819; — † 1829.

Wachter Ignácz, állatorvos és ménesmester. 1776.
Wagner András, terézv. halottkém. 1840.
Wagner Antal, terézv. szegény-atya. 1799.
Wagner Antal, kórházi sebész-gyakorló. 1833.
Wagner György János, pestis-ápoló. 1739.
Wagner György, szegény-atya. 1791; — terézv. hely. esküdt. 1797.
Wagner Gusztáv, fiárvaházi felügyelő. 1848.
Wagner Ignácz, szederkerti felügyelő. 1805; — útfelügyelő. 1806.
Wagner Ignácz, aktuárius. 1808; — kapitányi aktuárius. 1841; — hely. ellenőr. 1843.
Wagner János, szószóló. 1829; — terézv. biró. 1843.
Wagner József, kórházi ápoló. 1810.
Wagner Kapisztrán, ferenczv. pléb. helytartó. 1828.
Wagner Károly, aktuárius. 1829.
Wagner Márkus, ferenczv. esküdt. 1813.
Wagner Tamás, éjjeli őr. 1739.
Waldbauer János, ferenczv. levélhordó. 1732.
Waldbauer Pál, levélhordó. 1750.
Wallner József, drabant. 1810.
Wallner László, csősz. 1822.

Walser János, gyakorló. 1832.
Walter Ferencz, kórházi diurnista. 1819.
Walter Gáspár, fertálymester. 1731.
Waltersdorfer József, terézv. kisbiró. 1796.
Walthier Antal, belv. templomgondv. ellenőr. 1847; — fiárvaházi főgondviselő. 1848.
Wandl, kanczellista. 1703.
Wanger Tamás, éjjeli őr. 1742.
Wankh András, törvsz. szolga. 1698.
Wappora György, drabant. 1827.
Waschiznek János, tanitó. 1788.
Watula János Jakab, biró. 1687.
Wästl Anna, bába. 1772.
Weber Ferencz, gyakorló. 1846.
Weber János, tan. szolga. 1692.
Weber Katalin, szakácsné a barakkkórházban. 1734.
Weberfinkh Mária, bába. 1723.
Weblinger János, törvsz. szolga. 1778.
Wech Anna, bába. 1780.
Wecz Pál, másodszószóló. 1751.
Weger Anna, bába. 1772.
Wehner József Lőrincz, lipótv. segédtanitó. 1836; – józsefv. tanitó. 1843.
Weichart Venczel, tan. szolga. 1820. 1832.
Weiczenbauer Péter, éjjeli őr. 1786.
Weiczenbauer Thekla, bába. 1820.
Weidenfeld Bartalus, éjjeli őr. 1821.
Weidinger János, kanczellista. 1720.
Weidinger János, lásd: Veidinger.
Weinberger András, drabant. 1792.
Weinberger István, hely. gazda. 1847.
Weinberger József, józsefv. esküdt. 1776.
Weinberger Mihály, börtönőr. 1780.
Weiner Ignácz, terézv. hely. esküdt. 1821.
Weingang György, ménesmester. 1794.
Weingruber György, belv. plébános. 1761.
Weingruber Kristóf, agens. 1725.
Weinreich Fülöp, pestis-komiszárius. 1739; — remete a kalváriánál. 1770.
Weinreich József, kratzer (talán útkaparó). 1814.
Weinreich Pál, éjjeli őr. 1775; — drabant. 1785; — éjjeli őr. 1785; — drabant. 1786; — kamarási drabant. 1787.
Weinzieger Anna, kórházi ápoló. 1843.
Weisz Alajos, professzor. 1791.
Weisz Erzsébet, kályhafűtő. 1835.
Weisz János, kocsis. 1776.
Weisz János, kórházi ápoló. 1809.
Weisz János, gyakorló. 1828; — diurnista. 1834; — számtiszt. 1834: — hely. telekhiv. ellenőr. 1839.
Weisz János, drabantkáplár. 1842.
Weisz József, drabant. 1843.
Weisz Karolina, kórházi ápoló. 1806.
Weisz Lőrincz, húsbiztos. 1846.
Weisz Mária, kályhafűtő. 1844.
Weisz Márton, fiárvaházi főgondviselő. 1843.
Weisz Mátyás, orgonista. 1758.
Wellhorn (Melhorn) Anna Rozina, bába. 1730.
Wellenzon Ker. János, plébános. 1712.
Wendel Ferencz, börtönőr. 1846.
Wendl (Wentl) Anna Czeczilia, bába 1757.
Wenger János, drabant. 1843.
Weninger József, gyakorló. 1840.; — díjas gyakorló. 1841; — járuló. 1843.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

Wentl, lásd: Wendl.
Wentzl, lovaskerülő. 1689.
Weran Ferencz, tan. szolga. 1757.
Werdig (Vertik) József. zenész. 1724.
Werner Ferencz, drabant. 1753; — tan. szolga. 1754.
Werner János, fiárvaházi felügyelő. 1844.
Wesselini Mihály, tanácsos. 1689.
Wesselini Mihály, gulyás. 1703.
Wiedermann József, ferenczv. esküdt. 1842; — ugyanott biró. 1836.
Wiedermann Gáspár, kőbánya-felügyelő. 1792.
Wiederspann Henrik, terézv. segédtanitó 1820; — lipótv. tanitó. 1833.
Wieser Ferencz, gyakorló 1843; — kanczellista. 1846.
Wieser József, tisztb. alügyész. 1843.
Wiesler György, fertálymester. 1711.
Wiesner Fülöp, strázsamester. 1731.
Widling Samu, éjjeli őr. 1711.
Wildschek Károly, börtönőr. 1795.
Will (Vill) György, gulyás. 1791; — istállószolga. 1792.
Wilsersheimb Miklós, tanácsos. 1705; — egyúttal kamarás. 1707; — † 1709.
Wimmer András, orvos. 1814.
Wimmer Antal, fertálymester. 1836.
Wimmer János, vásárbiró. 1771; — alkamarás. 1775; — hely. kamarás. 1782; — kamarási ellenőr. 1787; — adószedő és kamarás. 1793.
Wimmer József, énekes. 1732.
Wimmer, kanczellista. 1803.
Windhager Antal, hely. gazda. 1820; — gazda. 1822.
Windhager Károly, gyakorló. 1820; — járuló. 1823; — diurnista. 1824; — kiadói segéd. 1839; — kanczellista. 1841; — hely. pertáros. 1842; — hely. kórházi gondviselő. 1842; — gyámatya. 1843.
Windisch János Nándor, énekes. 1732.
Windisch János György, kórházi kanczellista. 1810.
Windisch (Vindisch) Lipót, főorvos és kórházi igazgató. 1825.
Windling Samu, éjjeli őr. 1711.
Winkler Ferencz, kerülő. 1817.
Winkler József, éjjeli őr. 1797.
Winter András, éjjeli őr. 1783; — drabant. 1791.
Winter Magdolna, bába. 1833.
Winterstein Károly, drabant. 1838.
Wintig György, csősz. 1796.
Wippl Ferencz, józsefv. esküdt. 1826; — ugyanott biró. 1834; — szegényintézeti gondviselő. 1845.
Wirth György, éjjeli őr. 1791.
Wirtmüller Péter, éjjeli őr. 1791; — drabant. 1792.
Wisey (Vishey) Gottfrid, tanácsos. 1715; — † 1729.
Wisgrill Ferencz, tisztb. biztos. 1836.
Wisinger Fülöp, strázsamester. 1720.
Wisinger József, éjjeli őrvezető. 1835; — ker. biztos. 1838.
Wisinger (Visinger) Károly, orvos. 1772. 1774.
Wistner, lásd: Wüstner.
Witkovszky Mihály, terézv. templomgondv. ellenőr. 1844.
Wittich J. Mátyás, strázsamester. 1832; — drab. hadnagy. 1844.
Wittich Mátyás, drabant. 1836.
Wittmesser Mátyás Tóbiás, járuló.

1768; — kanczellisa. 1771; — registrator. 1773; — hely. telekbiró. 1786; — tanácsos. 1789; — kapitány, 1790, 1798; — † 1806.
Wohldram István, rókusi plébános. 1830; — terézv. plébános. 1835.
Wohlstreich Lipót, hóhér. 1824.
Wolf Antal, parti csősz. 1821.
Wolf Ignácz, mérőmester. 1756; — hidmester. 1776.
Wolf János, diurnista. 1834; — kanczellista. 1841; — első kanczellista. 1843; — allevéltáros. 1846.
Wolf Márton, éjjeli őr. 1820; — ker. biztos. 1833.
Wolfstein József Károly, tisztb. orvos. 1830.
Wollsack József, józsefv. templomgondviselő. 1777.
Worbesz (Vorbesz) Henrik, ferenczv. esküdt. 1813.
Wouseth József, vámbiztos. 1823.
Wössl János György, dobvivő. 1705.
Wretovszky János, tisztb. ker. biztos. 1839, 1840.
Wuda, lásd: Buday.
Wuda József, kanczellista. 1748.
Wunder Frigyes, gyakorló. 1845.
Wurssé János György, zenész. 1719.
Würstner (Wistner) Fülöp, strázsamester. 1714. 1722. 1734.
Wüser János, templomgondviselő. 1723.
Wüssler Péter, fertálymester. 1731.

Zabo = Szabó Péter, pestis-szolga. 1712.
Zach György, lásd: Czach.
Zach István, professzor. 1778.
Zach János György, lásd: Czach.
Zach József, orvos. 1746.
Zakál János, aljegyző. 1767
Zakál János, vámszedő. 1823.
Zangel, német iskolamester. 1700.
Zatmari = Szatmáry Jansi, hajdú. 1703.
Zähn Márkus, csősz. 1748.
Zelesházy Jansi, hajdú 1703.
Zepf József, éjjeli őrvezető. 1829; — ker. biztos. 1830.
Zertz János Kristóf, zenész. 1763.
Zettner Jakab, lásd: Czettner.
Zettner Károly, terézv. esküdt. 1813.
Zichon Zsigmond, csősz. 1719.
Zieger József, lásd: Czieger.
Zieglwagner Mihály, drabant. 1800.
Zierlich Ferencz, hóhér. 1823.
Zimmer Ádám, fabiztos. 1791.
Zimmermann Antal, fiárvaházi házmester. 1843.
Zimmermann Mihály, iskolamester. 1748.
Zinkh György, kőbányafelügyelő. 1795.
Zissner Henrik, éjjeli őr. 1699.
Zofftsák József, terézv. esküdt. 1829.
Zombory Vasul, alügyész. — 1833; tisztb. főügyész. 1834; — hely. tanácsos. 1844; — főügyész. 1847;
Zöhrer Ferencz, drabant. 1814.
Zrenier, lásd: Frenier.
Zrenner Mihály, lásd: Czrenner.
Zwisler Lajos, munkafelügyelő. 1847.
Zsigray Károly, tisztb. főorvos. 1847.
Zsiros József, útbiztos. 1839.
Zsitkovszky Antal, diurnista. 1837 — járuló. 1844.
Zsitnyánszky István, tisztb. aljegyző. 1845.
Zschische Ágoston, zenész. 1825.
Zuniog (Szunyogh) Imre, tanácsos. 1705; — † 1707.

IV.

BUDAPEST POLGÁRAI, GRÁTISZ- ÉS DÍSZPOLGÁRAI.

www.terc.hu

www.terc.hu

IV.

Budapest polgárai, grátisz- és díszpolgárai.

Az autonom városi közönség 1848 előtt a polgárok összeségéből állott. Buda-Pestnek a törökök kiűzése után a telepités megkezdésével még nincs polgársága. A településeket lakosoknak és zselléreknek tekinthetjük. A polgárság 1687. évi szeptember hónapban alakul meg, midőn a Budát Pestet kormányzó budai kamaraigazgatóság a két testvérváros házbirtokosait polgároknak felesketi. Polgár tehát csak az volt, a kit a budai kamaraigazgatóság, később pedig a városi tanács polgárjoggal felruházott.

Fedhetetlen magaviselet és önállósság mellett városi ingatlan megszerzése, czéhbeli tagság, kereskedőség és intelligenczia voltak azon kellékek, a melyeket a polgárjog megadásánál megkivántak. Ezen kellékek bármelyike után, hogyha a folyamodók a megállapitott díjat megfizették, a felesketéssel városi polgárnak fel voltak avathatók.*) Az 1873. évi junius hó 15-én 13.693. sz. a. legfelsőbb helyről megerősitett szabályzat megkövetelé

* A polgárdíj kezdetben a kamaraigazgatóság alatt 5 frt volt, mely díjat a tanács is fenntartotta 1710-ig. 1710-ben felemelte 25 frtra, azonban 1719—1777-ig csak 6 frtot szedett. 1777 után három díjosztályzatot állapitottak meg, s pedig 1. ingatlan és intelligenczia után; 2. mesterség és kereskedés után; 3. polgárfiú után. A díj pedig az emlitett osztályzat szerint volt: 1777—1780-ig 8, 6 és 4 frt. — 1780—1800-ig 16, 12 és 8 frt. — 1800—1811-ig 50, 12 és 6 frt. — 1811-ben 250, 60 és 30 frt. — 1812—1848-ig 30, 12 és 6 frt. — Az 1811-diki díjemelés csak látszólagos és a devalváczió okozta értékcsökkenés következménye. Ezen dijakon kivül szedtek még kisebb összegeket több városi jótékony intézmények czéljaira.

www.terc.hu

még a két évi itt tartózkodást is, habár ebben a tekintetben is volt kivétel, mert nemesek, tanácsosok és egyéb, az intelligenciához tartozó személyek, valamint mesteremberek a két év előtt is megszerezhették a polgárjogot.*)

A polgárjogot a szószóló, illetve a választott-polgárság véleményének meghallgatása után a városi tanács adományozhatta, mégis oly esetekben, a midőn a polgárjog megadását megtagadták, az illetőnek felfolyamodására az udvari kamara, illetve a helytartó-tanács határozott.

A polgárok kötelességéhez tartozott a mult században a kapuk őrzése, a város védelmezése és a rend fentartása; a tanács felhivására pedig bármely tisztséget, szolgálatot vagy megbizást elvállalni és készséggel ellátni. Kötelesek voltak továbbá befogadásuk első évében hetenként egyszer a polgári, illetve a városi lövőhelyen magukat a czéllövésben gyakorolni. 1808 után pedig még az a kötelesség is háramlott a polgárjogért folyamodóra, hogy befogadása előtt a polgári őrsereg egyik századába kelletvén magát beiratni, az esküt is csak a század egyenruhájában tehette le. A polgárnak, mint a polgári őrség tagjának, minden kivonuláson, gyakorlaton és ünnepélyen büntetés terhe alatt részt kellett vennie.

A befogadott polgárok összesége viselte a város kiváltságos osztályának a polgárságnak képét. A város és a polgárság egy fogalom, egyiket a másik nélkül képzelni sem lehet. A mi polgári, az egyuttal városi, azért polgári lövőhely, polgári kórház s. a. t. alatt mindig városi értendő. A várost a polgárság kormányozta, még pedig átruházási jog alapján a kebeléből választott tanácscsal, a mint a város terhei is egyedül a polgárságra nehezbedtek, de ezen terhek mellett élvezte a privilegiumokban körülirt jogokat és kedvezményeket. A jogok és kedvezmények sem örökölhetők, sem átruházhatók nem voltak, egyikénél-másikánál azonban özvegyi czímen a jogfolytonosság el volt ismerve. Birói itélet kimondhatta a polgárjog-vesztését is, minélfogva a jogtól megfosztott személy zsellérré vált s nem is részesülhetett többé az alább emlitett kedvezményekben. Polgár-

*) Pesten polgárjog nélkül tanácsost nem választottak soha; Budán többször megtörtént és a megválasztott utólagosan szerezte meg a polgárjogot.

jogot nemcsak férfiak, hanem nők is, sőt törvényhatóságok is szerezhettek.

A szab. kir. városok polgárai az egész országban vámot nem fizettek s e tekintetben a nemeseket megillető szabadságban éltek; bármely hivatalra meg voltak választhatók; polgári házban a helyhatósági statutumok alapján, saját termésű boraikat kimérhették. A polgárok a városi bíróság alá tartoztak s bírói itélet nélkül adósság miatt el sem voltak foghatók; pereiket 60 frton felül a tárnoki székhez, fenyitő pereiket pedig 1790 óta a trónig fellebbezhették. A nemesek és polgárok közti személyes pereskedéseknél a polgárokat a városi fiskus védelmezte. A polgárok egyúttal állampolgárok is s képesek a nemesség elnyerésére. Egyébként pedig a városoknak saját privilegiumok, statutumaik és szokásaik alapján külön-külön jogaik is voltak.

A mult században bármely mesterséget, kereskedést stb. csak polgár folytathatott. A czéhek és testületek tagjai üzletüket a tanácsnak előleges engedelme alapján megnyithatták ugyan, azonban a megnyitás napjától számitott egy év leforgása alatt kötelezve voltak a polgárjogot is megszerezni. A jelen században már nem igen vágyódtak a polgárjog után, de a város sem tekintette többé — kivéve a patikusoknál — kötelezőnek a polgárjog megszerzését, minélfogva a »polgár« név lassanként üres czímmé változott s kérték vagy hiúságból, hogy a város képviselőtestületébe a választott polgárságba bejuthassanak, vagy hogy a hatalmas testületnek a városi tanácsnak tagjaivá válhassanak. Egy másik inditó ok volt még az egyéni érdek, a mennyiben bormérést csak polgár gyakorolhatott, de a vidéki városok vásárait látogató kereskedők és iparosok is törekedtek még a polgárjog után, mert ezzel a vidéken is élvezték azokat a jogokat a melyek a privilegium értelmében a polgárok részére biztositva valának

A befogadott polgárt felesketés végett a választott-polgárság szószólója állitotta a tanács elé; előkelő személyek felesketése, hódoló tiszteletből az illetőnek lakásán történt, még pedig a polgármester, a főjegyző és szószóló jelentétében mint a tanács kiküldöttei előtt.* Díszpolgároktól esküt nem kivántak.

* A polgárok esküjét lásd az oklevéltárban 9. és 15. sz. alatt.

A kiváltságos polgárjog 1848-ban szünt meg. Budán-Pesten adományozták ugyan még a polgárjogot 1848 — után is, még pedig 1867-ig; a most emlitett polgárok befogadása azonban nem tekintendő egyébnek, mint a község kötelékébe való felvételnek és czímnek, bár Budán a régi kiváltságos jognak egyik sallangja, a bormérési jog ezeknél is megtartotta érvényét mindaddig, mig az egyesitett testvérvárosok közgyülése 1873-ban az italmérési jog szabályozásával a polgárjog alapján gyakorolt bormérést meg nem szüntette.

Eltekintve az 1848 után befogadott polgároktól, Budán-Pesten a polgárságnak három nemét ismerjük. Osztálynak nem nevezhető, mert egyik sem állott a másik fölött, jogaik pedig egyenlők s csak az elnevezés különbözteté meg egymástól. Az egyik közé tartoztak: a rendes polgárok, a másik közé: a grátiszpolgárok, a harmadik közé: a díszpolgárok.

Szám szerint volt; még pedig:

Budának:

rendes polgára	1848-ig	7317	
grátiszpolgára	1848-ig	15	
díszpolgára	1873-ig	34 =	7.366

Pestnek:

rendes polgára	1848-ig	8678	
grátisz polgára	1848-ig	55	
díszpolgára	1873-ig	52 =	8.755
Budapestnek	1874-től		8
	Összesen . .		16.159

s p. rendes polgár összesen		15.995	
grátiszpolgár	»	70	
díszpolgár	»	94 =	16.159

Budapestnek tehát összesen 94 díszpolgára volna; minthogy azonban a díszpolgárok egyikét-másikát nemcsak Budán, hanem Pesten is megválasztották, Budapest díszpolgársága tulajdonképpen csak 83 személyt számlál.

A jogok, a melyek a rendes polgárokat megillették, ugyanazon jogok megillették a grátisz, vagyis a díj fizetése nélkül befogadott polgárokat, sőt a díszpolgárokat is. Nem szólva a

grátiszpolgárokról, a díszpolgárok közül megemlithetjük: Festetics Ágostont, Hild Józsefet és Podmaniczky János bárót, mint a kik ezen jog alapján voltak tagjai a pesti választó, illetve választott-polgárság testületének.

A díjtól mentes polgárjogot kezdetben városi szolgálatban álló személyeknek részben szegénységükre való tekintetből, részben mint jutalmat adományozták, későbbi időben nagy befolyású férfiak és egyéb a város érdekében eljáró személyek is részesültek érdemképpen ily kedvezményben, s minthogy a polgárjogért díjat nem fizettek, ezeket grátiszpolgároknak nevezték. A grátiszpolgárság átmenet volt a tiszteletbeli, a becsületbeli (a német »Ehrenbürger« szóból forditva), vagyis a díszpolgárságra.

A legnagyobbrészt városi alkalmazottakból kikerült grátiszpolgárok közül tulajdonképpen érdembeli polgárok a következők:

1753-ban Eszterházy Ferencz gróf, 1791-ben Balla Antal, 1792-ben Ürményi József, 1793-ban Ürményi Bernát, 1821-ben Szentgyörgyi Horváth József, 1826 ban Windisch Lipót, 1832-ben Böhm Károly.

Buda városa, a polgárjognak díjtól mentes adományozása körül nem járhatott el oly szabadon, mint testvére Pest városa, a mennyiben a kir. biztos Buda város tanácsát a polgárjognak ily módoni adományozásától eltiltotta, a mi 1722 után, még pedig a tanács ellen meginditott és 1737-ig tartott fegyelmi vizsgálat alatt történhetett, mert a tanács egy alkalomból, tudniillik 1736. évi április hó 27-én, a midőn Rosazi Zsigmond városi járuló a grátiszpolgárságot kéré, erre a tiltó rendeletre hivatkozik. Elhallgatja azonban a tanács az okot, a mi a kir. biztost ily rendelet kiadására késztethette. A rendelet előzményeül mindenesetre azon gazdálkodás szolgált, a minő a mult század első évtizedeiben egyedül Buda városánál tapasztalható, a hol nemcsak egyes tisztviselőknek, hanem az egész tanácsnak könnyelműsége, sikkasztása és egyéb rendszeresen évtizedeken át üzött viszszaélései a várost a bukás örvényébe sodorván, oly helyzetbe jutott, hogy arra a nehány forintra, a mit rendes állapotok mellett egy-két személynek esetről esetre elengedhetett volna — reá szorult.

A rendes polgárok befogadása mindkét városnál 1687-ben kezdődik; a grátisz-polgárjog adományozása Budán 1711-ben, Pesten pedig 1717-ben fordul elő először. A díszpolgársággal legelőször tiszteli meg Pest városa 1819-ben Brunswik József grófot tárnoki működéseért, Buda városa tisztújitási kir. biztosát kaposmérei Mérey Sándort 1830-ban. Az első díszpolgári oklevelet magyar nyelven Pest város tanácsa 1838-ban az árviz alkalmából kiküldve volt királyi biztosnak Lónyay Jánosnak adja ki.*

* Mutatványúl álljon itt az első magyar díszoklevél.

$\frac{2914}{1838.}$ szám.

»Mi szabad kir. Pest városa Polgármestere, Főbirája s egyéb Tanácsnokai: jelen oklevelünk erejénél fogva tudományul és emlékezetűl adjuk: hogy mi a választó Polgárság közönségével együtt hálás érzéssel elismervén Ő Méltóságának vásáros Neményi s Nagy Lónyai Lónyay János Urnak a Nagyméltóságú magyar kir. Helytartó Tanács Tanácsosának, tekintetes nemes Bihar Vármegye Főispányi Helytartójának azon nagynemű Érdemeit, melyeket az ezen várost érte rendkivűli Duna kiáradása következejében Ő Császári Királyi Főherczegsége, az ország fenséges Nádora kegyes rendeletéből királyi Biztossá történt kineveztetése után, a felette súlyos állapotba jutott városnak bölcs és mély belátással vitt kormányzásával magának szerzett; nevezetesen azon fáradhatatlanúl éjjel 's nappal folytatott szorgoskodását, melylyel Ő Méltósága a f. 1838-iki évi martius hava tizenegyedikétől fogva tizenkilenczedig tartott szomorú napokban, midőn a városnak majdnem minden részei vizzel elboritva valának 's több mint kétezer ház összeomlott. 's az előre nem láthatott veszély példátlan nagysága által okozott köz rettegésnek legnagyobb fokra emelkedése közepette — a veszélyben forgó számtalan lakósoknak életök és vagyonuk megmentésére leggyorsabb s legczélszerűbb intézkedéseket tőn — továbbá hálás köszönettel elismervén azon végnélkűli gondoskodást, melylyel Ő Méltósága mind a közinség napjaiban, mind pedig később is oly sok ezer fedél és élelem nélküli lakósok számára élelmet és hajlékot a legkivánatosb módon szerezvén, 's egyszersmind más Hatóságokot is segedelmi részvétre lelkesen búzditván, azt sikeresen fel is tartá, — és végtére azon gondos munkásságot, melylyel Ő Méltósága a bekövetkezett inség enyhitésére, 's mentől előbbi megszüntetésére minden kitelhető figyelmet forditott — közakarattal elhatározánk: valódi 's nyilt szivű megismerésünknek a mély hálánknak némi maradandó jelét adni, nemkülömben a város minden Polgárainak köszönetünket kifejezni, reménylvén, hogy Ő Méltósága ezen iránta mélyen érzett Tiszteletünk kijelentését kegyesen elfogadni méltóztassék, — miért is azon hatalmunk és szabadságunknál fogva, melylyel legkegyelmesb királyi kiváltságunk és Hazánk élő törvényei által

Az adományozási jogot gyakorolta, illetve gyakorolja: 1687—1692-ig a budai kamaraigazgatóság; 1692—1848-ig a tanács; 1849—1867-ig a községtanács; 1867-től fogva a törvényhatósági közgyülés. Sem a 48-diki, sem a 67-diki alkotmányos közgyülés díszpolgárt nem választott.

Mindamellett, hogy az 1861-diki alkotmányos közgyülés, a mint mondottuk, díszpolgárt nem választott, van Pest városának mégis ebből az időből egy díszpolgára, a kit a városi közgyülés utólagosan 1868-ban ilyennek elismert. Ily díszpolgárnak nevezhető meg Smolka Ferencz dr., az 1861-diki bécsi Reichsrathban a magyar nemzet ezredéves jogai mellett küzdött lengyel követ, a kinek az 1861. évi augusztus hó 28-án mondott és nálunk nagy lelkesültséget keltett beszédét a történelem muzsája, a dicső tettek hirdetője aranybetűkkel vésé keblünkbe. A magyar nemzet országgyülése utján — fel lévén már oszlatva — háláját az alkotmány és szabadság védelme körül elévülhetetlen érdemeket szerzett férfiúnak nem tolmácsolhatván, ezt a törvényhatóságok rótták le. A köszönő iratok fogalmazásával Pesten és Budán az akkori főjegyzők Királyi Pál és Kamermayer Károly valának megbizva. Azonban sem a köszönő iratokban, sem a közgyülési jegyzőkönyvekben a díszpolgárságról nincs szó, sőt erről az akkori napilapok is hallgatnak, a mi mind a mellett bizonyit, hogy a díszpolgárság adományozása szóba sem került s igy Smolka díszpolgárnak csakugyan nem is volt megválasztva. De megválasztotta több megyei törvényhatóság tiszteletbeli tagnak, Kúnhegyes városa pedig díszpolgárnak. A tömegesen érkezett köszönő iratokat a magyarul nem beszélő Smolkának

felruházva vagyunk, fentisztelt Vásáros Neményi és Nagy Lónyai Lónyay János, királyi Helytartó Tanácsost s tekintetes nemes Bihar vármegye Főispányi Helytartóját Ő Méltóságát ezennel ünnepélyesen szabad királyi Pest város Polgárai sorába felveszszük s tiszteletbeli Polgárnak kinevezzük, adván 's tulajdonitván Ő Méltóságának mind azon jogokat 's szabadalmakat, melylyekkel e' városnak valóságos Polgárai régtől fogva éltek, 's mostanában is élnek jelen egész terjedelmében a Tanácsi Jegyzőkönyvbe beiktatott és városunk nagy pecsétjével erősitett Polgári Levélnek kiadása által, forró hálánknak késő utódainkra is maradandó Emléket állitani kivánván. Nemes Szabad Királyi Pest Városnak Ezernyolczszázharmincznyolczadik évi aprilis hava másodikán tartatott Tanács Üléséből.«

egy magyar ifjú forditotta le s ezeket a párt klubjában olvasták fel. Október 4-ig körülbelül harmincz köszönő irat jutott Smolka kezéhez, melyekre október 4-én egy lengyel és magyar nyelven irt levélben viszonzá a hozzá intézett köszönetet. Idővel azonban megfeledkezvén a díszpolgárságot adományozó városról, vagy a tiszteletbeli tagsággal felruházó megyei hatóságról, ezek valamelyikének, talán Pestmegyének kitüntetését összetévesztette a pesti köszönő irattal. A tévedésnek következménye, hogy Smolka a képzelt díszpolgárságot nem az 1861-iki levelében, hanem 1868-ban itt járta alkalmával megköszöni. Köszönetét Szentkirályi Mór főpolgármester a közgyülésnek bejelenti s erről a hatóság jegyzőkönyve 1868. évi junius hó 10-én 19.333. szám alatt a következően emlékezik meg:

»Szentkirályi Mór főpolgármester előterjeszti, hogy az 1860 évi oktoberi diploma kiadása után, Gallicziának egyik választókerületéből a bécsi Reichsrathba küldött követ Smolka Ferencz volt az, a ki Magyarország mellett lelkesen szót emelt, mely rokonszenves ragaszkodásáért és történelmi jogaink erélyes védéseért Pest városa közgyülése 1861 évben Smolkát e város díszpolgárává nevezte. Smolka jelenleg Pesten lévén, a főpolgármestert személyesen meglátogatta és felkérte, hogy a törvényhatóságnak, a személyét ért kitüntetésért — most lévén csak erre alkalma — mély köszönetét nyilvánitaná, mely felkerést elnök főpolgármester örömmel teljesitvén, a közgyülés az előterjesztést zajos éljenzéssel fogadta.«

A midőn a közgyülés tudomásul veszi a bejelentést, ezzel szentesiti a meg nem történt tényt, illetve a köszönet elfogadásával Smolkát Pest város díszpolgárának elismeri. Ezen elismerés következtében Smolkát is az elismerés éve alatt a díszpolgárok közé iktattuk.

Az okleveleket rendesen a város czímerével és körrajzzal ellátott egyszerű nyomtatványon adták ki. A díszpolgárok oklevele csak abban külömbözik a rendes polgárokétól, hogy felsorolták az érdemeket is, a melyek alapján az illető férfiút díszpolgárnak megválasztották. Az ötvenes években már csinosabb nyomtatványokat használtak, melyen a kétfejü sas is pompázik, és ezüsttel díszitett bársony tokban nyujtották át a kitüntetett férfiúnak. Művészi, örökbecsű remekművek a székesfővárosi törvényhatóságtól kiadott oklevelek, ezek a szó szoros értelmében már díszoklevelek.

Budapest díszpolgárai között — eltekintve az abszolut kormány nyomása alatt s részben ennek parancsára megválasztott díszpolgároktól — nevezetes és a város, valamint az ország körül kiváló érdemeket szerzett férfiakat találunk megnevezve, a kik Buda-Pest városának kitüntetését méltán kiérdemelték. Ezek között azonban nem találjuk Széchenyi István grófot, de nem is volt Pestnek díszpolgára, a mint Palugyai Imre »Budapest leirása« című munkájának 549. lapján helytelenül megemliti. Széchenyi István, díjat fizetett rendes polgár volt.

Díszpolgári kitüntetésben különösen az emlékezetes 1838-diki árviz alkalmából többen részesültek, sajnos azonban, de meg kell emlitenünk Pest város tanácsának azon szándékos mulasztását, melyet elkövetett azzal, hogy Wesselényi Miklós bárót az első kitüntetések alkalmával semmibe sem vette.

Az 1838-diki vészteljes napok kimagasló alakja, a minden jó és nemes célokért lelkesülő Wesselényi, a ki saját életének koczkáztatásával ezreket és ezreket mentett meg a haláltól; a ki hősi bátorságával és áldozatkészségével az ország és a város háláját érdemelte ki, ez a félisten, a városi tanács elismerésében mindjárt nem részesülhetett, hanem elkésve, évek mulva s akkor is a választott polgárságnak másodszori inditványa után, hozták Wesselényinek tudomására, hogy a város háláját és elismerését mégis kiérdemelte. A »jobb későn, mint soha« Wesselényivel szemben nem alkalmazható, mert a díszoklevélnek késői kiadásával a kitüntetés becsét veszitette. A mulasztás, melyet elkövettek, a választott polgárságot nem terhelheti, nem pedig azért, mert a polgárjog adományozása egyedül a tanács jogköréhez tartozott, másrészt pedig azért, mert a választott polgárság, a mint tudomást szerzett arról, hogy az 1838. évi szeptember hó 15-ig a tanácstól már is kitüntetett tíz díszpolgár között a lakosság dicsőitette Wesselényi elő nem fordul, 1838 szeptember hó 26-án egy inditványnyal lépett a tanács elé, és Podmaniczky János báróval és Szápáry Ferencz gróffal Wesselényit is javasolja a díszpolgárságra; Károlyi György grófhoz pedig egy elismerő iratnak küldését kérte Károlyinak t. i. a díszpolgárság nem volt megadható, mert a polgári jogot mint rendes polgár amúgy is már birta. A hiperlojális tanács

1839. évi márczius hó 25-én kiadja a díszpolgári oklevelet Podmaniczkynek és Szápárynak, Károlyihoz pedig egy köszönő levelet küld, Wesselényiről azonban meg sem emlékezik, de hogy is tudott volna megemlékezni arról a férfiúról, a kit a kir. tábla itéletével lázitónak bélyegzett és a közvélemény ellenére börtönnel sújtott. A tanács hallgatása azt látszik megerősiteni, hogy a haza szabadságáért küzdő és elbukott Wesselényi a pesti díszpolgárságra érdemetlenné vált. A választott-polgárság 1838-diki inditványára nem kapván választ, 1842. évi október hó 22-én kelt előterjesztésével újonnan bejavasolja a már emlitett főurakat a díszpolgárságra; a tanács deczember hó 31-én most már eleget tesz a választott-polgárság kivánatának, de megfeledkezik arról, hogy Podmaniczky és Szápáry már is díszpolgár és Wesselényivel együtt ezeket újra, tehát másodszor is kitünteti a díszpolgársággal.

A díszpolgárokról a székes főváros levéltárában semmiféle lajstrom nincsen. A polgárok törzskönyvébe az 1767 előtti grátiszpolgárokat nem iktatták be, a díszpolgárok közül pedig csak az 1838—1848 közt kitüntetett férfiak egynehánya van kimutatva, kettőről pedig biztosan tudjuk, hogy a jegyzőkönyvbe sincsenek beiktatva, sőt megtörtént az is, hogy 1838-ban, a nagy zürzavar közepette, a lázas sietséggel kiadott díszpolgári okleveleket kézhez juttatták, a nélkül azonban, hogy ezekről fogalmazványt visszatartottak volna, vagy a díszpolgárság adományozásáról a jegyzőkönyvben emlitést tettek volna. Emlékezet után pótolták ugyan az elkövetett mulasztást és a 38-diki adományozást utólagosan még pedig háromét 1841-ben, egyét pedig 1842-ben iktatják jegyzőkönyvbe, mégis, minthogy nincs kizárva az az eshetőség, hogy a kitüntetettek egyikéről-másikáról a pótlás alkalmával meg ne feledkeztek volna, ennélfogva az innen eredő hiányokért felelősséget sem vállalhatunk.

A pesti tanács érezte törzskönyvének hiányait s még a negyvenes években s legutóbb az ötvenes években utasitá levéltári hivatalát, hogy a díszpolgárokat összeirván, ezek neveit az utókor részére egy külön könyvbe iktassa be. Ez nem történt meg. A rendkivüli fáradságos munkával ugy látszik a levéltári hivatal tisztviselői nem tudtak megküzdeni; azt sem

tudták, mely korban kezdjék meg a kutatást, tehát inkább hozzá sem fogtak. Illő volna azonban most, a midőn a hatóságnak az itt összeállitott névsorral egy kész anyag áll rendelkezésére, a multak mulasztásait pótolni, és egy díszes törzskönyv vitelét elrendelni, melybe nemcsak a név, hanem az oklevél kiadásának rövid története, valamint a kitüntetett férfiúnak életrajza is beiktatható, arczképe pedig mellékelhető legyen; tartozunk ezzel nemcsak az utókornak, de kötelességet teljesitünk azon férfiak irányában is, a kiket kitüntetünk, róluk meg nem feledkezvén.

A grátiszpolgárok névjegyzékére nézve megjegyezzük, hogy a mult század utolsó évtizedeiben a lipótvárosi telkek eladási feltételei értelmében befogadott polgárokat — habár külön díjat nem fizettek — a névsorba fel nem vettük, minthogy ezek a polgárdíjat a telkek vételárával együtt fizették meg, tehát tulajdonképpeni grátiszpolgároknak nem is tekinthetők, máskülömben ezek neve a polgárok törzskönyvébe amugy is be van iktatva.

Ezek után lássuk most már, kiket nevezhetünk Budapest grátisz- és díszpolgárainak.

* * *

www.terc.hu

1.
Buda város grátiszpolgárai.[1]

1711	julius	6	Keppeler Rudiger Gáspár .	jegyző
1711	november	9	Mohr János Kristóf . . .	halottkém a pestis járvány alatt
1711	deczember	14	Ofner Gottlieb	kikeresztelkedett zsidó
1712	április	14	Zenneg Kristóf	kamara-igazgató
1712	julius	29	Campioni Pistolt Domokos	kereskedő
1713	márczius	31	Triller Tóbiás	járuló és városi ügyész
1713	augusztus	8	Hoffmann Ignácz	strázsamester
1718	október	27	Laskó Samú	drabant
1727	márczius	12	Bogner Bartalus	árvaszámtartó
1826	julius	15	Windisch Lipót	orvos
1832	január	13	Böhm Károly	a kolera-járvány alatti ingyenes orvosiműködésért
1834	junius	6	Wagner Sándor	tárnoki titkár
1837	szeptember	22	Kapuszta József	a nemesi felkelés alatt Buda városáért katonáskodott
1837	október	25	Krempl József	számtiszt
1837	október	25	Sárossy András	tisztb. tanácsos

[1] Buda városánál a főtisztviselőknek a 60-as években is adományozták még díjtól mentesen a polgárjogot, ezeket azonban, minthogy a »polgár« név csak üres czim volt, a grátiszpolgárok közé fel sem vettem. Ily polgárok a többek közt: Paulovics László polgármester, Varásdy Lipót főmérnök, Micsinyey Antal főügyész stb.

2.
Pest város grátiszpolgárai.

1717	márczius	1	Budi Miksa	kamarás
1720	május	20	Kastberger Fer. József . .	alkalmarás
1725	május	14	Sözer József	adószedő
1729	márczius	21	Kerschbaumer Tóbiás . .	kanczellista
1732	május	5	Kastberger Ignácz	kanczellista
1733	márczius	6	Mosel József	kanczellista
1733	julius	1	Merzinger János	patikus
1733	augusztus	14	Tiller Ferencz	karmester
1733	november	20	Eichtmayer Mihály	kanczellista
1734	julius	23	Stang András	adószedő
1735	junius	3	Blaskó Ferencz	iskolamester
1735	junius	3	Joseph György	kanczellista
1735	november	9	Lengyel Ferencz	kanczellista
1741	május	9	Rudolffy János Gottliob .	orvos, a pestis-járvány alatt

www.terc.hu

1742	január	22	Straub Mihály	adószedő
1745	január	18	Papics János	ügyész
1745	február	8	Mayer Mihály	kanczellista
1745	márczius	20	Türck Sebestyén	tanácsi szolga
1747	május	31	Miksics Ferencz	iskolamester
1750	február	16	Pichler Lőrincz	kanczellista
1753	február	1	Kesztler János Mihály . .	tanácsi szolga
1753	márczius	15	Eszterházy Ferencz gróf .	kanczellista
1753	deczember	1	Kasztberger Ferencz . . .	kanczellista
1754	márczius	26	Bellieno János	kanczellista
1757	deczember	20	Friwalsky István	kanczellista
1765	márczius	13	Malovics Pál	tanácsi szolga
1791	október	31	Balla Antal	Pest megye mérnöke, felmérte Pest város határát
1792	április	28	Landherr András	kerületi biztos
1792	május	21	Ürményi József	perszonális
1792	október	13	Balás Péter	mint insurgens szolgálta Pest városát
1793	május	11	Ürményi Bernát	helytartó tanácsos
1797	május	5	Farkas Jóska	mint insurgens szolgálta Pest városát
1801	deczember	19	Törpendy József	járuló
1804	márczius	27	Komlóssy Antal	alárvaatya
1804	május	5	Krausz János	kanczellista
1805	február	16	Graffberger Antal	kamarási segéd
1808	julius	11	Veller Ferencz	mint insurgens szolgálta a várost
1808	julius	25	Gemming Ferencz	alárvaatya, előbb mint insurgens szolgálta a várost
1808	október	29	Szőnyi József	mint insurgens szolgálta a várost
1810	márczius	10	Folkmann Ferenez	mint insurgens szolgálta a várost
1810	julius	10	Graffberger Ferencz . . .	strázsamester előbb insurgens
1811	augusztus	10	Simonovich Mátyás	kanczellista
1813	április	21	Riedl Miklós	mint insurgens szolgálta a várost
1813	november	10	Morgenthal Mátyás	mint insurgens szolgálta a várost
1821	szeptember	5	Reinhold János	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban
1821	október	19	Szentgyörgyi Horváth József	—
1822	április	1	Pauer Lőrincz	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban

1824	julius	14	Puhlmann Antal	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban
1824	szeptember	25	Schwarzmann Antal . . .	mint insurgens szolgálta várost 1813-ban
1829	márczius	21	Seyfried Boldizsár	ügyész
1831	január	8	Fischer Antal	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban
1832	január	27	Böhm Károly	ingyenes orvosi működésért a kolera-járvány alatt
1837	szeptember	22	Kapuszta József	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban
1843	május	22	Kitya Ignácz	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban
1843	deczember	6	Kabelik Fülöp	mint insurgens szolgálta a várost 1813-ban

3.

Buda város díszpolgárai.

1830	február	15	Kaposmérei Mérey Sándor	kir. biztosi működéseért
1834	szeptember	12	Eszterházy Pál, herczeg .	—
1839	január	23	Sina Simon, báró	40,000 frt adományáért a budai árvizkárosultak javára
1839	márczius	15	Eötvös Ignácz, báró . . .	tárnokmesteri működéséért
1843	deczember	27	Herrmansbergi Dietrich Manó, báró	katonai közszolgálat és a város körül szerzett érdemeiért
1845	május	19	Bezerédy István	a haza s különösen a városok ügyeinek előmozditása körül szerzett érdemekért.
			Deák Ferencz	
			Eötvös József, báró . . .	
			Klausál Gábor	
			Szemere Bertalan	
			Szentkirályi Mór	
			Zsedényi Ede	
1846	—	—	Külkey Henrik	a jótékonysági intézetek körüli működéseért
1846	augusztus	14	Szentiványi Vincze	kir. biztosi működéseért
			Török Bálint	

www.terc.hu

1846	deczember	4	Stáhly Ignácz dr. Steinmossler N. dr. Würtler N. dr.	József nádornak orvosi ápolása és gyógyitása körül szerzett érdemekért
1850	márczius	4	Grünne Károly gróf Haynau Gyula báró Schwarzenberg Bódog hercz.	az abszolut kormánytól kinevezett tanács kényszer díszpolgárai
1853	márczius	8	O'Donnel Miksa gróf Ettenreich József	a király megmentéseért Libényi aczéljától
1853	deczember	29	Bach Sándor Geringer Károly	az abszolut kormánytól kinevezett tanács kényszer díszpolgárai
1863	augusztus	3	Ganz Ábrahám [1]	a jótékonyság gyakorlása körül szerzett érdemekért.
1863	deczember [2]	8	Pálffy Mór gróf Forgács Antal gróf Pápay István Privitzer István Abonyi István	—
1864	augusztus	1	Zichy Herman gróf, főkanczellár Beke Kálmán, alkanczellár	—
1865	május	8	Coronini-Cronberg gróf	a város körül szerzett érdemekért.

4.

Pest város díszpolgárai.

1819	november	19	Brunswik József gróf	tárnoki működéseért
1828	deczember	22	[3] Cziráky Antal gróf	tárnoki működéseért
1830	február	15	Kaposmérei Mérey Sándor	királyi biztosi működéseért
1838	április	2	Lónyay János	az 1838-diki árviz alkalmával szerzett érdemekért
1838	junius	18	Feiler (Pfeiler) Ferencz bécsi polgár	

[1] Ganznak a díszpolgárság adományozását nem iktatták jegyzőkönyvbe, csak a község-tanács iktató könyve tesz erről említést, az okiratot azonban 1866-ban juttatták kézhez.

[2] Az 1863. évi deczember 8-diki jegyzőkönyv hiányzik a főváros levéltárából, lehetséges hogy a felsorolt öt férfiún kivül még másokat is megválasztottak díszpolgárnak. Egyáltalán jegyzőkönyvek hiánya vagy jegyzőkönyvbe nem történt iktatás következtében előfordulható hiányokért mulasztás nem terhelhet. A netán még utólagosan megtudandó ily díszpolgárokat a székes-főváros levéltári hivatala vegye ezentúl előjegyzésbe.

[3] A jegyzőkönyvbe nincs beiktatva, lásd: Miss. 5593. a. n.

www.terc.hu

			[1] Festetics Gusztáv csász. kamarás	
			Fűskuti Landerer Lajos könyvnyomdász	
1838	junius	18	Klee József, bécsi épitőmester	az 1838-diki árvizalkalmával szerzett érdemekért
			Sprenger Pál, bécsi épitőmester	
			Wissgrill Mátyás bécsi udv. ács-mester	
			[2] Saphir Móricz, iró	
1838	julius	26	Scherz Fülöp, pozsonyi polgár	
1838	szeptember	15	[2] Bäuerle Adolf, iró . . .	az 1838-diki árviz alkalmával szerzett érdemekért; Saphir és Bäuerle segély-pénzt gyűjtött, Liszt pedig hangversenyt adott az árviz sujtotta lakosság segélyezésére.
1838	deczember	15	[2] Zichy Károly gróf . . .	
			Podmaniczky János báró .	
1839	márczius	15	Szápáry Ferencz gróf . .	
1840	január	8	Liszt Ferencz, zeneművész	
1840	február	8	Dessewffy Aurél gróf . . .	
1840	márczius	7	Krajnik Imre, helytartótanácsi fogalmazó	
1842	április	30	Hild József, műépitő . . .	a pesti épitkezések körül szerzett érdemeiért.
1842	október	31	Wesselényi Miklós, báró .	
			Dietrich Manó báró, tábornoki helytartó	
1843	november	29	Schmeling Károly tábornoki helytartó és osztályparancsnok	az 1838-diki árviz alkalmával szerzett érdemekért.
1843	deczember	22	Vécsey Ágoston gróf a magyar testőrség parancsnoka	
1845	január	25	Czapka Ferencz, Bécs város polgármestere	
			Lederer Ignácz báró, lovassági generális és Magyarország főhadi kormányzója	
1845	junius	30	Paccassi János báró, cs. vezérőrnagy és dandárparancsnok	katonai közszolgálat és a város körül szerzett érdemekért.
1845	szeptember	1	Duodo Alajos, őrnagy . .	
1846	julius	26	Külkey Henrik, ügyvédő .	a jótékony-intézetek körüli működéseért.

[1] Az 1838-diki jegyzőkönyvbe feledékenységből nem iktatták be; utólagosan az 1842-diki jegyzőkönyvbe április 30-dika alatt iktatva, hivatkozás történik az 1838-diki kézhez juttatásra.

[2] Saphir, Bäuerle és Zichy díszpolgárságának beigtatását az 1838-diki jegyzőkönyvbe szintén elfelejtették, pótolták azonban az 1841-diki jegyzőkönyvben, a hol október 3-dika alatt található.

1846	julius	29	Petricsevics Horváth Lázár [1]	—
			Szentiványi Vincze, helytartótanácsos	királyi biztosi működéséért.
1846	november	16	Marasztoni Jakab, festőművész	művészi tevékenységéért.
1849	deczember	31	Haynau Gyula báró . . .	az abszolut kormánytól kinevezett tanács kényszer díszpolgárai
			Jellasich József, báró . .	
			Paskievics Iván, herczeg .	
			Radeczky József, gróf [2] . .	
			Windischgrätz Alfred, herczeg	
1850	márczius	5	Grünne Károly, gróf . . .	
			Lichtenstein Ferencz, herczeg	
			Schwarzenberg Bódog, herczeg	
1853	márczius	5	O'Donnel Miksa, gróf . . .	a király megmentéséért Libényi aczéljától
			Ettenreich József	
1853	május	6	Bach Sándor	a haza és a város körül szerzett érdemekért (?)
			Geringer Károly	
1854	november	29	Augusz Antal, báró . . .	a város körül szerzett érdemekért
1855	deczember	21	Leiningen Keresztély, gróf	a királynő szerencsés szülése alkalmából
			Hauer István, báró	
			Hess Henrik, gróf	
			Kempen János, báró . . .	
1867	szeptember	11	Lengyel Miklós, egri kanonok	a Rókus előtti szobor felállitásáért
1868	junius	10	Smolka Ferencz dr. [3] . . .	—
1871	november	15	Andrássy Gyula, gróf . .	a főváros felvirágoztatása körül szerzett érdemekért

[1] A jegyzőkönyvbe nincs beiktatva. A Miss. 19108. a. sz. alatt elhelyezve volt oklevél fogalmazványa pedig elkallódott, idővel talán előkerül.

[2] Radeczky díszoklevelét nyomtatásban is kiadták, darabját 5 frtjával árusitották.

[3] Smolkára vonatkozólag lásd a 253. oldalon mondottakat.

www.terc.hu

5.

Budapest főváros illetve a székes főváros díszpolgárai.

1882	február	22	Munkácsy Mihály, festő-művész	művészetével szerzett kiváló érdemeiért
1886	junius	23	Simor János, herczegprimás	egyházi és hazafiúi erényei elismeréseül
1891	február	18	Baross Gábor, miniszter . .	a főváros közlekedési reformja körül szerzett érdemeiért
1892	szeptember	14	Kossuth Lajos	a nagy hazafi 90. éves születési jubileuma alkalmából
1893	márczius	22	Jókai Mór	50 éves irói jubileuma alkalmából az irodalom terén szerzett érdemeiért
1894	junius	6	Wekerle Sándor, miniszter	a haza és a székes-főváros felvirágoztatása körül szerzett érdemekért
1896	november	4	Kammermayer Károly, polgármester	nyugalomba vonulása alkalmából a főváros körül szerzett érdemeiért
1898	november	16	Bánffy Dezső báró, miniszter	a haza és a székes-főváros körül szerzett érdemeiért.

6.

Grátisz-polgárok betüsoros névjegyzéke.

Rövidítések: b. = budai; p. = pesti.

1. Balás Péter, p. 1793.
2. Balla Antal, p. 1791.
3. Bellieno János, p. 1734.
4. Bogner Bartalus, b. 1727.
5. Blaskó Ferencz, p. 1735.
6. Böhm Károly, b. 1832; — p. 1832.
7. Budi Miksa, p. 1717.
8. Campioni Pistolt Domokos, b. 1712.
9. Eichtmayer Mihály, p. 1733.
10. Eszterházy Ferencz gróf, p. 1753.
11. Farkas Jóska, p. 1797.
12. Fischer Antal, p. 1831.
13. Folkmann Ferencz, p. 1810.
14. Friwaldszky István, p. 1757.
15. Gemming Ferencz, p. 1808.
16. Graffberger Antal, p. 1805.
17. Graffberger Ferencz, p. 1810.
18. Hoffmann Ignácz, b. 1713.

Horváth József, lásd: Szentgyörgyi.

19. Joseph György, p. 1735.
20. Kabelik Fülöp, p. 1843.
21. Kapuszta József, b. 1837; — p. 1837.
22. Kastberger Ferencz, p. 1753.
23. Kastberger Ferencz József, p. 1720.
24. Kastberger Ignácz, p. 1732.
25. Kepeller Rudiger Gáspár, b. 1711.

www.terc.hu-www.terc.hu

26. Kerschbaumer Tóbiás, p. 1729.
27. Kestler János Mihály, p. 1753.
28. Kitya János, p. 1843.
29. Komlóssy Antal, p. 1804.
30. Krausz János, p. 1804.
31. Krempl József, b. 1837.
32. Landherr András, p. 1792.
33. Laskó Samu, b. 1718
34. Lengyel Ferencz, p. 1735.
35. Malovics Pál, p. 1765.
36. Mayer Mihály, p. 1745.
37. Merzinger János, p. 1733.
38. Miksics Ferencz, p. 1747.
39. Mohr János Keresztély, b. 1711.
40. Morgenthal Mátyás, p. 1813.
41. Mosel József, p 1733.
42. Ofner Gottlieb, b. 1711.
43. Papics János, p. 1745
44. Pauer Lőrincz, p. 1822.
45. Pichler Lőrincz, p. 1750.
46. Puhlmann Antal, p. 1824.
47. Reinhold János, p. 1821.
48. Riedt Miklós, p. 1813
49. Rudolffy János Gottlieb, 1741.
50. Saárossy András, b. 1837.
51. Schwarzmann Antal, p. 1824.
52. Seyfried Boldizsár, p. 1829.
53. Simonovics Mátyás, p. 1811
54. Sözer József, p. 1725
55 Stang András, p. 1734
56. Straub Mihály, p. 1742
57. Szentgyörgyi Horváth József, p. 1821.
58. Szőnyi József, p. 1808.
59. Tiller Ferencz, p. 1733.
60. Törpendy József, p. 1801.
61. Triller Tóbiás, b. 1713.
62. Türck Sebestyén, p. 1745.
63. Ürményi Bernát, p. 1793.
64. Ürményi József, p. 1792.
65. Veller Ferencz, p. 1808.
66. Wagner Sándor, b. 1834.
67. Windisch Lipót, b. 1826.
68. Zenneg Kristóf, b 1712.

7.

Díszpolgárok betüsoros névjegyzéke.

Rövidítések: b. = budai; p. = pesti; bp. = budapesti.

1. Abonyi István, b. 1863.
2. Andrássy Gyula gróf, p. 1871.
3. Augusz Antal báró, p. 1854.
4. Bach Sándor, b. 1853; — p. 1853.
5. Bánffy Dezső báró, bp. 1898.
6. Baross Gábor, bp. 1891.
7. Bäuerle Adolf, p. 1838.
8. Beke Kálmán, b. 1864.
9. Bezerédy István, b. 1845.
10. Brunswik József gróf, p. 1819.
11. Coronini-Cronberg gróf, b. 1865.
12. Czapka Ferencz. p. 1845.
13. Cziráky Antal gróf, p. 1828.
14. Deák Ferencz, b. 1845.
15. Desewffy Aurél, p. 1840.
16. Dietrich Manó báró, p. 1843; — b. 1843.
17. Duodo Alajos, p. 1845.
18. Eötvös Ignácz báró, b. 1839.
19. Eötvös József báró, b. 1845.
20. Eszterházy Pál herczeg, p. 1834.
21. Ettenreich József, b. 1853; — p. 1853.
22. Feiler (Pfeiler) Ferencz, p. 1838.

www.terc.hu-www.terc.hu

23. Festetics Gusztáv, p. 1838.
24. Forgách Antal gróf, b. 1863.
25. Füskuti Landerer Lajos, p. 1838.
26. Ganz Ábrahám, b. 1866.
27. Geringer Károly, b. 1853; — p. 1853.
28. Grünne Károly gróf, b. 1850; — p. 1850.
29. Hauer István báró, p. 1855.
30 Haynau Gyula báró, p. 1849; — b. 1850.

Hermansbergi Dietrich, lásd: Dietrich.

31. Hess Hermán gróf, p. 1855.
32. Hild József, p. 1842.

Horváth Lázár, lásd: Petricsevics.

33. Jelláchich József báró, p. 1849.
34. Jókai Mór, bp. 1893.
35. Kamermayer Károly, bp. 1896.
36. Kaposmérei Mérey Sándor, b. 1830; — p. 1830.
37. Kempen János báró, p. 1855.
38. Klausál Gábor, b. 1845.
39. Klee József, p. 1838.
40. Kossuth Lajos, bp. 1892.
41. Krajnik Imre, p. 1840.
42. Külkey Henrik, b. 1846; — p. 1846.

Landerer Ignácz, lásd: Füskuti.

43 Lederer Ignácz báró, p. 1845.
44. Leiningen Keresztély gróf, p. 1855.
45. Lengyel Miklós, p. 1867.
46. Lichtenstein Ferencz herczeg, p. 1850.
47. Liszt Ferencz, p. 1840
48. Lónyay János, p. 1838.
49. Marasztoni Jakab, p. 1846.

Mérey Sándor, lásd: Kaposmérei.

50. Munkácsy Mihály, bp. 1882.
51. O'Donnel Miksa gróf, b. 1853; — p. 1853.
52. Paccassi János báró, p. 1845.
53. Pálffy Mór gróf, b. 1863.
54. Pápay István, b. 1863.
55. Paskievics Iván herczeg, p. 1849.
56. Petricsevics Horváth Lázár, p. 1846.

Pfeiler Ferencz, lásd: Feiler.

57. Podmaniczky János báró, p. 1839.
58. Privitzer István, b. 1863.
59. Rádeczky József gróf, 1849.
60. Saphir Móricz, p. 1838.
61. Scherz Fülöp, p. 1838.
62. Schmehling Károly, p. 1838.
63. Schwarzenberg Bódog herczeg, b. 1850; — p. 1850.
64. Simor János, bp. 1886.
65. Sina Simon báró, b. 1839.
66. Smolka Ferencz, p. 1868.
67. Sprenger Pál, p. 1838
68. Stáhly Ignácz, b. 1846.
69. Steinmossler N., b. 1846.
70. Szápáry Ferencz gróf, p. 1839.
71. Szemere Bertalan, b. 1845.
72. Szentiványi Vincze, b. 1846; — p. 1846.
73. Szentkirályi Mór, b. 1845.
74. Török Bálint gróf, b. 1846.
75. Vécsey Sándor gróf, p. 1843.
76. Wekerle Sándor, bp. 1894.
77. Wesselényi Miklós báró, p. 1842.
78. Windischgrätz Alfréd herczeg, p. 1849
79. Wissgrill Mátyás, p. 1838.
80. Würtler N., b. 1846.
81. Zsedényi Ede, b. 1845.
82. Zichy Károly gróf, p. 1838.
83. Zichy Herman gróf, b. 1864.

www.terc.hu

V.

PESTVÁROSI BIZOTTSÁGI TAGOK NÉVSORA.

1848. 1861. ÉS 1867-BŐL, ÉS PESTVÁROS KÖZSÉG-TANÁCS TAGJAI 1850—1860-IG.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

V.

Pest városi bizottsági tagok névsora 1848. 1861. és 1867-ből, és Pestváros községtanács tagjai 1850–1860-ban.

1.

Pestvárosi bizottsági tagok.

Ács Lajos, asztalos. 1861. 1867.
Ádám Károly, kereskedő. 1867.
Aebly Adolf, kereskedő. 1861. 1867.
Ágoston József. 1848.
Aigner Ferencz. 1848.
Almay Rezső, házbirtokos. 1861.
Alter József. 1848.
Andredisz Antal, asztalos. 1867.
Antoni Ferencz, kereskedő. 1867.
Antoni Fülöp, házbirtokos. 1867.
Argauer Antal. 1848.
Asztalos Károly, ügyvédő. 1848. 1861.
Aul József, házbirtokos. 1848. 1861. 1867.
Auspitz Antal, gyáros. 1861.

Baár János, kertész. 1848. 1861.
Bachmayer György, asztalos. 1867.
Bajza József. 1848.
Balassa István, ügyvédő. 1861. 1867.
Balassa János dr., professzor. 1861. 1867.
Ballagi Mór. 1861. 1867.
Balogh János, csizmadia. 1861. 1867.
Bánfy Pál báró. 1848.
Barabás Antal. 1848.
Barabás Miklós, festő. 1861. 1867.
Bárány Nándor, kereskedő. 1861.
Baráth Károly, vendéglős. 1861.
Barbás József dr., orvos. 1867.
Barber Ágoston, sörfőző. 1867.
Barhó Ferencz, vaskereskedő. 1867.
Barkasy Imre, házbirtokos. 1861.
Batizfalvy Soma dr., orvos. 1861. 1867.
Bauer Ferencz, sütő. 1867.
Baumann Károly. 1848.
Bayer Márton, vendéglős. 1861.
Bayer Márton, házbirtokos. 1867.
Becker Károly, pék. 1848. 1861. 1867.

Bednarsch János, hentes. 1867.
Belitzay Imre, bábsütő. 1848. 1861. 1867.
Bene Ferencz ifj. 1848.
Bene Ferencz, orvos. 1861.
Bengyel György, fűszeres. 1861.
Benkert György, kávés. 1861. 1867.
Benyitzky Ödön. 1848.
Benyovszky Péter. 1848.
Bereznay István, ügyvédő. 1848.
Berta Sándor. 1848.
Besze János. 1861.
Blahunka Ferencz, ügyvédő. 1867.
Blazsovits Antal, timár. 1861. 1867.
Bodnár József, szabó. 1861.
Bókay János, orvos. 1861. 1867.
Bollender János, házbirtokos. 1867.
Borsody Endre. 1848.
Bottlik Lajos, ügyvédő. 1848.
Böhm Sámuel, gombkötő. 1867.
Bölcskövy Dániel, házbirtokos. 1861.
Bräuer Károly, vattagyáros. 1861. 1867.
Breitner Antal, bérkocsis. 1861.
Brodmann Antal, borkereskedő. 1861.
Buday Károly ifj. 1848.
Bugát Pál, orvos. 1848. 1861.
Burgmann Károly. 1848.
Burián János. 1861. 1867.
Busbach Péter, ügyvédő. 1867.
Buzás Károly, bognár. 1867.
Bülch Ferencz. 1848.
Bürgermeister Antal, kútcsináló. 1867.

Chladek János, kefekötő. 1867.
Clark Ádám, épitő. 1861.
Crettier Károly. 1848.
Csengery Antal. 1867.
Cséry Lajos, földbirtokos. 1861.
Csicsmanczay Pál ifj., kávés. 1861.

Dankos Ferencz, szabó. 1861.
Deák Ferencz. 1861. 1867.
Deák József, ügyvédő. 1848. 1861.
Derra Miklós. 1848.
Déry Mihály, rókusi plébános. 1848. 1861. 1867.
Diescher József. épitő. 1867.
Dietl Lipót, házbirtokos. 1867.
Dobos Ferencz, gépgyáros. 1861. 1867.
Dobos József, ügyvédő. 1867.
Dobronyi János, timár. 1867.
Dománszky Ferencz, szabó. 1861. 1867.
Dörschug Antal, épitő. 1867.
Dukát Károly, hentes, 1867.
Dulovics János, ügyvédő. 1848.
Dumcsa Döme. 1848.
Dunaiszky László, szobrász. 1861.
Dümmerling Antal, mázoló. 1861. 1867.
Düttel Lipót. 1848.

Ebner János, nagykereskedő. 1867.
Ebner Fidél, házbirtokos, 1848. 1861.
Eckl Venczel, lakatos. 1848. 1861.
Edelsbacher Mátyás. 1848.
Egressy Gábor, szinész. 1861.
Egyed Mihály, mészáros. 1861.
Egyed Sándor. 1848.
Eisele Antal. 1848.
Ekkel Ferencz, lakatos. 1867.
Elszászer Ferencz, hentes. 1861.
Emich Gusztáv. 1848. 1861.
Emmerling Károly. 1848.
Eötvös József báró. 1861. 1867.
Érdy János, muzeumi őr. 1861.
Érkövy Adolf, nemzetgazdász. 1861.
Erlbeck János. 1848.
Ertl Károly, földbirtokos. 1861.
Ezer Jakab, vendéglős. 1867.

Fabesch Márton, mészáros. 1861. 1867.
Fabinyi Teofil, hétszemélynök. 1867.
Fabriczius József. 1848.
Farkas János, tisztviselő. 1861.
Farkas Mihály, asztalos. 1848. 1861. 1867.
Fekete László, ügyvédő. 1861.
Feldhoffer Imre, üveges. 1861. 1867.
Feleky Miklós, színész. 1867.
Fényes Elek. 1848. 1861.
Ferberth István, szappanos. 1848. 1861.
Ferenczy János, szappanos. 1848. 1861.
Ferenczy János, esztergályos. 1867.
Fest Frigyes. 1848.
Festetich Ágoston gróf. 1848. 1861.
Fillinger József. 1848.
Fock Ferencz, bodnár. 1861.
Fodor István, gyáros. 1861. 1867.
Forgó István, üveges. 1867.
Forstinger János. 1848.
Frank Jakab, vendéglős. 1867.
Freiszleder Ferencz, molnár. 1848. 1861. 1867.
Frecska György. 1848.
Frohner János, vendéglős. 1861.
Fromm Pál dr., orvos. 1867.
Frölich Frigyes, kereskedő. 1861.
Frühwirth Samu. 1848.
Fuchs Gusztáv, bőrkereskedő. 1861. 1867.
Fuchs Ignácz, pénzváltó. 1861. 1867.
Fuchs Károly. 1848.
Fuchs Rezső, kereskedő. 1848. 1861. 1867.

Galgóczy Károly, laptulajdonos. 1861.
Gamperl Alajos, ügyvédő. 1848.
Gaunersdorfer János. 1848.
Gebhardt Lajos dr., orvos. 1867.
Gelléri Szabó János. 1867.
Geréb Rezső. 1848.
Gerenday Ambrus. 1848.
Gerstenbrein György, majoros. 1861. 1867.
Giczey Samu, ügyvédő. 1861.
Gieszriegl József, asztalos. 1861. 1867.
Gieszriegl Károly, rézműves. 1867.
Glosz János ifj., 1848.
Gorove István. 1861. 1867.
Gottgeb Antal, épitő. 1867.
Gönczy Pál, professzor. 1861. 1867.
Grabovszky György, házbirtokos. 1848. 1861.
Grabovszky György, kereskedő. 1867.
Grosz Ferencz dr., orvos. 1848. 1861. 1867.
Groszinger Lipót. 1848.
Groszinger György, kereskedő. 1861.
Grün János. 1867.
Gschwindt Mihály, szeszgyáros. 1861. 1867.
Guggenberger Lipót. 1848.
Gurovics Tamás, orvos. 1861.
Gyapay Miklós, kereskedő. 1867.
Gyarmathy György, kereskedő. 1861. 1867.
Gyurkovics János, szűcs. 1867.

Haischmann József. 1848.
Haisz Lőrincz. 1848.
Hajnik Pál. 1861.
Hajós József, takarékpénztári igazgató. 1861. 1867.
Hajvald Samu. 1848.
Halász Farkas. 1848.
Halász Géza dr., orvos. 1848. 1861.
Halbauer János György. 1848.
Halbauer Nándor, kereskedő. 1861. 1867.

Halványi János, vakok intézeti igazgató. 1861.
Hampl Antal, házbirtokos. 1867.
Haris Sándor, ügyvédő. 1861. 1867.
Harkányi Frigyes, házbirtokos. 1867.
Harsányi Pál, házbirtokos. 1867.
Hartl Alajos dr., orvos. 1867.
Hasenauer Ottó, gépész. 1861.
Hatzenberger Ferencz, paplanos. 1848. 1861. 1867.
Havas Ignácz, orvos. 1861. 1867.
Heckenast Gusztáv, nyomdász. 1848. 1861.
Hegedüs Béla. 1848.
Heinrich Alajos, kereskedő. 1848. 1861.
Henselmann Imre. 1861. 1867.
Hettinger Mátyás, mészáros. 1848. 1861.
Hettinger Mátyás, kávés. 1867.
Hild József, műépitő. 1848. 1861.
Hinum Sándor, czipész. 1867.
Hirsch Mihály, ács. 1867.
Hirsch Sebestyén. 1867.
Hochhald György. 1848.
Hollán Ernő. 1867.
Horváth Ferencz. 1848.
Horváth Gáspár, bőrfestő. 1861. 1867.
Horváth József. 1848.
Horváth Károly, ügyvédő. 1867.
Höffler György, ács. 1861. 1867.
Högel Cassián, 1848.
Hörcher József. 1848.
Hummel Antal, orvos. 1848.
Huszár Jakab. 1848.

Ildényi Károly, aranyozó. 1867.
Illés Ádám. 1848.
Immervoll Károly, házbirtokos. 1867.
Jalits Ferencz, bankigazgató. 1848. 1861.
Jalits Ferencz, bőrkereskedő. 1867.
Jármay Gusztáv, patikus. 1867.
Jecsy Károly, majoros. 1867.
Jelenffy Ágoston, ügyvédő. 1848.
Joannovics Alajos. 1848.
Jókai Mór. 1861.
Jordán Károly, ifj. 1848.
Jozipovich Szilárd, lelkész. 1861.
Józsa Ferencz, ügyvédő. 1861.
Julier János Mihály, házbirtokos. 1848. 1861.
Jurenák József. 1848.
Jurenák Pál. 1848.

Kádas Rezső, timár. 1861.
Kail Sándor, ügyvédő. 1848.
Kaiser J. E., gyáros. 1861.
Kajdán Miklós, gombkötő. 1848. 1861. 1867.
Káldor Antal, ügyvédő. 1867.
Kámon Flóris, kávés. 1867.
Kanitz Manó 1848.
Kapczy Tamás, ügyvédő. 1848. 1861.
Kár Mátyás, ügyvédő. 1861. 1867.
Karczag Benő, kalapos. 1848.
Karczag Ferencz, kereskedő. 1861.
Károlyi György gróf. 1861.
Károlyi István, nyomdász. 1848. 1861.
Kaszelik Endre. 1848.
Kauser János, kőfaragó. 1848. 1867.
Kautz Gyula. 1867.
Keller Antal, sütő. 1848. 1867.
Keller János, mészáros. 1848. 1861.
Kemény Zsigmond báró. 1861. 1867.
Kedelényi Károly. 1848.
Keppel György, majoros. 1861.
Keresztesy Pál. 1848.
Kern Ferencz. hentes. 1861. 1867.
Kern István, lakatos. 1867.
Keszt Mihály, kereskedő. 1848. 1861.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

Kiatz József. 1848.
Kijácz Ignácz, házbirtokos. 1861.
Királyi Pál. 1867.
Kirner József, puskaműves. 1848. 1861. 1867.
Kis Károly, tabakos. 1848. 1861. 1867.
Kléh István, ügyvédő. 1861. 1867.
Klempa Simon, plébános. 1861. 1867.
Klenovics Ferencz, szabó. 1861. 1867.
Klenovics György, czukrász. 1861. 1867.
Klimkó János. 1848.
Kobelt János, háztulajdonos. 1867.
Kochmeister Frigyes, kereskedő. 1861. 1867.
Kocsis Ignácz, ügyvédő. 1861.
Kocsis Mátyás, timár. 1848. 1861.
Kolicsányi Ferencz. 1848.
Koller Ignácz. 1848.
Komáromy Ferencz. 1848.
Komáromy Ignácz, csizmadia. 1867.
Kopp József, házbirtokos. 1867.
Koppély Fülöp, kereskedő. 1861.
Korányi Ferencz dr., egyetemi professzor. 1867.
Korizmics László. 1867.
Kortsák József, bádogos. 1848. 1861. 1867.
Kosztka János, borkereskedő. 1861.
Kovács Ágoston, házbirtokos. 1867.
Kovács András, asztalos. 1867.
Kovács József dr., orvos, 1867.
Kovács S. Endre dr., orvos. 1861. 1867.
Kozel József, korcsmáros. 1861.
Kozmovszky Antal, házbirtokos. 1861.
Kölber Károly, kocsigyáros. 1848. 1861. 1867.
Kracher Károly, kárpitos. 1867.
Királovánszky István, ügyvédő. 1867.
Krausz Károly. 1848.
Kremmer Jakab, fénymázkészitő. 1867.
Krumpholz Mihály, cserepes. 1861. 1867.
Kubinák Ferencz. 1848.
Kubinyi Ágoston. 1848.
Kunig József, házbirtokos. 1861. 1867.
Kurz Károly, szappanos 1848. 1861.
Kurzweil Ede, czipész. 1867.
Kutscher Ker., keményitőgyáros 1867.

Laczkovics József, kapitány. 1848.
Latrankó József, kéményseprő. 1867.
Lambert Péter. 1848.
Landerer Lajos. 1848.
Lang Ferencz. 1848.
Langh Ignácz, ügyvédő. 1861.
Lechner János, házbirtokos. 1867.
Lechner József, órás. 1867.
Ledniczky Mihály, ügyvédő. 1848. 1861.
Lendvay Márton, színész 1861.
Lévay Sándor, püspök. 1867.
Limburg János, házbirtokos. 1867.
Limburszky József, épitő. 1867.
Linhard Jakab, keményitőgyáros. 1848. 1861. 1867.
Lindtner János, szabó. 1861.
Liptay János, czipész. 1861. 1867.
Lohr Antal, épitő. 1861. 1867.
Loisch Ede, ügyvédő. 1861. 1867.
Lónyay Menyhért. 1861. 1867.
Löb Ferencz. 1848.
Luczenbacher János, kereskedő. 1861. 1867.
Luczianovics F., bérkocsis. 1867.
Ludvig János, bábos. 1861. 1867.
Lukács Móricz. 1861.
Lumnitzer Sándor dr., orvos. 1861.
Lustig József, mészáros. 1861.

www.terc.hu-www.terc.hu

Lyka Anasztáz, kereskedő. 1848. 1861.

Madedl János, nyug. tanácsos. 1867.
Mahó Venczel. 1848.
Maixner Ferencz. 1848.
Mannó István, házbirtokos. 1861. 1867.
Manschön Ferencz. 1848.
Marikovszky József, aranyműves. 1861.
Markóczy Vincze, mázoló. 1867.
Markusz Gyula, lelkész. 1861.
Marsalkó János, szobrász. 1861.
Maszanek Mátyás, czipész. 1861. 1867.
Matisz Pál, ügyvédő. 1867.
Matolay Ede, ügyvédő. 1867.
Mátray Gábor. 1848.
Máttyus Arisztid, ügyvédő. 1867.
Mayer István, rézműves. 1867.
Mayer Mihály. 1848.
Meckel Károly. 1848.
Medecz József, kereskedő. 1848. 1861. 1867.
Megyesy János, 1848.
Melchior György, kőmives. 1861.
Mendl István, bádogos. 1867.
Menich Sebestyén, majoros. 1861.
Merényi Henrik, asztalos. 1848. 1861. 1867.
Meszner József. 1867.
Mezey Adolf dr., orvos. 1867.
Mihálffy Antal. 1848.
Mihalovics József, házbirtokos. 1867.
Miksits Imre, tanitó. 1861.
Miksits Károly, bádogos. 1861.
Mladensits János, bérkocsis. 1861.
Mogáts József, czipész. 1867.
Molnár Endre, kereskedő. 1861. 1867.
Molnár György. 1848.
Molnár József, ügyvédő. 1848.
Molnár József, mészáros. 1848. 1861.
Molnár Mihály, kádár. 1848.
Morbitzer Mátyás, vendéglős. 1867.
Morócz István. 1861. 1867.
Motz György. 1848.
Müller József, patikus. 1848.

Nádasdy Lipót gróf. 1861.
Nádosy György, kereskedő. 1867.
Nádosy István, kereskedő. 1848. 1861.
Nagy József. 1848.
Nagy Pál, ügyvédő. 1848. 1861.
Nasztl Mór. 1867.
Németh Samu, házbirtokos. 1848. 1861.
Némethy János, házbirtokos. 1861. 1867.
Nerhaft Antal, aranyműves, 1867.
Nessy József, 1848.
Neszvarba Venczel. 1848.
Neubauer János. 1848.
Neugebauer József, szabó. 1861. 1867.
Neuhoffer János, házbirtokos. 1861.
Ney Ferencz, timár. 1848. 1861. 1867.
Nyáry Pál. 1848. 1861.
Nyiry József, ügyvédő. 1867.

Onhauser Károly, ács. 1848.
Oszvald Antal, kereskedő. 1861.
Oszvald Pál, szabó. 1867.

Pajer Mátyás, szatócs. 1867.
Papp János. 1848.
Paphegyi Kristóf. 1848.
Patay József. 1848.
Patrubán Gerő dr. 1867.
Pauler Tivadar. 1861.
Pecz Ármin, kertész. 1867.
Pekáry János, házbirtokos. 1867.
Pentenritter Mátyás, 1848.
Peregriny Elek, professzor. 1861.

www.terc.hu-www.terc.hu

Perger Ignácz, házbirtokos. 1848. 1861. 1867.
Petényi Samu. 1848.
Petrényi Tamás, szabó. 1861. 1867.
Pfahler Ferencz. 1848.
Pfann Gyula 1861.
Pfeffer János, ügyvédő. 1848. 1867.
Pfeiffer Nándor, könyvkereskedő. 1848.
Pfigler Gyula sütő. 1861.
Piatrik Ferencz, kereskedő. 1861. 1867.
Pilisy Béla, ügyvédő 1867.
Pilvax Károly. 1848.
Podmaniczky János báró. 1848. 1861. 1867.
Podmaniczky László báró. 1848. 1861.
Polgár Mihály, ügyvédő. 1848. 1861. 1867.
Pollák József, patikus. 1848.
Pólya József dr., orvos. 1848. 1861. 1867.
Poór Imre dr., orvos. 1861. 1867.
Porszász Antal. 1848.
Possert Lajos, kereskedő. 1861. 1867.
Pozsgay János id. 1848.
Preisz Mór, professzor. 1867.
Preiszner József, házbirtokos. 1861. 1867.
Privorszky Ferencz, kávés. 1848.
Prohászka András, fazekas. 1861. 1867.
Prónay Gábor báró. 1861.
Prükler Ignácz, kereskedő. 1848. 1861. 1867.
Prükler János, kovács. 1867.
Pulszky Ferencz. 1867.
Purgstaller József, 1861.
Purmann József, czipész. 1848. 1861. 1867.
Pusztavnik Márton, szőllőgazda. 1861.
Radocsay Ferencz, csizmadia. 1848. 1861. 1867.
Radocza János, ügyvédő. 1867.
Ragályi Dénes, ügyvédő. 1867.
Rakovszky Károly, házbirtokos. 1861. 1867.
Ráth József, plébános. 1861. 1867.
Ráth Károly, pék. 1861.
Ráth Károly, ügyvédő. 1848, 1861. 1867.
Rauleitner József. 1848.
Reitberger Antal, bérkocsis. 1867.
Reitter Henrik. 1848.
Reményi Ede, zeneművész. 1861.
Rémi (Auspitz) A., keményitő gyáros. 1867.
Rétly János, szeszgyáros. 1867.
Rombach Géza, sörfőző. 1861.
Rosty Zsigmond, 1848.
Rottenbiller Lipót, házbirtokos. 1867.
Rozmanith Antal. 1848.
Rózsa Lajos, ügyédő. 1867.
Rökk Henrik, szappanos, 1848. 1861.
Rökk Szilárd, ügyvédő. 1861. 1867.
Rumbach János. 1848.
Rumpelles Mihály, szappanos. 1861. 1867.
Rupp Vilmos. 1848.
Ruszter György. 1861.

Sacelláry György, kereskedő. 1861. 1867.
Ságody Sándor. 1867.
Sámuel Alajos, prépost. 1848.
Sárkány József, ügyvédő. 1867.
Sárváry Ferencz, molnár. 1848, 1861.
Sauer Ignácz, professzor. 1861.
Sebastiani Frigyes, házbirtokos. 1848. 1861. 1867.
Seregi József, ügyvédő. 1867.
Schaffer Antal, mészáros. 1867.

Schedl Károly, mészáros. 1867.
Scheibl József. 1848.
Scheipl Péter, szatócs. 1861. 1867.
Schernhoffer Károly, patikus. 1861. 1867.
Schiller A. C. 1848.
Schimmer György, kovács. 1861. 1867.
Schmalcz Károly, molnár. 1861.
Schmelek Mátyás, házbirtokos. 1861.
Schmidt Antal, czipész. 1848. 1867.
Schmiedlechner György, sütő. 1861. 1867.
Schneider Bernát, kádár, 1867.
Schneider József. 1848.
Schopper Ödön, vaskereskedő. 1867.
Schöckl Mátyás, asztalos. 1867.
Schön József, gyáros. 1867.
Schrammel Antal. 1848.
Schröder Jakab. 1848.
Schröger Pál, kerékgyártó. 1861.
Schuszter János, sertéskereskedő. 1861. 1867.
Schwáb György, czipész. 1867.
Schwab Venczel. 1848.
Schwarz Antal, szappanos. 1867.
Schwarz János. 1848.
Schwendtner Mihály, plébános. 1867.
Sik József, bábsütő. 1867.
Simigh István, fakereskedő. 1848. 1861.
Simon Florent, ügyvédő. 1861. 1867.
Simoncsics Alajos, házbirtokos. 1861.
Sinkovics Mihály, kövezőmester. 1861. 1867.
Somhegyi F. 1867.
Sozer Endre. 1848.
Srányi János, ügyvédő. 1848. 1861. 1867.
Staffenberger Alajos. 1848.
Staffenberger István. 1848. 1861. 1867.
Stahl István, asztalos. 1861.
Steiger Gyula, ügyvédő 1867.
Steinbach Alajos. 1848.
Steindl Ferencz, házbirtokos. 1848. 1861.
Steindl Károly, házbirtokos. 1867.
Steindl Rezső, házbirtokos. 1867.
Steiner József, majoros. 1861.
Stoffer Antal. 1848.
Storch Ferencz, kovács. 1848. 1861.
Stolz József, házbirtokos. 1848. 1861.
Strohhoffer István, ácsmester. 1861.
Strohmayer Ferencz, bőrkereskedő. 1848. 1861. 1867.
Strommer Ferencz, vendéglős. 1861.
Stupa György, patikus. 1861.
Sujánszky Antal, plébános. 1861. 1867.
Sumayer Ignácz. 1848.
Szabek István, czipész. 1861.
Szabó Alajos dr., orvos. 1861.
Szabó János, lásd: Gelléri.
Szabó Pál, házbirtokos. 1861.
Szaib Vilmos. 1848.
Szalazár Károly. 1848.
Szalay István, fakereskedő. 1867.
Szalay László. 1861.
Szandner Vilmos. 1848.
Szántóffy Antal, plébános. 1848. 1861.
Szathmáry Lajos. 1861.
Szathmáry Mihály, lovarda igazgató. 1861. 1867.
Szatler József dr., orvos. 1848.
Széher Mihály, ügyvédő. 1848. 1861. 1867.
Székács József, szuperintendens. 1867.
Székács Károly, lelkész. 1861.
Székelyi János. 1848.
Szemerédy István, húrkészitő. 1867.
Szendrey Ignácz. 1867.
Szenes Ede, kereskedő. 1867.
Szentiványi Károly. 1861. 1867.

Szentkirályi Albert, házbirtokos. 1867.
Szevera János. 1848.
Szigethy Mihály, ács. 1861. 1867.
Szigligeti Ede. 1861.
Szilágyi István, gombkötő. 1848. 1861.
Szilágyi Virgil, ügyvédő. 1861.
Szitányi Izidor, házbirtokos. 1867.
Szónoky János, ügyvédő. 1861.
Szontagh Kálmán, ügyvédő. 1867.
Szuttrell Ferencz, kefekötő. 1861. 1867.
Szvetenay Márton, ügyvédő. 1861.

Tacsocsik Péter, házbirtokos. 1861.
Tarcsay József, fürdős. 1867.
Tavaszy Endre 1867.
Teleky László gróf. 1848 1861.
Telepy Károly, festő. 1861.
Tessényi József, sebész. 1861.
Thanhoffer Pál, ügyvédő. 1867.
Thurn Piusz, mészáros, 1848. 1867.
Toldy Ferencz. 1867.
Toperczer János, ügyvédő. 1867.
Tóth Gáspár, szabó. 1848. 1861.
Tóth Lőrincz, ügyvédő. 1861, 1867.
Török Frigyes, 1848.
Török János, lapszerkesztő. 1861.
Török József, patikus. 1861. 1867.
Török Pál, lelkész. 1848. 1861. 1867.
Triebler Ferencz. 1848.
Triffonovics János, házbirtokos. 1848. 1861.
Tuschek Jakab. 1848.
Tüköry Sándor, sörfőző. 1861. 1867.

Ullmann (Szitányi) Adolf. 1861.
Unger Henrik, házbirtokos. 1867.
Urházy György, iró. 1861.

Vadnay Károly, iró. 1867.
Vághy Károly, fűszeres. 1861.
Valero Antal. 1848.
Vankó József. 1848.
Vankó Mátyás. 1848.
Várady Károly, ügyvédő. 1861. 1867.
Vass György. 1848.
Vecsey Sándor, kereskedő. 1848. 1861. 1867.
Vernitzky János. 1848.
Vezerle János. 1861.
Vidacs János, gyáros. 1861. 1867.
Virágh Ferencz, mészáros. 1867.
Voigt Vilmos. 1848.
Vörösmarty Mihály. 1848.

Wagner András dr., orvos. 1861.
Wagner Endre, sebész. 1848.
Wagner János, biró. 1848.
Wagner János, épitő. 1848. 1867.
Wagner János, házbirtokos. 1861.
Wagner János dr., orvos. 1861.
Wagner József, mészáros. 1848.
Wagner Károly, szappanos. 1848. 1861. 1867.
Waigerth Máté. 1848.
Walkampf Henrik. 1848.
Wallenfeld Károly, házbirtokos. 1861. 1867.
Walther Gyula, ügyvédő. 1861.
Walthier Antal, házbirtokos. 1848. 1861. 1867.
Waltzl Ágoston. 1848.
Wéber János, czipész 1848. 1867.
Weisz Bernát, kereskedő. 1861; mint házbirtokos. 1867.
Wenhardt János, vendéglős. 1861.
Wenhardt János, eczetfőző. 1867.
Wenninger Vincze. 1867.
Wesztermayer József, házbirtokos. 1861.
Wieser Ferencz. 1848.

Wieser Nándor. 1861.
Wimmer Antal, házbirtokos. 1861. 1867.
Wind Mihály, ács. 1861. 1867.
Windisch Ferencz, sertéskereskedő. 1848. 1861. 1867.
Winkler Mihály. 1848.
Winter Alajos, kocsigyáros. 1861.
Wippel Ferencz. 1848.
Wodianer Albert, bankár. 1861. 1867.

Xantus János. 1867.

Ybl Miklós, műépitő. 1867.

Zakár János. 1848.
Zarzeczky József, gyujtófagyáros. 1867.
Zeilinger János, vendéglős. 1867.
Zelenka Ferencz, fésűs. 1867.
Zettner Ede, lakatos. 1861. 1867.
Zettner Károly, kádár. 1861. 1867.
Zitterbarth János. 1848.
Zoffcsák József. 1848.
Zsigmondy Pál, mérnök 1861.
Zsigmondy Pál, ügyvédő. 1867.
Zsigmondy Vilmos, mérnök. 1861. 1867.
Zsivóra György. 1861.

2.

Pestvárosi községtanács tagjai 1850—1861.

Aebly Rezső. 1851.
Aigner Ferencz. 1851.
Alter József. 1851.
Appl József. 1850.
Appiano József. 1851.

Bayer Márton. 1851.
Becker Lipót. 1851.
Borsody Endre. 1852.
Boskovitz J. L 1851.
Bozda Naum. 1851.
Buchler Benedek. 1851.
Budai József. 1850.
Burghardt Ferencz. 1852.

Deák János. 1858.
Degen János. 1851.

Ebner Fidél. 1850.
Eggenberger Nándor. 1851.
Emmerling Károly. 1858.
Erlesbeck Ferencz. 1851.
Eötvös József. 1851.

Fabriczius József. 1850.
Fleischl Dávid. 1851.
Frölich Ferencz. 1851.

Geyer János. 1858.
Goldberger S. 1858.
Grosz Ferencz. 1850.
Grossinger Lipót. 1852.
Gschwindt Mihály. 1858.
Guggenberger Lipót. 1851.

Halbauer János. 1851.
Havas Ignácz. 1851.
Hegyessy Péter. 1851.
Hild József. 1851.
Hoffman Frigyes 1858.
Holitser Farkas. 1851.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

Jalits Ferencz. 1850.
Jalits J. A. 1851.
Jordán Gáspár. 1858.
Julier Ferencz. 1850.
Julier János (Mihály?) 1851.
Jurenák Pál. 1851.

Kassovitz J. H. 1851.
Kochmeister Frigyes. 1858.
Koemtzy György. 1852.
Koller Ignácz. 1851.
Koppély Fülöp 1858.

Makk Gusztáv. 1850.
Malvieux J. C. 1851.
Mannó István. 1852.
Medecz József. 1850.
Muráty Szilárd. 1851.

Nagy István. 1851.
Neubauer János. 1858.
Neuhoffer János. 1850.

Onhaiser Károly. 1852.
Orczy György báró. 1851.

Perger Ignácz. 1850.
Pfahler Ferencz. 1852.
Piller Mátyás. 1858.
Podmaniczky László báró. 1852.
Posch János. 1851.
Prónay Gábor báró. 1852.
Prückler Ignácz. 1858.
Pscherer Miklós. 1851.

Ráth Károly. 1858.
Roszmanith Antal. 1851.
Rock Henrik. 1852.
Rupp György. 1858.

Schrammel Antal. 1858.
Schüke Ferencz. 1852.
Sebastiani Frigyes. 1858.
Simuncsics Ignácz. 1851.
Spitzer Gerson. 1858.
Srányi János. 1851.
Staffenberger István. 1850.
Steigerberger István. 1851.
Steindl Ferencz. 1850.
Steiner Ferencz. 1850.
Strohmayer Ferencz. 1858.
Szápáry József gróf. 1852.

Tahy József. 1852.
Trifonovics János. 1850.
Tschögl János. 1858.

Valleszky János. 1851.

Wagner Dániel. 1851.
Wagner János. 1851.
Wagner János, épitő. 1858
Wahlkampf Henrik 1851.
Walthier Antal. 1850.
Weigerth Mátyás. 1858.
Weinzierl. 1858.
Weisz M. A. 1851.
Wieser Ferencz. 1851.
Wieser Nándor. 1858.
Winkler Mihály. 1858.
Wippl Ferencz. 1850.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VI.

ISMERTETÉSE AZ 1785-BEN PESTVÁROS BIRTOKÁBAN VOLT ÉPÜLETEKNEK.

www.terc.hu

VI.

Ismertetése az 1785-ben Pest város birtokában volt épületeknek.

1.

A városháza, magában foglalta a következő helyiségeket, u. m.: egy tanácstermet és egy ügyvédői termet, egy szobát a bizottságok számára és egy szobát a választott polgárság vagyis a város képviselőtestülete számára. A hivatalok közül itt volt elhelyezve: az ügyészség, a kamarási és a telekhivatal, az árva- és az adóhivatal, végre a városi iroda, mely utóbbi hivatal az iktatóból, a kiadóból és a levéltárból állott.

Szabad lakása volt a városházában: a fő- és aljegyzőnek, az adószedőnek, a kamarási drabantnak és a börtönőrnek.

Itt voltak a börtönök és az őrszoba. Tizenhárom bolti helyiség pedig évi 1229 frtért haszonbérbe volt adva.*

* Ezt a régi városházat 1842-ben teljesen lebontották s ennek helyére 86.984 frt 37 kr. költséggel egy új kétemeletes házat építettek. Az újonnan felépült városházának használatba vételét a tanács 1844. évi szeptember hó 4-én tartott ülésében a következően iktatta jegyzőkönyvébe:
»12.203. szám.

A helybeli népesség növekedtével annyira szaporodván e' hatóságnál a közigazgatási ügyek, hogy azok többé a régi városház épületében nem tárgyaltathattak; ámbár a kapitányi és ügyészi hivatalok ideiglenesen a Dunaparton e végre szerzett magán épületekbe tétettek át, mindamellett annak szüksége, hogy a városház régi épülete tágittassék naponként

2.

A belvárosi plébánialak állott: 13 szobából, 2 kamarából, 1 konyhából, 1 pinczéből és istállóból.

3.

A belvárosi templomszolga lakása. Ebben az épületben volt egy konyha és egy kamara.

4

Egy ház a Belvárosban: két szobával, egy kamarával és egy konyhával. Lakta a zenekarigazgató.

5.

Egy ház a Belvárosban: négy szobával és egy konyhával, mely helyiségekben a nemzeti iskola volt elhelyezve.

6.

A kórház a Belvárosban nyolcz szobával, egy kamarával, négy konyhával, egy pinczével és egy fabódéval. A kórház telkét 1842-ben Kecskemét városa vette meg.

7.

A belvárosi kórház mellett egy ház, melynek két szobájában és konyhájában a Pintér-féle alapitványosokat helyezték el.

érezhetőbb lőn. Ennek következtében 1842-dik évi aprilis végétől május közepéig a tanács, törvényszék s a többi kebelbeli hivatalok egymás után a Ferenczieк terén fekvő királyi kuriának az 1838-dik évi árviz által megrongált s üresen állott épületébe költözvén át, az emlitett ó városház lebontatott s ugyanannak helyén új épület emeltetett, mely . . . . . került. Miután tehát ezen kétemeletes új városház elkészült, s abban legelsőbben a kapitányi és ügyészi azután a többi kebelbeli hivatalok kijelölt helyeiket elfoglalták, végül 1844-dik évi augusztus végével az épités és butorozás tökéletesen befejeztetvén, a Tanács, Törvényszék és választott polgárság új termeit szinte elfoglalták s ugyanitt 1844-dik évi szeptember 11-dikén tartatott Szepessy Ferencz polgármester úr elnöklete alatt az első tanácsülés, melyen jelen valának: Damianovics György, Vojdisek József tanácsnok, Szekrényessy Endre városkapitány és Rottenbiller Lipót alpolgármester urak; Tölgyessy János és Patisz Károly tanácsnok urak betegség által akadályoztatván.«

www.terc.hu

8.

Egy korcsma a váczi kapu mellett: négy szobával, két konyhával, egy kamrával és egy pinczével; évi 505 frtért volt bérbe adva.

9.

Egy korcsma a hajóhid mellett; volt ebben a házban: három szoba, egy kamra, egy konyha és egy pincze. Évi bére 262 frt volt.

10.

A Belvárosban nyolcz mészárszék 200 frtért bérbe adva. Az épület gabona-padlása 84 frtot jövedelmezett.

11.

A váczi kapu helyiségei állottak: két szobából és egy konyhából s birta szabad lakásul a postamester.*

12.

A váczi kapu mellett egy kis ház: egy szobával és egy konyhával. Lakta a vámszedő.

13.

A hatvani kapu épületében volt: két szoba és egy konyha. Egy városi zenésznek szolgált szabad lakásul.**

14.

A hatvani kapu mellett jobbra állott egy kis ház, melynek egy szobáját és egy konyháját egy tanácsi szolga lakta.

15.

A hatvani kapu mellett balra egy kis ház: egy szobával és egy konyhával Lakta egy városi drabant.

* A váczi kapu épületét lebontás kötelezettsége mellett megvette 1789 junius 20-án 290 frtért Galler János.

** Lebontották 1808-ban.

www.terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

16.

A kecskeméti kapu fölött volt két szoba és egy konyha, a hol egy városi zenész lakott.*

17.

A nagy rondella a hajóhid mellett. A rondellát épületfa és tűzifa raktárnak használták.**

18.

A sörház a Lipót-utczában a mai újvárosház helyén. Volt itt: nyolcz szoba, két kamra, egy konyha, három malátaszáritó, egy száritó kemencze, továbbá a sör- és pálinkafőző helyiség, több pincze, istálló és kocsiszin. A bérlő évenként 3700 forintot fizetett.

19.

A színház, Lechner Tóbiásnak évi 750 forintért bérbeadva.

20.

Az alsó rondella, a melyben a katonai butorok voltak elhelyezve.

21.

A mázsaház és korcsmaépület, állott: egy kamrából az eszközök elhelyezésére, ezen kivül volt két szoba, egy kamra, egy konyha, hét betevő kamra, két pincze és egy dupla gabonapadlás. Az elűl emlitett kamara kivételével a többi helyiségek évi 688 forintért egy korcsmárosnak voltak bérbeadva.

22.

Egy fészer, a dohányigazgatóságnak évi 75 forintért bérbeadva.

23.

Az átkelési dunai korcsma és a mellette állott fészer 361 frt évi bért fizetett. A korcsmaépületben volt: három szoba, egy kamara, két konyha és egy pincze.

* A kecskeméti kaput 1794-ben bontották le.

** A rondellákat 1789. évi junius 27-én bontották le.

www.terc.hu-www.terc.hu

24.

Egy őrház a vásártéren, mely állott: két szobából, egy kamrából, egy konyhából és egy börtönhelyiségből. Az épületet vásári czélokra használták s ezenkivül egy fertálymester is lakott benne.

25.

A vásártéri őrház mellett állott egy épület, melyben két szoba és egy szoba volt. Lakta a katonai fafelügyelő.

26.

A vásártéri őrház mellett volt egy mészárszék is, mely évenként 25 forintot fizetett.

27.

A vámház. Ebben volt: két szoba, egy kamra és egy konyha. A vám beszedésére használták, e mellett azonban még egy parti csősz is lakott benne.

28.

A vámház mellett állott egy épület egy szobával, egy konyhával és egy pinczével. Bérbe volt adva évi 110 forintért.

29.

A hatvani kapu mellett állott egy őrház. Ebben volt: két szoba és egy konyha. Az egyik szobát egy drabant lakta, a másik a terézvárosiak részére börtönül volt fenntártva.

30.

Egy ház a Terézvárosban, egy kamrával, egy konyhával és egy istállóval. Lakta a tehénpásztor.

31.

A város majorja a Terézvárosban, az úgynevezett felső-major. Volt itt: két szoba, egy kamra, egy konyha, két istálló, egy kocsiszin és egy fedett fészer. A lakást a városi állatorvos birta.

32

A »Hordóhoz« nevű ház a Józsefvárosban. Volt itt: két szoba, egy kamra, egy konyha, egy pincze és egy istálló. Az egyik szobát Ipsmüller iskolamester, a másikat egy segédtanitó lakta.

33.

A »Hordóhoz« nevű ház mellett egy mészárszék, melyért bér fejében 25 forintot fizettek.

34.

A terézvárosi plébánialak, hét szobával, két kamrával, egy konyhával és egy pinczével; volt egy külön istálló is, a házhoz pedig egy kert is tartozott.

35.

A józsefvárosi plébánialak: hat szobával, egy kamrával, egy konyhával, egy faszinnel és egy pinczével. Külön tető alatt pedig egy istálló.

36.

A »Zerge« nevű ház a Józsefvárosban a mai Zerge-utczában. Volt itt négy szoba, egy konyha, egy kamra, egy kocsiszin és pincze. A pincze 20 forintért bérbe volt adva, a többi helyiségeket kórházi czélra használták.

37.

A tó-házikó: egy szobával és egy konyhával. Bérbe volt adva évi 30 forintért.

38.

A Rókus-mezőn két szobából és egy konyhából álló ház. Az egyik szobát a lisztre felügyelő császári őrség, a másikat a téglásmester lakta.

39.

Az épülő félben levő szegényház, melyet ideiglenesen a katonaság lisztraktárnak használt.

www.terc.hu

40.

A városi téglaégető és téglavető, évi 150 forintért volt bérbeadva.

41.

Öt vámház, melyek mindegyike két szobából, egy konyhából és egy pinczéből állott. Itt laktak a vámőrök.

42.

Az új Városerdőben, vagyis a Városligetben, egy lakház: egy szobával és egy konyhával. Lakta az erdőőr.

43.

A városi kőbányában egy ház, melyben egy szoba, egy konyha, egy előszoba és egy pincze volt. A ház a kőbánya-felügyelőnek szolgált lakásul. Az itt űzött bormérés évenként 81 forintot jövedelmezett.

44.

A váczi határkorcsma. Ebben volt: három szoba, két kamara, egy konyha, egy pincze. egy kocsiszin és egy istálló. Ezért 118 forint évi bért fizettek.

45.

A váczi határkorcsma mellett állott egy lakház. Az egy szobából, egy kamrából és egy konyhából állott házat a szigetre felügyelő csősz lakta.

46.

Az üllői határkorcsma: három szobával, egy konyhával, egy kamrával, egy pinczével, istállóval és kocsiszinnel. Évi bére 141 forint volt.

47.

A gubacsi határkorcsma. Ezt Lechner Tóbiás birta bérben évi 135 forintért; állott pedig a korcsma: három szobából, két kamarából, egy konyhából, kocsiszinből és istállóból.

48.

A polgári lövőház. Ennek eladása tárgyalás alatt állott.

49.

A hatvani kapun kivül egy ház, melyért évi 353 forintot fizettek.

---

www.terc.hu

VII.

PESTVÁROS UTCZÁI ÉS TEREI 1817-BEN.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VII.

Pestváros utczái és terei 1817-ben.*

I. Belváros.

1. Bádogkalap-utcza = Blecherne Hutgasse. Házszámok: 79—83-ig, 170—172, 247—252.
2. Bástya-utcza = Basteingasse. 285—295, 299–312, 331—336.
3. Borz-utcza = Taxelgasse. 236—241.
4. Czukor-utcza = Zuckergasse. 507—516.
5. Dunasor = Donau-Zeile. 9–12, 89—114.
6. Duna-utcza = Donaugasse. 64–74, 77–78.
7. Gránátos-utcza = Grenadiergasse. 601—609
8. Hajó-utcza = Schiffgasse. 418—419, 621–632.
9. Halpiacz = Fischplatz. 84–88.
10. Hatvani-utcza = Hatvanergasse 540—548. 594—600.
11. Hid-utcza = Bruckgasse. 2–4, 634–643.
12. Himvarró-utcza = Strickergasse. 367—370.
13. Kecskeméti-utcza = Ketschkemethergasse. 440–451, 527–537.
14. Kéménysepső-utcza = Rauchfangkehrergasse. 75—76.
15. Képiró-utcza = Mahlergasse. 313–322.
16. Kereszt-utcza = Kreutzgasse 270–284, 337—342, 353—360.

* A fel nem sorolt házszámok alatt üres telkek értendők.

www.terc.hu

17. Kéz-utcza = Handgasse. 14—19.
18. Kigyó-utcza = Schlangengasse. 397—403.
19 Korona-utcza = Krongassl. 413—.
20. Lakatos-utcza = Schlossergasse. 253—256.
21. Lipót-utcza = Leopoldgasse. 173—201, 224—235, 242—246, 258—260.
22. Magyar-utcza = Ungargasse. 452—472, 474—485, 519—526.
23. Mészáros-utcza = Fleischergasse. 690—695.
24. Molnár-utcza = Müllnergasse. 115—143, 147—150, 153—169.
25. Ország-ut = Landstrasse. 646—681.
26. Oskola-utcza = Schulgasse. 380—381.
27. Pék-utcza = Bäckergasse 620—.
28. Plébánia-utcza = Pfarrgässel. 55—56.
29. Puskás-utcza = Schützengasse. 296—298, 323—330, 688—686.
30. Rácz-utcza = Raitzengasse. 221—223, 343—352.
31. Régi hid-utcza = Alte Bruckgasse. 5—8, 13—21.
32. Régi posta-utcza = Alte Postgasse. 27—36.
33. Rostély-utcza = Gittergasse. 566—567.
34. Rózsa-piacz = Rosen-Platz 63, 261, 393—396.
35. Sarkantyu-utcza = Sporergasse. 571—579.
36. Sebestyén-piacz = Sebastiani-Platz. 262—264, 382—384.
37. Sebestyén-utcza = Sebastianigasse. 385—392.
38. Seminarium-utcza = Seminariumgasse. 361—366.
39. Sóház-piacz = Saltzplatz. 144—146
40. Szarka-utcza = Alstergasse. 210—220.
41. Széna-piacz = Heuplatz. 682—687.
42. Szép-utcza = Schönegasse. 491—496.
43. Szerviták-piacza = Servitenplatz. 420—425, 617—619.
44. Tél-utcza = Wintergasse. 151—152.
45. Tyuk-utcza = Hühnergasse. 203—209.
46. Újvilág-utcza = Neue Weltgasse. 549—564, 568—570, 580—582, 591—593.
47. Urak-utczája = Herrngasse. 426—433, 612—613.

www.terc.hu www.terc.hu

48. Váczi-utcza = Waitznergasse. 22—26, 37—42, 408—412, 414—417.
49. Vármegye utcza = Komitatsgasse. 583—590.
50. Zöldfa-utcza = Grünebaumgasse. 265—269, 373—379.
51. Zöldkert-utcza = Kohlbachergasse. 486—490, 497—505.
52. Zsibárus-utcza = Trödlergasse. 406—407.

II. Lipótváros.

1. Bálvány-utcza = Göttergasse. 195—204, 208—230.
2. Bécsi-utcza = Wienergasse. 210—211.
3. Dunasor = Donau-Zeile. 1—21.
4. Fenyvesmadár-utcza = Kronawettergassel. 26—29.
5. Harminczad-utcza = Dreissigstgasse. 170—173.
6. Három korona-utcza = Drei Kronengasse. 269—283, 289—301, 306—309.
7. Hód-utcza = Bibergasse. 36—37.
8. Holló-utcza = Raabengasse. 31—35.
9. Két sas-utcza = Zwei Adlergasse. 232—259.
10. Miatyánk utcza = Paternostergassel. 214—215.
11. Országut = Hochstrasse. 302—306.
12. Sár-utcza = Kothgasse. 310—313.
13. Szél-utcza = Windgasse. 156—166, 185—188.
14. Theátrom-piacz = Theaterplatz. 167—169.
15. Váczi-ut = Waitznerstrasse. 354—383.
16. Vadász-utcza = Jägergasse. 325—353.
17. Vásárpiacz = Marktplatz. 205—209, 216—217, 284—287.
18. Veréb-utcza = Sperlinggasse 22—23.

III. Terézváros.

1. Akáczfa-utcza = Agatziengasse. 79—121, 320—327.
2. Diófa-utcza = Nussbaumgasse. 186—222, 339—355.
3. Dohány-utcza = Tabackgasse. 285—293.
4. Erdősor = Wald-Zeile. 23—31, 474—543.

www.terc.hu

5. Fabrika-utcza = Fabrikengasse. 596—659, 684—687, 505—710.
6. Fekete sas-utcza = Schwarze Adlergasse. 384—394.
7. Füzfa-utcza = Felbergasse. 223—227, 262—264.
8. Hajós-utcza = Schiffmanngasse. 824—856, 922—925.
9. Három dob-utcza = Drei Drommelgasse. 294—319, 337, 338, 350—365, 382, 383, 395—400, 410—412.
10. Három mozsár-utcza = Drei Pellergasse. 660—672.
11. Három sziv-utcza = Drei Herzengasse. 755—767, 857—867.
12. Kéményseprő-utcza = Rauchfangkehrergasse. 688—704.
13. Kerepesi-út = Kerepescherstrasse. 3—19.
14. Kereszt-utcza = Kreutzgasse. 228—261, 366—381.
15. Kertész utcza = Gartnergasse. 56—71.
16. Két szerecsen-utcza = Zwei Mohrengasse. 806—811, 993—1039.
17. Király-utcza = Königgasse. 421—451, 711—715, 817—823, 1000—1058.
18. Kőmüves-utcza = Maurergasse. 675—683, 798—803.
19. Könyök-utcza = Elbogengasse. 936—990.
20. Lázár-utcza = Lazarusgasse. 905—921.
21. Mező-utcza = Feldgasse. 122—183, 716—754, 812—816
22. Ország-út = Landtstrasse. 1—2, 413—420.
23. Öreg-utcza = Altgasse. 781—788, 885—904.
24. Öt csillag utcza = Fünf Sterngasse. 34—54.
25. Pacsirtamező-utcza = Lerchenfeldgasse. 452—463, 544—550
26. Retek-utcza = Rettiggasse. 926—992.
27. Rombach-utcza = Rombachgasse. 401—409.
28. Sipos-utcza = Pfeiffergasse. 265—284.
29. Uj-utcza = Neuegasse. 770—779, 868—884.
30. Váczi-út = Waitznerstrasse. 1059—1079.

IV. Józsefváros.

1. Baromorvos-utcza = Thierarztgasse. 951—956.
2. Fiaker-utcza = Fiackergasse 981—997.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

3. Futó-utcza = Renngasse. 206—235, 288—301.
4. Fuvaros-utcza = Fuhrmannsgasse. 696 - 702, 710—739.
5. Gabonavásárhely-piacz = Bauern-Marktplatz. 703—709, 732 - 735.
6. Gólya-utcza = Storchengasse. 89—99, 119—124, 130—132.
7. Gyöngytyúk utcza = Perlhuhngasse. 1151—1159.
8. Hentes-utcza = Borstenviehgasse. 814—817, 860—861, 879—902, 1010—1014.
9. Homok-utcza = Sandgasse. 560—562, 690—695.
10. Illés-utcza = Eliasgasse. 35—68.
11. Ispotály utcza = Spitallgasse. 1160—1164.
12. Kerepesi-út = Kerepescherstrasse 1076—1078, 1100—1103, 1126—1129, 1166—1183.
13. Kereszt-utcza = Kreutzgasse. 488—516.
14. Kis kőbánya-utcza = Kleine Steinbruchergasse. 302—305, 314—319.
15. Kőfaragó-utcza = Steinmetzgasse 1134 - 1145.
16. Magdolna-utcza = Magdalenagasse. 441—447.
17. Major-utcza = Stadtgutgasse. 1036—1040, 1055 - 1059, 1067—1070, 1085—1089, 1108—1116.
18. Német-utcza = Deutschegasse. 904—934, 998 - 1009.
19. Nyugodalom-utcza = Friedlichegasse. 935—979, 945—950, 971—975.
20. Óriás-utcza = Riesengasse 80—87, 137—141, 145—151, 156 - 163
21. Ország-út = Landtstrasse. 1065 - 1066, 1071—1075.
22. Oskola-utcza = Schulgasse. 607—689.
23. Ősz-utcza = Herbstgasse. 1041—1054, 1104—1107, 1117—1125
24. Öt pacsirta-utcza = Fünf Lerchengasse. 1060—1064, 1079—1080, 1090—1099.
25. Pontykő-utcza = Karpfensteingasse. 438—440, 450—456.
26. Práter utcza = Pratergasse. 100—101, 116, 133—136, 152—155, 193 - 194, 236—237, 252—255, 267 271, 276—280.

27. Ritka-utcza = Seltsamegasse. 957—970.
28. Rontó-utcza = Verderbergasse. 170—192, 195—205.
29. Salétrom-utcza = Salitergasse. 940—944.
30. Sár-utcza = Kothgasse. 1015—1022.
31. Serfőző-utcza = Brauergasse, előbb: Braumeistergasse. 325—337.
32. Stáczió-utcza = Stationgasse. 69—79, 164—169, 203—205, 320—324, 338—392, 397—413.
33. Strázsa-utcza = Wachtergasse. 586—593.
34. Szeglet-utcza = Winkelgasse. 110—115.
35. Szőllőhegy-utcza = Weinbergergasse. 463—483.
36. Szűz-utcza = Jungpfergasse. 519—523.
37. Tavaszmező utcza = Frühlingsfeldgasse. 434—437, 457—462, 484—487, 524—529, 563—574, 578—585, 594—606.
38. Tömő-utcza = Schoppergasse. 125—129, 142—144.
39. Türedelem utcza = Tolleranzgasse. 256—266, 272—275.
40. Új-utcza = Neuegasse. 736—773.
41. Üllői-út = Üllőerstrasse. 1—34.
42. Város-árka = Am Liniengraben. 414—433.
43. Veréb-utcza = Spatzengasse. 775—813.
44. Víg-utcza = Lustigegasse. 818—896.
45. Zsák-utcza = Sackgasse. 238—251, 281—282, 306—343.

V. Ferenczváros.

1. Csillag-utcza = Sterngasse. 22—33.
2. Dohány-utcza = Tabackgasse. 34—39.
3. Dunasor = Donauzeile. 1—21.
4. Flórián-utcza = Florianigasse. Házszám nélkül.
5. Fő utcza = Hauptgasse. Házszám nélkül.
6. Kertész-utcza = Gartnergasse. Házszám nélkül.
7. Két nyúl-utcza = Zwei Hasengasse. 43—78.
8. Magyar-utcza = Ungargasse. Házszám nélkül.
9. Malom-utcza = Mühlgasse. Házszám nélkül.
10. Mészáros-utcza = Fleischergasse. 40—42.
11. Német-utcza = Deutschegasse. Házszám nélkül.

www.terc.hu

12. Rózsa-utcza = Rosengasse. Házszám nélkül.
13. Remete-utcza = Einsidlergasse. Házszám nélkül.
14. Soroksári-utcza = Schoroksarergasse. 82—155, 166—184.
15. Szarka-utcza = Alstergasse. Házszám nélkül.
16. Széna-piacz = Heuplatz. 79—81.
17. Szűk-utcza = Engegasse. Házszám nélkül.
18. Tavasz-utcza = Frühlinggasse. Házszám nélkül.
19. Tehén-utcza = Kühgassel. 156—165.
20. Temető-utcza = Gottesackergasse. Házszám nélkül.
21. Üllői-út = Üllőerstrasse. 185—204.
22. Virág-utcza = Blumengasse. Házszám nélkül.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VIII

OKLEVÉLTÁR.

www.terc.hu

www.terc.hu

VIII.

1.

A polgárság megalakulását, valamint a budai polgármester és pesti biró választását jóváhagyó királyi irat 1687. évi november hó 7-ről.*

Leopold von Gottesgnaden Erwöhlter Römischer Kayser zu allen Zeitten Mehrer des Reichs etc

Getreüe Liebe: Es ist vnss alhier alleronterhhanigst vorgetragen; Wassmassen sowohl in vnserer Königl. Hauptstadt Ofen als auch zu Pest ein ordentliche Burgerschaft aufgerichtet, von Ihro dabey die gehörige ayts-pflicht abgelegt: vndt mit bewillig- vnd genehmbhaltung vnserer alda bestelten Cameral Inspection, Wolf Andrea Prenner, für Ein Burgermeister zu Ofen, vndt Johann Jacob Watula, zum Stattrichter ambt in Pest Erwöhlt, vnd bestättigt worden.

Wie nun hieran gar wohl beschehen, vndt Sye bey denen burgerlichen gerechtigkeiten, vndt handlung, vnter Ihrer vorgesezten Civil-obrigheit vor anderwerttigen Eintrag vnd hindernuss in allweg zu schuzen vndt handt zu haben

Als thuen Wür hiemit, den also bestelten burgerstand vndt beschehene Wahl des Burgermaisters, vnd Stattrichters in Kays. gnaden Confirmiren, = Euch auch allergnädigst anbefehlen, dass

* Eredetije az országos levéltárban. Lásd: budai kam. adm. lev. I. oszt. 2. cs. 1687.

www.terc.hu

Ihr wass zu Wohlfarth Ermelter beeden Burgerschafften, vnd deren Vermehrung geraichen mag, von obhabenden Inspection, vnd ambts wegen, auffs beste befördern helffen sollet = gestatten Wür auch, vmb Verhüttung des Eingriffs, von Seithen des Miliz, in Izt ermelte Civilia, das weithere verfüeggen lassen: Vndt beschieht daran Vnsser gnadigst vnd Ernstlicher Willen, vndt Mainung geben auff vnserem Königl. Schloss zu Pressburg den Sibenten Monatstag November im Sechzehnhundert Siben vnd achtzigsten, vnserer Reiche dess Römischen im Dreyssigsten des Hungarischen im Drey vnd Dreyssigsten, vnd des Böhmischen im Zwei vnd Dreyssigsten Jahr.

Loepold m. p.

Ad mandatum Electi Dni Imperatoris proprium.

(Olvashatlan aláirás.)

Seyfrid Christof (olvashatlan)
Sax. Theobald Mayer, m. p.

Kivülről:

Vnsern getreuen lieben Johann Stephan von Werlein Cameral Inspectorn zu Ofen, vnd Adam Lang vnsern gegenhandlern.

2.

A budai kamaraigazgató Knipper János Bálintot ideiglenesen pesti birónak kinevezi.*

Demnach vorgestern die Einrichtung der Statt Pest gewisser vorfallenheiten halber nicht hat vorgenohmen können werden, und mithin biss nach dem feyertag verschoben blib, entzwischen aber Herr Joan Valentin Knipper biss zu fernerer Veranstaltung vor einen Statt Richter aldort von alhiesigen Cameral Inspection gesetzt worden. Als hat man von abhabenden Ambstwegen solches selbig. Burgerschaft hirmit Erindern

* Lásd: Országos levéltárban a budai kam. administr. levélt. III. oszt. 2. csomó. 1688.

wollen, damit Sie gedachten Hr. Knipper als ihres der Zeith vorgesezten Stattrichter alle gebührenden respect werden zu geben wissen.

Ofen, den 20-ten April Anno 1688 der Röm. Kays. Mays. Rath vnd Cameral Inspector

Johann Stephan Werlein, m. p.

3.

A pesti tanács megalakitására vonatkozó kamara-igazgatósági rendelet.*

N. N. Richter vnd Rath in Pest zue zu stöhlen.

Demnach an Heünt zu Endt gesetzten dato, die Burgerschaft von Pest Bey alhüsigen Kays. Cameral Inspection erschünen, vnd damit selbe new aufrichtende statt mit Besseren Nutzen, vndt aufnehmben der gesambten Burgerschaft desto Beförderlicher erhoben mögte werden, so wohl die anstöllung eines Statt Raths, vnd Richters, wie dan einsetzung anderer Nothwendigen ämbter, vndt sonst zu dem gemainen wessen Gedenkliche anstallen, als auch ausstheilung deren Grundstückhen, von gedachter Cameral Inspection auss zu resolviren Gehorsambst gebeten.

Als ist vndt zwar vor das

Erste zum Statt Richter in Pest mit einwilligung der gesambten Burgerschaft ernehnt worden, Herr Johann Valentin Knipper Teutscher nation.

Vor den Ersten Raths Beysitzer Herr Alexander Dalmady Hungar, welcher weillen selber der sprachen, vnd der Rechten Kündig, dem gantzen Rath absonderlich an Hand zu gehen, vndt in abwesenheit des Herrn Statt Richters seine vices zu suppliren hat.

Vor den Anderten Beysitzer Herr Jakob Proberger Büer Preüer ein Teutscher, welcher zugleich das Statt Cammer Ambt verwalten solle.

* Lásd: pestv. levéltár, Int. 5. arch. ant.

Vor den Dritten Herr Georg Lendvay Koharischer Hofrichter Hungar.

Zum Vierten Hr. Johann Arnold Kayser, vndt solle selbig entzwischen das Stattschreiberambt versehen, bis ein Ander aufgenohmen, welcher auch in gleich Hr. Statt Kamerer, als vnter Kamerer mit Rechnungführen, vnd anderen an handt zu gehen hat.

Zum fünften Ioan Michael Senigen Chirurg ein Teutscher.

Sechstens Toth Mathias Hungar.

Welchen ihren vorgesetzten Richter vndt Raths Sie gesambte Burgerschaft in all- vnd ieden, Behörigen Gehorsamb- vnd respect zu Laisten, hingegen wieder der Statt Richter, noch ein anderer, aus dem Rath wass Partheÿ sachen oder die Gemaine Statt anbelangt, vor sich selbst abzuhandeln- sondern in pleno Concessu zu Devidiren haben, vndt solle zu dem Ende vor das Statt Sigill ein gleines Köstl mit Zweyen vnterschidlichen Schlössern, zu welchem einen Schlüssel der Statt Richter, den andern der Statt Kamerer bey Handen soll haben, Gehalten werden.

Anderten zum Behuf der gemainen aussgaben, solle die Statt ein Fleischbank aufrichten vnd aushacken lassen.

Drittens Niemandten gestatten zu schenken, als der sein Haus würcklich aufbauet.

Viertens die grundstukh durch Zweÿ der Statt deputirte ausgeschauet werden, vnd iedwederer nach dessen Vermögen pro interim bis auf weitteren beschaid anbaue Worüber die, an wass Orth, vnd wie gross selbige seÿendt anhero aigentlich bericht zu erstatten müssen werden.

Deliberatum — Ofen den 10 Junÿ Anno 1688 der Röm. Kays. Mays Rath vnd Cameral Inspector.

Johann Stephan Werlein, m. p.

Adam Lang, m. p.

4.

Kamara-igazgatósági rendelet két pesti tanácsos kinevezésére vonatkozólag.*

Demnach man erfahren müssen, dass der Georgius Lendvay und Tot Mathias kein Teutsch können, und nun aber Herr Dalmady, als der Sprachen kündig, wegen seiner obhabender Negotien auf eine Zeith von dannen weicht, mithin niemand in den Rath sich Befünde, so Zwischen dem Teutschen u. Hungarn einen Dolmetsch abgeben könnte; Also hat man zu Besserer Vernehmung des gesambten Raths den Georg Hassel undt Johann Christoph von Karpfenstein, so der hungarisch u. teutschen Sprach kündig, in selben Rath zu Pest ex officio hiermit stellen u. gedachten Richter u. Rath erindern wollen, dass selbe ernänte Zwey Bürger ordentlich, gleich andern, zur Session ansagen undt in den Rath nehmen sollen, denen Sie recht zu thun wissen.

Ofen den 20. Juni 1688.

Der Röm. Kays. Maj Rath und Cameral Inspector alhier.

Johann Stephan Werlein, m. p.

5.

A privilegium és egyéb városi ügyek érdekében Mosel Antal János szindikus részére a pesti tanácstól kiadott meghatalmazó levél.**

Gewalt vndt Vollmacht.

Wir Vnsers Rath Mitglid, vndt Statt Syndico Herr Johann Antoni Mosell vollkommentlich vndt wie es am Kraftigsten geschehen solle vndt möge, hiermit gegeben vndt aufgetragen haben wollen also vndt dergestalten dass Krafft disses bey Einer Hochlöbl: Kays. vndt Königl. Vngar. New acquistischen

* Lásd: Int. 6. a. a.

** Lásd: Int. 544. a. a.

Commission zu Wien Er wegen redimirung des allhiessigen Statt grundbuchs wie auch Erlangung dess burgfridt, vndt andern Zugehörigen Stattrecht, vndt gerechtigkeiten, vndt wass diser Statt Freyheit Etwa noch mit anbelangen mögte, zu proponiren, zu handlen, zu schliessen genzlich befüegt sey mit der Versicherung wass selber vor die Statt hiereinfalss handlen, vnd Eingehen werdte, dass Wir solches, als ob es von Vnss Sambtlich geschehen were, für genemb, Stett vndt fest achten, disser aufgetragenen Verrichtung wegen auch ihnen gebührlichen Vertretten vndt Schadloss halten wollen zu Vrkundt haben Wir gemeiner Statt Insigl wissentlich auftruckhen lassen.

Datum Pest den 18-ten July 1701.

(L. S.)

N. N. Richter vnd Rath
der Königl. Freystatt Pest.

6.

Pest város tanácsának emlékirata a privilegium ügyében.*

Puncta von der Statt Pest in folgenden verschiedenen derer angelegenheiten vndt Beschwerden auf Wien zur hoh. löbl. Hoff Cammer Commission einzureichen.

1-mo Vber dass Jennige wass man ratione Jurium et Privilegiorum bey Eine hochlöbl. Hungarischen New acquistischen Commission in Wien Vnterthenigst angesucht, und darbey auch sonderlich dargewisen wass die Statt Pest vor ein Territorium Inne habe, auch wie die Direction über dessen grund schon von 200 vnd mehr jahren hero derselben competire, so vill aber anizo bey den Ersten gered sein als sey in ipso Territorio Zwey Praedien, dass Eine Szent László, dass andere Burgandia genent, damit nun die Statt in possessione honorum nicht Tur-

* Lásd: a fogalmazványok könyvében.

birt, oder angefochten sein könne, were sonderlich in confirmatione Privilegiorum derer Praedien halber gnädigste reflexion zu machen, vnd die Statt darumben zu versichern.

2-do auch, da vorlengst schon resolviret sey denen Stätten Einige Waldung, sie gehören auch wo sie wollen, zu assigniren, dass die Praedien vnd Waldung Loczott, vndt Tussberek vnweith Pest liegende, vnd der Calai Andraschischen Familie gehörigen, conferirt werden mögten.

3-tio. An die Vngar. Pressburger auch Kaschauer Kammer Ingleich wegen der von Ihro Kays. Majestät Vnseren allergnädigsten Herrn Herrn der Statt confirmirte Mauth vnd 30-ist Privilegien vnd Immunität von seithen Einer hochl. Hoff Cammer die nochmahlige nachtrückliche Erinnerung vmb die Statt ohne weiters Excipiren in dessen genuss kommen zu lassen, Erfolgen, dann Ebenermassen dass die Privati vnd Herrn Mauth in ambitu regni Vigore immunitatis contenti von dem Pester Burger nicht mehr wie derzeither geschehen die Mauth Exigirt sei, anbey wegen befreyung von den Regalia zu Raab, Comorn vnd Gran ahn Ein hochlöbl. Krigsrath rescribirt werden möge.

4-to. Erfahret man dermahl nur gar zu wohl, wass grosse Vnkosten die überfuhrt bestreitung Erfordern, vnd dass bey Jezigen geld vnd gewerblosen Zeitten beede Stätt Ofen vnd Pest mit ihrem grossen bestandt vnd bestreitung besagter Vnkosten in grosse schulden gerathen müsse, derentwegen in Erwegung des bestandes der Pruckh, dann wie bekand, dass überfuhr Recht die Stadt Pressburg habe, beeden Stätten nach geendigten 6 Bestandt jahren in ansehung die Kosten zur Unterhaltung heüffig seindt der zu erstehende schaden auch bey Einer Pruckh nicht gering, vndt dabey wegen schuldiger freyen überführung der soldatesca Proviant Munition der Adelschaft geistlicher vnd derer güter, vnd sonsten anderer befreiten sachen denen Stätten nur Ein gross onus sine fractu zu kommen, gleichfalls gleich der Statt Pressburg gratis gelassen sey.

5-to Weil die Statt der Zeitt Vnterschiedliche jurisdictionis Eingriff als von dem Comitat vnd der Miliz gelitten, wie demselben gesteüert sein, vnd die Statt sich rechtlich zu helfen haben möge, gnadigst zu reflectiren.

6-to ist nicht genugsamb zu beschreiben, wie vor Zwey jahren hero wegen Eines allzugross imponirten Portionsquanti, vnd welches wegen seiner im proportion Vnertröglich zu befinden ist, die Statt aggradirt sey, welches bey der continuation nicht anders verursachen wirdt, als dass die Statt muss wegen der Vnmöglichkeit Examirt werden; als ist der Statt zu Vorkommung dessen ihr Einiges früst geben vnd bitten Vmb proportionirlichen ansatz, vnd wirdt neben dem

7-timo alles noch vmb so viel beschwerlicher das verschiedene Extra praestationes, gleich wie mit dem Eilf Man heyducken werbung derer Vnterhaltung, herschiesung Zwey Monatlichen Verpflegungsgelder auch vor der Montirung welches nicht in Einer wenigen Summa bestehet noch aufgebürdet, dargegen auch nicht Einiges utile gleich anderer Mitstände zu geniessen habe, derzeit gelassen sein will, bey welchem doch

8-vo Sonderlich gegen der Statt zu reflectiren were angesehung selbige gleichsam in Mittel des Königreichs ligend, vnd wo ordinarius Transitus ist mit steeten durchmarchen, nachtlagerung, Einquartirung, vnd dergleichen lasten vnd beschwerden, fast täglich heimbgesucht vndt noch darneben

9-no mit dem Einquartirten vnd in Zwey Compagnien bestehenden Präsidiario Milite die Burgerchaft solchergestalten gequält ist, dass zu besorgen, wegen solcher Vnerträglichkeit den künftigen Sommer die mehrsten Burger ihre Heuser verlassen, vndt auf die dorffer sich ziehen werden, vnd wie ist daran auch zu zweifeln, in deme anzusehen wie der Burger in mehristen nur mit Einem Zimmer versehen, worinnen derselbe mit seiner Hausfamilie, vnd der soldath auch mit weib (derer bey der leib Compagnie über 60 gezehlet worden) vnd Kinder wohnen müssen, der Soldath darbey in hauss nach gefallen zu dominiren pfleget, zum waschen, kochen vndt andern der Burgersmann sein holtz hergeben, auch sonst den soldath mit dem Service, welcher öfters über 3 kr. kommet, aushalten muss, ohne dass davon die wenigste Refusion Erfolget deren vielfeltige Tribulationes, heimbliche Entfremdung, gewaltanthuung vnd dergleichen, so ihn Burger betreffen zu geschweigen; worzu dan noch das dem Burger beschwehrlich vnd schmerzlich sein

muss, dass Er sogar in seinem gewerb wovon Er seine Gaben, vnd Vnterhaltung suchen muss sich eingegriffen, vndt geschadet zu sein Erfahren muss, Indeme die soldathen handler ihre handwerker nach belieben arbeithen, die Marquetender öffentlichen schank halten, auch andern burgerliche gewerb sich vnternehmen.

10-mo durch diese der Statt, so doch ein offener orth ist, Eingelegte guarnison, vndt bey denen Thören haltender wacht, gibt es leider! die Erfahrenheit genug, wie die Zufuhr durch ottmahliges Vntersuchen, aufhalten, übeles Tractiren praetendirenden Vorkauf abgeschreckht sey, welches Sonderlich an Pest, so ein zum handl wohl gelegener orth vnd Platz anzusehen ist, zu verhüten wäre, so doch schwer, so lang die guarnison in Pest sein wird, zu Erhalten scheinet; vnd ist daran auch darumben vmb so mehres zu dubitiren, weil das militare dahirr, wie bekand; schier überall disponiret, vnd darmit gegen Einer königl. Frey Statt Ihrem Recht stehet, allerhandt Ordnung machet, Vnter welchen der Burger gleichfalls begriffen sein müssen, vndt dahero öffters auf die haubtwacht ordentlich angehalten wirdt; die Cordegarde dass selbige von gehörigen orth in Pest noch nicht hat aufgericht sein wollen, hatte der Burgersmann solche in seinem hauss leiden solle, bey befundener Unmöglichen assignirung aber Endlich gar die Statt oder vielmehr das Rathhaus Empfinden müssen, indeme die Miliz in demselben (sodoch Priviligert vnd also billig befreyt stehen solle) vnter der Rathstuben ein Kaufmansgewölb auslehren lassen, vnd folglich zur Cordegarde occupirt, vnd sich darin logirt hatt, dergleichen auch bey dem Statthor an das Mauthhaüsslein Tentirt.

Pest den 6-ten Mertz 1703.

---

www.terc.hu

7.

A szószóló és a külső tanácsosok esküje.*

Ihr sollet schworen zu gott dem allmechtigen, der heyl. Jungfrau Maria, vndt alle heyligen wie ihr Eüerenn Vorgesetzten Rath diser Königl. frey Statt Pest getreü, hold vndt gewertig sein. ihren Schaden Bey Tag vnd nacht waren, dargegen aber ihrer Ehr vndt nutz nach höchstem Eüerem Vermögen befördern, gemeiner Stattfreyheit, vnd gerechtigkeit, So viel es möglich ist, Erhalten, sie dabey schuzen, vndt handhaben helfen, vndt Euch keineswegs darwieder legen, noch Jemandt Einige anleitung darzu geben will; So offt ihr von Eüerem Rath oder gericht Erfordert werdten, Sollet ihr euch, Es Seye bey tag oder nacht, gehorchen, vndt gelast nach dem gebott einfinden, auch Sonsten Jederzeith zu Eines Ehrsamben Rathssatzung als gehorsambe Burger treülich verhalten sollet.

Disses alles wass mir Vormundter vndt genannten vorgehalten wordten, vnd wohl verstandten, deme wollen getreülich nachkommen So wahr vnss gott vndt alleheyligen helfen.

8.

A külső tanács munkakörét szabályozó tanácsi utasitás.**

Wür N. Richter, vnd Rath der königl. frey Statt Pest Ihnen hiermit vnsseren fürsichtigen, vndt auch weisen geschwornen burger vndt der mahlig erküseten Statt Vormundt N. N. bey denen übrigen genandten ausszulassen ist, von obrigkeitts wegen anfigen man habe nach entschlissung, Einem aüssern Rath zu formiren, welche in fürfahlende Statt Nothwendigkeitten es seye wegen authentizirung der statuten, Fassionen, gemeine beytrag, als auch andere sach zu hilff des

* Lásd: az 1705 május 2-diki tan. jegyzőkönyvben.

** Lásd: az 1721. évi szeptember 15-diki jegyzőkönyvben.

gemeinen nutzen, vndt besten nach des Magistrats anordnung. vnd befelch zu employren seyn wirdt, denselben auss der Burgerschafft benänd hierzu confirmiret; dessen pflicht nun seyn wirdt in diser function wann vnd so oft er von Magistrat aus erfordert, vndt begehret wirdt, in dem vortragenden Stattsachen vndt angelegenheiten sein Mit-Rathliches bedenckhen nach seine besten verstandt aufrichtig, vndt getreülich mit einer sitzsambkeit in schuldig gebühr zu eröffnen vndt beyzutragen, auch in derley berathschlagung, vndt erlaubten zusammenkünfften neben, vndt mit denen übrigen Genanden zu disen aüssern Rath den Hr. Stattrichter und die Verwandte des Innern Raths als seine ordentliche obrigkeit zu erkennen, zu ehren, vndt zu halten, auch denselben alle gebührende respect, ehr vndt forcht, vndt alle burgergliche Gehorsamb, wie es einen getreüen Burger obliget vndt wohl anstehet zu leisten, desselben gebott, vndt anordnungen sich auf keine weiss zu widersezen, noch heimbliche zusammenkünffte zu halten, sonsten aber friedt vndt einigkeit erhalten, vndt befördern zu helffen, desswegen keineswegs zu unterlassen dem Magistrat anzudeütten was wider demselben, oder Statt ihres Rechts vndt Privilegien, auch statuten, von Einen oder andern burgern nachtheilig vndt schädlich waltet, gehandlet, oder vnterfangen werdten. Zu dessen Erobacht vndt schuldig gehorsamber nachlebung, dann wür Vns an seinen Persohn, als an Einem ehrliebenden gehorsamben Burger des gäntzlich versehen werden, als im widrigen, auch in widerlebung gegen des Magistrats anordnung vndt gebotten derselbe sich solcher würde, eo ipso fruktrirt machet.

9

Polgárok esküje *

Ich N. N. Schwöre zu Gott, der allerheiligsten Jungfrauen Maria, vnd allen heiligen Gottes, dass ich als an- vnd aufgenohmener Burger diser Königlichen frey-Statt Pest gegen

* Lásd: az 1723. évi április 23-diki jegyzőkönyvben.

www.terc.hu

meinen rechtmässigen König, vnd Herrn alle Trey, vnd vnterthänigsten gehorsamb mit gueth vnd Blueth jederzeith erweisen. Alsdann dem Statt-Richter, oder andern erwehlten oberhaupt, sambt dem ganzen Rath nicht allein für einen ordentlichen erwehlten, vnd Bestättigten Magistrat erkennen, vnd halten. sondern auch demselben alle gebührende reverenz, Ehr vnd gehorsamb, wie rechten Burgern vermög Göttlichen, Natürlichen, vnd Beschriebenen Rechten, auch gewissens, Ehrbarkeit vnd Billigkeit halten obliget, vnd wohlansteht getreülich Leisten; Ingleichen da ich etwas vernehme, das wider den Rath wäre, solches denselben sogleich damit der sache gewahret, vnd übel verhüthet werde, andeüten. Wider den Rath mit ohnanständigen Ehrenrührerischen, oder Spöttlichen Thatten, Tadlungen, oder nachreden auf keinerley weiss mich in geringsten nicht vergehen, noch auch durch andere etwas dergleichen geschehen lassen. Vor anrichtender, aufruhr widersetzlichkeit, vnd verbottenen zusammenkünften mich hüetten, Ein Ehrliches, fridliches vnd unstraffbares Leben vnd Wandl führen. Auch mit der Nachbarschafft in ruehe, vnd ohne gebenden ärgernuss Leben, denen gebotten des Magistrats nicht widerstehen oder verachten, sondern dem selben, als vorgesetzten obrigkeit mich allzeith, vnd in allen gehorsamb erzeigen; Meine Burgerliche onera willig Tragen, vnd in allen zu der Statt-Nutzen helffen heben vnd Legen, auch denen Statts ordnungen Statuten, freyheiten vnd Rechten mich gehorsamblich ergeben, vnd solche selbst, wo es nöthig, nach meinen Kräften schüzen helfen; Endlich in allen, vnd jeden, wie es einen Trey-gehorsamben Burger gezihmet, vnd wohl anstehet, mich verhalten, vnd nachleben wolle, so wahr mir Gott helffe.

---

www.terc.hu

10.

Cancellisták esküje.*

Ich N. N. Schwöre zu gott, der allerheiligsten Jungfrau Maria, vndt allen heilligen, dass ich in dem Kanzley Dienst, worinnen von Einem Löblichen Stadt Magistrat aufgenohmen bin, mich Jederzeith Threy fleyssig vnd Ehrlich verhalten, Rathschluss vnd in dem Prothocoll befindliche Sachen niemanden entdecken, was aber hinauss zu geben anbefohlen wird, dises getreülich auss dem Prothocoll extrahiren, vndt Keinen andern, alss dem es gebühret, zuestellen, wass aber sonst auch mir anvertrauth oder eine geheimbe Stadts Sach ist, ein solches keinen Menschen entdecken, sondern in Ewigen Stillschweigen halten, alle Acta in die gehörige ordnung richten, vndt alle Confusion vermeyden, auch nichts auss der Kanzley entnehmen, dem Herrn Stadt Richter vndt Rath in allem parition, vndt gehorsamb leisten, wass mir von demselben in Canzley oder andern Statts-Sachen anbefohlen wird, disem alles fleisses nachkommen, in Summa mich in allen vndt Jeden geschäfften vndt verrichtungen dergestalten aufführen, vndt verhalten wolle, wie es Einem Ehrliebenden Threyen vndt gehorsamben Officianten zue gestehet, So war mir gott helfe, die allerheiligste Jungfrau Maria vndt alle heiligen gottes.

* Lásd: az 1733. évi junius 19-diki tanácsülési jegyzőkönyvet.

www.terc.hu

11

A tisztújitási eljárást szabályozó 1755-diki királyi rendeletnek egykorú magyar forditása.

Nemes Szabad Kiralyi Varosokban tartando Magistratus Restauratiojanak modgya.

Elsőben. Hogy az Magistratusnak restauratioja, el jöven az Privilegium szerint való üdeje, ha az Királyi parancsolat iránta jelen leszen (máskép annak eljöveteléig el hagyván) az Varoshazahoz az belső Tanács, Külső tanácsval, és kivalasztott Községvel öszve gyülvén elől vetetödgyek, ezen Választásnak el kezdésére nézve, elsőben is Szent Léleknek hivásáért Város Parochialis templomban rend szerünt menvén, hollot az emlitet okból Énekes Misét halgatván, ismet az Város házához visza menni szükséges, ahol az Királyi Parancsolat Camaranak Decretumával el olvastassek, az kik is Választot kösség megtartandok tartására születet nyelvel meg magyaraztassek, ezek után az Tisztségek, Biró, Tanács Biró, Város Kapitánya, és elő-Szollok által le tetetődgyenek.**

Masodszor. Az Valasztot Kösség között levő hejányosság legelőször hellyre állittassék, annak utánna elő-szollók, tetessek, és igy Külső és Belső Tanács (ha hejányosság volna) tellyesittessék, és az Biró Választásával az Restauratió végeztessék légyen mind az által alkalmas és értelmes, ez Királyi Városban érdemes, és tanult, az mennyiben lehet, Törvénytudó és Catholicus Polgárokra elsőben is Nezés, de az is főképpen vigyáztassék, hogy az Hejányosságok nem kiáltásokkal, hanem voxok kiszedésével hellyre alittassanak egyedül az Város Camarassa az esztendőnek végén tetetődgyek.

Harmadszor, Minden hejanyosságra harmat Candidalni szükség, azon alkalmatossággal az régi Biró, Törvény biró, Város Kapitánya, és az elő-szollók Candidatioban jöjenek, az Candidatiot mindenekben tegye az Magistratus, az Valasztás pedig maradgyon Külső Tanácsnál és Valasztott

* Lásd: a tisztújitási iratok közt.

** A tanács-biró alatt a polgármester értendő.

Kösségnél, kivévén ha Királyi Comissarius reservaltatik, a kinek a Candidatio Competal.

Negyedszer. Az belső Tanácsban, első és második attyafiságnak és sogorságnak gradusában lévőket bemenni Királyi Különös engedelem nélkül ne bocsájtassek, az Külső tanácstul pedig minden első Gradusban levők ki rekesztessenek. Két tisztség egy Magistratualis személyben kemennyen tiltatik, azonkivül szamado Tisztség Magistratualis személyre és Város előszolloira semmikepen, hanem az Valasztott Kösség közűl valokra adattassek, és azon föl vételre Cautio tetessék. Sem az Belső, sem az külső tanácsban vagy az Valasztot Kösségben levő, egyszer eő fölségétől helybe hagyatot Magistratus hatalomval le nem tetetődgyek, de az Tisztségétűl tartoztathatik, és az is fölsű, Instructiokhoz megirattassek, adossagokat se, az királyi engedelem nélkül, se valami nagy épületet tegyenek.

Eötödször. Az ujonnan tett Biró és Tanács Biró már 1743-dik esztendőben intimalt mod szerént Parochialis Templomban hütit tegye le, az utan Szent Ambrus Éneke el énekeltetvén, az Biró, maga házához nemely Polgarok által késértessék, az többi ujonnan tettek pedig az Város házánál hiteltessenek meg szokás szerént.

Hatodszor. Mivolta az zsoldos szemeknek, Tisztség, hivatal születéssel, fizetés és accidentia, ugy az ujonnan be vett Polgároknak hivatalyok, születesek, nemzetségek és hütök ki tetelevel, azon kivül az Cassanak extractussa, mennyi kesz penzül maradt, mennyi az Polgaroknal restantia vagyon, és azokat az Számadasok kiszedtek-e, vagy nem, és hova tetetődött, annak okaval Valasztasnak relatiojahoz adattassék, és ezeken kivül minemű adossagok utolsó restauratiotul ki fizetődtek, Interesseivel együt, ha nem fizetet valakinek miért és kinek mennyi Pénzel vagyon kiadva telljes informatio adassék.

Hetedszer. Hogy szamadas mostantul fogva első Januaristol tetessek, ugy az Templomé, szegények Házáé és Arvaké számadás minden esztendőnek végén kemenyen vetetődgyek, az megadott pedig deputatio altal vissgaltassek meg, az melly Censura vagy Vissgálás az egész Magistratusnak referaltassek, és ugy az szamadasoknak utolljara irattassek be, ugy fölséges

Camaranak föl küldettessek. Az Magistratusi Prothocollumba mindig az jelen voltak nevei be irattassek és az Irasok, melyek Dicasteriumhoz irattatnak elsőben az Magistratus előtt el olvastassek, s ugy küldettessek el.

Nyolczadszor. Az Restauratiónak relatioja egy holnap alatt fölseges Magyar Cancellarianak egenessen. és más exemplásban pedig az fölseges Magyar Camaranak megküldettessek.

Kilenczedszer. Vége lévén az Restauratiónak egy vagy két hét alatt az Külső tanács és Valasztott Kösség öszve hivattassek, és az Varos Statutum nekik értelmesen el olvastassek hogy magukat ahoz alkalmaztathassak.

12.

A polgármester esküje.* 1773-ból.

Ihr werdet schwören der Allerdurchlauchtigsten, und Grossmächtigsten Fürstin, und Frauen Frauen Maria Theresia, Ihro Mayestät der Römischen Kayserin, auch zu Hungarn, und Böheimb, Dalmatien, Croatien, und Sclavonien, Apostolischen Königin; Erz Herzogin zu Oesterreich, unserer Allergnädigsten Königin und Frauen.

Dass Ihr das Euch anvertraute, und aufgetragene Burgermeister-Amt mit allen Fleiss, und bescheidenheit, ohne allsuchenden Eigennuzigkeit versehen, auf denen darzu bestimbten Tägen, oder aber, wann es die Noth erforderet, ausser derselben, die Raths Sessiones ordentlich halten.

Der ganzen Stadt Aufnahm, Fromb und Nuzen des gemeinen Weesens vor allen beförderen helfen, und soviel Euch betrifft, und Ihr vermagt, nichts unterlassen.

Von denen Stadt-Kämerern und beambten die Rechnungen jährlich an- und aufnehmen auch fleissig dieselbe untersuchen lassen.

---

* Lásd: Int. 4853. a. m.

www.terc.hu

Was in denen Raths-Sessionen abgeredet und geschlossen wird, verschwigen halten.

Jedweden sowohl armen, als reichen, was Nation Er immer seye, in seiner Bitt ohne Unterschied anhören, und wie es die Gott-liebende Gerechtigkeit erforderet, die Justiz Administriren.

Niemanden weder aus Lieb, oder aus Leid, Hass oder Neid Freund- oder Feindschafft, Mieth oder Gaaben, Eigennuz oder Verheissungen, Forcht, oder Bedrohungen wider Recht beschweren.

Sonderlich die Wittwen, und Waysen Euch anbefohlen seyn lassen, damit dieselbe bey ereignenden Vorfallenheiten mit guten und getreuen Gerhaaben oder Curatoren zu ihrer Hilff versehen, und selbe zur schuldigen Erlegung ihrer obhabenden Tutel, oder Curatel-Rechnungen angehalten werden.

Und weilen Ihro Römische Kays. und Königl. Mayestät Leopoldus der erste mildesten Andenkens diese Frey Stadt Pest mit absonderlichen Gnaden und Privilegien allergnädigst dotiret hat, selbe verfechten, schüzen, defendiren und manuteniren.

All dasjenige, was mir umständlichen vorgehalten worden, habe ich wohl verstanden, verspreche dannenhero, dass allen deme getreülich nachleben, und an mir nichts erwinden lassen werde, was meine schuldigkeit und das amt erforderet, auch meine Kräfften zulassen werden.

So wahr mir Gott, das heilige Evangelium, die ohne Macht der Erb-Sünd empfangene Mutter Gottes Maria, und alle heilige helffen.

13.

Almássy Pál pesti kir. főispán rendelete a tisztújitás körül követendő eljárásra vonatkozólag,*

Dem Pester Stadt Magistratt!

Da dass bis nun bestandene System nach welcher die Bestellung der Komitats Städtischen Ämter zu geschehen pflegen. wegen manichfaltigen Umständen fernerhin nicht ganz bestehen

* Lásd: Int. fasc. 27. N. 2508. a. m.

kan, so haben Seine Mayestätt folgende Grundsäze gnädigst festzuzezen geruhet, welche diesem Magistratt zur Wissenschaft und genauer Befolgung mitgegeben werden:

1-tes. Haben die vormahl übliche Restaurationen für die Zukunft gänzlich aufzuhören, alle Individuen für beständig bey ihren Ämtern zu verbleiben, und is nur allein das Amt des Stadtrichters und Bürgermeisters nach der diesen Magistrat unterm 31. März d. J. ertheilten Belehrung der Abwechselung unterworfen.

2-tes. Ist jede erledigte Städtische Bedienstung alsogleich nach den bestehenden Vorschriften zu besezen.

3-tens. Wird den Gemeinen zwar, fernerhin das Recht, den Stadtrichter, Bürgermeister, die Raths-Männer, dan Kasse und Rechnungsführer zu wählen, auch den Magistrat der Candidaten Vorschlag und Respective Ernennung der Individuen zum Notariat, Fischkalat Buchhalterey und Kanzley jedoch mit folgenden Einschränkung gestattet, dass

4-tens. Nach der oben angeführten Belehrung die Kanditaten für die Stadtrichters, oder Bürgermeisters Stelle, nur dem Königl. Bezirks Kommisser für sich zur Höchsten Bestättigung unterlegen soll, und nach Erfolgung dieselbe diese Kanditaten durch Ihm der Gemeinde zur Ausswahl vorgestellt werden müssen.

5-tens. Die Canditatum zur Besezung einer Rath-Manns Stelle werden eben künftighin von dem Würkenden Obergespann dess Bezirks ernanndt, und sodann dieselben der Gemeinde zur Ausswahl hinausgegeben.

6-tens. Wenn der Stadtrichter oder Burgermeister mit Todt abgehet, oder ausstritt, liegt dem Magistrat ob, solches alsogleich dem königl. Bezirks Kommissär anzuzeigen, um indessen bis die Besezung einer solch erledigten Stelle geschicht, ein taugliches Individuum aus den Rathsmännern provisorich anstellen zu können.

7-tens. Bleibt dem Magistrat unbenommen die nicht als königl. sondern nur als Städtische Bedienstungen angesehene Ämter, den Kasse Einnehmer Controlor und andere Rechnungsführer der Gemeine zur Ausswahl vorzuschlagen, jedoch mit der unausbleiblichen Pflicht, dass Canditatum noch bevor sie

der Gemeine bekannt gemacht werden, dem Königl. Bezirks-Kommissär zur Begnehmigung unterbreitet werden, wobey es sich von selbsten verstehet, dass derley Beamte von bewährter Treue, und zwekmässiger Fähigkeit seye, und die gewöhnlichen Cautionen Reverse, und Weiber Verzichte einlegen müssen.

8-tens. Ebenso hat der Magistrat das Recht, die Notarien, Fischkalien und Buchhalters der Stadt zu benennen, doch eben unter der Einschränkung dass die dazu zu benenende Individuen dem Wirkenden Obergespann und königl. Komissär des Bezirks vor der Benennung zur Bestättigung unterlegt werden müssen.

So hat der Magistrat

9-tens. Das mindere Subalterne Personale der Kanzley und Buchhalterey im Erledigungs falle, unter eigener Haftung zu benennen, nur muss solche Ernennung dem königl. Bezirks Komissär zur Wissenschaft angezeigt, und die Eigenschaften und Verdienste des Beförderten dabey ausgewiesen werden.

Was aber die Vormünder und Waisen Vätter anbetrifft so hat der Magistrat hierüber die weitere Entschliessung abzuwarten.

Endlich in Rücksicht der Prüfung der Rath-Verwandten hat es nach der bereits erhaltenen Weisung, mitels welcher nur jene die schon würklich Raths-Verwandte gewesen und Proben ihrer fähigkeit abgelegt haben von der Prüfung lossgesprochen sind, ihr Verbleiben, da alle Magistrats Individuen, jene der 3-ten und 4-ten Klasse ausgenommen, in den Rechten erfahren seyn müssen.

Pest den 21-ten Septembris 1788.

Paul Almássy, m. p.

www.terc.hu

14.

Az 1789-iki tanácstagok minősítési táblázata.[1]

Conduite-Lista de anno 1789. vom Dienstpersonale der Königlichen Freistadt Pest.

Karakter	Rang	Namen	Alter	Dienstjahr	Fähigkeiten	Länder und andere Kentnisse	Aufführung
Stadtrichter		Hülff Móriz Valentin k. k. Obristwachtmeister in der Armee.		37 in allen, 5 davon in Civili	[1]	Kennt die Verfassung aller Erb auch der meisten Europeischen Länder. Hat Kentnisse von der Staats- und Kameralwirthschaft, von der Policei, und Besonders vom Rechnung-fach. Koncipiret deutsch, spricht Latein auch etwas hungarisch und französisch.	
Bürgermeister	2	von Kregár Michael	55	23 in allen, 2 davon quatalis	Deutsch schreibt und spricht er verständlich. Hat durch mehrjährige Übung viele Fähigkeiten im politischen Fach die meiste aber im juridischen.	Absolvirte die Jura und praktisirte theils als Jurat, dann durch 6 Jahr als Komitats notär, und durch 21. Jahr als Notär bei dieser Stadt. Koncipirt Latein, hungarisch auch deutsch und redet schlowakisch.	Gut und lasset sich den Dienst angelegen sein
Magistrats Rath und Stadthauptmann	3	von Kögel Joseph k. k. Pensionirter auditor	45	20 in allen, 3 davon in civili	Deutsch ist seine Muttersprache.	Hat die im Militair gesammelten Länder Kentnisse der meisten Erblanden. Koncipirt deutsch und Latein, spricht auch etwas französisch.	Gut

[1] Lásd a tisztujitási iratok közt.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

Karakter	Rang	Namen	Alter	Dinstjahr	Fähigkeit	Länder und andere Kentnisse	Aufführung
Magistrats Rath	4	von Heüssel Franz	58	13	Deutsch ist seine Muttersprache. Im Rechnungsfache.	Schreibt Deutsch Latein, und spricht Schlowakisch.	Gut Nach Maass seiner Fähigkeiten
Magistrats Rath	5	von Boráros Johann	35	4	Deutsch spricht und schreibt er verständlich. Vorzüglich im juridischen Fach.	Absolvirte die Jura und praktisirte durch 10 Jahre als Jurat und Advocat. Hat Kentnisse im Rechnungsfach. Koncipirt Latein, hungarisch und Deutsch, spricht auch Slowakisch.	Gut, und in allen seinen Geschäften thätig und wirksam.
Magistrats Rath	6	von Paschgall Anton	51	30 in allen, 4 davon quatalis	Deutsch ist seine Muttersprache. Im Wirscthafts-Fach.	Absolvirte die Jura und praktisirte als Jurat. Hat Kenntnisse im Rechnungsfach. Koncipirt Latein, hungarisch und Deutsch, spricht auch Schlawakisch.	Gut, leitet das Ausmessungs und fatirungs Geschäft mit Eiffer
Magistrats Rath	7	von Dolevicziny Alexander	42	3	Deutsch schreibt und spricht er gut. Vorzüglich im juridischen Fach, und in der neuen Gerichtsordnung.	Absolvirte die Jura und praktisirte mehrere Jahre als Advocat und Fiscal von Herrschaftlichen Familien. Koncipirt Latein, hungarisch und Schlawakisch, spricht auch französisch.	Gut, und arbeitet unermüdlich und mit Gründlichkeit.
Magistrats Rath	8	von Sarlay Joseph	48	Im ganzen 19, 2 davon quatalis	Deutsch spricht und schreibt er verständlich. Im Wirthschafts-Fach.	Hat im politischen und juridischen Fache Kentnisse. Koncipirt Latein, hungarisch und Deutsch, spricht auch Schlawakisch.	Gut.

Karaktor	Rang	Namen	Alter	Dinstjahr	Fähigkeiten	Länder und andere Kentnisse	Aufführung
Magistrats Rath	9	Muskatirovits Johann	46	2	Deutsch ist ihm besonders im Schreiben nicht geläufig. Vorzüglich im juridischen Fach.	Hat Kentnisse von der Beschaffenheit der Illirischen Nation und den dortigen Landstrich. Auch im juridischen Fach durch 20jährige Praxis als Advocat und Fiscal. Koncipirt Latein und Illirisch, schreibt auch Deutsch und Hungarisch.	Gut.
Magistrats Rath	10	Wittmesser Mathias	42	22 in allem, 1 jahr davon quataliter	Deutsch ist seine Muttersprach. Im Rechnungsfach.	Hat im juridischen und politischen Fache Kentnisse. Koncipirt Deutsch und spricht hungarisch.	Gut.

15.

Polgárok esküje 1800 után.*

Ich N. N. schwöre zu Gott dem Allmächtigen, dass Ich als ein aufgenommener Bürger dieser Königlicher Freystadt Pesth, erstens zwar: Seiner Kayserl. Königl. Apostolischen Majestät meinen Allergnädigsten Herrn jederzeit treu, und gehorsam mich erzeigen, nachgehends aber die Herren Bürgermeister, Stadtrichter und Löbl. Stadtrath für einen wahren, und wirklichen Magistrat halten und ehren, nichts zum Nachtheil dieser Stadt unternehmen, und im Fall ich dergleichen bey ein andern wahrnehmen sollte, es alsogleich dem Löbl.

* Egy 1800. évi polgárlevélről másolva.

www.terc.hu

Rath beibringen, den mir auferlegten bürgerlichen Last willig tragen, den Statuten, Privilegien, Rechten und Gerechtigkeiten dieser Stadt mit gehorsam unterwerfen, und auch solche, wo es nöthig seyn wird, nach meinen Kräften schützen wolle. So wahr mir Gott helfe.

5445. szám.
1803.

16.

I. Lipót király privilegiumának százados évfordulója alkalmából 1803. évi október hó 29-én tartott ünnepély leirása.*

Nachdem durch zulassung der ewigen Vorsicht mit den 23-ten Oktober l. J. Einhundert Jahre verflossen, dass diese Königl. Freystadt Pesth von Allerhöchst Sr. Majestät Leopold den Ersten Höchstseeligen Angedenkens in ihre vorigen Rechte und Gerechtsame zurückgesetzt, und die dermaligen Privilegien Allergnädigst erhalten hat, so wurde an eben diesen Tag das diesfalls veranlasste Danck, Freüden, und Jubelfest der erneüerten städtischen Freyheiten mit all möglicher Feyerlichkeit auf folgende Art begangen:

Frühe um 7 Uhr hat sich die Bürgerliche aus Infanterie und Cavallerie bestehende Militz und zwar die Esquadron Husaren des Hr. Franz Heppler, die zwei Schützen Compagnien der Hrn Georg Müller und Franz Valthirer, eine des Hr. Valero, dann eine Esquadron Dragoner des Hr. Michael Feszl, die andern aber Uhlanen des Hr. Samuel Sztankovics unter Anführung ihres Obristwachtmeisters des Hr. Magistrats Rathes Mathias v. Vittmesser, wie auch alle Innungen dann die Gemeinden der Joseph und Theresien Vorstädte auf den Markplatze in der Leopoldstadt unter Trompeten und Paukenschall versammelt, und nachdem sich solche in gehöriger Ordnung befanden, auch vorbenannt Hr. Obristwachmeister dieses auf

* Lásd az emlitett tanácsi jegyzőkönyvben.

www.terc.hu

dem Stadt Rathhaus schon versammelt gewesenen Magistrat durch den Hr. Adjutanten Jakob Crettier hiesig Bürgerlichen Handelsmann melden liesz, verfügte sich solcher, alle städtische Beamte, und die erwählte Gemeinde von dem Rathhaus ebenfalls dahin, und wurden in ein von der Bürger Militz formirtes Quarré inegeschlossen, wo sonach Hr. Stadtrichter Johann v. Boráros eine dieser Feyerlichkeit angemessene Rede nachstehenden Inhalts hielt:

Hochschätzbare Ehrsame Mitbürger.

»Hundert Jahre verfliessen bereits mit den heütigen Tage, dass unser Vaterstadt Pesth nach vorläufig ausgestandenen vielfältigen Drangsalen, Verfolgungen und Widerwärtigkeiten, die sie von den Türken in den langwährigen Kriege wiederholtermalen empfindsam fühlen mussten, in ihre vorige Rechten und Gerechtsame, durch den Grossen, und unvergesslichen Kayser und König Leopold dem 1-ten Höchst Seeligen Angedenkens zurückgesetzet worden ist, und das jetzige Privilegium diesfalls Allergnädigst erhalten hat; Treüe, Liebe, und Gehorsam, welche unsere damalige Vorfahrer mit Anerbiethung nicht nur all ihrer Kräften, sondern auch ihres Haab, und Guttes ununterbrochen gegen ihren Monarchen an Tag gelegt haben, waren selbst nach den Inhalt des Privilegii die Beweggründe dieser Allergnädigsten zurücksetzung, und würklichen nur wir, als Nachkömlinge derselben fühlen die damals belohnte Treüe Gegenwärtig in vollen Masse; denn wer weis es nicht von uns, dass eben diese Stadt nach der bekannten Geschichte, ja selbst nach eigner Erinnerung mehrerer hier Anwesenden in fortwährenden Genuss des Süssen Friedens stuffenweis in den dermaligen Stand versetzet worden sey, und das blühende Aufnehmen eben nur denselben zu danken habe, indeme Fleiss und Industrie nie Hindernisse fanden.

Pflicht und billig ist es dahero dass die heütige Erinnerung jenes Dankgefühl, welches wir Gott, dem Monarchen, dann unsern Vorfahrern und Voreltern dieser Stadt schuldig sind in uns erwecke; Heilig soll uns dieser Tag seyn, an welchem wir

das Saeculum der neüerdings erhaltenen Freyheit feyern, und jed-unser Gedanke, jed-unser Willen soll dieser seyn, welchen die damalige Bürger äusserten, als sie den Besten Landesvater von ihrer unverbrüchlichen Treüe überwiesen, und diesfalls so herrlich und Huldreich belohnet worden sind; Aufgemuntert durch das Beyspiele derselben seyn heüt, und immer auch all unser Bestreben nur jenes, mit welchem uns solche vorgegangen sind, damit wir verdinen mit rechten ihre Nachfolger genennt werden zu können; diesem zu folge seyn dahero ununterbrochene Treüe, Lieb, und Gehorsam bis zum letzten Hauche unsers Lebens dem dermalen Glorreich regirenden Mächtigsten Kayser und König Franz den Zweiten unseren Allergnädigsten Landesvater, unter wessen Schutz wier dise Stadt in Gegenwertigen Stande sehen, hiemit feyerlichst gelobet, um dessen immerwährendes Wohlseyn wir Gott den Allmächtigen an den heütigen Dankfeste als Getreüe Unterthanen Gehorsamst bitten, und den ferneren Seegen über diese Stadt Demuthsvoll erflehen vollen«.

nach welchen die Burger Militz bei abermaliger Brechung des Quarré und beschehener ordentlicher Reihung die Salven abfeüerten und das Gekrache der Pöller die allgemeine Freüde verkündigte. Von hier aus gieng sonach der Zug bei den Waitzner Thor in die Stadt durch die Herrn und Schlangen Gasse über den Platz nach der Pfarrkirche, voran die hälfte der Bürgerlichen Innungen mit ihren Estandarten und nach diesen defilirte der rechte Flügel der Bürger Militz, dann kamen die städtischen Beamten paar und paar, die Glieder des Stadt-Magistrats und die erwählte Gemeinde mit entblössten Haüptern, welche der linke Flügel der Bürger Militz geschlossen hat. Endlich gieng die zweyte Hälfte der Bürgerlichen Innungen, und die Theresienstädter Gemeinde; den Zug begrüsten bei dem Waitzner Thor, auf den Serviten Platz, bei dem Jüttnerischen Hause, und auf der Stadt Thurm Trompeten und Paukenschall, und unaufhörlich wurden nicht nur während des Zuges die Pöller aufgefeüert, sondern auch alle Glocken der Stadt geläutet. In der Stadtpfarrkirche wurde sodann Zwey Predigten und zwar die Hungarische durch den W. E. Professor aus

den Frommen Schullen Pater Emerich Czemes, die Deutsche aber durch den W. E. Hofburgpfarr Kaplan Franz Dollhopf abgehalten, nach welchen das Hochamt unter vollstimmig wohlbesetzter Musik von der Composition des Joseph Haydn und des hiesigen Kapellmeisters Tuczek die Hr. Alois Czibulka diesstädtischer Theater Entrepreneur dirigirte durch den Hochwürdigsten Hr. Bischoff Andreas v. Szabó, so wie der Ambrosianische Lob Gesang Herr Gott dich Loben wir wegen mitterweile eingefallenen Regen dass die diesfalls bestimmte Procession zur Heiligen Dreyfaltigkeits Säule hinderte in eben dieser Kirche abgesungen ward, bei welcher Gelegenheit, so wie auch während dem Hochamte durch die Bürger Militz die gewöhnlichen Salven abgefeüert worden sind.

Nachdem nun die Andacht dergestalten ihr Ende nahm, wurde zum Mittagmahle geschritten, wozu zwey Tafeln die erste auf 200 Couvert in den 7. Kurfürsten Saale, die andere aber beinahe auf 300. in dem Hackerischen Saale sich befanden; in den 7. Kurfürsten Saale speiseten die geladenen hohen Herrschaften, unter welchen die bei den hohen Landesstellen sich befindliche Ersteren des Königreiches samt mehreren Hr. Hofräthen waaren, die mit den übrigen aus allen Ständen erschienenen Gästen von dem Magistrat, und der erwählten Bürgerschaft nicht nur nach Erforderniss empfangen und mit Zwey auf diese Feyerlichkeit in Deutsch und Lateinischer Sprache von den Hr. Professorn an der hiesigen hohen Schule Ludvig v. Schedius und Andreas v. Haliczky verfassten Gedichte beehret worden sind, sondern auch sonach die vollkommene Zufriedenheit geaüssert haben; im Hacherischen Saale hingegen speiste bloss die uniformirte Bürger Militz. Während der Mahlzeit deputirte ersterwähnte Militz. Von Seite des Hungarischen Cavallerie Korps dem Second Rittmeister Hr. Vinzenz Schuller, von Seiten der Deütschen Infanterie dem Hr. Hauptmann und adjutanten Jakob Crettier, von Seite des Griechisch Walachischen Uhlanen Korps Hr Oberlieutenant Naum Argyiri, und von Seite der Deütschen Kavallerie Hr. Johann Gabler um unter Anführung des Obristwachtmeisters Hr. v. Vittmesser denen in 7. Kurfürsten Saale versammelten Herrschaften nicht nur dafür dass

Sie dieses Jubelfest mit ihrer Gegenwarth beehrten gebührenden Dank zu sagen, sondern auch dass die Gesundheit aller Anwesenden getrunken worden seye erfurchstvoll zu melden, die hohen Herrschaften nahmen diese Aufmerksamkeit der Bürger Militz mit Vergnügen an, tranken eben ihre Gesundheit, und Sne Excellenz der Hr. Obrist Schatzmeister Graf Joseph v. Brunzwick (Titl) geruheten aus der Mitte der hohen Gäste eben eine Deputation diesfalls zu benennen und zwar Sne Excellenz dem Kronhütter Freyherrn Joseph v. Splényi de Miháldy, Seine Excellenz den Geheimen Hung. Statthalterey Rath dann des löbl. Zempliner Comitats Obergespann Hr. Grafen Joseph v. Eszterházy, den Hochwürdigsten Hr. Bischoff und Statthalterey Rath Daniel von Mitterbacher, den Hr. 1-ten Vicegespann des löbl: Pesther Comitats Georg v. Laczkovics, den Hr. Provincial Commissair Anton v. Horányi und endlich den Hr. Stadtrichter der Haupt und Freystatt Ofen Ignácz v. Kalmárffy welcher sich von Seite des Militair Standes die Hr. Feld Marschall Lieutenant Karl Freyherr Ott de Batorkesz des hohen Militärischen Theresien Ordens Commandeur und Inhaber eines Hussarn Regiments, dann Hr. Obrist Lieutenant Graf Joseph v. Bekkers Seiner Königl. Hoheit des Erzherzoges und Palatins Joseph Fliegl Adjutant beigestellet haben, diese hohe Deputation ward mit der Gebührenden Hochschätzung aufgenohmen, solcher für die gnädigste Erinnerung durch den Hr. Major unterthänigst gedanket, und so nach von der Bürger Militz unter Vivat ruffen bis zur Stiege hinab begleitet, von wo sie wieder zu den 7. Kurfürsten Saale zurückfuhr in welchen als dieselbe alles befolgt zu seyn berichteten wurden durch vorerwehnt Hr. Stadtrichter nachstehende Gesundheiten getrunken als Seiner k. k. Apostolischen Majestäten Franz den Zweiten und Maria Theresia Seiner Königl. Hoheiten der Erzherzoge Karl Obrist Kriegs Ministers und Joseph Palatins des König Reichs Hungarn, aller Anwesenden Herren Bischöffe und des Geistlichen Standes, Aller Gegenwärtigen Excellenzen und durch selbe aller zu den hohen Landes Stellen gehörigen Hr. Hof Räthen, der Hr. Generaln und des löbl. Militär Standes, das Löbl. Comitats und des ganzen Adels, dann des löbl. Ofner Stadt Magistrats, nach

wessen Beendigung beide Tafeln dissolviret. Abends aber Frey Baal in oberwehnten Sälen abgehalten worden sind, wo noch zu Bemerken kommet, dass zur grösseren Verherrlichung dieses Festes der hiesig Bürgerl: Handelsmann Hr. Georg Gamperl schon am Vorabend dieses Festes 300 fl. den Magistrat übergeben habe um solche unter die Haus Arme zu vertheilen, Hr. Obernotär Andre v. Tirnberger aber an eben diesen Jubeltag die Siechen und Pintersche Stifftlinge 60. an der Zahl in dem hiesigen Bürger Spital, andere endlichen die Arestanten in der Grenadier Casserne, dann in den Stadt und Komitats Hause mit Speis und Tranck reichlich versehen liessen. Und dergestalten wurde um nach dem bereits zurückgelegten Seculum der Jure Postlimini neüerdings erhaltenen Freyheit dieser Tag mit Allgemeiner Zufriedenheit ruhig und frölich vollendet, welch alles zur grösseren Ehre Gottes und ferneren Aufnahme dieser Stadt gereichen wolle.

Gegenwärtiges Protokoll ist zur immerwehrenden Gedächtniss in dem Stadt Archiv samt allen diesfalls unterloffenen Acten aufzubewahren.

17.

A választott polgárság ügykörét szabályozó utasitás.*

Geschäfts Ordnung für die Versammlung der erwählten Bürgerschaft.

Welche durch Sr. Hochgeboren den Hr. Baron Aloys v. Mednyánszky Königl. Restaurations Kommissair ausgearbeitet, und durch den Hohen Statthalterei Befehl vom 3-ten May 1836. N. 14416. ferner durch den Hohen Statthalterei Befehl vom 6-ten September 1836. No. 27053 bestätiget, und vorgeschrieben wurde.

* * *

* Lásd: Int. fasc. 59. N. 4972. a. n.

www.terc.hu

Da eine jede, welchen immer Namen führende geregelte Körperschaft, bey der öffentliche Geschäfte collegialisch verhandelt werden, mit einer bestimmten Geschäfts Ordnung (Reglement) versehen seyn muss, welche der Art, und Weise ihrer Verhandlungen zur Richtschnur zu dienen hat, und die dem Stadt Vormund unter dem 1-ten Februar 1832 ertheilte Instruction vorzüglich aus dem Gesichtspunkte seiner Stellung gegen den Löblichen Stadt Magistrat, und seiner ämtlichen Verpflichtungen gegen die ganze Stadt ausgehend, die eigentliche Geschäfts Verhandlung, die in den Versammlungen der erwählten Bürgerschaft zu beobachten ist, nur nebenbei berührt, wird von Seite der gegenwärtig aus Allerhöchsten Auftrag in dieser Königl. Freystadt wirkenden Königl. Restaurations-Kommissair folgendes angeordnet:

1-tens: Der Vormund führt den Vorsitz in der Versammlung der erwählten Bürgerschaft, und leitet die Berathung. Ihm sind die beyden Senioren zur Seite beygegeben, die ihn bey Krankheits- oder anderen Verhinderungsfällen ersetzen.

2-tens: Jeder Gegenstand, der zur Verhandlung an die Kommunität gewiesen wird, ist durch den Actuär mit der laufenden Zahl bezeichnet, im kurzen Auszug in ein eigenes Exhibiten-Protokoll, welches mit den gewöhnlichen Rubriken versehen werden muss, einzutragen, und der Reihe nach durch den Vormund in Berathung zu nehmen, ausser wo die Dringlichkeit eines Gegenstandes dessen vorzugsweise Verhandlung erheischt.

Der Actuär hat jedesmahl ein kurzgefasstes Verzeichniss von sämmtlichen in die Verhandlung kommenden Gegenständen zu verfertigen, welches vor Beginn der Sitzung in dem Sitzungs Zimmer der erwählten Bürgerschaft bereits vorhanden seyn muss, damit es durch ein jedes Mitglied der erwählten Bürgerschaft gemächlich, und bey Zeiten eingesehen werden könne. Uibrigens bleibt es dem Vormunde unbenommen in aussergewöhnlichen Fällen die Gegenstände der Verhandlungen, welche von grösserer Wichtigkeit sind, auf der Rückseite der Einladungskarte bezeichnen zu lassen, theils damit recht viele Mitglieder sich versammeln, theils damit jeder, der dazu sprechen will, sich gehörig vorbereiten könne.

3-tens. Über sämmtliche zur Berathung gekommene Gegenstände führt der Actuär das Sitzungs Protokoll, mit dessen Verlesung die nächst folgende Sitzung eröffnet wird.

4-tens. Die in der vorigen Sitzung vollkommen erledigten Gegenstände unterliegen keiner neuen Berathung mehr, ausser in jenem Fall, wenn ein neuer Umstand sich dazwischen ereignet hätte, der eine wesentliche Veränderung nothwendig mit sich brächte.

5-tens. Wann die Verlesung des Protokolles der vorgehenden Sitzung vollendet ist, trägt der Vormund, oder dessen stellvertretender Senior den der Reihe nach folgenden Gegenstand vor, und fügt die Beweggründe, welche dafür, oder dagegen streiten bey, ohne jedoch seine Meinung in voraus auszusprechen.

6-tens. Hierauf hat jedes anwesende Mitglied der Kommunität, das über den vorliegenden Gegenstand sprechen will, nach der Reihe wie es aufsteht, und dadurch seine Absicht zu reden kund giebt, seine Meinung zwar frey, und offen nach besten Wissen und Gewissen, aber auch mit Ruhe, und Anstand, und ohne allen Persönlichkeiten, oder zur Sache nicht gehörigen Abschweifungen, vorzubringen, wobey es bis zu Ende von allen andern ruhig angehört, und nicht unterbrochen werden soll.

7-tens. Wofern wider alles Erwarten irgend Jemand sich Anzüglichkeiten erlauben oder in zum vorliegenden Gegenstand durchaus nicht gehörige Weitläuffigkeiten sich verlieren sollte, ist diesem durch den Vormund mit aller Ruhe zurecht zu weisen, oder auf die vorliegende Frage zurückzuführen.

8-tens. Steht Niemand mehr auf, der sprechen wünschte, und hat der Vormund dann seine Meinung auch ausgesprochen, ist die Berathung als geschlossen zu betrachten. wobey der Vormund den Beschluss der Mehrheit als jenen der Kommunität zu Protokoll erklärt. Sollte die Mehrheit auf keine andere Weise erkannt werden können ist zur Stimmensammlung aller Anwesenden zu schreiten. Sollten aber die Stimmen mit Einschluss des Vormundes ganz gleich seyn, so entscheidet der Beytritt des Vormundes, oder seines stellvertretenden Seniors,

dessen Stimme jedoch nur in diesem einzigen Fall doppel gezählt wird.

9-tens. Der Beschluss der Mehrheit ist stets als jener der Kommunität zu betrachten, und es muss sich die Minderheit denselben fügen. Es steht jedoch jedem einzelnen mit einem ähnlichen Beschluss nicht einverstandenen Mitglied frey, sich zu erklären dass es ein Votum Separatum einlegen wolle. Dieses ist vom demselben zu Hause schriftlich zu verfassen, und entweder dem Vormund einzuschicken, oder bey der nächsten Kommunitäts-Sitzung, wo dieser Gegenstand laut Protokoll neuerdings in Erinnerung gebracht, und die Expedition verlesen wird, einzureichen, worauf es, ohne jedoch vorgelesen zu werden, der Kommunitäts-Erklärung beygeschlossen, und an den Löbl. Magistrat, sammt jenem befördert werden muss. Es kann dieses Votum Separatum auch von mehreren Mitgliedern unterfertigt werden, allein nur von jenen, die bey der Beschlussnahme gegenwärtig in der Minderheit verblieben, und sich ihre Meinungs Verschiedenheit auf diesem Wege zu erklären vorbehalten haben. Ist aber einmal ein Beschluss in gehörige Form gebracht, und an den Löbl. Magistrat abgegeben, wird dagegen kein Votum Separatum angenommen.

10-tens. Bey Gegenständen, die früher durch Kommissionen erörtert werden müssen, bevor sie zu einem Schluss der Kommunität geeignet sind, sollen ausser dem Vormund, und einem in wichtigen Fällen aber beyden Senioren die Mitglieder derselben durch die Kommunität selbst mit Stimmenmerheit gewählt werden, wobey auf solche vorzüglich Rücksicht zu nehmen ist, die vermöge ihres Geschäftes oder Gewerbes über den fräglichen Gegenstand urtheilen können, dabey aber keineswegs ein persönliches oder sächliches Interesse haben.

11-tens. Der umständliche Bericht dieser Kommissionen kömmt dann so, wie jeder andere der Kommunität zugewiesen, oder ihr vortragene Gegenstand in voller Versammlung zur Berathung und Beschlussnahme, und leidet keinerlei Ausnahme von der gewöhnlichen, so eben festgestellten Geschäffts Verhandlung.

12-tens. Alle Berichte oder Eingaben an den Löbl. Magis-

trat, die im Namen der Kommunität verfast sind, unterschreibt der Vormund, ein Senior und eines der gegenwärtigen Mitglieder der Wahlbürgerschaft, nach der Ordnung seiner Wahl, bis die Reihe ganz durchgegangen ist.

13-tens Sind von dem Löbl. Magistrat persönliche Aufträge an die Kommunität zu ertheilen, oder von derselben derley Berichte zu erstatten, oder auch selbe durch ihre Repräsentanten in die Magistrats-Sitzung zu berufen so ist der Bericht hierüber in der nächsten Kommunitäts Sitzung ebenso, wie jeder andere Gegenstand zu Protokoll zu nehmen, und sofern er eine weitere Verhandlung erfordern solle, der allgemeinen Vorschrift gemäss damit zu verfahren.

14-tens. Der Kommunitäts Actuär hat die Protokolle auf das genaueste, und sorgfältigste zu führen, die vorliegenden Eingaben, sowie sie ihm zugewiesen sind, vorzutragen, der Verhandlungen mit Aufmerksamkeit zu folgen, dabey die vorzüglichsten Motive kurz anzumerken sowie sämmtliche schriftliche Aufsätze treu nach dem Beschlusse der Mehrheit zu verfertigen

15-tens Sämmtlichen Kommunitäts Mitgliedern die an den Berathungen Theil nehmen, wird auf das angelegenste und dringendste anempfohlen, ein strenges Stillschweigen über das, was im Berathungs-Zimmer vorgeht, zu beobachten, da es sich im entgegengesetzten Fall leicht ergeben kann, dass Jemand in Person, oder seinen Geschäften gekränkt, und in Nachtheil gebracht. Dadurch aber die Freiheit, und Unbefangenheit der Meinungen zum Schaden des Gemeinwohles beschränkt werde. Dasselbe wird dem Kommunitäts-Actuär als unverbrüchliche Pflicht strengstens aufgetragen, und er für die, aus deren überwiesenen Übertrettung Jemand betreffenden nachtheiligen Folgen verantwortlich gemacht.

16-tens. Es ist zwar wünschenswerth, und auch von dem löblichen mehrfach erwiesenen Eifer der Ehrsamen Wahlbürgerschaft zu erwarten, dass selbe den ihr angesagten Versammlungen in gröstmöglicher Zahl beywohnen werde; allein da es sich doch öfters ereignet hat, dass nur eine geringe Anzahl Mitglieder zusammen kamen, und die von selben gefassten

Beschlüsse hinterher manchen Ausstellungen, und Einwendungen, als wären sie nicht der Ausdruck der Gesinnungen der Kommunität, ausgesetzt waren: so wird hiemit festgestellt, dass in jedem Fall, zur gültigen Beschlussnahme wenigstens ein Drittheil der lebenden Mitglieder der erwählten Bürgerschaft vorhanden und bis zur Schlussfassung, so wie auch bey der Abstimmung gegenwärtig seyn müssen.

Pest, den 10-ten September 1836.

Seeber, m. p.
Consul.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

ADALÉKOK

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS

TÖRTÉNETÉHEZ

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

ADALÉKOK

BUDAPEST SZÉKES FŐVÁROS TÖRTÉNETÉHEZ

MÁSODIK KÖTET

IRTA

SCHMALL LAJOS

BUDAPFST SZÉKES FŐVÁROS NYUG. ALLEVÉLTARNOKA.

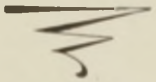

BUDAPEST

A SZÉKES FŐVÁROS KIADÁSA

1899

www.terc.hu

Építészettörténeti
Könyvtár

11,558/2

www.terc.hu

FOGLALAT.

		Lap.
I.	Mosel Antal János, Pestváros szindikusa	1
II.	1. A pesti külvárosok alapitása	7
	2. A város majorja	14
	3. A szent Rókus és a szent Rozália kápolnája és a Rókusról nevezett kórház	18
III.	Lennersbergi Lenner János, Pestváros birája	31
IV.	A pesti polgármesteri állás szervezése	39
V.	Hülff M. Bálint, Pest város birája és polgármestere	49
VI.	A Széchenyi-sétatér története	57
VII.	1. A Károly-kaszárnya	67
	2. A Károly-köruti régi temető	75
VIII.	Mátyás király pesti kertje	81
IX.	IV. Béla király Arany-Bullája	93
X.	A Városliget története	107
XI.	A pesti csatárok	123
XII.	Kenéz, máskép Zeuch András pesti biró sirköve	145
XIII.	A budapesti »Szentháromsághoz« nevű városi patika története	155
XIV.	Budavárosa 1688-ban és 1714-ben	199
XV.	Budai állapotok a múlt században	233
XVI.	1. A budai czéllövő-egyesület	251
	2. A Szent-János kórház	257
XVII.	A budavárosi külső tanács és választó, illetve választott polgárság tagjainak névsora	265
XVIII.	Budaváros tisztviselői és egyéb alkalmazottjai	281
XIX.	Oklevéltár	345
	Igazitások és pótlások	380

www.terc.hu

www.terc.hu

I.

MOSEL ANTAL JÁNOS, PESTVÁROS SZINDIKUSA.

www.terc.hu

I.

Mosel Antal János, Pest város szindikusa. 1692—1721.

Pest város történetében páratlanul kimagasló alak muszili Mosel Antal János, 1692—1721-ig Pestváros szindikusa. Születési évéről és ifjukori életéről mit sem tudunk. A nagyérdemű tisztviselő, a ki a tanács és a polgárság teljes bizodalmát birta s a kinek a város érdekében legönzéstelenebb módon tanusitott működéséről a tanácsülési jegyzőkönyvek többször megemlékeznek, a hajdani mainzi érsekség Rheingau kerületének Eltville városából származott. Pestre 1692-ben jött, a hol a polgárjogot deczember hó 30-án szerezte meg, de már április hó 1-től fogva mint jegyző, vagyis: Stadtschreiber szolgálta a várost, mely állásra a tanács 150 frt évi fizetéssel fogadta meg. Fizetését 1694. évi január hó 2-án 225 frtra, 1699. évi márczius hó 21-én pedig mint szindikusnak 500 frtra — az akkori korban hallatlan összegre — emelték, még pedig oly időben, a mikor a városnak még majdnem semmi jövedelme sem volt, s a városi kiadásokat egyedül a csekély számú polgárság vala kénytelen viselni. Fizetésén kivül mellékjárulékai a törvényes jegyzői díjakból állottak s mint tanácstag — mert a tanácsban üléssel és szavazati joggal birt s rangfokozatban a második helyet foglalta el, tehát mindjárt a város birája után következett — osztozkodott a birságpénzekből és egyéb, a tanács-

www.terc.hu

tagokat megilletett díjakból befolyt akczidencziákban, a városházában pedig szabad lakása volt.

Buda-Pest visszavívása után a város első jegyzőjének tulajdonképpen Mosel nevezhető meg, a mennyiben elődje Kayser Arnold János nem számítható a jegyzők közé, mert 1688-ban tanácsosnak lévén kinevezve, csak ideiglenesen vitte a jegyzői tisztet; az ideiglenes állapot azonban Mosel megfogadásáig tartott, a miből azt lehet következtetni, hogy erre az állásra Pest városában akkor még nem volt alkalmas férfiú található, s Mosel is, mindenesetre a tanács meghivására jött Pestre, a hol a Németországból bevándorolt polgárok között bizonnyal voltak ismerősei, a kik a tanácsnak ajánlhatták.

Nagy fizetését tekintve, ennek okát abban kereshetjük, hogy életének minden perczét a városnak szentelte, a ki egy személyben tanácstag, jegyző, irodaigazgató, levéltáros, telekhivatali igazgató és szindikusi czímmel a város ügyvivője, vagyis ügyésze volt. Bokros érdemeket szerzett a telekkönyvek és a levéltár rendszeres megalapitása körül, mely utóbbit rendszere szerint 1847-ig kezelték, a mikor tudatlanságból rendszerét felforgatva, egy minden kritikán aluli levéltárnak vetették meg alapját.

A társadalmi műveltség szinvonalán állott férfiú jogtudományos képzettségével nemcsak hogy a tanácsot meghóditotta, hanem következetes magatartásával, önálló nézeteinek érvényt is tudott szerezni. Nélküle el nem intéztek semmi fontos ügyet, s ha a város ügyeiben távol volt — a mi nagyon sokszor megtörtént — inkább megvárták hazajövetelét, hogysem baklövések esetén szemrehányásainak tegyék ki magukat. Értelmiségénél fogva, mint a tanács gondolkozó tagja, tulajdonképpen ő vitte a város ügyeit, s a midőn szolgálatának egész ideje alatt a város javának előmozditásáért egyedül küzdött, a tanács — a kinek bizodalmával soha vissza nem élt — csakis szavazógép volt. Buda városa is, bár volt szindikusa, fontos és kényes ügyekben többször kölcsön kérte Pest városától és küldötte Bécsbe vagy Pozsonyba, ügyeinek szorgalmazására és elintézésére. Részt vett mint a város egyik követe az országgyüléseken, legnagyobb érdeme azonban a privilegium kieszközlése,

melyért állásának elfoglalása után mindjárt megtette a szükséges lépéseket, hogy egyrészt a város régi jogait visszanyerhesse, másrészt pedig, hogy a gyülölt és hatalmával visszaélt budai kamaraigazgatók felsőbbsége alul felszabaduljon; járt a királynál s czéljának elérhetése végett a főméltóságokkal lépett érintkezésbe, osztva a város, vagyis inkább a tanács bőkezűségéből magával vitt vagy utána küldött honorariumokat.

Utolsó működése volt a lennersbergi Lenner János pesti biró ellen sikkasztás, okirathamisitás stb. miatt meginditott fenyitő vizsgálat, minek befejeztét már meg nem érhette, különben máskép végződik, mint a mint csakugyan a tanács gyöngesége vagy egyéb meg nem nevezhető okok miatt végződött. Némi sejtelmei lehettek ezen fenyitő ügynek mikénti befejezéséről; tanuskodik erről az a boszús hang, a mi a jegyzőkönyvből kihallatszik a tanács azon kérdésére, hogy hát tulajdonképpen mennyi is az az elsikkasztott összeg? A tanácsnak, a kinek talán a Lennersberg-féle vagy egyéb felszinre nem hozott visszaélésekben része lehetett, éppen kapóra jött a máskülömben tisztelt és szeretett tagtársuknak betegsége és halála, hogy ezen fenyitő ügyet elsimitsák úgy, a mint ezt lennersbergi Lenner János életrajza alatt ismertetjük.

Mosel egész életét szilárd becsületesség és elveihez való állhatatos ragaszkodás jellemzi, még pedig egy oly korban, a mikor tagtársainak majdnem mindegyike saját érdekét tartotta szem előtt s a tanácstagsági állást — tudva, hogy a hatalom kezükben, Bécs pedig távol van — eszköznek tekintették saját jólétük előmozditására.

A város érdekében fáradhatlan tisztviselő működését 29 évi szolgálat után 1721 évi november hó 27. és 28-dika közti éjjel bekövetkezett halála szakitá félbe s vele együtt megszünt Pest városánál az általa egyedül viselt szindikusi állás. Halála után a tisztségek mindegyikét, a melyeket egymaga képes volt ellátni, más-más személyre ruházták akként, hogy a jegyzői állásra Partl Antal Gáspárt, a volt városi ágenst választották meg, az ügyészi teendőket pedig Grassalkovics Antal az udvari kamarának későbbi elülülője vállalta el. A telekhivatali igaz-

gató állást, melyről Mosel betegeskedése miatt még 1719-ben lemondott volt, Buda (Wuda) Miksa kamarás nyerte el.

Mosel Antal Jánost a belvárosi templomban helyezték örök nyugalomra. Mellette fekszik az 1752. évi február hó 20-án elhunyt özvegye Sauttermeister Katalin, Sauttermeister Ferencz József, Pest város birájának testvére.*

Mosel halála után a tanács hálájával adózott a rákosi majorjába visszavonult özvegynek, a kinek a törvényes halotti negyeden felül férjének még két évi fizetését szavazta meg, és özvegysége tartamára a porczió fizetése és a katonák elszállásolása alul házát felmentette; a hol pedig a tanács pártfogására és támogatására volt szüksége, mindenkor és mindenben segédkezet nyujtott.

Gyermekei közül a kegyesrendiek közé lépett Miksa fiának bölcsészeti tételei kiadására a tanács 1727. évi ápril hó 18-án 50 frtot adott. József fia a város szolgálatába lépve, Pest városának első polgármestere lett. Ferencz fia szintén mint járuló szolgálta a várost, kicsapongó életmódja miatt azonban állását — melyet amúgy is csak atyjának érdemeire való tekintetből nyert el — elhagyni volt kénytelen. Egyik leánya a pesti Klariszszák kolostorában tette le szűzességi fogadalmát, másik leányát pedig Fischerall Ferencz pesti polgár vette nőül.

Van-e még Mosel Antal Jánosnak Budapesten ivadéka? ez nagyon is kérdéses. Unokája, t. i. a polgármesternek hasonnevű József fia 1792-ben a város ügyésze volt s mint főügyész 1803-ban halt el; de hogy a 30-as években Pesten lakott volt Mosel György nevű állami tisztviselő szintén tagja-e a várost szolgálta Mosel családnak, ezt nem tudtuk megállapitani.

---

* A belvárosi templom, különösen kriptája, a régi tanács temetkezési helye; itt nyugosznak a többek közt: Proberger Jakab biró, Breán Móricz és Szunyogh Imre tanácsosok stb. A templom netáni lebontása esetén jó lesz erre ügyelni.

II.

A PESTI KÜLVÁROSOK ALAPITÁSA.

A VÁROS MAJORJA.

A szent Rókus és szent Rozália kápolnája és a Rókusról nevezett kórház.

www.terc.hu

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

II.

A pesti külvárosok alapitása.

1.

Buda visszafoglalása után, Buda-Pest első telepitői mesteremberek voltak. Mig Buda polgárai a természetadta hegyeket szőllővel ültették be, a pestiek mesterségük mellett a mezőgazdaságot űzték.* A keresztény és török vérrel áztatott sik terület, melyen az eke számos éven át barázdákat nem hasogatott, nemcsak a letelepedett polgárok marhái részére kinálkozott jó legelőül, de a csekély számú polgárságnak elegendő kenyeret is adott. A föld szabad rendelkezésre állott, bért sem kellett fizetni, hisz a nagy terület a polgárság közös tulajdona volt, csak szántani és vetni kellett, hogy isten áldásában részesüljenek. Minthogy pedig a mezőgazdaság részére majorsági épületek kellettek, erre a czélra azonban a Belváros szűk utczái közé beékelt kis telkek alkalmatlanok voltak, tehát a bástyán

* Hogy Pest város polgárai mezőgazdasággal is foglalkoztak, ezt eléggé bizonyitják egyéb adatok mellett a tanácsnak majdnem minden évben meg-megújuló intézkedései, melyekkel az aratók, kaszálók és egyéb mezei munkások béreit szabályozza, igy például:

1696-ben ebéddel együtt a bér volt: 1 aratónak 7 garas, 1 kévevetőnek 5 garas, 1 férfi-napszámosnak 5 garas, 1 asszonynak 4 garas.

1731-ben ebéd nélkül: 1 kaszálónak, aratónak vagy kévekötőnek 18 kr., 1 kazalrakónak 15 kr., 1 petrenczésnek 14 kr., 1 asszonynak az aratásnál 15 kr., 1 asszonynak a réti munkánál 10 kr.

www.terc.hu

kivül, ott. a hol legczélszerűbbnek találták, a tanács engedelmével a kiválasztott területet birtokba vették s ennek egy részét gyümölcsös- és konyhakertnek használták, másik részén pedig jószágaik számára majorsági épületeket emeltek.* Már a város újjászületésének első éveiben, a bástyán kivül szétszórva, hasonlóan az alföldi városok tanyáihoz, majorok emelkedtek, közbe-közbe kertekkel, ezeken pedig kerti házakkal, a melyekkel a később épült külvárosoknak alapja volt letéve. A külvárosok kiépitésével a majorok lassanként pusztúltak s ma már csupán a Ferencz- és Józsefvárosban találunk néhányat, de ezek napjai is meg vannak számlálva.

Külvárosaink nem egy-egy generáczió alkotásai. Kiépitésük sok időbe került, alapja azonban mindegyiknek már a mult század első éveiben le volt téve. Több polgár és lakos 1699 évi április hó 28-án kérte egy külváros megalapitását; a tanács előbb az új városrész helyét kivánta megállapitani, fel is irt e végett a budai kamara-igazgatósághoz, de úgy látszik a hely kijelölése tekintetében mit sem határoztak, mert 1700 után a telkek kiosztását a szélrózsa minden irányában találjuk feljegyezve. Ha egy helyre irányozzák az épitkezést, egyik-másik városrész előbb kiépül, igy lassan ment előre, egyik hamarább mint a másik, mert mindegyiknek fejlődése más-más tényezőtől függött.

A városrészek fejlődésével a Terézváros és a Józsefváros tűnt ki. Elsőnek egyik sem mondható, mindegyik egyszerre

* 1748-ig a majorok jól megszaporodhattak, mert a tanács ez évi január hó 10-én kelt végzésével Landmüntzer Gáspár polgárnak és városi tisztviselőnek kérelmét, hogy a Lipótvárosban a vásártér (ma: Gizella-tér, József-tér és Erzsébet-tér egy része) környékén majorsági czélra telket adományozzon, a következő szavakkal utasitá el:

»Wann mann Einen jeden Burger Mayerhofplatz geben wolte, so müsste mann bey der Stadt mehr grundt haben, den sonsten mit der Zeith das ganze Territorium als lauter Mayerhof zu untergang der Contribuenten bestunde, dahero sowohl dessentwegen, als auch dass mann den Jahrmarktplatz nicht noch mehr einschrenken kann, hat dass Supplicanten Begehren umsoweniger statt, als ohne diesen genug Mayerhof zu verkauffen sindt, mithin Er Supplicant leicht einen Kauflich bekommen kann.«

fejlődött s bár a Józsefváros a külvárosok alapitásának első éveiben előnyben volt a Terézvárossal szemben, terjeszkedését idővel mégis nagyon hátráltatta a város majorja és a mellette volt városi téglavető, a Rókus-mező, valamint a magántulajdonosoknak, úgymint Grassalkovicsnak, Sándornak, Batthyányinak és másoknak nagyobb területet elfoglalt majorsági telkei. Az új városrész 1733 évi január hó 5-én kapta első elüljáróját Pindter Mátyás téglás-mester személyében, a kinek hatásköre azonban egyedül a rend fentartására terjedt ki.* 1735. évi márczius hó 4-én a tanács egy mészárszéket engedélyez és 1736-ban már a külvárosi bíróságot találjuk szervezve. 1753. évi május hó 22-dike után részesülnek e két városrész biráinak mindegyike évi 12 forint és a négy esküdt évi 6—6 forint fizetésben.

A külvárosi bíróságok szervezete, valamint kiegészitése, alapjában ugyanazonos volt a tanács szervezetével és választási módjával. A külvárosi bíróság foglalkozott a kisebb peres ügyekkel, a hagyatékok felvételével, gyakorolta a rendbirságolást, felügyelt a rendre és végrehajtotta a tanács utasitásait. A tanácsi tisztújitás után legkésőbb egy hó mulva az albiróságok megújitása is végre volt hajtandó, mely aktusra azonban nem a királyi biztos, hanem egy-egy tanácsos, mint tanácsi biztos, jelent meg. A választási jogot a külvárosi

* Tan. ü. jkv. 1733 január 5-ről:

»Demnach der neu gebaute grund ausser denen Stadtzüegl-Ofen nunmehro zimblich mit Insassen bewohnt ist, welche, weillen die zu weith von der Statt entfernet, mithin eine besondere einrichtung vndt obsicht vonnöthen haben, damit Sie in gehörige ordnung vndt gebührender Zucht erhalten werden, so ist der Mathias Pindter Stadt-zieglmaister als possessionirter Burger zu einen Vorsteher derselben gemeinde resolvirt, vndt ernennt, deme folgendes Decret unter dem Stadt Insigl auszufertigen ist.«

A jegyzőkönyv többes számban téglavetőket emlit s csakugyan a városnak két téglavetője volt, s p. egy a Józsefvárosban s egy a Terézvárosban. Hogy az elüljárót a tanács melyik városrész részére nevezte ki? ez meg nem állapitható, bár a végzésből azt lehetne következtetni, hogy a távolabbi Terézváros részére; mégis, minthogy a két külvárost akkor egynek tekintették s később különböztették meg az »alsó« és »felső« jelzéssel, valószinű, hogy az elüljáró felügyelete mind a két városrészre kiterjedt.

házbirtokosok nemcsak személyesen és élő szóval, hanem a tanácsi választási eljárástól eltérően másokkal is, még pedig irásbeli meghatalmazás útján gyakorolhatták. Az esküdtek az illető külvárosi házbirtokosok közül a tanácsi biztos kijelölésére élethossziglanra voltak választva, a kik közül a választók a birót választhatták, a kinek mandátuma a tanácsi tisztújitásig tartott.

A külvárosokat alapitásuk első éveiben név szerint nem ismerték, elnevezésükről nem is gondoskodtak. A Terézvárost megkülömböztetésül az alsó — vagyis a mai Józsefvárostól »Felső külváros«-nak, a Józsefvárost ellenben »Alsó külváros«-nak, később pedig »Lerchenfeld-Vorstadt«=Pacsirtamező-külváros«-nak nevezték. A Józsefváros régi nevét az Ötpacsirta-utcza tartotta fenn mindaddig, mig ez is nevét változtatta, mely utcza hajdan »Pacsirtamező-utcza« elnevezés alatt volt ismeretes.

A Józsefvárosnak nevet adott volt »Pacsirtamező« a Kerepesi-út mindkét oldalán terült el. A »Józsefváros« elnevezéssel az itteni terület régi nevét elveszitette, átvette azonban a Kerepesi-út baloldali része, t. i. a Gyár-utczán túli terület, melyet a jelen század 30—40-es éveiben, minekutána az épitkezés itt is nagyobb mértékben megindult, szintén »Lerchenfeld-Vorstadt«-nak nevezték. Ezen legújabbi városrésznek elkeresztelését Ferdinand király nevéről mint »Ferdinand-külváros«-t a 40-es években már is hangoztatták, a hivatalos elnevezést azonban az 1848-diki forradalom megakasztván, a Terézvároshoz csatolva, ennek nevét vette fel. A régi Terézváros ma két részre van osztva, nem ugyan a Gyár-utczától, mint történeti határától, hanem a Király-utczától s mig a Kerepesi-út és a Király-utcza közti terület 1882 óta Erzsébet királyné ő Felségének nevét viseli, a Terézváros ettől az időtől fogva csak a Király utczán túli részből áll.

A Terézváros és a Józsefváros, nevét az ottani lakosság kérelmére az épittetni kért templomok patronusától t. i. szent Teréz és szent József nevéről kapta, még pedig a Terézváros 1777. évi november hó 4-én, a Józsefváros 1777. évi november hó 7-én.

Kevésbbé fejlődött az új, vagyis 1790. évi ápril hó 12-én minden okadatolás, sőt felsőbb engedelem kikérése nélkül, de mindenesetre a trónra lépő magyar királynak, II-dik Lipótnak nevéről elkeresztelt »Lipótváros«. Hogy az elkeresztelés Lipót király nevéről történhetett, ezt gyanittatja azon körülmény, hogy az emlitett 1790. évi ápril 12-én tartott tanácsülésen, vagyis ugyanakkor, a mikor a Lipótváros nevet kap, felolvastak egy felsőbb hatósági iratot, a melylyel II. Lipót király koronázó napját tudatják a várossal. A mint hátramaradt a Lipótváros, éppen úgy nem mehetett előbbre a kecskeméti kapun kivül fekvő és 1792. évi deczember hó 4-én megadott legfelsőbb engedelemmel I. Ferencz király nevéről »Ferenczváros«-nak elnevezett városrész. Úgy a Lipótváros, valamint a Ferenczváros gyorsabb fejlődése az államtól adott adókedvezmények következtében a mult század utolsó évtizedére esik. A Lipótvárost Hild József pesti műépitő terve szerint József nádor teljesen átalakitotta, s ma a székes fővárosnak egyik legszebb és legrendezettebb városrésze *

A Lipótváros fejlődését nagyon hátráltatta az, hogy területe mocsáros volt; másrészt pedig az Új-Bécs területe iránt a budai apáczákkal a mult század közepéig folyt pernek kétes kimenetele sem igen lehetett kecsegtető esetleg idegen területre épiteni, a miért az ottani épitkezés egyedül a bástya melletti

* Hogy a Lipótváros sem volt a múlt század első évtizedeiben teljesen üres terület, és hogy ott is voltak már majorok és kertek, kitűnik a következő 1726. évi november hó 4-én kelt tanácsi végzésből:

»Herr Notarius Partl, der Burgerliche Kupferschmidt Paul Wetz und Kancellist Tobias Kerschbaumer suchen an umb aigenthumbliche Platz von der Stadt.

Ist verwilliget, und zwar für Herrn Notario der Erste oede Acker ober denen Gärthen vor dem Waizner Thor neben der strassen ohnweith des Jahr Markts; der andere dran an aber für den Paul Wetz; vnd weillen der Tobias Kerschbaumer des Sajko seinen Mayerhof Platz an sich erhandelt also: dass Er Ihme darvor 12 fl. 45 kr. zu geben versprochen, so Er Saiko auch bereits empfangen und anbey noch umb ein Wüsen für ihm Bey den Magistrat Sollicitiren wolle, als ist solche applicirt, und geht hiemit an das Stadt Grundbuch die verordnung dem Saiko irgens wo eine Wüsen zu assigniren, denen aigenthumben aber ihre Platz ordentlich auszumessen und die gewöhr Brieff darüber hinaus zu geben.«

részre szoritkozott. A per, mely Új-Bécs területét Pest városának itélte, mitsem változtatott már, mert az időközben rendezettebb viszonyok közé jutott Terézváros és Józsefváros az épitőkre továbbra is nagyobb vonzóerőt gyakoroltak. Ez az utóbbi körülmény okozhatta a Ferenczváros hátramaradását is, a mihez hozzájárult még a polgárságnak a külső városrészek terjeszkedése ellen irányult akadékoskodásai, a minek végre az volt a következése, hogy a tanács a telkek kiosztását a választott polgárság kivánatára megszüntette.

A választott polgárság ugyanis a városrészek terjeszkedését kancsesal szemmel nézte. Szálka volt szemében a külvárosi lakosság marhatartása s minthogy a külvárosok gyarapodásával az élő jószágok száma is szaporodott, a legelő kevesebb lett. Máskülömben is a külvárosok a polgárságnak terhére voltak. 1755 előtt a külvárosiak polgárjogot nem kaptak, azután is egy ideig csak kivételesen és azzal a megszoritással, hogy bort nem volt szabad kimérni; már pedig bormérés nélkül a polgárjogot nem igen kérték. A polgárdij is nagyra volt szabva. Mig a belvárosiak 6, illetve 12 frtot fizettek, a külvárosiak az 1768. évi február hó 13-án kelt határozattal 32 frt fizetésére voltak kötelezve, mely összegből — minthogy az ottani lakosság is részesült a kórház jótéteményeiben — 20 frt a kórház javára esett. A külvárosiak a szó szoros értelmébn zsellérek voltak. Mint nem polgárok fizették ugyan az országos adót és a városnak robotoltak, de a városi kiadásokhoz egy krajczárral sem járultak hozzá * Egyedüli terhük volt kisbiráik csizmáinak beszer-

* A tanácsülési jegyzőkönyv 1740 deczember 12-ről azt mondja:

»Item ist die Ehrsame Burgerschaft begehren, das weillen die Vorstädler kein quartier oder andere onera tragen, dass sie wenigstens vor die gemein gratis arbeiten sollen, wo es nöthig ist.

wird bewilliget.«

Ugyanazon ülésből:

»Das grundbuch wird die Vorstädler wexl weiss dazu anhalten, dass sie weg repariren, item andere arbeiten wie ad partem committirt werden, vor die Stadt gratis verrichten sollen.«

Huszonöt év múlva vagyis 1765. évi márczius hó 4-ről a következőket találjuk beiktatva:

»N. N. Richter und geschworne der untern Vorstadt bittet die Obere

zésére a tanácstól 1763. évi január hó 15-én minden házra kirótt öt denár illeték mindaddig, mig a külvárosiak a törzspolgársággal egyenlő jogokban nem részesültek; azaz: mig a polgárjogot minden megszoritás nélkül a külső városrészek házés telektulajdonosaira, valamint a czéhek tagjaira is ki nem terjesztették, a mi József császár uralkodása alatt következett csak be.

A polgárság több izben kérte a telkek kiosztásának megszüntetését; a tanács végre 1736. évi november hó 22-én meg is hajolt a polgárság ezen kivánata előtt. A külvárosok terjeszkedését azonban sem a polgárság, sem a tanács már meg nem akadályozhatta. Városi, állami tisztviselők, protegált személyek azután is kaptak ingyen telket s ha házaikat felépitették, azon polgári nyereséggel túl adtak, hogy más-más ürügy alatt ujra telket kérjenek s igy ezzel is, habár lassan a városrészek terjeszkedéséhez hozzájáruljanak. De a szorult pénzügyi kalamitásokkal küzdő város is kényszerülve volt a már szükségessé vált középületek emelésére és egyéb beruházásokra új jövedelemforrást keresni, a mit a telkek eladásával meg is talált. A polgárság legelője ugyan kevesbedett, a város jövedelme azonban nemcsak évről-évre fokozódott, úgyannyira, hogy az 1793-diki zárószámadásban 155.629 frt $45^{7}/_{10}$ krból állott bevétele között telekeladás czimén 98,981 frt $12^{6}/_{10}$ kr. fordul elő, hanem a tanács a telkek tuladásával a városrészek kiépitését előmozditva, az utókornak egy óriási adóalapot teremtett.

Vorstadt auch zum robotten anzuhalten, damit sie Obere Vorstädler mit ihnen supplicanten gleich, und einig Last in allen Vorfallenheiten bestreitten sollen.

Auch die Obere Vorstädler müssen robotten gleich wie sie heünt auch robotten.«

* A zárószámadást lásd az oklevéltárban 4. sz. alatt.

2.

A város majorja.

A választott polgárságnak, az 1741. évi április 14-diki tanácsülésen tárgyalt és a külvárosok terjeszkedése ellen irányult panaszos beadványa szerint a külső városrészekben 1741-ig már is 230-nál több ház állott. A házak szaporodásával szaporodott a lakosság száma is s minthogy minden polgár, sőt a külvárosi lakosság is tartott marhát, a futóhomokos terület megtermékenyitésével pedig senki sem törődött, az évről-évre szaporodó jószág számára a legelőterület mindig kisebb és kisebb térre szorult. A legelői kalamitás ugyan nem újabb keletű, ez már korábban is meg volt, csakhogy a tanács, hogy a polgárság aggályait eloszlassa, kénytelenségből legelői czélra kibérelte a szent-lőrinczi, gubacsi és szent-péteri pusztákat. De, miután a bérletet a szerződés lejártával a tulajdonos Wattay János 1722-ben felmondotta, illetve a bérleti időnek kérelmezett meghosszabbitásához hozzá nem járult, a városnak saját határában kellett legelőről gondoskodni. Jóllehet a tanács még 1696. évi május hó 15-én korlátozta a juhok tartását, sőt 1720. évi október hó 26-án kelt határozatával az addig szabadon gyakorolt szántást is betiltotta a Törökőri-dülő kivételével, hogy legelőterülete nagyobbodjék, mindazonáltal a bérlet felmondása következtében kénytelen volt most már a juhok tartását teljesen megszüntetni, a sertéseket lelövés fenyegetésé-

vel a legelőről kitiltani és a tehenek számát is korlátozni.* Nagy veszély fenyegette a város határát 1748-ban a keleti sáskák becsapásával; ezekkel azonban a város bölcs tanácsa könnyebben boldogult, mintsem gondolnánk. Egyszerűen hajtóvadászatot rendelt ellenök. A hajtók mellé a rokkantak kaszárnyájából két dobost kérve segitségül, kihajtatta a város határából.** Hogy a sáskák a dob pergése elül menekültek-e, erről persze hallgat a krónika. Ez az exekuczió két forintjába került a városnak, a mit a két dobos kapott jutalmul.

A városi hatóság, ha nem is foglalkozott mezőgazdasággal, legalább ennek legcsekélyebb nyoma sem található, mégis, hogy a nagy kiterjedésű határt némiképpen kiaknázza, gulyát, ménest, juhokat és sertéseket tartott, és ezek — nem pedig egyedül a polgárság érdekében, vált szükségessé a legelőnek biztositása. Az pedig, hogy Pestváros szolgálatában béresek, csürgazdák és egyéb gazdasági cselédek is állottak, a mezőgazdaság folytatását még nem bizonyithatja. A város a bérelt pusztákon, valamint a város határában a gazdasági mívelésre alkalmas területet felesrész mellett adta ki; már pedig a felesrész betakaritására és felügyeletére, sőt egyéb fuvarozásokra is, béreseket, kocsisokat kellett megfogadnia.

Minthogy tehát a városnak élő jószágai is voltak, kellett, hogy majorja is volt legyen. Volt is, még pedig kettő: az egyiket felső, a másikat alsó majornak nevezték. A felsőnek

---

* A marhák, különösen a juhok tartása a tanács és a polgárság között később is folytonos viszály tárgya volt, mig végre ez is az 1780. évi april 5-én kelt tanácsi határozat szerint a város egyik javadalmává vált. A legelői díj egy juh után 6 dénárra volt szabva, egy tehén után pedig a polgárok 20 denárt, a nem polgárok vagyis a lakosok 40 dénárt fizettek. A legelői díjakat később meglehetősen felemelve a kórházi alapnak engedték át.

** A városnak akkor még nem volt dobosa; a templomi nagydobot pedig más czélra nem használhatván, a hirdetéseket trombitaszó mellett (»mit Trompetenschall«) hozták a közönség tudomására. A trombitások a templomi zenekarhoz tartoztak. A zenekarnak a templomi zene mívelésén kivül az 1726. évi augusztus hó 23-diki tanácsi határozat szerint még kötelessége volt a normanapok kivételével minden nap a városház tornyán déli 11—12 óra közt a közönség szórakoztatására zenélni.

helye biztosan meg nem határozható, csak azt tudjuk, hogy a Terézváros és a Városliget közti területen a városi téglavető mellett állott, az alsó azonban a Józsefvárosban volt, még pedig kerttel és szántófölddel körülvéve; mert kertje is volt a városnak, nem ugyan parkozott sétatér, hanem hasznot hajtó gyümölcsös és már a mult század első éveiben Gartner András városi kertész felügyelete alatt állott. A szántóföldet a város 1715—1717. körül a Rókus-kápolnának ajándékozvan, ez időtől fogva a »Rókus-mező« nevet viselte. A város majorja a Kerepesi-úton a Rókus-kórház mögött volt, mig a kert és szántóföld a Kerepesi-út-, Vas-, Sándor- és Rökk-Szilárd-utczáktól volt határolva A város majorja adta nevét a mögötte fekvő utczának, nevezvén azt először: »Stadtmayerhofgasse«, később »Stadtgut-gasse«, vagyis Városmajor-utczának. A major eltávolitása után az utcza is változtatta nevét és felvette Sándor gróf, illetve akkor még Sándor báró neve után, a kinek ott nagyobb telke, háza és majorja volt, a »Sándor-báró-utcza« (Baron Sándor-gasse) nevet. Az utcza mai neve »Főherczeg-Sándor-utcza.« Az új névhez azonban a köznép nem tudván hozzá szokni, ma is csak »Sándor-báró«-utczának nevezi.*

Mikor épült a város majorja? Erre a kérdésre feleletet nem adhatunk. Jegyzőkönyveink és irataink az épitésről mit sem emlitenek. Már pedig ha városi költségen épül, a kiadásokról a jegyzőkönyvek megemlékeznének, a mint fel vannak jegyezve egyéb kisebb kiadások. Miután ily feljegyzések nincsenek, azt gyanithatjuk, hogy az épület a törökök kiüzése után, habár csak puszta falakkal, már meg volt, és ezt a polgárság állitotta helyre, a mint a Rókus-kápolna is nem a város pénzén, hanem a polgárok közös hozzájárulásával és munkájával épült fel. Volt ugyan a városon kivül egy puszta épület, melynek majorsági czélra való átengedéséért a tanács 1696-ban az udvari kamarához fordult, sőt, hogy kérelmét siker koronázza, a véleményadásra felhivandó volt budai kamara-igazgatónak hat darab aranyat csúsztatott a kezébe. Az udvari kamara

* Az utcza hivatalos neve az utczai táblák szerint csakugyan »Főherczeg Sándor-utcza«, a mi éppen oly rossz mint a »Főherczeg Albrecht-út« elnevezés. Ily germanizálással azt is mondhatnánk »Királynő Erzsébet-út«.

a kért épületet átengedvén, leiratában felemliti, hogy az épület a várostól körülbelül egy negyedórai távolságra fekszik. A távolság egyezik, de, hogy az épület ugyanazonos-e a városmajor épületével, ez meg nem állapitható; de bármiként legyen, annyi bizonyos, hogy a városnak már 1695-ben voltak élő jószágai s legelőször 1695. évi április hó 26-án találjuk feljegyezve Kurzi Pál gulyásnak és Ratz György s. Ratz János csikósoknak megfogadását.

A városi hatóság jószágainak elláthatása végett még néhányszor megpróbálkozott az alagi és gubacsi puszták bérbevételével, de okulva a legelői kalamitásokon, 1763. év után jószágain — a mint már előbb a sertéseken — lassanként túladott s csupán a lakosság gulyája számára és a lótenyésztés emlésére tartott néhány bikát és csődört s ezek is a Városligetben, az időközben ott emelt majorsági épületben, valamint a Józsefvárosban volt második kisebb majorjában, még pedig a Mayer Rókus Mihály városi számvevőtől sikkasztásai miatt lefoglalt és a város tulajdonává vált »Zerge« nevű épületben lettek elhelyezve. A városmajor czélja megszünvén, egy részét eladták, a fenmaradt és használható állapotban volt épületeket pedig kórházi, szegényházi és dologházi czélra átalakitották.

Pest városának ezen »kórház« nevet viselt szégyenfoltját egy 1796-diki okirat szerint, undort gerjesztő piszokfészket lerombolták és helyére az új, vagyis a Rókus-kórházat épitették.

www.terc.hu

3.

A szent Rókus és szent Rozália kápolnája és a Rókusról nevezett kórház.

A 17-dik és 18-dik században dühöngött pestis-járvány Európában már a közönséges betegségek közé tartozott s kisebb-nagyobb mértékben majdnem minden országban kitört; áldozatait azonban nagyobbrészt a közegészségi állapotokat nagyon is sinylő zárt városokban szedte. Magyarországba, a kurucz háborúk nyomora következtében történt átcsapásával Pestet sem kerülvén ki, a tanács az akkori viszonyokhoz képest megtett minden lehetőt a járvány megfékezésére. Elzáratta a kapukat, büntetés terhe alatt megtiltotta a vidéki lakossággal az érintkezést és a pestis-betegek ápolására és gyógyitására Eckhard Boldizsár sebészszel 1710. évi junius hó 10-én szerződést kötött.* Minthogy pedig a járvány kiütése után a budai kis kórház, a hová a pesti betegeket is átvitték, a Budán nagyobb mértékben fellépett járvány következtében annyira megtelt, hogy a pesti betegek már nem voltak befogadhatók, a pesti tanács saját betegeinek elhelyezésére barakkokat emelt és az ápoló személyzetről is gondoskodott.

Az 1711-diki járvány nem lépett fel oly nagy mértékben, a mint eddig hittük; a hagyomány úgy látszik összetéveszti az 1711-diki pestis-járványt az 1739-dikivel. Igaz, hogy a Szervita-kolostorból egynek kivételével mind kihalt, de a személyzet csak hatból állott. Némethy L. »A pesti főtemplom törté-

* Eckhard hivatásának esett áldozatul, elhunyt a barakk-kórházban 1711 augusztus 7-én.

www.terc.hu

nete« czimű munkájában tizenkét halottról emlékezik meg s adatait a mint a * alatti jegyzetéből kivehető, a halottak anyakönyvéből meritette. Némethy adata teljesen megegyezik a tanácsi jegyzőkönyvben foglaltakkal, a mennyiben ez is junius 2-tól augusztus 7-ig csak tizenkét halottat említ. Minthogy pedig Pest város lakossága körülbelül 2700 lélekből állott, a halálozás 0.004%-ra tehető, vagyis a nagy ijedelmet okozott döghalál minden kétszáz lélekből csak egyet-egyet vitt a sirba. Az elhaltakat a jegyzőkönyv a következően sorolja elő, s p.:

az Eimerling-féle házban elhalt:
az ács, ennek felesége, az első legény és egy gyermek = ... 5
a Schuszter-féle házban:
egy rácz leány = ... 1
a Szerviták kolostorában:
két frater és két pater = ... 4
a barakkórházban:
egy fiú és egy férfi = ... 2
Összesen . 12

A két utolsó közül a fiú a Szerviták kolostorából került a barakba, a másik halott pedig a pestis-orvos Eckhard Boldizsár volt.

A járvány lefolyását az ide mellékelt táblázatban mutatjuk ki annak megjegyzésével, hogy a kimutatásba a jegyzőkönyv keltét iktattuk be, minthogy a megbetegedés, illetve elhalálozás idejét nem ismerjük.

A járvány nagyon is enyhén lépett fel s minthogy Pfeffershofen bárónak julius hó 26-án kelt és alább ismertetett levele szerint huszonhét nap óta pestis-betegség nem fordult elő, a polgárság, hogy Isten e csapástól továbbra is megóvja, fogadalmat tett, hogy szent Rókus és szent Rozália tiszteletére kápolnát épit *

* November 1-én azonban a járvány újra kitört a ráczok között s minthogy ezek orvosságot bevenni nem akartak s máskülömben is közöttük a legnagyobb tisztátlanság uralgott, a tanács azt javasolta, hogy a házak felgyujtása után a ráczokat a városból helyezzék ki. Erre azonban nem került a sor, hanem deczember 11-én a tanács a ráczok templomát bezá-

Kimutatás az 1711-diki pestis-járvány lefolyásáról.

Jegyzőkönyv kelte		A lakás megnevezése	Megbetegedett				Meggyógyult				Meghalt				Jegyzet
hó	nap		férfi	nő	gyermek	összesen	férfi	nő	gyermek	összesen	férfi	nő	gyermek	összesen	
junius	2	Eimerling-féle házban	2	1	2	5	—	—	—	—	2	1	2	5	Hogy az elhalálozást utólagosan iktatták a jegyzőkönyv illető tételéhez, kitünik a következőkből: a szerviták megbetegedését junius 3-án jegyzik fel s ugyanakkor emlékeznek meg az elhalálozásról is, holott: junius 3-án elhalt Viktor frater, junius 15-én Valentin frater, junius 19-én Boldizsár páter, junius 22-én Amadeus páter, junius 29-én a fiú. Az utolsó halott Eckhard Boldizsár sebész volt. Megfigyelés alatt 15 személy állott.
»	2	Képfaragó házában	—	1	1	2	—	1	1	2	—	—	—	—	
»	2	Rácz-féle házban	—	1	1	2	—	1	1	2	—	—	—	—	
»	2	Schuszter-féle házban	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	
»	3	Szervita-kolostorban	4	—	1	5	—	—	—	—	4	—	1	5	
»	3	Barakk-kórházban	7	—	—	7	7	—	—	7	—	—	—	—	
»	18	Meg nem nevezett házban . .	1	1	2	4	1	1	2	4	—	—	—	—	
»	20	» » » » . .	2	—	1	3	2	—	1	3	—	—	—	—	
aug.	7	Barakk-kórházban	—	—	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	
»	7	» »	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	
		Összesen . .	17	4	10	31	10	3	6	19	7	1	4	12	

www.terc.hu

Az 1711-ben fellépett pestis-járvány alatt épült barakkok a Kerepesi-út és a város majorja közti szántóföldön állottak s éppen ezen okból jött oda a polgárság fogadalmából szent Rókus és szent Rozália tiszteletére emelt kápolna. A kápolna

---

ratta, a megfertőztetett házakat kiürittette és fertőztelenittette, a ráczok boltjait pedig szintén bezáratta. Nyolcz nap mulva megszünvén a betegség, a boltokat kinyithatták. Ezen idő alatt halálozásról nincsen szó, a miből azt következtethetjük, hogy a ráczok orvosság nélkül is meggyógyultak.

Ez alkalomból megemlitjük, hogy székesfővárosunknak, illetve Pest városának egyik speciálitását, a hajnali harangozást, a monda a pestisjárványra viszi vissza, a mint a Gerlóczy-Dulácska dr. szerkesztette »Budapest és környéke« czimű munka III-dik kötetében foglaltak szerint Thaly Kálmán is, a hajnali harangozást kegyes alapitványokból származtatja, még pedig emlékül arra az órára, a mikor a mult században dühöngött pestisjárvány utolsó áldozatát a sirba vitte volna.

Ezen állitást azonban megczáfolja a székesfőváros levéltárában meglevő 1756-diki kanonika vizitacziő, mely szerint Kayser Sebestyén császári sóhivatali inspektor 1723-ban egy nyolcz mázsás harangot ajándékozott a belvárosi templom tornya számára azzal a kikötéssel, hogy a harang napról-napra, még pedig reggeli és délutáni három órakor megkongattatván, a hivőket három miatyánk és három üdvözlet elmondására buzditsa. Kayser 1753-ban elhalván, tetemét azon torony alapjába helyezték, a hol harangja függ.

A harangozás az egyházfi kötelességéhez tartozott volna, ez alul azonban a toronyban lakott volt zenészek, az úgynevezett »turner«-ek mentették fel, a kiknek a zenemivelésén kivül még kötelességük volt a városban kiütött tüzet a harangok félreverésével jelezni.

A turnerek azonban nemcsak a templom tornyát lakták, hanem az időközben felépült városház tornyát is. Minthogy pedig idővel a templom tornyaiból a turnereket kihelyezték, a harangozási kötelezettség átszármazott a városház tornyában lakó turnerekre, harangozván ezek mindaddig, mig a tűzőri szolgálatban a rendes toronyőrök fel nem váltották. Az 1778-diki tűzrendőri szabályrendelet szerint a városház tornyában éjjel-nappal felváltva három-három őr tartozott szolgálatot tenni, s minthogy ezeknek alkalmazásával a turnereket innen is kitették, a harangozás szokásból a toronyőrökre háramlott, ezekről pedig 1870-ben a tűzoltóság embereire.

Most azonban, midőn a plébánia-épület lebontása következtében a tűzoltóságot kiszállásolták, szükségessé vált a harangozás iránt annál is inkább intézkedni, mert ezen alkalomból felmerült az a kérdés, vajjon a harangozás

alapkövét 1711. évi julius hó 27-én nagy egyházi ünnepély mellett Pfeffershofen János báró táborszernagy és Budavár parancsnoka tette le, az épitést a polgárok összessége, a nagyobbrészt mesteremberekből állott tanácstagokkal együttesen végezte. A buzgalom után itélve, melylyel a munkához hozzáfogtak, a kis kápolna napok múlva már készen állhatott.

Az alapkő letételére Pfefferhofen bárót a tanács a következő levelével kérte meg:

Ihro Excellenz
Hoch vnd Wohlgebohrner Freyherr
Gnädig-Hochgebiethender Herr Herr General
Feldzeügmeister.

Wie Euer Excellenz vnserem Herrn Statt-Pfarrer jüngstens gnädig zu andtworten geruhet haben, wir mit grösster consolation vernohmen, dass Ew. Excellenz bey dem von Einer allhiesigen gemeinde denen Heyl. Rocho vndt Rosalie zu Ehren auff zu Erbauen verlobtes Capellerl auff dasbey dero vor vnss gethane unterthänige ansuchen den Ersten Stein zu legen, so fern keine Hinderung anders sein werdte, in gnädigen zuesagen wolle. Wann dann auf nechsten Montag also den 27-ten dieses der Tag hierzu bestimbt. Als kommen nochmahlen Ew. Excellent umb die grosse gnadt zu bitten, so geruhen möchte mit dero hohen Praesens in legung des Ersten Steines, uns gnädig getröst zu machen vndt zu erscheinen, einer gnädigen antwortt getröstlich lebende verharren

Euer Excellenz

Pest den 25-ten July 1711.

Vnterth. gehorsambste N. Richter vndt
Rath der königl. Freystatt Pest.

---

kinek kötelességéhez tartozik? Romeiser, a nemrég elhúnyt plébános ugyanis a harangozást megtagadta. E tekintetben tehát a székesfővárosi hatóság 1894. évi október hó 25-én kelt 43.874/94. sz. végzésével kimondotta, hogy a harangozás nem a kegyurat, hanem az egyházat illeti, minélfogva felhivta a belvárosi plébánost, hogy a harangozásra az egyházfit utasitsa.

Pfefferhofen báró a megkeresésre a következő felelettel válaszolt:

N. N.

Wohl Edl, vndt Wohlweiser

Stadt Magistrat.

Sonders viel geehrte Herren. Es ist nicht ohne, dass neulich der aldortige Herr Statt Pfarrer mir erindert; was gestalten die aldortige Communitet die leydige Seuch abzuwenden, zu Ehren deren Heil. Rocho vndt Rosalie ein gelibt abgeleget, vndt mich den ersten Stein dabey zu legen ersucht. Wie wohlen ich auch morgen andere Hochwichtige Sachen vorzunehmen habe, nichts desto weniger werde mich doch morgen fruhe zu gedachten Ende aldorthen einfinden. Indesen wünsche, weillen Heünt schon der 27-te Tag, dass sich aldorthen nichts contagioses enteussert damit gott der allmächtige durch gedachter Heyl. vorbitt die Statt Pest noch verner von diesem übel gnadiglich behütten möchte. Womit verbleibe

Eines Wohl Edl, vndt Wohlweisen Statt Magistrats

Dinst- vndt Freundwilliger

Freyherr v. Pfefferhofen m. p.

Ofen den 26-ten July 1711.

A kápolna felszentelése után Ágost Keresztély szász herczeg és biboros-érsek bucsut engedélyezett, a város pedig a kápolna javadalmazására ötven mérő gabonát termő és az 1797. évi felmérés szerint 24.170 négyszögölet magában foglaló szántóföldet adott, melyet a belvárosi plébános a kanonika vizitáczió értelmében évi 20 frtért bérben birt. A szántóföld egyike a kápolna mellett volt és a »Rókus-mező« nevet viselte, a másik pedig az Üllei-út és Illés-utcza közt feküdt oly formán, hogy ezt

a területet ma a Ludovika-utcza metszi két részre.* A jobboldali rész az Illés-kuttal Orczy báró birtokába ment át, mig a baloldali rész a füvészkertnek körülbelül felét teszi. A füvészkerti részen az Illés- és Ludovika-utcza sarkán a Rókus-kórház juhakla állott, még 1790-ben 400 db. juhállománynyal.

A kápolna mellé később remeteség jött s mint fiók-plébánia a belvárosi plébániához csatolva a terézvárosiaknak templomúl szolgált (a józsefvárosiak a kálváriát használták), azonban a terézvárosi templom felépitése után, a józsefvárosi plébános gondozása alá jutott. 1739-ben a kápolnát nagyobbitották és torony épült reá, kettő volt ugyan tervezve, hogy mindkét szentnek legyen tornya, de, a költség nem futotta ki. 1784-ben a kápolna mellé 75 betegre szolgáló kórház épült, melylyel a mai Rókus-kórház épületének alapja volt letéve.

A Rókus-kórház épülete — a mint meg is látszik rajta — nem emlitve a többszöri kisebb átalakitásokat, négy izbeni toldozás-foltozás alkotása. Alapja az 1784-diki épület, 1797-ben kiépitették 207 betegre, 1840-ben 400 betegre; 1860-ban épült a Flór-utczai rész és végre 1870-ben a halottasház és a bonczoló terem.

A kórház első kiépitését királyi parancsra 1796-ban kezdették meg és 1797-ben Kardetter Tamás műépitő 31.376 frt 21 kr. költséggel befejezte. Az épitési költségeket a kórházi

* A Rókus- és Rozália-kápolna tulajdonához tartozott két szántóföld kétszeri adományból származott; az első adományról nincsen adatunk, a a másodikat azonban az 1719. évi május hó 26-án kelt tanácsi határozat bizonyitja, a melyben hivatkozás történik az első adományozásra. A határozat azt mondja:

»Josef Setzer Schulmeister in nahmen der H. Jungfrau Rosalia für ngebettene conferrirung eines Ackers betreffend.

Es ist gleich wie den H. Rochus zu Ehren vor einigen Jahren als gleichfals in dieses gesuch mit dem bemelten vnd anliegenden acker vor die H. Rosalie die Verwilligung.«

Némethy Lajos, többször emlitett munkájában megemlékezik erről az adományozásról, azonban a »bemelten und anliegenden« szavakból azt értette, mintha szent Rozália földjét a Rókus-mező mellett kapta volna. A Rozália-földje az Üllői-úton feküdt és az emlitett szavak alatt a »megjelelt és kért« — nem pedig a »melletti« t. i. a Rókus-mező melletti szántóföldet kell érteni. Anliegen = kérelem, anliegenden = kért.

alap viselte, a mit még a polgárság és lakosság adakozással és ingyen munkával gyarapitott; az épités díjtalan felügyeletét pedig Heppler Ferencz és Tuschl Sebestyén választott polgárok vállalták el, a kik az épités befejezte után, működésükért a királytól kitüntetésben részesültek. Az épitéshez felhasznált alapitványi tőkéken kivül az 1795. évi julius hó 28-án kelt legfelsőbb rendelettel engedelmet kapott a város a kápolna tulajdonához tartozott két szántóföldnek a kórházi alapba való bevonására. A Rókus-mezőből kórházi czélra és utczák alkotására, nemkülömben Rozália-földjéből utcza megnyitására összesen 7965 négyszög-ölet kihasitván, a megmaradt 16.205 négyszög-öl területet eladták.* A telkek eladásával a Rókus-kórház alapja 41,126 frt 23 krral gyarapodott. A kápolna 865 frt 53½ krból állott készpénz vagyonát szintén bevonták a kórházi alaphoz s csak is egy mise-alapitvány áll még fenn, melynek kamatai a Rókus-kápolnában szent Rókus- és szent Rozália napján miséző papnak adandók ki. Megemlitésre méltó, hogy Pünkösd, Rókus, és Rozália napján szokásban volt egyházi ünnepélyekhez 1801-ben egyetlen egy pap sem volt található Pesten, a ki magyar prédikácziót mondhatott volna, a miért a kórházi gondviselő kénytelen volt nagy költséggel a vidékről magyar papot hozatni. Mitterbacher András kórházi gondviselőnek 1801. évi április hó 7-én kelt panaszos jelentése következtében Schreyer Ádám józsefvárosi plébánost felhivta a tanács, hogy jövőre magyar szónokról gondoskodjék.**

A kórház ezen része tizenegy hónap alatt épült, a mit a kórház falába illesztett és márványra vésett következő emlékirat örökitett meg:

---

* A Rozália-földje magánosoknak házhelyül volt eladva s csak később vásárolta össze Festetics gróf, hogy a homokos területből díszes kertet alkothasson. 1843-ban a kertet két részre osztották, a felső kisebb részen épült a József-fiárvaház, az alsón pedig a füvészkertet alapitották meg.

** A szent Rókus és szent Rozália nyolczadában eső vasárnapokon a belvárosi plébánia-templomból azelőtt körmeneti ájtatossággal mentek a Rókus-kápolnába; ezt a körmenetet azonban a hivők közönyössége következtében a herczeg-primás 1870-ben 937. sz. rendeletével megszüntette s e helyett azóta a plébánia-templomban tartják az isten-tiszteletet.

Francisco. II. M. Theresia. Aug. Coniugibus. Josepho. Archiduce. Reg. Locumt. Strenui. Cives. Pestini. Intra. Bis. Quinque. ET Unum. Menses. Arduis. Licet Belli Gallici. Temporibus. Hanc. Falericam. Conatu. Pio. Solerti. Magnifico. Ad Fastigium, ET. Hung. Decorem Evexerunt. M. DCCXCVI.

1798. évi május hó 24-én fogadták be az első 39 beteget, a kik közül elsőnek a győrmegyei kispécsi születésű Vida Ferencz szabó van megnevezve Az első évben pedig, vagyis 1798 május 24-étől 1799. évi május 23-ig a befogadott betegek száma 873 volt.

A Rókus-kórház megnyitása és beszentelése legfelsőbb helyről nyilvánitott kivánatra, Zirthy helytartótanácsi titkárnak mint kir. biztosnak jelenlétében nagy ünnepélylyel 1798. évi május hó 28-án ment végbe. A beszentelést pókateleki Kondé Miklós belgrádi püspök végezte *

Ezt a kórházat is kezdetben »polgári kórház«-nak nevezték; nem ugyan azért, mintha a kórház csak a polgárság részére állott volna fenn, hisz a lakosság betegeit sem zárták ki a kórház falaiból, hanem azért, mert a »polgári« elnevezés egyértelmű a »városi«-val, vagyis a polgári-kórház egyuttal városi kórház volt; használták pedig ezt a jelzést mintegy megkülömböztetésül a tábori, illetve katonai kórháztól és a szerzetbeli kórháztól. Később azonban, a midőn a kórház a kápolnával egy testté olvadt össze, azóta ennek nevéről »Rókus-kórház«-nak nevezik. A kápolnának, mint a kórházhoz tartozó épületrésznek fentartása és egyházi személyzetének fizetése a kórházi alapot terheli.

Az 1798. évi május hó 26-án kelt érseki leirattal a kápolnában, az épitkezés ideje alatt megszüntetve volt misézés újra meg lévén engedve, a plébánosi tisztet — anyakönyvek vitele nélkül — egy szerzetes látta el, a ki szabad lakás és teljes

* Rupp és Kőrösi munkáikban a beszentelést Batthyányi József gróffal az esztergomi herczeg primással végeztetik. Batthyányi meg volt ugyan hiva az ünnepélyre, azonban a rossz időre és beteges állapotára való hivatkozással — a mint ez 1798 május 26-dikán kelt leveléből olvasható — kimenté magát.

Az ünnepély leirását lásd az oklevéltárban 5. sz. alatt.

ellátás mellett évi 50 frt tiszteletdíjban részesült. A lelkész fizetése 1810-ben 200 frtra és 1847 után 600 frtra emelkedett. A rókusi plébánia, mint »kvázi plébánia« 1822 óta áll fenn, még pedig az egyházi vizsgálat alkalmából működött vegyes bizottságnak 1822. évi junius hó 5-én felvett jegyzőkönyve alapján, mely jegyzőkönyvet Rudnay Sándor herczeg-primás jóváhagyván, 1822. évi junius hó 18-án küldötte le a város tanácsához.

***

A századokra tervezve volt új kórház rövid fennállása után kicsinynek bizonyult s minthogy a »Zerge« nevű és fiókkórháznak berendezve volt városi ház távolsága miatt a czélnak meg nem felelhetett, 1832-ben a Rókusnak 350 betegre való másodszori kiépitését határozták el. A tárgyalások négy évig folytak, mig végre a Kasselik Ferencz készitette és a várostól kivitelre elfogadott terv jóváhagyás végett a helytartó tanácshoz került. Jóváhagyás helyett azonban az a meglepő hir érkezett le a városhoz, hogy a terv elveszett, tehát ezt Kasselik mentől előbb pótolja egy másodlattal. Ezen kivánatnak Kasselik meg nem felelhetett, mert másolatot és a tervre vonatkozó adatokat a maga részére vissza nem tartott, egészen új terv kidolgozására pedig az idő nagyon rövidre volt szabva. Ekkor Pollák Mihály műépitő lépett elő egy kész tervvel 400 beteg befogadására. A városnak nem lévén más választása, a tervet elfogadta s minthogy ehhez a helytartótanács is hozzájárult, a jóváhagyás leérkezte után az épités most már kezdetét vehette. A kétemeletes kórház kiépitését 1837-ben őszszel kezdették meg és az 1838. évi árviz okozta egyévi félbeszakitás után Pollák Ágostontól — az előbbinek fiától — 1840. évi julius havában tető alá helyezve, rendeltetési czéljának 1841-ben átadták.

A kórház másodszori kiépitése 239.005 frt 47½ krba került.

A kórházi munkák leszámolásával nagy meglepetés érte a városi hatóságot az 1841-ben felfedezett és Schumayer György kórházi gondviselőtől elkövetett sikkasztással. Az elsikkasztott összeget 24.473 frt 53¼ krral váltópénzben állapitották meg.

Ezen összeg biztositására lefoglalták Schumayernek 500 frt tiszti biztositékát és egy kis házát, mely utóbbinak eladása után 21.251 frt $18^{7}/_{10}$ kr., vagyis osztrák értékben 8925 frt $54^{6}/_{10}$ kr. volt a kár megtéritésében elmarasztalt polgármesterektől megtéritendő. A Seber Károly polgármester idejére kivetett 2730 frt és a Tölgyessy János polgármestert illető 6195 frt $54^{6}/_{10}$ kr. befizetésével az ügy 1871. évi május hó 3-án 14.902 szám alatt érte befejezését. A sikkasztás következtében a város kénytelen volt a mesteremberek munkabérének kifizethetésére váltópénzben 20.000 frt kölcsönt felvenni. Schumayer sikkasztása nem egyedül áll a Rókus-kórház történetében, ezt követte 1881-ben Ormay István gondviselőnek 10.202 frt osztrák érték sikkasztása

www.terc.hu

III.

LENNERSBERGI LENNER JÁNOS.

PESTVÁROS BIRÁJA.

www.terc.hu

www.terc.hu

III.

Lennersbergi Lenner János, Pest város birája. 1715—1719.

Lennersbergi Lenner János Bécsben született s foglalkozására nézve ácsmester volt.* Itteni letelepedése után 1695. évi augusztus hó 13-án a polgárjogot megszerezvén, a tanács megbizásából 1701-ben elkészitette a dunai repülő hidat. 1705-ben beválasztották a külső tanácsba s ugyanazon évben a tanács fertálymesternek, 1708-ban pedig hidmesternek nevezte ki; de miután nagyobb czímre vágyódott, saját kérelmére és Buda városának hozzájárulásával hidfelügyelői czímmel ruházták fel. A tanács 1715-ben tanácsosnak és kamarásnak megválasztván, a polgárság még ezen évben a birói tisztségre emelte. Önkényes és hatalmaskodó eljárásaival azonban a polgárság bizo-

* Hogy a »Lennersberg« előnevet joggal viselhette-e? — kérdéses. Legalább Chenu Anathol korcsmáros, később a polgárság és külső tanács szószólója, a ki a belvárosi templom épitése körül mint ennek gondviselője kiváló érdemeket szerzett, egy becsületsértési ügy tárgyalásánál azt mondotta volt, hogy ő, t. i. Chenu, kardda! és bottal jött Pestre, mig Lenner csak szekerczével. Ezzel a mondásával Chenu arra czélzott, hogy kardot és nádbotot csakis nemesnek volt szabad hordani, vagyis ezzel Lenner nemességét kétségbe vonta. Chenu egyébiránt Orsethy generálissal jött Pestre, a kinek Hofmeisterje volt, s itt a polgárjog megszerzése után korcsmát tartott.

Lenner arczképe meg van a piaristák birtokában.

www.terc.hu

dalmát elvesztvén, 1719. évi szent György napján tartott tisztujitáson a birói székből Sauttermeister Ferencz József tanácsos kiszoritotta, s a tanácsban a szokáshoz képest a birói székbe ültetett Sauttermeister állását foglalta el, mely állást haláláig vagyis 1729-ig viselte.

Lenner a birói és tanácsosi állást saját érdekeinek kizsákmányolására használta fel. Az általa elkövetett visszaélések és bűnös cselekedetek talán nem jutnak az utókor tudomására, ha olyasmit nem cselekszik, a mi a pesti polgárok jogait ugyan nem sértette, tehát ha tudták is, semmibe sem vették, de bántotta Pestmegyét, a minek következtében a megye közbelépésével előidézett vizsgálat a visszaélések egész sorozatát hozván napfényre, ezt a tanácsülési jegyzőkönyvek megörökitették.

Beniczky, Pestmegye akkori alispánja ugyanis az 1719-diki megyei kongregáczión felemlitette volt Pest városának azon törvény-ellenes eljárását, melynél fogva a Pestre jövő vidékieket a pesti kapuknál vám fizetésére szoritják. A megyei gyülés felháborodással fogadta Beniczky bejelentését és egyúttal a törvénytelen vámszedés megszüntetése végett panaszával a felsőbb hatósághoz fordult, honnét a városi tanácsot a dolognak miben állása iránt jelentéstételre utasitották.

A tanács, még az utasitás vétele előtt, a mint neszét vette Beniczky felszólamlásának, vizsgálatot tartott, de, miután az első vizsgálat alkalmából oly visszaéléseknek jutott tudomására, melyeknél fogva mint érdekelt hatóság a vizsgálatot folytatni nem akarta, máskülömben is, miután Lenner a meginditott vizsgálat meghiusitása végett Bécsben jártakor a királynál, a tanács ellen állitólagosan hamis vádaskodással lépett fel, kénytelen volt a vizsgálat megejtésére egy bíróság kiküldését kérni, mely kérelem következtében a vizsgálattal a budai tanácsot bizták meg.

A kiküldött bíróság vizsgálatából, mely vizsgálatnál mint a város ügyésze és jegyzőkönyvvivője Pest városának nagyérdemű szindikusa, Mosel Antal János is résztvett — kitünt, hogy a vám szedésében a pesti tanács ártatlan, a bűnös azonban saját birája, a ki a vám szedését önhatalmúan, a tanács tudta nélkül rendelte el, a befolyt pénzeket pedig nem a város

pénztárába szállitotta, hanem saját zsebében tüntette el, a mi akkor nem lett volna sulyosan büntetendő cselekedet, ha a vizsgálat folyama alatt Lenner széksértést el nem követ és ha a vizsgálatot, mint volt kamarásnak számadásaira is ki nem terjesztik, a végből, megtudandó, vajjon számadásai rendben vannak-e vagy sem? A számadások áttekintésével oly nagymértékű visszaélések jöttek napfényre, hogy Lenner Jánost, most már tanácsost 1720 évi szeptember hó 20-án állásától fel kellett függeszteni és széksértésért 100 frt birsággal büntetni.

A vizsgálat ugyanis kideritette: a hivatalos állással való visszaélést és esküszegést; a már emlitett vámhistórián kivül számadásaiból kitünt: hogy 4000 frt birságpénzeket, nemkülömben ökrök eladásából befolyt összeget, a Brean Móricz-féle kórházi alapitványt és egyéb hagyományokat, valamint az árvák pénzeit — elsikkasztotta. A tanács tudta nélkül, itélethozatala előtt exekválta a feleket s önhatalmuan a tanácsot semmibe sem véve, a polgári- és büntető igazságszolgáltatást gyakorolta. A dunai repülőhidnál saját jövedelmének gyarapitására bort méretett s ezzel is a várost javadalmában megkárositotta. Az elsikkasztott pénzek elszámolhatására pedig okiratokat hamisitott. S végre a birság- és egyéb pénzekből a tanács tagjait akczidenczia czímén megilletett összegeket szintén elsikkasztotta, tehát kollegáit is meglopta.

A város kárára elkövetett sikkasztást 9000 frtban állapitották meg, és kimondották, hogy Lenner János köteles az elsikkasztott 9000 frtot, nemkülömben széksértésért reá rótt 100 frt birságot nyolcz nap alatt a város pénztárába befizetni és az árvákat kielégiteni. Visszaéléseiért pedig hivatal- és polgárjog vesztésre volt itélve, azonban engedelmet kapott még is arra, hogy Pest városában minden polgárjogokból kizártan mint nemes ember lakhasson, vagy is mint nem polgár mesterséget ne folytathasson.

Mivel Lenner az itéletnek a kiszabott határidőre meg nem felelt, ujabb tizennégy napi határidő engedélyezése mellett összes ingó és ingatlan vagyonát zár alá vették, végrehajtásra azonban nem került, mert Lenner a tanáccsal 1721. évi junius hó 20-án alkudozásokba bocsátkozván, a tanács elég gyenge

volt neki kilátásba helyezni az itéletnek teljes visszavonását, tehát az elsikkasztott pénznek elengedését is, sőt a tanácsba is visszafogadni, hogyha Lenner arra kötelezi magát, hogy a plébánia templomtetőt saját költségén felállitja. Ezt a feltételt Lenner mint ácsmester elfogadta s már a legközelebbi tanácsi ülésen tanácsosi működését megkezdette, hogy 1723-ban kollegáinak ujra kellemetlenséget okozzon. Ezen ügye azonban — melyet közelebbről nem ismerünk — mind a mellett, hogy a külső tanács két éven át többször szorgalmazta, elintézést nem nyert, sőt az abból az alkalomból elkövetett széksértés megtorlása is feledékenységbe merült.

Hogy Lenner később miképpen egyezett ki a tanáccsal a templomtető felállitása iránt? ki mondhatná meg. Annyi mégis bizonyos, hogy a templomtetőt 1734-ben felállitották, de nem Lenner költségén, a ki akkor már meghalt volt, hanem a város költségén, a mennyiben a tanács 1734 évi junius hó 28-án a malmok hátralékos béreit rendelé e czélra felhasználni.

Pórul jártak a vizsgálatra kiküldve volt budai tanácsosok is, a kik részére a budai tanács a napidíjakat követelvén, Pest város tanácsa, azon ürügy alatt, hogy a tanács Lennerrel a budaiak közbenjárása nélkül egyezett ki, ezt — megtagadta.

Igy végződött a város érdemes nótáriusától Mosel Antal Jánostól vitt fegyelmi vizsgálat. Az eredménytelenségnek nem ő az oka. Mosel az egyezkedésnél már nem volt jelen, más kéz vitte a jegyzőkönyvet s mindenesetre betegség tartotta távol, mert nemsokára a vizsgálat befejezte után elhúnyt. Halála után a jegyzői állásra a tanácstól megválasztott Partl Gáspár Antal vagy nem ismerte a történteket, minthogy a tanács ügyei titkosak voltak, vagy megválasztása következtében mint a tanács lekötelezettje a már befejezett ügyet nem akarta bolygatni. A tanács eljárása pedig akaratlanul azt a gyanut kelti fel, hogy Lennernek a király előtt tett állitólagos hamis vádaskodása nem lehetett minden alap nélkül s a tanácsnak volt oka tőle félni.* A polgárságnak ha volt is tudomása a kiegye-

* Lennernek Bécsben nagy befolyású pártfogói lehettek, a kik oltalmukba vették s ez is lehet oka annak, hogy az egész ügyet elsimitották; ezt látszik megerősiteni egy czim nélkül, minden esetre az udvari kamará-

zésről, — a mi nem hihető, — hallgatnia kellett, mert a hatalmas tanács és még hatalmasabb biró eljárását rostálni, vagy a tanács egyes tagjait ócsárolni nem volt tanácsos, a mit több adat, de különösen az 1715. évi augusztus hó 26-án hozott és a maga nemében páratlanul álló itélet is bizonyit.

Ugyanis: Guss Fülöp pesti polgár és nyergesmester, Budán lévén dolga, egy korcsmában borozás közben tanácsának eljárását birálgatta és egyes tanácsosokról szégyenletes dolgokat beszélt; a budai tanács erről tudomást szerezvén, a pesti tanácsot értesitette. A tanács Guss Fülöpöt e vétségért polgárjog vesztésre itélte és Pest városából örökre kiutasitotta, hozzá tevén, hogy csak gyermekeire való tekintetből mentették fel sulyosabb büntetés alul, azonban netáni adósságainak lefizetéseig — nehogy ez elül megszökjék, — mégis hat napra börtönbe zárták, felhiván egyuttal a polgárságot, hogy ezen idő alatt a hitelezők jelentkezzenek, külömben a határidő eltelte után követelésüktől elesnek.

Igaz, hogy a polgárok kötelesek voltak esküt tenni a többek közt arra, hogy a tanács működését birálat tárgyává nem teszik, a tanács parancsainak vakon engedelmeskednek, a tanács tagjait nem becsmérelik stb., sőt, ha ilyesmi tudomásukra jutna, ezt a tanácsnak feljelentik. Ily esetekben tehát a vétséget még esküszegésnek is tekintették.

A polgárjog elvétele és a városból való kiutasitás mint együttes büntetés ily csekélység miatt egyedül áll Pest város történetében. Polgárjog megvonása többször fordult elő s Lenner itéletében is, ki volt mondva ennek elvesztése, végrehajtásra azonban nem került, minthogy az itéletet visszavonták.

---

hoz intézett, 1720. évi november hó 2-án kelt levél fogalmazványa, melyben a tanács megemliti azt, hogy Lenner vádaskodásainak inkább hisznek mint a tanácsnak és a polgárságnak. A levél bekezdése igy hangzik:

»Wohl Edelgestrenge.«

»Hochgeehrter Herr wir müssen recht mit schmerzen vernehmen dass der Herr Lennersperg mehreres glauben findet, als Magistrat vndt Burgerschaft, wo doch schon mit so viel berichten vnd Information glaubwürdig gemacht ist, dass er in gefahr an Ehr, guth vndt Kopf stehet, wan anders seine Verbrechen, wie klar erwiesen mit der legalstraff wollen angesehen sein, stb.«

www.terc.hu

IV.

A PESTI POLGÁRMESTERI ÁLLÁS SZERVEZÉSE.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

IV.

A pesti polgármesteri állás szervezése.*

Nem sokkal több száz esztendejénél, hogy Pestnek polgármestere van, csak 1773-ban választotta polgármesterét. Kis város lévén, addig csak városi bírája volt. Azért hát 1773. évi szent György napján ünnepélyesen megkondult a városház tornyának harangja, hogy régi szokáshoz hiven a kisbirótól már napok előtt bemondott restaurácziára a választó polgárságot összehivja. Sietett is a választópolgárság a hivogató harangszóra s nagyon meg volt elégedve, hogy a budai czivis most már nem nézheti le kicsinylően. Pestnek is lesz polgármestere.

* * *

Buda nem tudta, vagy nem akarta felejteni, hogy Pest valaha hatósága alá tartozott s mint az ország fővárosa, Pestet mintegy külvárosának tekintvén, felsőbbségét a pestiekkel több izben éreztette.

A két testvérvárosnak voltak közös ügyei: vám, hajóhid, a Duna folyam stb., melyeket Pesten vagy Budán tartott közös üléseken intéztek el. Ezen tanácskozásoknál mindig a rangjánál fogva a pesti biró fölött állott budai polgármester ült elül. Pedig Pest már kezdett Buda fölé emelkedni. Méltán sérthette hát a pestiek önérzetét s igy nem csoda, hogy a közös ügyekből is néha surlódások származtak, melyeknél legtöbb esetben a

* Megjelent az »Egyetértés«-ben 1891. deczember 6-án.

www.terc.hu

pestiek hurták a rövidebbet. Bánthatta a pestieket az is, hogy a felsőbb hatóságok a két várost egynek tekintették. A Budának kiadott rendeletek Pestre is szólván, ezeket több izben Buda városa hozta Pestnek tudomására. A pesti polgár mindezt a polgármesteri állással hozta kapcsolatba, ennek róván fel képzelt megaláztatásukat.

A pestiek irigységének tárgya azonban, az egykor hatalmas Buda, a körülötte fekvő hegyektől békóba szoritva, kénytelen látni, mint lépi át vetélytársa a már is kereskedelmi hirnévre jutott Pest város bástyáit, hogy Mária Terézia király uralkodása alatt első külvárosát a Terézvárost és a Józsefvárost megalapitsa *

A város terjeszkedésével és a lakosság szaporodásával, szaporodott a tanács teendője is. A birónak sokoldalú elfoglaltsága elvonta őt a tanácsülésektől, székét a legidősebb tanácsosnak vagyis a széniornak engedvén át.

A választott polgárság belátta ennek tarthatatlanságát s már 1725. évi ápril hó 13-án a tanácsnál a polgármesteri állás szervezését hozta javaslatba; azonban a város pénztára ezen tisztségnek javadalmazását nem birván meg, függőben tartották arra az időre, mig ezt a terhet a város pénztára a polgárságnak megadóztatása nélkül viselni képes. Egyelőre helyettesitéssel segitvén a bajon.

A folytonos helyettesitéssel végre egy új állás a helyettes birói vagyis inkább az albirói fejlődött ki, melyre mint rendes állásra 1767-ben történik az első választás. A helyettes birói állás szervezésével a tanácsi ügyeket a törvényszéki ügyektől elkülönitették, minek következtében a tanácsüléseken mint elülülő, a biró, a törvényszéki üléseken pedig a helyettes biró vitte a tanácskozást. A helyettes birónak éppen úgy, mint a birónak 600 frt fizetése volt.

---

* A mint a »Pesti külvárosok alapitása« czimű részben megmondottam, a külvárosok alapja már a mult század első éveiben le volt téve; a külvárosi jelleghez azonban ezen városrészek az albiróságok szervezésével csak is Mária Terézia alatt jutottak.

Helyettes birák voltak:

1767—1769. Josephy György.
1770. Mosel József.
1771—1772. Stojkovics Gregor.

A helyettes birói állással le volt téve a polgármesteri tisztség alapja s minthogy a javadalmazás kérdése a helyettes biró fizetésével már meg volt oldva, mi sem gátolhatta a polgármesteri czímnek kieszközlését, mert most már csakis czímváltoztatásról, nem pedig egy új állás szervezéséről lehetett szó, mihez a felsőbb hatóság, illetve a király beleegyezése volt kikérendő.

Hogy mikép jutott a város az engedélyhez, erről adataink nincsenek, ennek kieszközlése mindenesetre szóval történt. Az udvari kamarának 1773. évi február hó 20-án kelt leirata csak a kész tényt hozza tudomásunkra. Az emlitett leirat a helyettes birói állást megszünteti és a polgármesteri tisztséget a budai normálék szerint a birói állás fölé helyezve 600 frt fizetéssel engedélyezi.* Annyi bizonyos, hogy a polgármesteri tisztség, mint a polgári méltóság legmagasabbikja, nem az udvari kamara megpenditésére volt megadva. Ezért nemcsak lótni-futni kellett Bécsbe, ezt pénzbeli áldozattal is ki kellett érdemelni.

Pénznek azonban Pest városa nagyon is szűkiben volt, tehát évek kellettek, mig egy ily fontos ügyet nyélbe üthetett; azért ma egy kisebb tisztviselőnek kedveskedett, hogy audienczíát kaphasson, holnap már a kegyelmes úrnál kopogtatott. Az akkori időben ezen senki meg nem ütközött, ezt nem tartották megvesztegetésnek s egyáltalán ezt a szót ilyen értelemben nem is ismerték, hanem annál inkább az akczidencziákat és a honoráriumokat, a mire a legkisebb tisztviselőtől felfelé mindegyike számitott. A csekély fizetések mellett az akczidencziák és honoráriumok voltak tulajdonképpen azon jövedelmek, a melyekből nemcsak éltek, hanem még vagyonra is szert tehettek s a melyet a főméltóságok sem vetettek meg.

A honoráriumokat sokszor küldötték Bécsbe is. Fontosabb ügyekben a városi jegyző, vagy egyik-másik értelmesebb tanács-

* Lásd: Int. 4853. a. m.

tag személyesen ment fel, de ez csakis rendkivüli esetben történt. Rendesen az ilyen ügyleteket a városi ágens végezte, mert ilyen állás volt Pesten is Budán is. Ennek hivatala nem a városházánál volt, hanem Bécsben, Pozsonyban tartózkodott, vagy ment egyik helyről a másikra, a hol éppen szükség volt reá, heteket hónapokat töltvén egy-egy ügynek szorgalmazására, kieszközlésére s lebonyolitására; s ha ékesszólásával, finom modorával (állásához ez lehetett a főkellék, különben nem érintkezhetett volna a dignitásokkal) az illető befolyását meg nem nyerhette, vette elő a várostól átvett vagy utána küldött váltókat.

Hogy ez igy volt, erről jegyzőkönyveink tanuskodnak; mutatványul legyen itt egy csekély része az adatoknak a következőkben·

1733. évi ápril hó 10 én a tanács Paschgall János Györgynek, mint városi kamarásnak a kezéhez 75 frtot utalványoz, hogy a város egy nagy patrónusának egy hordó tokaji aszúborral kedveskedjen.

1735. évi január hó 31-én egy nagy pátrónusnak Pesten időzése alkalmából: 1 borjut, 15 mérő zabot, 6 öl fát és $9^1/_2$ akó bort küldöttek szállására.

1736 ápril 27-én az ajándék fejében Bécsbe küldött $81^1/_4$ akó borért, akónként 3 frt 25 kr.-jával számitva, 264 frtot számoltak el.

Az 1742-ben Bécsbe küldött Scopek Ferencz jegyző részére kiadott meghatalmazás 4-dik pontja azt mondja:

Miután mindenről előre gondoskodni nem lehet, felhatalmazza a tanács nevezett jegyzőt arra, hogy belátása szerint ott, a hol szükségesnek véli, a város nevében honoráriumot igérhessen. (Az ügy, a miért Scopek nótárius uramat Bécsbe küldötték, a soroksári vásárjog kiadásának megakadályozása volt, a mi azonban nem sikerült.)

1745. évi november hó 17-én egy meg nem nevezett ügynek a királynál való szorgalmazásáért a nádor 40 db. aranyat kapott. (Az akkori nádor erdődi Pálffy János gróf volt.)

1745 január hó 24-én egy bizonyos bécsi úrnak 30 db. aranyat, és

1747. évi márczius hó 2-án az Új-Bécs területe iránt a budai apáczákkal folyt peres ügyben a kir. tábla referensének 40 drb. aranyat, — ugyanennek ugyanazon ügyben márczius hó 9-én 24 drb aranyat találunk a város pénztárából kiutalványozva. (Úgy látszik, az illető biró az először adott honoráriumot kevesellette, különben nem lett volna szükség nyolcz nap múlva még egy csomó aranyat a kezébe nyomni.)

A Pesten-Budán időzött vagy itt lakott nagy befolyású főuraknak kedveskedett honoráriumok között találunk megemlitve: zsirt, fát, szénát, zabot, sertéseket, borjút stb., a többek közt pedig 60 forinton vásárolt szép paripát. A Bécsbe küldött honoráriumok a legtöbb esetben pénzből és borból állottak.

* * *

A polgármesteri állás betöltése az 1773. évi márczius hó 8-án kelt királyi parancscsal elrendelt 1773-diki tisztújjitáson történt, tehát az első pesti polgármester választása száz évvel előzte meg az egyesitett (Budapest) főváros első polgármesterének választását.

Az 1773. évi tisztújitás kivételképpen kir. biztos kiküldetése nélkül, Hochhauser György szószóló elülülése mellett ment végbe.

A választó polgárság testületét április hó 23-án kiegészitvén, a 24-én megtartott tisztújitáson betöltendő volt: egy tanácsosi és a telekbirói állás. Ezeken kivül választás alá került a privilegium értelmében: a szószóló, a kapitány és a biró.

A választást a szokásos eljárással befejezvén, meg voltak választva:

szószólónak:	Hochhauser György,
tanácsosnak:	Pichler Lőrincz,
telekbirónak:	Pecz Miksa,
kapitánynak:	Paschgall Antal,
birónak:	Josephy György,
polgármesternek:	Mosel József.

Pest városának első polgármestere Mosel József Pesten született és fia volt a Pest városánál kiváló érdemeket szerzett

Mosel Antal János pesti szindikusnak. Anyja előkelő polgári, a Pestnek és Budának birót és polgármestert adott volt Sauttermeister családból származott

Mosel József mint járuló 1728. évi deczember hó 6-án lépett a város szolgálatába; szorgalmával kitünvén, elég gyorsan ment előre. 1731-ben kanczellista 30 frt, később 50 rénes forint fizetéssel. 1732. évi január hó 28-án 50 tallér járandósággal az első kanczellistai állásra jutván, még abban az évben a tanácstól jutalomban részesült. (A jutalom két akó sörből és egy süldő malaczra utalványozott négy forintból állott.) 1733. évi márczius hó 6-án rendkivüli szorgalmáért és buzgalmáért — atyjának a város körül szerzett bokros és felejthetetlen érdemeire való hivatkozással, — a grátisz-polgárságot, vagyis a polgárjogot díjtól mentesen kapta. 1733-ban telekbirónak, 1749-ben tanácsosnak, 1751-ben birónak, 1770-ben helyettes birónak, 1771-ben ismét birónak és 1773-ban polgármesternek lévén megválasztva, az utóbbi tisztséget 1783. évi április hó 24-ig, tehát teljes tiz évig viselte, mig a város szolgálatában 57 évet töltött. Meghalt mint tanácsos 1785-ben.

Biráskodása és polgármestersége alatt fejezték be az egyetemi templom épitését, melynek befejezhetéséhez a köveket a város ingyen adta Felépült a város 16.000 frt segedelmével a piáristák új kollégiuma, a piáristáknak pedig a filozófia tanitására a város 6000 frtos alapitványt tett. Nagyobbitották a városházát és a dunaparti köröndben, a pestvárosi szinügy történetében annyit emlegetett rondellában szinházat nyitottak. Tárgyalás alatt volt a talált gyermekek részére egy intézeti ház épitése is, a mi azonban pénz hiányában abban maradt s ma is várja megvalósulását.

Biráskodása idejéből a város jegyzője a Pesten érzett földrengést 1763 évi julius hó 1-én a következően irja le:

»1763 den 28-ten Junii ist alhier in Pest ein Erdterschütterung gewesen, durch welche der Ungarische Wappen welche zuhöchst auf den hiesigen Stadt-Rathaus-Thurm ist, sambt der stangen in welcher er sich träht gegen Zwei schuch gebogen

wordten Im Militär Invalidenhaus ist auch durch dise erschütterung grosser schaden geschehen. Das Kreuz ist von der Fanciskaner Kürche auch herab geworffen worden.«*

* Ugyanazon napon reggeli öt órakor Budán is a vizivárosi szent Anna templom tornyáról ledobta a keresztet.

www.terc.hu

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

V.

HÜLFF MÓRICZ BÁLINT
PESTVÁROS BIRÁJA ÉS POLGÁRMESTERE
1785—1790-IG.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

V.

Hülff Móricz Bálint. Pest város birája és polgármestere 1785—1790-ig.*

Hülff Móricz Bálint csász. kir. őrnagy, Pest városának 1785—1790-ig birája és polgármestere, született Pesten, a Belvárosban, polgári családból, 1734. évi május hó 17-én; fia volt a bajorországi Felső-Eschenbach városból származott és 1708. évi deczember hó 19-én polgárjogot nyert Hülff Farkasnak

Mint csász. kir. őrnagy katonai pályáját a polgárival cserélvén fel, Pesten telepedett le, a hol a polgárjogot még mint kapitány 1774. évi január hó 12-én szerezte meg. Neje, özvegy Conty Lipót Antalné-Schallhardt Éva Rozina hozományával tekintélyes vagyonnal rendelkezett, birván a többek közt a mai Lónyai-utczában volt »Két nyulhoz« nevű korcsmát, mely az utczának is nevet adott; a Hid- és Bécsi-utcza sarkán egy házat, szőllőket és egyéb ingatlanokat.

A pesti tanáccsal folytonos perpatvarban élt. Nem respektálta a szabályokat és hatósági utasításokat; megtagadta az adót, mi végből a városi tanács két izben a katonai exekucziót alkalmazta, elszállásolván kétnyul-utczai házába adójának lefizetéseig egy altisztet és két közlegényt.

Több izben a felség személye elé vitt panaszában ostorozta a tanács tehetetlenségét, nem tagadható haszonlesését és

* Megjelent az »Egyetértés«-ben 1891. szeptember 13-án.

www.terc.hu

zsarolását, mind oly visszaélésekkel vádolván a tanácsot, melyeket később ő is mint tanácstag elkövetett.

Kemény hangon irt panaszos folyamodásai felkölthették II. József császár figyelmét, s minthogy a koronának nagyon is érdekében állhatott, hogy a pesti tanácsban a kilátásba helyezett reformok keresztülvitelére egy megbizható emberrel birjon, a város privilegiumában biztositott szabad választási jog megsértésével, és azon ürügy alatt, hogy ezt a tanács kebelében előfordult sikkasztások tették szükségessé, II. József császár 1785. évi márczius hó 9-én tanácsosnak nevezte ki, s nemsokára kinevezése után a kir. biztos kijelölésére s abban a reményben, hogy az erélyesnek ismert férfiu a bomlott tanácsban rendet fog csinálni, 1785. évi november hó 20-án a polgárságtól polgármesternek vala megválasztva. Az 1785-diki tisztújitáson birónak megválasztva volt Kregár Mihály helyett pedig, a kire nézve József császár jóváhagyását az egyes tanácstagok ellen sikkasztás miatt meginditott fegyelmi vizsgálat befejezéseig függőben tartotta, szintén legfelsőbb helyről Hülfföt helyettesitették a birói állásra. A helyettesités 21 hónapig vagyis Kregár Mihály polgármester megválasztásáig tartott, húzván ezen idő alatt szabály-ellenesen mindkét állomás után járó 6—600 forint fizetést.

Két évi polgármesteri működése nem elégithette ki a polgárságot, mert az 1787. évi augusztus hó 25-én tartott tisztújitáson a polgármesteri állásból kibukott és főtiszti állás nélkül marad, ha a teljes hatalommal felruházott királyi biztos, illetve a pesti kerületi főispán, Almássy Pál, a polgármesteri állás fölé helyezett, és ennélfogva a választásnál utólsónak maradt birói tisztség betöltését fel nem függeszti. A kir. biztos ugyanis látva, hogy a népszerűtlen férfiút a birói tisztségre sem fogják megválasztani, mégis, hogy Hülfföt a törvénykezés terén behozott reformok keresztül vitelére a birói székbe ültethesse, ezt az állást nem bocsátotta választás alá, hanem Hülfföt egyszerűen birónak kinevezte. Ezen alkalmazása az 1789-diki tisztújitásig tartott, a mikor valószinűen felsőbb helyről gyakorolt nyomás következtében, vagy pedig egyéb kortes-eszközökkel, nem pedig a polgárság bizodalmából — a mit meg-

nyerni sohasem tudott — most már birónak megválasztották. Egyébiránt a választó polgárság kényszerhelyzetben is volt, mert más férfiúnak megválasztását a korona helyben nem hagyja, hanem újra Hülfföt nevezi ki; azért tehát inkább meghajolt a hatalom előtt, hogysem makacsságával a korona haragját zuditsa magára.

Hülff polgári méltóságában is nyers katona maradt; e mellett zsarló a szó szoros értelmében. Polgármesteri és birói állását pedig hatalmának és haszonlesésének eszközévé alacsonyitotta. Hogy a lábai alatt már is ingadozó talaj szilárditására a legfelsőbb kegyet magának biztositsa, illetve hogy ezt megtarthassa, a szerencsétlen török háború következményeit sinylő polgárság irányában az adók behajtása és a kormányrendeletek végrehajtása körül a legkérlelhetetlenebb szigorral járt el. Felesége rokonainak kivételével nem kimélt senkit, despotai hatalommal uralkodott nemcsak Pest város polgársága és lakossága, hanem a tanács felett is. Akarata előtt a gyenge tanács is kénytelen volt meghajolni. A választott polgárságtól despotismusnak vádolt működését legfelsőbb helyről, az úr szolgálatában (Herrendienst) kifejtett »dicséretes erély«-nek nyilvánitották.

Polgármestersége alatt követte el azt a hallatlan cselekedetet, hogy a város érdekeinek megkárositásával, önhatalmúan kiszolgáltatta az államnak az Uj-épület, vagy a mint nevezték a »József-kaszárnya« czéljaira szükségelt 17.807 négyszögöl területet a nélkül, hogy a kilátásba helyezett kártalanitás vagy a teleknek a jövőre való biztositására a lépéseket megtette volna. E nagy területhez az úgynevezett katonai kincstár jogtalan úton jutott, ezt Pest városa, illetve ennek tanácsa és választott polgársága soha el nem ajándékozta, ennek átadásához a tanács és választott polgárság, sőt az udvari kamara is mint felsőbb hatóság hozzá nem járult, de nem is járulhatott, mert ezek előtt a telek adományozásának ügye meg sem fordult. A katonai kincstár 105 év óta bitorol egy nagy területet, melyhez a főváros, mint Pest város jogutódja elévülés folytán jogot már nem formálhatván, kénytelen lesz

az Uj-épület eltávolitása esetén saját telkét drága áron visszavásárolni. *

Hülff visszaélései és önkényes eljárásai végre a választott polgárság felháborodását vonták maguk után; s minekutánna az 1790. évi april hó 20-án tartott tanácsülésen Ebenhöch Antal tiszti ügyész a visszaéléseknek nyilvánosságra hozatalával, hivatkozva hivatalos kötelességére, a tiszti keresetmeginditását inditványozta, a városházánál formális lázadás tört ki. A felzúdult választott polgárság a törvényes út kikerülésével az önbiráskodás terére lépve, Hülfföt állásától megfosztotta, a város pecsétjét és a nála volt iratokat lefoglalta, a birói székbe – mert ekkor még a biró a polgármester fölött állott, — Kregár Mihály polgármestert ültette.

A felizgatott szenvedély szülte, és legfelsőb helyen is megbotránkozást keltett ezen törvény-ellenes cselekedet megtorlás nélkül nem maradhatott. Az udvari kamara az önbiráskodó választott polgárokat, különösen Ebenhöch Antal tiszti ügyészt, Ernyi Mihály h. szószólót, Krausz Fülöp, Bobics János, Plesz János, Hacker József és Kiss János választott polgárokat mint főkolomposokat vád alá helyezte, s ellenök, nem külömben Hülff ellen is a fegyelmi eljárás meginditását rendelte el.

A választott polgárság eljárásának okadatolásául, bár okoskodása helytelen volt, azt a jogot vitatta magának, hogy a kinek joga van tisztviselőt választani, ugyanannak megvan az a joga is, az állásával visszaélő tisztviselőt állásától megfosztani.

A Hülff ellen felhozott több rendbeli visszaélések közül felemlithető: zsarlói működése, értéktelen telkeinek busás áron a városra sózása, a város pecsétjének szabály-ellenesen lakásán tartása, városi napszámosoknak és egyéb városi személyeknek saját czéljaira felhasználása, városi anyagoknak elsajátitása, az új-épületi teleknek önkényes elajándékozása, s. a. t.

* A József császártól megkezdett, de be nem fejezett Uj-épületet a kormány, József halála után el akarta adni, mi végett Pesten egy magántársulat szövetkezett, hogy az épületet gyári czélra megszerezze. A kormány azonban szándékát megmásitván, a tárgyalásokat félbeszakitotta és az épités folytatását határozta el.

Az Uj-épület ma már nem áll, időközben lebontották.

A vizsgálatot, Majláth József helytartósági tanácsos, mint ezen ügyben kiküldve volt negyedik kir. biztos fejezte be. A három első vizsgáló-biró előtt Hülff ügye rosszul állhatott s úgy látszik Bécsben keresve-keresték azt a férfiút, a ki a polgárságon a port elveri. Ezt a férfiút meg is találták Majláth személyében, a ki Hülffel komaságban és baráti viszonyban állván, csakugyan részrehajló biró volt. A választott polgárság egy későbbi 1791. évi deczember hó 21-én kelt és Majláthhoz intézett levelében felháborodásának adott kifejezést, szemére lobbantván, hogy a vizsgálat körül mint érdekelt fél járt el.

Ezen kényes ügyben tartott vizsgálatot alig négy hónap alatt befejezték, és az itéletet — mely Hülfföt a vádak alól teljesen felmenti és ártatlannak nyilvánitja — legfelsőbb helyről az udvari kamara utján 1790. évi julius hó 10-én Pest város tanácsához leküldötték.*

Az itéletnek czélja nem az igazságszolgáltatás volt, hanem Hülff visszaéléseinek elsimitása; ez azonban nem sikerült, a mennyiben az itélet minden egyes pontjából a vádak bizonyitása tűnik ki. S mindamellett, hogy a megtörtént és bizonyitott visszaélések elsimithatók nem voltak, a vádakat elejtették, a jövőre azonban még is intézkedtek ily visszaéléseknek megakadályozására és megtorlására. Az új-épületi teleknek elajándékozására vonatkozó vádra pedig minden megokolás nélkül csak azt mondja az itélet: hogy a panasz ezen része is éppen oly alaptalan mint a többi, minélfogva figyelembe sem vehető. Hogy a jövőben a polgármester az államnak önhatalmúan városi telket elajándékozhat-é vagy sem? — ezen kérdés vitatásába bele sem ereszkedtek.

Mig Hülfföt tisztára mossák mint a ma született bárány, a választott polgárság önbiráskodásáért páratlan dorgálásban részesült; a már emlitett főkolomposok pedig kötelezve valának Hülfftől nyilvános tanácsülésen bocsánatot kérni. De a tanácsnak is kijutott a része a dorgálásból s csak is Kregár Mihály polgármester és addig helyettes biró, a ki az emlitett tanácsülésen engesztelő magaviseletet tanúsitott, gázolt ki szárazon a hinárból. Legrosszabbul járt Ebenhöch tiszti ügyész, a kit a dor-

* Az itéletet lásd az oklevéltárban 3. sz. a.

gálás mellett még egy évi fizetés vesztéssel, azaz: 300 frt birsággal sujtottak.

Hülff, felmentése után állását elfoglalta, s a tanács parancsot kapott, hogy a legközelebbi 1793-diki tisztújitáson a polgármesteri és birói állásra Hülfföt — mint arra érdemes férfiút jelölje ki *

A tanács a hatalommal szemben engedelmeskedni kénytelenittetvén, Hülfföt úgy a polgármesteri, mint pedig a birói állásra kijelölte, — de a választó polgárság meg nem választotta. Polgármester Kregár Mihály és biró Boráros János lett.

Minthogy a polgármester és biró kivételével a tanács tagjai élethossziglanra voltak választva, Hülff visszahelyézésénél mint tanácsos benn maradt ugyan a Magistratusban, szerepét azonban 1790-ben kijátszván, felszinre többé nem juthatott, tanácsosi működéséről pedig hallgat a krónika.

Meghalt mint városi tanácsos 1801-ben.

* Az 1793-diki tisztújitásra kir. biztos nem lévén kiküldve, a kijelölést csakugyan a tanács gyakorolta.

www.terc.hu

VI.

A SZÉCHENYI-SÉTATÉR TÖRTÉNETE.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VI.

A Széchenyi-sétatér története.*

A »Széchenyi-sétatér«, e század elején mint a katonai kincstár tulajdona az Új-épület, németül: Josephinische, később Neu-Gebäude elnevezés alatt nagyon is ismeretes és 1787—1788-ban II. József császártól épitett katonai kaszárnya területéhez tartozott s egy része lehetett azon 17,807 négyszögölnyi területnek, melyet Hülff Móricz Bálint, a város birája és polgármestere elajándékozott.** A katonai kincstár a várostól bir-

---

* Megjelent az »Egyetértés«-ben 1891. deczember 29-én.

** Pest város tanácsa 1824-ben, a katonai kincstártól használt városi telkek tulajdonjogának megállapitása végett egy bizottságot küldött ki azzal az utasitással, hogy a birtokjogra vonatkozó adatokat a város levéltárában kutassa fel és eljárásának eredményéről a tanácshoz tegyen jelentést. A bizottság feladatának megfelelt s egy ingatlan kivételével minden egyes telekre, levéltári okiratok alapján kimutatta a város tulajdonjogát. Ez az egy pedig éppen az Új-épület telke, melyre nézve mit sem tudott találni. Feltünő! hogy senki sem akart már emlékezni a húsz év előtt nagy port felvert és a »Hülff Móricz Bálint« életrajza alatt ismertetett botrányra. Az élethossziglan tartott szolgálat és mandatum korában, a mikor húsz év múltán is majdnem ugyanazok állottak a városi közigazgatás élén, Hülff visszaéléseit el nem felejthették, hanem inkább hallgattak, hogysem újabb botrányokat idézzenek elő, nem lévén bátorságuk a hatalommal szemben az Új-épület telkének elajándékozását újra feleleveniteni. A bizottságnak 1824. évi ápril hó 14-én kelt jelentésének erre vonatkozó része külömben igy szól:

www.terc.hu

tokba vett ezen területhez még a Pauer-féle 4050 négyszög-ölnyi és a Teleky gróf-féle 765 négyszög-ölnyi szántókat megvásárolván, az egész terület az 1824-diki felmérés szerint 22,622 négyszög-ölből állott, mely területből az Új-épületen kivül eső és 6517 négyszög ölet magában foglaló részt gyakorló-térül használták.

A katonai kincstár 1822-ben katonai czélokra a várostól nagyobb területet kivánván megszerezni, a megindított tárgyalások eredményeként a két hatóság 1822. évi julius hó 18-án egy csereszerződést kötött, mely szerződésnek első pontja az Új-épület déli oldalán fekvő 6517 négyszög-öl területet a város szabad rendelkezésére bocsátja azzal a korlátozással azonban, hogy a kaszárnya tűzbiztonsága végett megállapitott határvonal, továbbra is fentartandó lészen.

A város birtokába bocsátott ezen kövezetlen, piszkos és esős időben posványos térség, a körülötte álló házak lakóinak nem kellemes látványt nyújthatott. Minthogy a város gondozását az elhagyott területre ki nem terjesztette, Széchenyi István gróf buzditására több lipótvárosi háztulajdonos és lakos erre a czélra magántársulattá szövetkezett. Ez a társulat 1845-ben azzal a kérelemmel járult Pest város tanácsához, hogy az Új-épület déli oldalán fekvő üres területetet a környéknek szépitése, egészségessé tétele és egy kellemes üdülő helylyé való átalakitása végett a társulatnak engedje át.

Ez a társulat előzetesen kinyerte a nádor beleegyezését és támogatását úgy, hogy a katonai hatóság is minden nehézség nélkül megadta az engedélyt arra, hogy az emlitett területet sétatérré alakitsák át.

»No. 9. Das Grosse Militair Gebäude in der Leopold Stadt situirt Anno 1786 zu erbauen Allerhöchsten Orten gnädigst anbefohlen worden, wozu das Hohe Aerarium den dort gelegenen Graf Telekyschen

Acker per	765 □°
und den dortigen Acker des Johann Pauer .	4.050 □°
an sich gelöst und die Stadt Pest dazu . . .	17.807 □°
unentgeldlich überlassen, hat zusammen . . .	22.622 □°

ohne einen Revers über eben dies, was von Seite der Stadt cedirt worden, vorzufinden.«

Lásd: Int. 46. 4510. a. m.

Az 1845. évi 8271 és 8289 sz. a. bemutatott kötelező okirat és nyilatkozat alapján ezt a területet Széchenyi István grófnak, mint a társulat képviselőjének 1845. évi junius hó 24-én átadták, illetve a társulatot ezen tér ideiglenes s feltételes birtokába ünnepélyesen beigtatták.

A városi hatóság kikötötte volt: hogy ezen tér, jövedelmező állapotba jutása után, az emelendő épületekkel együtt minden kártalanitási kötelezettség nélkül a város birtokába visszabocsátandó; a sétatér pedig mindaddig, mig a társulat használatában van, azt saját költségén fentartani köteles és a közönség azt háboritlanul sétatér gyanánt használhatja.

A társulat, a katonai hatóság részére aláirt okiratban kijelentette, hogy ismerve a katonai kincstár és Pest városa között az 1822. évi julius hó 18-án kötött és még érvényben levő egyezséget, ennek értelmében a kaszárnya közelében épületet nem emel, sőt ha a hatóságnak erre a térre szüksége lesz, ezt minden kártérités nélkül azonnal visszaadja s végre, hogy a kaszárnyából a térre nyiló kapuknak további használhatása végett a tér rendezésénél a kijárókra figyelemmel leend.

A tér rendezését 1846-ban megkezdvén, az első fát Széchenyi István neje Seillern-Aspang Krescencia grófnő ültette.

A társulat ezt a sétatért 1870-ig birta.

A közönség kényelmére a társulat az ötvenes években egy kis kioszkot épitett; ez azonban 1860-ban leégett, minek következtében a sétatért elhanyagolták s ily állapotban maradt mindaddig, mig az 1864-ben emelt szilárdabb épület bérjövedelméből a sétatér, illetve a társulat viszonyai kedvezőbbé nem fordultak.

A sétatér az épitkezéssel jövedelmezővé vált. 1867-ben tárgyalások indultak meg, ennek visszavétele iránt. A tárgyalások folyamán meghallgatott jogügyi bizottság 1870. évi 3854 számú jelentésével, hivatkozva a sétatérnek 1867. évi márczius hó 20-ig 189 frt 22 krral kimutatott jövedelmező állapotára, bekövetkezettnek jelzé azt az időpontot, a mikor a társulattól adott kötelező nyilatkozat értelmében a sétatér a városnak visszaadandó. Minthogy a város pénzügyi viszonyai oly szerencsés helyzetbe jutottak, hogy a sétatért a társulat segedelme nélkül a város is fenn tudja tartani, a tanács Heinrich N.

Jánost, mint a társulat az idő szerinti elülülőjét felhivta az átadásra, minek következtében az 1870. évi márczius hó 28-án felvett jegyzőkönyvben a társulat képviselői kijelentették, hogy a sétatért Pest városának átadni készek, sőt rögtön át is adják, azonban azzal a kikötéssel:

»hogy a »Széchenyi-sétatér« mindaddig, mig a város további terjedése, épitkezések vagy nagyobb városi érdekek megengedik, továbbra is sétatérré fentartassék.«

* * *

A »Pesti Széchenyi-sétatér« társulat 1845-ben »Sétatér-társulat« név alatt abból az egyedüli czélból alakult, hogy az Új-épület déli oldalán fekvő elhanyagolt, szemétgödrökből álló és esős időben posványos térséget fákkal és cserjékkel beültesse és abból a közkényelem és szépités előmozditása mellett, a közönség részére egy üdülő-helyet alkosson és azt fentartsa.

A társulat működéséről 1855-ig a székes főváros levéltárában adatok nincsenek. Alapszabályait is csak 1855-ben felsőbb rendeletre készitették el és ugyanakkor hagyták jóvá.

Az alapszabályok szerint a társulat tagjai voltak az eredeti alapitók, a kiknek adakozásaiból és fáradozásaival a sétatért megalkották. Habár az alapszabályok értelmében a társulat tagjai az eredeti alapitók voltak, ez az intézkedés még sem zárta ki új tagok felvételét, a mint 1864-ben Széchenyi Béla és Ödön grófok 2—200 frt, és 1867-ben Brachfeld Adolf 400 frt adománynyal az alapitó tagok közé léptek. Ezen három kivételével az utóbb közölt névsorban felemlitett tagok az eredeti alapitók közé tartoztak.

A társulat ügyeit egy nagyobb és egy kisebb választmány vitte. A kisebb választmány tagjainak választása és a vagyon feletti rendelkezés a 15 tagból állott nagy választmányt illette; feloszlás esetében azonban a fenmaradandó vagyont csakis a sétatér czéljaira lehetett forditani.

A nagy választmány tagjai kezdettek lassanként kihalni, s minthogy a kihalt tagokat újabb választással nem pótolták, a nagy választmány 1867-ben a tagok csekély száma miatt üléseket sem tarthatott; ezen tulajdonképpeni működése tehát még a

társulat feloszlása előtt megszünt és hatásköre hallgatagon a kisebb választmányra szállt.

Az öt tagból állott kisebb választmány, mely saját kebeléből választott elülülőt, jogkörébe tartozott a tisztviselők választása, a társulat ügyeinek közvetlen igazgatása és a sétatérre való felügyelet.

A társulat pénzalapja az alapszabályok megalkotásakor, tehát 1855-ben állott a sétatéren épitett kis kioszk és felszerelések értékein kivül az eredeti alapitóktól aláirt összegek tőkemaradványaiból. Ezen ismeretlen mennyiségű tőkemaradék kamatai, a kioszk bérösszege és a sétatéren tartott zene-estélyek jövedelme, a sétatér fentartására és szépitésére voltak fordithatók.

A társulat vagyona, nagyobb részt a sétatérbe volt befektetve; az 1860-ban leégett kis kioszk jövedelmétől elesett. A sétatér pedig egymaga jövedelmet nem hozott. A társulat, miután elegendő pénzzel nem rendelkezett, Ruscher Györgygyel 1864-ben hat, illetve a szerződés meghosszabbitásával tizenkét évi haszonbéri szerződésre lépett azzal a kikötéssel, hogy Ruscher köteles a kioszk után a tizenkét évre járó bérösszeget, összesen 6800 frtot a társulat pénztárába fizetni. Ebből az összegből és a még meglevő vagyonból a társulat 1864 ben felépitette a nagyobb kioszkot, melyet 1870-ben a sétatérrel együtt Pest városa birtokba vett.

A társulat a sétatér átadásával befejezte működését. Az átadási jegyzőkönyvet a társulat részéről mint ennek utolsó tisztviselői: Heinrich N. János elülülő, Fuchs Rudolf pénztáros és Kleinrath Gyula jegyző irták alá, egyszersmind átadták a fennmaradt és az alapszabályok értelmében a sétatér rendelkezésére szolgáló 207 frt 23 krt mint maradékot a társulat vagyonából, mely összeget Pest város letétpénztárába fizették be

A társulat tagjainak teljes névjegyzéke nem állván rendelkezésünkre, csupán azoknak a tagoknak nevét közölhetjük, a kik a pestvárosi levéltárban levő és a tanácshoz intézett több rendbeli folyamodást és egyéb okiratokat aláirták; ezek pedig a következők:

Széchenyi István gróf, a társulat első elülülője.

Heinrich N. János lovag, a társulat utolsó elülülője.

Alapitó tagok.

Brachfeld Adolf,
Burgmann Károly.
Farkas Dávidné.
Farkas Károly,
Fesch József,
Festetics Ágoston,
Festetics Dénes,
Forinyák János,
Forray bárónő,
Frankenstein dr.
Fuchs Rudolf,
Gratzl Ferencz,
Grün Ferencz,
Guggenberger C. F.
Kappel Frigyes,
Karczag Benő,
Kleinrath Gyula,
Lenhossék József,
Majthényi Imréné,
Nádossy János,
Neuhoffer József,
Preuszner József,
Raits Tóbiás,
Schernhoffer János,
Schiller Károly dr.
Steiner Ferencz,
Széchenyi Béla gróf,
Széchenyi Ödön gróf,
Tasner Antal,
Török Frigyes,
Ullmann Mór,
Ürményi,
Várady Károly,
Wieser F.

* * *

A »Pesti Széchenyi-sétatér« társulatnak 1855-ben készült és jóváhagyott alapszabályai szerint a sétatér Széchenyi István grófnak, mint a társulat alapitójának nevét viseli.

Kitől és mikor kapta a sétatér Széchenyi nevét? ezt az alapszabályok nem emlitik. Pest város tanácsától semmi esetre sem, mert a hatóság előtt a sétatér elnevezése sem folyamodás, sem inditvány alakjában nem fordult meg; iratok, melyek erre nézve felvilágositást adhatnának, a székes főváros levéltárában nincsenek, de nem is lehetnek.

A »Széchenyi« név használatára nézve legrégibb adat Fényes Eleknek »Magyarország leirása« czimű és 1847-ben Pesten megjelent munkája, melynek 216-dik lapján Fényes a Pesten levő és fákkal beültetett terek közt harmadik és egyúttal utolsó helyen a »Széchenyi« sétatért is megemliti.

Ha tehát Fényes a sétatérnek ezen elnevezését már 1847-ben mindjárt ennek megalkotása után ismerte, akkor már is általános használatban kellett lennie. De, miután Pest városa az elnevezéshez hivatalosan hozzá nem járult, csakis az a valószinűség

foroghat tehát fenn, hogy a nagyközönség, tudva a sétatér alapitójának nevét, megkülömböztetésül a többi már meg volt terektől, elnevezte a »Széchenyi István gróftól alkotott sétatér« helyett a rövidebb »Széchenyi-sétatér« névvel.

Hozzájárulhatott ezen elnevezésnek terjesztéséhez a társulat, sőt ennek egyik-másik tagja is, a társulat maga azonban a »Széchenyi« jelzőt 1855-ig a pesti tanácshoz intézett folyamodásaiban soha sem használta. Egyszerűen »Sétatér társulat«-nak nevezte magát.

A »Széchenyi-sétatér« elnevezés hivatalosan 1851-ben fordul elő először és pedig abból az alkalomból, a midőn 18.180/851 szám alatt a Széchenyi-sétatéren tartott zeneestélyen több jótékony intézet javára befolyt 500 frt 17¼ krról tettek a tanácshoz jelentést; ezelőtt a sétatér hivatalos iratokban mint a Pattantyús-kaszárnya déli oldalán fekvő tér van megnevezve; 1851 után az elnevezés szokásból szentesitést nyert és a hatóságnál is használatban maradt.

* * *

Sétaterünk aranykorát az ötvenes években élte. A távoli Városliget és Orczy-kert mellett ez volt az egyedüli üdülőhely, a hová Pest előkelő közönsége gyülekezett, menedékhelyet keresve a szemetes és a Rákos homokjától megszállt forró utczák elül. Gondoskodva volt zenéről, a kioszkban pedig frissitő italokat szolgáltattak ki s hébe-hóba a társulat vagyonának gyarapitására, vagy jótékony czélra hangversenyeket rendeztek, mindenképpen igyekezvén a közönséget a sétatér látogatására buzditani. Nem sokáig tartott; már a hatvanas évek elején letünt csillaga. A köznép az előkelő világot kiszoritotta erről a térről s évek óta gyermekeknek játszótérül szolgál s cselédek és a közeli Uj-épület közvitézei látogatják. A sétatér napjai is meg vannak már számlálva. Az Uj-épület lebontásával és az egész környék szabályozásával más alakot fog a sétatér is ölteni, de, hogy az ott alakitandó új park, emlékül a régi sétatérre, Széchenyi nevét fogja-e viselni? ki mondhatná ezt előre meg.*

---

* Időközben az Uj-épületet már is lebontották, s a nyert terület szabályozási tervén dolgoznak.

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VII.

A KÁROLY-KASZÁRNYA
ÉS
A KÁROLY-KÖRUTI RÉGI TEMETŐ.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VII.

A Károly-kaszárnya.

1.

Alig, hogy ős Budavára 1686-ban a török járom alul fölszabadul, Budán-Pesten már is több szerzetet találunk letelepedve. Az elsők egyike a Károly-kaszárnya történetével szorosan összefüggő Szervita-rend. A szerviták I. Lipót királytól 1688-ban kapnak engedelmet arra, hogy letelepedésük czéljaira egy alkalmatos helyet kereshessenek, melyet a város északi részén, még pedig részben a mai kolostoruk területén, részben a Károly-kaszárnya helyén meg is találtak.

A birtokba vétel elé azonban akadályok gördültek. Az akkori tanács ellenezte a nagy terület átadását, a mit inkább óhajtott volna, hogyha házhelyekre felosztva, egyes polgárok birtokába jut. A város és a polgárság érdekét védő tanács ellenzését azonban még sem lehet oly bűnül felróni, a mint ezt Rómer Fl. »Régi Pest« czimű munkájában kiemelni igyekszik, csodálkozván azon: *»hogy a város, a hasonló és nagyobb telkű magasabb állású és nagy befolyású magánosokkal nem ugyanazon módon bánt el«*. — Továbbá, hogy: *»a hatalmas főurakkal, a tanácsban ülő és a választott képviselőkkel rokonságban levő gazdagabb polgárt senki sem merte bolygatni.«*

Midőn Rómer a városi tanácsról igy nyilatkozik, csak tanúságot tesz arról, hogy az akkori viszonyokat nem ismerte,

www.terc.hu

vagy talán nem akarta ismerni, különben nem lép fel a tanács ellen oly vádakkal, a melyek teljesen alaptalanok. A tanács még nem volt az a hatalmas hatóság, mint a minőnek Rómer emlitette szavai után gondolnánk, s a minővé csak később, még pedig a privilegium kiadása után vált. A tanács akkor még alárendelt testület volt, nem több egy községi elüljáróságnál, s végrehajtója a budai kamaraigazgató parancsainak. Ez az igazgatóság adományozott, még mielőtt a szerviták letelepedtek, a hatalmas főuraknak, nagybefolyású magánosoknak, különösen állami tisztviselőknek és katonatiszteknek nagyobb telkeket, ha nem is oly nagyokat, mint a milyent a szerviták kaptak. S minthogy a választott képviselők testületét Pest városában akkor még nem ismerték, az 1731-ben megalakult választott testület tagjainak gazdagabb rokonait a XVII-dik század utolsó éveiben, vagyis a szerviták letelepedésének idejében nem is lehetett — bolygatni, gazdag polgárokat pedig a telepités első éveiben nem igen lehetett találni.

Rómer nagyon elvetette a sulykot, s szavai homlokegyenest ellenkeznek további mondásával, a miből inkább az tűnik ki, hogy nem is annyira a tanács nézte kancsal szemmel a szerviták letelepedését, mint inkább a társ-szerzetek. A tanács a város érdekét védte, s ezt nem is lehet tőle rossz néven venni; ellenben azok a társ-szerzetek nem az egyház érdekében — a mennyiben az egyháznak mindegy lehetett, akár az egyik, akár a másik szerzet jut a szép terület birtokába, — hanem haszonlesésből saját egyéni érdekeik mellett szólaltak fel, vagyis a keresztyén katholikus vallás hirdetői a hét főbűnök egyikébe estek; irigyelvén a szervitáktól a nagy területet. Midőn pedig két irgalmas szerzet és a jezsuiták csakugyan követelésekkel léptek föl a szervitáktól kiszemelt területre nézve, az utóbbiak t. i. a jezsuiták csak úgy álltak el követelésüktől, hogy Budán, képzelt káruk pótlásául más birtokot kaptak. Később pedig a bécsi kormány szoritotta ki telkük egy részéből, hogy a rokkant katonák számára oda egy kaszárnyát épitsen.

Papi történetiróink bármiként vélekednek is a tanács ellenzéséről, meg kell vallani, hogy a tanács csak is a városnak jól felfogott érdekére tekintett, a mikor a szerviták letelepe-

dését meg akarta akadályozni. A kis város a bástyák közé szorulva, egyelőre kifelé nem terjeszkedhetett, s minthogy a nagyobb telkeket már is állami tisztviselők birták, a város fejlődése meg volt bénitva, s még jobban békóba szorul, ha a szerviták a nagy területet elfoglalják, sőt a várost jövedelmében is kárositják. A nagyobb területeknek magánosok részére történt elajándékozása nem sértette a város érdekeit, a miért ez a tanácsot nem is bánthatta, mert bárki kapta is, az polgári birtokká vált s az maradt, forgott egyik kézről a másikra, magvaszakadás esetén pedig visszaszállt a városi fiskusra, sőt előbb is visszavásárolhatták és feloszthatták kisebb háztelkekre.* Egyházi javak ellenben a forgalomból kivonva, a közéletre nézve halottaknak, vagyis a holt kézre jutottaknak tekintettek és tekintetnek. A tanács álláspontja tehát nagyon is helyes volt, midőn a város javának szem előtt tartásával a terület átadását ellenezte s ha tőle függ vala, bizony sem a szerviták, sem a klarisszák ide nem jönnek, de szükség sem volt reájuk, mert a csekély számú lakosság lelki üdvéről gondoskodhatott már a pesti plébános és a mindig magyar érzelmű ferenczrendi barátok.

A tanács fellépése eredménytelen maradt, s pedig annál inkább, mert a szervitákat nagy befolyású főurak s ezek közt különösen a bécsi udvarnál nagy kegyben állott Kolonics biboros-érsek pártfogolták. Ily körülmények között, tekintetbe sem véve a tanács ellenvetéseit, a szervitákat birtokukba igtatták, minek következtében a tanács is kénytelen vala a házlevelet kiadni. A szerviták urai most már a területnek; a tanács nem

* Igy például: Kohlbacher Mátyás harminczad-hivatali ellenőr 1693-ban a budai kamaraigazgatótól ingyen kapja a Ferenczrendiek mellett fekvő és a Reáltanoda-, Egyetem-, Károlyi- és Magyar-utczáktól határolt nagy telket. A város a telket 1723-ban megveszi 4000 forinton s ugyanazon évi junius hó 21-én telekhivatalával felosztatja háztelkekre. Kikerül 23 telek; ezek közül a középső nagyobb telek több kézen átmenvén, 1807-ben Kőrös város birtokába jut, 1852-ben megveszi Marschan József cs. kir. bányamérnök 31.100 forintért és 100 darab arany kulcspénzért, 1854-ben pedig Pest városa 43.505 forintért és ezen a telken épül a főreáliskola. A Kohlbacher-féle telek után a Reáltanoda-utczát még 1854-ben Kohlbacher-utczának nevezték.

is háborgatja őket birtokukban, ellenkezően a hol csak lehet, pártfogásában részesülnek, s a mint a szegény várostól kitelik, segiti őket épitkezésük körül, kővel, téglával sőt pénzzel is.

Ha a tanács a területet egészben nem is menthette meg a város részére, mégis a telkek egy részének megszerzése végett, valamint utczaszabályozás czéljából alkudozásokba bocsátkozott a szervitákkal, minek következtében a kötendő egyezség tekintetében 1714. évi május hó 25-én a következő feltételeket állapitották meg:

1-ször, a város átveszi a szervitáktól a Moscheán kivül fekvő nagy tért, úgy, a mint kőfallal be van keritve. (Ezen tér alatt nem a mai Szervita-tér értendő; a nagy tér és a Moschea körülbelül a Károly-kaszárnya északnyugoti területén feküdt. A mai Szervita-tér ellenben háztelek volt);

2-szor, átengedi a város a szervitáknak székhelyül a »Fehér ló« nevű és a Horváth András-féle házat azzal a kikötéssel, hogy a Herzig Jakab-féle ház melletti utcza (ma Zsibárús-utcza) az átellenben álló Eschenbrukher-féle házzal (ma koronaherczeg-utczai Orczy-féle ház) egy irányban kiszélesbittessék;

3-szor, ha a szerviták a Moscheát örök időre meg akarnák tartani, ebben az esetben a »Fehér ló« nevű házat (ma szervita-téri Teleky-féle ház) váltsák meg úgy, a mint megkaphatják vagyis szerezzék meg vagy pénzen, vagy cserében, ellenben a Horváth András-féle házat, minthogy ez magvaszakadás következtében amúgy is a városra száll, a tanács a szervitáknak ingyen engedi át.

A szerviták, a feltételek elfogadásáról a tanácsot értesitették, azonban a tanács 1714. évi augusztus hó 17-én azt határozta, hogy az ügyet függőben tartja mindaddig, mig a Cojali- és a Kőfaragó-féle ház iránt a tulajdonosokkal egyezségre juthat. A szerviták ugyanis az emlitett két házat megszerezni óhajtván, ezeknek megvétele végett a tanácsot kérték meg. Az ügy elhúzódott 1715-ig, a mikor a szerviták sürgető kérelmére a tanács julius hó 19-én átadta a »Fehér ló« nevű és a Horváth András-féle házat, utasitván egyúttal telekkönyvi hivatalát, hogy a szerzetnek a házlevelet adja ki. Minthogy pedig a Cojali- és a Kőfaragó-féle házat egyenként 650 frtért

a tanács csakugyan megvette és át is adta, 1715. évi november hó 8-án egy levelében felszólitja a szervitákat, hogy a vételár fejében járó 1300 forintot téritsék meg; a felhivásnak a szerzet mindenesetre megfelelt, mert erre nézve később már mi sem fordul elő.

A csereügyletnek lebonyolitása után a szerzet a régi Moscheának birtokában maradt, nem sokáig ugyan, mert rövid idő mulva a rokkantak palotájának esett áldozatul, melyért a kezdetben igért 6000 frt, illetve a később leszállitott 2000 frt helyett, még pedig tizenkét évi várakozás után csakis 729 frtot kaptak, de a Moschea és a keritésfal köveit épitkezésükre felhasználhatták; továbbá megigérték a szervitáknak, hogy az épülő kaszárnyában a lelkészi teendők ellátásáért évi 500 frtot kapnak. A lelkészi tisztet azonban a szerviták csakis az irgalmas barátok letelepitéseig viselték.

A szervitákkal tisztázva lévén a Moschea ügye, 1716. évi május hó 28-án Regall gróf altábornagy és Pest város tanácsa egy szerződést irnak alá, melynek értelmében a város, a szervitáktól 1715-ben átvett és nagy térnek nevezett üres területet, melynek hossza 90 öl, hátul 80 és 90 öl, a jobb oldalról pedig 90 öl volt, az épitendő katonai kórház czéljaira 4850 forintért eladja. 1728. évi január hó 26-án Schwinghaimb János Lipót császári főhadi biztos, mint a pesti katonai kórház épitésére alakult bécsi császári udvari bizottság meghatalmazottja, ugyancsak az emlitett czélra megveszi négy pesti polgár házát és pedig: Horváth Istvánét 350 frtért, Wüszler Péterét 1300 frtért, Hübert Sándorét 500 frtért és Mocsonaky Jánosét 400 frtért. 1736. évi junius hó 30-án pedig Hueber császári hadi biztos veszi birtokba a mondott czélra Stefanics Mátyás telkét és házát 2300 frtért. A körülbelül 13.000 négyszögölből álló terület, hozzászámitva a szervitáknak fizetett 729 frtot, összesen 10.429 rajnai forintba, vagyis négyszögölenként 81 denárba került s mint vett terület az állam tulajdona.

Az 1728-ban kelt szerződés értelmében épült kórházat és rokkantak házát, valamint a régi országútig terjedő kertet a város juriszdikcziója alul örökre kivették, vagyis a nagy telek az épülettel együtt holt kézre került; kikötötték azonban mégis,

hogy ha ezen ingatlanságok bármikor magánosok használatába és birtokába visszaszállanak, akkor a város földesúri felsőbbségét visszanyeri.

A rokkantak palotája Eleonora császárnénak, Széchenyinek és Kolonicsnak köszöni felépitését. Ezek buzgólkodtak már korábban ezen mű megalkotásáért, s Széchenyi György esztergomi érsek egymaga még 1692-ben 157.000 frttal, végrendeletében pedig 152.000 frttal s igy összesen 322.000 frttal járult hozzá.

Az olasz izlésű palota épitését 1716-ban kezdették meg. 1716. évi május hó 29-én két császári mérnök a várostól kiküldött tanácsi biztosnak, lennersbergi Lenner János birónak felügyelete alatt mérte ki a területet. 1716. évi junius hó 3-án fogtak hozzá a régi temető sirköveinek kihordásához, junius 22-én pedig az alap-ásáshoz. Parrati Kornél mérnök és Hölbling épitőmester augusztus 2-án tette le az alapkövet, melyet előbb Lochemayer Fortunát a szerviták szuperiora megáldván, melléje ereklyéket helyeztek el. Az egyházi ünnepélylyel összekötött szertartásnál, mint a város képviselői jelen voltak: Wellenson Ker. János pesti plébános, lennersbergi Lenner János biró, Neander Beát János főkapitány és Lehner Mihály tanácsos.

A granátos-utczai főépületet Martinelli Antal műépitő 1727-ben fejezte be. Az épület homlokzatán a következő emlékfelirat olvasható:

IMP. CAROLUS VI S. A. P. P. HANC.
MOLEM, CONDIDIT, AD SERVAN-
DOS MILITES. SENIO. MORBIS.
VULNERIBUS. CONFECTOS. A. S.
MDCCXXVI.

A kaszárnya hátulsó része 1729-ben épült. A folytatólagos épitkezésre nézve emlitésre méltó VI. Károly királynak 1728. évi február hó 26-án kelt irata, melylyel Pest város tanácsának megparancsolja, hogy a kórház épitéséhez szükséges tégla készitésére és kőfejtésére Gergedich épitési felügyelőtől kijelölendő alkalmas helyet adja át. A tanács készségesen meghajolt a királyi parancs előtt és a Terézváros kültelkén a téglakészi-

tésre, valamint Kőbányán a kő fejtésére szükséges területet átadta. Idővel azonban a tanács megsokalván a városi kőbánya pusztitását, s 1741. évi május hó 5-én, a midőn Martinelli műépitő egy más alkalmas kőbánya megnyitását kéri, folyamodót elutasitja azzal a megokolással, hogy Kőbánya szerzett birtoknak tekintendő, a mennyiben ezen birtokért folyt per megszüntetése végett Grassalkovics perszonalist tetemes pénzáldozattal kellett kielégitenie, minélfogva ezzel a birtokkal a város szabadon rendelkezhetik; máskülömben is a kórház épitéséhez a város már is több mint 20.000 frt értékű követ adott, a nélkül, hogy ezért egy krajczárt kapott volna. Mindezeknél fogva a tanács mint az emlitett birtoknak földes ura kijelenti, hogy a kő fejtésére helyet ki nem jelöl, hanem ha Martinelli uramnak kőre szüksége van, fejtesse azt Promontoron, a hol a kincstárnak amúgy is van kőbányája, honnan a Dunán át a kő könnyebben és olcsóbban szállitható Pestre, mintsem a kőbányai rossz utakon.

A kaszárnya 4000 rokkant katona elhelyezésére volt tervezve, szabályos, négy egyforma nagyságú udvarral; szabályosan azonban csak két udvar készülhetett el. A granátos-utczai fő épületet három emeletre, ellenben a két oldalépületet és a károly-köruti homlokzatot két emeletre kellett volna kiépiteni. A károly-köruti rész ugyan kétemeletes, a másodikat azonban csak 1868-ban emelték reá, mely alkalommal a kaszárnya ezen részén levő földszinti helyiségeket boltokká alakitották át, és ezeket az úgynevezett katonai kincstár vállalkozóknak adta bérbe, a kik a bérösszeg fejében épitették fel az emlitett második emeletet. Az épités ügye annak idején nagy port vert fel Pestváros közgyülésén; mitsem akarván tudni egy katonai kincstárról, megtagadták az épitési engedély kiadását és a kaszárnya tulajdonjogának megállapitása végett a kormányhoz fordultak. Az épitési engedélyt azonban a honvédelmi miniszter közbelépése folytán mégis ki kellett adni. A károly-utczai oldalépületre 1870-ben emelték a második emeletet s ugyanekkor épült a félemelet.

A rokkantak palotájának főépülete, a tulajdonképpeni háromemeletes palota 100 öl hosszú és 80 öl széles és emeletenként

47 ablakkal van ellátva. Az épület közepén van a 22 öl hosszú és 6½ öl széles kápolna, mely teljesen 1735-ben készült el, s melyben az Isten-tiszteletet kezdetben nem a szerviták, hanem a már is betelepitett irgalmas-barátok végezték. Az irgalmasok távozása után 1780-ban a szolgálatot tábori lelkész vette át. A kórházi osztályban a sebesülteket és betegeket szintén az irgalmas-barátok ápolták és gyógyitották, valamint ezeknek kezelése alá jutott az 1728-ban felállitott és a kórházban berendezve volt tábori patika is. A patika itten mint tábori patika 1780-ig állott fenn. Ezen évben azonban, a midőn Natorp báró, bécsi kereskedő, az ausztria-magyarországi katonai kórházak részére szükséges gyógyitó szerek szállitását elvállalta, átvette egyúttal a károly-kaszárnyai patikát is, és ennek ezentúl mint nyilvános jelleggel felruházott patikának az élére egy provizort állitott. Natorp 1795-ig birta a patikát; 1795-ben az összes katonai patikáknak állami kezelésbe vételével, a patika Lessner János igazgatása alá került és ezen időtől fogva szintén patikusok, mint provizorok kezelték a patikát. A provizorok voltak: 1795—1810-ig Fröscher József; 1810—1816-ig Mayer János; 1816—1822-ig Gülhof János; 1822—1830-ig Notthaz Ferencz; 1832 után Weber Péter stb.

A már emlitett kápolna, kórházi osztály és patikai helyiségeken kivül volt még a kaszárnyában: sütőhely, vendéglő, mészárszék és a gyermekek részére egy iskola. Benlaktak: a kaszárnya parancsnoka és egyéb tisztek; körülbelül 1500 agg katona, továbbá mesteremberek és tizenkét irgalmas barát, kik közül tiz az ápolással és gyógyitással foglalkozott, kettő pedig a kápolnai szolgálatot teljesitette és a benlakók lelki gondjait viselte.

1745 után az agg katonákat Nagy-Szombatba áthelyezvén, az épületet tulajdonképpeni czéljától megvonták s katonai kaszárnyának használták, most már azonban ez a használat is megszűnt, a mennyiben a kaszárnyák megváltásával a Károly-kaszárnya is a székes főváros birtokába került, hogy átalakitva s esetlegesen új épületeket emelve, mint a közigazgatást kormányzó fővárosi hatóságnak palotájává váljék.

A károly-köruti régi temető.*

2.

A károly-köruti 15. sz. ház udvarának részbeni beépitése czéljából az alap-ásást 1892. évi márczius havában megkezdvén, ebből az alkalomból egy régi temetőre bukkantak, melynek napvilágra hozott koporsói és csontvázai tág teret nyitottak a fővárosi napilapokban a vélekedéseknek, alaptalan azonban azon hagoztatva volt feltevés, mintha ebben a régi temetőben talált csontvázak az 1709—1710 közt, a Rákóczy-háború után kitört pestis-járvány áldozatainak volnának maradványai.

Pest városának abban az időben három temetője volt; egy a Belvárosban a plébánia-templom körül, a hová a jobb módú polgárokat, a templom belsejében pedig a tanács tagjait helyezték örök nyugalomra; egy a Váczi-kapun kivül, és egy a Kecskeméti- és a Hatvani-kapu közötti külső területen a szegényebb polgárság és lakosság számára. Az utóbbi temető a Baross-utczától a muzeumon túl terjed, a Váczi-kapu melletti pedig a nagy vásártér közelében, körülbelül az Erzsébet-tér alsó részétől a város felé fekvő területen volt. Ebben a váczi-úti temetőben állott a »Látogató szűz Mária« kápolnája, vagyis az úgynevezett »Szabó kápolna«, melyet Stiglmayer Jakab szabó és neje Baumann Katalin épitettek. Ezt a kápolnát is több más kápolnákkal együtt II. József császár bezáratta.**

---

* Kivonatban ismertette az »Egyetértés« 1892. márczius 23-án.

** Rupp J. »Budapest helyrajzi története« czimű munkájában ismer-

www.terc.hu

A Pesten, az 1710—1711-ben, valamint a későbbi években dühöngött pestis-járvány áldozatait tehát csakis ezekben a régi temetőkben, különösen a józsefvárosiban lehetne keresni, mert a pestis-barakkok a József-városban lévén felállitva, valószinübb, hogy a halottakat inkább a közelebbi, mintsem a távolabbi Váczi-kapu mellett volt temetőben helyezték el.

A károly-köruti 12. sz. ház helyén — de csakis ennek területén és tovább nem, — csakugyan temető volt, még pedig katonai temető, a rokkantak kaszárnyájában elhalt katonák számára.

Az alábbi rajzban *C.* és *D.* alatt kitüntett telket a kaszárnya parancsnoksága 1746-ban vette meg abból a czélból, hogy az egyik a rokkantak számára temetőül — másik pedig a kaszárnya czéljaira faraktárul szolgáljon. A *D.* alatti temetői telek Bobics Évától 450 forintért, a másik Götting Gáspártól 650 forintért jutott a kincstár tulajdonába, s az utóbbi t. i. a *C.* alatti telek később kertté átalakitva, a kaszárnya parancsnokának állott rendelkezésére, s innen »Generalis«-kertnek nevezték.

---

teti a Pesten állott kápolnák rövid történetét, de nem lévén tudomása a kápolnáknak elenyésztéről, ezt fel sem emlithette. Ebből az alkalomból megemlithetem, hogy a kápolnákat II. József császár szüntette meg, és ezeket felsőbb parancsra a tanács 1787. évi október hó 20-án a legtöbbet igérőnek eladta azzal a kötelezettséggel, hogy a megvett kápolnát azonnal lebontani tartoznak. A vevők tehát tulajdonképpen csakis az épület anyagát vették meg, s p.:

a Váczi-kapu előtt a Duna közelében állott »Ecce homo« vagyis a tövissel koronázott Üdvözitő kápolnáját Feszl György 90 frtért;

a »Látogató szűz Mária« vagyis a fent emlitett »Szabó« kápolnát Pauer Gáspár 315 frtért,

a Rákoson volt »nepomuki szent János kápolnát« Keglevics Ádám gróf 82 frtért vette meg.

Ellenben a Kecskeméti-kapun kivül állott »14 segélyző szent« kápolnáját Jantek N. ingyen kapta.

A kőbányait, a Conty Lipót Antal kőfaragótól épitett kápolnát pedig, minthogy a család erre nézve a tulajdonjogot ki tudta mutatni, Conty Lipót özvegyének, illetve akkor már másodszor férjezett Hüllf Móricz Bálintnénak birtokába, lebontási kötelezettség nélkül visszabocsátották.

Az eladott kápolnák vételár-összege az állami pénztárba jutott a vallásalap részére, a kápolnák területét pedig a város vette birtokba.

A temető 23 öl széles és 45 öl mély volt, összesen tehát az akkori felmérés szerint 1035 négyszög ölből állott s 1747—1780-ig volt használatban. A temető kicsinységénél fogva s tekintve a rokkant, agg és beteg katonák közt előfordult nagyobb halandóságot, nem csodálkozhatunk azon, hogy a területet annyira kihasználták, hogy a koporsókat kettesével és hármasával is rakták egymás fölé.

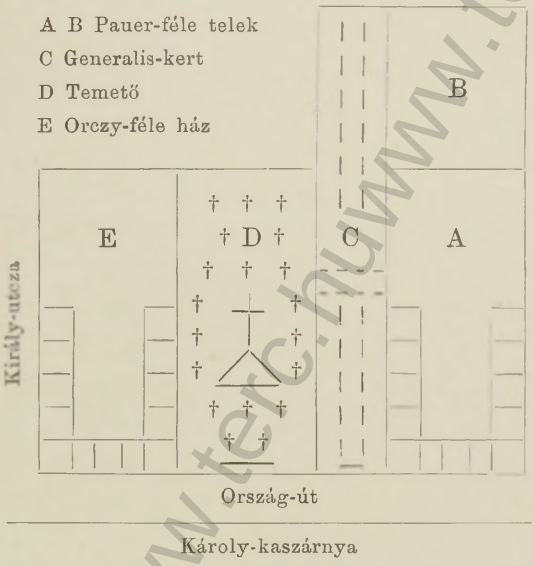

A katonai parancsnokság a temető beteltével a várostól ugyanily czélra más helyet kérvén, ezt a tanács hosszú alkudozások után 1780. évi április hó 22-én a Váczi-kapun felül a régi katonai téglavető mellett át is adta, minek következtében a Károly-kaszárnya előtti temetőt harminczhárom évi használat után bezárták

Minthogy pedig a katonákat vallásfelekezetre való tekintet nélkül egy közös temetőben temették el, a tanács figyelemmel erre a körülményre, az új temetői terület átadásával kikötötte, hogy a reformátusok is, mint a kiknek akkor még Pesten temetőjük nem volt, szintén ebben a temetőben temetkezhessenek.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

VIII.

MÁTYÁS KIRÁLY PESTI KERTJE.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

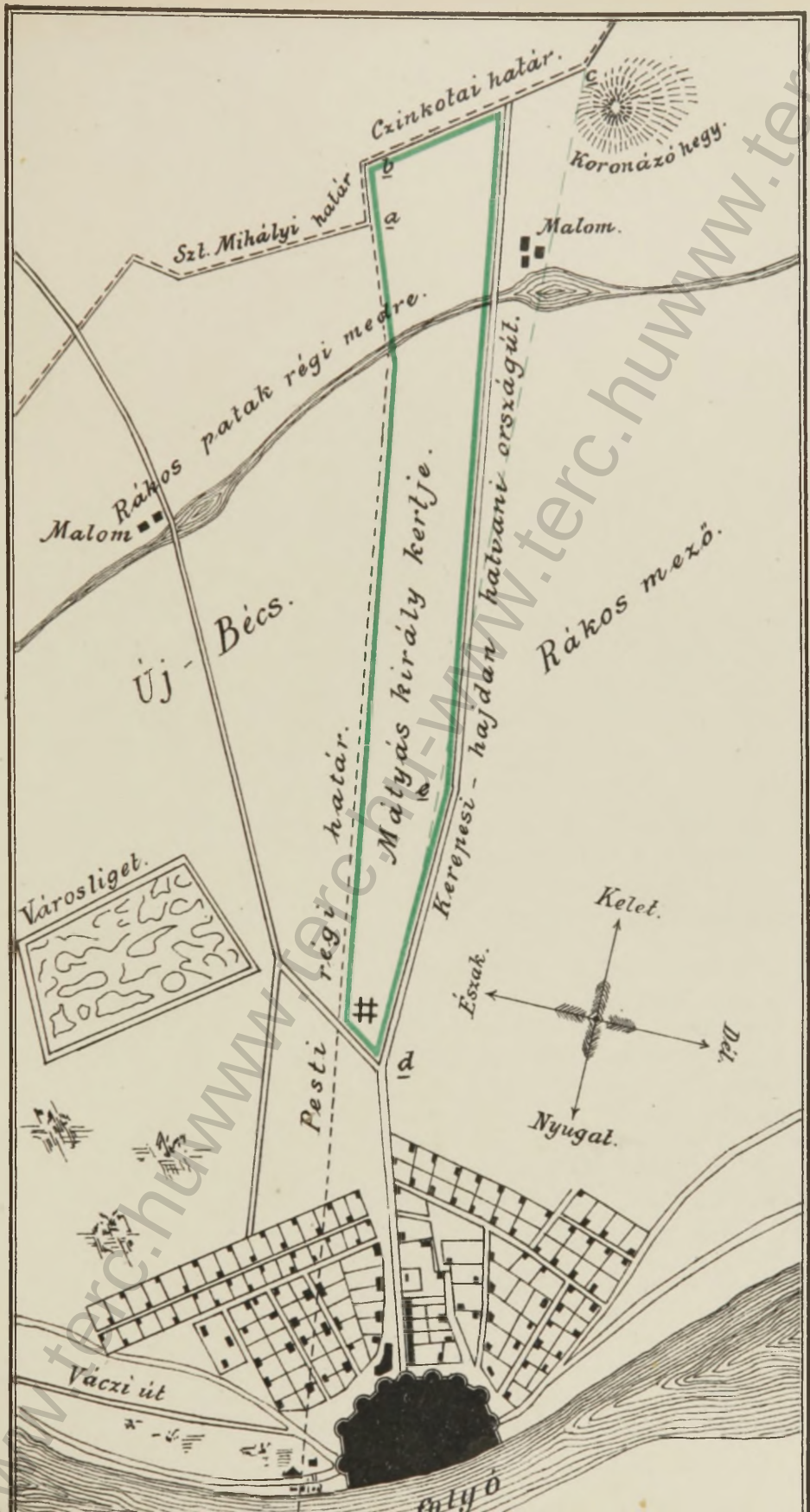
Czinkotai határ.
c
Koronázó hegy.
b
Szt. Mihályi határ
a
Malom.
Rákos patak régi medre.
Malom
Rákos patak
Új-Bécs.
Mátyás király kerlje.
Kerepesi-hajdan kalvari országút.
Rákos mező.
Városliget.
Pesti régi határ.
e
Kelet.
Észak.
Dél.
Nyugat.
d
Váczi út
Duna

www.terc.hu

VIII.

Mátyás király pesti kertje.

Hogy Mátyás királynak Pesten kertje volt, ez kétségbe nem vonható; de hogy hol feküdt a királyi kert? — ezt történetiróink eddig meg nem állapithatták. A mennyire Buda-Pest irodalmát ismerjük, Mátyás király kertjével Jankovics, Schams, Haeufler, Hunfalvy, Rupp, Rómer és legutóbb Salamon foglalkozott.* Jankovics a kert helyét ugyan meg nem állapitja s csak azt mondja: hogy a kert Pesten a Szent-Péter-utczában volt; Szent-Péter-utcza alatt pedig a mai Kossuth-Lajos-utcza értendő.** Hunfalvy, Rupp és Rómer azonban már a kert helyét is meghatározzák és ezt a Szent-Péter-utcza mentén a Ferenczrendiek mai

* Jankovics M. Tudományos Gyűjtemény 1817. X. kötet, 3. füzet. — Schams F. Vollständige Beschreibung der königl. Freystadt Pest. — Haeufler J. V. Budapest, historisch-topographische Skitzen. — Hunfalvy J. Budapest és környéke. — Rupp J. Buda-Pest és környékének helyrajzi története. — Rómer Fl. A régi Pest. — Salamon F. Budapest főváros története. II. és III. kötet. — Ezek közül Hunfalvy az első, a ki a királyi kertet az egyetemi könyvtár helyére teszi.

** Mátyás korabeli Pestről lévén szó, Pestet a Kerepesi-út mindkét oldalán elterülő külvárosával, a Szent-Péter-utcza folytatásául pedig ugyanezen név alatt a Kerepesi-utat kell képzelnünk. Pestnek ilyetén helyrajzi állapotát tekintve, Jankovics állitása érthetővé válik, sőt Rupp és Rómer is megközelitik a valót, ha a barátok hajdani kolostorát, mely a városon kivül a Rákos közelében állhatott, körülbelül a Rókus-kórház tájékára teszszük.

www.terc.hu

www.terc.hu

VIII.

Mátyás király pesti kertje.

Hogy Mátyás királynak Pesten kertje volt, ez kétségbe nem vonható; de hogy hol feküdt a királyi kert? — ezt történetiróink eddig meg nem állapithatták. A mennyire Buda-Pest irodalmát ismerjük, Mátyás király kertjével Jankovics, Schams, Haeufler, Hunfalvy, Rupp, Rómer és legutóbb Salamon foglalkozott.* Jankovics a kert helyét ugyan meg nem állapitja s csak azt mondja: hogy a kert Pesten a Szent-Péter-utczában volt; Szent-Péter-utcza alatt pedig a mai Kossuth-Lajos-utcza értendő.** Hunfalvy, Rupp és Rómer azonban már a kert helyét is meghatározzák és ezt a Szent-Péter-utcza mentén a Ferenczrendiek mai

* Jankovics M. Tudományos Gyűjtemény 1817. X. kötet, 3. füzet. — Schams F. Vollständige Beschreibung der königl. Freystadt Pest. — Haeufler J. V. Budapest, historisch-topographische Skitzen. — Hunfalvy J. Budapest és környéke. — Rupp J. Buda-Pest és környékének helyrajzi története. — Rómer Fl. A régi Pest. — Salamon F. Budapest főváros története. II. és III. kötet. — Ezek közül Hunfalvy az első, a ki a királyi kertet az egyetemi könyvtár helyére teszi.

** Mátyás korabeli Pestről lévén szó, Pestet a Kerepesi-út mindkét oldalán elterülő külvárosával, a Szent-Péter-utcza folytatásául pedig ugyanezen név alatt a Kerepesi-utat kell képzelnünk. Pestnek ilyetén helyrajzi állapotát tekintve, Jankovics állitása érthetővé válik, sőt Rupp és Rómer is megközelitik a valót, ha a barátok hajdani kolostorát, mely a városon kivül a Rákos közelében állhatott, körülbelül a Rókus-kórház tájékára teszszük.

www.terc.hu

kolostora, illetve az egyetemi könyvtár és a bástya közti területen helyezik el. Mennyire tévesztett ezen állitás, ezt Salamon Ferencz »Budapest főváros története« czimű munkájában eléggé bizonyitotta; a midőn azonban Rupp és Rómer állitását megczáfolja, ugyanakkor képzelete félrevezeti, és ő is olyasmit igyekszik velünk elhitetni, a mi a valósággal homlokegyenest ellenkezik.

Salamon fejtegetéseivel két történeti adatból indul ki. Az egyik az, hogy a király kertje Pesttől egy római mértföldnyire esett volna; ezt az adatot Bonfin (Bonfini Antonio), Mátyás király udvarában élt olasz tudós hagyta reánk. A másik Istvánffy Miklósnak adata, a ki az 1541-diki ostrom leirásában a király kertjét Pest várostól egy ágyúlövésnyire északnak fekvőnek mondja. Ezen két adat elegendő arra, hogy a kert helyét körülbelül megállapithassuk.

Azt tehát tudjuk, hogy Mátyás király kertje, melyet Bonfin szép és nagy kertnek emlit, a városon kivül, Pesttől egy római mértföldnyi távolságban kezdődött. Annak feltételezése mellett, hogy Bonfin a távolságot ki nem mérte, hanem csak gondolomra mondja, Salamon a távolságot körülbelül 800 ölre teszi s a Károly-kaszárnyától a Király-utczán át a 800 ölet kimérve, megállapitja Mátyás király vadas-kertjét a Városliget területén, felvivén ezzel, a mint mondja: »*a Városligetet nemzetségfáját Magyarország fénykoráig*«. Hogy pedig hihetőbb legyen az olvasó előtt a mit mond, beleszövi előadásába a Városligeten túli Agár- vagy Agaras tavat s a tó mellé helyezi Mátyás király agarainak tanyáját, gondolván, hogyha már Agár- vagy Agarastónak nevezték, mindenesetre agaraktól kapta nevét s az agarak Mátyás királyéi lehettek. Ebben a városligeti vadaskertben úgy hiszszük, Salamon lőtte az első és utolsó bakot.

A midőn Salamon a királyi kertet a Városligeten helyezi el, megfeledkezik arról, hogy ennek területe Új-Bécshez tartozott, tehát nem volt királyi birtok. Idegen területen pedig a király nem alkot magának egy nagyszerű vadaskertet, hanem előbb arról gondoskodik, hogy a szükséges területet birtokba vegye. A szerzés azonban a nyulak-szigeti apáczákkal, mint földesurakkal szemben vagy foglalás, vagy csere utján történhetett

volna. Ha foglalás juttatja a kert területét királyi kézbe, ebből per támad, sőt a római kuria is beleavatkozik s ily peres dologról irott emlék, ha még oly kevés is, csak marad reánk? De ha nem foglalással, hanem barátságos egyezkedéssel volna dolgunk, hol kaptak az apáczák az átengedett terület helyett más birtokot? Ezek mind oly kérdések, a mit Salamon figyelmen kivül hagyott.

A királyi kertet tehát már az emlitett okoknál fogva más helyen kell keresnünk, még pedig azért is, mert Bonfin világosan megmondja: hogy Mátyás királynak Pesten volt kertje; ha tehát Pesten volt, nem lehetett Új-Bécs területén, különben Új-Bécset — nem pedig Pestet emliti meg.

A mily helytelen a királyi kertnek a Városliget területére való helyezése, éppen oly helytelen a király vadaskertjével az Agár- vagy Agaras-tavat is kapcsolatba hozni, minthogy ez is az emlitett apáczák birtokához tartozott. A név származtatása is nagyon erőltetett de hogy ez is kardoskodjék királyi kertje mellett, elnevezi a király agarairól és a tó mellé gondolja az agarak tanyáját tehetni. Ha már az agarak részére tanyát kellett keresni, helyezhette volna ezt a Városliget innenső oldalára is, az itteni tó azonban távolabb esett a Városligettől, de nem is nevezték Agaras-tónak, hanem Büdös-tónak; pedig erre is reá lehetne fogni, hogy az itt volt agarak vagy más vadászkutyák tanyája nagy bűzt gerjesztvén, a bűztől nevezték el Büdös-tónak

Mitől kapta az Agaras-tó nevét? Erre nézve, bár nem tartozik tárgyunkhoz, mégis megmondjuk véleményünket. Lehet, hogy tévedünk, a valószinüség mégis inkább véleményünk mellett szól már azért is, mert Salamonnak a királyi kertre vonatkozó fejtegetései alaptalanok, minélfogva az Agaras-tó melletti okoskodásaiból a királyi kert helyének megállapithatására semmiféle következtetést vonni nem lehet.

Tudjuk ugyanis, hogy a régi időben az orvoslással szerzetesek foglalkoztak és betegeiket gyógyitószerekkel is ellátták. A gyógyitószerek készitésére tehát gondoskodniok kellett, hogy a gyógyitó erejű növények laboratoriumokban meglegyenek.

Ily növény a többek közt az Orchideák csoportjához tartozó agárfű, vagyis az agaras-kosbor, melynek néhány faja a nedves talajt szereti. Ezen növény gyökereiből készül a »salep«. A szigetbeli apáczák vagy tenyésztették ezen növénynek azon faját, a melynek gyógyitó ereje van, úgy a maguk, valamint a gyógyitással foglalkozó jámbor atyák részére, vagy a tó környékén vadon termett oly nagy mennyiségben, hogy ettől a növénytől, az ottani tavat elnevezték Agár- vagy Agaras-tónak.

Salamon a kert helyének meghatározásánál nagy súlyt fektet az irányra, a merre a király kertje feküdt volna. Helyes, mi sem fogjuk más irányban keresni, csakhogy Salamon erre való tekintettel Istvánffyra hivatkozva, azt mondja: »*az ostromló olaszok Vitelli és Palavicini vezérlete alatt középtávolságra a német főserey és a város közt ütöttek tábort, a kőfallal körülvett király-kertjénél, mellettök a magyar sereg foglalt helyet.*« Megjegyzi továbbá a csillag alatti jegyzetben: »*Istvánffy az olasz tábort északra teszi a várostól. De nála is látjuk, a mit Veliusnál, hogy a keletet összetéveszti éjszakkal városainkra nézve. Mert az 1541-diki budai ostrom leirásában azt mondja: »hogy a Naphegy délkeletre van a budai vártól«.* Bevégzi pedig fejtegetését a következő szavakkal: »*Megerősiti Istvánffy, hogy a királyok díszes mulatókertje egyszersmind vadaskert volt, miután kőfal vette körül. De megerősit különösen abban, hogy ez jó kivül feküdt a belvároson. Sőt ismervén Budára nézve a világtájakról való fölfogását, megerősit abban is, hogy a kert fekvése irányára nézve nem sokat tévedünk, midőn a mai Városliget környékére tesszük.*«

Hogy a király kertje a városon kivül volt, az bizonyos, s ezen, Salamon felvilágositása után nem is fog senki kételkedni, de hogy a kert fekvésére nézve Salamonnak nagyon is helytelen felfogását elhigyjék, ezen csakugyan lehet kételkedni. Megfoghatatlan, hogy jutott Salamon arra a gondolatra, a királyi kertet a Városligeten területén keresni? Hisz éppen Istvánffy, a kire hivatkozik, mondja meg, hogy a kert merre feküdt, tehát más irányban, mint a melyet Istvánffy megnevez, nem lehet keresni. A Naphegy, bár Istvánffy délkeleti fekvésűnek mondotta, ma is ott van, a hol 1541-ben volt; nem vitte el onnan

senki.* A király kertjét is ott kell keresni, a hol Istvánffy tudomása szerint volt. Ha tévedésből az irányt északinak gondolta, az irányt, vagyis inkább az irány nevét helyesbithetjük, a területet azonban helyéből ki nem mozdithatjuk. Salamon a helyett, hogy az irány nevét helyesbitené, inkább egy sziszifusi munkára vállalkozik, s hatalmas kézzel kiemeli a nagy területet keleti helyéből, s le akarja tenni az éjszakon fekvő Városliget helyére, a hol egy királyi kert soha sem volt. S miért? hát bizony csak azért, mert Istvánffy a keletet északnak képzelte.

Azzal, hogy Salamonnak bár helyes alapon nyugvó, de helytelenül épült kártyaházát ledöntöttük, még nem fejeztük be előadásunkat, hanem kell, hogy szóljunk arról is, vajjon Mátyás király kertjének helyét hol találhatjuk meg.

A mint Új-Bécs területe, mint az apáczák birtoka nem volt alkalmatos arra, hogy a király ott egy vadaskertet alapitson, éppen azon oknál fogva Pest város tulajdonához tartozott területen sem lehetne Mátyás király kertjét keresni. Minthogy azonban forrásaink azt tanusitják, hogy a kert csakugyan Pesten volt, ebből következtetve azt hiszszük, hogy a pesti határban kellett egy nagyobb területnek lenni, mely a város hatósága alul kivéve, a király, illetve a korona tulajdona volt. Úgy hiszszük, nem fogunk tévedni, ha ezt a királyi birtokot a Salamontól »res nullius«-nak nevezett Rákoson, t. i a történeti Rákoson gondoljuk feltalálhatni, a hol a hires országgyüléseket tartották és királyokat választottak.

Ha meggondoljuk, hogy, a gyüléseket egy-két nap alatt be nem rekesztették, fel is kell tennünk, hogy a király a gyülésekről napról-napra székhelyére vissza nem térhetett, hanem a Rákoson tartott udvart és az országos ügyeket is innen intézte el. Ha az edzettebb első királyaink meg is vonták magukat sátraikban, a későbbi kor kivánalmaihoz alkalmazkodó, vagy az élvek hajhászásában elpuhult királyok egyike gondoskodhatott a Rákos közelében egy királyi lak épitéséről, hogy ezen hajlék-

* Ha a Naphegy századok előtt eltünik, ma, Salamon után indulva, nem Budán, hanem a Dunán innen a pesti határban keresnénk.

ban az országgyülés tartama alatt magát kipihenhesse és kisé retével és vendégeivel szórakozást találhasson A Rákos homokos területe egy sereg táborozására, vagy az országgyülésre megjelent nemesség részére, a Rákos patak mentén ha alkalmatos helynek bizonyult is, nem elégithette ki egy királynak és kiséretének izlését, s minthogy a mint mondánk, királyaink a rákosi országgyülések alatt itt hosszabb ideig udvart tartottak, egy királyi parancsra a homokos pusztaságnak egy kisebb részét átvarázsolták ligetté s a midőn már kőfallal is be vala keritve, mint vadaskert — ha csakugyan vadaskert is volt, — a vadászat nemes szórakozási helyévé vált. Hogy ki alapitotta meg a királyi kertet? forrásaink nem emlitik, csak azt mondják, hogy a kert Mátyás királyé volt. Akár Mátyás király alkotásának tulajdonitjuk a kertet, akár nem, annyi bizonyos, hogy Mátyás király alakitotta át oly diszessé és nagyszerűvé, mint a minőnek forrásaink mondják.

A Rákost egy országút szeli át, melyet hajdan hatvani országútnak neveztek; ez az út ma a Kerepesi-út. Ezen út mellett találjuk meg Mátyás király kertjét.

A hatvani országút a király kertjén keresztül nem vihetett, tehát a kertet az útnak jobb- vagy baloldalára kellene helyeznünk, de, hogy melyikre? erre nézve felvilágositást nyujt egy mult századbeli okirat a székes főváros levéltárából. Ezen okirat a pesti és czinkotai határ bejárását tárgyalja. A tanuk, mint hogy nem a királyi kert érdekében voltak kihallgatva, sajnos, erre nézve mit sem mondanak, annál érdekesebb a jegyzőkönyv bekezdése, a mennyiben egy oly adatot hoz tudomásunkra, a mi csakis a királyi kertre vonatkozhatik. A jegyzőkönyv 1701. évi junius hó 23-án kelt s aláirta: Horváth András pestmegyei szolgabiró és Jánossy Pál esküdt.

A jegyzőkönyv bekezdésének foglalatja a következő:

»1-mo. Vezettenek bennünket két határra az kit circa három Esztendővel hanyattanak Tempore rectificationis Metar szabad királyi Pest Varossa és Szent-Mihály puszta között.

2-do. Onnan Tovább igenessen az kit mondottak Királyi földinek

által vezettek bennünket edj hanyásra, hogy az hajtotta Pest és Czinkota között az határt.

3-tio. Tovább igenessen az Farkas Halom mellett, az Retek Szelében az Budos Toig, az Budos Totol igenessen a Rakosi út mellett az Nagy halmon alul az Rakos melle edj Nagy hányásra, az hol vegeződnek Pesti, Czinkotai és Kereszturi határok.«

Ez az egész, nem sok az igaz, mégis az eddig ismert adatokkal egybevetve, megadja a kellő felvilágositást a királyi kert helyének meghatározására Mindenek előtt keressük fel a jegyzőkönyvben emlitett határhányásokat a székes főváros térképén, azok részére pedig, a kiknek ily térkép nem állana rendelkezésre, csatoljuk az ide mellékelt rajzot.

A két hányás vagy határdomb, melynek vonala a szentmihályi határt a pestitől elválasztja, a térképen a rajz szerint *a*) és *b*) alatt található meg. Innen t. i. a *b*) alatti hányástól a Király-földön átmenve, jutottak a *c*) alatti hányáshoz, mely utóbbi *b*) *c*) vonal a czinkotai határt jelöli, de jelöli egyuttal a királyföldjének határát is, de csak a Kerepesi-útig. Hogy a királyföldje a Kerepesi-úton vagyis a hatvani országúton túl nem terjedhetett, ezt következtetni lehet a határt járó bizottság szavaiból, a midőn az által« szót használja; máskülömben azt mondhatta volna, hogy: »Király földinek végeig vezettenek bennünket edj hányásra«. Mindamellett mégis lehetséges, hogy a királyföldjét a *c*) alatti határdombig értették s ha igy volna, akkor a kocsi-csapások, a mit országútnak neveztek, ezen hányás innenső oldalán lehettek, vagy is a királyi kert kőkeritése a *c*) és *d*) alatti vonalon állhatott.

Ezt a földet, a melyen átmentek, nem ok nélkül mondották »királyföld«-jének; a királyföldje, melynek fekvése Istvánffy irányának, t. i. az éjszak helyett helyesbitett keleti iránynak teljesen megfelel, ugyanazonos lehet Mátyás király kertjével. A Királyföldnek a Városligettel szemben meg volt az az előnye, hogy egy fő közlekedési út mellett feküdvén, a Rákos-mező közvetlen közelében esett, a miből még az is következtethető, hogy a kert helyének megválasztásánál, nem mint Salamon

hiszi — vadászat, hanem országos érdek és kényelem játszott közbe.

A vonal, a szentmihályi határdombtól a külső Kerepesi-út végpontjáig 525-öl. Meddig terjedett a kert Pest felé a Kerepesi-úton? ezt Bonfin mondja meg, a ki a kert kezdetét a várostól egy római mértföldre levőnek állitja. A római mértföld, melyet Bonfin talán ki sem mért, hanem csak körülbelüli távolságnak mond, lehetett több is, s csakugyan a Kossuth-Lajos-utcza végétől a mai állapot szerint 869 ölnyire van a Rottenbiller-utcza, a hol a Kerepesi-út, Köztemető-út és a Csömöri-út egymást keresztezik. A keresztezésnél lehetett a kert díszes kapubejárata, szemközt a hajdani Hatvani-kapuval A kert hossza a bejárástól a czinkotai határig 3490 öl.

Ha Mátyás király kertjét ezen a területen csakugyan megtaláltuk volna, akkor a fent előadottak után már is tudjuk a kert kezdetét, a végét és a czinkotai határon a szélességét; nincsen azonban biztos adat a belső szélességre, s igy meg sem volna állapitható az a vonal, melynek utolsó pontja a kert határát a Csömöri-út vagy a Rottenbiller-utcza részén megjelölné. Ezt a hiányt azonban pótolja a Römer Flóris »Régi Pest« czimű munkájához csatolt 1752-diki Mattl- vagy talán Mathey-féle térkép, a melyen Pest város régi határa is ki van tüntetve. A régi határvonal ugyanis, mely körülbelül az Eötvös-szobortól majdnem egyenes irányban a szentmihályi, pesti és czinkotai, vagyis a tervünkön jelölt *b)* alatti hármas határra visz, megadja a király kertjének a határát ezen az oldalon is. A királyi kert hátulsó kőkeritése tehát Uj-Bécs határvonalán állott. A terv szerint a belső szélesség körülbelül 175 öl, mig a Kerepesi-útnak *c)* alatti törésénél 330 öl, vagyis ezen méretek szerint a hosszúkás kert 1000 hold területet foglalt el. Ez volna a legkisebb térfogat, a mennyire a királyi kert területe tehető. Egy-két holdnál kisebb semmi esetre sem volt; nagyobb lehetett, még pedig sokkal nagyobb, minthogy nincs kizárva az, hogy a kert a czinkotai határ *c)* alatti határdombja mellett is végződhetett, a mit következtetni lehet a Kerepesi-útnak *e)* betűvel jelzett törésétől a *c)* alatti határdombhoz irányuló egyenes vonalából. Ha ez áll, akkor a külső szélesség 866 öl volna, s

ezzel a szélességgel a király kertjének nagyobb kiterjedését körülbelül 1500 holdra számithatjuk. Akár a kisebb, akár a nagyobb térfogatot fogadjuk el, ez a királyi kert helyének megállapitására mellékes, elég, hogyha nemcsak körülbelül, hanem a kisebb térfogat határát biztosan megállapithatjuk s Mátyás király kertjét a Kerepesi-útnak a baloldalára teszszük, t. i. arra a területre, melynek elején a személypályaudvar van, vége felé pedig Rákosfalva fekszik.

A Kerepesi-út jobboldalán, nem messze a czinkotai határtól, van egy kis hegy vagyis inkább domb, melynek régi nevét a hagyomány tartotta fenn. Ez a hegy a Királyföld, illetve a királyi kert közelében bizonyságul szolgálhat a történeti Rákos helyére nézve is, melynek fekvését történetiróink Pesttől ki északra, ki keletre helyezi. Salamon, Oláh Miklós után indulva, az északi irányt fogadja el, és a Rákost is helytelenül Új-Bécs területére, vagyis az apáczák birtokára teszi. Az 1785-ben készült és a székesfőváros mérnöki hivatalában levő Balla-féle térkép az emlitett helyet »Koronázó«-hegynek nevezi, ma »Király«- és »Koronázó«-hegy alatt ismeretes. A ki a koronázó szertartást ismeri, tudja, hogy a szertartás a legrégibb időtől fogva meg van állapitva, s a tulajdonképpeni koronázás egyházi szertartás mellett viendő végbe; a koronázásnak azonban egyik lényeges része a világ négy tája felé irányzó kardvágás, mely szertartást a Rákos-mezőn megválasztott királyok ezen a dombon végezhették, sőt az is lehetséges, hogy az országgyüléseket a király kertjében tartották meg, mig a nemesség a Rákoson sátrak alatt csak táborozott, még pedig a Rákos-mező azon részén, mely a Kerepesi-út jobboldalán fekszik, habár a Rákos fekvését Oláh Miklós esztergomi érsek és történetiró Pesttől északnak fekvőnek mondja, a ki az irány megnevezésénél éppen úgy tévedett, mint titkára, Istvánffy Miklós.

A Koronázó-hegyről Patachich József »Történeti jegyzetek szabad kir. Pest városáról« czimű munkájának 55-dik lapján szintén megemlékezik, azt mondván:

»Már ma Rákos mezején leginkább mezei gazdaság üzetik, minthogy pedig történeti igazság, hogy a Rákos mezején található király-

hegyen vagy király-dombon a hon sarkalatos dolgai intéztettek, kívánatos, hogy ezen nevezetes halom egy emlékoszlop által kijelöltessék.«

Nemcsak a Királyhegy, hanem Mátyás király kertje is megérdemelné, hogy ennek helyét — emlékezetül Pest fénykorára — legalább is emléktáblával megörökitsük.

---

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.

IX.

IV. BÉLA KIRÁLY 1244-DIKI ARANY-BULLÁJA.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

IX.

IV. Béla király 1244-diki Arany-bullája.

Salamon Ferencz »Budapest története« című munkájának III. kötetében »Kútfő birálatok« fejezete alatt az Arany-bulla történetével, vagyis IV. Béla királytól Pest városának 1244-ben adott szabadságlevelével foglalkozik s mindenképpen azt igyekszik bizonyitani, hogy az okirat hamisitvány. Birálatot azonban nem az eredeti okiratról, mely már régen elveszett, hanem egy fennmaradt s mindenesetre hibás másolatról mond. Az ötven oldalra terjedő fejtegetésnek rövid foglalata az, hogy Buda a privilegiumot nem kaphatta, mert az okirat elég világosan Pestnek szól, Pest pedig szintén nem kaphatta, mert nem élvezte az oklevélben foglalt jogokat, különösen a bíróválasztási jogot, minthogy a birákat Zsigmond királyig Buda elüljárósága közül küldötték ki; kifogásolja továbbá a névsort, a kelti hely meg nem nevezését, Béla király uralkodási évének helytelen megnevezését, az oklevélnek »Item -ekkel szakaszokra felosztását és az arany bullát pótló viaszkpecsétet. Salamon előtt ezek mind oly hibák, melyek az okirat hitelét megingatni képesek, mindezeknél fogva egész határozottan kimondja: IV. Béla király állitólagos 1244-diki szabadságlevele — hamisitvány, a hamisitást Pest kárára Buda városa követte el.

Salamon már birálatának bekezdésében azt mondja: »*Sok félreértés származott ezen levélből, melyet ha valaki hitelesnek fogad el*

s úgy akarja megirni Buda történetét, érthetetlenné válik városunk története a tatárjáráson kezdve száz egész évig; mert ezen úgynevezett bullával ellenmondásban vannak a többi elég hiteles kútfők.«

Az okiratot, illetve az okiratban foglaltakat Salamon véleménye ellenére is hitelesnek fogadhatjuk el, s félreértést csak Salamonnak okozhatott, a ki csupa félreértésből megirta Budapest történetében a tatárjárás utáni időből, még pedig Zsigmond királyig nem Pest, hanem Buda történetét, tehát abból a korból, a mikor Buda külön önálló város még nem volt, hanem mint Pestnek külvárosa Pesthez tartozott s hivatalosan -- bár a »Buda« nevet is kezdették használni, — a »Pesti-újvár« nevet viselte, a mit pecsétjének »SIGILLVM NOVI CASTRI PESTIENSIS« körirata is bizonyit, mely köriratot »CIVIVM BVDENSIVM«-ra csak Zsigmond király alatt 1402. körül változtatták át.* Pestről ellenben hallgat, mindamellett, hogy ismerte Budának külvárosi jellegét, bár nem volt eléggé tisztában e két városrész egységes viszonyairól és az ebből eredett eseményekről. Már pedig Buda története Zsigmond király koráig Pestnek története, s Budapestnek történetében egyiket a másikától elkülöniteni nem lehet, a mint a mai kor történetének megirója sem fogja a Budapesten, illetve a hatóság székhelyén történteket, a balparti pesti városrészszel magával kapcsolatba hozni.

Ezen Pesti-újvár, vagy a mint később nevezték Buda városa, szintén csak székhelye a pesti hatóságnak,** a mint a IV. kerület, vagyis a Belváros, is ma csak székhelye a székes fővárosi hatóságnak, s ha ezen hatóság székhelyét ismét áthelyezné a várba, a várban működő polgármesterek a jövőben is a Duna mindkét partján elterülő városnak lennének polgármesterei, nem pedig egyedül a jobbparti városrésznek t. i. Budának. Szintúgy Pest biráinak tekintendők a Budán illetve a Pesti-újvárban működött hatóság élére az 1248-tól Zsigmond

* A legrégibb eddig ismert pecsét ily körirattal 1402-ből való, minélfogva Pestnek Budától elválása nem, mint történetiróink mondják 1413 előtti, hanem közelitőbben 1402 előtti Zsigmond korabeli időre eshetik.

** Lásd szerzőtől: »Budapest czímerei. Megjegyzések dr. Toldy László »Budapest régibb és újabb czímerei« című munkájára.« Budapest, 1896.

király koráig megválasztott s a történetiróktól, s ezek közt Salamontól is helytelenül Budának tulajdonitott birák, a kiket nem egyedül a budai, hanem a pesti vagyis a bal- és jobbparti régi polgárok közül választottak, ha t. i. négy ősétől német volt, és legalább hat évig benn ült a tanácsban (gyülekezet ben), ellenben Pestre, szintén a két városrészből választott esküdtek közül küldöttek birót, és melléje két esküdtet, a kikre abban az esetben, ha a Duna e két városrészt szét nem választja, szükség sem lett volna, de zavart sem okoz történetiróinknak. A pesti birák tehát ezen korból tulajdonképpen albirák, vagyis a mai értelemben a balparti városrésznek mint kerületnek elüljárói s alárendeltjei a várban székelt pesti hatóságnak; ezen albirák nevezetes szerepet nem vittek Budapest történetében, de mint alárendelt személyek nem is vihettek, valamennyinek nevét nem ismerjük, csupán a fenmaradt peres iratokból tudjuk meg egyiknek-másiknak nevét.* Nem tünt fel Salamonnak, hogy mig az 1249. évtől Zsigmond királyig általa is budainak vallott birák neveit egész teljességben ismerjük, a pestiekről t. i. a pesti albirákról három-négy kivételével mit sem tudunk? Hogy mi lehet ennek oka, ennek fejtegetésébe bele sem bocsátkozott, könnyebb volt a szabadságlevélre a hamisitás bélyegét ütni.

Hogy a Pesti-újvár a pesti hatóságnak volt székhelye, bizonyitja a Zsigmond király koráig használt kettős pecsét, melynek hátlapja a mint tudjuk: »SIGILLVM NOVI CASTRI PESTIENSIS« körirattal volt ellátva. Az okiratok, melyeket ezen pecséttel hitelesitettek, a Pesti-újvár illetve később Buda gyülekezetéből kerültek ki, a pecsét tehát csak oly okiratokat hitelesithetett illetve erősithetett, melyeket a hatóság székhelyén irtak és kiadtak. De, hogy ezen pest-újvári vagyis budai hatóság nem egyedül a jobbparti, hanem tulajdonképpen a balparti városnak volt hatósága, ezt szintén a pecsét bizonyitja, melynek előlapján tehát a főhelyen a »SIGILLVM NACTVM SVB CONCLAVIS PESTINI CASTRI VERBA SERRACIT« magyarúl: »Pestvár gyülekezetében (gyülekezetéből) kapott

* Salamon, munkájának II. köt. 356. oldalán Pestváros első birájának Péntek-et mondja. Igen, első birája, de csak a szétválás után.

pecsét szavakat erősit. köriratot olvashatjuk. Ebből a köriratból tehát megtudjuk, hogy a pecsétet a pesti hatóság készittette, s a czimert is a pesti hatóság állapitotta meg, s Pestnek volt pecsétje nem pedig Budának, s p. ezé annál kevésbbé, mert a köriratban foglalt évszám t. i. 1248 oly időre vall, a mikor a jobbparti rész fölött egyedül a pesti polgárság mint tulajdonos rendelkezett, melynek kebeléből mint régi törzspolgárságból alakitották a tatárdúlás után, 1248-ban Pest város első hatóságát.* Ezen olvashatatlannak és érthetetlennek hitt

* A már emlitett »Budapest czimerei« czimű munkámban ismertettem a fent emlitett körirat megfejtésével az abban foglalt chronogrammot, minthogy azonban kételyek merültek fel ily chronogramm használatára nézve, mutatványul álljon itt Miller F. Budaváros főjegyzőjétől 1755-ben szerkesztett kétrendbeli chronogramm:

Anno 1755.

Restauratio Magistratui iterum concreditur, et etiam peragitur
CoLLata abhInC VrbI hVIC LIbera eLeCtIone, a popVLo, et CIVIbVs eLeCtVs fVIt ConsVL friDerICVs, et nVnC In IVbILaeo fILIVs eIVs Ioseph SaVtterMeIster SeXta VICe ConsVL saLVtatVr LaVreatVs, Io VIVat LongVs, nobIs SIngVLIs gratIosVs.

Pareo Jane! libens en jam belli
Sero portam, inter nos quia
pax dulcis, et alma vigit.

Az első chronogramban a latin nagy betűk: C = 100, D = 500, I = 1, L = 30, M = 1000, S = 90, V = 5, a 3450 számot adják; ebből 1755 Sauttermeister József polgármester megválasztási éve, atyjára Sauttermeister Frigyesre pedig 1695 mint első izbeni megválasztásának éve esik.

A másodikban a magánhangzók: a = 1, e = 2, i = 3, o = 4, u = 5, az 1755 évet tüntetik ki, s p.

Pareo	= 124	nos	= 4
Jane	= 312	quia	= 531
libens	= 32	pax	= 1
en	= 2	dulcis	= 53
iam	= 31	et	= 2
belli	= 23	alma	= 11
Sero	= 24	uiget	= 532
portam	= 41	Összesen . .	1755
inter	= 32		

Miller, hogy a második chronogrammban az évszámot belefoglalhassa, a hiányzó i, és u, magánhangzókat, az ezeket pótló j, és v, mássalhangzó-

körirat és chronogrammja Salamon előtt még rejtvény volt, ha ezt ismeri, talán más véleménynek ad kifejezést.

Azzal, hogy a pesti hatóság a jobbparti várban székelt, s a vár a királyok székhelyévé is vált, a balparti Pest nem tarthatott lépést a jobbparti Pesttel, s lassanként megforditott viszony állott be, a mennyiben a régi Pest mostoha testvére lett a pesti uj várnak s külső városrésze maradt mindaddig, mig e két városrész Zsigmond király alatt szét nem vált. Ha a pesti új vár felül is kerekedett s nevét a szétválás előtt meg is változtatta, ebből még nem következtethető, hogy a pesti hatóság a jobbparton megszünt és budai hatósággá vált. A fővárosi hatóság is budapesti marad, ha székhelyét a külvárosok bármelyikébe áthelyezni, jónak és czélszerünek találja.

A mi a kifogásolt névsort illeti, ennél Salamon nem vette figyelembe, azt, hogy az ismert szabadságlevél egy XV—XVI. századbeli másolatban maradt reánk s ezen másolat talán nem is első másolat az eredetiről, melyet mig meg volt, gondosan zár alatt tartottak, hanem több egymásutáni másolatnak másolata. A másoló az értelemben nem igen szokott hibát elkövetni még abban az esetben sem, ha az irás még oly rossz is, nem eléggé tisztán és olvashatóan irt neveknél azonban a másoló kombinál s helytelen neveket ir másolatába, sőt elnézésből a sorrendet is megváltoztathatja a nélkül, hogy az okirat hitelessége ezzel szenvedne. Egyébiránt a mint Salamon is elismeri, a nevek a levél hitelességét meg nem ingathatják és az eltérések is a hitelesség kérdését el nem döntik, de kétséget támasztani alkalmasak. Kétséget azonban talán csak akkor támaszthatnának, ha az okirat ilyen aláirásokkal eredetben meg volna.

Formahibát talál Salamon az uralkodási évnek tiz helyett kilenczre történt kitételében, minthogy az okirat november hó 24-én kelt, Béla király uralkodási éve pedig október hó 11-én letelt. Ez már hiba, de még sem oly nagy, hogy az oklevél hitelessége ellen gyanut kelteni képes volna. Ezen hiba, a mint Salamon is véli, de elfogadni nem hajlandó, rossz kombinácziós-

val helyettesitette. A j, és v, betűk a chronogrammban tehát csak akkor számitanak, ha magánhangzót helyettesitenek.

ból is származhatott. Miért ne volna ez lehetséges? A kombináló nem számlálta a hónapokat, hanem az éveket, s minthogy a november hó is épp úgy benn volt még az 1244. évben, mint az október hó, ilyformán helyesen számlált helytelen kilencz évet, tiz helyett. Sőt az is lehetséges, hogy a szabadságlevél november 24-dike előtt, például szeptember hónapban vagy október első napjaiban meg volt már irva, a hónap és nap helyét azonban üresen hagyták, s ezt csak akkor töltötték ki, a mikor a király az oklevelet aláirta. Az oklevél megirásakor nem gondolhattak arra, hogy az aláirás október 11-dike után az uralkodási év tizedik évében fog megtörténni. A valószinűség úgy az egyik, mint a másik eshetőség mellett szól.

A kelti hely megnevezésének hiánya oklevelünket gyanussá nem teheti. Ha az oklevél november 24-dike előtt meg volt irva, a mint meg kellett irva lennie, nem hagyhatván az utolsó napra egy oly okirat megirását, mely tulajdonképpen nem is irás, hanem inkább rajzolás, fel is kell tennünk, hogy ennek megirása napokig tartott, azt pedig előre nem tudhatták, hogy a király hol fog időzni, a mikor az oklevél aláirás alá kerül, minélfogva a kelti hely nevét bele sem iktathatták. Hisz Salamon maga mondja: Béla király november 16-án Ipolyság táján járt, deczember 11-én pedig Zólyomban volt, igy tehát november 24-én székhelyén nem is lehetett. Már pedig Hont- vagy Zólyommegyében nem irhat alá a király egy, esetlegesen, de valószinüen is székhelyén szerkesztett és keltezett okiratot, mert erre csakugyan az első peres ügy alkalmával felkiálthattak volna: az okirat hamisitvány! hisz a király november 24-én nem itt, hanem ott volt. A fennmaradt és keltezett okiratok mind azt bizonyitják, hogy a király ott irta alá, a hol éppen időzött.

Nagyobb formahibának tartja Salamon az oklevélnek »Item«-ekkel szakaszokra történt felosztását. Figyelmen kivül hagyta itt is azt, hogy nem eredeti okirattal, hanem másolattal van dolga, mely másolat mindenesetre kivonatosan hivatalos használatra készült. Szakaszokra pedig azért oszthatták fel, hogy gyorsabban áttekinthető legyen, s a hivatkozott részt hamarább megtalálhassák. Buda városának mult századbeli iratai közt

meg van I. Lipót király 1703-diki privilegiumának egy szórólszóra irt, tehát nem is kivonatos másolata, mely szintén szakaszokra van felosztva, sőt az egyes pontozatok meg is vannak számozva. Tegyük fel, I. Lipót király ezen szabadságlevelének eredetije elvész s az utókornak egyedül az emlitett másolat marad meg, Salamon után indulva, formahibájánál fogva az ebben foglaltakat is hamisitásnak kellene nyilvánitani.

Kevesebb fontosságot tulajdonit Salamon a pecsétnek, t. i. az arany bulla helyett kiadott viaszk-pecsétnek, bár ez is szeget ütött fejébe. A szabadságlevél értelmében ennek ugyanazon érvénye volt, mint az arany bullának, ez utóbbinak felmutatására azonban a pestieket nem lehetett kényszeriteni. Ezt a viaszkos pecsétű okiratot a budaiak 1295-ben, tehát akkor, a mikor a két város még egygyé tartozott, az ó-budai káptalan elleni perben Lodomér érsek előtt felmutatták. Salamon azonban nem tartja valószinünek, hogy a felmutatott oklevél ugyanazonos lett volna az úgynevezett Arany-bullával, különben — a mint elég naivul megjegyzi, a káptalan ügyvédője csalásnak deklarálta volna egy oly oklevél felmutatását, mely nem Budának, hanem Pestnek szól. A mit Salamon nem tudott megérteni, tudta, még pedig nagyon is jól a káptalan ügyvédője s ismerte a két városrész között akkor még fennállott közös viszonyt, azért fel sem szólalt az oklevél ellen, hallgatásával elismervén azt, hogy a mi Pesté, az Budáé is.

Ha a pestiek 1503-ban azzal a váddal lépnek is fel Buda ellen, hogy: »*a budaiak birnak egy aranybullának nevezett kiváltságlevelet IV. Béla idejéből, holott ezt a bullát ama király nem Buda, hanem Pest számára állitotta volt ki. Buda hamis úton jutott ama levél birtokába. Ugyanis abban az időben, mikor még Buda adott birót Pestnek, a birák valamelyike sikkasztotta el Pestről és vitte Budára*«, ezen alaptalan vád csak a régi viszonyok nem ismerésére vall, s azok mondhatták, a kik Budát Zsigmond király előtt is külön városnak képzelték. A pestiek 250 év mulva egyszerűen megfeledkeztek mindenről, a min nem is csodálkozhatunk, sőt biztosra is vehetjük. Tudjuk, hogy a Rogerius mondotta nagy és dúsgazdag német várost Pestet, 1242-ben a tatárok teljesen megsemmisitették, azt pedig, hogy a régi pesti német polgár-

ságnak elmenekült része, talán csekély kivétellel visszatérte után nem a balparti Pesten, hanem a jobbparti biztosabb pesti várhegyen vonta meg magát, onnan következtethetjük, hogy a két városrészt a Pesti-újvárból kormányozták s hogy a jobbparton németeket, a balparton magyarokat találunk megtelepedve.* A magyarok a régi Pestnek új gyarmatosai. Pest tehát lakosságára nézve is új város, alárendeltségénél fogva pedig a Pest-újvári régi törzspolgárságnak, mint földesúrnak jobbágya. Ha idővel a pestiek, a polgárjog megszerzésével a budaiakkal egyenjogúvá válnak is, a hatalom mégis megmarad a jobbparti törzspolgárság kezében, s ezek adnak Pestnek birót, s ezek közül választják a hatóság élén álló birót, minthogy a német nemzetségtől kivánt ősiséget csak ezek mutathatták ki, sőt ezek kormányozták folyton a jobb- és balparti Pestet; ily állapotok mellett a balparti Pestnek polgársága a város ügyei körül befolyást sem gyakorolhatván, féltékenység, nemzeti surlódások, ellenségeskedéseket szültek, a minek az volt következménye, hogy a pestiek Zsigmond király alatt egy jó alkalmat megragadva, Budától elváltak. A pestieknek önállóságra törekvése a budaiak előtt már régi idő óta nem lehetett titok, félhettek attól, hogy a pestiek a régi közös viszonyokról tudomást szerezve, az elváláskor a jogok és szabadságok megosztását is fogják követelni, minélfogva lehetően mindent titkoltak, a mint a kormány élén állottak esküje is megkövetelte a titoktartást, sőt a tanács titkainak árulója nyelvét is veszté. Ha a pestiek

* A kormányzás, a polgárság jogköréhez tartozott, s gyakorolta átruházási jog alapján a kebeléből választott gyülekezet. A nagy gyülekezet kezdetben a polgárok összeségéből, később szintén ennek kebeléből minden évben választott száz tagból állott. A kis gyülekezetnek a biró és tizenkét esküdt viselte képét. Minthogy pedig a hatóság a várban székelt és az itteni polgárság is német volt, ezek csakis a visszatért régi törzspolgárságból települhettek ide, különben ha a balparti Pesten telepednek ismét meg, a Dunától elválasztott Pestről télen a gyülekezet össze sem lett volna hivható. A kis gyülésbe (tanácsba) választott esküdtek között volt tiz a német, kettő pedig a magyar nemzetiségből; a magyar esküdteket a balparti polgárok közül választhatták s azért is ezeket küldhették egy bíróval (albiróval) Pestre, a kisebb ügyek elintézésére és a rend fentartására.

meg is tudták azt, hogy a szabadságlevél Pestnek volt adva, s ezt a budai levéltárban őrzik, arról azonban megfeledkeztek, s mit sem tudtak már, hogy a levél nemcsak Pestet, hanem Budát is megillette. Buda pedig jogos birtokában volt a szabadságoknak az elválás után nemcsak azért, mert Buda édes testvére Pestnek, hanem azért is, mert a szabadságlevél értelmében a jobbparton fekvő, s előbb a balparti Pesthez tartozott volt Kispest község is ugyanazon szabadságokban volt részesitendő, mint az anyaváros; Kispest pedig a szétválás után megmaradt Buda fenhatósága alatt, s ennek tulajdonává vált. Pesti biró tehát a szabadságlevelet el sem sikkaszthatta, minthogy a pesti hatóság, a midőn székhelyét a biztosabb várba áthelyezte, a szabadságlevelet magával vitte és a székhelyén volt levéltárában őrizte. A pestiek későn kezdettek mozogni, fel kellett volna lépniök már akkor, a mikor Budától megváltak, feltéve, hogy jogaikról még tudomással birnak, s az árúmegállitási és egyéb közös jogokon megosztozkodni, a mint megosztozkodtak a czímeren, megtartván Pest czímerének három tornya közül Buda kettőt, Pest pedig egyet.

Salamon a pestiek alaptalan vádjának czáfolásába bele sem ereszkedik, annyira belebonyolódott a hamisitás szövevényes fejtegetésébe, hogy ebből már nem tudott kibontakozni, inkább hallgatott.

Eltekintve több, Salamontól felhozott mellékes dolgoktól, melyek nagyobbrészt a hamisitási tény elfogadásából származott hamis következtetéseknek tulajdonithatók, bátran kimondható, hogy Salamon érvelései alaptalanok és ezekkel mit sem bizonyitott, ellenkezően, minthogy IV. Béla király 1244-diki szabadságlevele Pestnek és Budának is alapokirata, és Buda úgynevezett törvénykönyve is erre hivatkozik, minthogy továbbá a Pesti-újvárban székelt pesti hatóság ennek alapján alakult meg és választották később is tagjait, kormányozták a bal- és jobbparti Pestet, azon alaptalan állitás pedig, hogy Pest száz évig nem élvezett volna jogokat, csupa félreértésből eredett, s végre minthogy az okirat hitelességét soha meg nem támadták, ennek hitelességét nekünk is el kell ismerni annál inkább, mert ez

Budapest történetében félreértést nem okozhat, Buda és Pest kormányzását pedig e nélkül képzelni sem lehet.

* * *

Salamon, annak a véleménynek is ad még kifejezést, hogy Budának lehetett ugyan IV. Bélától privilegiuma, de nem az állitólagos 1244-diki, minthogy Buda törvénykönyve oly IV. Béla-féle szabadságokra is hivatkozik, melyek az 1244-dikiben nem foglalvák; Salamon ezen véleményében is tévedett. Régi időben bizonyos jogok gyakorolhatásához, ha t. i. ezek mások jogait nem sértették, nem volt mindig szükség királyi engedelemre. A városok, illetve ezek polgárai egyes jogokat hallgatagon birtak, s a szokás szentesitette szabadságokat csak később alkalom adtával iktattatták szabadságlevelükbe. Igy volt a török uralom megszünte után is. Helytelen azon általánosan hangoztatott vélemény, hogy Buda-Pest mindazon jogokhoz, melyeket I. Lipót király 1703-diki levelében felsorol, 1703-ban jutott volna. Buda-Pest már 1703 előtt, évek óta részben hallgatagon, részben felsőbb engedelemmel élvezetében volt a privilegiumban emlitett egyes jogoknak és szabadságoknak; gyakorolta a biró, illetve a polgármester választását, birtokában volt a város bel- és külterületének, valamint a vizijognak. befogadta a polgárokat, kövezetvámot szedett, vásárokat tartott, élvezte a vámtóli mentességet, sőt az országgyülésre követeket is küldött, stb.* Mindezen jogokat és szabadságokat I. Lipót király 1703-ban nem adta, hanem inkább megerősitette a két várost a már korábban kivivottakban és gyakorlatba vettekben. Hogy igy volt a régi időben is, azt az úgynevezett »Budai törvénykönyv« is bizonyithatja, mert ennek szerkesztője azt mondja, hogy a törvénykönyv nemcsak az Arany-bullából és más kiváltságlevelekből, hanem régi szokások nyomán is készült. Ha tehát a törvénykönyv szerkesztője beiktatott oly dolgokat is, melyekről az 1244-diki oklevél hallgat és mégis

* Az 1687-diki országgyülésre küldött követ, Buda részéről Prenner Farkas Endre polgármester, Pestváros részéről Wattula János Jakab biró volt.

www.terc.hu

ennek tulajdonit, ez tévedésből .történt, tudván azt, hogy a jog gyakorlása IV. Béla király idejéből származik.

Ha el is fogadjuk Salamonnak azon véleményét, hogy a városnak az 1244-diki privilegiumon kivül kellett még IV. Bélától egy másiknak is birtokában lennie, ezt nem Buda, hanem csakis Pest kaphatta volna. IV. Béla király idejében Budát külön önálló városnak képzelni nem lehet; a Pesti-újvár még nem szakadt el a balparti anyavárostól Pesttől, s mint ennek külső városrésze sem Pesti-újvár sem Buda név alatt külön jogokat a balparti Pest rovására nem szerezhetett. A mit Buda Zsigmond királyig, »Buda« név alatt szerzett is, az Pesté is volt. Máskülömben nem is a város, hanem a város képét viselő pesti polgárság kapta a szabadalmakat; a pesti polgárság pedig a Duna mindkét partján lakott volt, mert Pesti-újvár = Ofen, Pestvár = Altofen, vagyis a németeknél a két városrész Budának német neve alatt volt ismeretes, de a »Cives Budenses« alatt is nemcsak pestújvári, illetve budai, hanem pesti polgárok is értendők, vagyis a pestiek is a később felülkeredett Budának voltak polgárai, minélfogva a »Cives Pestienses« és »Cives Budenses« között, a mint Salamon véli, nincs különbség. Mind a mellett, hogy Salamon váltig hangoztatja, hogy Buda, Pesthez tartozott, s Pestnek volt külvárosa; előadásaiból éppen azt lehetne következtetni, hogy Buda Zsigmond király előtt is már önálló külön város volt.

Helytelen az úgynevezett »Budai törvénykönyv«-nek »Ofen«-ről »Budai«-ra fordítása, mert a törvénykönyv is a Duna mindkét partján fekvő »Ofen«-nek, vagyis Pestnek törvénykönyve, a mit a szöveg bizonyit, sőt a szöveg azt is bizonyitja, hogy a könyvet Zsigmond király uralkodásának első éveiben, vagyis a két városrész szétválása előtt, még pedig 1402—1413 közt szerkesztették, mert ha később szerkesztik, a balparti Altofenről vagyis Pestről és Új-Bécsről meg sem emlékezhetnék, a minek a szétválás után amúgy sem lett volna értelme. A törvénykönyv czíme tehát helyesen forditva »Pesti«, vagy ha Budát is hozzá akarjuk foglalni »Buda-pesti törvénykönyv« volna. A »Budai« nevet csak akkor viselhetné

a könyv is, ha később készül és a balparti Pestet bele nem foglalják.

Salamonnak munkája, kisebb-nagyobb hibái és tévedései mellett is nagyalkotású klasszikus mű, melyet folytatni nem lehet, nem szabad, hanem ezt mint töredéket is a nagy mester iránti kegyeletből önállóan fenn kell tartani; Budapest történetének nem is annyira folytatása, mint inkább újbóli megírása válik szükségessé.

www.terc.hu

X.

A VÁROSLIGET TÖRTÉNETE.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

IX.

A Városliget története.*

A székes fővárosi közönség nagy része még ma is abban a hiszemben van, hogy a Városligetet Batthyányi József gróf herczeg-primás ajándékozta a városnak. A liget területe mindig a város tulajdona volt és az maradott, s minthogy ezen soha semmiféle jogczímen túl nem adott, ezt Batthyányi primás a városnak nem is ajándékozhatta.**

A Városligetet a mult század két utolsó évében a városi hatóság is »Batthyányi erdő«-nek nevezte. A közönség nem ismervén a liget múltját, az elnevezésből következtetve, egy monda származott s ezt a hagyományt a mai napig is fentartotta, csakhogy a mondásnak nincs más alapja mint az, hogy a ligetet Batthyányi József és Tivadar grófok csakugyan birták, de nem tulajdonjog czímén, hanem mint bérletet.

A Városliget területe hajdan Új-Bécs földjéhez tartozott, s földesurai a nyulak-szigeti vagyis a margit-szigeti apáczák voltak.*** Pest városa azonban kicsiny határában meg nem férhet-

---

* Megjelent a »Hazánk«-ban 1894. augusztus 23-án.

** Rupp J. »Budapest és környékének helyrajzi története« czímű munkájában a Városligetet Batthyányi-birtoknak mondja.

*** IV. Béla király 1259-diki alapító levelével, a Nyulak-szigetén Boldogasszony emlékére alapitott apáczakolostornak adományozta többek közt a Pest körül fekvő Új-Bécs, Sull (Süly) és Sinkota (Czinkota) falvakat, Nemus, Nogust és Ukurd (Ökörd) földeket. Új-Bécset és Czinkotát ismer-

www.terc.hu

vén, az apáczákat birtokukban folyton háborgatta. Foglalást foglalás követte s idővel minden perlekedés ellenére, a Mátyás király halála után bekövetkezett zavaros idők közepette, Új-Bécs Pestnek külvárosa lett, s külső területe is Pest város tulajdonává vált. A török hódoltság alatt a régi jogviszony teljesen megszünvén, Pest város határa, úgy a mint ezt ma ismerjük, a budai basa hatósága alá került. Ebben a tekintetben Buda visszafoglalása után sem történt változás, a mennyiben Sőtér Ferencz, Pestmegye alispánja az 1695-diki határjárás alkalmával a város határát úgy állapitotta meg, a mint ezt a törökök kiüzése után találták. I. Lipót király pedig Pest városát birtokában megerősitvén, a margit-szigeti apáczák volt birtokát Új-Bécset, »Szent László« név alatt Pest városának adományozta.*

A Városliget területét mint a város tulajdonát a polgárság »Ochsenried = Ökör dülő«-nek nevezte, s területe mocsárból, rétből és nagyobb részt legelőből állott. Felsőbb parancs következtében a mocsáros résznek beültetését füzfával a város 1755-ben kezdette meg, s nehány évig folytatta is, de miután az ültetvényt felügyelet nélkül hagyta, nagyobb részét a körülötte legelő marhák elpusztitották. Mária Terézia erdőtörvényét, melylyel a gazdasági mivelésre alkalmatlan területnek fákkal való belültetése is el volt rendelve, a város tanácsa figyelmére sem

jük, a többiről mit sem tudunk. Az Ökörd földet talán a Városliget területén kereshetjük, minthogy a törökök távozta után letelepedett polgárság a Városliget területét, mindenesetre hagyomány utján »Ökör-dülő« név alatt ismerte.

* A margit-szigeti apáczák 1541-ben Buda eleste után kolostorukat elhagyván, Nagy-Váradon telepedtek le, innen 1567-ban Nagy-Szombatba mentek s utoljára a pozsonyi »Klára« szüzek kolostorában vonták meg magukat, a hol az utolsó apácza elhalálozásával a margit-szigeti »Boldogasszonyról« nevü apácza-rend kihalt. Buda visszavívása után a Klariszszák Budára visszatérvén, a Margit-szigetet királyi adományképpen birtokba vették s azon jogczim alatt, hogy ők az egykori margit-szigeti apáczák törvényes jogutódjai, követelték Pest városától Új-Bécs területét sőt a keresetet a város ellen meg is inditották. A per, mely 1752-ig folyt, Pest javára dőlt el, s azóta háboritlanul birja a város az apáczák egykori birtokát.

méltatta, a mit annál inkább vélt tehetni, mert faszükségletét a város birtokához tartozott új-pesti, vagyis a mint nevezték, a Felsősziget amugy is fedezte még, s mint marhatenyésztéssel foglalkozó gazdának inkább legelőre, mint sem erdőre volt szüksége.* Azonban az erélyes II. József császár, Mária Terézia erdőtörvényét megujitván, a szigorú végrehajtást követelő rendelet alúl a tanács most már ki nem bújhatott, hanem iparkodott a multak mulasztásait pótolni, a minek következménye a »Városliget«, vagy a mint kezdetben nevezték az »Új-Városerdő« megalapitása volt. Az ültetést 1785-ben Hülff Móricz Bálint polgármester működése alatt kezdették meg és folytatták évről évre, hogy a kijelölt terület minél előbb beültetve legyen. A korábbi fűzfaültetvényeken okulva, a Városerdő felügyeletével 1786-ban Stolz János selyemtenyésztési inspektort bizták meg, segitségül Tréfa Jánost mint erdőcsőszt adván melléje. Az ültetvény akáczfából és szederfából állott. 1794-ig a terület nagyobb része már be volt ültetve, a mikor a város birája, Boráros János azzal az inditványnyal lépett a tanács elé, hogy az erdőt a közönség használatára, mulató és üdülő helylyé alakitsa át. A tanács az eszmét magáévá tevén, ennek végrehajtásával Boráros Jánost bizta meg. A választott polgárság szükkeblüsége azonban az átalakitást ha nem is akadályozta meg, mégis ennek előhaladását kicsinyeskedéseivel hát-

* Az új-pesti sziget a mult század közepén már meglehetősen ki volt vágva, s minthogy a kipusztitott területet újabbi ültetéssel nem pótolták, füzessé változott, a hol a tanács Grassalkovics inditványára fáczánokat tenyésztett és a fáczánost 1748. évi deczember hó 20-án a királynak vadászati czélra felajánlotta.

A régi tanács egyáltalán rablógazdaságot üzött; a mi erdőt Buda-Pest visszafoglalása után talált, lassankint kipusztitotta, a nélkül, hogy pótlásáról gondoskodott volna. Az új-pesti szigetnek használatba vétele előtt kivágta a Soroksári-út és a Duna között volt erdőt. A mult század közepén, körülbelül az új országház környékén állott még, de már is nagyon megritkitva a felső dunaparti kiserdő; ennek elpusztitása után a bástyán kivül ültettek ugyan egy pár fasort, melyet a városi közönség sétahelyül használt, s ez is volt az egyedüli, a polgárságtól »Donau Promenade«-nak nevezett üdülőhely a Városliget rendezéséig. A Lipótváros terjeszkedésével a fasort 1823 után kivágták.

ráltatva, Borárosnak ebbeli eljárását is kifogásolta, a kinek működésével úgy látszik nem voltak megelégedve. A bizalmatlanság hangoztatása Boráros fülébe is eljutott, minek következtében indíttatva érzé magát a hallottakról a tanácsot hivatalosan is értesiteni és eljárásáról számot adni. Ebbeli jelentését 1799. évi április hó 9-én nyujtotta be, s *minek utánna* a tanács figyelmét a szép jövőt igérő erdőre felhivta, kérte egyuttal az erdőnek terv szerinti kiültetését és átalakitását végre valahára végrehajtatni, s a szükséges pénzről is gondoskodni, nehogy az utókor őket hanyagsággal vádolja, a mint ők is elődeik mulasztásait méltán kárhoztatják.*

A következőkben adjuk Boráros jelentését:

»Löblicher Stadt Magistrat!

»Demnach mir der L. Magistrat die weitere Verpflanzung des Städtischen Waldes überliess, handelte ich nach möglichster Betriebsamkeit, damit uns die Nachwelt nicht jene Vorwürffe machen könne die wir jetzt unsern Voráltern mit grund sagen können: schade dass das angefangene Werk nicht gehörig fortgesezet wurde.

Dieses Werk ist mit Unkösten vermengt, und tragt kein Nutzen, verspricht aber in die Zukunft ein Delicioses Orth, wo nicht ohne grund auch Nutzen verschaffet wirdt. Wo Delicióse, oder voluptuöse Werke geführet werden, kann auch der beste Wirtschafft Mann kein Oeconomische Speculation machen.

Zur Bestättigung dieser Wahrheit soll es dienen der privat Eigenthum deren gärten Besitzern, sage mir einer davon den dabey geschöfften Nutzen.

Ich gehe darüber weg, will nur wissen ob der L. Magistrat die Fortsetzung dieses Werkes haben will, damit auch jene die ohne grund scheinbar etwas dawider gesagt haben, dadurch befriediget werden.

Zu diesen gehöret annoch aufzunehmen, dass auch der Maulbiergarten dahin versetzet wurde, und zur Pflegung auch Unkösten nöthig hat, beyde Unkösten werden durch mich unterschrieben, wie die Arbeith vorüber ist.

In Maulbiergarten oder Waldl zu bestimmen, so vill, und nicht mehr solle verwendet werden scheinet unausführbahr sein, dass ich aber die möglichste Sparsamkeit und grösten Fleiss dabey beobachtet wünsche, und anordne bin mir selbst bewust.

Ohne Unkösten mit möglichster Sparsamkeit jedoch bin ich nichts im Stande zu produciren, sollte sich villeicht jemand aufwerffen, der über

Boráros jelentése folytán a tanács 1799. évi április hó 13-án javaslattételre ugyancsak Boráros János városbirót, továbbá Hülff Móricz Bálint, Paschgall Antal, Sarlay József tanácsosokat, Tuschl Sebestyén szószólót, Wimmer Ferencz és Kundt Ignácz választott polgárokat mint bizottságot küldé ki azzal az utasitással, hogy az erdő átalakitására vonatkozó tervet és költségvetést mutasson be. A bizottság előterjesztése és javaslata azonban, egy közbejött körülmény következtében teljesen feleslegessé vált.

Az erdőt ugyanis 1799. évi julius hó 1-től az akkori herczegprimásnak Batthyányi József grófnak, ennek szóbeli ajánlatára bértől mentes huszonnégy évre haszonbérbe adták. Köteles lévén a primás az erdőt terv szerint beültetni és abban vendéglőket és majorsági épületeket épiteni. Huszonnégy esztendő mulva a város az erdőt visszaveszi és egyedül csak az épületeket téríti meg becslendő érték szerint. Ezen kötelezettségek ellenében elvállalta a tanács az erdőt látogató közönség érdekében az »Angol király«-tól a város erdejébe vivő út kiépitését és a fasor kiültetését.*

Az erdő átadására kiküldött bizottság, a Primásnál megjelenvén, a város érdekében hozandó áldozatért — melylyel a Primás magának Pest városában örök emléket állit — köszö-

diess zu thun im Stande ist, so bitte denselben die Fortführung dieses Werkes zu überlassen, damit die heimliche Griblmayer aufhören, und das ex publico öffentlich geschehe was Nothwändigkeit ohne Wirtschafft, und die einmahl gemachte Bestimmung erfordert, von welcher wie zum Beyspiel wegen aufzuführenden Brunn zur Sparrung deren Kösten einstweillen abgestanden, und mich mit andern Wasser Verschaffung begnüget habe.

Ob also mit Vorauslassung der Bestimmung des Planes die Arbeith fortgesetzet und die darüber ertheilte Verordnungen des L. Magistrats vollgezogen, oder etwas anderes gemacht werden soll, beliebe Ein L. Magistrat zu bestimmen, und weiters zu veranlassen.

Pest, den 9-ten April 1799.

Johann Boráros, m. p., Stadtrichter als hierzu bestellter.

* Az »Angol-király« nevű ház nem téveszthető össze az »Angol-királynő«-vel. Az »Angol-király« a Király-utczában állott és ettől is kapta az utcza nevét, nevezvén azt »Angol-király-utczá«-nak, németül: »König von England-gasse« vagy röviden: »Engeland-gasse«.

netét nyilvánitotta és az erdőt a szerződés aláirása után a Primás megbizottjának átadta.*

Az erdő jövőjében táplált reményeket azonban rövid időre a szerződés megkötése után, meghiusitotta a Primásnak 1799. évi október hó 23-án bekövetkezett halála. A Primás elhunytával az erdő bérlete, a szerződés értelmében öcscsére, Tivadar grófra szállott.

A tanács, nem igen bizhatott az új bérlő jóakaratában és áldozatkészségében, mert 1799. évi november hó 6-án utalva ezen eshetőségre, Hülff Móricz Bálint tanácsosnak inditványára szükségesnek vélte jó példát mutatni, és minden lehetőt megtenni az erdő környékének rendezésére és szépitésére. E végből azonnal foganasitotta az út kiépitését, és a következő tavaszszal a fasor kiültetését. Továbbá elrendelé a fasor mindkét oldalán fekvő terület felosztását és eladását azzal a kötelezettséggel azonban, hogy a telkek a vevőktől falra állitott léczkeritéssel bekeritendők, a megvett telek előrésze húsz ölnyi mélységben csakis gyümölcsösnek használható, a kert hátulsó részét pedig kötelesek szőlővel beültetni. Az itt eladott telkekért 1800-ban 27.332 frt 59 kr. folyt be.

A város nem elégedett meg a jó példával, melyet a környék szépitésére és rendezésére megtett, hanem küldöttséggel is érintkezésbe lépett a gróffal, hogy szerződési kötelezettségeire folytonosan figyelmeztethesse. Az eredmény mindig biztatás és igéret volt. 1800. évi február hó 13-án a tanács a grófhoz intézett levelében már az igéreteknek teljesitését szorgalmazza, ösztönzésül tudomására hozván, hogy a városi tanács a Primásnak mint a liget alkotójának örök emlékezetére az erdőben, mely már is a »Batthyányi-erdő« nevet viseli, egy márványszobor felállitását határozta el.**

* A szerződést lásd az oklevéltárban 6. sz. a.

** Erre vonatkozólag a levél irója azt mondja:

»Ich habe Euer Excellenz noch gehorsambst zu eröffnen, dass dieser Orth schon in die ewige Zeiten Batthyányi Waltl genannt wirdt; und dass dem Stiffter desselben den h. Seeligen Brudern der Magistrat ein ewiges Monument von Marmor zu errichten beschlossen und in Werk gesetzt hat.«

Hasztalan volt minden kérés és ösztönzés. A gróf a városi tanácsnak öt éven keresztül hozzáintézett szóbeli és irásbeli megkereséseire és a maga részéről tett igéretek ellenére nemcsak, hogy az erdő mívelésére mit sem tett, hanem azonkivül emberei kárt is okoztak az erdőben. A fákat kivágták és az erdőt legelőnek használták.

Mindezek következtében a tanács 1805. évi február hó 14-én felterjesztést intézett a magyar kir udvari kamarához, kijelentvén abban, hogy az erdőt földesúri jogánál fogva a gróftól 1805. évi márczius hó 1-vel visszaveszi és ellene az okozott károk miatt a törvényes lépéseket megindítja. A tanácsnak ezen felterjesztésére az udvari kamarától 1805. évi február hó 27-én 3643. sz. a. kelt oly értelmű leirat érkezett, hogy a város jogával, melyet a törvénynek leginkább megfelelőnek itélend — éljen. Erről a gróf, úgy nemes Pestmegye szolgabirájától, valamint a város részéről is 1805. évi márczius hó 23-án levél útján értesitve vala ugyan, mégis, figyelembe véve némely körülményt, a visszavétel határidejét a tanács 1805. évi október hó 1-jére tűzé ki, annak végrehajtására julius hó 16-án 3903. sz. a kelt határozatával Wittmesser Mátyás és Ebenhöch Antal tanácsosokat, Makk Antal tiszti ügyészt, Vass Jakab szószólót és Jagschütz Mátyás telekbirót küldvén ki.

Ezen kiküldött bizottság október hó 1-én a gróftól az erdőt visszafoglalta, a teljesitett eljárásáról felvett jegyzőkönyvet pedig 1805. évi október hó 26-án 6048. számú jelentésével bemutatta. Batthyányi Tivadar gróf ezen eljárás ellen tiltakozott, és az erdőbe való visszahelyezés végett felségfolyamodással élt, de ezen felségfolyamodásától a magyar kir. udvari kanczellária, 1807. évi május hó 29-én 4924. sz. a. kelt rendeletével, ő Felsége nevében Pestmegye útján elutasitotta.

A városerdő rendezése a visszavétel után sem ment előbbre. A város a szükséges pénzzel nem rendelkezhetvén, az átalakitásra mit sem tehetett; gondoskodása csakis a meglevőnek fentartására és csekély faültetésre szoritkozott.

* * *

Az utóbbi állitás, t. i. hogy a szobrot már is munkába vették volna, mivel sem bizonyitható; úgy látszik az erdő érdekében egy kissé — nagyitottak.

Pest városára, s igy a Város-erdőre is korszakalkotó volt az 1808-ban életbelépett királyi szépitő-bizottság, mely bizottságnak élén maga a nádor állott.

Pestnek felvirágoztatása, szépitése s egyáltalán világvárossá emelése volt azon magasztos czél, melyet József nádor a szépitő-bizottság megalakitásával magának kitűzött.

Egy világváros keretébe azonban egy, minden kivánatot kielégitő üdülő- és mulató-kert is tartozik; a mire legalkalmasabbnak mutatkozott a város erdeje, melynek átalakitását a város évekkel azelőtt ugyan megkezdette, a megkezdett munkát azonban folytatni, illetve befejezni képtelen volt.

A szépitő-bizottság, nemsokára megalakulása után figyelmét a város erdejére is kiterjesztette, s minthogy programmjába ennek rendezését is felvette, ezzel az erdő jövője most már biztositottnak volt tekinthető.

A nádornak, mint a kir. szépitő-bizottság elülülőjének felhivására szakférfiak terveket készitettek. A bemutatott tervek közül a Nebbien Henrik gazdasági tanácsos készitette terv József nádor tetszését megnyervén, a Városligetnek ezen terv szerinti átalakitását a nádor 1817. évi márczius hó 3-án elhatározta. Az elfogadott terv kétszáz aranynyal volt díjazva, mely tiszteletdíjat Nebbien a czélra való tekintetből, a liget első munkálataira adta, és felajánlotta a ligeti munkálatok díjtalan igazgatását és felügyeletét. Ajánlatának elfogadása után a szépitő-bizottság Pest városánál a díszpolgárok sorába való iktatását inditványozta, a tanács azonban erről teljesen megfeledkezett.

A Nebbien-féle tervnek költségvetése a következően volt megállapitva:

a régi korcsmaépület berendezésére és javitására	3.716	frt	10 kr.
egy tánczterem épitésére	20.638	»	03 »
a nagy szigeten majorsági épületek épitésére	34.238	»	26 »
amfiteatrum épitésére	143.881	»	30 »
a főbejáratnál egy oszlopsor (colonade) épitésére	120.894	»	46 »

hidak épitésére	82.407	frt 30	kr.
a tó kitisztitására és mélyitésére . .	112.000	» —	»
viz bevezetésére és levezetésére . .	113.000	» —	»
földforgatásra	25.000	» —	»
faültetésre	20.000	» —	»
összesen . . .	691.077	frt 25	kr.

Ámde, ezen rendkivüli nagy összeg sem a városnak, sem a szépitő-bizottságnak rendelkezésére nem állott.

Minthogy pedig az erdő jövedelmei, u. m. szénatermés, halászat, csolnakázás és korcsma-bérlet, valamint a látványosságok után szedett díjak csekélységüknél fogva számitásba nem jöhettek, József nádor azon eszméjét pedig, hogy az erdő rendezését egy részvénytársulatra ruházzák, a választott polgárság nem pártolta, szükségesnek mutatkozott egy alapról gondoskodni, melynek segedelmével a mű nemcsak megkezdhető, de be is legyen fejezhető.

Mindenek előtt a nélkülözhető épitkezések elhagyásával, a költségeket 300.000 frtra leszállitva, a művelet kivitelét tiz éves turnuszra felosztották. A város pedig átengedte a szépitő-bizottságnak a liget javadalmait; rendelkezésére bocsátotta továbbá a várostól még 1800-ban a fasor mindkét oldalán eladott telkekért befolyt 27.332 frt 59 krt, sőt ezeken kivül átadta a szépitő-bizottság pénzalapjának gyarapitására, és a liget czéljaira való értékesités végett az Arena-úton fekvő és akkor még eladatlan volt területet.

Minthogy pedig a városi hatóság a részvénytársulati eszmét elejtette, illetve ehhez hozzájárulni hajlandó nem volt, a tanács, a nádornak egy második javaslatához képest 1818. évi január hó 14-én hirdetményt bocsátott ki, felhiván ebben Pest város polgárait és a magyar főurakat, hogy a hazafias és közczélú mű sikeres keresztülvitelét anyagi segedelemmel támogassák.*

A nádor, a szépitő-bizottsághoz intézett leirata szerint bizton számitott Pest város polgárainak és a magyar főuraknak áldozatkészségére; abban a meggyőződésben élt, hogy

* A hirdetményt lásd az oklevéltárban 7. sz. a.

Pest városában találkozand 300 személy, a kik a hazafias czélra való tekintetből tiz évre évi 100 frt fizetésére kötelezettséget vállalnak, és ezzel a liget rendezését biztositják. Számitásában azonban nagyon csalatkozott, a mennyiben a gyüjtés 340 aláirótól csak is 45.252 frtot eredményezett.

Az adakozók közt első helyen áll József nádor, tiz év alatt befizetendő volt 6000 frt adományával. Utánna következnek az 500 frton felüli adományok kiemelésével szintén tiz év alatti befizetéssel:

Szlátinyi Ferencz, szépitési-bizottsági helyettes elülülő	2000	frttal,
Kardetter János	2000	»
Brudern József	2000	»
Schlechta Jakab	2000	»
Liedemann János Samu	1000	»
Prónay Sándor báró	1000	»
Csekonics József	1000	»
Csáky Antal gróf	1000	»
Wenkheim Ferencz gróf	1000	»
Festetics János gróf	1000	»
Zager János Antal	1000	»
Wurm József	1000	»
Barkóczy György gróf	500	»
Eszterházy herczeg	500	»
Inkey Antal	500	»
Keglevics Károly gróf	500	»
Kovács Zsigmond	500	»
Mayerffy Ferencz	500	»
Remoldt Károly	500	»
Stampfel Endre	500	»

A legkisebb adomány két forint volt egyszersmindenkorra.*

Ha végigtekintünk a gyüjtőiveken, a Budán—Pesten házzal birt, vagy itt lakott főurak közül, nem találjuk a Batthyányiakat, Erdődyeket, Pálffiakat és Szécsenyieket, Grassalkovics herczeget és másokat.

* Az adakozók névjegyzékét lásd az oklevéltárban 8. sz. a

Alá van irva:

2.	Almássy	200 frttal,
1	Barkóczy	500 »
1.	Brudern	1000 »
1.	Draskovich	200 »
1.	Eszterházy	500 »
3	Festetics	1300 »
1.	Főherczeg, a nádor	6000 »
1.	Károlyi	300 »
1	Keglevics	500 »
1	Nákó	100 »
1.	Orczy	100 »
1.	Perényi	50 »
4.	Podmaniczky	750 »
1.	Prónay	1000 »
1.	Révay	250 »
1.	Splényi	50 »
3.	Wenkheim	1130 »

Tehát 27 főúr, illetve a nádor kivételével 26 főúr összesen 11.430 frttal, mig a 27.882 frt többletösszeg Pest város polgáraira és lakosaira esik.

A begyült összeg csekélységén csodálkozni nem igen lehet. Az 1816. évi junius hó 1-én kelt pátens okozta második devalvácziò hatása alatt állott polgárságtól több nem is igen volt várható; szemrehányás csakis a főurakat illethetné, a kiknek vagyona fekvő birtokból állván, a devalvácziò súlyát annyira nem érezhették.

A munkálatok megkezdésére szükséges költség e szerint még biztositva nem lévén, a városi hatóság az első évi szükségletre tizezer forint, a másodikra huszezer forint kölcsön felvételét határozta el. József nádor pedig megengedte, hogy a hiányzó összeg a szükséghez képest a szépitő-bizottság pénztárából, a rendes kamatok megtéritésének kötelezettsége mellett a liget jövedelmeinek terhére előlegezhető legyen.

Ezen intézkedésekkel volt csak lehetséges a munka megkezdése, és az átalakitást és rendezést Nebbien Henrik kormányzása és felügyelete alatt a tervezve volt tiz éven belül befejezni.

Az első teendők közé tartozott a ligetben egy faiskolát alapitani, mely czélra a szükséges magvakat a nádor engedélyével a Margit-szigeten gyüjtötték. Az 1799—1800-ban a város ültette fasorból kiveszett fákat a ligetből pótolták, ellenben a második sor kiültetésére a nádor 1846-ban 181 db. vadgesztenyefát ajándékozott. A városligeti platánok pedig a nádortól legszebb minőségűnek elismert Prónay báró-féle faiskolából kerültek ki, ezeket azonban készpénzben vásárolták meg.

A ligetben végrehajtott épitkezések közül felemlithető: a régi korcsmaépület nagyobbitása, a nagyszigeten majorsági épületek emelése és a kis szigetre vivő dróthid felállitása, melyet Anton Frigyes bécsi szitásmester 2340 frtért 1826-ban készitett el; a dróthid egykor a Városligetnek egyik nevezetessége volt, szolgálatot azonban továbbra nem tehetvén, 1875-ben lebontották.

A Városliget, átalakitása után is a királyi szépitő-bizottság felügyelete és kezelése alatt maradott. A liget jövedelmeit pedig a korábban felvett kölcsönök és előlegek törlesztésére forditották.

A kir. szépitő-bizottság megszüntetésével a rendelkezési jog 1861-ben tulajdonosára, Pest városára visszaszállott.

A mint most már az előadottakból tudjuk, a Batthyányiaknak a Városliget körül semmi érdemük sincs, a liget megalkotását pedig az adományozott összeg kivételével egyedül Pest város áldozatkészségének, és a nagy nádor fáradozásának köszönhetjük.

* * *

József nádor felejthetetlen érdemeit, a székes fővárosban a róla elnevezett József-fiárvaház, József-műegyetem, a Nádor-utcza, Nádor-sziget és a József-tér hirdeti; ez utóbbin Pest városa nemcsak a nádor emlékét, hanem a város háláját is egy érczszoborban örökité meg. Működésének félszázados, és születésének százados évfordulója alkalmából ezüst és bronzérmeket vertek. Nevéről 1847-ben a pesti kalmárok testülete a vakok intézete javára — és 1876-ban Budapest fővárosa a fi- és leányárvaház javára alapitványt alkotott, csak a liget nem viseli

nevét, a melyet tulajdonképpen ő teremtett úgyszólván semmiből, s melynek szépitéseért haláláig folytonosan fáradozott.

Egyébként is a városi hatóság elismeréseivel a liget körül érdemeket szerzett férfiak irányában nem volt szerencsés. A végzet sem akarta, hogy a Városliget egyiknek, vagy másiknak érdemeit hirdesse: igy

1800-ban Pest városa a ligetet a Primás nevéről »Batthyányi erdő«-nek nevezi és ott emlékének megörökitésére egy márványszobrot kiván felállitani. Batthyányi Tivadar grófnak szerződésszegése és bátyja iránti hálátlansága a szobor felállitását megakadályozta; az elnevezés is feledékenységbe merült s nincs is ok arra, hogy ezt újra felelevenitsük.

1817-ben a szépitő-bizottság Nebbien Henrik részére a díszpolgárság megadását inditványozza, a városi tanács azonban erről ugylátszik — megfeledkezett.

1818-ban, az adományok gyüjtésekor, a szépitő-bizottság azt javasolja, hogy az adakozók megörökitésére a ligetben egy emlékszobrot állitsanak; valószinüen az adományok csekélysége miatt a szobor ügye többé szóba sem került.

1826-ban, József nádor iránti hála elismeréseül, a dróthidnak 1826. évi augusztus hó 9-én a közhasználatra történt átadása alkalmából István főherczeg nevéről kért elnevezését, a nádor nem engedi meg.*

1884-ben a fővárosi hatóságnál is szóba került Batthyányi József herczeg-primásnak, mint a Városliget állitólagos adomá-

* Ezen kérelemre a nádor a következő levelet küldé a szépitő-bizottsághoz:

640.

»Ich erkenne Dankbar in dem allgemein geäussertem Wunsch, die im Pester Stadtwäldchen erbaute Drathseil Brücke nach dem Nahmen meines älteren Sohnes zu benennen, welchen diese k. Verschönerungs-Commission in ihrer Vorstellung von 9-ten l. Monats zu meiner Kentniss brachte, — Einen neuen Beweis jener Ergebenheit der Bewohner der k. Freistadt Pesth gegen meine Person, welche sich so oft erprobte und unter keinen Umständen verläugnete. Ich bedaure daher um so mehr, den gegenwärtig ausgesprochenen Wunsche nicht willfahren zu können.

Pressburg, am 15. August, 1826.

Joseph Palatin, m. p.

nyozójának emlékére a Városligetben egy emlékszobor felállitása; de miután már akkor kimutattuk, hogy a ligetet Batthyányi a városnak nem ajándékozta, a Batthyányi emlékére másodszor szándékolt szobor felállitása — tárgytalanná vált.

Van azonban a ligetben mégis egy emlék, s ez az egy, a márványból készült kis pyramis »Fuit« felirattal, azonban ez a liget multjával nincs semmi összeköttetésben. A rejtélyes felirat megfejtése sok embernek okozott már fejtörést, mig egyikmásik jól értesült ismerősétől megtudta, hogy ott egy öngyilkost temettek el; egy másik közbeszéd szerint pedig, hogy ott a Városliget egy részének adományozója nyugszik. Mi is igy hallottuk, de a hallottakban nem tudván megnyugodni, a székes főváros levéltárában kerestünk felvilágositást. Az erre vonatkozó iratokból kitünik, hogy a sirkő alatt az 1809-ben elhunyt Horváth Jakab, Grassalkovics herczegnek jogi igazgatója nyugszik, a ki végrendeletében a városnak 700 frtot hagyott azzal a kivánsággal, hogy a város a ligetben temettesse el, és sirja fölé egy »Fuit« feliratú sirkövet állitson. A sir téglával van kifalazva és Zitterbarth Mátyás költségjegyzéke szerint 190 forintba került, a márvány pyramist pedig Okenfusz János 150 forintért készitette; a fenmaradt 360 frtot ellenben, mint a város javára eső összeget az 1809 évi szeptember hó 19-én kelt 5529. sz végzéssel a házi pénztárba utalták *

* Lásd: Rel. 5982. a. m. valamint a Városligetre vonatkozókat. Rel. 2624. a. m. alatt és a hivatkozott tanácsi jegyzőkönyvekben.

XI.

A PESTI CSATÁROK.

www.terc.hu

www.terc.hu

X.

A pesti csatárok.

Az 1848/49-diki tettekben gazdag kornak egyik kiváló, és örökké emlékezetre méltó eseménye marad a hazáért lelkesülő Pest városának azon szép és nemes cselekedete, a midőn hazafiúi szellemtől áthatva, a veszélyben forgott haza megmentésére, a »Pesti csatárzászlóalj« kiállitását, a magyar kormánynak felajánlotta és minden egyes, önkéntesen beállott csatárnak kedvezményeket biztositott.

Pest városa, a csatárok ellátása, és jövőjükről való gondoskodása körül tett intézkedéseiért, ugyan nem vitathatja magának az elsőbbséget, mert ebben a tekintetben már megelőzte Buda városa akkor, a midőn 1848. évi augusztus hó 7-én tartott közgyülésén 106. sz. a. kelt határozatával, az alsó vidéken kitört lázadás elnyomására, táborba szálló nemzetőreit, a kormánytól fizetendő zsoldon felül napi díjazásban részesité és a harczban elvérzettek özvegyeiről és árváiról, nem külömben a rokkantul visszatérők ellátásáról gondoskodott S bár ezen kedvezményekkel a táborba küldendő csapat önkéntesek hiányában nem volt kiállitható, mégis, hogy elvállalt kötelezettségének eleget tehessen, augusztus hó 21-én az emlitett határozatnak érvényen kivül helyezésével, egy, kétszáz főből kiállitandó önkéntes csapat részére újabb kedvezményeket biztositott.*

* A budai önkéntesek napidija 12 p krban volt megállapitva, azonban a közgyülésnek ezen határozatát a Minister 1848. évi 3055 n. ö. sz.

www.terc.hu

Buda városának emlitett első határozatát, Kiss Miklós, a pestmegyei nemzetőrség őrnagya, augusztus hó 14-én kelt és Rottenbiller Lipót főpolgármesterhez intézet levelével Pest város tudomására hozván, egyúttal azon reményének adott kifejezést, hogy Pest városa nemzetőreinek ellátása és jövőjük biztositása körül nem maradand a sokkal szegényebb, de lelkes Buda városa mögött. Ezen reményében azonban nagyon csalatkozott, mert Pest városa nemzetőreiről ugyan nem gondoskodott, de a »Pesti csatárzászlóalj« kiállitásával, illetve ezzel a haza, és szabadság oltárára tett tetemes pénzbeli áldozatával, Buda városát túlszárnyalta.

Pest város közgyülése, Kiss Miklós levelének, illetve Buda város határozatának következményeként, és a lelkesültség hatása alatt, augusztus hó 17-én tartott ülésében teljes elismeréssel méltányolta Buda városának intézkedéseit, elhatározá: egy rendes és tökéletesen magyar lábra állitandó zászlóalj felszerelését, mely csapat a hadügyminiszter rendelkezése alatt, mint Pest város mozgó nemzetőrsége szolgálja a hazát.

A közgyülés, ezen határozatának életbeléptethetése végett javaslattételre: Lángh Ignácz városi főkapitány, Podmaniczky János báró, Laczkovics János kapitány, Molnár József, Kapczy Jónás, Tóth Gáspár, Aul József, Emmerling Károly és Walczl Ágoston tagokból álló bizottságot, azzal az utasitással küld ki, hogy egy zászlóalj mikénti kiállitása, és a szükséges költségek megállapitása tekintetében a közgyüléshez minél előbb jelentést tegyen. A bizottságban mint elülülő Láng Ignácz vala megnevezve.

A kiküldött bizottság tisztében eljárva, augusztus hó 20-án kelt jelentésével, javaslatát a következőkben terjeszté a közgyülés elé:

---

rendeletével oda módositotta, hogy a zsoldon felüli 12 kr. pótlék nem mindennap, hanem egyszerre a csatából visszatérés után egy összegben fizettessék ki. A budai önkéntesek közül egyetlenegy jelentkezett a vérrel kiérdemelt napidíjáért, még pedig 1871-ben Teleky Mihály, a kinek a budai tanács 1871. október 6-án 15.344 sz. határozatával, s azzal a megokolással, hogy kérelmező, saját beismerése szerint a városi zászlóaljban kevés ideig szolgált, egyszersmindenkorra 15 frtot fizetett ki.

www.erc.hu

12.774. szám.

Tisztelt közgyülés!

»Kiss Miklós budai nemzetőrségi őrnagynak f. évi augusztus 14-én 35. sz. a. költ · . alatti azon hivatalos levele, melyben a Pestről táborba szálló nemzetőröknek Buda város hatósága által meghatározott kedvezményekbeni részesitésére szólitja fel a hatóságot, f. évi augusztus 17-én 12.317. sz. a. hozott közgyülési határozattal olly meghagyás kiséretében utasittatott alulirt bizottsághoz: hogy miután a közgyülés nemcsak e város hazafias buzgalmának s a közös vész idejéni áldozatkészségének tanujeléül, hanem még azon tekintetből is, miszerint több városok és községek is hasonló lelkesedéstől áthatva a hon megmentésére erejükhöz mérsékelt segedelemre serkentessenek; egy rendes s tökéletesen magyar lábra állitandó zászlóaljat kiállitani óhajtana; azon zászlóalj mikénti kiállitása, a megkivántató költségek, — ruha, fegyver s egyebekkeli ellátása iránt szakértőkkel tanácskozván, — az eredményről jelentést tegyünk.

Mi tehát leginkább a jelen körülményekhez alkalmazottan, ezen zászlóalj alakitására nézve javaslatunkat a következőkben terjesztjük elő:

1-ször is annak kiállitását illetőleg: egyedül csak a toborzás lehetvén azon mód, melylyen e hatóság illy zászlóaljat legrövidebb idő alatt alakitani s összeszerkeszteni-képes leend; miszerint ez minél sikeresben eszközöltethessék, nemcsak e városban hanem ezenkivül a közelfekvő megyékben is azonnal megkezdethetnék, s pedig a következő feltételek alatt.

a) Hadfogadási díjul minden egyén 20 ezüst forintot kapna, s addig mig a városból ki nem indittatik a rendes honvédek díjához hasonló 8 pkr. és kenyér részlet díjt e város pénztárából huzna, kimozditása után pedig az imént kitett díjt a kormány fizetné; a napi díj pótlása helyett, miután ez tapasztalt egyének előadásaként a táborba szálló egyéb honvédek közt csak elégületlenséget szülne inkább az alábbirt kedvezményeket javasolván; — kötelezendi magát a szolgálatra mind azon ideig, mig t. i. a haza jelen veszteljes állapota igénylendi, mely

kötelezettség azonban 3 évnél hosszabb időre nem terjedhet: azon esetre ha e zászlóalj további fenállásának szüksége nem forogván fen, annak feloszlatása elrendeltetnék, ha ez egy év alatt történik a visszatérendők 40, ha két év alatt 60, ha három év alatt 80 pfrtnyi segélypénzt kapnának a házi pénztárból. Mi a hazáért elvérzendők özvegyeiről gondoskodást illeti, ezek megkapván férjeik illető segély díját egyszersmind 8 pkr. napidíjt huznának holtukig a város pénztárából. Kik pedig olly sérvvel térnének vissza, melly miatt a további kenyérkeresetre alkalmatlanokká tétettek, az illető segély pénzen kivül szinte naponkint 8 pkrnyi díjjal holtuk napjáig lennének ellátandók.

b) A kiállitandó zászlóalj egyéneinek száma a rendes katonasági zászlóaljakhoz alkalmazva 720 közvitézből, 72 tizedes, 12 őrmester, 12 dobos, 6 ács és 2 zászlósból állana az ehez megkivántató főtiszti karral együtt. Minthogy pedig e zászlóalj Pest városának a fenérintett 3 év alatt rendes mozgó nemzetőrségét képezné, ezek részére megkülönböztetés végett a rendes honvédektől a »pesti csatárok« név ajánltatik.

A toborzási költségvetés a következő:

720	csatárt	20	forintjával véve	14.400	forint
72	tizedes	20	» »	1.440	»
12	őrmester	20	» »	240	»
12	dobos	20	» »	240	»
6	ács	20	» »	120	»
2	zászlós	20	» »	40	»
			Összesen	16.480	forint,

mely összeghez még toborzási s egyéb költségek fejében körülbelül . . . . . 500 forint számittathatik.

2-szor a felszerelést illetőleg: b. Baldácsi ezredes úr által e bizottsághoz kiküldött tiszt úr által nyujtott adatok folytán a következő számitás tétethetik:

720 csatár, 72 tizedes és 12 őrmester részére:

804 puska szuronynyal, egyet 15 forintjával véve	12.060	frt	— kr.
104 kard 2 frtjával	208	»	— »
6 ácsnak felszerelése 4 frttal . . .	24	»	— »

www.terc.hu-www.terc.hu

824	borjú 3 pfrttal	2.472 frt	— kr.
804	szuronytok, tokmány és szíjjazattal 2 pfrt 14 krral	1.795 »	36 »
824	köpeny 6 pfrttal	4.944 »	— »
824	attila 5 pfrttal	4.120 »	— »
824	csákó 2 pfrt 30 krral	2.060 »	— »
824	tábori sapka 30 krral	412 »	— »
824	foszlány 1 pfrttal	824 »	— »
824	nadrág 2 pfrt 30 krral	2.060 »	— »
824	nadrágszíj és nyakravaló 20 krral	274 »	40 »
824	egyén részére fejenkénti 2 pár fehérruha 5 pfrt 30 krral	4.532 »	— »
824	egyén részére fejenként 2 pár topány 4 pfrttal	3.296 »	— »
	összesen . .	39.082 frt	56 kr.

Feltéve pedig azon körülményt, hogy a csatárok a városból azonnal ki nem indittathatván, felszerelésük s fegyverbeni gyakorlásukra legalább egy hónapi határidő kivántatnék, a tiszti karnak a honvédi tisztekhez hasonló, nemkülönben a csatárok egy hónap alatti díjjazása következőleg vétetett fel:

1	őrnagy	120	pfrttal számitva	120 frt.
1	segéd	40	» »	40 »
6	kapitány	80	» »	480 »
12	főhadnagy	40	» »	480 »
12	alhadnagy	30	» »	360 »
1	főorvos	50	» »	50 »
2	alorvos	30	» »	60 »
1	számvevő	30	» »	30 »
	s igy a tisztek díjjazása összesen . .			1620 frt.

a csatároké pedig a következő:

720	közvitéz	8	pkrral	2880 frt.
72	tizedes	16	»	576 »
12	őrmester	24	»	144 »
2	zászlós	16	»	16 »
6	ács	8	»	24 »
12	dobos	8	»	48 »
			összesen . .	3688 frt.

www.terc.hu

Ehhez járulván még a kapitánynak egy csatártól egy évre adatni szokott 2 pfrt 33 krnyi pauschale egy hónapi illetéke, 804 csatárt véve 174 frt 12 kr.

Igy tehát a toborzási díj költséggel együtt 16.980 pfrtot, a felszerelés 39.082 pfrt 16 kr., a tisztek havi díja 1.680 pfrtot, a csatároké 3.688 pfrtot s végre egy hónapi pauschale 174 pfrt 12 krral számitva az egész kiállitás s egy havi díjazás 61.544 pforint 28 kr.

Végül czélszerűnek tartaná e bizottság a fennebb érintett kedvezményeken kivül még közgyülésileg kimondatni azt is: hogy e csatárok sorába állott iparos és kereskedői segédek visszatértükkor minden díj s illetőleg remekelés nélkül a kereskedők s illetőleg iparosok sorába fel fognak vétetni.

A midőn pedig e bizottmány Pest város részéről e hazafiui áldozat megajánlását inditványozza, nem is kételkedik a felett, hogy a tisztek és altisztek állomásainak betöltésénél a mennyire lehet pesti ifjakból, kik jelenleg sorezredeknél szolgálnak avagy szolgáltanak, teendő ajánlatai méltó figyelembe fognak vétetni, s ez iránt a ministeriumot is megkérendőnek véli.

Költ Pesten, 1848. évi augusztus 20-án.

Lángh István s. k.
Emmerling Károly s k
Molnár József s. k.
Podmaniczky János s. k
Tóth Gáspár s. k
Aul József, s. k.
Walzl Auguszt s k.,
mint kiküldött bizottmányi tagok.«

Pest város közgyülése, augusztus hó 20-án 12.777. számú határozatával a kiküldött bizottság fenti javaslatát egész terjedelmében elfogadván, az e czélra szükséges 60.000 pfrtnyi költséget megszavazta. Minthogy pedig az emlitett közgyülési határozatot Batthyányi Lajos ministerelnök, az általa öt kérdésre nézve kivánt felvilágositás, illetve nyilatkozat megadása után augusztus hó 29-én 3.161. n. o. sz. a. kelt leiratával jóváhagyta, egyúttal megengedte a toborzás megkezdését is.

www.terc.hu

Pest város nyilatkozatát a ministerelnöktől felvetett öt kérdésre vonatkozólag adjuk a következőkben:

12.796.
1848.

»A ministeri rendeletben kitüzött öt pontokra nézve annak előrebocsátása mellett, hogy a mozgékony zászlóaljnak tökéletesen magyar lábra leendő állitása még a bizottsági javaslat tárgyalásakor elv gyanánt fogadtatott el, ministerelnök úrnak értesitésül a következők fognak felterjesztetni, és ugyan

az 1-re, valamint a honvédek szintazon mód szerint fog e zászlóalj is szerveztetni és gyakoroltatni.

a 2-ra. A parancsnokok, többi főtisztek s ezekkel egy fokozaton levő egyéb tisztségekre a kinevezési jog valamint a honvédeknél, úgy itt is egyedül a ministeriumé leend; reményli azonban a közgyülés, hogy ezek kinevezésénél kiszolgált vagy még katonai szolgálatban levő pesti fiak a hasonló minőségű vidékieknél minden esetre nagyobb tekintetbe fognak vétetni.

a 3-ra. Miután ezen zászlóalj a rendes honvéd zászlóaljak módjára fog kiállittatni, nem kételkedik a közgyülés, hogy valamint az ottani tisztek s özvegyekről, úgy ezen a haza szolgálatában használandó zászlóaljbeliekről is a ministerium gondoskodni fog.

a 4-re. A város ezen zászlóalját egyéb rendes honvédekhez hasonlólag 3 évre akként kivánván kiállitani, hogy a ministerium rendelkezési joga időközben is legkevésbbé sem korlátoztassék, ezen idő alatt még szükséges a ministerium által a haza védelmére használtathatik s ha netalán az ellenség előtti használata többé már szükséges nem lenne, a ministerium által fel is oszlattathatik, mely okból a város részéről nyujtandó segélydíjak is egy, két s három évhez vannak alkalmazva.

az 5-re. A többi rendes honvédekhez hasonlólag a ministerium alatt álland.

Végeztetett Pesten 1848-dik évi augusztus 24-én tartott városhatósági közgyülésből.«

A közben, hogy a minister és a városi törvényhatóság között a levélváltás folyamatban volt, a tanács megtette mind azon intézkedéseket, a melyeket szükségesnek vélt, hogy a

ministeri jóváhagyás és engedelem leérkezte után a toborzást azonnal megkezdhesse. Hogy pedig a magyar kormány részéről is folytatott több rendbeli toborzások félreértésekre vagy összeütközésekre alkalmat ne nyujthassanak, e tekintetben is megkérték a ministert, hogy a rendes honvédek toborzását ideiglenesen szüntesse meg.

A toborzást a csatár-zászlóalj kiállítására augusztus hó 30-án kezdették meg, de be sem volt még fejezve, midőn a képviselők háza, az országgyüléstől a haza védelmére megszavazott 200 ezer rekrutából egyelőre 40 ezernek kiállitását elrendelvén, Pest városa kénytelen volt ez irányban is a szükséges intézkedéseket megtenni. Minthogy pedig a katonai illeték a hatóságok között népességük aránya szerint akként volt felosztandó, hogy 127 lélekre két rekruta essék, ennélfogva Pest városának, melynek népességét a képviselők háza 64.374 lélekkel állapitotta meg, — 1012 rekrutát kellett volna kiállitani.

A városra rótt ezen kötelezettség végrehajtása úgy látszik nehézségekbe ütközött. A városban hetek óta folyt a csatárok toborzása s a zászlóaljat a biztositva volt kedvezmények mellett sem lehetett kiállitani; kedvezmény nélkül, még pedig rövid idő alatt, minthogy a város fegyverfogható fiai legnagyobbrészt már is a csatatéren állottak, — az 1012 honvédnek összetoborzására annál kevébbé lehetett remény. Pest város közgyülése tehát szeptember hó 23-án 14.272. számú felterjesztésével azzal az inditvánnyal járult a kormányhoz, hogy a várostól kiállitott és már időközben átadott, illetve még átadandó 804 csatárnak a hadi illetékbe való betudása esetében, a számon felüli 208 rekrutának felruházását és felszerelését magára vállalja. A kormány ezt az ajánlatot elfogadván, a felszereléshez szükséges pénzösszeget a pénzügyminister előlegezte Pest városának.

Az itt emlitett ajánlatból az tünik ki, hogy Pest városa a 208 rekrutának csupán felruházását és felszerelését vállalta el, ellenben a csatároknak adott kedvezményeket ezekre ki nem terjesztette, de nem is volt szándékában ezt tenni, a mit az ugyanazon szeptember 23-diki ülésen tárgyalt 14.457. számú jelentésből is megtudunk, melyben nem a kedvezmény kiter-

jesztését, hanem éppen ennek ellenkezőjét, tudniillik a szeptember 30-dika után belépő csatároktól a kedvezmény megvonását hozták javaslatba

A Rottenbiller polgármester elülülése alatt működött katona-állitási-bizottság ugyanis tekintettel arra, hogy szeptember 22-ig a csatárzászlóaljba csakis 503 önkéntes jelentkezett, a városra kirótt rekrutáknak kiállithatása-, nemkülömben a kétféle toborzások következtében előfordulható zavarok elkerülése végett a csatárzászlóalj toborzásának befejezésére szeptember 30-dikát javasolja kitüzetni azzal a hozzáadással, hogy a menynyiben ezen záros határidő alatt a megajánlott zászlóalj önkéntesekből ki nem telnék, a hiány a meghatározott kedvezmény megszüntetésével a várostól kiállitandó rekrutákból volna kiegészitendő. A közgyülés a katona-állitási-bizottság javaslatát egész terjedelmében elfogadja ugyan, mégis Lángh Ignácznak, mint a csatárokat toborzó bizottság elülülőjének felszólamlására a toborzást folytatni, — a bizottság javaslatának végrehajtását pedig elhalasztatni rendeli.

A toborzás folytatásának megengedésével a csatárzászlóalj október végeig teljesen ki volt állitva, minél fogva az emlitett közgyülési határozat végrehajtása szükségtelenné vált, vagyis: a szeptember 30-dika után belépett csatároktól a biztositott kedvezmény nem volt már megvonható.

Minthogy a katona-állitási-bizottság a csatárzászlóaljba önkéntesen belépőknek adott volt kedvezmény megszüntetését és ezen zászlóaljnak kedvezmény nélkül Pest város rekrutáiból való kiegészitését inditványozta, a rekruták részére adandó kedvezmény kérdése pedig egyáltalán szóba sem került, mind ezek után csakugyan magától érthető, hogy a rekruták, habár a csatárokkal egy és ugyanazon zászlóaljba voltak is besorozva, a kedvezményben nem részesülhetnének, ez csakis a 804 csatárra nézve maradván érvényben.

A honvédek toborzását, Nádossy Sándor ezredes október hó 31-én megszüntette, azzal okadatolván ezen intézkedését, hogy a toborzási eljárás, a haza nem csekély hátrányára számos mesterlegényt von el a már is nagyon megapadt iparos osztálytól. A toborzás megszüntetésével október végeig a 804

csatár betudásával 965 rekruta volt kiállitva; a hiányzó 47-et pedig deczember hó közepén küldötték az illető honvédzászlóaljhoz.

A csatárzászlóalj kiállitásáról Lángh Ignácz bizottsági elülülő 1849. évi julius hó 3-án 5972. sz. a. számadását bemutatván, a számadásról tett számvevői jelentésből még csak az tudható meg, hogy a felmerült költségekre Lángh Ignácz 29.865 frt 57 krt fizetett ki; minthogy pedig Pest város tanácsának 1849. évi szeptember hó 7-én kelt felterjesztése szerint Podmaniczky János báró szintén erre a czélra 21.308 frt 12 krt számolt el, a csatárok kiállitási költsége a megszavazott 60.000 frt helyett csak 51.174 frt 9 krra rúgott.

Sajnos, hogy az állitási lajstrom nincs meg a székes főváros levéltárában, melyből megtudhatnánk azok neveit, a kik Pest városát vérükkel szolgálták, s a kik nemcsak a haza, hanem Pest város dicsőségéhez is hozzájárultak. Mi történt az állitási lajstrommal? — erre a kérdésre a nagyon is hiányos iratok felvilágositást nem adnak, csupán azt tudjuk Lángh Ignácz bizottsági elülülőnek 16.654/848. sz. jelentéséből, hogy a lajstromot, a mire folyton szüksége volt, további használatra visszatartotta. Lehet, sőt valószinű, hogy ezt később mint számadási okiratot — minthogy csakis a lajstrom alapján fizethette ki, és számolhatta el a 20 frtos hadfogadási díjakat, — számadásához csatolta. Erről a számadásról pedig a városi számvevőség 18.323/851. sz. a. bemutatott jelentésében azt mondja, hogy ez »a besorozott rendkivüli számadások okmányai közt létez«; — feltalálható azonban nem volt s nincs is kilátás arra, hogy ez, a városház pinczéjében halomra hányt régi számadások rendezése előtt — hozzá téve, ha még el nem kallódott, — előkerüljön.

Habár az állitási lajstrom hiányában meg nem tudható, vajjon név szerint kik voltak a pesti csatárok, még is megállapitható az a honvédzászlóalj, melyben a pesti csatárok a szabadságharczot végig küzdötték.*

* A székes főváros levéltárában levő és ezen ügyre vonatkozó iratokban a pesti csatárzászlóalj hol XIII-nak, hol XIV-nek van megnevezve s minthogy az I. pesti honvédzászlóalj honvédei is maguknak tulajdonit-

Ugyanis 1848. évi május hó 20-dikától szeptember hó végeig tizennégy honvédzászlóaljat szerveztek és állitottak ki, s p. az:

I. pesti,
II. pesti,
III. szegedi,
IV. pozsonyi,
V. győri,
VI. veszprémi,
VII. szombathelyi,
VIII. pécsi,
IX. kassai.
X. debreczeni és
XI., XII. erdélyi, valamint a
XIII., XIV. magyarországi zászlóaljakat.

Ezen tizennégy honvédzászlóaljból kizárva a vidékieket és az erdélyieket, birálat alá csakis az I., II., XIII. és XIV-dik honvédzászlóalj vehető.

Az 1848. évi XXII. t. cz. rendelkezéséhez képest életbelépett nemzetőrség, mely később honvédzászlóaljakká változott át, szervezése és kiállitása Buda-Pesten 1848. évi május hó 20-án vette kezdetét. A 10.000 főből állott nemzetőrség a fent elősorolt első tiz zászlóaljra volt felosztva, melynek I-ső és II-dik zászlóalja Buda-Pest főváros és Pestmegye nemzetőreiből alakúlt. Ezen, Buda és Pest város nemzetőreiből alakúlt I. pesti, valamint a pestmegyei nemzetőrségből alakúlt II. pesti zászlóalj már juliusban mint honvédzászlóalj állott fenn, tehát az augusztus 29-dike után kiállitott pesti csatárzászlóaljjal nem azonos, mindazonáltal az I. pesti honvédzászlóalj honvédeit a csatárok »pesti« jelzője tévedésbe ejtvén, magukat pesti csatároknak hitték és hiszik s többen a 40 frtos segélydíjra követelésüket be is jelentették; ebbeli kérelmüktől azonban a tanács az alább közölt névjegyzékben 21., 22., 25., 26 és 27. sz. a. elsoroltak

---

ják a »Pesti csatár« nevet, sőt ezek egynéhánya a közgyűléstől a csatárok részére biztositott 40 frt segélydíjat fel is vették, szükségesnek vélem a zászlóalj azonosságát is megállapitani.

kivételével — mint a kiket az állitási lajstrom hiányában tévedésből pesti csatároknak elismertek, — elutasitotta.

A XIII-dik zászóalj, melynek kiállitását a XIV-dik honvédzászlóalj megelőzte, szeptember 23-dika után Pesten mint felszerelési és tartalék zászlóalj működött; feladata volt a rekruták begyakorlása és a hiányos zászlóaljakat kiképzett honvédekkel ellátni. Minthogy tehát a XIII-dik honvédzászlóaljat a pesti csatárok átadása után állitották ki, ennek honvédei sem formálhatnak jogot a »Pesti csatár« névre.

A XIV-dik zászlóalj szeptember közepén lépett életbe, s ha egyéb adataink nem volnának, már az idő összeesése is kényszeritene ennek, mint pesti csatárzászlóaljnak elfogadására.

A XIV-dik honvédzászlóalj kiállitása még juliusban volt elrendelve, s ugyanakkor kinevezték a tiszteket is. Mint őrnagy Inczédy László parancsolt ezen zászlóalj fölött; de csak is a papiron, mert a zászlóalj szervezése legénység hiányában elmaradt mindaddig, mig a pesti csatároknak első önkénteseit a kormány rendelkezésére nem bocsátották. Hogy mely napon történt meg az átadás? — erről az iratok meg nem emlékeznek. Az átadás mindenesetre szeptember közepén történhetett, mert a már előbb emlitett szeptember 23-diki közgyülésen tárgyalt 14.457 sz. katona-állitási bizottság jelentése szerint a csatárok egy része szeptember 22-ig már át volt adva. A beosztás után a csatárok nevüket elveszitvén, a honvédségnél a XIV-es számot kaptak. Ugyanebbe a zászlóaljba sorozták be a 208 rekrutát is, ezek azonban, a mint már is tudjuk, pesti csatárok nem voltak.

A csatároknak a XIV. honvédzászlóaljba történt beosztása után Inczédy Lászlót a parancsnokságban Ordódy Kálmán őrnagy váltotta fel, a kinek kezéhez Langh Ignácz toborzási elülülő, Hild és Kostyán pesti csatár-hadnagyokkal 1848 évi oktober hó 1-én Martonvásárra, — a hol akkor még a zászlóalj táborozott, de már indulóban volt a Bécs felé vonuló Jellasich serege után, — 2250 frtot küldött abból a czélból, hogy a hátralékos hadfogadási díjakat kifizethesse. Ordódy később Lipótvár parancsnokának volt kinevezve. Ezen vár elfoglalása, illetve feladása után Ordódyt az osztrák hadi törvényszék vár-

fogságra itélvén, a fennti összeg átvételét a pestvárosi tanács megkeresése folytán 1851-ben a terezienstadti várparancsnokságnál felvett jegyzőkönyvben ismerte el. A jegyzőkönyvben Ordódy azt a zászlóaljat, a melyben mint őrnagy szolgált, a XIII-dik honvédzászlóaljnak mondja; megjegyzi továbbá, hogy a zászlóaljat és a még ki nem osztott pénzt utódjának. Inczédy Lászlónak adta át. Ordódyt emlékezete cserben hagyta. Inczédynek megemlitése azonban megczáfolja a zászlóaljnak téves megjelölését, mert Inczédy nem a XIII-diknak, hanem a XIV-dik honvédzászlóaljnak volt parancsnoka, és nem utódja, hanem elődje. Hogy Ordódy csakugyan a XIV diknek volt őrnagyja, bizonyitja Bukovszkynak, mint Ordódy utódjának a pesti tanácshoz intézett levele, illetve az erre hozott 4539/849. sz. közgyűlési határozat is.

Bukovszky őrnagynak ezen levele, mely Győrött 1849. évi május hó 22-én kelt, és a zászlóalj akkori keserves állapotáról némi felvilágositást nyújt, igy szól:

»Pest Főváros Tanácsához

Pesten.

»A XIV-dik Honvédzászlóalj, mely Pest városa által állitott ujonczokból s nagyobb részben pesti születésű Pestvárosi polgárok fiaiból alakittatott; s már csak nem 8 hónapos fennléte óta magát minden ütközetben, főkép, Schwechatnál, Kazimirnál a téli sanyarú táborozásokban a verpeléti Hatvani kemény csatákban megkülömbözteté; — a most állitandó ujjonczokból szinte kiegészittetni fogván.

Tisztelettel megkéri alólirott parancsnokság a Fővárosi Tanácsot, hogy a zászlóaljhoz szükséges 650—700-ig való ujonczokat felszerelve és felfegyverkezve ismét ide küldeni, — általuk megritkult sorainkat erősiteni, s a Pest városi zászlóaljról továbbra is atyailag gondoskodni oly szivesen méltoztassanak, mint a mily szivesen és örömmel áldozzák e zászlóalj derék fiai vérüket és életüket minden alkalommal a haza és főváros szabadságáért.

Ugyanez alkalommal kéretik a fővárosi Tanács a zászlóaljban még meglevő 500 főnyi legénység számára, mely a téli táboro-

zasokban ruházatját végkép elviselé, — a kormánynál egészen új ruházatért közbenjárni, s ennek mielőbbi felszállitása végett lépéseket tenni, — valamint a legénységnek még fejenként 3 frtban hátralevő felpénz iránt is akkép határozni, hogy ez is egyszersmind a zászlóalj parancsnokságához felküldessék.«

Bukovszky s. k., őrnagy.

Ezen kérelemre Pest város közgyülése 1849. évi május hó 25-én 4539. sz. a. a következő határozattal felelt, megkérvén egyúttal a magyar kormányt a szükséges intézkedések megtételére.

$\frac{4539.}{1849.}$ szám.

»Valamint eddig is büszkén gyermekének vallotta Pest város az általa állitott ujonczokból s nagy részben helybeli ifjakból alakitott XIV-ik zászlóaljat, úgy most, midőn ezen dicső zászlóalj oly szép hirt vivott ki magának a hadseregben s drága honfi vérrel harmatozott győzelmi borostyánainak fénye magára e városra is visszasugárzik, még nagyobb készséggel fog mindent elkövetni e zászlóaljért mielőbb a bitorzsarnok által végkép kimeritett, most pedig igen sokfelé igénybe vett erejéből kitelik. Mi az ujonczok szállitását illeti, miután e város ujabb illetősége lerovásául felajánlott 1200 főnyi legénységből hadügyministeri rendelet szerint egy egészen új t. i. 107-dik számú honvédzászlóalj fog alakittatni, a kivánatnak csak annyiban lehet eleget tenni, hogy a hadügyministeriumnál közben fog járni az iránt, mikép ezen zászlóaljnak, valamint kiegészittetése úgy a nehéz téli táborozásokban végkép elhasznált ruházatja helyett egészen új ruhávali ellátása elrendeltessék. A még hátralevő felpénzeket, illetőleg pedig, miszerint e kivánat teljesithessék, a zászlóalj parancsnoksága arra fog előbb felhivatni, hogy annak részletes kimutatását miképen osztatott fel a zászlóaljnak legénysége között névszerint m. é. október 1-én felpénz fejében megküldött és Ordódy őrnagy akkori zászlóalj-parancsnok által nyugtatványozott 2250 forint mielőbb s annál is inkább megküldje, mivel ezen okmány az

e tárgyú számadások nyilvánosságban tartásához s okmányozásához mulaszthatlanul megkivántatik.«

A közgyülés ezen határozatában emlitett, és már előbb ismertetett 2250 forintra nézve az előadó részéről félreértésre adott alkalmat, a mennyiben azt mondja: hogy a pénzt Ordódy már is nyugtatványozta volna; ez azonban nem áll, mert a nyugtatványozás Ordódy részéről 1851-ben a terezienstadti várparancsnokság közbenjárásával jegyzőkönyvi kihallgatással történt. A nyugtatványt Hild és Kostyán hadnagyok irták alá, mint a kik a pénzt Lángh Ignácztól átvették, s ezen okirat Lángh Ignácz számadása mellett, állitólagosan T. alatt fekszik. Máskülömben is, minthogy a hatóságtól kivánt nyugtatványt és a névszerinti jegyzéket a zászlóalj parancsnoksága be nem küldötte, a hátralékos 3 forintot az illetők meg sem kaphatták, legalább ennek kifizetéséről semmi későbbi emlités nem található. Egyébiránt a pesti csatárok közül: Máthé Antal 1868-ban, Antal István és Dovola Mihály pedig 1883-ban a segélypénzért benyujtott folyamodásukban felemlitik, hogy hadfogadási díj fejében Pest városa 5 forinttal adós maradt; az összegre nézve ugyan tévedhetnek, de a hátralékra vonatkozó és Bukovszky levelében állitott tényt, t. i. hogy a 20 forintos hadfogadási díj egy része még kifizetve nem volt, — megerősitik.

A XIV-dik honvédzászlóalj több ütközetben és csatában vett részt, nevezetesen: Schwechátnál 1848. évi október 30-án, a kápolnai ütközetben, 1849. évi február 26 és 27-én és a hatvani csatában 1849. évi április 1-én. Különösen kitüntette magát a zászlóalj a kápolnai ütközetben, melynek első napján a Pöltenberg tábornoktól figyelemre nem méltatott Dobró és Tóthfalu közt fekvő erdőnek visszavivásáért az I. és XXXI-dik zászlóaljakkal együtt vitézen küzdött, nemkülömben ezen csata második napján, a vérteseknek oldalba tüzelésével, tevékenyen közreműködött ezeknek visszaverésénél.

Ezt a vitéz zászlóaljat Pest városa büszkén vallhatta gyermekének, melyre a későbbi nemzedék is lelkesültséggel tekinthet vissza. Szobrok, emlékek, nem hirdetik vitézségét,

mindazonáltal az utódoknak példaképeül kiérdemelte azt, hogy székes Budapest történetében méltó helyet foglaljon el.

Az 1849. évi augusztus hó 13-dika vagyis: a világosi fegyverletétel a pesti csatárok hadi szolgálatát megszüntette, minek következtében már akkor eljött az ideje annak, hogy Pest városa igéretét beváltsa. Ámde, akkor senki sem jelentkezhetett volna az abszolutus kormánytól kinevezett tanácsnál, mert az akkori tanács nemhogy az alkotmányos 1848-diki közgyüléstől elvállalt kötelezettségeket el nem ismeri, de a jelentkezés az illetőre mint rebellisre, káros következményeket is vonhatott volna maga után. Igy tehát a vérrel kiérdemelt segélydíjnak kézhezvehetéseért várniok kellett jobb idők bekövetkeztéig.

Az 1867-diki kiegyezés tette csak lehetővé Pest város igéretének beváltását; csakhogy nagyon bajos volt ily hosszú idő után a jelentkezők csatári azonosságát a felvételi, vagyis az avató lajstrom hiányában megállapitani, mert a mint kimutattuk, a segélydíjra csupán a 804 csatárból életben maradottak tarthatnak jogot, nem pedig a XIV-dik honvédzászlóaljba ugyanakkor, valamint később 1849-ben besorozott honvédek, a kikre Pest városa a kedvezményeket ki nem terjesztette. Ily viszonyok mellett tehát nem maradott egyéb hátra, mint a városnak, illetve a főváros tanácsának liberalisnak lenni és a XIV-dik honvédzászlóaljból jelentkezőket, kivétel nélkül pesti csatároknak elismerni.

* * *

www.terc.hu

Névsora

azon honvédeknek, a kik a pestvárosi közgyülésnek 1848. évi 12.774. sz. határozatával biztositott segélydíjakat fölvették.

Folyó szám	N é v	Az utalványozási végzés		Jegyzet
		éve	száma	
1	Sándor Adolf	1868	1513	
2	Máthé Antal	1868	2360	
3	Orlovszky Ferencz . . .	1868	3413	
4	Molnár Károly	1868	22507	
5	Takács Imre	1868	28813	
6	Bacsics Gyula	1870	23926	
7	Gyurász Mátyás	1870	29446	
8	Lengyel Károly	1870	38893	
9	Fehérváry János	1871	8684	

www.terc.hu

Folyó szám	Név	Az utalványozási végzés		Jegyzet.
		éve	száma	
10	Brenner Péter	1871	8685	
11	Melly Antal	1871	23351	
12	Domby József	1871	30679	
13	Goór Péter	1871	35374	1872. évi 38690. sz. végzéssel élethossziglanra 14 kr. volt megszavazva, mely napidijat 332/875 kgy. sz. határozattal 30 krra, és 719/883 sz. kgy. határozattal 35 krra emelték fel.
14	Klementy, máskép Szegedy Sándor . . .	1871	43138	
15	Berecz Pál	1872	29498	
16	Vájkert Károly	1872	29499	
17	Raisz Alajos	1872	36988	
18	Kapás Károly	1875	26385	
19	Kovács József	1875	41347	

www.terc.hu

Folyó szám	Név	Az utalványozási végzés		Jegyzet
		éve	száma	
20	Rajnai Rajner Pál . . .	1877	15199	
21	Plaveczky András . . .	1883	11440	Nem volt pesti csatár. Folyamodásában I. honvédzászlóaljbelinek vallja magát és hivatkozik Barna Zsigmond tanácsosra, mint volt főhadnagyára. Barnának a tanácsülésen tett szóbeli bizonylata alapján pesti csatárnak elismerték. Barnának ezen tévedését az I. honvédzászlóalj »pesti« jelzője okozta, a mint Barna is magát pesti csatárnak hitte és ezt többször hangoztatta, kiemelvén, hogy neve az avató-lajstromban mint első van beiktatva. Barna május 20-án lépett az I-sö pesti zászlóaljba és ennek lajstromában lehet elsőnek. beiktatva.
22	Horváth Károly	1883	33818	Nem volt pesti csatár, mert azt bizonyitja, hogy az I. zászlóaljban szolgált; szintén hivatkozik Barnára.
23	Antal István	1883	40008	
24	Dovola Mihály	1883	40008	
25	Batta Nándor	1884	28200	Nem volt pesti csatár; az I. zászlóaljnál szolgált.
26	Gramatika Károly . . .	1884	35689	Nem volt pesti csatár; az I. zászlóaljnál szolgált.

Folyó szám	Név	Az utalványozási végzés		Jegyzet.
		éve	száma	
27	Szénássy Sándor özvegye	1888	31505	Szénássy sem volt pesti csatár, szintén az I. zászlóaljban szolgált.
28	Hauser Lipót	1891	21889	
29	Csermák István	1892	19897	

www.terc.hu

XII.

KENÉZ. MÁSKÉP ZEUCH ANDRÁS PESTI BIRÓ SIRKÖVE.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XII

Kenéz, másképp Zeuch András pesti biró sirköve.

A hazánk történetében gyászos emlékű mohácsi vész után Magyarországra új, de szomorú korszak következett. Az ország két pártra szakadva, az egyik I. Ferdinándot, a másik Zápolya Jánost ismerte királyának. A két jogérvényesen megválasztott és megkoronázott király között kitört polgárháború meggyöngité az ország erejét, szabad tért engedve a prédára leső töröknek, a kit I. János király hitt segitségül. II. Soliman roppant sereggel jött Magyarországba s az előkészületlen Ferdinandot visszavonulásra kényszeritvén, elfoglalta egymás után Budát, Visegrádot, Győrt, Esztergomot és Óvárt. Soliman, minekutánna Budát feldúlta, innen 1526. évi szeptember hó 14-én távozott. Távozása Pestre is vészteljes volt. A Székes-Fehérvárra érkezett Frangepán serege elül kitérő török had, átvonultában Pestet is felgyújtotta. 1527-ben a város Ferdinánd birtokába jut, nem sokáig ugyan, mert Soliman minden ellenállás nélkül 1529 szeptember 1-én ismét elfoglalja. A megrémült lakosság futásban keresett menedéket. 424 budai német polgár azonban Bécs felé vevén utját, ezeket a Logodnál lesben álló törökök elfogták s hirmondót sem hagyva, mind egy szálig felkonczolták.

Pestet magyarok lakták, a kik a budai magyar lakosság példáját követve, nem igen mozdultak tüzhelyük mellül. A magyar kevésbbé félt a töröktől, mint inkább a némettől; volt is oka többször a német barátság garázdálkodásait megsiratni.

www.terc.hu

1530-ban Roggendorf Vilmos vezérlete alatt Ferdinand serege ostromolja Budát. Hasztalan a támadás; a segitségül hitt törökök, különösen pedig a budai visszamaradt magyar polgárok vitézsége deczember 23-án az ostromlókat visszavonulásra kényszeriti. A budaiak vitézségét János király kiváltságokkal hálálta meg, a minek ugyan soha hasznát nem vehették, mert a kiváltság-levél Buda város birtokába nem juthatván, ez, János király halála után a Szirmay család levéltárába került.

Buda Ferdinánd birtokába nem juthatott, bár 1540-ben újra megpróbálta a várost hatalmába keriteni, Fels Lénárdot küldvén Buda alá. A vezér azonban belátta, hogy Budát bevenni képtelen, seregével Pestet támadta meg. November 14-én elfoglalta Pestet s mielőtt távozott, a várost kellő őrséggel látta el. A császáriak zaklatása végett Frater György Pestet 1541-ben a várból ágyuztatta, ostromolta ugyanakkor a török, az árokkal és erős falakkal körülvett város azonban az ostromnak ellenállva, nem volt bevehető. A törökök visszavonulása után 1541 május 6-án Roggendorf 20.000 főnyi sereggel ismét ostromolja Budát. Az erős s még is sikertelen ostrom augusztus 21-ig tartott, végződvén a császári sereg visszavonulásával. Augusztus 22-én foglalják el a törökök Pestet, s miután a város bevétele után megérkezett Soliman az özvegy királynét, Izabellát a kisded János Zsigmonddal táborába csalta és Budát csellel elfoglalta, a főváros 145 évig a kereszténység részére veszve volt.

Ez Buda-Pest legszomorúbb korszaka. Barát, ellenség egyaránt dúlta és rabolta a szegény várost; a lakosság is elmenekült, puszta romokat hagyván hátra. Az egykor nagy és gazdag Pest ronda, piszkos török váracscsá változott s Budának hatodik külvárosa lett.

Buda-Pest elfoglalása után a megrémült pesti lakosság egy része Nagy-Váradra menekült és az ottani Olaszi-utczában és a káptalan területén telepedett le. Az Olaszi-utczában letelepedettek nevei, egynek kivételével ismeretlenek, ellenben a káptalanbeliek neveit Némethy L. »A pesti főtemplom története« czimű munkájában közli, s az általa ismertetett okirat alapján a következők nevezhetők meg, úgymint:

Kovács Péter,
Bodó Ferencz,
Mozer János,
Fekete János,
Vargha Péter,
Szijgyártó Tamás,
Szabó Gergely,
Thury Ferencz,
Bodogh Ferencz,
Zöld János,
Pesthy Literatus Ferencz,
Budai Literatus Miklós,
Szűcs István,
Bodogh Gábor,
Myser János,
Paizsgyártó Lukács,
Hajdú János,
Kovács Ambrus,
Pesthy Kádas Simon,
Harminczados Orbán,
Onkorsos Péter,
Posta Kocsis József

Az Olaszi-utczában letelepültnek neve pedig: Kenéz, máskép Zeuch András.

* * *

Buda-Pestnek török kézre kerülése előtt, Pesten Zeuch (Szücs) István fia, Kenéz, máskép Zeuch András biráskodott.

Hogy Kenéz mikor hagyta el Pestet, — nem tudjuk. Az első menekültekkel 1529-ben semmi esetre sem távozott, mert még 1537-ben biráskodik, a miről a következő okirat tanuskodik:

»Nos Andreas Zeuch, Kenéz dictus Judex; Andreas Zabo, Gregorrius Zabo, Gaspar Zabo, Dionisius Harminczados, Franciscus Litteratus, Valentinus Sarkewzy, Elias Thethey, Ambrosius Litteratus Bereghy, Joannes Chysar, Oswaldus Mysy, Joannes Litteratus Nagh, et Blasius Zewch Junior, Jurati Ciues Ciuitates Pesthensis memoriae, commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod coram nobis personaliter constitutus Nobilis Mathias Bolthows Aulicus Regie Majestatis, sponte et vivae vocis oraculo fassus est in hunc modum: etc.«*

Kenéz neve nem ismeretlen Pest város történetében. Ferdinánd király többször küldötte az ellenpárthoz inditott követség mellé mint tolmácsot; pesti biráskodásáról pedig több okirat tanuskodik s hogy már 1512-ben Pest város birája volt, ezt bizonyitja az általa 1512-ben a fentihez hasonló bekezdéssel kiadott okirat; sirkövéről is, melyet 1777-ben Nagyváradon a várfalak tövéből ástak ki, többen történetiróink közül megemlékeznek. A sirkő felirata szerint Kenéz 1554. évi szeptember hó 15-én halt el Nagyváradon.**

* Az okiratot egész terjedelmében közli: Rómer Fl. »Régi Pest.« 236. lapon.

** Rupp S. »Budapest helyrajzi történeté«-ben Kenczy Zeuch Andrásnak nevezi.

A sirkőről szó van: Muzeumi könyvtár Sinai gyüjtemény 3123. fol. 512. l. — Schédius Zeitschrift von und für Ungarn. 1804. — Hasznos Mulatságok. 1836. I. félév. 41. l. — Vasárnapi Ujság. 1858. 491. l. — Rómer Fl. A régi Pest. 80. l. — Bunyitay V. A váradi püspökség története. III. 115. l. — Némethy L. A pesti főtemplom története. I. 122. l. — Bunyitay szerint a sirkő Várad-Olasziban az Ország-út napkeleti házsorának északról számitva hatodik háza udvarán található.

A pesti tanácsnak módjában állott ezt a régi emléket megmenteni. Hogy a sirkő nem jutott a város birtokába, ez egyedül a tanács szükkeblűségének róható fel, a mennyiben talán ingyen akart hozzá jutni, a tulajdonos ellenben számithatott ennek árára, bár erről még szó sem volt.

A midőn a sirkő történetét feleleventjük, megtoldjuk azon okiratokkal, a melyek alapján a sirkő — ha még el nem kallódott — fel lesz található, s talán még megszerezhető a megalapitandó székes fővárosi muzeum számára.

Hogy minő viszontagságokon ment keresztül a sirkő, azt a következő szóról szóra ide iktatott levél mondja el. A levél Szekrényessy Endre Pest város volt főkapitányához szól, és ezt a székes fővárosi levéltár Miss. fasc. 111. Nr. 16.844. a. n. alatt őrzi.

Szól pedig a levél a következően:

»Nagyvárad, február 18-án 1844.

Tekintetes Kapitány úr!

Esmeretlen létemre bátor vagyok egész alázatossággal előterjeszteni, 's felfedezni az alább olvasható sorokban foglaltakat; ugyan is én mult évben, volt gyermekkoromi tanuló társamat Nagy Várad-Olasziban lakó Varga István kovács mestert egy izben meglátogatván, nála lételem, és beszélgetésünk ideje alatt elő hozta nevezett barátom, hogy nézzem meg a pinczéjét, melynek ajtaját megváltoztatta, és az előbbinél alkalmasabb helyen állittatta fel; barátom hivására hajolva, véle együtt a pinczéje nézésére megindultam, 's midőn az ajtót ki akarná nyitni, a pincze ajtó kultsával mutata az ajtó sarkai felé; hová

tekintvén én egész bámulással szemlélém, hogy egy fél ölnyi magosságú és, mintegy két suknyi szélességű emlékkő az ajtó sarkánál a' falba erősségül bé van rakva, 's bé van meszelve, de olly módon, hogy az ide csatolt, és általam ott mindjárt helyben, egy pár másolatban utánozott forma szerint bátran lehetett olvasnom a' bárdolatlanúl reá mettszett emlék szavakat. Azonban az én nevezett barátom, 's a pinczének tulajdonossa észrevévén, hogy én, ezen régiséget ügyesen vizsgálom, megkért, hogy magyaráznám meg néki, hogy mi van azon emlék kövön, mire én elmondám néki magyarul az emlék irást; illy módon forditva diákból: Itt temettetett el Kene, vagy Szücs András Pest városának birája, ki meghólt September 18-dik napján 1554 évben. Ezután curiositásból tudakolván nevezett barátomat, hogy hol tett szert azon különös régiségre? nékem igy adá elő az emlékkő viszontagságait, hogy: ő egy izben Nagy Váradra által menvén Ibi nevű Németh kereskedőhöz, annak udvarán megpillantá ezen emlék követ 's legottan megszóllitá Ibi uramat, hogy hol vette azon követ? mellyre Ibi válaszúl adá, hogy azt néki Ugrai nevű Görög ajándékozta. Ez a Görög pedig akkor tett szert a kőre, midőn Nagy Váradon Sas-utcza végén levő 's már most Csáki háznak udvarán meszes gödröt ásatott ezelőtt nehány évekkel, a napszámosok vették ki a földből. Itt megjegyzem, hogy azon hely, honnan ezen emlék kő kikerült, a Váradi vár hajdani külső sánczán mindjárt belőll, a Péntekhelyi utczához közel eső északi szegleten fekszik — folytatá beszédét Iby: én a kertembe ülő helynek akartam ezen követ alkalmazni, de még nem került reá a sor: ezt halván az én nevezett barátom Varga István, a' követ Ibitől elkérte, és házához át hozatván ott hevert mindaddig, mig a' pinczéje ajtó felébe erősségül bé nem rakatta; hozzá tévén, hogy igy mentette meg ezen emlékkőnek az ujjólagi földbe kerüléstől. Az emlék kőnek én ezen viszontagságairól értesittetvén, azon kértem emlitett barátomat, hogy azon emlék követ igyekezzem épségben megtartani, nyilatkoztatván előtte azt is, hogy én arról mihelyt foglalatosságaim engedik, Szabad Királyi Pest Városának tudositást tészek; azomban most beteges állapotomban, időmet hijába veszteni nem kivánván, elhatá-

roztam magamat ezen tudositó levél irására, megküldvén ezennel a köven olvashatókat utánozott másolatban. Melyek is igy lévén, egyrészről bocsánatért esdek, hogy levelemben illy hosszas találtam lenni, másrészről pedig alázatossággal bátor vagyok Tekintetes Kapitány Urat megkérni, hogy az érintett emlék kőnek mostani állapotját, Szabados Királyi Pest Várossa Tekintetes Tanácsának bejelenteni méltóztassék, azon tekintetből is, hogy ez a régiség 290 évek leforgása után is kellő figyelmet idézzen elő. Egyéb eránt esmeretlen létemre magamat becses indulatába 's kedvezéseibe ajánlván vagyok

alázatos szolgája

Tekintetes Kapitány urnak

Csiffi Szabó József, s. k. Ügyvéd.«

A levélhez csatolt másolat szerint a sirkő a következő felirattal van ellátva:

HIC SEPVT
VS EST AN
DREAS KENE
SIVE ZEVCH
IVDEX CiVIT
ATiS PESTIENS
IS QVI OBYT
IN DEXVIII
MENS SEPTEM
BRIS Ao 1554

A csiffi Szabó Józseftől közölt felirat szerint biránk neve Kene volna; történetiróink Kenéznek mondják, de ez is volt a neve, a mint a fenmaradt okiratokban magát megnevezi. Szabó József a mész kérge alatt vagy nem vette észre a »z« betűt, vagy a kőfaragó, a ki a feliratot véste, követte el a hibát.

Máskülömben a fenti felirat teljesen megegyezik az eddig ismertetett szöveggel.

Szekrényessy Endre, Pest város kapitánya a hozzá intézett levelet, az iró kivánatához képest a tanácsnak 1844. évi február hó 27-én jelentés kiséretében bemutatván, a tanács február hó 28-án utasitá Kacskovics Lajos főjegyzőt, hogy levélben kérje meg csiffi Szabó József ügyvédőt a sirkőnek vásári alkalommal leendő felküldésére. Kacskovics az utasitásnak megfelelvén, a következő levelet küldé nevezett ügyvédőhöz:

$\frac{2845}{1844}$ szám.

»T. csiffi Szabó József
magyarországi h. ügyvéd Urnak
N. Várad.«

»Tekintetes Úr!

Kedves meglepetéssel értesült e' sz. kir. város Tanácsa Tisztelt Uraságodnak Város kapitányunkhoz intézve f. é. február 18-ikán költ becses leveléből hajdani főbiránk néhai Kene máskép Szűcs Endrének 1554-ik évben Nagyváradon történt eltemetését tanúsitó sirköve felől; a midőn a Tekintetes Urnak Városunk iránt bizonyitott szives részvételért hálás megismerését kivánta kijelenteni, egyszersmind kötelességemmé tevé az iránt keresni meg a Tekintetes Urat, hogy az emlitett sirkőnek olcsó vásári alkalommal megejtendő ide szállitását eszközölni méltóztassék.

Nagyon lekötelezne avval is bennünket a Tekintetes Úr, ha ezen alkalmasint török járomban elhúnyt eldődünk történetének adatait kinyomozni, s azokat egyuttal velem közleni szives leend.

Minden esetre kérésem sikeréről magamat annak idején értesitetni kérvén, becses uri szivességébe zárt teljes tisztelettel vagyok.

Költ Pesten az 1844 évi február 28-án tartott tanács ülésből

Tisztelt Uraságodnak

lekötelezett szolgája
Kacskovics s. k. főjegyző.«

Erre a megkeresésre válasz nem érkezett; az emlékkő sem került Pest város birtokába. Hogy a sirkő ma hol van? erre nézve felvilágositást csakis a helyszinén eszközlendő nyomozás adhat. Felkeresendő volna tehát Varga István kovácsmester háza Várad-Olasziban, és a Bunyitaytól mondott ház; egyik vagy másikban talán még meg lesz található, sőt lehetséges, hogy itt egy és ugyanazon házzal van dolgunk, mely esetben Varga István a pesti tanács fenti megkeresése folytán pinczéjéből kivétette az emlékkövet s udvarára vitette, egy közbejött akadály azonban meghiusithatta ennek felküldését, és évek mulva az egész ügy feledékenységbe merült.

www.terc.hu

XIII.

A BUDAPESTI „SZENTHÁROMSÁGHOZ" NEVÜ VÁROSI PATIKA TÖRTÉNETE.

www.terc.hu

fogva mégis gyakorolta a tulajdonosok változásakor az átruházási jogot. Ezen eljárás nemcsak Budán-Pesten, hanem az összes törvényhatóságoknál volt szokásban, a miből a patikákra nézve egy oly jogforrás fejlődött, a mi az ausztriai örökös tartományokban ismeretlen vala, s Magyarországban nem is fordulhatott elő oly eset, hogy egy megüresedett patikai jogot pályázatra bocsátottak volna; ellenkezően, a minden jogalap nélkül megengedett átruházásokból származtak nálunk az eladható patikai jogok, a mit »reáljog« alatt ismerünk.

Minden egyes patikát, mint személyesjogú patikát nyitottak meg, s a felsőbb hatóságtól is mint személyes jogú volt adományozva. Minthogy pedig a patikai jog élvezetében levő patikus az üzletébe befektetett vagyonnal szabadon rendelkezhetett, üzletének felhagyása előtt a patika berendezését el is adhatta, a mint el is adta, s meg is vették. A vevő, a patikának megvételével az elődjétől szerzett jog élvezetébe is lépett a nélkül azonban, hogy a felsőbb hatóságnak ezt bejelentették volna, a hol a kellő nyilvántartás hiányában, és a bejelentés elmulasztása következtében a patikai jog megszüntét ki sem mondhatták. A tanács ellenben iparágnak tekintvén a patikát is, a többi üzletekhez hasonlóan az átruházást mindig megengedte, illetve a bejelentést tudomásul vette, de, csak akkor, ha a vevő a patika kezelésében jártas volt, s a kellő minősítéssel és önállósággal birt. Az átruházás megtörténte után azonban a vevő köteles volt egy év leforgása alatt a polgárjogot is megszerezni, mert városi patika élén csak városi polgár állhatott, s ily üzletet csak polgár folytathatott

A tulajdonjog tekintetében Budán-Pesten négyféle jogczímen változott a tulajdonos, u. m. eladás, elcserélés és hagyományozás, illetve örökösödés útján, valamint özvegyi jogon. Elajándékozás czímén Buda-Pesten egyetlen egy patika sem cserélt tulajdonost, bár ezen czím is jogosult lett volna; ily czím alatt azonban, minthogy ez ismeretlen volt, a patikai jogot senki sem merte koczkára tenni, mégis, hogy a jog alapját megmentsék, szinlelt adás-vevési szerződést kötöttek.

A patikusok özvegyei, az átruházási jogot ritka esetben kérték. Ezeknél a jogfolytonosság el lévén ismerve, a patikát

hatósági engedelem nélkül vették birtokba, s a patika élére egy polgárjogot nyert provisort állitottak. Egyáltalán a patikák birtokváltozásainál az özvegyek nagy szerepet játszottak; ritka eset, hogy egyik másik özvegyen halt volna el, rendesen férjhez ment provizorjához, s a patika további kezelése a férj neve alatt történt, sőt ennek tulajdonává vált, a nélkül, hogy az átruházást a hatóságtól kérték volna.

Az örökös jog fentartását elősegitette az is, hogy a biróság tekintet nélkül arra, vajjon a patika személyes- vagy reáljogú-e? többször elkótyavetyéltette, minek következtében oly patikák is, a melyek határozott kijelentés mellett mind személyes joguak voltak engedélyezve, — reáljogúvá váltak.

A személyes jogú patikák folytonos adás-vevése a kormányt végre arra készteté, hogy a reáljogú üzletek összeirását és nyilvántartását rendelje el. Az 1853. évi 5490. sz. kereskedelmi ministeri rendelet értelmében a patikák tulajdonosai reáljoguk elismertetése és a nyilvántartási könyvbe való bejegyezhetése végett kötelesek voltak kimutatni, hogy patikájuk 1799 óta folytonos adás-vétel tárgyául szolgált. A patikusok nagyobb része azonban a rendelet követelményeinek meg nem felelhetett, minthogy patikájuk sokkal fiatalabb vala, hogy sem a patika nemzetségfáját a meghatározott normál évig felvihették volna. Ily esetekben királyi kegyelem segitett az illetőkön s az 1853-ig alapitott személyes jogú patikák mindegyikét reáljogú, vagyis eladható patikának elismerték.

Az 1859. évi január hó 22-én kelt kormányrendelet pedig akként intézkedik, hogy a gyökös jogú iparüzletek telekkönyvi bekebelezés tárgyául elfogadandók. Gyökös jog (radizirte Gewerbe) alatt oly iparüzletek értendők, a melyek ingatlan birtokkal lévén összekötve, rendesen csakis ezzel együtt adhatók el, sőt záloggal is megterhelhetők. Ily gyökös jogú patika azonban Budapesten nincsen.

A volt helytartótanács 1859. évi márczius hó 30-án kelt 9291. sz. rendeletével, hivatkozással a kormánynak 1859 évi márczius hó 6-án kelt elhatározására, megparancsolja az eladható üzletek nyilvántartását és utasitja a hatóságokat egy nyilvántartási könyv vitelére; kijelentvén egyúttal, hogy a

nyilvántartás egyedül közigazgatási és rendőri czélra történik, minélfogva a nyilvántartási könyv az üzletnek sem átvételét, sem átadását, sőt a tulajdonjogot sem bizonyithatja, ellenkezően a birtokos, jogait az üzletre csakis a kezei közt levő okiratokkal támogathatja. Továbbá, hogy előjegyzések zálogjogokra, a nyilvántartási könyvbe nem iktathatók, a könyv vitelével pedig egy tisztviselő bizandó meg, azonban betekintés végett bárkinek is előmutatható, sőt ebből hiteles másolatok is kiadhatók.

A rendelet értelmében az ily iparüzleteket s ezek közt a patikákat is Budán-Pesten összeirták és nyilvántartásba vették. A nyilvántartással Pesten a levéltári hivatalt, — Budán a vásártelügyelőt bizták meg, az utóbbinál azonban a nyilvántartási könyv el is kallódott.

Minthogy pedig megtörtént, hogy az újabb időben alapitott személyes jogú patikákat is árúba bocsátották, a helytartótanács 1863. évi deczember hó 3-án kelt 77.503. sz. rendeletével kimondotta:

»hogy az ilyetén gyógyszertárak semmi néven nevezendő magánjogi czím alatt a személyes jog birtokosáról más személyre át ne ruháztassanak s minden egyes tekintetben előforduló megüresedés azonnal feljelentessék.«

Továbbá:

»hogy személyes joggal felruházott gyógyszerészek özvegyei mig újabb házasságra nem lépnek, elhunyt férjük jogát kellő tulajdonokkal felruházott gondnok által háboritlanul gyakorolhatják.«

Az emlitett rendeletre való hivatkozással a helytartótanács 1865. évi márczius hó 19-én kelt leiratával értesité a hatóságokat, hogy az 1865. évi február hó 3-án 1225. sz. a. kelt kegyelmes királyi udvari rendelet szerint ő csász. és apost. királyi Felsége január hó 21-én kelt legfelsőbb határozatával az 1859. évi deczember hó 20-diki iparrend 58. és 59-dik §-ának a magyarországi személyes jogú patikákra leendő kiterjesztését legkegyelmesebben megengedni méltóztatott. Ezen §-ok értelmében tehát egy oly iparüzlet élére, melynek tulajdonosa vagy haszonbérlője a törvényes minősitéssel nem birt, helyettes volt

állitandó, s ezt a hatóságnak be kellett jelenteni. Továbbá: elhalálozás vagy bármely jogczím alatt történt átruházás esetén, az örökös, illetve új tulajdonos köteles volt az üzletet saját nevére átiratni, s végre az özvegység tartamáig, vagy kiskorúak nagykorúságáig, a reál-ipart régi jog alapján ugyan folytathatják, de csak a hatóságnál bejelentett helyettessel.

A patikákról legújabban az 1876. XIV. t.-czikk intézkedik, s midőn a régi szabályokat fentartja, illetve megújitja, egyúttal kimondja, hogy reáljog többé nem adományozható.

***

A budapesti patikák közül a várbeli »Városi«, a vizivárosi »Fekete medvéhez« és a pest-belvárosi »Szentháromsághoz« nevű patikák az elsők, a melyeket Budapesten megalapitottak. Egyik sem idősebb a másiknál, mindegyiket 1688-ban nyitották meg. A »Szentháromsághoz« nevű patika alapitási évét a kifüggesztett homlokfelirat szerint ugyan 1686-ra viszi vissza, a mi semmivel sem bizonyitható, ellenkezően, a meglevő okiratok az 1688. év mellett tanuskodnak. Máskülömben is 1686-ban patika nem is volt megnyitható, mert fogyasztó közönség nélkül a patikus sem élhet meg, Buda-Pestnek pedig szeptember 2-dika, vagyis a törökök távozása után 1686-ban a megszálló katonaságon kivül még nincs lakossága, s minthogy a katonaság gyógyitó szereit a tábori patikákból kapta, polgári vagyis városi patikusra nem is volt szükség. De, a telepités Buda visszavivása után, azonnal, a küszöb előtt állott téli időben meg sem volt kezdhető, ehhez 1687-ben tavaszszal foghattak hozzá, s csakis akkor, a midőn az új földesúr I. Lipót király a budai kamaraigazgatóság életbeléptetésével, első ügyviselőjét, Werlein István kamaraigazgatót Budára küldé. Az újjászületendő város gyarmatosai leginkább mesteremberek, de találunk köztük szatócsokat és kiskereskedőket is, ellenben a bécsi és pozsonyi nagykereskedők közül többen Pesten csak fióküzletet nyitnak, s később, midőn Pest kereskedelme emelkedik, telepednek itt le véglegesen. Budán a kereskedelem egy pár zsidó család kivételével, nagyobbrészt olaszok kezében van. Ipar és kereskedelem még bölcsőjében nyugszik s Budapestnek mai

világra szóló kereskedelméről még nem is álmodhattak. A pesti tanács 1703. évi márczius hó 6-án az udvari kamarához küldött emlékiratában ugyan felismeri már Pestnek kereskedelmi jelentőségét, de hozzáteszi, hogy a kereskedelem csak szabad városban fejlődhetik.* Buda-Pest azonban nemcsak, hogy nem szabad még, hanem e mellett zárt város is.

Régi időben a kereskedelmet a vásárok emelhették. Nagy jelentőség tulajdonitható e tekintetben az országos vásároknak, kevesebb az élelmi czikkekre szoritkozó heti vásároknak. Vásárok alkalmával zárt városokban is szabadabban mozoghatott a kereskedelem, különösen oly városban, mint Buda-Pest, a hová a vidéki szállitók és fogyasztók nemcsak a szárazföldi utakon, hanem a Dunán is közvetithették az árúforgalmat.

Kevésbbé a vidéki, mint inkább a helyi közönség fogyasztására volt utalva a patikus, a ki némiképpen kereskedő is, mert portékáját a gyógyitó szereket bocsátja árúba. Mind a mellett, hogy az ilyen árúnak, különösen a köznépnél, és ezek közt a ráczoknál és magyaroknál akkor még nem igen volt kelendősége, 1688-ban, vagyis a telepités második évében a lakosság szaporodásával a patikusok is kellő kenyérkeresetre számithattak, mert Budán Bösinger Ferencz Ignácz, Pesten pedig Herold Henrik János Szigfried telepedik le, s megalapitják a bécsi udvari kamarától adományozott patikai jog alapján Budán a mai »Városi« és a »Fekete medvéhez«, valamint Pesten a »Szentháromsághoz« nevű patikát.

Hogy a pesti patikát kezdettől fogva nevezik-e a »Szentháromsághoz«? — nem tudjuk. Forrásaink erről mit sem emlitenek, de biztosra vehetjük, hogy ma is még eredeti nevét viseli, bár némi kétséget támaszt a névnek szentsége, a mennyiben a Herold-féle patikán kivül az 1786 előtt Buda-Pesten alapitott patikák egyike sem vett fel vallásos jellegű nevet.

Ugy a várbeli, mint pedig a vizivárosi patika azonban többször változtatta nevét. A várbelit »Zum guldenen Einhorn«, a vizivárosit az »Arany sashoz« név alatt alapitották. Hogy

* Lásd az I. kötet oklevéltárában a 6. sz. okiratot.

az »Einhorn« alatt a narvalhal vagy a herkules-cserebüly értendő-e? — ki mondhatná ezt ma már meg.

A várbeli és vizivárosi patikát, a mint már is tudjuk, 1688-ban Bösinger Ferencz Ignácz (Pesinger ein Appotegger) alapitotta. 1740-ig a vizivárosi tulajdonképpen fiókja a várbelinek. 1740 után a két patika más-más patikus tulajdonává válván, a szétválással nevet is cserélnek. A várbeli átveszi a vizivárositól az »Arany sashoz« nevet, a vizivárosi ellenben patikáját a »Fekete medvéhez« nevezi el. Ezzel azonban a névváltoztatás még nincs befejezve. 1846-ban ugyanis a vizivárosi patikus, Hollmann József engedelmet kap a tanácstól, a »Városi« név használására. Nemsokára az engedelem megadása után a várbeli patikus, Unger Ferencz hasonló kérelemmel járul a tanácshoz. A tanács ennek is megengedi a »Városi« név viselését, minek következtében mindkét patikánál a »városi« jelző névvé változik. Ezzel a közös névvel azonban a tanács perpatvarra szolgáltatott alkalmat, a mennyiben a várbeli patikus a vizivárosi vélt névbitorló ellen panaszszal lépett fel. A tanács nem ismervén patikáinak történetét és a »városi« névnek mint jelzőnek régi jelentőségét, hitelt adott a panaszlótól állitott, de semmivel sem bizonyitott régi jogoknak, s a vizivárosi patikusnak, mint első kérelmezőnek adott engedelem visszavonásával az elsőbbséget a régibbnek kijelentett várbeli patika tulajdonosának itéli oda azzal, hogy a vizivárosi a »Városi« helyett az »Alvárosi« nevet viselje. A vizivárosi patikus azonban a tanácstól reá tukmált nevet el nem fogadta, s minthogy czivakodás tovább már nem folyt, a két patikus barátságos úton egyezkedhetett ki, mert a várbeli, régi nevének az »Arany sashoz« eldobásával egyedül a »Városi« nevet vette fel, ellenben a vizivárosi megtartotta a régi nevet, és ehhez a »városi« nevezetet mint jelzőt csatolta hozzá, még pedig teljes joggal, mert minden egyes polgári patikát sem tábori, sem kolostorbeli patikának, hanem városi patikának ismertek.

A két emlitett patikának első tulajdonosát, Bösinger Ferencz Ignáczot, a nagyravágyó budai polgármestert és királyi tanácsost, tékozlása a bukás szélére vivén, 1699-ben várbeli házát és az itt berendezett patikát, valamint ház nélkül

a vizivárosi patikát és szőlőit eladja. A vevő Werner Bálint tábori patikus. A vételár a »Hypotheken Buch über die Vöstung und Wasserstadt Ofen Anno 1696. fol 15. 16.« szerint 10.000 rajnai forint.

A várbeli patika kezdetben a dísz-téri 8. sz. (71. hr. sz.) Steiger-féle házban volt. Ezen ház 1696-ban 244 és 1714-ben 248 számmal volt jelölve s kapta Bösinger ingyen a kamara-igazgatóságtól. Az új tulajdonos, Werner a patikát áthelyezte a Dama-utcza és Fő-tér sarkán állott 93. sz. házába (ma: Scheich-féle anna-utczai, illetve tárnok-utczai 90. hr. sz. sarokház), mely házban azóta folytonosan bennmaradt, a nélkül azonban, hogy a ház és patika mindig egy és ugyanazon személy tulajdonává vált volna. A ház és patika harmadik tulajdonosának, Seyler Ferenczne elhalálozása után leányára, illetve ennek végrendelete értelmében, férjére Persa Istvánra szállott, a ki ezt, Seitl György czipésznek adta el.

A vizivárosi patikát 1699 előtt a Bösinger-féle alsóvásártéri 26. sz. házban találjuk. Bösinger özvegyének elhalálozása után a házat a város vette meg, a patika azonban már Wernertől kezdve bérelt bolti helyiségben vonta meg magát.

A két patikának három első tulajdonosa u. m. Bösinger, Werner és Seyler egyuttal városi tanácsosok. Bösinger 1688 óta, vagyis a tanács megalakulása óta ül benn a tanácsban, s 1695 után polgármestere Budának.

A patika tulajdonosait a következő sorrendben soroljuk elő, még pedig:

1. A várbeli »Városi patika tulajdonosai: Bösinger Ferencz Ignácz, Werner Bálint, Seyler Ferencz, Hinger János, Rettig György, Schwarz János Adolf Miklós, illetve halála után özvegye Terézia, Schnirch Antal mint özv. Schwarz Miklósné férje, halála után ismét özvegye Terézia, Unger István, Unger Ferencz, Scheich Károly, Radulescu György.

2. A vizivárosi »Fekete medvéhez« nevű városi patika tulajdonosai: Bösinger Ferencz Ignácz, Werner Bálint, Seyler Ferencz, Hinger János, Preitenacher János, Pöschl Ferencz, Schmidt János Antal, Hollmann József, ennek halála után

özvegye Mária, Schwarzmayer János, Kapuváry László, Moldoványi Sándor.

3. A harmadik legrégibb, illetve az előbb ismertetett két budai patikával egyidejű a pesti »Szentháromsághoz« nevű patika, melyet 1688-ban Herold Henrik János Szigfried alapitott. A patika tulajdonosait a patika története alatt soroljuk elő.

4. A negyedik patikát Osterwald Zakariás nyitja meg szintén Pesten 1701-ben A Herold-féle »Szentháromsághoz« nevű patika adás-vétel utján Osterwald birtokába jutván, a két patika egyesült, s az egyiknek joga hallgatagon megszünt.

5. A várbeli »Udvari« patika 1761-ig mint tábori patika állott fenn. 1761-ben a katonai gazdászati bizottságtól, a patikának akkori provizorja Beer József Kajetán vette meg. Az adás-vételt azonban Mária Terézia csak 1763. évi április hó 7-én hagyá jóvá.

Mielőtt Beer a patikát megvette volna, 1761. évi október hó 23-án a városi tanácshoz egy folyamodást nyujtott be azzal a kijelentéssel, hogy a tábori patikáknak elrendelt eladása következtében, a várbeli tábori patika megvétele végett a lépéseket megtevén, illető helyen azt az utasitást kapta, hogy előbb Buda városától szerezze meg a polgárjogot, minthogy a patika az eladás után polgári, vagyis városi patikává fogván válni, polgári üzletet csupán polgár folytathat, kéri ennélfogva a polgárjog megadását. Hogy pedig a tanács kérelmét bármely oknál fogva meg ne tagadja, felajánlotta a városi kórház és szegényház részére szükséges gyógyitószerek ingyenes szállitását. A tanács az ajánlatot elfogadván, biztositá folyamodót, hogy abban az esetben, ha a patikát csakugyan megveszi, a polgárjogot megadja, köteles azonban előbb egy oly biztositó okiratot aláirni, melynek erejénél fogva a patika mindenkori tulajdonosa a szükséges gyógyitó szereket a mondott intézetek részére kötelezve legyen ingyen kiszolgáltatni, ellenkező esetben, ha t. i. az okiratot alá nem irná, a tanács a patikát a város részére fogja megvenni. Beer, a nagyon is szegény város tanácsának ijesztését komolyan vette, mert az örökké kötelező okiratot csakugyan aláirta, minélfogva a patika megvétele után a polgárjogot 1762. évi január hó 11-én meg is kapta. Egy év mulva azon-

ban az elvállalt kötelezettséget megsokalván, azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy a patikát a város vagy váltsa magához, vagy a szállitandó gyógyitó szerek árának felét téritse meg, mert egészen ingyen nem adhatja. A tanács 1763. évi október hó 27-én kelt határozatával folyamodót elutasitotta. Ez ellen Beer felfolyamodással élvén, legfelsőbb helyről 1764. évi márczius hó 8-án, illetve 14-én Beert minden kötelezettség alul felmentették s igy a város a gyógyitó szerek felétől is elesett. Bécsben valószinüen úgy fogták fel a dolgot, hogy Beer az okiratot kényszer-helyzetben irta alá, minélfogva ennek kötelező ereje nem is lehet.

A patika neve az alapitáskor a »Fekete sashoz,« ma: »Udvari.« Az utóbbi azonban mint név tulajdonképpen nem is a patikát, hanem mint czim a patikust illeté, s a személynek adott czim mint név később háramlik át a patikára. Itt is hasonlóan a »városi«-hoz, a jelző, névvé változott. Udvari patikusnak először 1843-ban Grünberg Ferenczet találtuk megemlitve.

A patika tulajdonosai kezdettől fogva a következők: Beer József Kajetán, Götz Ferencz, Grünberg Ferencz, Majláth Rudolf és neje Anna, Bakács Sándor és neje Karolina, Bakács Lajos, Bakács Lajos és Bakács Sándor: »Bakács testvérek« név alatt; Sándor halála után 1866-tól kezdve társbirtokosok ennek kiskorú gyermekei, végre Pichler Viktor, Telkessy János.

6. A »Római császárhoz« nevet a vizivárosban Kolb Bernáttól 1784-ben alapitott patika viseli. A helytartótanácstól kiadott engedélyokirat kelt 1784. évi szeptember 27-én. Mint tulajdonosát a következőket nevezhetjük meg: Kolb Bernát, Falkoner Xar. Ferencz, halála után özvegye Terézia, Hoffer Ferencz, Wagner József, Gromann Zsigmond, Kolener Vilmos, Frum István, Frum-féle alapitvány, Szabó Albert, Szabó Albertné és gyermekei.

7. A »Magyar koronához« nevű patika Ó-Budán, fennáll 1785 óta. Alapitója a budai »Fekete sashoz« nevű patikának akkori tulajdonosa Beer József Kajetán. Ehhez a patikához tartozott a Wieser Nándortól Pestmegye felszólitására 1830-ban nyitott »Angyalhoz« nevű fiók patika. A fiók

patika az anya patikától 1871-ben elválván, ennek mint önálló patikának ismertetését az alapitási év sorrendjében 18. sz. a. adjuk elő.

Birták, illetve birja a »Magyar koronához« nevű patikát: Beer József Kajetán, Friedrich N., Wieser Nándor, Majláth Rudolf özvegye Bakács Anna, Eisdorfer Gusztáv és Zboray Bertalan társbirtokosok, Zbóray Bertalan

8. A »Szentlélekhez« nevű patikát a Terézvárosban, 1786-ban Schwachhoffer Ignácz alapitotta a király-utczai Phahler-féle házban. Tulajdonosai: Schwachhoffer Ignácz, Kuntze János, Eichmüller Ferencz, Müller Ferencz; válóper folytán birói itélet a patikát az igazolt tulajdonosnak az elvált nőnek itélvén oda, ez eladta és megvette: Gömöry Károly. Ennek halála után özvegye Julia, Török József.

9. A »Szentháromsághoz« nevű budai ráczvárosi (Tabán) patikát az 1786. évi 37.637. sz. helytartótanácsi engedelem alapján Beer József Kajetán alapitja 1786-ban.

Az új patika felállitását a helytartótanács határozta el; a pályázók közül a patikai jog elnyerése körül Beer József Kajetánnak volt legtöbb kilátása. A budai patikusok, névszerint: Schnirch, Pöschl, Götz és Kolb ezt megtudván, Beer ellen felléptek és a patikákkal való üzérkedéssel vádolták. A vádaskodás nem volt minden alap nélkül, mert két patikát már is eladott, s most a negyedik patika felállitásán fáradozik, hogy a harmadikat is eladhassa. A patikusok panaszos levelükben hivatkoztak várbeli patikájának eladása alkalmából Götznek adott azon reverzálisára, melyben az eladó Beer biztositja a vevőt, hogy a budai területen patikai jogot nem fog többé kérelmezni. Beer azonban nagyon is előrelátó volt, mert a reverzálisban kikötötte volt magának, hogy abban az esetben, ha egy újabb patika felállitását nem patikus kérelmezné, hanem a felsőbb hatóság saját elhatározása folytán tartaná szükségesnek, akkor az elsőbbségi jog őt, és örököseit illesse. Beer védőiratában erre a kikötésre fektetvén a fősúlyt, a helytartótanács, mindamellett, hogy a meghallgatott városi tanács a patikusok panaszát magáévá tette, a patikai jogot Beernek adományozta.

A patika 1789-ig a Krisztinavárosban volt, s Farkas István,

a ki Beertől a patikát megvette, az adás-vevési szerződésben kiköté, hogy a patikát Tabánba átvihesse. Bár Beernek nem állott jogában ily kikötést biztositani, a tanács a tulajdonjog átirása alkalmával, ennek hangsulyozása mellett, ettől mégis eltekintett, és az áthelyezést 3231/789. számú határozatával megengedte.

A patika tulajdonosául a következőket nevezhetjük meg: Beer József Kajetán, Farkas István, Höppler János, illetve ennek halála után anyja: Höppler Anna, Ráth József, Ráth Péter, Eisdorfer Gusztáv.

10. A »Kigyóhoz« nevű pesti patikát Stehling József Károly 1787-ben nyitja meg a Belvárosban. A patikai jogot 27.976/787. szám alatt a helytartótanács adá meg. A patika adta nevét a Kigyó-térnek és Kigyó-utczának, a hol alapitása óta folytonosan fennáll.

A patikát birták, illetve birja: Stehling József Károly, Krausz Fülöp, Krausz özvegye, Krausz özvegyének férje: Offenbach Pál, Offenbach özvegye, Staffenberger Alajos, Elend György, Csávási Kiss Károly.

11. A »Magyar koronához« nevű Józsefvárosi patika megnyitását a helytartótanács 1790. évi 22.104. sz. a. engedte meg. A patikát Müller Ferencz alapitotta s tulajdonosai a következők: Müller Ferencz, Frühbauer Döme, Frühbauer özvegye, Frühbauer Ferencz, Sztupa György, Kriegner György.

12. A »Nagy Kristófhoz« nevű patika a Belvárosban, a hasonnevű téren, melynek nevet adott, 1791 óta szolgáltatja a közönségnek a gyógyitó szereket. Alapitója: Schwachhoffer Ignácz, a ki egyuttal épitője is a »Nagy Kristófhoz« nevű háznak, melynek épitésére a tanácstól az engedelmet 1789. évi február hó 23-án kapta. Az épület a Váczi-utcza és Kristóf-tér sarkán áll a szent szobrával, vállán a gyermek képében reá szállt Krisztussal.

A patika második tulajdonosa 1839-ben nehéz betegségbe esvén, 1841-ig a Bregárd örökösök javára Johannes Lipót administrálta; az utánna következett tulajdonos pedig 1844—1846-ig Lux Károlynak adta haszonbérbe. A patika tulajdonosai pedig a következők: Schwachhoffer Ignácz, Bregárd János

Imre, Jüttner Viktor, Schernhoffer Károly, Schernhoffer Károlyné, Fáykiss József.

13. Az »Arany oroszlánhoz« nevű patika a Belvárosban. Alapitotta: Landerer József a helytartótanácsnak 1794-ben 14.405. sz. engedelme alapján. Története röviden a következő: 1784. év után, a midőn a helytartótanács a hadparancsnokságot és az udvari kamarát Pozsonyból Budapestre áthelyezte, a pozsonyi patikák legélelmesbbike: Landerer József, arra való tekintettel, hogy az emlitett hatóságok távozása következtében a pozsonyi patikusok vagyoni érdeküket látták veszélyeztetve, ezen úgy gondolt segithetni, ha az ottani patikák kevesbitése czéljából patikájának Pestre való átvitelére engedelmet kap. Minekutánna ily értelemben a lépéseket megtette, s az engedelmet 1794-ben a fenti szám alatt a helytartótanácstól csakugyan kieszközölte, pozsonyi patikájából a berendezés csekély részét lehozta, a többit azonban a patikai joggal eladta. Ezen visszaélése miatt úgy a pozsonyi, mint pedig a pesti patikusok Landerert a felsőbb hatóságnál bepanaszolták. Landerer megijedve a következményektől, hamarjában még a határozat hozatala előtt patikáját 1796-ban eladta.

Tulajdonosai a következők: Landerer József, Fuchs József, Pecz Samu, Pecz Samu özvegye, a ki a patikát Kredich Józsefnek öt évre haszonbérbe adta, Jurenák József, Jármay Gusztáv, Jármay Gyula.

14. A »Szent Istvánhoz« nevű patika Budán az Országúton, melynek Ujlakon fiókja is van. Fennáll 1795. évi 15.975, illetve 1880. évi 9682. sz. helytartótanácsi engedély alapján. Alapitója: Tóth Ignácz. Kezdetben csak az országúti nyilt meg s az ujlaki fiók-patikát az alapitónak özvegye Mártha, 1810-ben nyitotta meg.

Mint tulajdonosok megnevezhetők: Tóth Ignácz, Tóth özvegye Mártha, Hoffer Ferencz, Adler Manó, Holly János, Tóth János és neje Mária, Wimmerth Károly és neje Mária.

15. A »Szent Istvánhoz« nevű patika a Lipótvárosban. 1803-ban nyitotta meg Maixner János a helytartótanácsnak 9137/803. sz. engedelme alapján. A patika neve a megnyitáskor a »Pelikánhoz«, mostani nevét Boor Samu adta 1820-ban.

Tulajdonosai: Maixner János, Jagschütz Ferencz, Boór Samu, Matta László, illetve halála után özvegye; az utóbbi alatt Egressy R. birta haszonbérbe. Egressy Rezső, ennek halála után pedig özvegye; Ibos Nándor.

16. A »Magyar királyhoz« nevű patikát 1807-ben Spécz József alapitotta a Lipótvárosban.

Tulajdonosai: Spécz József, Spécz József és Székely Károly társbirtokosok, Székely Károly, Székely József, Jezovics Mihály, Jezovich kiskorúak s p. Géza, Irma és Kornélia; Korchmárosné Jezovich Irma és Jezovich Kornélia, Pillich Ferencz, Barna Zsigmond.

17. A »Segitő szűz Máriához« nevű patika a Krisztinavárosban. Ezen patikát Kramulin Vincze alapitotta 1814-ben a Vizivárosban a Szent-János-kórház részére szükségelt gyógyitószerek szállithatása czéljából, 1817-ben pedig a helytartótanácsnak 25.526. sz. engedelme alapján áthelyezte a Krisztinavárosba. Ennek alapitását azonban megelőzte az ugyanarra a czélra szolgált vizivárosi Pöschl-féle patika, mely utóbbi azonban a szintén a Viziárosban most is fennálló »Fekete medvéhez« nevű patikával össze nem tévesztendő.

Pöschl Ferenczet ugyanis a viziárosi »Fekete medvéhez nevű patikájának eladása után, a tanács 1809-ben kórházi gondviselőnek nevezte ki. Mint kórházi gondviselő 1810-ben egyrészt a kórház, másrészt saját javának előmozditása czéljából azzal az előterjesztéssel lépett a városi tanács elé, hogy engedje meg néki a kórház közelében, a kórházi szükséglet szállithatása végett egy patikát felállithatni, a helytartótanácsnál pedig eszközölje ki, hogy a patika egyúttal nyilvános jelleggel is legyen felruházva. Ily értelemben tevén meg a tanács felterjesztését, erre a helytartótanácstól 13.028/810. sz. a. oly felelet érkezett, hogy a patika felállitható ugyan, de az egyedül kórházi czélra szolgáljon. A tanács, a választott polgárság véleményének meghallgatása után újabbi felterjesztéssel élt, okadatolásul megemlitvén azt, hogy Pöschl mint kórházi és szegényházi gondviselő, a kórházi betegeknek és szegényeknek élelemmel való ellátása végett a várossal szerződési viszonyba lépett; ezen szerződési kötelezettséggel azonban oly terhet

vállalt magára, a mi vagyonbeli károsodást okoz néki, a mennyiben az élelmezésre havonként sajátjából körülbelül 70 frtot (?) fizet reá, s ezt a veszteséget a közönségtől patikája útján reményli kiegyenlithetni; minthogy pedig Pöschl azon kötelezettséget is hajlandó elvállalni, hogy a gyógyitószereket a kórház részére 30%-kal, a közönség részére 5%-kal olcsóbban fogja kiszolgáltatni, mint a többi patikusok, a tanács a nyilvános jelleget is megadhatónak véli. Ezen újabbi felterjesztésre a helytartótanács 1810. évi 17.153. sz. iratával a patika megnyitását megengedte, azzal a kikötéssel azonban, hogy a nyilvános jelleg csak addig marad érvényben, mig az irgalmas barátok patikája nyilvános patikai joggal fel nem leend ruházva. Pöschl patikáját 7000 frttal berendezvén, 1810. évi deczember hó 1-én megnyitotta, és vitte patikájának kezelése mellett a kórházi és szegényházi gondviselői tisztet 1812-ig, a mikor állásáról lemondván, lépéseket tett patikájának fentartása érdekében. Pöschl talán keresztül is viszi szándékát, ha a gondviselői állásra oly férfiú nem ajánlkozik, a ki szintén okleveles patikus, s a kit a tanács ki is nevezett, minélfogva a tanács a Pöschl-féle patikát a város részére átvenni határozta. Ezen határozat azonban csak határozat maradt, s a tanács szándéka nem volt megvalósitható, mert hiányzott a fődolog — a pénz, sőt Pöschlnek a városon a kórház részére szállitott gyógyitó szerekért és az élelmezésért 5000 frt követelése is volt, minek kifizetésére a tanácsot most már szorgalmazta.

Nem sikerülhetvén a patika megváltása, a tanács Kramulin Vincze patikus és kinevezett kórházi gondviselő részére a Pöschl-féléhez hasonló korlátozások mellett egy patika felállitását eszközlé ki, a ki patikáját a Vizivárosban 1814-ben megnyitván, a Pöschl-féle patikát 1814. évi julius hó 1-én bezárták.

1818-ben szóba került a tanácsnál a gyógyitószerek szállitása, mely alkalomból felmerült az a kérdés, vajjon nem volna-e czélszerű a Kramulin-féle patikát a kórház közvetlen közelébe áthozni, vagy a kórház szükségletét más módon beszerezni, mely utóbbi esetben a Kramulin-féle patikát meg lehetne szüntetni. Mielőtt azonban a tanács ebben az ügyben határozott volna, Kramulin azzal a kérelemmel fordult a tanácshoz, hogy

patikájának fentarthatását a mostani helyen továbbra is engedje meg. A tanács a kérelmet megtagadta s ezzel ki volt mondva a patika bezárása. Kramulin tehát ügyét a helytartótanács elé vitte, s itt már azt kérte, hogy patikáját a Krisztinavárosba helyezhesse át. A helytartótanács a város véleményének meghallgatása nélkül 1817. évi 25.526. sz. a. a kérelemnek helyt adott. Az engedelem megadása után a városi tanács a patika helyéül a krisztinavárosi templom környékét jelölte ki.

A birtoklási rendet a következőkben ismertetjük: Kramulin Vincze, Vlassek Ede, Radanovics Dániel és Radanovics Kozma.

18. A »Megváltóhoz.« Alapitotta: 1828-ban Wránics István a Terézvárosban. Tulajdonosai: Wránics István, Müller Bernát, Zbóray Béla.

19. Az »Angyalhoz« nevű patika Ó-Budán. Wieser Nándort, az ó-budai »Magyar koronához« nevű patika tulajdonosát Pestmegye, mint a kinek hatósága alá Ó-Buda tartozott, 1830-ban felszólitotta, hogy a központtól távol levő patikáját vagy helyezze át a város belsejébe, vagy itt nyisson fiókpatikát. Wieser az utóbbi mellett nyilatkozván fiókpatikáját 1833-ban megnyitotta s ezt minden jogalap nélkül az anyapatikával együtt el is adta. Ily formán a fiókpatika is eladás tárgyául szolgált 1859-ig, a mikor Bakács Sándor vevén meg a két patikát, ennek a tulajdonjogi átirást a fiókpatikára nézve megtagadták. Bakács a király elé vivén ügyét, a legfelsőbb elhatározás 1860. évi márczius hó 8-án kimondá, hogy a fiókpatika az anyapatikával eladható. Mint fiókpatika 1871-ig állott fenn

1871. évi 12.815. sz belügyministeri rendelet a fiókpatikát az anyapatikától elválasztá és önállóvá tette, minek következtében az akkori társtulajdonosok akként osztozkodtak meg, hogy az anyapatikát vagyis a »Magyar koronához« nevűt Zbóray Bertalan, az »Angyalhoz« nevű fiókpatikát Eisdorfer Gusztáv vette birtokba, mely osztozkodást a belügyminister Pestmegyéhez 1872. évi szeptember hó 28-án küldött iratában tudomásul vevé.

20. A »Nádorhoz« nevű terézvárosi patikát 1834-ben alapitja Wagner Dániel. Az engedélyokirat száma 7405 834.

helyt. szám Tulajdonosok: Wagner Dániel, Wagner József, ifjú Wagner Dániel, Petri Ottó és neje Tóth Ilona

21. A »Szent Terézhez« nevű patika alapitója Pollák József, a ki a patikát az 1837. évi deczember hó 5-én kelt 37.079. sz helytartótanácsi engedelem alapján a Terézvárosban 1840-ben nyitotta meg. Tulajdonosok: Pollák József, Fauser Antal, illetve ennek halála után özvegye.

22. Az »Angyalhoz« nevű patika a Ferenczvárosban. A patikai jogot Ivanovics Alajos a helytartótanácstól 1847. évi 18.872. sz. a. kapta. Tulajdonosok: Iványovics Alajos, Bayer Arnold.

23. A »Szent Mária Isten anyjához« nevű patika a Lipótvárosban. Alapitotta 1850-ben Holli János, 1852-ben azonban a helytartótanácsnak 4837. sz. engedelme alapján elcserélte a buda-országúti és újlaki patikával. Tulajdonosok: Holli János, Adler Manó, Formágyi Ferencz, Schwachhoffer Lajos.

www.terc.hu

A budapesti „Szentháromsághoz“ nevű városi patika története.*

1.

A »Budapesti gyógyszerész-testület«-nek nyilvántartási, illetve bekebelezési könyve ismerteti a székes Budapest főváros területén levő patikák alapitásának és birtokváltozásának rövid történetét, s bár a mult század utolsó két évtizede óta felállitott patikákra vonatkozó és eredeti okiratokra visszavihető feljegyzései hiteleseknek elfogadhatók, ez, a »Szentháromsághoz« nevű pesti patikáról nem mondható. A »Gyógyszerész-testület« adatai 1776-ig nagyobbrészt hamisak s bekebelezési könyve tévesztett levéltári kutatás eredményét tünteti ki. Az illető kutató adatait a pesti polgárok törzskönyvéből meritvén, azt hitte, hogy a polgárjogot nyert patikus egyuttal, s ugyanakkor a »Szentháromsághoz« nevű patika tulajdonosa is volt. Ezen helytelen felfogás következtében a polgárok törzskönyvében megnevezett patikusokat abban a sorrendben, s ugyanazon időben, a mint, s a mikor a polgárjogot megszerezték, a patika tulajdonosául besorozta. Kivételt azonban mégis tett, de itt is a történeti hűség rovására, a midőn t. i. Heroldal — a ki a polgárjogot 1689-ben kapta — a patikát megalapittatja 1686-ban, vagyis egy oly időben, a mikor Budapest újjátelepitése még meg sem volt kezdve, tehát a városi tanács működéséről szó sem lehetett.

* Ezen név alatt a pesti odalon a Városház-téren fennálló patika értendő. Hasonló név alatt a budai oldalon, Tabánban is van egy patika, a melyet egy századdal később, vagyis 1786-ban Beer Kajetán alapitott; a tabáni azonban ma már a »városi« jelzőt nem viseli.

Többször volt alkalmunk a »Gyógyszerész-testület« adatainak hitelességén kételkedni, s bár a patika nagy korához kétség nem férhet, mégis, hogy a helytelen adatok kiküszöböltessenek, megismertetjük a múlt századbeli tanácscsal szoros összefüggésben álló patikának, illetve patika tulajdonosának történetét.

Hogy az olvasó tudomással birjon azokról az adatokról is, a melyek a »Budapesti gyógyszerész-testület« bekeblezési könyvében foglaltatnak, ide iktatjuk ennek szó szerinti szövegét a patika állitólagos alapitásától kezdve 1776-ig, vagyis azon időig, a mikor a patika már Müller Ferencz birtokában van, mely időtől fogva — a végrendeletre való hivatkozás kivételével — a feljegyzéseket helyeseknek találtuk.

Szól pedig a patika története a »Gyógyszerész-testület« feljegyzése szerint:

»Als unter Leopold I. die Türken aus Pesth am 18-ten Juny 1686 vertrieben wurden, und diese durch wiederholte Belagerungen und Entsetzungen in einen Schutthaufen zerstörte Stadt sich allgemach durch die Rükkehr der früheren Bewohner und neuer Ankömlinge bevölkerte, und unter dem Schutze des Stadt-Magistrates alle Gewerbe wieder zu ungestörter Thätigkeit auflebten, hat auch der aus Deutschland hieher gekommene Apotheker:

Heinrich Sigfrid Herold Edler von Blumenfeld die erste Apotheke auf dem Rathhausplatze im linken Eckhause in die Schlangengasse unter dem Namen Stadt Apotheke zur heiligen Dreyfaltigkeit errichtet, und wurde im Jahre 1689 Bürger dieser Stadt. Im Jahre 1703 aber, als diese Stadt mit einem neuen Privilegio de dato 1703 allergnädigst beschenkt, und die Magistrats Restauration abgehalten wurde, ward er auch zum Rathsherrn gewählt; doch verkaufte er die Apotheke schon:

1701 an Zacharias Christian Osterwald. Von diesen

1726 Johann Xaver Delmon, laut städtischen Bürgerbuchs-Verzeichniss. Sein Nachfolger

1747 hiess Gottfried Göttersdorfer, aus dessen Händen die Apotheke im Jahre:

1776 an Franz Müller aus Troppau gebürtig überging, der sie

1794 seinem ältesten Sohn Franz Xaver Müller überliess, aus dessen Händen sie nach des Vaters Testament

1804 am 1-ten Januar an Carl Müller als jüngeren Sohn übertragen wurde; stb.

* * *

Hogy ezekből mi a való s mi nem? — erre nézve a felvilágositást a patika története adja meg; itt csak azt jegyezzük meg, hogy az 1703-diki Lipót-féle privilegiumot Pest városa 1705-ben vette kézhez, és hogy 1703-ban egyáltalán tisztujitás nem is volt. Máskülömben Heroldot 1703-ban nem is lehetett volna tanácsosnak megválasztani, mert 1689 óta már is benn ült a tanácsban.

www.terc.hu

2.

A legrégibb patikák egyike Budapesten, a Városház-téren ma is fennálló »Szentháromsághoz« nevű városi patika. A patikát Buda-Pestnek az örökké emlékezetben maradó török járom alúli felszabadulása után a bécsi udvari kamarától adományozott patikai jog alapján blumenfelsi nemes Herold János Henrik Szigfrid bécsi patikus alapitotta 1688-ban.

Patikusunk születési helyét és idejét nem ismerjük; ifjú korából is csak annyit tudunk, hogy oklevelét 1667 körül szerezte meg, s miután hét évig Prágában, továbbá Gráczban, Leibachban, Pettauban és végre Bécsben Butelli csász. udvari patikusnál mint gyakorló szolgált, 1688-ban Pesten telepedett le, hogy itt patikát nyisson. Azzal, hogy oklevelét 1667 körül kapta, s patikusi pályáját Prágában kezdette meg, azt lehet következtetni, hogy Csehországból származott, a hol a Heroldok nemzetségfája ma is virágzik, s hogy itteni letelepedésekor 40—45 éves korban állhatott.

Herold, a midőn a patikai jogért még 1687-ben az udvari kamarához fordult, folyamodásában kérte egyuttal a felállitandó patikát kiváltságos joggal is felruházni, melynek értelmében, ha ezt megkapja, Pesten egy második patikának felállitása lehetetlenné válik. Az udvari kamara a patikai jogot ugyan megadja és 1688. évi február hó 14-én kelt rendeletével utasitja a budai kamara-igazgatóságot, hogy Heroldnak a patika czéljaira egy alkalmatos telket jelöljön ki, a kiváltságos jogra nézve azonban megjegyzi, hogy addig, mig a lakosság szaporodása egy második patika felállitását szükségessé nem teszi, hajlandó Heroldnak és örököseinek, illetve utódainak ezt is megadni, ha a kamara-igazgatóságnak ez ellen különös aggályai

vagy egyéb fontos kifogásai nincsenek, mi végből az igazgatóságnak ez iránti jelentését minél előbb elvárja.

Megkapta-e Herold a kiváltságos jogot? ez kérdéses. Kérdéses pedig annál inkább, mert egy 1701-diki okirat, a melyről később leend szó, éppen ennek ellenkezőjét bizonyitja, a mennyiben ezen okiratban nem a kiváltságos jog adományozására, hanem csakis az udvari kamara igéretére történik hivatkozás. Igéret azonban jogforrásul nem szolgálhatott, a mint ezt egy második patika felállitása alkalmával tekintetbe sem vették.

Herold, patikájának megnyitása és házának felépitése után a pesti polgárok közé lépvén, a polgárjogot 1689-ben a budai kamara igazgatóságtól szerezte meg, s alig, hogy letelepedett, Werlein János István, a budai kamara-igazgató 1689. évi február hó 6-án már is pesti birónak nevezte ki. Herold, 1705-ben bekövetkezett haláláig folyton tagja volt a pesti tanácsnak. 1689—1692-ig, továbbá 1694-ben, 1697-ben és 1701-ben mint biró, a közbeeső években elhalálozásáig mint tanácsos szolgálta Pest városát. 1696-ban gyilkosság vádja alatt börtönbe került, azonban Riedt János és eisenthali Eyserich Samu pesti polgárok kezessége mellett szabadlábra bocsátották. A bűnös cselekedetet, a melylyel vádolva volt, 1695. évi január hó 21-én követte el, a midőn Sambhuber Györgygyel és Augusztin Györgygyel, a kik segitségére voltak, megölte Kis Jurkót. A bűnper tárgyalását a budai kamara-igazgatóság folytatta, mint a kinek joghatósága alá Pest is tartozott. Minthogy pedig a tanuk vallomásából kitünt, hogy Herold volt a megtámadott, s a gyilkosságot saját életének megvédése közben követte el, a kamara-igazgató a vád alul felmentette. Ezzel azonban az ügy még nem volt teljesen befejezve; a tanács ugyanis annak a nézetnek adott kifejezést, hogy a felmentés ellenére Herold becsületén egy oly szennyfolt maradt, melylyel a tanácstagságra méltatlan, minélfogva a felmentés után is Heroldot semmibe sem véve, a tanácsülésekre meg sem hivta. Herold, a tanácsnak ezen lealacsonyitó eljárását feljelentvén, a kamara-igazgatótól a tanács azt az utasitást kapta, hogy Heroldot, mint teljesen ártatlan és becsületében mit sem veszitett férfiút, a tanácsba visszafogadni köteles.

Patikusunk a budai kamara-igazgatótól, kapaczitásnak volt elismerve, a pesti polgárságnál pedig, különösen a magyaroknál népszerűségnek örvendett; ezt látszik megerősiteni egyrészt többszöri megválasztása a birói állásra, másrészt pedig az utóbbi állitás mellett tanuskodik az 1697-diki tisztújitási jegyzőkönyv. Ezen jegyzőkönyvből látjuk, hogy csekély kivétellel, a magyaroknak majdnem mindegyike Heroldra szavazott. Ámbár Eschenbruckher Fülöp korcsmáros ellenében, a kit a németek és ráczok többsége juttatott győzelemre, Herold meg is bukott, a kamara-igazgató mindamellett, hogy a választás kiküldött biztosának felügyelete alatt szabályszerűen volt végrehajtva, Eschenbruckher választását megsemmisitette, és az utánna legtöbb szavazatot nyert Heroldot ültette a birói székbe. Ezzel az elismeréssel, ha nem is volt igazságos, tartozott a gyilkossági vád alatt sokat szenvedett férfiúnak.

***

A mikor Herold, az udvari kamarától kapott volt patikai joggal, mint egyike az elsőknek 1688-ban Pestre jött, hogy itt állandóan letelepedjék és patikáját megalapitsa, a várost még szánalomra méltó állapotban találta. A testvérvárosoknak romjaiból való kiépitésére, a házak illetve a romok összeirására, a telepités elősegitésére és az újonnan születendő város kormányzására Budán felállitott csász. kamara-igazgatóság működését már megkezdette volt, s bár a legszebb telket az állami tisztviselőknek és katonatiszteknek osztogatta, az elég jókor érkezett Heroldnak is jutott még a javából, s választhatott a város kellő közepén, a még el nem foglalt romos házak közül. Herold háza a Városház-tér és Kigyó-utcza (akkor Főtér és Hatvani-utcza) sarkán állott és 73 számmal volt jelölve. Kapta pedig gratisz, vagyis ingyen és öt évig adótól mentesen, köteles vala azonban a házat egy év alatt felépiteni és a polgárjogot megszerezni.

Mikor épült fel a ház és mikor rendezte be itt patikáját? — erre a kérdésre a következőkben adjuk meg a feleletet. Annyi bizonyos, hogy a kamara-igazgató Herold Szigfridet 1689. évi február hó 6-án nevezte ki pesti birónak, de bizonyos az is, hogy róla mint patikusról és a 73. sz. ház tulajdonosáról

a polgárok törzskönyve, és a »Zaiger über die Statt Pest« czimű házösszeirási könyv, illetve telekkönyv szintén 1689-ben megemlékezik, a mi mind a mellett bizonyit, hogy házának már állani kellett, különben nem kaphatta volna meg a polgárjogot, de, mint nem polgárt, nem is lehetett volna birónak kinevezni. Feltéve, hogy Herold nem a zord téli hónapokban költözik Bécsből Pestre, még pedig egy oly korban, a mikor vasutakról szó sem volt, s minthogy az udvari kamara 1688. évi február hó 14-én utasitja a budai kamara-igazgatót, hogy Heroldnak egy alkalmatos telket jelöljön ki, mindezeknél fogva itteni letelepedését az 1688. évi márczius—októberi hónapokra tehetjük, mely idő alatt házát felépithette és patikáját is berendezhette.

A telken, melyet Herold birtokba vett, ma két ház áll. A telek felosztása 1733-ban történt és a mai saroktelek az 589 számot kapta. Habár a patika Herold halála után egyik házból a másikba vándorolt is, a Városház-tért soha el nem hagyta, sőt kétszázados fennállásának idejére visszakerült ha nem is ugyanabba a házba, mégis a 73. számú, illetve ma 587/9 hr. számú telekre, a melyen a patikát Herold Szigfrid 1688-ban megalapitotta.

Herold, a mint máris tudjuk, 1705-ben elhunyt. Özvegye, be sem várva a hagyatéknak végleges lebonyolitását, Pestet itt hagyta és Bécsbe költözött, mindazonáltal a férje halála után reá szállott házat és patikát árúba bocsátotta. Vevő azonban mindjárt nem akadt, de, hogy az özvegy ezen gondjától megszabaduljon, a Kis-Martonból származott eisenthali Eyserich Samu vaskereskedő s ekkor már pesti tanácsos — a ki a Herold-családdal baráti viszonyt folytatott, — a házat és a patikát 1705. évi szeptember hó 22-én 2000 frtért megvette, de már október hó 2-án a patikát még pedig a ház nélkül 500 frtért Osterwald Zakariás Keresztély patikusnak eladta.*

* Tan. jkv. 1705. szeptbr. 22.

»Herr Samuel Eyserich producirt anheünt den zwischen ihme, vndt Herren Kohlbacher geschlossenen Contract wegen des Heroldischen Haus vndt Apotheke per 2000 fl. nebst 24 Thaler leykauf worauf Herr Eyserich nebst den leykauff sogleich abführt 1500 fl. den Rest hingegen auf nechs-

A patika harmadik tulajdonosának Osterwald Zakariásnak származásáról mi sem mondható; neve után ítélve, osztrák lehetett. Letelepedése után 1701. évi julius hó 25-én fogadták be polgárnak. Idejövetelének czélja, a mint ezt már is előzetesen a tanácsnál bejelentette, egy patika felállítása volt. Ezen szándéka azonban legott meg nem valósulhatott már azért is, mert a Heroldnak a kiváltságos jogra vonatkozólag adott volt állitólagos igéret következtében úgy a tanács, valamint Herold is, egy második patika alapitása elé akadályokat gördített.* Az udvari kamara azonban, a hová Osterwald panaszát felküldötte, az ellenvetéseket figyelmen kivül hagyva, 1701. évi junius hó 23-án egy rendeletet küldött le a budai kamara-igazgatóhoz, melynek értelmében felhivandó volt a tanács, hogy Osterwaldot

---

fallenden heil. Osterferien mit 500 fl. zu erlegen versprochen; wirt also diser haus vndt Apotheke kauff hiemit gerichtlich vorgemerkt vnd der Contract Inzwischen bey gericht hinterlegt biss Selbe vnter Statt Insigl ratificirt wirdt.«

Tan. jkv. 1705. oktbr. 2.

»Zacharias Christian Osterwald zeiget an per memoriale den Kauff der Heroldischen Apotheke per 500 fl. von Herrn Eyserich in Meinung Solche apotheke wie Herold seel. sie Innen gehabt vndt genossen mit dem privilegio alleinig zu behalten.

Wirdt insoweith der Kauff vorgemerkt, allein des Privilegy halber wirdt Magistrat weiters Deliberiren.«

* * *

A szeptember 22-diki végzésben emlitett Kohlbacher nem mint a patika tulajdonosa, hanem mint az özvegy Heroldné meghatalmazottja szerepel. Az október 2-dikán kelt határozat értelmében elhalasztott és a kiváltságos jogra vonatkozó kérelem többé napirendre nem került; egyébiránt Osterwaldnak ebbeli felszólamlása alaptalan is volt, a mennyiben éppen ő, patikájának megnyitásával, az állitólagos privilegium érvényét megsemmisitette.

* Abból az alkalomból, hogy Osterwald a patikai jog megszerzésén fáradozott, a tanács ennek megakadályozására Heroldnak egy bizonyitványt iratott, mely okirat érdekes adatot szolgáltat azzal, a midőn kiemeli, hogy a letelepedett polgárság között 1701-ben még a németek kisebbségben voltak s a többség a magyarokból és ráczokból állott, sőt tudomásunkra hozza azt is, hogy a magyarok és a ráczok a latin konyhával még nem tudtak megbarátkozni.

Az emlitett bizonyitványt lásd az Oklevéltárban 1. sz. alatt.

szándékában továbbra ne háborgassa. A kamara-igazgatóhoz intézett parancs foglalatja a következő:

P. P.

»Bey Vnss hat Christian Osterwald beschwerlich angezeigt, wassmassen der Magistrat zu Pest ihme in seiner jntention ein Apotheke daselbst aufzurichten biss zu dato noch hinderlich sey.

Wann nun aber gedachte Statt Pest dem Vernehmen nach ohne dem mit gehörigen Medicamentis vndt chirurgis zu genügen nicht versehen ist, vndt dahero die aufrichtung Einer anderten Apotheke dem publico anderst nicht als nuzlich vndt wohl gedeülich sein kan, Indeme nicht zu zweifleln, dass allwo man die wahl hat, die Verkauffer weith bessere wahren, als wo das monopolium schwebet, bey zu schaffen bemüssigt werden.

Alss haben Wir in allewegen bewilliget, vndt wollen wir die ofnerische Cameral Administration ein solches dem Magistrat zu Pest Ernstlich zu bedeütten haben wirdt, dass Er Christian Osterwald alda in Pest neben dem Heroldt annoch admittirt vndt ihme zu effectuirung seines guten Vorhabens alle fürderliche handt gebothen werden solle, dahingegen Wir auch dahin reflectiren werden, dass über disse beede Apotheken die anzahl daselbst weiters nicht anwachse; göttlicher obhuth vns allerseits Emphelend.

Wien den 23-ten Juny Anno 1701.

N. der Röm. Kays. chays. Praesident vnd verordnete Hoff Cammer Räthe.«

Az udvari kamarának ezen iratából azt következtethetjük, hogy Herold, a már többször emlitett kiváltságnak csakugyan nem volt birtokában, mert nem hogy erre egyáltalán semmi hivatkozás sem történik, ellenkezően éppen arra való tekintetből, hogy kis patikája a polgárságnak a kellő mennyiségű gyógyitó szereket nem szolgáltathatta, másrészt pedig két patika versenyzése a polgárságot jobb és olcsóbb szerekkel láthatá el, mindezeknél fogva Osterwald kérelmének, illetve panaszának figyelembevételével egy patika megnyitására engedélyt nyert

és ezt 1701-ben a Városház-téren a Kehl-féle házban (ma Tömöri-féle vasudvar) meg is nyitotta

Hogy Osterwald, Herold halála után ennek patikáját mindjárt meg nem vette, ennek okát véletlen távollétében kereshetjük, s lehetséges, hogy az özvegynek tett szivesség mellett Eyserich mint vaskereskedő a patikát nem is a maga részére, hanem abból a szándékból vette meg, hogy ezt Osterwald birtokába juttathassa. Bármiként volt, annyi bizonyos, hogy Osterwald, a Herold, illetve most már Eyserich-féle patikát 1705. évi október hó 2-án birtokba vette és saját patikájával egyesitette, minélfogva ezen idő után a »Kigyóhoz« nevű patika megnyitásáig ismét csak egy patika állott fenn. Minthogy pedig az utódok mindezekről mit sem tudtak, elévülés folytán a patikai jogok egyike érvényét veszitette

A Herold-féle patika megvétele, és a két patikának egyesitése következtében Osterwald üzletét a 73. sz. házban folytatta, a hol annál inkább maradhatott meg, mivel a háznak akkori tulajdonosa Eyserich Samu mint a szomszédos 71. sz. háznak is birtokosa, az utóbbi házban lakott s itt is tartván vaskereskedését, a Herold özvegyétől vett házat bérbe adhatta. 1713-ban azonban Osterwald 1700 frton megveszi a városháztéri 185. sz. házat, a már emlitett Kehl-féle (ma Tömöri-féle 3. sz. ház, az úgynevezett Vasudvar) házat s patikáját ide teszi át.

E ház, illetve telek története annyiban érdekes, minthogy Pest város egyik birájának Knipper János Bálint csász. hadnagynak volt tulajdona s birta szintén grátisz a budai kamaraigazgatóságtól 1695-ig. 1695-ben 600 frtért Russwurm Illés nádori sóáruló birtokába jutott s ettől, illetve özvegyétől 1699 ben Kehl János sóáruló vette meg.

* * *

A mult század első felében Pest város polgársága legnagyobb részt kisebb iparosokból állott, a kik akkor még nem állottak a műveltség oly fokán, hogy egy tisztséget, a mire a privilégium értelmében joggal számithattak, kellőképpen betölthettek volna, a tanács tehát kapva-kapott az alkalmon,

hogy egy hivatalt kereső patikust vagy kereskedőt a tanácsba beválaszthasson. A félig-meddig a kereskedők közé számitható patikusok, a természettudományokon alapuló művészetüknél fogva a tudósok osztályához tartozván, régi idők óta a közügy terén kiváló állást foglaltak el, sőt különös megtiszteltetésnek tartották, hogyha a hatalmas testületnek, a városi tanácsnak kiválasztott tagjaivá válhattak. Igy tehát ne is csodálkozzunk azon, ha a pesti patikusokat is, majdnem egy századon át a tanácstagok közt találjuk.

Osterwald mindjárt a tanácsba ugyan be nem juthatott, mert akkor, a mikor a patikát megvette, az üresedésben volt tanácsi állások április 29-dike óta be voltak töltve, mindazonáltal ki nem kerülte a sors, a mennyiben a tanács 1714-ben megválasztotta tanácsosnak.

Ezen választással azonban a patika jövője volt koczkára téve. Osterwald, a ki inkább élt tanácsosi állásának, patikáját elhanyagolta. Az eddig jó hirben állott patika hanyatlásnak indult. A polgárság panaszt panasz után adott be, de még a városi fizikus Mitting Károly doktor is kénytelen a tanácsnak bejelenteni, hogy a szegények kórháza számára nagyon is rossz gyógyitó szereket szállit. A tanács, a máskülömben tisztelt kollegájukat a hangoztatott és bejelentett panaszokról mindenesetre értesité, de mivel a szép szavú figyelmeztetés mit sem használt, abba a kényszerhelyzetbe jutott, hogy a folytonosan meg-megújuló panaszokat végre 1726. évi január hó 7-én tartott ülésében tárgyalás alá kellett vennie. Minekutána a tanács meggyőződött arról, hogy Pest városában két patika fennállhat, másrészt pedig a város javának előmozditására jogositva van az I. Lipót királytól adott volt kiváltságlevél értelmében egy városi patikát felállitani, elhatározá, a város költségén, még pedig a városház mellett állott, s akkor már a város birtokában volt asztalos-féle házban egy patikát berendezni, mi végből utasitást adott egy provizornak azonnali keresésére.*

* A tanács emlitett határozatában Tischler-féle házat mond. Tischler nevű polgár azonban nem volt a városban, igy tehát a városháza mellett házat sem birhatott; hanem volt egy asztalos és ezt Riedt Jánosnak hivták. A városház mai területén hajdan három ház állott. Középen 192. sz. a.

Igy gondolván az alaposnak bizonyult panaszokat elnémithatni.

A tanácsnak ezen, nézete szerint jól meghányt-vetett határozata, meggondolatlan szándéknak bizonyult. Egy provizornak előkeritése, a mint a következet meg is mutatta, rövid idő alatt sem tartozott a lehetetlenségek közé, de a szegény város üres kasszájával patikát berendezni, ez már még is kivihetetlen volt. A tanács be is látta határozatának czéltalanságát, s már is le akart mondani elhamarkodott szándékáról, a midőn a jelentkező provizor, még pedig az Osterwald patikájában alkalmazott Dellmon Xávér János, megtudva a megtudandókat, maga ajánlkozott saját költségén a patika berendezésére. Az ajánlatot a tanács elfogadván, 1726. évi május hó 24-én egyezséget kötött Dellmonnal azzal a kijelentett megszoritással azonban, hogy a városnak, a midőn vagyoni viszonyai megengedik, jogában álland, az akkori becsértékben a patikát visszaváltani, mely kikötés ellenében Dellmonnak az elsőbbséget a provizorságra, ha ezt akkor még elfogadni hajlandó, — biztositották.*

volt a városház; a Városház-utcza felé eső 191. sz. telken állott Schmiedt János György bécsi tanácsos háza, az Eskü-tér felé pedig 193. sz. a. Riedt János asztalos háza s bizonyosan ezt az utóbbi házat értette a tanács a Tischler-féle vagyis az asztalos-féle ház alatt.

A 10 öl 3 láb széles és 14 öl hosszú 191. sz. házat, mely évenként Szent-György napján 1 frt 30 krt mint telekadót fizetett, kezdetben Märckl János ingyen kapta; 1696-ban megvette Berstramb Frigyes 3200 frtért, ettől 1698-ban adósság fejében Schmidt János György 3265 frtért. 1701-ben Pleyern János József birtokába került, a kitől Pest városa a városház kibővitése czéljából 1702. évi április hó 27-én 2800 frtért vette meg.

A Riedl-féle 193. sz. ház szintén városházi czélra 1703-ban jutott a város birtokába.

Egyébként pedig a fennemlitett 1726-diki tanácsi határozat igy szól:

»Demnach verschiedentlich geklagt worden, dass in des Hrn Osterwald Apotheke schlechte medicamenten ausgegeben werden, man auch hoffet, dass zwey Apotheken allhier werden bestehen können, als ist resolvirt, gleichwie ohne dem die Statt in ihren Privilegien dessen berechtigt ist, zu nutzen des gemeinen Weesens eine Statts Apotheke aufzurichten, zu dem Ende das Tischlerische Hauss neben dem Rathhauss solle zugericht, und umb einen Provisor schleinigst umbgesehen werden.«

* Tan. jkv. 1726 május 24.

»Anheünt wird abermahlen Bey Rath beschlossen eine Statt Apotheke

Minthogy pedig az akkori jogviszonyok a patikustól is megkövetelték a polgárjog megszerzését, Dellmon a tanács ebbeli felhivásának is megfelelt, és a rendes díjak lefizetése mellett 1726. évi augusztus hó 24-én a pesti polgárok közé lépett.

Eddig tehát minden a rendes kerékvágásban haladt. Dellmon költségbe verte magát, állását is elhagyta abban a reményben, hogy a nemes városi tanács szavának álland. A tárgyalásoknál résztvett Osterwald patikus-tanácsos mindezekre csak hallgatott, a tett intézkedések ellen soha fel nem szólalt, de ismerve kollegáit, suttyomban megtett mindent, patikájának rendbehoztalára, s ugy a polgárságot mint pedig a szegények kórházát jobb gyógyitó szerekkel látta el, ugy annyira, hogy a tanács az előbbi panaszok helyett, a patika becsét hallá magasztalni. Ezen előzmények után Osterwald most már elérkezettnek tarthatá az időt arra is, hogy tanácsbeli kollegáit szép szavakkal és igéretekkel határozatának visszavonására birja. S csakugyan a tanács, szavának megszegésével 1727. évi február hó 11-én az egyezséget felbontja, s egy városi patika alapitásától véglegesen eláll; ezen visszavonó határozatban pedig a következő megokolás olvasható:

»Übrigens seye dem Supplikanten zu Nachricht, wassmassen sich in disen langwährigen Zeit der Status geändert, dass man nun eine Statts apotheke aufzurichten oder aufrichten zulassen nicht mehr Ursache habe, weillen man sich mit Herrn Osterwald bereits in soweith übereingekommen, dass Er zu gewissen Zeith seine Apotheke der Statt überlassen wolle.«

aufzurichten, weillen aber die Statt dermahlen ausser mittel ist, dises Werk in stand zu richten, als will man den vormahls schon vor einen Provisore in die Statt Apotheke sich Bey Rath angemelten Johann Xaveri Dellmon (zu mahlen er dise umb auss eigenen mitteln selbsten zu errichten sich offerirt) auch solche zu erbauen der gestalten überlassen, dass über kurz oder Lang, wann die Statt zu mitteln kommen wird, und die Apotheke in stand zu seyen Befunden wurde, man dise nach Belieben den Werth nach ablegen könne, und Er Xaveri Dellmon, oder Successores der Statt in dem damahligen Werth gewissenhafft auf verlangen jederzeith zu überlassen schuldig seyn solle, doch das dabey auch der überlassen vor einem andern, wanss ihme beliebte, vor einen Provisore angenohmen seyn solle.«

E szerint tehát Osterwald azt az igéretet tette volna, hogy bizonyos idő mulva patikáját a városnak engedi át; ez azonban soha sem történt meg, de szóba sem került, s inkább csak kifogás lehetett, hogy a tanács szép szerével Dellmont lerázhassa nyakáról. Dellmon a tanácstól cserbe hagyatván, kárának megtérítését kéri; ebbeli követelésétől ugyan elütötték, annyit azonban mégis kivitt, hogy polgárjogának visszakinálásával az ezért lefizetett polgárdíjat — a veszett fejszének nyelét — kézhez vehette.

Ha az itt leirt tárgyalás nem is válik a tanács dicsőségére, Osterwaldra mégis megtette hatását, a mennyiben panaszra soha többé okot nem szolgáltatott.

Osterwald 1733-ban mult ki az élők sorából, özvegyét Anna Borbálát, egy fiu és két leánygyermekkel hagyván hátra. Ki volt közvetlen utódja a patika birtoklásában? erre vonatkozóan a tanácsi jegyzőkönyvek vagy egyéb iratok mit sem mondanak, sőt egyáltalán hallgatnak a birtokváltozás tekintetében 1776-ig. A tanács hallgatása azonban ily esetekben nagyon is sokat mondó, s éppen ezen hallgatásából tudhatjuk meg azt, hogy a patika 1776-ig eladás tárgyául nem szolgált, hanem megmaradt az Osterwald család, illetve az örökösök birtokában, de, hogy meddig és mily jogczím alatt? erre nézve a következőkben felelünk meg.

Bármely iparüzlet, a tulajdonos elhalálozásával az özvegyre szállott, mely esetben a jogfolytonosság el lévén ismerve, az özvegy minden bejelentés nélkül háboritlanul folytathatta a férjéről reá szállott üzletet Osterwald halála után is, jog átruházásnak szüksége fenn nem forogván, özvegye átvette a patikát, és kezelte egy provizor segitségével. Itt is azonban felmerül az a kérdés, hogy meddig?

Ezen utóbb emlitett ismeretlen állapot tart vala 1747-ig, a mikor az ezen évi január hó 23-án polgárjogot nyert bécsujhelyi születésü Göttersdorfer Godefried veszi át a patikát. Göttersdorfer neje Anna Borbála, Osterwald leány. Ezen körülmény azt gyanittatja, hogy a provizor, a ki Osterwaldné patikájának élén állott, nem lehetett más, mint a későbbi vő, s a patika az anyós halála után szállott nejére mint örökösre,

vagy mint nejének hozományát vette még az anyós életében birtokba. Ámbár a valószinüség Göttersdorfer provizorsága mellett harczol, még is megdönti ezt az a körülmény, hogy először Göttersdorfer bérbe veszi 1745-ben a budai patikusnak Rettig György Józsefnek az »Arany sashoz« nevű »városi« patikáját, s birja ezt 1747-ig, a mikor a bérletet felmondván, a pesti patikát veszi birtokba; másodszor 1733-ban tehát éppen Osterwald elhalálozásának évében egy patikust találunk megnevezve, a kit számba kell vennünk már azért is, mert a tanács ennek a patikusnak még pedig név szerint Merzinger Jánosnak 1733. évi julius hó 1-én a díjtól mentes vagyis a gratisz-polgárságot adományozza, de a kiről azt sem mondja, hogy honnan jött, s melyik patikának, s mily jogczím alatt a tulajdonosa.* Minthogy pedig Pesten akkor még csak egy patika állott fenn, ennélfogva az emlitett patikus csakis az egyedüli »Szentháromsághoz« nevü patikával hozható kapcsolatba.

A talányt, a melylyel itt szemben állunk, megfejti, ha nem is a székes fővárosi levéltár, még is a belvárosi plébánia hivatal, a hol megtudhatjuk, hogy Ostervald özvegyét Anna Borbálát, Merzinger János patikus veszi feleségül. Ez a Merzinger lehetett tehát a provizor, a ki Osterwald halála után a patikát kezelte, az özvegy azonban megunván özvegységét, férjhez ment, vagyis inkább elvette provizorját, s a házassággal a patika a férjnek tulajdonává vált.

Merzinger nem sokáig birta a patikát, 1744 körül elhalálozván, ujra az özvegy kezére jut, de még halála előtt, a mi 1763-ban következett be, 1747-ben vejének a már emlitett Göttersdorfer Gottfridnek adja át.

Alig, hogy Göttersdorfer a patikát birtokba veszi, már is erélyesen fellép a gyógyitó szerekkel való üzérkedés ellen, a

* Tan. jkv. 1733. julius 1.

»Dem H. Merzinger wird in ansehung seiner trefflichen Kunsterfahrenheit auch sonderbaren Fleiss und Eyfer in Bedinung der Statt das Burgerrecht gratis conferirt und derselbe hiemit zu einem wahren Burger dieser Königl. Freystatt an und aufgenommen.«

Merzinger neve a polgárok törzskönyvébe nincs beiktatva, minélfogva a Gyógyszerész-testület könyvébe a patikusok közé be sem sorozhatták.

helytartótanácsnál pedig feljelenti az irgalmas barátok károly-kaszárnyai patikájában tapasztalt rendetlenséget és piszkosságot. S mig a tanács 1747. évi junius hó 2-án és november hó 24-én a Károly-kaszárnyában, vagyis akkor még az agg katonák ispotályában, a patikát kezelő irgalmas barátoknak a gyógyitó szerek eladásától való eltiltása végett, a hadbiztosságot megkeresi, saját hatáskörében pedig ugyanakkor a sebészeket és fürdősöket a gyógyitószerek készitésétől és eladásától börtönbüntetés, és a szereknek a Dunába hányásának terhe alatt eltiltja, addiglan a helytartótanács az 1727-ben kiadott utasitás pontos végrehajtását rendeli el, mely rendelet következtében a patikákat ezentul már rendes vizsgálat alá vették.

Habár Göttersdorfer is tagja lesz a belső tanácsnak, vagyis a magisztratusnak, mégis mielőtt a tanácsosi állást elnyerné, előbb részt kellett vennie a választott polgárság testületének működésében, de ki kellett érdemelnie a választott polgárság bizodalmát is. Osterwaldnak megválasztása óta a tisztújitás körül Pesten nagy változások történtek. Az élethossziglan tartott szolgálattal nagy hatalomra jutott tanácstól, a privilegium helytelen magyarázása folytán magának tulajdonitott választási jogot megvonták, s a tanácsosok választását is az 1731-ben megalakult választó polgárság testülete hajtotta végre. A választási mód szabályozásával most már oly férfiakat vihettek be a tanácsba, a kik nem a tanács, hanem a kijelölő királyi biztosnak és a választó polgároknak bizodalmát birták. Bizalmának ad kifejezést a választó polgárság, a midőn Göttersdorfert az 1749. évi április hó 24-én tartott tisztújitáson megválasztja mint századost a százas polgárság (Centum Viratus) testületébe, 1755. évi április hó 24-én pedig a külső tanácsba (Viginti Quatuor Viratus = Exterior Senatus), 1757. évi április hó 24-én a választott polgárság szószólójának találjuk megválasztva, s végre 1769. évi julius hó 26-án jut be mint tanácsos a belső tanácsba.

Ez a választás az utolsó a patikusokból, a mennyiben Göttersdorfer elhunyta után utódainak egyike sem juthatott már tanácsosi állásra. Változtak az idők, változtak a viszonyok, s a művelődés fejlődésével és ennek paizsa alatt a szellemi

képzettség kiszoritá a tanácsból az iparosokat és kereskedőket. s ezekkel együtt a műveltebb patikusokat is, hogy lassanként a tanácsosi és tiszti állásokat, ügyvédők és tisztviselők foglalják el.

Göttersdorfer tanácsosi működése nem sokáig tartott; négy évi hivataloskodását 1773-ban bekövetkezett halála szakitá félbe. Végrendeletében nem feledkezett meg az akkor még egyedül fennállott jótékony intézetről, hagyván a városi, illetve a polgári kórházra 600 frtot, általános örökösül pedig özvegyét, Osterwald Anna Borbálát nevezé meg.

Göttersdorfer özvegye a patikát két évig birta. Az özvegyet Payer orvos vette nőül, de még férjhezmenetele előtt a patikán túladott, s adás-vétel utján az 1775-ben megkötött szerződés alapján 1776-ban Müller Xav. Ferencz birtokába ment át. Müller a városi patika mellett birta később még a Józsefvárosban alapitott »Magyar koronához« nevű patikát is.

Müller troppaui születésű, s polgárnak 1776. évi julius hó 17-én fogadták be; mint százados (Hunderter = Centum Viratus) 1777. évi április 24-ike óta tagja a választott polgárságnak. Elhunyt 1781-ben. A patika megmaradt az örökösök birtokában, folytatván az üzletet a gyermekek nagykorúságáig, özvegye egy provizorral, átvette azonban legidősbb fia Ferencz 1794-ben, hogy tiz évi birtoklás után, vagyis 1804-ben Károly öcscsének engedje át; tiz év után 1814-ben ismét Ferencz veszi át és birtokában marad 1829-ig.*

Ifjú Müller Ferencz a polgárjogot 1793. évi augusztus hó 3-án, Károly pedig 1804. évi május hó 30-án szerzi meg, s választó polgárnak az első 1834. évi julius hó 28-án, a másik ellenben megelőzve bátyját, még 1831. évi április hó 24-én volt megválasztva.

1829-ban ifjú Müller Ferencz után ennek József nevű fiát

* A »Budapesti gyógyszerész-testület« bekebelezési könyve szerint a patikának ilyen felváltott birtoklása id. Müller Ferencz végrendeletén alapulna; ezen állitás helytelen, minthogy a végrendeletben ilyen intézkedésről szó sincs. A sorrendet családi, vagyis inkább szinlelt adásvételi szerződések szabályozták, a melyek 1855-ben a reáljog elismertetése végett a tanácsnál, illetve a helytartótanácsnál be voltak mutatva.

www.tarc.hu

találjuk mint tulajdonost megnevezve, a ki a polgárjogot 1832. évi junius hó 2-án kapta, s birta a patikát 1839-ig. Ezek szerint tehát a Müller-család 63 évig volt a patika birtokában, vagyis 1776—1839-ig.

1839. évi junius hó 1-én megveszi Würtzler Vilmos pozsonyi patikus, s túlad rajta 1855-ben. Würtzler az utolsó a »városi« patikusok közül, a ki az 1848. év előtt a lakossággal szemben kiváltságos jogokat élvezett polgárok közé tartozott, a mennyiben a polgárjogot még 1847. évi május hó 17-én szerzé meg, azonban 1843-ban mint az I. Lipót-féle privilegium alapján megtartott utolsó tisztújitáson a választott polgárság testületébe — nem lévén akkor még polgárnak befogadva — be nem juthatott, igy tehát a közügyek terén nem is működhetett, de a patika későbbi birtokosait sem találjuk ezen a téren megemlitve.

1855. évi julius hó 14-én Würtzler Vilmos mint eladó, és Scholz János mint vevő, együttesen beadott folyamodásban a tanácsnál a gyökös jogok törzskönyvébe az adás-vételt kérik beiktattatni. A tulajdonjog átirása előtt azonban folyamodóknak az 1853. évi 5490. számú kereskedelmi ministeri rendelet értelmében előbb ki kellett mutatni: a reáljog jogczimét, különösen pedig azt, hogy a patika már 1799-ben magán adás-vevés tárgyául szolgált. Minthogy folyamodók a rendeletnek megfeleltek és a »városi« patika reál minőségét igazolták, a helytartótanács 1855. évi julius hó 4-én 14.692. sz. a. kelt leiratával mint reáljogú patikát elismervén, a tulajdonjog átruházását most már folyamodók kivánságára teljesitették, s ezen időtől a patika tulajdonosául Scholcz János nevezhető meg.

A reáljog elismerését kérő folyamodás mellé volt csatolva:

1. Özv. Göttersdorferné és Müller Xav. Ferencz szerződése 1775-ből,

2. Müller Xav. Ferencz és ifjú Müller Ferencz szerződése 1793-ból,

3. ifjú Müller Ferencz és Müller Károly szerződése 1804-ből,

4. Müller Károly és ifjú Müller Ferencz szerződése 1814-ből,

5. ifjú Müller Ferencz és Müller József szerződése 1829-ből,

6. Müller József és Würtzler Vilmos szerződése 1839-ből.

7. Würtzler Vilmos és Scholcz János szerződése 1855-ből.

Scholcz 1868-ban csődbe jutott. A patikát átveszi 1868. évi október hó 12-én a csődtömeg, s gondviselője lesz Urbann József, később pedig Wagner József okl. patikusok. Ez az állapot tart 1872-ig, a mikor a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék a patikát elkótyavetélteti, s szeptember hó 16-án kelt 74.566. sz. végzésével ifjú Wagner Dánielnek, mint legtöbbet igérőnek 56.458 frtért a felszereléssel együtt átadja. A tulajdonjog átirásáról azonban a pesti tanács megfeledkezik, s ezt levéltári hivatalával csak 1879-ben foganatosittatja.

Noha az átruházás ifjú Wagner Dániel nevére csak 1879-ben történt meg, a patikának ekkor már nem volt birtokában, minthogy még 1876-ban eladta volt testvérének Wagner Józsefnek.

Wagner Józsefet követte a patika birtoklásában:

1882-ben Altwirth József és

1886-ban Budai Emil, a ki ma is tulajdonosa a patikának.

A »városi« patikát tehát több mint kétszázados fennállása alatt az elmondottak szerint birták a következő sorrendben, még pedig:

1688 - 1705. Herold János Henrik Szigfrid,
1705. Herold özvegye, és
Eisenthali Eyserich Samu,
1705—1733. Osterwald Zakariás Keresztély,
1733. Osterwald özvegye,
1733—1744. Merzinger János,
1744—1747. Merzinger özvegye,
1747—1773. Göttersdorfer Godefrid.
1773—1776. Göttersdorfer özvegye,
1776—1794. Müller Xav. Ferencz,
1794—1804. Ifjú Müller Ferencz,
1804—1814. Müller Károly,
1814—1829. Ifjú Müller Ferencz,
1829—1839. Müller József,
1839—1855. Würtzler Vilmos,
1855—1868. Scholz János,
1868—1872. A csődtömeg,
1872—1876. Ifjú Wagner Dániel,

1876—1882. Wagner József,
1882—1886. Altwirth József,
1886 óta Budai Emil.

Vagyis összesen 21 tulajdonos, s ezekre a birtoklási év egyenként és átlagosan tiz év esnék; az időt tekintve azonban husz éven túl voltak a patikának birtokában:

Osterwald Zakariás	28	évig,
Göttersdorfer Godefrid	26	»
Ifjú Müller Ferencz	24	»

Mint család birták:

az Osterwald-Göttersdorfer-család .	71	évig,
a Müller-család	63	»
a Göttersdorfer-család	29	»
az Osterwald-család.	28	»

Ellenben a legkisebb időig, vagyis tiz napig, Eyserich Samu mondhatta sajátjának.

A mult századbeli patikusok, illetve a »Szentháromsághoz« nevű városi patika tulajdonosai közül csak a Müller-család tartotta fenn magát, s ennek ma is vannak utódai Budapesten, ellenben a Herold, Eyserich, Osterwald, Merzinger és Göttersdorfer-család Budapesten kihalt. Eisenthali Eyserich Samu 1705-től kezdve pesti tanácsos volt; 1709—1715-ig, valamint 1725—1727-ig mint biró működött, s elhunyt 1730-ban. Fia Ádám, 1739-ben mint tanácsos, és ezenkivül még Ferencz 1749-ben mint százados, illetve 1753-ban mint külső tanácsos, Imre pedig 1751-ben mint százados fordul elő. Hogy a két utóbbi Samunak fia volt-e vagy unokája, ez, a pesti levéltárból meg nem állapitható, csak azt tudjuk, hogy az Eyserich-családnak mindegyik tagja Pesten vaskereskedéssel foglalkozott.

www.terc.hu

3.

A patika neve: »a Szentháromság«-hoz; de ezen név mellett viseli még a »városi« elnevezést is, a nélkül azonban, hogy a patikát, a mint már is tudjuk, a város alapitotta vagy birta volna.

A »városi« elnevezést hajdan nem is mint nevet, hanem mint jelzőt használták, még pedig megkülömböztetésül a szerzetbeli és a császári tábori patikáktól, mely utóbbiakban, a pestisjárvány pusztitása alatti idő kivételével, polgároknak gyógyitó szereket kiszolgálni tilos volt.

A »városi« nevezet egyértelmű az iparosoktól használt »polgári« nevezettel, a mint az iparos is, ki polgári, ki pedig katonai volt. A műveltebb osztályhoz tartozott patikusok, mintegy megkülömböztetésül a mesteremberektől, magukat városi patikusoknak nevezték, a mint csakugyan patikájuk a várost lakta polgárság, illetve lakosság számára állván fenn, nem volt sem tábori, sem szerzetbeli, hanem volt egyesegyedül városi patika. A tanács azonban az elnevezés körül nagyon is következetlen volt, a mennyiben a patikát hol városinak, hol polgárinak nevezi; nevezhette pedig igy annál inkább, mert a két szónak értelme a mult században egy és ugyanaz, minthogy a városnak képét a polgárság viselte.

A mult század elején Pesten fennállott Herold- és Osterwald-féle patikák mindegyike városi patika volt, s úgy az egyik, mint a másik joggal viselte ezt a jelzőt. Budán ma is még két patika van, melyek a »városi« elnevezés alatt ismeretesek, s ha hajdan a városban még több patikát alapitanak, valamennyi felveheti a »városi« jelzőt a nélkül, hogy ez zavart, vagy ezzel a patikusok egyike a másikának kárt okoz vala,

www.terc.hu

minthogy a »városi« jelző mellett meg lett volna a tulajdonképpeni név is, a mint például: Budán, a patikánkkal egykorú várbeli »Városi« patikának az »Aranysashoz« volt a neve. ezt a nevet azonban eldobván, megtartotta a »városi« jelzőt névnek, mig a vizivárosi patikát a »városi« jelző mellett ma is még a »Fekete medvéhez« nevezik.*

Hogy az 1701-ben megnyitott Osterwald-féle patikának a »városi« jelző mellett mi volt a neve? erről nincs sehol említés téve, de a székes főváros levéltárában erre nézve semmiféle adat sem található, minthogy Osterwald a patikát abban az időben alapitotta, a mikor a patikai jog, valamint a névhasználás engedélyezése még nem tartozott a tanács jogköréhez, állván a város akkor a budai kamara-igazgatóság hatósága alatt. Egyébiránt ha az iparosok czímtábláik kifüggeszthetésére az engedelmet később bizonyos díjak lefizetése mellett a városi tanácstól kapták is, a patikákra nézve úgy látszik egy nagyon régi szokás állhatott fenn, mely szerint a patikai jog adományozásával hallgatagon meg volt engedve egy névnek felvétele is, mert ezt a Budán-Pesten alapitott patikák egyike részére sem kérték, hanem viselik hatósági engedelem nélkül. A Herold-féle és az Osterwald-féle patikák egyesitése után, Osterwald mint a Herold-féle patikának vevője mindenesetre az utóbbinak nevét tartotta meg már azért is, mert ezzel a névvel fentartani vélte azt a jogot, a melyet a vétel alkalmával t. i. a kiváltságos jogra vonatkozólag már is bejelentett, a mit azonban figyelembe nem vettek.

Addig tehát, mig a »városi« elnevezés mint jelző volt használatban, ezzel a patikusok háboritatlanul élhettek, de nem is háborgatta őket senki, minthogy a hatóság, sőt maguk a

* Erre vonatkozólag idézem az 1761. évi április 3-diki budai tanácsülési jegyzőkönyvből a következőket:

»Hr. Johann Adolph Nikolaus Schwarz und Hr. Franz Xav. Pöschl beyde Statt Apotheker stb.«

Tehát úgy az egyik, mint a másik »városi« patikus, s p. az első a várbeli »Városi« patikának, a másik a viziváros »Fekete medvéhez« nevű patikának tulajdonosa; sőt a múlt században a budai patikák is mindegyike »városi« patika volt s a patikusokat is »városi« patikusnak nevezték.

patikusok is ezt névnek nem tekintették. Idővel azonban, a midőn mindez feledékenységbe merült, másrészt pedig a károlykaszárnyai patikának 1780-ban nyilvános jelleggel történt felruházása következtében a különbséget a »városi« és a »tábori« közt nem ismerték, a »városi« jelzőt névnek fogadták el, sőt a midőn a városban egy második patikát nyitottak, még pedig 1784-ben a Stehling Károlytól alapitott és az utczának is nevet adott »Kigyóhoz« nevű patikát, ennek alapitója már névnek tekintvén a »városi« jelzőt, ezt fel nem vette, minek következtében a jelző most már csakugyan névvé változott, s név maradott továbbra is.

A mint a »Kigyóhoz« nevű patikának alapitója tiszteletben tartotta a képzelt régi jogokat, éppen úgy elismerték névnek a később felállitott patikák tulajdonosai is, a mennyiben az

1786-ban a terézvárosi »Szentlélekhez«,
1790-ben a józsefvárosi »Magyar Koronához«,
1791-ben a belvárosi »Nagy Kristófhoz«,
1794-ben a belvárosi »Arany oroszlánhoz«,
1804-ben a belvárosi »István királyhoz«,
1807-ben a lipótvárosi »Magyar királyhoz«,
1828-ban a terézvárosi »Megváltóhoz«,

1833-ban a terézvárosi »Nádorhoz« nevü patikák tulajdonosainak egyike sem vette fel a »városi« jelzőt, de ezt most már nem is viselhette volna, mégis 1847-ben a »Kigyóhoz« nevű patika akkori tulajdonosa Elend György, mindenesetre a »Szentháromsághoz« nevű patika rovására, s saját patikája hirnevének emelésére, valamint a közönségnek, különösen a vidékinek félrevezetésére, a »Kigyó« név mellé a »városi« jelzőt is hozzácsatolta. Ezen névbitorlás ellen Würtzler Vilmos a tulajdonképpeni »városi« patika tulajdonosa a tanácsnál panaszszal lépett fel, s miután kimutatta, hogy ez a név régi jog alapján csakis a »Szentháromsághoz« nevű patikát illeti meg, a tanács 1847. évi február hó 6-án Szloboda Mihály tanácsosnak, mint a patikákra felügyelő tanácsi biztosnak jelentése alapján a panaszra a következő határozattal felelt:

1936
1847 szám.

Szloboda Mihály tanácsnok Úr Würtzler Vilmos gyógyszerésznek azon felfolyamodványa következtében, melynél fogva az általa birt »Városi gyógyszertár« czímzetének élvezetében meghagyatni, ennek használatától másokat eltiltani s magát városi gyógyszerésznek meghiteltetni s kineveztetni kéri, t. i. a f. é. január 20-ikán 1009. sz. a. költ tanácsi végzésre jelentést tesz.

Határozat.

Jelentettekből kiderülvén, mikép a folyamodó úr birtokában levő gyógyszertár, mint az e város kebelében létezők között legelső és legrégibb a »városi« czímet Stadtapotheke nevezettel több mint egy évszázad lefolytán egyedül és kizárólag használta, ugyanannak további kizárólagos használatában folyamodó Würtzler Vilmos úr tanácsilag ezennel is megerősittetik s ennélfogva jelentő tanácsnok úrnak meghagyatik, hogy folyamodó értesitése mellett a »városi gyógyszerárus« és »városi gyógyszertár« czímek bitorlásától a kebelbeli többi gyógyszerárusokat tiltsa el. Egyszersmind valamint városkapitány Szekrényessy Endre úr, úgy főorvos kórházi igazgató Piskovics János úr szinte jegyzőkönyvileg oda utasittatnak, hogy hivatalos vegybontásokra folyamodó urat, mint városi gyógyszerárust alkalmazzák.

Kelt az 1847 évi február hó 6-án tartott tanácsülésből.

Szepessy Ferencz, s. k.
polgármester.«

Patikánk tehát a »városi« jelzőt mint melléknevet hatósági engedelemmel tulajdonképpen csakis 1847 óta viseli, de hogy ennek némi jelentőséget is adjanak, megbizták egyúttal a patika tulajdonosát a hatóságnál előforduló kemiai elemezésekkel, minek következtében, ha nem is a patika, mégis ennek tulajdonosa városi lett.

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XIV.

BUDAVÁROSA 1688-BAN ÉS 1714-BEN.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.

Buda városa 1688-ban és 1714-ben.

A világra szóló 1686. évi szeptember 2-diki fegyvertény után, mely az ország szivét, Budát-Pestet a félhold másfélszázados uralma alul felszabaditá, a két várost császári katonaság szállja meg. Szeptember 3-dika a diadal ünnepe, 4-dikén megkezdik nagyjából a város kitisztitását és a megszálló katonaság részére kijelölt házak helyreállitását, 5-dikén indul a győztes sereg Budáról, visszahagyván Beck Menyhért Lipót báró parancsnoksága alatt 4000 embert, Pestet pedig Koháry István gróf viczegenerális szállja meg 2000 magyar vitézzel.

A két város máskülömben üres, lakossága nincsen; elmenekült az ostrom elül, vissza sem térvén többé a romok közé, a hol a netán visszaforduló török ellen kellő biztonságot amúgy sem találhatott volna. A városnak újjá kellett születni, új lakosokat befogadni, hogy a másfélszázados sanyarúság kiheverése után lassanként abba az állapotba jusson, hogy az országban, mint ennek fővárosa, méltó helyet foglaljon el, s idővel a két testvérváros egyesülésével az ország díszévé és fényévé váljék, melynek felvirágzása minden magyar keblet büszkeséggel tölt el.

A kis magot, melynek csirájából székes Budapest főváros nőtt, I. Lipót király 1687-ben ülteté Budán, midőn a két városnak mint királyi birtoknak kormányzására Budán kamara-igazgatóságot állit, s első igazgatójával Werlein János Istvánnal még abban az évben megkezdeti a telepitést.

A budai polgárság is leginkább külföldről vándorol be; találunk köztük osztrákokat, németeket, olaszokat, franciákat, spanyolokat és szlávokat, az utóbbiak között különösen a Tabánban letelepedett ráczokat. Magyar családot az első évekből egyetlen egyet említhetünk meg, s ezt is hivatala kényszerité az itteni letelepedésre, a mennyiben az illető családfő t. i. salgári Salgáry Péter, Buda városnak második polgármestere, császári postamester volt. Egyáltalán Budán a magyarság zöld ágra nem vergődhetett. Buda teljesen német volt. 1714-ben is az összes lakosságnak csak 0·05%-ka magyar, sőt később t. i. a tömeges bevándorlás megszünte után, a már is nagy számban letelepedett, s nyelvükhöz és szokásaikhoz szivósan ragaszkodó németek és ráczok közt még kevésbbé tudott tért foglalni. Hogy magyar nem igen kivánkozott Budára, ennek okát egyrészt abban kereshetjük, hogy a várőrség német katonaságból állott, a német katonák rakoncátlankodásait és zsarolásait pedig még el nem felejtették; másodsorban, a magyar nem is barátja a hegyes vidéknek s inkább sikföldön vonja meg magát.

A budai törzspolgárság a Várban és a Vizivárosban, illetve az ehhez tartozott Halászvárosban és Horvátvárosban, később az Országúton és Újlakon telepedik le; a Tabán a városi hatóság oltalma és felsősége alatt mint önálló község alakul meg; maga választja biráit és esküdtjeit, ellenben a vizivárosi bíróságot, mint a Várhoz tartozó résznek elüljáróit, a tanács nevezi ki,* a mint Buda városának tulajdonképpen a Vár és Viziváros viseli képét, s a kormányt is a polgárság, mint a két városrész kiváltságos osztálya tartja kezében, melynek élén az 1687-ben megalakult községi, illetve 1688 után mint városi hatóság, de a kamara-igazgatóság gyámsága alatt a tanács áll.

A tanácsot 1688-ban a kamara-igazgatóság nevezi ki, és megalakulásakor a polgármesterből és nyolcz tanácsosból állott Biró nincs, ezt az állást csak 1707-ben a pallosjog megadásával szervezik. 1703-ig a tanácstagok száma tizenháromra sza-

* A viziválosi biró élethossziglanra volt kinevezve; 1828. évi augusztus hó 6-án azonban a tanács 5563. sz. határozatával ezt az állást is választás alá bocsátotta.

porodott. A tizenkét tanácsoson kivül tanácstagsági joggal még a főjegyző (Stadtschreiber) is fel volt ruházva, a ki mint szindikus a város ügyésze is volt.

A polgármestert 1707-ig minden évben, 1705 után azonban úgy a polgármestert, mint a birót, minden második évben választották, de ezeknek is, mint tanácsosoknak, a többi tanácsosokkal és a főjegyzővel együtt szolgálatuk élethossziglan tartott.

A tanács megalakulásakor, vagyis 1688-ban a következő tagokból állott, u. m.

Polgármester: Prenner Farkas Endre Lipót, csász. kapitány, egyuttal városi főkapitány.

Tanácsosok: Bösinger Ferencz Ignácz, patikus.
Ceresola Venerio, csász műépitő.
Faber Hieronim, ismeretlen foglalkozású.
Hohenwarther Mihály, csász. sóhivatali tisztviselő.
Lenck (Leink) Henrik, csász. hadélelmezési igazgató.
Lescher Antal, ismeretlen foglalkozású.
Salgáry Péter, csász. postamester.
Unger János, kereskedő.

Prenner polgármester 1688-ban nemcsak polgármesteri állásáról, hanem tanácstagságáról is leköszönvén, az ezzel üresedésbe jött tanácsosi állásra Stein Vida csász. fegyvermestert választották meg, polgármester pedig Salgáry lett.

A város első főjegyzője az 1688-ban megfogadott Küchel Miklós volt. A kamarási vagyis a pénztárosi állást 1696-ban szervezték, s ugyanebben az évben kapja a város jövedelmeinek gyarapitására, a kamara-igazgatóságtól a Rudas-fürdőt.*

* A kamaraigazgatónak 1696. decz. 1-én kelt levele (lásd: Acta Cameralia) azt mondja:

›Wird der Statt Ofen dass Unweith des Kays. Praühaus, an der Donau bey den Gehards Berg Überligende warme Badt zur Bestreittung der gemeinen aussgaben vnd vmb die Burgerschaft von extra anlagen zu entheben der gestalten überlassen, dass sye solches ob Communa Bonum bey guetten Bau erhalten vnd den ainzigen Bestand Inhaber Franz Ecker, aus Ursachen der bey Contagion Zeit guett gelaisten, vnd etwan dessen in dergleichen fällen, so Gott gnadigst abwenden wolle, annoch erforderänden

A város jövedelme addig a birságpénzekből, árúvámból, téglavetőből, korcsmából, sörházból, mészárszékből és hegyvámból állott. 1705-ben lép a város mindazon jogok és javadalmak élvezetébe, a melyek I. Lipót király 1703-diki privilegiumában olvashatók.

A plébániát a jezsuiták birták, s ezek gondoskodtak a katholikus lakosság lelki gondjairól. A plébánosi tisztet a jezsuita szuperiorok, illetve rektorok látták el.

Vallás tekintetében Buda, katholikus városnak mondható, a mint polgárnak csupán katholikus volt befogadható. A katholikusok után következtek a Tabánban letelepedett ráczok, vagyis az unitáriusok; továbbá a horvátvárosi kálvinisták, ezek közül azonban azokat, a kik a róm. katholikus vallásra át nem tértek, 1698-ban kiüzték a városból; végre a Vizivárosban két zsidó család. Az utóbbiak közül a Zacherad család 1714-ig kihalt vagy eltávozott, ellenben a Nattl család, illetve ennek örökösei továbbra is fentartották magukat. E két családot nagybefolyású férfiak pártfogolták, s mintegy privilegiumok volt az itteni lakhatásra.

A zsidóknak imaházuk és iskolájuk nem volt, a mennyiben ezt a tanács meg nem engedte, ellenben tarthattak egy schachtert, ezt azonban kötelezték 15 frt türelmi adónak fizetésére.

A zsidók, bár letelepedésük nem volt megengedve, lassanként még is megszaporodtak, minek következtében a tanács a zsidóságot 1712. évi október hó 27-én kelt következő határozatával rendszabályozta:

»Dem Hr. Felber vnd Hr. Ludvig Per Decretum zu intimiren, dass Ihnen die Commission aufgetragen seye die Juden alhier zu beschreiben, vnd sollen denen beeden Handelsjuden als Natlischen Erben andeüten, dass Sie dato biss auf weithere Resolution ihr verbleiben haben sollen. Ausser ihrer vnd ihren

Diensten vor allanders verners in Bestand jedoch nach beliebigen Werth oder Anschlag behalten solle.«

A fürdőt 1797-ben nevezik először magyarul »Rudasfürdő«-nek, az épületet pedig 1799-ben emelik és a két fürdő a »József« és »Terézia« nevet kapja. 1829-ben kezdik meg kiépitését s befejezik 1831-ben.

Weibern Kindern vnd benőthigten Hausgesindel sollen sie keinen Juden vnterschluft geben.

2. sonderlich zu Observiren, dass kein Christ bey denen Juden In Dienst stehen verbleibe.

3. Dass alle andern sich dermahlen hier noch befindenden Juden vnd Juden Gesindl der termin biss zu kunftigen Heyl Martini sich weg zu packhen Ernstlich gesetzt werde, wann nun über diesen Termin sich Einer noch versteckhen vnd hier verbleiben sollte, soll Ein solcher Jud tag vnd Nacht 1 fl. 30 kr. der Statt geben, so die Hr. Camerij strictisse Ein fordern sollen.

4 sonderbahre obacht zu haben, damit von frembten orthen kein Jud in territorium bud: übernachte, sonst vor tag vnd Nacht 1 fl 30 kr. gebe.

5. Ist Einen Juden erlaubet auch taglich sich in hiesigen territorio gehen zu lassen vnd alle Wochen Markh zu handeln, jedoch solle Er der Statt bezahlen 30 kr.

6. Hr. Ludvig solle denen Juden (Welche Ihre schuldigkeit bezahlen) Einen pass geben folgenden Inhalts: S. W. der Jud Simon ist vor heint den 27-ten oct. 1712 Passiret, solches geldt sodann Monathlich zu verrechnen.

Überigens solle Hr. Ludvig alle Wochen den traydt Preiss Herrn Burgermaister Einsenden.

7. Die Jüdischen zusahmen Kunfthen Sinagoge, schachter vnd schull Haltung strictissime aufzuheben.«

A 7-ik pontnak a schachterre vonatkozó részét azonban a tanács ugyanazon évi november hó 12-én alábbi határozatával érvényen kivül helyezé, azt mondván

»Nätlische Erben Juden und Wolf Zacherad Jud, als tollerati Bitten umb gnad, das Bethaus und Schachter zu passiren.

Das Betthaus solle keineswegs gestattet sonder Innerhalb 8 tagen abgebrochen werden, und können sye Tollerati in Ihren Zimmer Betten. Der Schachter aber ist mit seinen Weib und Kind gegen Jährl: 15 fl. der Statt zu reichen tollerirt.«

A budai polgárság 1688. évi október hó 16-ig csak nyolczvanöt családot számlál A polgárság nem tévesztendő össze a

lakossággal. A lakosokat mint zselléreket számba sem vették. A polgárok a házbirtokosok voltak s ezeket irták össze 1688 évi október hó 16-án.

Az összeirás azonban a Várban és Vizivárosban történt, a ráczoktól lakott Tabántól, mint a város földesurasága alatt állott önálló zsellér községtől eltekintettek: Ujlak és Országút telepitése pedig meg sem volt kezdve. 1695-ben iratta össze a budai kamara-igazgatóság Greischer Mátyás földmérővel a várbeli és viziárosi házakat telekkönyvi czélra. Újlakot szintén telekkönyvi czélra 1702-ben, Tabánt pedig 1709-ben irják össze. Általános összeirás az 1714-diki, mely Buda összes városrészeinek házbirtokosait és lakóit, valamint ezek foglalkozását is felsorolja.

Sem az 1688-diki, sem az 1714-diki összeirásban a foglalkozás ugyan nincs mindegyiknél megnevezve, a hiányt a hol lehetséges volt, pótoltuk a polgárok törzskönyvéből, egyébként pedig Buda első házbirtokosait a következő táblázatban ismertetjük:

www.terc.hu

Buda város házbirtokosainak, családainak és házainak száma 1688-ban.

Házbirtokos neve	foglalkozása, illetve állása	Családok száma	Házak száma a várban	Házak száma a vizivárosban	Házak száma összesen
Barckhner József	ismeretlen	1		1	1
Bauwar Mátyás	lakatos	1	1		1
Beck M. Lipót báró	generális	1	1		1
Beckhers Bartalus	fodrász	1	1		1
Bösinger Fer. Ignácz	patikus	1	1		1
Buchenhard János	kifőző	1	1		1
Buching Fer. Bernát	ismeretlen	1	2		2
Buchinger N.	»	1		1	1
Cenijek Henrik	»	1	1		1
Ceresola Venerio	csász. műépitő	1	1	1	2
Deysl Keresztély	ismeretlen	1		1	1
Doce	»	1		1	1
Enzinger János	korcsmáros	1	1		1
Faber Hieronom*	ismeretlen	1	2		2
Fabri N.	kereskedő	1	2		2
Feretti Bernát	kőfaragó	1	1		1
Fitz Pál	korcsmáros	1		1	1
Gering Mihály János	sebész	1	2		2
Glaz István	ismeretlen	1		1	1
Grupp Mihály János	mészáros	1	1		1
Hortenfelsi Härtl János *	ismeretlen	1	1		1
Hass Gáspár	nyerges	1	1		1
Haussrucker	korcsmáros	1		1	1
Herschl Venczel	szijgyártó	1	1		1
	Átvitel	24	21	8	29

Házbirtokos neve	foglalkozása, illetve állása	Családok száma	Házak száma a várban	Házak száma a vízivárosban	Házak száma összesen
	Áthozat . .	24	21	8	29
Heyssler	generális	1	1	.	1
Hochberg János	alezredes	1	1	.	1
Hohenwarther Mihály	sóhiv. tisztv.	1	1	1	2
Hueber György	asztalos	1	1	.	1
Hueber János	késes	1	1	.	1
Hueber Vida	kovács	1	1	.	1
Jerrach Dániel	asztalos	1	1	.	1
Jobst Vilmos János	élelmezési tisztv.	1	1	.	1
Jungmayer János Kristóf	cs. építészeti irnok	1	1	.	1
Kalchner Márton	ács	1	.	1	1
Khampfmüller	hadi titkár	1	1	.	1
Khayserné	ismeretlen	1	.	1	1
Khorber János	»	1	1	.	1
Khundorf János	bognár	1	1	.	1
Klár Konrád	üveges	1	1	.	1
Klassenbacher Endre	»	1	1	.	1
Klinglmayer	pék	1	.	1	1
Kneisl Márton	ács	1	.	2	2
Krausz Venczel	kereskedő	1	1	.	1
Krempel Tóbiás	pék	1	1	.	1
Lang Márton	üveges	1	1	.	1
Larisser Endre	bognár	1	1	.	1
Lasgus József	asztalos	1	1	.	1
Legir Antal	ismeretlen	1	1	.	1
Loraschko János Ferencz	kereskedő	1	1	.	1
Maderni Santi és Bernát	kőfaragó	2	1	.	1
Mayer Benedek Theobald	kam. tanácsos	1	1	.	1
Mayern Anna Magd. Regina	ismeretlen	1	1	.	1
Nortelly Domonkos	»	1	1	.	1
Oberviczi főpap	pap	1	1	.	1
Pozsonyi káptalan	káptalan	1	1	.	1
Quadro János Bold. Mária	ismeretlen	1	1	.	1
	Átvitel . .	57	49	14	63

www.terc.hu

Házbirtokos neve	foglalkozása, illetve állása	Családok száma	Házak száma a várban	Házak száma a városban	Házak száma összesen
	Áthozat . .	57	49	14	63
Rauch Mátyás	késes	1	1		1
Reisinger Endre	kereskedő	1	1		1
Ricciardy Péter gróf	katonatiszt	1	3		3
Rodel N.	mészáros	1		1	1
Roussing	hadbiztos	1	1		1
Sachs*	ismeretlen	1	1		1
Sameny Béla	ács	1	1		1
Sauttermeister Ferencz és Farkas	kereskedő	2	1		1
Schwarz Ferencz	fegyvertári irnok	1	1		1
Scót apátság	szerzet	1	1	1	2
Seyer Jakab	asztalos	1	1		1
Seyndl Bálint*	ismeretlen	1	1		1
Siberth N.*	»	1	1		1
Sigl András	posztókészitő	1	1		1
Sprenger	fürdős	1		1	1
Stein Vida	fegyvermester	1	1		1
Stöckhl Péter	ács	1		1	1
Strasser	ezredes	1	1		1
Strausz Leonhard	pattantyús	1	1		1
Streller Mihály	asztalos	1	1		1
Strudel Péter	festő	1	1		1
Strudel Pál	ismeretlen	1	1		1
Unger János György	kereskedő	1	1		1
Veronese Márkus	»	1	1		1
Vigne de la	katonatiszt	1	1		1
Vorster Kristóf*	ismeretlen	1	1		1
Wenisch Kristóf	czipész	1	1		1
Werlein János István	kamara-igazgató	1	2		2
Werner	patikus	1	1		1
Wolf Reinhold	cs. kapitány	1	1		1
Wurmb N.	pék	1		1	1
	Összesen . .	89	79	19	98

A táblás kimutatás szerint Buda első gyarmatosai közül volt:

1-nek . . . . . 3 háza,
9-nek két-két háza = ... 18 »
79-nek egy-egy háza = ... 77 »

illetve az utóbbiak közt két háznak két-két tulajdonosa volt, és hogy a Várban 79, a Vizivárosban 19 ház volt lakva, vagyis ezen 98 házban ugyananynyi család lakott. Ha tehát egy-egy házra, illetve családra öt személyt számitunk, a két városrész lakosságát 490 lélekre tehetjük. Feltéve azonban, hogy a házak egy részében zsellérek is laktak, ez esetben egy-egy házra hét személyt véve alapul, a lakosság száma 686 lélekből állhatott. Foglalkozásra nézve pedig volt:

Ács	4	Kovács	1
Állami tisztviselő, katonatiszt és katona	22	Kőfaragó	2
		Lakatos	1
Asztalos	5	Mészáros	2
Bognár	2	Műépitő	1
Czipész	1	Nyerges	1
Egyházi testület	3	Özvegy nő	2
Festő	1	Patikus	2
Fürdős	1	Pék	3
Ismeretlen foglalkozású . . .	13	Posztókészitő	1
Késes	2	Sebész	1
Kereskedő	7	Szijgyártó	1
Kifőző	1	Üveges	3
Korcsmáros	3		

A foglalkozás vagy állás husz házbirtokosnál ismeretlen, hat azonban »úr«-nak van megnevezve, minélfogva ezeket, mint az intelligenczihoz tartozó személyeket az állami tisztviselők és katonatisztek közé soroztuk be, s ezeket *-gal jelöltük meg.

A lakosság szaporodását évről-évre nem ismerjük, de hogy lassú volt, ezt az 1696-diki adatokból következtethetjük. A csekély szaporodást is kevésbbé a születéseknek, mint inkább a folytonos bevándorlásnak tulajdonithatjuk. A bevándorlást azonban befolyásolták még az akkori háborús idők, és a közegészségellenes állapotok következtében folyton tartó járványos betegségek olyannyira, hogy Magyarország fővárosában nyolcz évre a

telepités megkezdése után, még pedig 1696-ban lakva találunk

a Várban	194	házat,
a Vizivárosban	233	»
összesen . .	427	házat,

a mi körülbelül 2500—3000 lakosnak felelne meg.

Az 1702-diki összeirás Újlakon 136 házat, az 1709-diki pedig Tabánban 718 házat mutat ki, minthogy azonban e két utóbbi összeirás a többi városrészekre ki nem terjeszkedik, ezekből az egész város lakossága meg sem volna állapitható, mindazonáltal megvan a pesti levéltárban egy 1702-diki adóösszeirás, melyről e munka I. köt. 20. oldalán emlékeztünk meg, s mely szerint Budán 1592 házban 1000 család lakott volna, vagyis ebben az évben Buda lakossága körülbelül 6—7000 lehetett.

Az 1714-diki összeirás azonban már teljes képét ismerteti Buda városának, a mennyiben városrészenként felsorolja nemcsak a házbirtokosokat, hanem az összes lakók neveit s csekély kivétellel ezek foglalkozását. Az adatokat és az ebből vont következtetéseket városrészenként hozzuk tudomásul, ellenben az egész város képét külön táblázatokban mutatjuk ki.

***

1. A vár.

A vár nemcsak az intelligenciának, hanem a városi hatóságnak és az állami hivataloknak is székhelye. Itt laknak saját házaikban a magasrangú állami tisztviselők és katonatisztek, a városi tanács tagjai és a jobb módú polgárok. Itt van a városháza, mely kezdetben két sarokházból állott, továbbá a jezsuiták kollegiuma, a kaszárnyák, a történeti nevezetességű Nagyboldogasszony-templom, ellenben az egykori fényes királyi palota romban hever, melynek felépitését Mária Terézia 1749-ben kezdi meg.

Helyrajzi tekintetben a vár a lefolyt két század alatt nem igen változott; a mi változás történt is, ezt a testvérvárosok egyesitése óta vitték keresztül. Utczái, terei ugyanazonosak a régiekkel, csak nevük változott. Egy-két kis köz ugyan eltünt, melyeket beépitettek, új utczákat azonban nem igen nyitottak. Az utczák és terek a következők:

Utczák:

1714-ben:	Ma:
1. Herrengasse.	Uri-utcza.
2. Rauchfangkehrergässel.	Kaszinó-utcza.
3. Schwabengässel.	Ezen utcza az Uri-utczából a Bástya-sétányra nyilt s mint beépitett terület, ma a 131. hr. sz. telek mentén négy öl szélességben a 132. hr. sz. telekhez tartozik.
3. Heüssler gässel.	A Szentháromság-utczának az Uri-utczától a Bástya-sétányig terjedő része. A 136. hr. sz. saroktelken állott Heisler Donát gróf és tábornok háza s a tábornok neve után nevezték Heisler-utczának.
5. Auf der kais. Preche.	A Nőegylet-utczától a Nándor-térig elvonuló Uri-utcza és Bástya-sétány közti terület. Az itt állott házak katonai kaszárnyák voltak, a mint a mai Nőegylet-utcza is, a 143. és 114. hr. sz. telken állott két katonai épületnek udvarul szolgált.
6. Franciskaner gässel.	Ezen könyököt képzett volt utcza a Ferenczrendiek volt kolostora (ma belügyministeri régi épület) nyugoti oldalán vitt az Uri-utczából az Országház-utczába.
7. Kloster gässel.	Dárda-utcza.
8. Kurze gässel.	Balta-köz.
9. Dama gässel.	Anna-utcza.
10. Enge gässel.	Hajadon-utcza.

www.terc.hu

11. Böckhen gasse	Országház-utcza.
12. Bluethgässel	Nándor-utcza.
13. Bueben gässel.	Kard-utcza.
14. Hader gässel	Fortuna-köz
15. Schuller gässel.	Ezen 8 láb széles utczáska a 232. és 233. hr. sz. telek közt volt s vitt az Országház-utczából a 252. hr. sz. telek hátulsó részén volt Térjmeg-utczába.
16. Bey dem Collegio.	Pázmány-utcza.
17. Hinter den Schullen.	Egy Térjmeg-utcza (Sackgasse). Mint Könyök-utcza az egyetemi nyomda és 252. hr sz. telek közt a 232—235. hr. sz. telkek hátulsó részét határolta. Nyilása az Iskola-téren volt.
18. Wiener gasse.	Verbőczy-utcza.
19. Einfurth auf die Wall.	A bécsi kapu-tértől a 298, 299. hr. sz. telek között a bástyára vitt kis köz.
20. Juden gasse.	Verbőczy-utcza
21. Zwinger gässel.	A Verbőczy-utczai 321. és 325. hr. sz. telek közti kis köz, illetve Térjmeg-utczáska.
22. Carmeliter gasse	Szinház-utcza és Szent-György-tér a Sándor-féle palotáig.
23. Schloss gassen.	Szent-György-utcza, Szent-György-tér és Palota-tér.
24. Rondel gassel. 25. Schanz gassel. 23. Baterie gassel.	Ezen három utczát a királyi palota és melléképületei épitésekor beépitették.

Névtelen volt a Szent-György-tér és a sikló közti terület, valamint a József főherczeg palotája melletti utczáska is. A régi gimnazium épülete mellett elvonuló, s ma »Ibolya« nevet viselő

utczát a 317. hr. sz. telekből még 1695-ben hasitották ki, nevet azonban ennek sem adtak.

Terek:

1714-ben:	Ma:
1. Hauptplatz	Dísz-tér és Tárnok-utcza.
2. Parade oder Waffenplatz.	A Nőegylet-utcza mögötti Rondella területe.
3. Bey den Fleischbänckhen.	Szentháromság-utczának azon része, mely a Szentháromság-tértől az Uri-utczáig elvonul.
4. Franciscaner plätzl	Az Országház-utczának azon része, mely a Kard-utczától a belügyministeri épület előtt a Nándor-térig terjed. Utczává változott 1829-ben, a mikor a szabályozási vonalnak az Országház-utcza vonalára történt kihelyezésével, a tértől elesett terjedékeket az ottani telkekhez csatolták.
5. Bey der Saullen.	Szentháromság-tér.
6. Bey dem grünen Baum.	Iskola-tér.
7. Wiener Plätzl.	Bécsikapu-tér.
8. Waffenplatz bey der St Joseph Pastein.	A 321. hr. sz. telek és bástya közti terület.

Térnek nevezték még a Tárnok-utczának a városház keleti oldalán elvonuló részét is, mely terecske azonban névtelen volt.

A kapuk megtartották régi neveiket, igy:

Stuhlweisenburger Thor = Fehérvári kapu.

Wiener Thor = Bécsi kapu.

Wasser Thor = Vizi kapu, illetve ma Ferencz József kapu

A Nándorfehérvári kapu lejáratát II. József császár nyittatta meg 1782-ben.

A felsorolt utczák és terek mentén 1714-ig 295 telket, illetve házat foglaltak el, ezek közül volt:

az állam birtokában, még pedig 18 ház mint kaszárnya, 2 ácsudvar, 3 erődítési telek, 1 puskaporostorony, 1 főőrségi épület, 2 ház a főparancsnok czéljaira, 1 proviántház, összesen . . . . . 28 telek,

a város birtokában, még pedig 2 ház városházi czélra, 1 iskola, 1 vizműépület, 1 mészárszék és 2 ház lakva, összesen . . . . . 7 »

egyházi testületek birtokában, még pedig 3 ház a Klarisszáké, 5 a Ferenczrendieké, 11 a pozsonyi káptalané, 2 az esztergomi káptalané, 1 a Jezsuitáké, 2 a Skót apátságé és 4 a Karmelitáké, összesen 18 »

a polgárság birtokában . . . . . 224 »

templom . . . . . 3 »

üres telek . . . . . 15 »

Összesen . . . . 295 telek.

A polgárságtól birt 224 ház feloszlott 167 tulajdonos között, s. p.

121-nek volt 1—1 háza = ... 121 ház,

38-nak » 2—2 » = ... 76 »

6-nak » 3—3 » = ... 18 »

1-nek » 4 » = ... 4 »

1-nek » 5 » = ... 5 »

167-nek volt összesen . . . . . 224 ház.

A 224 polgári ház közül 26 üresen állott, lehet azonban, hogy műhelynek vagy raktárnak használták; ellenben 2 városi, 3 szerzetbeli és 4 állami házat vagyis összesen 207 házat 265 polgári család lakta. Megjegyezzük itt, hogy úgy a várban, mint pedig a többi városrészekben a katonatiszteket, egyéb katonákat és állami tisztviselőket, a kik saját házaikban laktak, mint házbirtokosokat és városi polgárokat a polgári családok közé számitottuk. Lakott pedig:

166 házban 1—1 család = ... 166 család,

28 » 2—2 » = ... 56 »

10 » 3—3 » = ... 30 »

2 » 4—4 » = ... 8 »

1 » 5 » = ... 5 »

207 házban összesen . . . . . 265 család.

Ha egy-egy családra átlagosan öt személyt számitunk, az összes várbeli lakosság az egyházi személyzeten és a kaszárnyákban lakott katonaságon kivül, még pedig az emlitett 265 család után, 1325 lélekre tehető, s egy-egy házban körülbelül hét személy lakhatott.

Nemzetiségre nézve, a név után itélve volt:

Német,	222	család	vagyis	1110	személy	= 0·84%.
Szláv,	20	»	»	100	»	= 0·07%.
Magyar,	13	»	»	65	»	= 0·05%.
Egyéb,	10	»	»	50	»	= 0·04%.
Összesen	265	család	vagyis	1325	személy	= 1·00.

***

2. Viziváros.

A Viziváros a várhegy tövében, a Duna mentén, a Kapuczinus kolostortól a katonai kórházig terjedett, s innen a Szent-János-kórházig bástyákkal és várfalakkal volt körülvéve. Az északi részen a vizirondella mellett volt egy várkapu, melyről az 1696-diki összeirás azt mondja: »Ist ein öder Platz an dem Wasser Rondell und der alten Stattmaur bey der alten Wasserstat Thor, so vom feind nach seiner Sprach Oros Capi auff Teutsch Hauen Thor genamset.« Az üres telek, melyet az összeirás itt emlit, 1700 négyszög ölet foglalt el, s 150 frtra volt becsülve.

Ha a Vár az intelligenczia székhelye, a Viziváros az iparé és kereskedelemé. Itt tartották a vásárokat még pedig a felső vásártéren az országos vásárokat, mely tér 2010 négyszög ölből állott, az alsó 900 négyszög ölnyi vásártéren pedig a napi és heti vásárokat.

A Vizivárosnak 22 utczája és 4 tere ismeretes, s p.

Utczák:

1714-ben:	Ma:
1. Landstrasse,	Fő-utcza.
2. Baadgasse.	Kacsa-utcza.
3. Kothgasse.	Vitéz-utcza.

www.terc.hu

4. Obere Rätzengasse.	Csalogány-utcza.
5. Schoffgässel.	Vám-utcza, de csak a Blum-féle malom mentén.
6. Bey den Fleischbänckhen.	Ezen utcza be van épitve s területe a fő-utczai 2227. és 2228.hr.sz. telekhez tartozik.
7. Wassergässel.	Pala-utcza.
8. Rosssteig.	Jégverem-utcza és Lónyay-lépcső.
9. Capucinergässel.	Kapuczinus-utcza.
10. Fischergässel.	Ponty-utcza.
11. Salzgässel.	Ezen utcza a Kapuczinus-kolostor és városi iskola-épület között volt; ma az iskola áll rajta.
12. Prunnelsteig.	Ponty-utczának, a Szalag- és Donáti-utcza közti része.
13. Schlossersteig.	A Szalag-utcza és Donáti-köz közötti 2316. hr. sz. telek.
14. Schanzgasse.	Iskola- és Gyorskocsi-utcza.
14. Feldtscherergässel.	Székely-utcza.
15. Mauthgassel.	Vám-u. a Fő-utczától kezdve.
16. Judengassel.	Plebánia-utcza.
17. Untere Rätzengasse.	Batthyányi-utcza.
18. Schlangengasse	Szalag-utcza.
19 Krawathengasse.	Ganz-utcza.
20. Oelberggasse.	Horvát-utcza.
21. Truckhenegasse.	Medve-utcza.
22. Gärtnergasse.	Fazekas utcza.

Terek:

1714-ben:	Ma:
1. Obere Markht.	Bomba-tér. Országos vásárok czéljaira szolgált.
2. Untere Markht.	Fazekas-tér. Itt tartották a heti vásárokat.
3. Bey den Capucinern.	Corvin-tér.

www.terc.hu

4. Fischmarkht.	Halász-utcza. A halvásárok helye. Egy részének beépitésével utczává vált.
5. Bey der Wasserkunst.	Egy kis tér, mely ma a főutczai 2265. hr. sz. telekhez tartozik. E tér háta mögött a Duna felé volt a városi vizigépház.

A telkek, illetve a házak száma a város ezen részében 250; ezekből:

az állam birtokában volt: 1 a harminczad-hivatal részére, 1 szalpeterraktár, s 1 fegyvertár, összesen . . . 3 telek,
a város birtokában: 1 iskola, 1 kórház, 1 sörház, 1 vizmű, 1 vámház s 1 épületfatelep . . . 6 »
a szerzetesek birtokában: 2 a boszniai Ferenczrendieké, 1 az Ágostai rendé, 1 a Karmelitáké s 1 a Kapuczinusoké, összesen . . . . . 5 »
a polgárság birtokában . . . . . 235 »
templom czéljaira . . . . . 1 »
Összesen . . . 250 telek.

A 235 polgári házat 208 tulajdonos birta, még pedig

195-nek volt 1—1 háza = ... 195 ház,
6-nak volt 2—2 háza = ... 12 »
6-nak volt 3—3 háza = ... 18 »
1-nek volt 10 háza = ... 10 »
208-nak volt . . . . . 235 háza.

Ezen polgári házak közül 13 üresen állván, lakva volt csak . . . . . 225 ház.

Ellenben az állami, városi és szerzetbeli házak közül polgári családoktól el volt foglalva . . . . 5 »
Lakva volt tehát . . . 230 ház.

Minthogy a vizivárosi 208 házbirtokos közül 14 egyuttal várbeli birtokos is volt s lakásukat is oda helyeztük, ennélfogva a Vizivárosban csak 194 házbirtokos polgár jöhet mint lakos számitásba, s minthogy ezeken kivül a kimutatott 230

házban még 280 család zselléreskedett, az összes lakosság 474 családból állott.

Lakott pedig:

120	házban 1 – 1 család = ...	120	család,
52	házban 2—2 család = ...	104	»
28	házban 3 – 3 család = ...	84	»
9	házban 4—4 család = ...	36	»
8	házban 5—5 család = ...	40	»
5	házban 6 – 6 család = ...	30	»
5	házban 7—7 család = ...	35	»
2	házban 8—8 család = ...	16	»
1	házban 9 család = ...	9	»
230	házban összesen	474	család.

A 474 család után 5-öt számítva, a vizivárosi lakosság száma 2370 lélekre tehető s egy-egy házban átlagosan tiz személy lakhatott.

Nemzetiség szerint s p. itt is a név után itélve volt:

Német	362 család,	vagyis 1810	személy =	0·76%
Szláv	83 család,	vagyis 415	személy =	0·18%
Magyar	14 család,	vagyis 70	személy =	0·03%
Egyéb	15 család,	vagyis 75	személy =	0·03%
Összesen	474 család,	vagyis 2370	személy =	1.00.

* * *

3. Halászváros

Budának legkisebb városrésze a Halászváros, a régi hajóhidtól a Kapuczinusok kolostoráig terjedett, nem is volt önálló városrész, hanem közigazgatási tekintetben a Vizivároshoz tartozott. Volt egy utczája a Landstrasse, a mai Lánczhid-utcza, illetve a Kapuczinus kolostorig terjedő Fő-utcza és 40 telke, ezekből azonban egy telek üres. Lakott ház volt 39, 38 polgárnak birtokában, egynek két háza lévén.

Lakta pedig a 39 házat 61 család, s p.

27	házban 1 – 1 család = ...	27	család.
5	házban 2—2 család = ...	10	»

5 házban 3—3 család = ...	15 család
1 házban 4 család = ...	4 »
1 házban 5 család = ...	5 »
39 házban összesen	61 család.

Az eddigi számitás szerint a 61 család 305 lélekszámnak felelne meg, s egy házra körülbelül hét személy esik.

Nemzetiség szerint pedig volt:

Német	44 család, vagyis	220 személy =	0·72%
Szláv	9 család, vagyis	45 személy =	0·15%
Magyar	8 család, vagyis	40 személy =	0·13%
Összesen	61 család . .	305 személy =	1·00

* * *

6. Horvátváros.

A Horvátváros kezdetben saját elüljárósága alatt önálló városrész volt. Nevét az I. Lipót király alatt letelepedett horvát gyarmatosoktól kapta. Magyar városnak is lehetett volna nevezni, mert nagyon sok magyar család lakott itt. A kálvinista magyarok kiüzése után azonban, valamint a Rákóczy-háboruzások alatt elhagyott házakat német családok foglalván el, idővel nemzetiségi jellegét és nevét elveszitvén, a Vizivároshoz csatolták. Nevét a Horvát-utcza tartotta fenn s területe a vár aljában a János-kórház előtti területen feküdt. Utczáit a vizivárosi utczák közt soroltuk elő.

A horvátvárosi 121 telekből volt:

a város birtokában még pedig 1 mint pestis-temető, 1 a polgári lövőhely, s 1 a szegényházi telek a rajta állott kórházzal, összesen . . .	3 telek
a polgárság birtokában	117 »
üres telek	1 »
Összesen . . .	121 telek

A polgári 117 telken, 113 polgár birtokában 117 ház állott még pedig:

www.terc.hu-www.terc.hu

109-nek volt	1—1	háza = ...	109	ház
4-nek »	2—2	» = ...	8	»
113-nak volt összesen			117	háza.

A 113 polgári birtokos mindegyike itt tartván lakását, ezeken kivül 50 házban még 85, vagyis összesen 198 család lakott, még pedig:

67	házban	1—1	család = ...	67	család,
33	»	2—2	» = ...	66	»
9	»	3—3	» = ...	27	»
4	»	4—4	» = ...	16	»
3	»	5—5	» = ...	15	»
1	»	7	» = ...	7	»
117	házban	összesen		198	család.

Öt személyt számitva egy-egy családra, a 198 család után a Horvátváros lakossága 990 lélekre tehető, s egy-egy házban körülbelül kilencz személy lakott.

Nemzetiség szerint volt:

Német	111	család, vagyis:	555	személy =	0·56%
Szláv	60	»	300	» =	0·30%
Magyar	24	»	120	» =	0·12%
Egyéb	3	»	15	» =	0·02%
Összesen	198	család . .	990	személy =	1·00

* * *

5. Országút.

Az Országút a viziárosi katonai kórháztól a Császárfürdőig terjedő részt foglalta el, s lakosai legnagyobb részt kapásokból állott. Történeti nevezetessége egy török szentnek, Gül-babának, a rózsák atyjának siremléke.

A telepitéssel legkésőbben megkezdett Országút 1714-ig csak 29 telket számlált, ezekből volt:

a város birtokában 1 telek mészraktár czéljaira, a melyen külömben egy korcsma állott .	1 telek
a polgárság birtokában	25 »
a szerzetesek birtokában még pedig 2 az ágostai rendé, és 1 a jezsuitáké összesen . .	3 telek
Összesen . . .	29 telek.

Minthogy a szerzetesek három házában, és a városi korcsmában lakók is fel vannak véve, ezeket számba veszszük mint polgári családokat, ellenben egy polgári ház üresen állván, lakva volt 28 ház, még pedig:

17	házban	1—1	család	=	17 család
8	»	2—2	»	=	16 »
1	»	3	»	=	3 »
1	»	4	»	=	4 »
1	»	7	»	=	7 »
28	házban összesen				47 család.

A 47 család után az Országúton körülbelül 235 személy lakott, esvén egy-egy házra átlagosan hat személy.

Nemzetiség szerint pedig volt:

Német	38	család, vagyis	190	személy	= 0·81%
Szláv	7	»	35	»	= 0·15%
Magyar	1	»	5	»	= 0 02%
Egyéb	1	»	5		= 0·02%
Összesen	47	család	235	személy	= 1·00

* * *

6. Ujlak.

Telepités tekintetében az Országutat megelőző Ujlak vagy Ujváros a Császárfürdőnél kezdődvén, északra Ó-Buda felé mintegy szalag terül el, s Budának leghosszabb külvárosa, 1714-ig azonban csak a Kavics-utcza és Dereglye-utcza közti részt épitették be. Van tehát tizenöt utczája és hét tere, nevezetesen:

Utczák:

1714-ben:	Ma:
1. Landstrasse.	Zsigmond-utcza.
2. Bergstrasse.	Kavics-utcza
3. Weingartstrassen.	Ürömi-utcza.
4. Hochstrasse.	Domonkos-utcza.
5. Wienerstrassen.	Bécsi-út.
6. Friedhofgassen.	Be van épitve, s vitt az Ürömi-utczából a Lelkész-utczába

www.terc.hu

	a 4030—3035 hr. sz. telkek mentén. Ezen telkeken temető volt.
7. Obere Pfarrgässel.	Lelkész-utcza.
8. Altofnerstrasse.	Lajos-utcza.
9. Vordere Kürchgässel.	Be van épitve, az iskolai telekhez tartozik.
10. Wassergässel.	Sajka-utcza felső része.
11. Freyegässel.	?
12. Donaugassen.	Lukács-utcza.
13. Vordere Donaugassel.	Sajka-utcza alsó része.
14. Donaugässel.	?
15. Breygässel.	Evező-utcza.

Terek:

1714-ban:	Ma:
1. Marktplatz.	A Szentháromság tere szobor. Az Römi-utcza, Cserfa-utcza és Lajos-utcza határolta beépitett területtel.
2. Obere Marktplatz.	A templom, illetve plébánialak és Lajos-utcza közti terület, melyen az iskolaépület áll.

Az itt elfoglalt 192 telekből a város birtokában volt: a plébánia épület és két temető, összesen . . . . 3 telek.
A polgárság birtokában . . . . . 188 »
Összesen . . . 191 telek.

A polgárságtól birt 188 telken ugyanannyi ház állott, s minthogy a plébánialak is lakva volt, összesen 189 ház jön számitásba. Lakók ebben a városrészben még nincsenek, s a polgárok mindegyike saját házában lakik.

Az itteni lakosságot a 189 ház, illetve család után 945 lélekre tehetjük, s ezek nemzetisége volt:

Német	142 család,	vagyis	710 személy	= 0·76%
Szláv	33 család,	vagyis	165 személy	= 0·16%
Magyar	11 család,	vagyis	55 személy	= 0·06%
Egyéb	3 család,	vagyis	15 személy	= 0·02%
Összesen	189 család,	vagyis	945 személy	= 1·00

* * *

7. Tabán.

Buda külvárosai között legnagyobb s legnépesebb, de legpiszkosabb a lakosaitól Ráczvárosnak is nevezett Tabán. Házai csupa kunyhók, s a legtöbb 15—16 négyszögölnyi területen áll. 1714-ben az 1709-diki összeiráshoz képest 162 házzal kevesebb a lakott ház, a kevesbbülést gyakori tűzvészek és a pestis alatt egész családok kihalása idézvén elő. Az elhagyott házak romba dőltek, s később ezeken át utczákat nyitottak, vagy a szomszédos telkeket nagyobbitották. Mint külön község két részre, illetve kerületre volt osztva, s a kisebb kerületben a németek és katholikus ráczok, a nagyobbikban az unitárius ráczok telepedtek le. Mindegyik kerület élén a városi tanács hatósága alatt egy-egy albiróság állott. A katholikus község elüljáróságát a tanács nevezé ki, ellenben az unitáriusokét a község maga választá, köteles vala azonban helybenhagyás végett a választást a tanácsnak bejelenteni. 1775 után a többi városrészek fölött még abban az előnyben részesült, hogy úgy a tanácsban, mint pedig a választott polgárság testületében saját polgárai részére bizonyos számú tagsági helyek voltak fentartva, s ily tagsági helyek csupán az illető község polgárai közül voltak betölthetők. Máskülömben a katholikus község házbirtokosai kezdettől fogva városi polgárok, az unitáriusok ellenben zsellérek, s a polgárjogot csak 1775 után szerezhették meg.

Utczái közül kettő ismeretes, még pedig a Donaugassel vagyis a Duna-utcza, és Auf den neuen Canalgasse, vagyis az új csatorna fölötti utcza.

A katholikus község állott: a németek 10 házából és a katholikus ráczok 129 házából, összesen . .	139 házból.
Az unitárius község	417 »
Összesen . . .	556 házból

Az 556 házat ugyanannyi család lakta, s ha itt is egy-egy házra öt személyt számitunk, az összes tabáni lakosság számát 2780-ra tehetjük.

Nemzetiség szerint volt:

Szláv	526 család, vagyis	2630 személy	=	0·95%
Német	13 család, vagyis	65 személy	=	0·02%
Magyar	12 család, vagyis	60 személy	=	0·02%
Egyéb	5 család, vagyis	25 személy	=	0·01%
Összesen	556 család, vagyis	2780 személy	=	1·00

* * *

Ismerve most már Buda egyes városrészeit, az egésznek képét az I, II, III. sz. táblázatban mutatjuk be.

Az I. és II. táblázat szerint az 1714-ben állott 1405 házban 1790 család illetve 8950 személy lakván, egy-egy ház után hathét személy számitható.

Leglakottabb város a Tabán . . . 2.780 lakossal, utánna következnek:

a Viziváros	2.370	»
a Vár	1 325	»
a Horvátváros	990	»
az Újlak	945	»
a Halászváros	305	»
az Országút	235	»
Összesen . . .	8.950	lakos.

Ellenben, ha a Vizivárost, a Horvátvárost és a Halászvárost egy városrésznek tekintjük, akkor az elsőbbség 2895 lakóval a Vizivárosé, s Tabán a második helyre, a Vár a harmadik helyre, Ujlak a negyedik helyre, s végre Országút az ötödik helyre jut.

Nemzetiség szerint pedig volt az egész városban:

Magyar	415	vagyis	0·05%
Német	4.660	»	0·52%
Szláv	3.690	»	0·41%
Egyéb	185	»	0·02%.

A lakosság vallását bizton csak a tabáni két községnél állapithatjuk meg, a hol az 556 család közül 139 katholikus és 417 unitárius. Tudjuk továbbá, hogy a polgárság kivétel nélkül katholikus, és hogy a Vizivárosban egy zsidó család lakott, ellenben a zsellérekedő lakosság vallása teljesen ismeretlen, bár a többség ezeknél is katholikus.

I. sz. tábla.

Buda város telkeinek és házainak száma 1714-ben.

	Városrész	Telkek száma								Házak száma										
		állami	városi	egyházi	polgári	zsellér	templom	üres	összesen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	üres	összesen
										lakással										
1	Vár	28	7	18	224		3	15	295	166	28	10	2	1	—	—	—	—	26	233
2	Viziváros	5	6	5	235	—	1	—	250	120	52	28	9	8	5	5	2	1	13	243
3	Halászváros	—	—	—	39	—	—	1	40	27	5	5	1	1	—	—	—	—	—	39
4	Horvátváros	—	3	—	117	—	—	1	121	67	33	9	4	3	—	1	—	—	—	117
5	Országút	—	1	3	25	—	—	—	29	17	8	1	1	—	—	1	—	—	—	28
6	Újlak	—	3	—	185	—	—	—	191	189	—	—	—	—	—	—	—	—	—	189
7	Tabán	—	—	—	139	417	—	—	556	556	—	—	—	—	—	—	—	—	—	556
	Összesen	31	20	26	967	417	4	17	1482	1142	126	53	17	13	5	7	2	1	39	1405

www.terc.hu

Buda város lakosságának száma, és nemzetisége 1714-ben.

	Városrész	Családok			Lakosok			Nemzetiség				
		polgári	zsellér	összesen	polgári	zsellér	összesen	német	szláv	magyar	egyéb	összesen
		szám a										
1	Vár	167	98	265	835	490	1325	1110	100	65	50	1325
2	Viziváros	194	280	474	970	1400	2370	1810	415	70	75	2370
3	Halászváros	38	23	61	190	115	305	220	45	40	—	305
4	Horvátváros	113	85	198	565	425	990	555	300	120	15	990
5	Országút	25	22	47	125	116	235	190	35	5	5	235
6	Ujlak	189	—	189	945	—	945	710	165	55	15	945
7	Tabán	10	546	556	50	2730	2780	65	2630	60	25	2780
	Összesen	736	1054	1790	3680	5270	8950	4660	3690	415	185	8950
	Százalékban	—	—	—	—	—	—	0,52	0,41	0,05	0,02	1,00

www.terc.hu

A budai polgárok illetve lakosok foglalkozása illetve állása 1714-ben.*

III. sz. tábla.

Foglalkozás illetve állás	Vár	Víziváros	Halászváros	Hórvátváros	Országút	Ujlak	Tabán	Összesen
Ács	1	11	—	1	1	—	7	21
Aranyműves	2	4	—	1	1	1	7	16
Asztalos	3	4	1	2	2	1	—	13
Bádogos	—	2	—	—	—	—	—	2
Bábos	1	2	—	—	—	—	—	3
Báró	4	—	—	—	—	—	—	4
Bognár	2	1	—	—	—	1	—	4
Borbély	1	—	1	—	—	—	1	3
Bőröndös	—	1	—	—	—	—	—	1
Cserző varga	1	—	1	—	1	—	—	3
Csizmadia	—	3	—	1	—	1	1	6
Czinöntő	1	1	—	—	—	—	—	2
Czipész	5	3	1	2	—	1	—	12
Czirkalomkészitő	1	1	—	—	—	—	—	2
Czövekvágó	—	2	—	—	—	—	—	2
Esztergályos	1	2	—	—	—	1	—	4
Fazekas	1	2	—	1	—	1	—	5
Festő	4	1	—	—	—	—	—	5
Földmíves	—	6	2	—	3	6	4	21

* Az 1714-diki összeirás a házbirtokosoknak mint polgároknak foglalkozását illetve állását nem ismerteti, szintúgy nincsen megnevezve 110 zsellér lakosnál; a hiány egy részét pótoltuk a polgárok törzskönyvéből és a tanácsülések jegyzőkönyvéből, 348-nál azonban a foglalkozás illetve állás még sem volt megállapitható. A várbelinek és vizivárosinak egy részét magánosoknak lehet elfogadni, a nagyobb rész azonban kapásokból és napszámosokból állhatott. A kimutatásban felsorolt grófok és bárók külföldiek s mindenesetre katonatisztek voltak.

www.terc.hu

Foglalkozás illetve állás	Vár	Víziváros	Halászváros	Horvátváros	Országút	Újlak	Tabán	Összesen
Fuvaros	5	10	—	6	2	4	—	27
Fürdős	1	3	1	1	—	—	—	6
Gombkötő	1	2	4	—	—	—	—	7
Gróf	3	—	—	—	—	—	—	3
Hajós	—	7	—	—	1	2	—	10
Halász	—	6	3	2	—	2	—	13
Harisnyaszövő	1	6	2	1	—	2	—	12
Hóhér	—	—	1	—	—	—	—	1
Huszár	—	—	—	—	—	1	—	1
Hentes	—	1	3	—	1	—	—	5
Iskolamester	—	—	—	—	1	—	1	2
Kádár	11	5	—	3	—	4	6	29
Kalapos	2	6	1	—	1	—	—	10
Kalácssütő	1	2	—	—	—	—	—	3
Kapás	—	9	—	—	—	—	321	330
Kardcsiszár	1	2	—	—	—	—	—	3
Kártyakészitő	—	1	—	—	—	—	—	1
Katonatiszt	8	3	—	—	—	—	—	11
Kéményseprő	1	1	—	—	—	—	—	2
Kenyérárus	1	3	—	—	1	—	—	5
Kereskedő	16	21	—	—	2	4	—	43
Kertész	—	6	—	3	1	2	—	12
Kifőző	—	2	—	1	1	2	5	11
Koldus (közte 2 vak)	—	—	—	—	—	—	6	6
Korcsmáros	14	19	3	1	1	4	2	44
Kosárfonó	—	2	—	—	—	—	1	3
Kovács	2	3	—	2	—	4	—	11
Kőfaragó	3	3	1	—	—	—	—	7
Kőfejtő	—	4	—	—	—	—	—	4
Kőműves	11	14	3	1	1	6	—	36

www.terc.hu

Foglalkozás illetve állás	Vár	Vizi-város	Halász-város	Horvát-város	Országút	Újlak	Tabán	Összesen
Könyvkötő	2	1	—	1	—	—	—	4
Köszörűs	1	2	1	—	—	—	—	4
Köteles	1	4	—	2	—	—	—	7
Kővéső	—	2	—	—	—	—	—	2
Kútcsináló	—	2	—	—	—	1	—	3
Lakatos	2	4	—	—	—	2	1	9
Lapiczkakészitő	—	—	—	—	—	—	3	3
Mészáros	3	16	1	—	—	2	19	41
Molnár	4	9	—	3	2	3	—	21
Műépitő	1	—	—	—	—	—	—	1
Napszámos	—	79	11	17	—	—	—	107
Nyerges	1	3	—	—	—	—	—	4
Órás	1	2	—	—	—	—	—	3
Orgonista	1	—	—	—	—	—	—	1
Ostyakészitő	1	1	—	—	—	—	—	2
Pap	1	—	—	—	—	—	—	1
Paplanos	1	2	—	—	—	—	—	3
Patikus	2	—	—	—	—	—	—	2
Patkókovács	—	2	—	—	—	1	—	3
Pék	3	11	1	1	1	3	3	23
Pokróczkészitő	—	1	—	—	—	—	8	9
Posztókészitő	—	2	—	—	—	—	—	2
Posztónyiró	1	3	—	—	—	—	—	4
Puskaműves	1	2	—	—	—	—	—	3
Puskaporkészitő	—	1	—	—	—	—	—	1
Puttonykészitő	1	—	—	—	1	3	—	5
Rézműves	1	2	—	—	—	—	—	3
Sajtos	—	1	—	—	—	1	—	2
Sapkás	—	3	—	—	—	—	2	5
Sebész	1	1	—	—	—	—	—	2

www.terc.hu

Foglalkozás illetve állás	Vár	Vizi város	Halászváros	Horvátváros	Országút	Újlak	Tabán	Összesen
Sörfőző	—	3	—	—	—	1	1	5
Szabó	7	13	—	2	1	3	27	53
Szappanos	—	4	—	—	—	—	6	10
Szatócs	3	11	—	1	—	3	25	43
Szecskavágó	1	1	—	—	—	—	—	2
Szijgyártó	2	5	—	—	—	—	1	8
Szitás	—	2	—	—	—	—	1	3
Szobrász	1	—	—	—	—	—	—	1
Szücs	3	2	2	—	—	1	13	21
Szűrszabó	—	—	1	2	—	—	2	5
Takács	1	2	—	4	—	—	3	10
Teherhordó	—	—	—	—	—	—	3	3
Timár	1	2	—	—	—	2	5	10
Tömő	—	—	—	1	—	—	—	1
Tisztviselő	17	4	—	3	—	1	—	25
Vadász	—	1	—	—	—	—	—	1
Városi szolga és kerülő	2	2	—	—	—	—	—	4
Vinczellér	11	29	7	10	7	3	—	67
Zenész	3	2	—	2	1	1	—	9
Zsibárus	—	1	—	—	—	—	—	1
A foglalkozás és állás megnevezése nélkül:								
Kiskorú személy	—	1	—	—	—	—	1	2
Özvegy nő	14	13	1	1	1	8	51	89
Ismeretlen foglalkozásu házbirtokos	39	4	5	73	10	100	5	236
Ismeretlen foglalkozásu zsellér	18	29	3	46	2	—	14	112

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XV.

BUDAI ÁLLAPOTOK A MULT SZÁZADBAN.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XV.

Budai állapotok a múlt században.

Ős-Buda városának tanácskozási terme 1737. évi október hó 3-án egy nevezetes és rendkivüli eseménynek vala szinhelye. A maga nemében páratlanul álló eseményt a Buda városánál elkövetett visszaélések idézvén elő, az emlitett napon a polgárság panasza következtében a tanács ellen meginditott, és tizenöt évig tartott fenyitő-vizsgálat következménye, a királyi itélet volt kihirdetendő és végrehajtandó.

A végrehajtással a monyorókeréki gróf, Erdődy György tárnokmester volt megbizva, a ki a végrehajtást megelőző napon t. i. október hó 2-án érkezvén Budára, a várbeli Wimmer-féle házban szállt meg. Szállásának elfoglalása után azonnal parancsot küldött a főváros tanácsához, hogy másnapra azaz október hó 3 dikára a polgárságot a városház tanácskozási termébe hivja össze, mely gyülekezetre a tanács tagjai kivétel nélkül, teljes számban jelenjenek meg.

A tanács megdöbbenve vevé tudomásul a kir. biztosnak váratlan megérkezését. Váratlan volt már azért is, mert kir. biztos kiküldéséről a tanácsot nem értesitették. Királyi biztost Buda városa ugyan már többször fogadott falai közé, de csak is tisztújitási napokon s nem októberben, hanem április hónapban. A kir. biztosnak szokatlan megjelenése a megtörtént vizsgálat után aggodalommal töltè el a tanácsot, gyanitván, hogy ebből az alkalomból visszaéléseiknek megtorlásáról leend szó Hogy

a hinárból szárazon ki nem gázolhatnak, azt sejtették, de hogy oly szigorú büntetésben részesüljenek, mint a minővel a tanács minden egyes tagját sujtották, arra még sem számitottak.

Minekutánna a kir. biztos, az emlitett napon a polgárság és a tanács gyülekezése után székét elfoglalta, mindenek előtt felolvastatá a városi főjegyzővel, Peyerl Mihálylyal a királyi meghatalmazó levelet, minek megtörténte után, és annak kijelentése mellett, hogy királyi biztosi minőségében mint a király itéletének végrehajtója jelent meg, elrendelé: hogy a nap eseményei, tanuságul és örök emlékezetül az utókor részére megörökitendők, és e végből a tanácsülési jegyzőkönyvbe iktatandók.

Az itélet, melyet a kir. biztos mint a korona meghatalmazottja, a polgárság és a tanács előtt kihirdetett, általánosságban felsorolja ugyan a megtörtént visszaéléseket, de nem tárja elénk a vizsgálat folyama alatt felmerült részleteket és azon állapotokat, a melyek Buda városánál évtizedeken át napirenden voltak, s a melyek az itéletnek tulajdonképpen alapul szolgáltak. Iratok az egész ügy lefolyásáról nincsenek, egyetmást azonban megtudhatunk a tanácsi jegyzőkönyvekből, bár itt is gondoskodott a tanács arról, hogy visszaéléseiről, és bűnös cselekedeteiről minél kevesebb adatok jussanak a vizsgáló bizottság elé, sőt el nem zárkózhatunk azon gyanú elől, hogy a budai levéltár szegénységét, különösen az 1687—1723-diki évekből bűnös kéz idézé elő, felhasználván az 1723-diki nagy tűzvészt, — a mikor a városháznak egy része szintén áldozatúl esett, — hogy a visszaéléseknek bizonyitékait alapjában megsemmisitsék.

A Buda városi nagy visszaélésekről megemlékezik Miller Ferdinánd budai főjegyző »Epitome Vicissitudinum et Rerum memorabilium de Urbe Budensi. 1760.« és Palugyay Imre, »Buda-Pest szab. kir. városok leirása. 1852.« czimű munkájában. Az utóbbi csak azt mondja:

»1722-dik évben a Buda városi tisztviselők s polgárok között keletkezett viszályok csak 15 év mulva azzal végződnek, hogy a 15 ezer forintban elmarasztalt tisztviselők hivatalaikból elbocsáttatnak.«

Hogy pedig az emlitett viszály alapját megtalálhassuk,

meg kell ismerkednünk a budai tanácscsal és az akkori állapotokkal.

Buda, vagy a mint a Lipót-féle privilegium kiadása előtt nevezték, szab. kir. székes Buda fővárosa éppen úgy mint Pest városa, 1705-ig a budai kamara-igazgatóság hatósága alatt állott. S bár a budai szervezet alapjában ugyanazonos a pesti szervezettel, a budai mégis annyiban tért el a pestitől, hogy a külső tanács tagjait (die Genannten) mely testület kezdetben csak 12 tagot számlált, nem a polgárság választotta, hanem a tanács nevezte ki.* A tanács és a polgárság között 1722-ben kitört viszály kiegyenlitésére az 1723-diki tisztújitásra kiküldve volt kir. biztos Maholany Tamás az ellenőrzés fokozása tekintetéből egy oly szabályzatot léptetett életbe, melynek értelmében a külső tanácsot 24 tagra kiegészitették, s melléje még

* A városi szervezet alapja a tizenkettős számban keresendő. Német-, Angol- és Olaszországban már a X—XII. században el volt fogadva s nálunk a XIII. században mindenesetre a szomszédos Németország útján honosodott meg. A németországi városoknak majdnem mindegyikének szervezete csekély különbséggel majdnem ugyanaz, s csak a nagyobb testületnek kisebb vagy nagyobb száma és elnevezése különbözteté meg. A németországi közigazgatás élén a XIV. században egy 26 tagból álló testületet találunk, melynek fele a táblabirákból (Schöffe vagy Schöppe), a másik fele tanácstagokból (Rathsmannen vagy Rathsherrn) állott; ezen testület mellé még a polgárságból nyolcz tagot behiván, együttesen kormányozta a város ügyeit, s viselte a »Genannte« elnevezést. Az igy megalakult tanácsból, még pedig a 26-tos testületből kettő s p. egy a táblabirákból és egy a tanácstagokból mint elülülő működött, de csak négy hétig, mely idő után a testületnek másik két tagja foglalta el a lelépők székét úgy, hogy egy év leforgása alatt ezen tisztségben a huszonhatosoknak mindegyike részt vett. A két elülülőből származott a birói és polgármesteri állás, az egyik az igazságszolgáltatás, a másik a városi ügyek kormányzására állván fenn.

A »Genannte« szó értelme és származása a mindent tudó német tudósok előtt ma is még rejtvény. A szónak értelme külömben magyarul: a »Megnevezettek«, vagy »Kiválasztottak«. »Kiválasztottak«-nak mondható, minthogy a testület tagjait csakugyan a polgárok összeségéből választás utján kiválasztották. »Megnevezettek« annyiban, mert a választás után a testület tagjainak neveit a közönség előtt a névsor felolvasásával kihirdették, vagyis az illetőket megnevezték; minthogy pedig azon testületnek akkor külön elnevezése még nem volt, az egyes tagok megnevezése után az igy megalakult testületet a »Megnevezettek testületé«-nek nevezhették el.

egy hatvan tagból állott külön testületet alakitottak. A két testület egyesülése után 84 tagot számlált, s viselte a »Választott polgárság« nevet. Ha a pesti ily nevű testület egyuttal »Választó« is volt, a budai csak »Választott«-nak nevezheté magát, minthogy jogköre egyedül a város gazdasági ügyeire terjedhetvén ki, a tisztujitást, és az ezzel járó jogokat nem a választott polgárság, hanem az ős választók, t. i. a polgárok összesége gyakorolta. E szerint tehát a választott polgárság nem lévén egyúttal választó testület, maga-magát ki sem egészitheté, sőt kebeléből a külső tanácsosokat sem választhatá, a mennyiben az előbbieket a tisztujitási napon szintén az ős választók választották, az utóbbiakat pedig mindjárt a megüresedés után a tanács nevezte ki. A választott polgárság ily módon 1775-ig állott fenn, a mikor az 1774. évi április hó 29-én kelt királyi rendelet következtében az újonnan megalakult hatvanas testület (Sexaginta Viratus) a külső tanácscsal egyesülve, mint választó polgárság gyakorolta most már a választói jogot is. A választó, illetve választott polgárság ezen időtől fogva a pestihez majdnem hasonló módon állott fenn, azzal a különbséggel még is, hogy a külső tanácsosokat ezentúl is a tanács nevezte ki. Valamint Pesten, úgy Budán is a külső tanácsnak 1783-ban történt megszüntetésével, a huszonnegyedesek és hatvanosok véglegesen egybeolvadtak, s mig Pesten a választó polgárság 124 tagját a városrészekre való tekintet nélkül választották, a budai testületnek 1775 után a Vár 13 tagot, a Viziváros 39 tagot, az Országút 3 tagot, Ujlak, vagy mint nevezték az Ujváros 3 tagot, Tabán 25 tagot még pedig 12 katholikus ráczot, és 13 g. n. e. ráczot és a Krisztinaváros 1 tagot adott.

Tanácsosnak Budán is csak polgár volt választható. A polgárságból kikerült tanács működése és a város kormányzása a polgárságot kezdetben teljesen megnyugtatá; bizodalommal voltak annak a tanácsnak hivataloskodása iránt, a ki őket a kamara-igazgatóság hatalmaskodó eljárásai, az adó túlságos kivetése és a katonaság zsarolásai ellenében védte, és érdekükben a felsőbb hatóságnál, sőt a koronánál is sikra szállt. Meg kell vallani, hogy a budai tanács ebben a tekintetben nem maradt a pesti mögött; tudatában kötelességének, szépen

fogalmazott feliratban ecsetelte a polgárság kifosztását és tönkre jutását, csak hogy ezen atyai gondoskodása mellett, működése a városnak és a polgárságnak drága pénzébe került. A tanács felterjesztéseit egyébiránt a felsőbb hatóság semmibe sem vette, s ha a polgárság küldöttség útján panaszkodott, rendesen a tanácsot okolták a polgárság elszegényedéséért, a mint ezt az 1712. évi május 4-diki jegyzőkönyvben olvashatjuk abból az alkalomból, a midőn Laux Péter, mint a kamara-igazgatónál járó küldöttség szószólója, eljárásuk eredményéről beszámolván, Zenneg kamara-igazgató válaszát a következő szavakkal iktattatja jegyzőkönyvbe: »Der Kayser hat die Statt nicht arm gemacht, sondern Eure Herrn (t. i. tanács) haben es arm gemacht.«

A budai kamara-igazgatóságtól gyakorolt és örökségképpen a tanácsra szállott hatalom idővel nagyon is a polgárságra nehezedett. S bár a czéheknek egymás elleni áskálódásai, és a nemzetiségi surlódások közepette, valamint a műveltség alsó fokán állott polgársággal szemben a tanács állása, és ezzel hatalma is folyton erősbödött, még-is ennek túlkapásai, a város vagyonának hűtlen kezelése, és a hatalomnak egy kézben való összpontositása végre felriasztá a polgárságot tétlenségéből, követelvén, ha nem is az osztozkodást a hatalomban, még is a város ügyei körül mind azon jogokat, a melyek őket a privilegium értelmében megillették, különösen az ellenőrzés tekintetében a tanácstól nagyon is függött kisebb testületnek a tizenkét tagból álló külső tanácsnak kiegészitését huszonnégyre, és egy nagyobb testületnek megalakitását, a mi 1723-ban meg is történt, továbbá felmentésüket a túlságos teher alól, és az állásukkal visszaélt tisztviselők megbüntetését.

Mindaddig, mig a tanács és a polgárság között egyetértés uralkodott, sőt abban a hiszemben, hogy Buda városánál minden a rendes kerékvágásban halad, a korona a város belügyeibe nem igen avatkozott, s igy szükségesnek sem tartá a tisztujitásokra királyi biztosnak kiküldését. Most már azonban a polgárság panaszos fellépése következtében a királyi biztosokat működésben találjuk az 1710., 1712., 1715., 1717., 1721., 1722., 1727., 1734. és 1737-diki tisztújitás alkalmából. A királyi biz-

tosok azonban a panasz velejébe bele nem bocsátkoztak, csupán a választási jogok körül, a polgárság javára tett némi engedményekkel gondolták a bajt orvosolhatni. A tanácsosok választását a kijelölési jognak fentartásával a polgárságra ruházták, valamint a polgárság választása alá került a pénztári állások betöltése is, sőt abban az esetben, hogyha a polgárságnak a főkamarási állásra kijelöltek egyikéhez sem volt bizalma, a választást megtagadhatta, és új kijelölést követelhetett. Szabályozták továbbá a tiszti fizetéseket, a mit a tanács, a város és a polgárság anyagi állapotának tekintetbe vétele nélkül hallatlan módon felemelt.

Mindezen intézkedésekkel azonban a város pénzügyi állapota nem javulhatott, még pedig akkor, a mikor a város élén egy oly tanács állott, a ki a város vagyonát Csáky szalmájának tekintette. Sikkasztás, és a város vagyonának elfecsérlése, Budán a mindennapi dolgok közé tartozott, s ha Pest városánál a megvagyonosodás ezen mesterségét egyes birák és tanácsosok üzték, Buda városánál évtizedeken át a tanács, a tisztikar, és a szolgaszemélyzet részese volt ily bűnös cselekedeteknek.

A budai tanács, megalakulásától fogva a polgárságnál folyton panaszra szolgáltatott okot. A sorsával és állapotával elégületlen polgárságnak mindig volt alkalma a tanácsról rossz hireket terjeszteni, a mint nem is titkolák véleményüket, nyiltan hangoztatván a tanács káros működését. A tanács, bűnösségének érzetében ily hirek besúgása fölött napirendre tért, sőt hatalmának tudatában sokkal elfogultabb volt, hogy sem a polgárság véleményére vagy szószólójának tanácsára hallgatott volna. Hozzájárult mindezekhez, hogy a polgárság, a Budán több izben rendkivül nagy mértékben dühöngött pestisjárványtól megtizedelve, szőleje és földje a kurucz hadaktól tönkre téve, saját tanácsától és a kormánytól kizsákmányolva, hatósága ellenében nemcsak hogy folytonosan ellenséges lábon állott, hanem türelmét veszitve, ingerültségében erőszakhoz nyult, és nyilt lázadásban tört ki. A felháborodás okozta boszu kitörése nem vált a polgárság javára, a mint a tanács sem örülhetett a tettekben nyilvánuló elégedetlenségnek, mert a lázadók megbüntetésével a polgárságot egy időre megfékezheté ugyan, de

ezzel az ellenségeskedés még inkább fokozódott, a minek egyedül a város vallhatá kárát.

A tekintélyét vesztett tanács nem tudván elnémitani a meg-megújuló panaszokat, a korona, a felbomlott rend helyreállitására, és a feljelentett panaszok megvizsgálására kénytelen vala 1710 után Budára folyton királyi biztosokat küldeni. Czélhoz azonban csak hosszu idő mulva juthatott, minthogy a tanácsnak sikerült fondorlataival és megvesztegetéseivel, t. i. a város pénzéből adott honoráriumokkal a vizsgálatot időről-időre meghiusitani.*

Habár a tulajdonképpeni fenyitő vizsgálat, mely 1722-ben vette kezdetét, nem bocsátkozik a korábban elkövetett visszaélések kutatásába, mégis hogy a polgárság elégületlenségének okát megtudhassuk és megismerhessük, vissza kell mennünk a viszály okának eredetére.

Már Budának első polgármesteréről Prenner Farkasról beszélték, hogy a várost meglopta volna. A vád hire Bécsbe is feljutott, a hová Prenner leköszönése után átköltözött, illetve a hová mint szolgálatban állott császári kapitányt áthelyezték. Prenner 1688-ban egy levélben arra kéri a tanácsot, hogy az alaptalan vád megczáfolására egy ártatlansági bizonyitványt irasson. A levél másolata megvan a székes főváros levéltárában; a bizonyitvány elküldéséről azonban egy árva betű sem emlékezik meg, igy tehát nagyon is kérdéses, vajjon a bizonyitványt megkapta-e vagy sem? Egyébiránt Prenner távozásával tetemes adósságot hagyott hátra, s adósságai miatt a budai kamara-igazgatóság előtt éveken át folyt ellene a per.

Hasonló hirek keringettek a kir. tanácsosi rangra emelt Bösinger (Pösinger, Pesinger) Ignácz polgármesterről, a várbeli »Városi« patika megalapitójáról. Bösinger 1688-ban jött Budára. Minekutánna patikáját megnyitotta és a polgárjogot megszerezte, bejutott a tanácsba s 1695—1698, 1701—1702, 1702—1705 ig volt Budának polgármestere; népszerűségnek azonban

* Budán-Pesten egyetlen egyszer fordult elő az az eset, hogy a tanács honoráriumát visszautasitották, még pedig 1713. évi márczius hó 6-dikán, a mikor a budai tanács Vorstern főkomissáriusnak küldött kilencz akó fehér bornak el nem fogadását iktatja jegyzőkönyvébe.

nem örvendhetett, gyűlölte a tanács, és a polgárság. 1698-ban kapta a kir. tanácsosi czímet, s a polgármesteri székbe is a budai kamara-igazgató révén jutott. Hiuságának, nagyravágyásának feláldozta vagyonát, s patikája és ingatlanai adóssággal voltak túlterhelve már is, midőn 1698-ban azt rebesgették, hogy Bösinger a várostól 2000 frtot elidegenitett volna. A polgármester előtt e hir nem maradhatott titokban, jó vagy rossz barátok besugása után 1698. évi márczius hó 3-án tartott tanácsülésen ezt a hirt szóba hozván, azt kérdé a tanácstól: van-e tudomása arról, hogy ő a várost meglopta volna? A tanácsosok mitsem akartak erről tudni, végre Unger tanácsos szemére veté, hogy tulajdonképpen nem is lopásról van szó, hanem arról, hogy a polgármester 2909 frtról nem tud elszámolni. Bösinger ugyanazon évben állásától fel volt függesztve, de hogy a felfüggesztés kapcsolatban állott-e az emlitett összeg el nem számolhatásával? – ezt nem lehetett kideriteni, minthogy Budán nagyon sokat elhallgattak, sőt fennállott itt azon patriarchalis szokás, a mi nemcsak a múlt században, hanem még a testvérvárosok egyesitéseig is divott, hogy a legtöbb városi ügyeket rövid úton, szóval intézték el. Bösinger, hogy szénáját rendbe hozhassa, kénytelen 1699-ben a két patikát, várbeli házát és szőllejét eladni.*

A tanács tudva, hogy működésével a felsőbb hatóság nem igen törődik, állását felhasználta saját vagyonának gyarapitására; bár találunk egyes tanácsosokat, a kik a sikkasztásokban részesek nem voltak. Ezek éltek fizetésükből és egyéb járandóságukból, s elhunytak, egy krajczárnyi vagyont sem hagyva hátra. Hibájuk csak az volt, hogy a kollegák visszaéléseire

* A székes-fővárosi hatóság egy festett képnek van birtokában, melyet a hagyomány Buda város első polgármesterének arczképével azonosit. Buda első polgármestere, a mint tudjuk, Prenner Farkas Endre volt, a ki egyúttal mint kapitány szolgálta a császárt, tehát fel sem tehető, hogy egy szolgálatban álló kapitány polgári öltözetben festesse le magát, máskülömben is sem Prenner, sem a város, illetve a tanács nem volt oly anyagi helyzetben, hogy egy kép festésére áldozhatott volna. A kép inkább a nagyravágyó Bösinger Ignácz arczképe lehet, és festhette öcscse Bösinger Farkas festő és tanácsos, talán 1698-ban, a mikor B. Ignácz mint polgármester a kir. tanácsosi czímet kapta.

szemet hunytak. Ily tanácsos volt Wolf Reinhold kapitány. Elhunyta után özvegye oly nyomasztó inségbe jutott, hogy kénytelen a szegények házába való felvételét kérni; hely hiánya miatt azonban kérelme nem lévén teljesithető, a tanács hetenkint hét garas segedelemben részesité. Wolf a ritkaságok közé tartozik, a többi jól megszedte magát, s a szerzett vagyonnal Budának hátat forditva, visszament hazájába, vagy Bécsbe gond nélkül élni.

A tanács gazdálkodásáról némi fogalmat szerezhetünk, ha egybevetjük a pesti és budai tiszti fizetéseket. Abban az időben, a mikor a pesti tanácsosnak még évi 30 frtja volt, a budai 200 frtot kapott; a pesti biró 150 frttal, a budai polgármester és biró 350 frttal volt javadalmazva, a sör, malacz és egyéb járandóságokon kivül. Hogy pedig a folytonosan emelt fizetéseket kézhez is vehessék, a tanács eladott mindent, a mire vevő akadt, adósságot adósságra halmozott össze, s a midőn sikkasztása és gazdálkodása következtében mi sem jutott már, az el nem adható volt városi borral elégitette ki magát és tisztviselőit.

A bor is elfogyván, más uton-módon kellett gondoskodni. A tanács tehát 1714 évi márczius hó 17-én kimondotta és utasitotta kamarását, hogy az addig befolyt polgárdíjakat — a mihez, mint mondá, a tanácsnak amúgy is jussa van, — adja ki, a jövőben befolyandó díjakat pedig a tanácsi pikszisbe tegye, hogy időről-időre a tanács tagjai között fel legyen osztható. A tanács ugyanis a mikor fizetését felemelte, a polgárdíjakról a városi pénztár javára lemondott.

A mint látjuk, a tanács tudott magán segiteni, sőt ugyanazon évi szeptember hó 21-én még egy nagyobb pénzügyi műveletre is vállalkozott. Ugyanis a privilegium határozott rendelkezése ellenére, melyben világosan meg van mondva: hogy polgárnak csupán katholikus fogadható be, harminczhárom unitárius rácznak a polgárjogot adományozza, s ezektől a polgárdíjat 20 forintjával számitva, 660 frtot fizettetett a tanácsi pikszisbe. A mint a rácz ok ezt megtudták, seregesen jelentkeztek a polgárjogért, de már figyelmeztetve lévén a tanács ezen helytelen eljárásáról, a kérelmezőket, hivatkozással a

privilegiumra, és azzal az okoskodással, hogy egyszeri kivétel jogforrásul nem szolgálhat — elutasitotta

Bármiként titkolta is a tanács gazdálkodását, a polgárságnak mindenről volt tudomása, s nem is lehetett másképp, mert a számadásokat Budán is a polgárságból kikerült fertálymesterek, később pedig a külső tanácsból alakult bizottságok vizsgálták meg; csakhogy a tanács nem igen sietett a számadások bemutatásával, s a midőn az 1723-diki tisztújitáson a kir. biztos előtt sáfárkodásáról számolnia kellett volna, közbe jött az 1723 diki nagy tűzvész, a mely alkalommal, a mint az 1723. évi augusztus hó 23-án kelt tanácsi jegyzőkönyvben olvassuk, a számadások nagyobbrésze egyéb okiratokkal elégett

Mindamellett, hogy a kir. biztos a vizsgálatot a tanács ellen meginditotta volt, az 1724. évi szeptember 3-diki jegyzőkönyvből azt tudjuk meg, hogy a tanács kezén 1000 darab arany elveszett. A mint a polgárság ezt megtudta, szószólója Matthy és Gerb vál. polgár a tanács engedelmének bevárása nélkül, bár a polgármesternél szándékukat bejelentették, s ez vissza is akará őket tartani, — Bécsbe siettek, hogy panaszukat a király elé vigyék. A király meghallgatván a polgárság panaszát, most már nem kir. biztost, hanem egy bizottságot küld ki a tanács működésének, gazdálkodásának és a bejelentett visszaéléseknek megvizsgálására. A vizsgáló-bizottság köteles vala jelentéseit ebben az ügyben a helytartótanács útján az udvari kamarához felküldeni.

Hogy a tanács a budai állapotokat egész teljességében a vizsgáló-bizottság előtt fel nem tárta, azt gondolhatjuk, s feltehető, hogy a mit lehetett, eltitkolt; azt azonban még sem lehetett titkolni, hogy a város pénztára teljesen üres, e mellett ingó és ingatlan vagyona, valamint javadalmai adóssággal terhelve, a város a bukás szélén áll. Az elrendelt takarékosság mellett sem tudván a hitelét vesztett város a felmondott tőkéket fizetni, VI. Károly király privilegiumot adott, hogy adósságainak fizetésére 14.000 frt kölcsönt felvehessen.*

A nagyfontosságú privilegiummal, melylyel tulajdonképpen a király kezességet vállalt a felveendő tőkére nézve, a város

* A privilegiumot lásd az Oklevéltárban 2. sz. a.

hitele erősbödött, és konvertálhatta kisebb régi adósságait, ha tudnillik konvertálni akarta volna.

A kölcsön felvételével a tanács működésében szabadabban mozoghatván, gazdálkodását a régi mód szerint folytatta, s eszeágában sem volt adósságot fizetni, a mikor magának is t. i. saját czéljaira szüksége volt a pénzre. Egyszerre csak azt vették észre, hogy a városnak megmaradtak régi és újabb adósságai, a 14.000 frtból pedig nincs már egy krajczár sem. A tanácsnak minden egyéb visszaéléseit el lehetett volna simitani, az utóbbit azonban már nem, s ez is szegte nyakát a tanácsnak.

A vizsgálat elrendelésével azonban azt a hibát követték el, hogy a tanácsot meghagyták helyén, a helyett, hogy ennek minden egyes tagját állásától felfüggesztették volna. Mindamellett, hogy ezen intézkedés figyelmen kivül hagyásával, megadták a tanácsnak a módot a visszaélések bizonyitékainak megsemmisitésére, és a vizsgálat meghiusitására, megtörtént mégis, hogy az erélyesen vitt vizsgálat közben egyik-másik tanácstag elszólta magát, vagy saját bőrének megmentése végett egyet-mást elmondott, a miben az illető talán nem volt bűnrészes. A tanács látván, hogy a vizsgáló-bizottság olyasmiknek jött nyomába, a miről a tanácstagokon kivül csakugyan senkinek sem volt tudomása, kezdtek egymásra gyanakodni s ezzel aztán az eddigi jó egyetértés is felbomlott közöttük. A gyanú leginkább Ványosyra, a volt polgármesterre esett, arra a Ványosyra, a kiről Matthy szószóló az 1723. évi augusztus hó 23-diki jegyzőkönyv szerint egy hivatalos eljárás alkalmával egész nyiltan azt mondotta: »Je grösser der Schelm desto mehr Glück;« — a szerencse ugyan cserben hagyta Ványosyt, de megmaradt gazembernek.

A mint tehát az egyetértésnek vége volt, a polgármester és a biró nem jelent meg többé a tanácsüléseken, hanem ezek székét a két legidősebb tanácsos foglalta el, hogy ezek is egy pár hét mulva faképnél hagyják a tanácsot, másnak engedvén át az elülülést; ily módon majdnem minden hónapban más-más tanácsos helyettesitette a polgármestert és a birót, illetve ezek helyetteseit. A tanács vesztét érzé már, s egyik sem akart magára még több felelősséget vállalni.

Mindezek ellenére a tanács még sem mondott le teljesen a reményről, visszaéléseit némiképpen elsimithatni, gondolván: az a nehány ezer forint, a mi eltünt, még nem oly nagy baj, hisz több is veszett Buda alatt, s még is áll Buda még. S ha a budai vékával mérő tanácsra nem is hallgattak, mégis sokszor megjárták addig Budát, mig a vizsgálatot nyélbe üthették, mert folyton újabb és újabb visszaéléseknek jöttek nyomába. Vánosy a vizsgálat közben idejének legnagyobb részét Bécsben töltötte, hogy barátokat szerezzen, és pártfogóival a netalán feljelentett bűnös cselekedetek következményeit megakadályoztathassa. Vánosynak Bécsben járta nem volt a tanács kedvére; feltették róla, mint legnagyobb bűnösről, hogy magát tisztázandó, kollegáit dobja oda áldozatúl. Már pedig ha együtt vétkeztek, együtt is akartak bűnhödni. Bizony, ha a polgárság megunja a hosszadalmas vizsgálatot, a tanácsnak nyert dolga van. De ha Vánosy Bécsben járt, Matthy szószóló sem sajnálta az utat, s be sem várva a bizottság jelentésének felküldését, ment maga, és ott fent szóval adta elő a mit tudott és hallott.

Matthy nagyon is utjában állott a tanácsnak, s hogy e legnagyobb ellenségétől megszabaduljon, az 1730 évi szeptember hó 27-én tartott tisztújitáson megbuktatta, s helyette Kramerlauff Ferencz Györgyöt választatta meg. Kramerlauff nem vitt szerepet a vizsgálat közben, de nem is volt már szükség reá, mert a vizsgálat félig-meddig nyélbe volt ütve. Végleges befejezésére és az itélet hozatalára azonban a polgárságnak még hat évig kellett várnia.

A korona úgy a vizsgálati iratokból, mint pedig a helytartótanács jelentéseiből a megtörtént visszaélésekről, különösen a tanács sikkasztásairól, a város vagyonának elfecsérléséről, a tiszti fizetéseknek ok nélküli felemeléséről, és egyéb gazdálkodásairól meggyőződést szerezvén, végre itéletet hozott és ennek végrehajtására királyi biztost küldött Budára.

A kir. biztos, a mint már is tudjuk, 1737. évi október hó 3-dikán az itéletet a tanács és a polgárság előtt kihirdetvén, a tanácsot a városnak okozott károk megtérítésében elmarasztalta, a tanács összes tagjait pedig állásuktól megfosztotta. Az elcsapott tanácstagok a következők:

Dillmann Sebestyén, polgármester.
Deppré Xav. Ferencz, biró.
Vánosy Ferencz, tanácsos
Sailler Ferencz József, tanácsos.
Vossmayer József, tanácsos.
Mayerberg Károly, tanácsos
Laux János Péter, tanácsos.
Mayer János György, tanácsos.
Sauttermeister József Manó, tanácsos.
Dräxler Mátyás, tanácsos.
Szlatinyi Gábor, tanácsos.
Hoffmann Kristóf, tanácsos

A kir. biztos az itélet kihirdetése után az állásuktól megfosztott tanácstagokat a teremből kiutasitván, az ajtókat és kapukat bezáratta, a jelen volt polgársággal pedig megválasztatta az új tanácsot.* Legelőször is a tanácsosi állások betöltése volt végrehajtandó, hogy régi szokás szerint a tanácsosokból a polgármestert, és a birót megválaszthassák.

Takarékossági szempontból két tanácsosi állást töröltek, minélfogva az új tanács az előbbi tizenkét tag helyett csak tiz taggal alakult meg, nevezetesen:

Perger János, polgármester.
Bogner Bertalan, biró
Schultz Lőrincz, tanácsos.
Rütz Boldizsár, tanácsos
Christen Antal, tanácsos
Glockner György, tanácsos.
Bernucca Péter, tanácsos.
Cetto Jakab, tanácsos.
Hörger Antal, tanácsos.
Ecker Mihály, tanácsos.

Habár az itélet azt mondja: hogy a tanácsosoknak nem mindegyike bűnös, minélfogva a multban elkövetett visszaélésekért az utóbbi időben megválasztott tanácsosok felelősségre

* Buda városa állitólagosan egy festett képnek volt birtokában, mely a kiutasitási jelenetet ábrázolja. E kép mintegy intő például, a tanácsteremben lett volna felfüggesztve. Hová került e nevezetes kép?

www.terc.hu

nem vonhatók, mégis, minthogy a bűnösök ellen nem vallottak, sőt a vizsgálatot is meg akarták hiusitani, és ehhez segédkezet nyujtottak, büntetni ezeket is kellett. Hogy kik voltak ezek névszerint? — az itélet nem mondja, azonban a tanácsosok sorrendje után a négy utolsót lehet megnevezni, mint a kik az 1736-diki tisztujitáson jutottak a tanácsba.

Ezekre nézve az itélet nagyon is szigorú volt, s igazságtalan annyiban, mert a korábban elkövetett visszaélésekért felelősségre nem voltak vonhatók. Dillmann és Sauttermeister később némiképpen elégtételt kapott ugyan azzal, hogy az 1739-diki tisztújitáson újra megválasztották tanácsosnak, sőt Sautermeistert 1741-ben polgármesteri székbe is ültették.

A tanács elcsapásával a büntetés még nem volt teljes. Vánosyt mint főbűnöst megfosztották a polgárjogtól, valamenynyire pedig a kir. biztos a rendőri felügyeletet rendelvén el, nem volt nekik szabad Budáról távozni; minthogy pedig ezen rendeletet a tanácsnak kellett végrehajtani, és a rendeletet az illetők előtt a tanácsülésen felolvastatni, a volt tanácstagokkal való érintkezés pedig az új tanácsra kellemetlen vala, hosszú eszmecsere után végre abban állapodtak meg, hogy mindegyiknek külön-külön megküldendő levélben adják tudomásul a kir. biztos parancsát.

Az új tanács működését megválasztása után azonnal megkezdvén, november hó 6-án a tisztviselők és egyéb alkalmazottak rostálását vette elő. Feloszlatta a külvárosi bíróságokat, és teljesen új bíróságot alakitott; elbocsátotta a hűtlen hegymestereket, néhány kanczellistát, többeket a szolgák, éjjeli őrök és drabantok közül. Fried volt adószedőt pedig börtönbe záratta, s csak akkor bocsátotta ki szabadon, a mikor a börtön nyirkos falai között megpuhulva, reá szánta magát egy oly kötelező okirat aláirására, melynek értelmében elvállalta az általa elsikkasztott, és még megállapitandó összegek megtérítését.

E közben iparkodott a tanács az elsikkasztott pénzek összegét megállapitani, s megtudni azt is, vajjon egyik-másik tanácstag fizetéséből mennyivel többet vett fel, mintsem járt volna? Ezen vizsgálásai közben, a mint erről az 1737. évi november 12-diki jegyzőkönyvében megemlékezik, nyomára jött

annak, hogy az előbbi tanács az 1723., 1724. és 1725. években két tanácsi jegyzőkönyvet vitt, még pedig egyet hivatalos használatra, a melyből a tanácsot terhelő adatokat kihagyták, a másikat saját czéljaikra, nyilvántartván ebben bűnös cselekedeteiknek minden adatait. Sajnos, hogy az utóbbiaknak csak egy részét találták meg, s ezeket is vagy megsemmisitették, vagy átadták a kir. biztosnak.

1737. évi november hó 18-ig már annyira jutott a tanács, hogy az okozott károk megtérítését követelheté, felhiván az életben volt bűnösöket, és az elhunytak örököseit, hogy két hét alatt a megállapitott összeget fizessék be. Az utóbbiak közt volt Baitz János Keresztély özvegye is, kinek férje 1710–1722-ben volt Buda város polgármestere.

A felhivásnak annyiban feleltek meg, hogy a kiszabott összegnek egy kisebb részét azonnal lefizették, a hátralékra nézve pedig biztositékúl felajánlották összes ingó és ingatlan vagyonukat. Azok ellen, a kik a felhivást semmibe sem vették, a tanács november hó 22-én elrendelte a végrehajtást, s 1738. évi január hó 17-ig a megállapitott 15,439 frt 19 krból már is 10,225 frt 25 krt illetve 1749-ig 11,588 frtot hajtott be. Hoffmann tanácsos makacskodott, s mit sem akart fizetni; a tanács azonban nagyon röviden bánt vele, s börtönbe vetette, a hol ez is egy kötelező okiratot irt alá.

A kár teljes összegéhez azonban a város még sem juthatott, mert az elitéltek illetve az örökösök, a mint szabadabban mozoghattak, a koronához felségfolyamodással járúltak, mely felségfolyamodás következtében 1749-ben parancsot kapott a város, hogy a további végrehajtást szüntesse be, és a már befolyt összeg felét az illetőknek adja vissza. Ezen királyi parancs folytán a tanács 1750 évi augusztus hó 17-én 2,794 frtot — s ugyanazon évi deczember hó 22-kén 3000 frtot, — összesen tehát 5794 frtot fizetett ki.

***

A királyi itélet végrehajtója, monyorókeréki Erdődy György, e néven negyedik, első Gábor grófnak másodszülött fia volt; kezdetben Rákóczy hive, kisőbb Lipót király pártjára állva 1704—1713 években mint országbiró működött. Árva-, Bars-,

Sáros- és Varasdmegyék főispánja, s végre tárnokmester volt. Magzat nélkül halván el, az Erdődy család ezen ágát bátyja Kristóf vitte tovább, ma már azonban ezen ágból utódok nincsenek.

Erdődy György grófnak olajba festett mellképe megvan a székes főváros birtokában. Hogy mikép jutott Buda városa a képhez? — nem tudjuk, minthogy sem a kép megrendeléséről, sem kifizetéséről és birtokba vételéről semmiféle adat nincsen. Igy tehát a képet vagy a királyi biztos ajándékának tekinthetjük, vagy a mi valószinübb, az új tanács tagjai hálából saját költségükön festették.

A kép magassága 92 cmtr, szélessége 73 cmtr. Festője ismeretlen. A képen, a jobb kéz a királyi meghatalmazó levelet mutatja boritékban, melyen a kétfejű sasos pecsét közepén C. VI. (Carolus Sextus) látható, az egész levél boritékán pedig a következőket olvashatjuk:

IVussa praeCIpIentis
C. VI.
RegIs Integraf I R X
eCV, VssVM.

A chronostichon hibás és értelmetlen. Hogy mikép jutott a rossz felirat a képre, ennek története a következő.

A kép mindig a főlevéltárnok szobáját díszitette, minthogy pedig nem volt keretbe foglalva, s a festés is helyenként nagyon is meg volt romolva, Erdei Henrik, a székes fővárosnak 1885-ben elhúnyt érdemes főlevéltárnoka a képet még 1874-ben saját költségén kijavittatta, és aranyozott keretbe foglaltatta. A kijavitás alkalmával azonban a feliratot a festő nem tudván már elolvasni, hibákat követett el. Az évszám t i. 1737 sem helyes, ezt azonban kikapjuk, ha a kellő változtatást a rossz szövegen megteszszük, a mi igazolt, mert a renoválásnál a mint mondottuk hibák történtek, hogy melyek, ezt biztosan ki nem derithetjük, de a fogalmazó czélját megközelithetjük a következő helyes értelmű szöveggel:

IVssa praeCIpIentis
C. VI.
RegIs IntegRa fIeRi eX-
eCVTus sVM.

XVI.

I. A BUDAI CZÉLLÖVŐ-EGYESÜLET.

II. A SZENT-JÁNOS-KÓRHÁZ.

www.terc.hu

www.terc.hu

XV.

A budai czéllövő-egyesület.*

1.

A régi városok védelmi rendszere a polgárságot nemcsak a város őrzésére, a rend és belbiztosság fentartására szoritotta, hanem megtámadás esetében a polgárságnak a várost védelmeznie is kellett. Buda polgársága több izben tanusitotta vitézségét. A törökök kiüzése után a város ugyan már nem szorult a polgárságra, ellenség nem ostromolta Budát, s az őrséget is lassankint a rendes katonaság látta el, de mig ez elkövetkezett, háborus időben, különösen a Rákóczy-féle mozgalmak alatt a polgárságnak az őrségre is ki kellett vonulnia, és fegyverben állania.

A mult században, a rendes polgári őrsereg megalakulásáig, a mi csak 1789-ben történt meg, a polgárság katonai gyakorlatokat nem tartott, hanem hogy a harczias lelket némi képpen mégis fejleszszék és a polgárság egy elkövetkezhető ostrom esetén a város megvédésében helyt állhasson, a polgárokat a puskával való bánás megtanulására és a czéllövés gyakorlására kötelezték. A hetenként egy napon át tartó eme kötelezettség azonban minden egyes ujonnan befogadott polgárra nézve csak egy évig tartott; a további gyakorlás már nem volt kötelező.. A czéllövést tehát ebben a korban még

* Megjelent a »Budapesti Hirlap« 1896. 161. számában.

www.terc.hu

nem lehet szórakozásnak, annál kevésbbé élvezetnek tekinteni, hanem terhes kötelezettségnek. Időtöltéssé a czéllövés tulajdonképpen Mária Terézia uralkodása alatt változott, a mikor a puskás polgárság czéllövő-egyesületté alakult és alapszabályait (Privilegien) a tanácshoz 1743. évi aprilis 5-én bemutatta; mindazonáltal az új polgárokra nézve fennálló gyakorlási kötelezettség továbbra is érvényben maradt.

Ha az egyesület czélja 1743 után némiképpen időtöltéssé és mulatsággá változott is, az egyesületet magát, mint polgári testületet folyton a katonai várőrség kiegészitő részének tekintették, s ha a szükség úgy kivánta, az őrségre ki is kellett vonulnia. Erre volt is példa; II. József császár szerencsétlen török háboruja alkalmával a rendes katonaságot a török határra inditották, minek folytán 1789. évi szeptember hónapban, a helytartótanács parancsára az őrséget az egyesület látta el, s a polgári őrsereg felállitásával még abban az évben egyenruházott vadász-századdá alakult.

Azt a helyet, a hol a polgárság, illetve a czéllövő-testület gyakorlatait végezte, lövőhelynek (Schussstadt) nevezték: a terület azonban a város tulajdona volt, a mint a czéllövés is polgári vagyis városi intézmény volt. A lövőhelyet rendesen a bástyafalak mellett, kevésbbé lakott és védett területen jelölték ki, a hol az eltévedt golyó kárt nem tehetett.

A lövőhelyről a tanács gondoskodott, s a czéllövőknek mint hatósága alatt álló testületnek fő- és allövőmestereit az egyesület megalakulásáig a tanács nevezte ki. Igy 1713. évi junius hó 10-én főlövőmesternek Wieser N., allövőmesternek pedig Waldeckher József Mihály polgárokat találjuk megnevezve. Ezek az elsők, kiknek nevét jegyzőkönyveink megörökitették. A felügyeletet is egy tanácsos mint tanácsi biztos gyakorolta. A tanács épitette 1713-ban a Szentháromság-szobor felállitásánál használt épitési állványokból a lövőházat; a tanács adta évről-évről a lövődijakat és a golyófogók helyreállitására szükséges pénzt. Ezeken kivül kaptak a czéllövők egy pár forintot hideg étkek vásárlására, italra pedig egy fél-, egy akó bort.

Serkentőül a tanács évenként dijakat adott. A lövődij

kezdetben hat forint volt, Grassalkovics Antal gróf, az udvari kamara elülülője 1768-ban hat darab aranyra emelte; ma már a székes-fővárostól száz darab aranyat kapnak.

A czéllövő-pénztár felállitását a tanács még 1702-ben megengedte, melybe a polgároktól adományozott pénzt és egyéb jövedelmeiket tették. Ebből a vagyonból szerezték a puskaport és a többi szükségletet. Régóta szokásban volt ugyan, hogy az ujonnan befogadott polgárok czéllövődij czimén a polgárdíjak lefizetése alkalmával a városi pénztárba 4 frt 50 krt fizettek, s az ily módon befolyt összegeket a város pénztárosa negyedévenként a czéllövők pénztárába juttatta. Eme díj fizetése alul azonban, mert nem volt jogos, egyesek kivonták magukat, a miért az egyesület a tanácshoz fordult, kérve a díjfizetés kötelezettségét hatósági határozattal megerősiteni. A tanács ezzel a panaszos ügygyel 1814. évi márczius hó 22-én tartott ülésében foglalkozott, a díj szedését megtagadta, meg engedte azonban, hogy a jobbmódú polgároktól ezentúl is fogadhatnak el adományt, ha azok maguk jó szántából adnak. Biztosabb jövedelemre tett szert az egyesület a polgárság adakozásaiból az 1776 után épitett korcsmával és kuglizóval. A korcsma, mely egy nagy és egy kisebb teremből, valamint három szobából és kamrából állott, 1782—1785-ben évenként 366 forint hasznot hajtott

Az 1739-diki pestisjárvány dúlása idején a régi lövőházat kórháznak alakitották át; a czéllövés a járvány megszüntéig, vagyis 1742-ig szünetelt. A három évig tartó szünetelés alatt azonban a polgárság annyira elszokott ettől a kötelező mulatságtól, hogy a tanács 1746. évi április hó 22-én az egyesület panaszára kénytelen volt az újonnan befogadandó polgárokról szóló szabályzatot megújitani, és ennek pontos megtartására a czéheket utasitani.

Tartósabb szünetelés következett az 1849 utáni szomorú korszak alatt. A régi védelmi rendszer alatt 1743-ban alakult czéllövő-egyesület működése, melynek egyedüli czélja kezdetben a fegyverforgatás gyakorlása volt, s melynek tagjaivá csupán a kiváltságos osztályhoz tartozó polgárok válhattak, a forradalom után megszünt, újjáalakulását pedig az abszolut

hatalom megakadályozta. Elkobozták a fegyvereket, az épületet és a telket állami czélokra használták. A tétlen állapot 1861-ig tartott, mely idő alatt az egyesületi tagok száma tizre leapadt. A hatvanas évek nemzeti mozgalma a czéllövő-egyesületet is feltámasztotta. Elfoglalta ismét lövőhelyét s 1861 május hónapjában a czéllövés megkezdésével újra a cselekvés terére lépett. A megváltozott viszonyok következtében az egyesület is új korszaknak nézett elébe.

Az új korszak felderültével a budai polgárság előkelő férfiai, és a régi egyesület tagjainak töredéke, élükön Thoma József, Kimnach Lajos, Hess János, Stern Mór s mások, 1861-ben a köztiszteletben álló Paulovics László polgármestertől támogatva, megteremtették Buda első társadalmi intézményét, a polgári czéllövő-egyesületet. A már korhadós aggtörzsnek a »Burgerliche Flintenschützen und Rohrschützen Compagnie«-nek életre képes gyökereiből kihajtott friss ág volt az ifjú egyesület, mely Budán kulturális missziót volt hivatva teljesiteni. A tagok a sport, a szórakozás és mulatás mellett nemesebb czélokért küzdöttek, s ez, a magyar nemzetiség eszméjének pajzsa alatt a magyarosodás előmozditása volt. A tagok közvetitésével az egyesület a budai lakosság közé vitte a hazaszeretetet és a magyarosodást, s az elvetett magból terebélyes fa, a haza javára törekvő és a hazáért élni-halni kész polgárság nőtt. Az egykori német egyesület szelleme, igazgatása és nyelve már teljesen magyar

Az egyesület férfiai a budai polgárságot meggyőzték a czéllövő-egyesület életrevalóságáról, s nemsokára az egyesület megalakulása után, a lövőhely a budaiak kedves szórakozó helyévé lett; tagjai évről-évre szaporodtak, s az érdeklődés az egyesület iránt folyton fokozódott.

Ebből az alkalomból az egyesület belügyeibe bele nem bocsátkozhatunk, nem is ismerjük ennek minden egyes részletét, melynek nyilvánosságra hozatala az egyesület történetirójának lehet feladata. Itt csupán az egyesület százados ünnepélyéről emlékezünk meg, melynek megtartását az egyesület százados fennállásának évfordulójára az 1866-diki évre tervezték. A közbejött országos és egyéb események azonban

az ünnepély megtartására nem voltak kedvezők, minélfogva ezt az 1871-diki évre halasztották.

A százados ünnep 1871 augusztus 18-án kezdődött s augusztus 23-ig folyt. Az ünnep második napján, augusztus 19-én alakult meg a már korábban Érczhegyi Ferencztől inditványozott Országos-lövész-egyesület. A díszlövést a király helyettese, Tóth Vilmos belügyminister három lövéssel megnyitotta, s utána a hat napig tartó czéllövés alatt 27.390 lövést tettek. Az ünnepen részt vett 39 magyarországi, hét osztrák, egy svájczi, egy olaszországi, két albániai czéllövő-egyesület küldötte, és egy amerikai polgár.

A budai polgárok régi lövőhelyét, melyen a százados ünnepet még megtarthatták, a viziárosi bástyafalak mellett, az egykori Horvátvárosban, a Szegényház-utczában, részben a mai Szent-János-kórház helyén, részben a mellette elterülő magántelkeken találjuk meg. Ezen a területen majdnem kétszáz évig lőttek czélba a budaiak.

Mikor kezdették meg itt a czéllövést? — azt nem lehet megállapitani. Az első adat a lövőhelyre vonatkozólag az 1696-diki összeirás, melyben a lövőhely meg van emlitve, s ugyanezt a helyet vallja az 1714-diki és későbbi összeirás is. Tekintve azonban azt, hogy a budai és pesti polgárság felesketését I. Lipót király 1687. évi november 7-én vette tudomásul, a czéllövés 1688-ban vehette kezdetét, minthogy a polgárság felesketésével és megalakulásával a védelmi, s ezzel járó kötelezettségek akkor már a polgárságra nehezbedtek. A budai czéllövő-egyesület, a mint tudjuk, 1871-ben ünnepelte százados fennállását, Buda-Pesten azonban kétszáz év óta gyakorolják a czéllövést, minélfogva a kétszázados ünnepet a millenium évében méltán megtarthatták, és pedig annál inkább, mert a specziális részek kivételével, az, a mit a budai czéllövő-egyesületről mondottunk, a pestire is értendő. Az utóbbi azonban mint külön egyesület ma már nincs meg, beleolvadt a budaiba, s azóta az egyesült két testület a »Budapesti« nevet viseli.

A Szent-János-kórház épitése és bővitése következtében a lövőhely telke mind kisebb térre szorult, úgy, hogy 1790-ben már csak 3991 négyszögölnyi volt. Eredeti nagyságát nem

ismerjük. A fennmaradt területnek egy részét még 1792-ben adták el. Ily módon a lövőhelynek nagy területe leapadt $2211^{5}/_{10}$ négyszögölre, melyet a budai czéllövő-egyesülettől kórházi czélra a főváros 1883-ban 50.000 frtért megvett. A telek eladása után az egyesület a Nagy-Rókus-utcza végére vonult, s ott vett telkeken épitett díszesebb lövőházat nagy ünnepséggel 1885-ben foglalta el.

A czéllövő-egyesület történetének befejezéseül a következőkben ismertetjük még az ezzel kapcsolatos Szent-János-szobor történetét is.

Annak idején nemcsak a városnak, hanem a czéheknek és egyéb testületeknek is volt védőszentjük. A város Xav. szent Ferenczet fogadta meg még 1709-ben, illetve 1710-ben patronusának. Hogy a polgárság czéllövő-testületének volt-e külön patronusa, azt nem tudjuk, de gyanitjuk, hogy volt, különben nincs értelme annak, hogy a még szentté nem avatott, csak ennek tisztelt nepomuki Jánosnak éppen a lövőhelyen állitsanak szobrot. A szobor felállitásáról egyedül az 1717. évi május 7-diki jegyzőkönyv emlékezik meg, a hol erre vonatkozóan a következőket olvashatjuk:

»Die Statue des Joannis Nepomuceni in die Schiesstadt wird resolvirt, dass aber mit dem Bildhauer auf 20 fl. mit dem steinmetz auf 23 oder etwas weniger wo möglich accordirt werden könne.«

Ebből azt lehet következtetni, hogy a szobrot a polgárság mint czéllövő-testület állitotta fel, s a költséget is a testület pénztára viselte, mire nézve a tanács előleges engedelme ki volt kérendő.

A szobor a lövőhelynek oly részén állott, melyet 1819-ben a Szent-János-kórház kiépitésére és nagyobbitására elfoglaltak; a tanács ennek következtében a szobrot lebonttatta és a szoborrészt eladta. Az új szobor 1820 körül épült mostani helyén. Történetét nem ismerjük, lehet, hogy ezt is a polgárság, illetve most már czéllövő-egyesület állittatta.

A Szent-János-kórház.

2.

A budai czéllövő-egyesület telkének történetével szoros összefüggésben áll a Szent-János-kórház, és a hasonnevű kápolna, melynek eseményeit röviden a következőkben ismertetjük.

A város határában fekvő területet a telekkönyvekkel együtt a tanács a budai kamara-igazgatóságtól még 1696-ban vette birtokba. I. Lipót király 1703-diki adománylevelével csak megerősiti a már korábban kivivott jogokat. A tanács 1696 előtt is adományozott telkeket a települő polgárságnak, a kiosztást azonban köteles vala a kamara-igazgatónak tudomására hozni. A Horvátvárosnak, a mai szegényház-utczai és erőd-utczai részét a fentartott lövőhelyig, a tanács 1714-ig teljesen betelepitette, sőt a bástya mellett a mai szent-jánoskórházi kápolna helyén és ezen túl egy telek polgári birtokká vált. A lövőhelynek szegényház-utczai felső sarkára épitette a tanács 1710-ben a pestis-barakkot. A járvány megszünte után a barakkot kórházi czélra fentartani határozá, a miről az 1713. évi márczius 10-diki tanácsülési jegyzőkönyv a következően emlékezik meg:

»Das Contumace Haus, unten an der Mauer solle vor ein allgemeines Kranckhenhaus bleiben, aldahin ein Weib kommen, so vor die Kranckhe samble, Bissen bey guten leuten erbetteln, und Ihnen aufwarthen solle.«

www.terc.hu

E sokat mondó sorokból megismerhetjük a szegényügy egyedüli intézményének, a szegényházzal kapcsolatos kórháznak akkori rendeltetését és állapotát. A kórház felügyeletével egy nőt biztak meg, a ki teljesen elszegényedve amúgy is a kórházban tengette életét. A női felügyelő ápolta a betegeket, takaritotta a helyiséget, főzött és a betegek részére jószivű embereknél pénzt és eledelt koldúlt össze. Az akkori szegény, és a kezdet nehézségeivel küzdő polgárságtól azonban annyi még sem volt összekoldulható, hogy a kis kórházat ebből fentartani lehetett volna, minélfogva a tanács minden egyes beteg, illetve szegény élelmezésére naponként 3 krt — a felügyelő asszonynak 6 krt adott; egyéb beszerzésekre pedig a kórházat 8 frt — 1755 után 10 frt havi segedelemben részesité. Teljesen hasonló állapotok voltak a pesti kórházban, illetve szegényházban is.

A kórházban elhalt szegényeket négy éjjeli őr vitte a temetőbe és ezek tették sirba. Az egész procedura ingyenes volt, egyedül a koporsóra szükséges deszkákat és szegeket számolhatták el. A kórháznak egy fizetés nélküli gondviselője is volt, a ki a számadásokat vitte, és a beszerzésekről gondoskodott, a főfelügyelettel ellenben mint főgondviselő egy tanácsos volt megbizva. A betegeket a városi orvos gyógyitotta.

A kórházi pénzalapot jobbmódú polgárok hagyományai és alapitványai teremtették meg. Az alap eredete visszamegy 1713-ig. Nevezetesebb hagyomány a Pösenbacher Mihály-féle és Frimvagen Ferencz csász. kir. ezredes özvegyének, Teréznek hagyománya, s újabbi időben Muckenhueber Fülöptől, s másoktól alkotott nagyobb alapítványok. Az emlitett Pösenbacher Mihály a Horvátvárosban állott majorját és nagy telkét hagyományozta az alap czéljaira. Ebben a majorban volt az 1739-ben dúlt járványos idő alatt a pestis-kórház berendezve, melyből több mint 2000 ember halt ki, a telek pedig pestis-temetőül szolgált.

Évek múlva a tizenkét személyre nagyon is primitiv módon berendezve volt kórház bővitése vált szükségessé, minek következtében a tanács 1718-ban a bástya melletti, a lövőhelyből korábban kihasitott s most útban állott polgári telket Zierlinger özvegyétől Müller Évától visszaváltotta, s kijelölte egyúttal a

teleknek egy részét kápolnai czélra, oly módon azonban, hogy az átvett kert, minek hiányát a betegek addig nagyon is megérzék, továbbra is fentartandó lészen. A kápolna épitését azonban a tanács csak 1735. évi április hó 28-án határozta el, az épitési költséget a szószóló inditványára a polgárságtól gyüjtvén össze.

Ebből az időből a kórházi élelmezés tekintetében több adat állván rendelkezésünkre, megemlithető a tanácsnak 1727. évi márczius hó 14-én kelt azon határozata, mely szerint a napi három krajczár ápolási díjon kivül a kórházi szegények és betegek, a végzésben megnevezett tiz nagy ünnepen naponként két messzely bort, s ebédre főzeléket, még pedig felváltva savanyú káposztát, répát, kelkáposztát, labodát s több e félét, vacsorára pedig rántott levest kapjanak. A főzelék és egyéb zöldségneműeket a kórház kertjében termesztették, ellenben a három krajczárból, a mit nem a kórházban elhelyezett személyek kaptak most már kézhez, hanem a gondviselő, a ki a napi ápolási költségek összegéhez képest a szükséges egyéb élelmiszereket szerezte be.

Ezen élelmezési mód 1783-ban annyiban szenvedett módositást, hogy a napi ápolási költségeket a bekövetkezett drágaság következtében hat krajczárra emelték, ebből azonban be volt szerzendő: bor, sör, pálinka, eczet, czukor, fűszer, mandula, só, fenyőmag, tej, vaj, tojás, kovász, torma, hagyma, dara, kréta, szappan, kátrány, seprő, az összes főzőedények, mézga, kötöző flanel és vászon, valamint a gyógyitó szerekhez szükséges edények. Egyéb szükségleteket a tanács havi tiz forintos szubvenciójából fedezték

Az orvostól ugyanekkor megállapitott, és a tanácstól elfogadott étkezési rend öt osztályzatra volt felosztva:

az első ételrend szerint kapott egy személy naponként: négyszer vagy tésztáslevest, zsemlyelevest, vagy árpakásalét;

a 2-ik szerint: ugyanazt, s ezenkivül szilvát, tojást és fél krajczárért zsemlyét;

a 3-ik szerint: levest, főzeléket, borjú- vagy juhhusbecsináltat és fél krajczárért kenyeret;

a 4-ik szerint: levest, főzeléket, borjú- vagy juhhust mártás nélkül, és fél krajczárért kenyeret;

az 5-ik szerint: levest, főzeléket, félfont marhahúst, $1^1/_2$ krajczárért kenyeret és félmeszely bort.

Megemlitjük, hogy egy krajczárért 9 lat finom, vagy 17 lat közönséges zsemlye, öt denárért pedig 2 font fehér, vagy 2 font 24 lat fekete kenyér volt kapható.

A gyógyitószereket a budai patikusok 20—30%-kos árengedménynyel szállitották.

A kórház kezelése, rend, és tisztaság tekintetében sok kivánni valót hagyott hátra. A nyomasztó anyagi viszonyokkal küzdő városi tanács csak annyit tett, a mire elkerülhetetlenül szükség volt. A keresztényi szeretet volt az egyedüli forrás, honnan a kórházi intézmény czéljaira merithettek. Egyesek jótékonysága azonban a szegényügy körül fényes eredményt nem mutathatott fel, a nagyközönség pedig, a kinek támogatása némi lendületet adhatott volna, még nem mozdult ki tétlenségéből. Ily állapotok mellett a kórház és szegényház ronda, piszkos tanya volt, a hol a társadalomtól teljesen elhagyott, munkaképtelen és teljesen elszegényedett személyek végső inségükben kerestek menedékhelyet. Irtózott is mindenki e két intézettől, s nem csoda, hogy az idegenkedés a kórház és szegényház iránt az alsóbb néposztálynál teljesen ma sem enyészhetett el.

A jótékonyság szellemét II. József császár ébreszté fel szunnyadásából, zászlajára tűzvén a »Humanizmus« jelszót, melynek később legbuzgóbb hirdetője és végrehajtója az örökké felejthetetlen József nádor volt. A szép példára megmozdult végre a társadalom is, és az erényekben tündöklő nagy nádor nejének, Herminának pártfogása alatt megalakult a Jótékony nőegyesület. Pest városa pedig polgárságának áldozatkészségével 1796-ban felépité a szent Rókusról nevezett kórházát, és 1843-ban József-fiárvaházát. Buda városa erre képtelen volt. Megkezdette ugyan a mult század utolsó évtizedeiben a tárgyalásokat egy kórházzal kapcsolatos szegényháznak felépitése iránt, melynek megvalósitása körül leginkább Kalmárffy Ignácz városbiró buzgólkodott; hasztalan volt minden fáradozása, a terv a polgárság közönyössége következtében megbukott s a tárgyalási iratok levéltárba kerültek. A sikertelenség nem riasztá el a nemes

gondolkozású városbirót, inditványára 1818-ban újra napirendre került a szenvedő emberiség intézményének kérdése. Kalmárffy szivós kitartása meghozta fáradságának gyümölcsét, serkentéseivel, kéréseivel, okadatolásaival cselekvésre ösztönzé az érdeklő köröket, mig végre a tanács és a választott polgárság még abban az évben kimondá a kórház felépitésének szükségességét. Ezen elhatározásért a helytartótanács a városi tanácsnak s különösen az ügyet előmozditó Kalmárffynak elismerését és köszönetét nyilvánitá. Az épitkezést 1819-ben megkezdvén, az alapkövet József nádor és neje Mária Dorottya 1819. évi október hó 13-án tette le. Az alapkőbe helyezett czinlemezt Falka N. budai polgár ajándékozta. Az épitkezéssel eltünt a régi kis kert s a kórház szegényei ismét kert nélkül maradtak.

A polgárság adományaiból épült egyemeletes kórházat, melyet 1820. évi szeptember hó 14-én nyitottak meg, városi, — vagyis ezzel egyértelműen polgári — kórháznak nevezték. »Szent-János« névvel 1846-ban fordul elő először. A hasonnevű régi kápolna, melyre a tornyot a szentté avatás százados évfordulóján, vagyis 1829-ben épittették, adta nevét a kórháznak is, a mint a kápolnát is a már korábban felállitott Nepomuki Szent János-szobor után ezen szentnek ajánlották fel.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XVII.

A BUDAVÁROSI KÜLSŐ TANÁCS, ÉS A VÁLASZTÓ- ILLETVE VÁLASZTOTT POLGÁRSÁG TAGJAINAK NÉVSORA 1848-IG.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XVII.

A budavárosi külső tanács és választott polgárság tagjai. 1688—1848-ig.

*1. Szószólók.**

1688—1703. Wieser András, vaskereskedő.
1703—1705. Weiner Kristóf Péter, mészáros.
1705—1711. Wieser András.
1711—1713. Kahanek Bernát, hegymester.
1713—1716. Hölbling János, telekhivatali segéd.
1716—1719. Dominicus Orbán, alkamarás.
1719—1720. Landtrachtinger János Gáspár, festő.
1720—1722. Hoffmann Ignácz, borbély.
1722—1730. Matthy Vilmos, fürdős.
1730—1738. Kramerlauff Ferencz György, ismeretlen foglalkozású.
1738—1761. Weiner Kristóf, mészáros.
1761—1765. Steinstock József, harangöntő.
1765—1768. Dersch János, borbély.
1768—1776. Jalics Kristóf, mészáros.
1776—1788. Ráth József, timár.
1788—1790. Mayerhoffer József, kőműves; helyettes.**
1790—1792. Ráth József.
1792—1793. Mayerhoffer József.

---

* A választási eljárás nem lévén azon módon szabályozva, mint Pest városánál, a szószólókat Budán nem is a külső tanács tagjai közül, hanem az összes polgárok közül választották. A kibukott szószóló tehát nem is maradhatott tagja a külső tanácsnak, ha csak a tanácstól már előbb ki nem volt nevezve.

** Legfelsőbb parancs következtében a szószólói állás nem volt betöltve.

www.terc.hu

1793—1795. Paviánovics Mátyás, kereskedő.
1795—1797. Mayerhoffer József.
1797—1800. Paviánovics Mátyás.
1800 1802. Lechner Lénárd, sörfőző.
1802—1804. Paviánovics Mátyás.
1804 - 1806. Meindl János, molnár.
1806—1811. Vossmayer József.
1811—1816. Hirschmann Mátyás, kereskedő.
1816—1819. Vossmayer József,
1819—1822. Thoma József, bőrgyáros.
1822—1828. Grósz Mihály, gombkötő.
1828—1832. Ráth József, patikus.
1832—1837. Thoma József.
1837—1840. Kirics Dániel, gazda, előbb tengerészkapitány; leköszönése után:
1840—1843. Thoma József, helyettes.
1843—1848. Gebhardt József.

* * *

*2. Magyar szószólók.**

1763—1767. Tóth József, csizmadia.
1765—1768. Bossányi Lőrincz, szabó.
1768—1772. Novák János Péter, sebész.
1772—1776. Kubányi Gábor, ismeretlen foglalkozásu.
1776—1778. Paviánovics Mátyás, kereskedő.
1778—1782. Paviánovics Antal, szatócs.

* * *

* A magyar szószólói állás megszüntetése után szószólónak csak az volt választható, a ki magyarul és németül beszélt.

www.terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

*3. Külső tanácsosok és a hatvanasok illetve vál. polgárok *)*

Rövidítések: kt. = külső tanácsos; htv. = hatvanas; vp. = választott polgár.

Adlitzer Márton, kereskedő. 1795. vp.
Agner János Mihály, kádár. 1739. htv.
Aigner Leonhard, sebész. 1705. 1722. kt ; — 1725. htv.
Albich Márton, ismeretl. foglalk. 1793. vp.
Altenburger János, kereskedő. 1780. vp
Ambacher Keresztély, kádár. 1775. 1780. htv.
Andreics Simon, szabó. 1775. 1780. htv.
Anterl Ferencz, kovács. 1819. vp.
Antonovics Pál, kereskedő. 1780. htv.
Apostolovics Dániel, szappanos. 1737. htv.
Árgay József, csizmadia. 1800. vp.
Aul Jakab, gazda. 1802. pv.
Axamethy Ignácz, gazda. 1816. vp.
Axamethy István, ismeretl. foglalk. 1789. vp.

Bach Mihály, ismeretl. foglalk. 1793. vp.
Balás András, selyemgyáros. 1822. vp.
Ballás András, lakatos. 1828. vp.
Balics János, sebész. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Bandy Dömötör, kereskedő. 1816. vp.
Barankovics József, hegyfelügyelő. 1832. vp.
Bariczky Mihály, ismeretl. foglalk. 1780. htv.
Bauer Ferencz, vaskereskedő. 1778. htv.
Baumann Mihály, üveges. 1775. htv.: — 1795 vp.
Beck Antal, gazda. 1797. vp.
Beliczay Mátyás, csizmadia. 1843. vp.
Berics János, g. n e. iskola alapitv. igazgatósági tollvivő. 1837. 1843. vp.
Berland József, kőműves. 1816. vp.
Berner János, kádár. 1819. vp.
Bernucca Péter, kereskedő. 1737. kt.
Bilanszky Bernát, kereskedő. 1722. 1747. kt.
Birkhoffer József, mészáros. 1832. vp.
Birkhoffer Lipót, mészáros. 1837. vp.
Blasovics Antal, kereskedő. 1780. htv.
Blasovics Bartalus, kereskedő. 1763. kt.
Blasovics Jakab, ismeretl. foglalk. 1775. 1780. htv.
Bodanszky, ismeretl. foglalk. 1730. kt.
Bosidovacz Dömötör, kereskedő. 1775. htv.
Bossányi Lőrincz, szabó. 1736. htv. — 1747. kt.
Bouland József, kőműves. 1816. vp.
Brankovics Simon, ismeretl. foglalk. 1737. htv.
Braunsteiner Péter, kádár. 1739. htv.
Breitenberg András, vaskereskedő. 1843. vp.

* 1783. előtt a választott polgárság Budán is két testületből állott, s. p. a külső tanácsból, vagyis a huszonnegyedesekből és a hatvanasokból.

www.terc.hu

Brunner Antal, kovács. 1822. vp.
Brunner Farkas, lásd: Prunner.
Brunner János, harangöntő. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Buschmann Péter, szabó. 1800. vp.

Campion Domokos, kereskedő. 1722. kt.; — 1723. htv.
Caspar Jakab, lakatos. 1725. htv.
Cetto Jakab András, kereskedő. 1722. kt.; — 1725. htv.
Christen Antal, sebész. 1718. kt.; — 1723. htv.
Cuttica Bernát, kereskedő. 1747. kt.
Csappa Mihály, kereskedő. 1795. vp.
Csekeő Alajos, vaskereskedő. 1832. 1843. vp.
Csekeő István, kádár. 1725. htv.; — ugyanakkor kt.
Csernencz József, ismeretl foglalk. 1775. htv.; — 1776. kt.
Csik Mátyás, bábos. 1775. htv.
Cskalka György, csizmadia. 1828. vp.
Csolos Illés, ismeretl. foglalk. 1775. htv.
Csontos István, csizmadia. 1775. htv.
Czaupper János, lásd: Zaupper.
Cziegelmeister György,—1792. htv.
Czischmamacher (Csizmadia) Ferencz, szabó. 1738. htv.
Culmann Károly, gazda. 1843. vp.

Dajaszász János, sebész. 1789. vp.
Damián Mihály, csizmadia. 1793. vp.
Damianovics Mózes, szűcs. 1775. htv.
Dankó József, gazda. 1843. vp.
Davidovics Miklós, kereskedő. 1737. htv.
Davidovics Nestor, szűcs. 1816. vp.
Davidovics Péter. szűcs. 1837. vp.
Depré Ferencz, ismeretl. foglalk. 1718. kt.
Dersch János, borbély. 1757. kt.
Devits Mátyás, sebész. 1806. vp.
Dimits Pál, szappanos. 1797. vp.
Dolanszky János, asztalos. 1837. vp.
Dominicus Orbán, ismeretl. foglalk. 1709. kt.
Dominik Ferencz, ismeretl. foglalk. 1775. htv.
Draskóczy Milecz János, kereskedő. 1832. vp.
Draskovics József, vaskereskedő. 1793. vp.
Dräxler Mátyás, vaskereskedő. 1722. kt.: 1735. htv.
Drexler Mihály, kereskedő. 1738. htv.

Ebenhöch Antal Mihály, mészáros. 1738. htv.; — 1747. kt.
Ebner József, gazda. 1804. vp.
Eck Jakab, sebész. 1828. vp.
Ecker Mihály, sebész. 1723. htv.
Eckmayer Engelbert, vendéglős. 1832. 1843. vp.
Egger János Mihály, csizmadia. 1722. kt.
Ehrenhoffer József, szabó. 1828. vp.
Ehermann, ismeretl. foglalk. 1724. kt.
Endl Ferencz. kőfaragó. 1775. htv.
Endresz Antal, molnár. 1822. vp.
Erhardt Lőrincz, asztalos. 1832. vp.
Ertl, ismeretl. foglalk. 1714. kt.

Falk Ferencz, hidbérlő. 1772. kt.
Fechter Farkas, csizmadia. 1738. kt.
Felix Antal, szabó. 1775. htv.
Felix Antal, kanczellista. 1816. vp.
Felber Zsigmond, ismeretl. foglalk. 1711. kt.
Fidler Lipót, adószedő. 1789. vp.
Fischer Ferencz, esztergályos. 1743. kt.
Fischer János, fuvaros. 1775. htv.

Forsterer Gottlieb, ismeretlen foglalk. 1722. kt.
Fridmann Márton, varga. 1800. vp.
Friedl Antal, ismeretlen foglalk. 1730. kt.
Friedlein János, korcsmáros. 1739. htv.; 1747. kt.
Fruhwirth Lipót, kanczellista. 1775. htv.
Frum János, halász. 1816. vp.
Fux Jakab, kereskedő. 1714. kt.
Führinger Nándor, szabó. 1775. htv.

Gallovics János, tab. albirósági jegyző. 1737. htv.
Gammel István, kalapos. 1789. vp.
Gartner Joakim, ács. 1714. kt.
Gastegger Bernát, magánzó. 1761. kt.
Geb Lipót, molnár. 1816. vp.
Geb Mátyás, szabó. 1714. kt.
Gebhardt Ferencz, kereskedő. 1795. vp.
Gebhardt János, mészáros. 1736. htv.; — 1749. kt.
Gebhardt József, csász. főhadnagy. 1837. vp.
Geiszler János, bognár. 1736. htv.
Genzgen János, ismeretlen foglalk. 1775. htv.
Gillich Lőrincz, deszkakereskedő. 1759. kt.
Gindl Lőrincz, kádár. 1775. 1780. htv.
Gintschall, ismeretlen foglalk. 1828. vp.
Glockner János György, szappanos. 1722. kt.; — 1725. htv.
Gotthardy Antal, kereskedő. 1757. kt.
Göltl Vilmos, ismeretlen foglalk. 1722. kt.
Götz György, ács. 1705. kt.
Gözsy Antal, csizmadia. 1800. vp.
Grabocsay Pál, szabó. 1811. vp.
Graeffl József, kereskedő. 1828. 1832. vp.
Gretschl József, ezüstműves. 1837. vp.
Grobetty Ferencz, ismeretlen foglalk. 1780. htv.
Grobetty Mihály, ismeretlen foglalk. 1793. vp.
Grosz Jakab, fűszerkereskedő. 1832. vp.
Grosz Mihály, gombkötő. 1800. vp.
Grosz Pál, molnár. 1757. htv.
Grosz Sándor Móricz, ismeretlen foglalk. 1843. vp.
Groszmann János Mihály, kádár. 1717. kt.
Gröger, ismeretlen foglalk. 1714. kt.
Gruberer Gáspár János, varga. 1714. kt.
Gruics Dömötör, kereskedő. 1780. htv.
Gruics Manó, kereskedő. 1789. vp.
Grusel Márton, bognár. 1739. htv.
Guttmann Mátyás, kereskedő. 1768. kt.

Hacker Ferencz, ács. 1793. vp.
Hafner János György, tan. szolga. 1714. kt.
Haller János, szabó. 1819. vp.
Haman Kristóf, kőműves. 1737. htv.
Hamon Mihály, kőműves. 1793. vp.
Hanauer Jakab, ismeretlen foglalk. 1739. htv.
Handl Pál, gazda. 1811. vp.
Handlsperger Tóbiás, mészáros. 1772. kt.
Hangl Ferencz, kovács. 1804. vp.
Haszlinger József, varga. 1819. vp.
Haszmann Pál, gazda. 1828. vp.
Hausz, ismeretlen foglalk. 1714. kt.

Hausrucker András, korcsmáros. 1705. 1709. kt.
Hänrich József, kereskedő. 1775. htv.
Häuszler József, molnár. 1804. vp.
Häuszler Mátyás, molnár. 1775. htv.
Hebentanz András, pék. 1811. vp.
Hefele Miklós, kovács. 1722. kt.
Heger Ferencz Antal, szobrász. 1714. kt.
Heichele Ferencz, pék. 1837. vp.
Heigl Mátyás, fuvaros. 1736. htv.
Heinrich József, kereskedő. (ugyanazonos lesz Hänrich Józseffel) 1780. htv.
Heinrich Lajos, kereskedő. 1816. vp.
Held Frigyes, kőfaragó. 1811. vp.
Helmstreit Sebestyén, ismeretlen foglalk. 1737. htv.; — ugyanakkor kt.
Herbacher Farkas, ismeretlen foglalk. 1717. kt.
Hesslinger, ismeretlen foglalk. 1828. vp.
Hikisch Sebestyén, kőműves. 1797. vp.
Hinteraner János, fazekas. 1793. vp.
Hinteraner József, ismeretlen foglalk. 1793. vp.
Hirsch Ignácz, ismeretlen foglalk. 1819. vp.
Hirschl Venczel, szíjgyártó. 1705. kt.
Hirschmann Ferencz, aktuárius. 1811. vp.
Hirschmann Mátyás, kereskedő. 1804. vp.
Hirth Gotthard, molnár. 1811. vp.
Hirth Ignácz, molnár. 1793. vp.
Hoffer Ferencz, patikus. 1819. vp.
Hoffmann Endre, timár. 1780. htv.
Hoffmann Ignácz, strázsamester. 1717. kt.
Hoffmann János Ignácz, borbély. 1722. kt.
Hollmann József, patikus. 1837. vp.
Horváth Ferencz, szabó. 1755. kt.
Horváth Ferencz, szabó. 1793. vp.
Horváth Mihály, ismeretlen foglalk. 1793. vp.
Höcht Pál, ismeretlen foglalk. 1802. vp.
Hölbling János, kőműves 1705. kt.; — 1713. htv.
Hölbling Mátyás, szűcs. 1789. vp.
Hörger Ferencz, szobrász. 1736. htv.
Huber Pál, órás. 1811. vp.
Huber Vitályos, kovács. 1705. kt.
Hueber Sebestyén, ismeretlen foglalk. 1737. htv.
Huppauer József, szabó 1775. htv.; — 1776. kt.
Hüttenbacher Ferencz Felix, kórházi gondviselő. 1736. htv.
Hüttenbacher Károly, aktuárius. 1792. vp

Iglay Mátyás, szabó. 1770. kt.
Igll György, molnár. 1797. vp.
Infanti Péter, korcsmáros. 1739. htv.

Jacob Antal üveges. 1828. vp.
Jakocsevics Mihály, kereskedő 1755. kt.
Jalics Kristóf, mészáros. 1768. kt.
Jálics Mátyás, mészáros. 1736. htv.
Jalovszky Jakab, puskaműves 1718. kt.
Jäger Henrik, kőfaragó. 1775. htv.
Josephus Károly, gazda. 1837. vp.
Jucho József, kovács. 1736. htv.

Kaess András, kovács. 1828. vp.
Kahanek Bernát, hegymester 1711. kt.
Kapisztory József, kereskedő. 1816. vp.
Karl József, gazda. 1843. vp.

www.terc.hu-www.terc.hu

Karr Konrád, üveges. 1705. kt.
Kasztl Amadeus, üveges. 1806. vp.
Kauffmann Antal, ismeretl. foglalk. 1775. htv.
Kauffmann Endre, ismeretl. foglalk. 1780. htv.
Kausz András, kovács. 1800. vp.
Keresztes, ismeretl. foglalk. 1828. vp.
Kern György, kerékgyártó. 1811. vp.
Kersch Antal, kerékgyártó. 1804. vp.
Kersch Ignácz, ismeretl. foglalk. 1775. htv.
Kéry Ferencz, sebész, 1811. vp.
Kessits Miklós, gazda. 1775. htv.
Keyl Kristóf, szappanos. 1722. kt.
Kielender Ignácz, szappanos. 1800. vp.
Kietreiber Ferencz, molnár. 1811. vp.
Kimnach Lajos, kőműves, 1828. vp.
Kirchner Alajos, szabó. 1832. vp.
Kirics Dávid, gazda előbb tengerészkapitány. 1816. vp.
Kirics Pál, szűcs. 1775. htv.
Kirtsal Mátyás, gazda. 1828. vp.
Kischer Alajos, gazda. 1843 vp.
Kiss János, ismeretlen foglalk. 1775. htv.
Klampferer Gergely, kereskedő. 1747. kt.
Kleinerth Dénes, czipész. 1737. kt.
Klingmayer Jakab, pék. 1738. htv.
Knecht Ernest, kereskedő. 1738. htv.
Kneiszl Ferencz, szíjgyártó. 1743. kt.
Knesovics János, kereskedő. 1828. vp.
Knesovics Péter, mészáros. 1775. htv.
Knocz János, molnár. 1811. vp.
Knocz Mátyás, kereskedő. 1804. vp.
Kohr Keresztély, rézműves. 1718. kt.; — 1736. htv.
Kokál Ferencz, vámszedő. 1705. kt.
Kopf Antal, nyerges. 1737. htv.
Korb Ubalrikus, fakereskedő. 1822. vp.
Kosmics Miklós, csizmadia. 1772. kt.
Köffinger János, fizikus. 1843. vp.
König Mihály, fürdős. 1837. vp.
Königl Fülöp, ismeretl. foglalk. 1717. kt.
Krach Mihály, lakatos. 1843. vp.
Kraczer Ignácz, gazda. 1843. vp.
Kraics Dömötör, mészáros. 1776. htv.
Kraics István, ismeretl. foglalk. 1790. vp.
Kramer Ferencz, sebész. 1772. kt.
Kramer József, fürdős. 1737. kt.; — 1738. htv.
Kramer Lipót, csizmadia. 1806. vp.
Kramer Lipót, szabó. 1806, vp.
Kramerlauff Ferencz György, ismeretl. foglalk. 1778. htv.; — 1780. kt.
Kramerlauff Ferencz György, korcsmáros. 1723. htv.; — 1722. kt.
Kramerlauff József, magánzó. 1759. kt.
Krátky Ágoston, kereskedő. 1816. vp.
Kratz Ferencz, szövetfestő. 1828. vp.
Krausz József, csizmadia. 1775 htv.
Krauthahn András, pék. 1789. vp.
Kresselbauer Béla, kovács. 1828. vp.
Kresselbauer Ferencz, kovács. 1797.
Kretzer Márton, varga. 1800. vp.
Kreutz Ferencz, kékfestő. 1828. vp.
Krines Ferencz József, aranyműves. 1737 kt.
Krizsánóczy András, kanczellista. 1793. vp.
Kubányi Gábor, ismeretl. foglalk. 1770. kt.
Kubányi János, ismeretl. foglalk. 1776. htv.
Kuncz Dániel, szíjgyártó. 1737. htv.

www.terc.hu-www.terc.hu

Kuntschl János, sebész. 1736. htv.
Kutnyák Jakab, gazda. 1800. vp.

Laboratz József, kalapos. 1837. vp.
Lampl Samu, varga. 1724. kt.
Landstrasser Nándor, bognár. 1738. htv.
Landtrachtinger János Gáspár, festő. 1719. kt.; — 1736. htv.
Langhauser János, fürdős. 1705. kt.
László Ferencz, buzakereskedő, 1828. vp.
László József, gazda. 1819. vp.
Lauterer Ferencz, sörfőző. 1806. vp.
Laux Péter, üveges. 1705. kt
Lechner Bernát, ismeretl. foglalk. 1780. htv.
Lechner Ferencz, szűcs. 1827. vp.
Lechner Leonhard, sörfőző, 1780. htv.
Lechner Melchior, ismeretl. foglalk. máskülömben újlaki biró. 1722. kt.; — 1723. htv.
Leischner Ignácz, nyerges. 1705. kt.
Leitner Ferencz, pék. 1822. vp.
Lendgyel Ignácz, ismeretl. foglalk. 1772. kt.
Leutner Ferencz, halász. 1828. vp.
Liebl Mihály, pék. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Locatelly Péter, kereskedő. 1772. kt.; — 1804. vp.
Lorencz Antal, rézműves. 1832. vp.
Lubisics Imre, aranyműves. 1790. vp.
Lubisics Márton, aranyműves. 1775. htv.

Magatti János, vaskereskedő. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Mandl János, enyvfőző. 1828. vp.
Manokovics József, sarkantyús. 1775. htv.
Marics Márton, csizmadia. 1775. htv.
Markmüller Bartalus, cserzővarga. 1751. kt.
Markovics Dániel, szabó. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Markovics Dömötör, kereskedő. 1832. vp.
Markovics Pál, szatócs. 1816. vp.
Markovics Pál, szabó. 1816. vp.
Markovics Samu, kereskedő. 1828. vp.
Markovics Samu, gazda. 1843. vp.
Martinkovics Ádám, csizmadia. 1802. vp.
Mathy Vilmos fürdős. 1722. kt.; — 1735 htv.
Maurer Ferencz, asztalos. 1819. vp.
Maurer Jakab, sebész. 1722. kt.; — 1723. htv.
Mayer Antal, kereskedő. 1811. vp.
Mayer Antal, kereskedő. 1843. vp.
Mayer Ferencz, pék. 1793. vp.
Mayer János György, kanczellista. 1722. kt.
Mayerberg Károly Kristóf, csász. szekerészeti igazgató. 1722. kt.
Mayerffy Ferencz, sörfőző. 1800—1811. vp.
Mayerffy Ferencz, táblabiró. 1843. vp.
Mayerhoffer József, kőműves. 1782. htv.; — ugyanakkor kt.
Mayerhold Mihály, asztalos. 1737. htv.; — 1747. 1762. kt.
Meindl János, molnár. 1768. kt.; — 1782. htv.
Meindl Sebestyén, molnár. 1737. htv.
Meinhard Károly, bábos. 1755. kt.
Melcher Ignácz, szűcs. 1828. vp.
Menner Antal, sebész. 1816. vp.
Menner Pál, sebész. 1828. vp.
Merzarevics József Henrik, ismeretl foglalk. 1797. vp.

www.erc.hu

Mertz Miklós, molnár. 1722. kt.
Merz Péter, szabó. 1775. htv.
Meszner Mátyás, ismeretl. foglalk. 1793. vp.
Meyheyser, ismeretl. foglalk. 1714. kt.
Michl János, pék. 1761. 1762. kt.
Mieser Fülöp, ismeretlen foglalk. 1718. kt.
Mieser Jakab, ismeretlen foglalk. 1717. kt.
Mihics, ismeretl. foglalk. 1725. htv.
Mihics János, szűcs. 1800. vp.
Miletz Imre, kereskedő. 1837. vp.
Milicsevics György, szatócs. 1775. htv.
Minazovics János, aranyműves. 1789. vp.
Mócsy Károly, sebész. 1789. vp.
Molterer Ignácz, üveges. 1832. vp.
Muckenhuber Fülöp, kereskedő. 1804. vp.
Multauf Ágoston, kanczellista. 1718. kt.
Müller Fülöp, kocsigyáros, 1816. vp.
Müller Jakab, majolikagyáros. 1804. vp.
Müller Mihály, kádár. 1828. vp.
Müller Péter, ismeretlen foglalk. 1714 kt.

Nadler, ismeretl. foglalk. 1718. kt.
Nattermann Mátyás, ismeretl. foglalkozású 1722. kt.
Németh Mihály, csizmadia. 1789. vp.
Nepauer Mátyás, kőműves. 1775. htv.; — 1776. kt.
Nesztorovics Péter, ismeretl. foglalk. 1776. htv.
Neüszl Sándor, parókakészitő. 1737. htv.
Niedermayer Ferencz, ács. 1789. vp.
Nikolics Péter, szappanos, 1832. vp.
Nikolics Péter, kereskedő. 1843. vp.
Nikolics Simon, sarkantyús. 1775. htv.; — 1780. kt.
Novák Péter, sebész. 1767. kt.
Nusspaumer Péter, ismeretl. foglalk. 1718. kt.

Okenfuss Jakab, fürdős. 1811. 1843. vp.
Olcs Konrád, gazda. 1800. vp.
Olitor Dávid, hajós. 1765. kt.
Orlics Pál, kovács. 1819. vp.
Orthner János, irhatimár. 1723. htv.
Osztoics János, szűcs. 1787. vp.
Oszwald Márton, kereskedő. 1837. vp.
Ott János, gazda. 1816. vp
Ott Jakab, kefekötő. 1843. vp.

Öffner János, lakatos. 1800. vp.

Pabst Gáspár, szűcs. 1717. kt.
Pach Mihály, díszárús. 1776. htv.
Pafkovics Mihály, gazda. 1837. vp.
Pail István, esztergályos. 1828. vp.
Panszl Ferencz, czipész. 1776. kt.
Pantazics Tamás, kereskedő. 1837. vp.
Pantazy Bazil, szappanos. 1789. vp.
Parczer József, timár. 1816. vp.
Patrich, városi hadnagy. 1724. kt.
Pauer Ádám, járuló 1770. kt.
Pauer Ferencz, pék. 1723., 1736. htv.
Pauer Ferencz, ismeretlen foglalk. 1780. htv.
Pauer József, ismeretlen foglalk. 1793. vp.
Pauer Mátyás, mészáros. 1722 kt.; — 1723. htv.
Pavianovics Antal, ügyvédő. 1762. kt.
Pavianovics Antal, szatócs. 1763. vp.
Pavianovics Ferencz, ismeretl. foglalkozású. 1789. vp.

Pavianovics János, ügyvédő. 1780. htv.
Pavianovics Mátyás, kereskedő. 1774. kt.; — 1790. vp.
Pavics Mihály, szűcs. 1775. htv.
Pavlovics Bazil. szabó. 1789. vp.
Peakovics Kozma, szappanos. 1832. 1843. vp.
Peakovics Szilárd, szappanos 1797. vp.
Penz Gáspár, timár. 1789. vp.
Penz Antal, szűcs. 1822. vp.
Peneder Pál, gazda. 1800. vp.
Perger János Benedek, ismeretlen foglalk. 1722. kt.
Petermann, ismeretlen foglalkozású. 1714. kt.
Petőcz Márton, ismeretlen foglalk. 1790. vp.
Petroti és Petrota József, kéménysepről. 1739. htv.
Petroti Péter, kéménysepről. 1793. kt.
Peyerl József, ismeretlen foglalk. 1718. kt.
Pfaff, ismeretl. foglalk. 1714. kt.
Pfister Ulrik, aranyműves. 1843. vp.
Pichler József, ismeretlen foglalk. 1775. htv.
Pigino János Ádám, kereskedő. 1718. 1722. kt.
Piller Ferencz, molnár. 1800. vp.
Pischof Gáspár, köteles. 1757. kt.
Pistory Lajos, kereskedő 1816. vp.
Pitter Ferencz, posztókészitő. 1797. vp.
Plechner Endre, ismeretl. foglalk. 1775. htv.
Pleyrer, ismeretl. foglalk. 1724. kt.
Pohl Ignácz, kalapos. 1828. vp.
Pommer Mátyás, kádár. 1747. kt.
Popovics János, ismeretl. foglalk. 1797. vp.
Porkoláb Dániel, agens. 1843. vp.
Pöschl Ferenez, patikus. 1768. kt.
Pösenbacher Mihály, esztergályos. 1722. kt.
Prändl György, köteles. 1736. htv.
Pröbstl Károly, bábos. 1722. kt.; — 1723. htv.
Prunner (Brunner) Farkas, ismeretl. foglalk. 1705. 1718. kt.
Pscherer András, kanczellista. 1780. vp.
Pscherer József, ismeretl. foglalk. 1789. vp.
Puchmayer János Mihály, aranyműves. 1778.
Pugl, ismeretl. foglalk. 1736. htv.
Puly Mihály, kereskedő. 1811. vp.
Pundtsack Ferencz, gombkötő. 1737. htv.
Puschmann Péter, szabó. 1800. vp.
Puttinger János György, nyerges. 1763. kt.

Radics Arzenius, kereskedő. 1822. 1828. vp.
Radisics Orestia, ismeretlen foglalk. 1737. kl.
Raicsics Ferencz, gombkötő. 1797. vp.
Raicsics János, gombkötő. 1804. vp.
Raith Mátyás, korcsmáros. 1722. kt.; — 1730. kt.
Rath János, timár. 1780. htv.
Rath József, timár. 1772. kt.
Rath József, patikus. 1819. vp.
Rath Mátyás, aranyműves. 1795. vp.
Ráth Péter, patikus. 1843. vp.
Raymayer József, halász. 1832. vp.
Rein Ferencz, bábos. 1718. kt.
Reischl József, mészáros. 1736. htv.
Reischl Antal, asztalos. 1806. vp.

www.terc.hu-www.terc.hu

Reischl Gáspár, ács. 1775. htv.; — 1789. vp.
Rener Ádám, molnár. 1717. kt.
Resch Keresztély, molnár. 1837. vp.
Ribolczy Sándor, ismeretlen foglalk. 1717. kt.
Richter Gottlieb, kertész. 1718. kt.
Rigler Ignácz, szappanos. 1837. 1843. vp.
Rigler József, kereskedő. 1843. vp.
Rigler Mihály, szappanos. 1811. vp.
Riss Ferencz, mészáros. 1775. 1780. htv.
Rodiczky Ferencz, kefekötő. 1828. vp.
Rodl János, mészáros. 1705. kt.
Rósa Lajos, ágens. 1843. vp.
Rosendorfszky Antal, sebész. 1802. vp.
Rosendorfszky József, sebész. 1832. vp.
Rosconi Károly, selyemgyáros. 1837. vp.
Roth János, aranyműves. 1789. vp.
Rottl György, mészáros. 1737. kt.
Rudolph Ferencz, szerkovács. 1775. 1780. htv.
Rupp György, gazda. 1816. vp.
Rütz Boldizsár, kereskedő. 1722. kt.

Sagits István, ismeretlen foglalk. 1800. vp.
Salamon Márton, timár. 1816. vp.
Salamon Mátyás, kádár. 1816. vp.
Salgáry József Antal, ismeretlen foglalk. 1724. kt.
Sándor Móricz gróf. 1838. vp.
Sariczky Mihály, gombkötő. 1775. htv.
Satler János, fazekas. 1718. kt.
Schadl Mátyás, kádár. 1795. 1800. vp.
Schaller Lőrincz, ismeretlen foglalk. 1723. htv.
Scheltz János, ismeretlen foglalk. 1722. kt.
Schiemer József, mészáros. 1782. htv.
Schienacher János, ismeretlen foglalk. 1780. htv.
Schiffer János M. árvahivatali segéd 1775. htv.
Schild József, szűcs. 1797. vp.
Schinninger Simon, gazda. 1775.
Schlögl János György, üveges. 1737. htv.
Schluger János, molnár. 1843. vp.
Schluger József, pék. 1819. vp.
Schmidt Bernát, asztalos. 1775. htv.
Schmidt Ignácz, varga. 1822. vp.
Schmidt Lőrincz, kovács. 1800. vp.
Schmidt Tamás, pék. 1723. kt.
Schnapp Mihály, kocsigyáros. 1843. vp.
Schneider János György, czipész. 1736. htv.
Schneider Mátyás, mészáros. 1738. htv.
Schober Antal, fakereskedő. 1778. 1780. htv.
Schöffmann János, lakatos. 1738.htv.
Schranz István, mészáros. 1778. htv.
Schröger Dávid, mészáros. 1723. htv.
Schröger Mátyás, mészáros. 1763. kt.; — 1780. htv.
Schruck, ismeretlen foglalk. 1741. kt.
Schulmayer István, ismeretlen foglalk. 1843. vp.
Schultz János, asztalos. 1735. htv.
Schultz Konrád, ismeretlen foglalk. 1725. htv.
Schuster Gáspár, üveges. 1722. kt.
Schwaiger Venczel, sóárús. 1832. 1843. vp.

Schwarzeisen Tamás, patkókovács. 1736. htv.
Schwarzeisen Mihály, kovács. 1772. kt.
Schwertführer Melchior, ismeretl. foglalk. 1737. htv.
Scosa Antal, kereskedő. 1741. kt.
Scosa Ferencz, gazda. 1795. vp.
Scosa Károly, kereskedő. 1775. htv.
Scosa Péter, kereskedő. 1722. kt.
Seemann Antal, czipész. 1775. htv.
Seregély Pál, csizmadia. 1816 vp.
Serrieder Szilveszter, zenész. 1737. kt.
Seth Antal, bábos. 1751. kt.
Seth János, bábos. 1775. htv.; — 1780. kt.
Seyer Jakab, asztalos. 1709. kt.
Simegh Antal, ismeretlen foglalk. 1768. kt.
Simonovics Mátyás, ismeretlen foglalk. 1737. htv.
Sitz Boldizsár, ismeretlen foglalk. 1735. htv.
Solfrank János, ismeretlen foglalk. 1775. htv.
Sonleitner Jakab, ismeretlen fogl. 1737. kt.; — 1738. htv.
Spacirer Jakab János, sebész. 1718. kt.; — 1723 htv.
Spatzierer Domokos, szövetfestő. 1795. vp.
Sperer Endre, ismeretlen foglalk. 1780. htv.
Spiesz József, üveges. 1804. vp.
Spillmann, ismeretlen foglalk. 1714. kt.
Sponsl Ferencz, ismeretlen foglalk. 1770 kt.
Sprenger János, fürdős. 1705. 1709. kt.
Stadler János, fazekas. 1714. kt.
Staffenberger József, szövetfestő. 1843. vp.
Stahl Ignácz, gazda. 1795. vp.
Stangl Ignácz, gombkötő. 1832. vp.
Staudinger Mihály, kereskedő. 1797. vp.
Städler József, gombkötő. 1717. kt.
Steden József, ács. 1828. vp.
Stegmayer Antal, gazda. 1790. vp.
Steiner Antal, lakatos. 1737. htv.
Steinhauser Pál, gazda. 1828. vp
Steinstock Ernest, harangöntő. 1737. kt.
Steinstock József, harangöntő. 1747. kt.
Steklisch Ulrik, ismeretlen foglalk. 1714. kt.
Stelczer Godefrid, kádár. 1837. 1843. vp.
Stephanovics Chyro, ismeretl. fogl. 1775. vp.
Stephanovics Lázár, fakereskedő. 1811. vp.
Stephanovics Pál, ügyvédő. 1837. 1843. vp.
Stern Móricz, ismeretlen foglalk. 1843. vp.
Stocker Lőrincz, fizikus. 1724. kt.
Stöger Amadeus, varga. 1816. vp.
Stürzer Osvát fazekas. 1822. 1828. vp.
Sultzbeck János, magánzó. 1763. kt.
Sultzbeck János Mihály, pék. 1765. kt.
Szabó József, asztalos. 1843. vp.
Szarvas János, kereskedő. 1775. htv.
Szén János, sóárús, 1822. 1828. vp.
Szidarics Mihály, szabó. 1828. vp.
Szkalka György, csizmadia. 1828. vp.
Szlatini Gábor, ismeretlen foglalk. 1722. kt.
Szochnovics János, ismeretl. foglalk. 1737. htv.

www.terc.hu

Sztankovics György, kereskedő. 1811. vp.
Sztankovics János, kereskedő. 1780. htv.
Sztankovics Mihály, pestmegyei esküdt. 1816. vp.
Sztojanovics Gábor, kereskedő. 1775. htv.
Sztojanovics Gergely, kereskedő. 1837. vp.
Sztojanovics György, kereskedő. 1843. vp.
Szvirák Pál, mészáros. 1822. vp.

Taferner Simon, asztalos 1736. htv.; — 1747. kt.
Tanolli József, számvevő. 1804. vp.
Teindl Tamás, bognár. 1739. htv.
Teller Mihály, szabó. 1843. vp.
Teutsch János Kristóf, sarkantyús. 1736. htv.; — 1737. kt.
Thiry János, vaskereskedő. 1828. vp.
Thoma József, bőrkereskedő. 1816. 1828. vp.
Thomayer Antal, kanczellista. 1775. htv.
Thomayer Nándor, mészáros. 1736. htv.
Todt István, csizmadia. 1722. kt.
Todt József, csizmadia. 1747. kt.
Trettina János, szabó. 1832. vp.
Treu György, sebész 1737 kt.
Trittenwein József, pék. 1804. vp.
Tumler János, bádogos. 1843. vp.

Ujváry Márton, ismeretl. foglalk. 1736. htv.
Uhl Jakab, ismeretl. foglalk. 1772. kt.
Ulrich Ferencz, szappanos. 1797. vp.
Ulrich Mátyás, szappanos. 1780. htv.
Unger István, patikus 1828. vp.
Utt Jakab, kefekötő. 1832. vp.

Valetti Gáspár, kereskedő. 1730 kt.
Valety Lőrincz, kereskedő. 1722. kt.
Venus Antal, pék. 1806. vp.
Verderber József, irhász. 1832. 1843. vp.
Veszelinovics Endre, kereskedő. 1789. vp.
Vetser Antal, asztalos. 1828. vp.
Vik Gáspár, gazda. 1804. vp.
Vitomirovics Kristóf, szabó. 1775. htv.
Vogl Konrád, kőfaragó. 1737. htv.; ugyanakkor kt.
Vossmayer Ádám, vaskereskedő. 1747. kt.
Vossmayer János, kereskedő. 1789. vp.
Vossmayer József, vaskereskedő. 1722. kt.

Wagner József, patikus. 1843. vp.
Wagner Mátyás, kovács. 1718. kt.
Wachendorfer Ágoston, timár. 1722. kt.
Walch József, patkókovács 1739. htv.
Walcz Sebestyén, molnár. 1832. 1843. vp.
Walter Antal, ács. 1837. 1843. vp.
Walter Lőrincz, ács. 1816. vp.
Wasserburger György, varga. 1832. 1843. vp.
Weidinger János, molnár. 1811. vp.
Weidinger Lőrincz, czipész. 1737. htv.
Weidinger Mihály, molnár. 1804. vp.
Wein Ferencz, ismeretlen foglalk. 1714. kt.
Weiner Péter, mészáros. 1714. kt.
Weissengruber Mátyás, pék. 1736. htv.; — 1747. kt.
Weissengruber Mátyás, pék. 1789. kt.

www.terc.hu

Weisz Venczel, posztókészitő. 1763. kt.
Wencz Péter, szabó. 1837. 1843. vp.
Wenszeisz György, molnár. 1837. 1843. vp.
Wehrloss Melchior, hajós. 1747. kt.
Werner József, kereskedő. 1741. kt.
Widermann György, kádár. 1737. htv.; — 1747. kt.
Widermann János, kádár. 1736. htv.
Wild Tamás, varga. 1802., 1811. vp.
Wimmer Ferencz, üveges. 1792. vp.
Winkler Ignácz Vilmos, vár. hadnagy. 1722. kt.
Winkler Simon, adószedő. 1780. htv.
Wippenhammer József id., ismeretl. foglalk. 1816. vp.
Wippenhammer József ifjú, gazda. 1816. vp.
Wiser András, vaskereskedő. 1705. kt.
Wiser József, vaskereskedő. 1749. 1763. kt.
Wurmhöger Ádám, városi hadnagy. 1804. vp.
Würtzl Flóris, czipész. 1737. htv.

Zahoray Antal, biztos. 1843. vp.
Zaupper (Czaupper) János, kádár. 1816., 1828. vp.
Zärner Bartalus, ismeretl. foglalk. 1775. kt.
Zehentner Antal, ismeretl. foglalk. 1737. kt.
Zeidler János, császári fegyvermester. 1816. vp.
Zillich Ferencz, fuvaros. 1722. kt.
Zillich János György, mészáros. 1772. kt.
Zimmermann Frigyes, asztalos. 1714. kt.
Zsambaly Tivadar, kereskedő. 1800. vp.

www.terc.hu

XVIII.

BUDAVÁROS TISZTVISELŐI ÉS EGYÉB ALKALMAZOTTJAI.

a) Birák. 1707–1871.
b) Polgármesterek. 1687—1873.
c) Alpolgármesterek.
d) Tanácsosok. 1688–1873.
e) Összes alkalmazottak. 1687–1848.

***

Jegyzet. A birák és polgármesterek közé a helyettesek közül azokat, a kik a betegség vagy hivatalos eljárásai következtében távol volt birót és polgármestert helyettesitették, a névsorba fel nem vettem, ellenben az összes alkalmazottak névsorában ezek is meg vannak nevezve.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

XVIII.

Buda város tisztviselői és egyéb alkalmazottjai.

a) Birák, 1707—1871.

1707—1711. Zaunackh János, kereskedő.[1]

1711—1719. Sauttersheimbi Sauttermeister Frigyes, kereskedő.

1719—1722. Kepeller Rudiger Gáspár, városi tisztviselő.

1722—1724. Ványosy Ferencz Kristóf Gáspár, városi szindikus és apost. itélőmester.

1724—1730. Kepeller Rudiger Gáspár.[2]

1730—1737. Depré Xáv. Ferencz, ismeretlen foglalk., máskülömben városi alkamarás volt.

1737—1738 Bogner Bartalus, ismeretlen foglalk., máskülömben városi alkamarás volt.

1738—1739. Christen Antal, sebész.

1739—1741. Cetto Antal Jakab, helyettes[3]

1741—1751. Cetto Antal Jakab, kereskedő.

1751—1754. Neuhauser Ferencz Tamás, városi tisztviselő.

1754—1755. Perger János Benedek, helyettes.

1755—1765. Klinglmayer József, városi tisztviselő.

1765—1769. Balásy Ágoston, városi tisztviselő.

1769—1770. Szlatinyi Ferencz, helyettes.

1770—1782. Szlatinyi Ferencz, pestmegyei esküdt.

1782—1788. Paviánovics János, városi tisztviselő.

---

[1] Rupp szerint »Zaunog«; saját aláirása szerint »Zaunackh«.

[2] Ruppnál kimaradt.

[3] A választott biró Christen A. a pestisjárvány okozta Rácz-városi zavargások miatt házi fogságra volt itélve.

www.terc.hu

1788—1789. Szlatinyi Ferencz.
1789—1790. Margalics János, pestmegyei főszolgabiró.
1790—1792. Kramerlauff (Kalmárffy) Ignácz, városi tisztviselő.
1792—1795. Laszlovszky Ferencz, városi tisztviselő.
1795—1797. Balásy Ferencz, városi tisztviselő.
1797—1825. Kalmárffy Ignácz, városi tisztviselő.
1825—1826. Perger Ignácz, helyettes.
1826—1827. Mayer Mihály, helyettes.
1827—1828. Gammel Ferencz, helyettes.
1828—1837. Szeth Kristóf, városi tisztviselő.
1837—1848. Schreiber Ferencz, városi tisztviselő.
1848—1862. Bajcsy Károly.
1862—1867. Greiffenegg Vilmos.
1867—1871. Áldássy Antal.

b) Polgármesterek, 1687—1873.

1687—1688. Ebenhoffeni Prenner Farkas Endre Lipót, csász. kapitány, egyúttal városi főkapitány.[4]
1688. Küchl Miklós és Leink Henrik, helyettes.
1688—1692. Salgári Salgáry Péter, csász. postamester.
1692—1695. Ungar (Unger) János György, kereskedő.
1695—1698. Bösinger Ferencz Ignácz, patikus.
1698—1701. Sautterheimbi Sauttermeister Frigyes, kereskedő.
1701—1702. Bösinger Ferencz Ignácz.[5]
1702. Sauttermeister Frigyes.
1703—1705. Bösinger Ferencz Ignácz.
1705—1710. Sauttermeister Frigyes.
1710—1712. Baitz János Keresztély.
1712—1723. Zaunack János, kereskedő.[7]
1723—1727. Sauttermeister Frigyes.[8]
1727—1730. Vánosy Ferencz Kristóf, vár. szindikus.
1730—1737. Dillmann János Sebestyén, ismeretlen foglalkozású.
1737—1739. Perger János Benedek, ismeretlen foglalkozású.
1739—1741. Schultz Lőrincz, helyettes.[9]

[4] Ruppnál és másoknál hibásan: János Farkas.
[5] Ruppnál kimaradt.
[6] Ruppnál kimaradt.
[7] Ruppnál hibásan: Zalenov (vagy Zaunog?) János és Gáspár, Farkas. Ugyanazonos Zaunack bíróval.
[8] Ruppnál kimaradt.
[9] A pestisjárvány kiütése következtében Perger polgármester a járványbizottsághoz lévén beosztva, a korona, polgármesteri tisztsége alul felmentette, és Schultz Lőrinczet bizta meg a polgármesteri teendők ellátásával.

www.terc.hu

1741—1751. Sauttersheimbi Sauttermeister József Manó, kereskedő. S. Frigyesnek fia.
1751—1754. Cetto Antal Jakab, kereskedő.
1755—1768. Sauttermeister József Manó.
1768—1786. Klinglmayer József, városi tisztviselő.
1786—1787. Pavianovics János, helyettes.
1787—1789. Szlatinyi Ferencz.
1789—1795. Margalics János.
1795—1800. Laszlovszky József.
1800—1828 Balásy Ferencz.
1828—1848. Oeffner Ferencz.
1848—1849. Walheim János.
1849. Feley Ede.[1]
1849—1854. Walheim János.
1854—1856. Pletka Lipót.
1856—1859. Kalina Ferencz.
1859—1861. Paulovics László.
1861. Feley Ede.
1861—1867. Paulovics László.
1867—1873. Házmán Ferencz.

c) Alpolgármesterek.

1850—1854. Türnböck János.

d) Tanácsosok.

Aigner Tóbiás, tisztviselő. 1792.
Áldássy Antal (tisztb. tan.). 1851.
Alkér Gusztáv. 1868.
Andorffy Károly. 1848.
Axamethy István, tisztviselő. 1802.

Baitz János Kristóf, ismeretl. foglalk. 1705.
Bajcsy Károly, tisztviselő. 1837. 1848.
Balásy Ágoston, tisztviselő. 1763.
Balásy Antal. 1848.
Balásy Ferencz, tisztviselő. 1790.
Banovi Banovszky Ferencz, pestmegyei adószedő. 1719.

[1] Ruppnál hiányzik.

www.terc.hu-www.terc.hu

Beckher Bartalus, borbély. 1694.
Berger János Benedek, lásd: Perger.
Bernucca János Péter, kereskedő. 1737.
Bogner Bartalus, szabó. 1737.
Bösinger Farkas Henrik, festő. 1696.
Bösinger Ferencz Ignácz, patikus. 1688.
Brandtweiner János. 1848.
Brentano Bernát, kereskedő. 1696.

Ceresola Venerio, csász. műépitő. 1688.
Cetto Antal Jakab, kereskedő. 1737.
Christen Antal, sebész. 1737.
Cullmann Fülöp György. 1849.
Chira Elek, 1868.
Csekeő István, tisztviselő. 1819.
Csik József. 1861.

Depré Xav. Ferencz, ismeretl. foglalk. 1726.
Deréky István. 1862. 1867.
Dillmann János Sebestyén, ismeretl. foglalk. 1717. 1739.
Dimsics János, deszkakereskedő. 1759.
Dominicus Orbán, vászonkereskedő. 1719.
Dräxler Mátyás vaskereskedő. 1736.

Ebenhöch Antal. 1861.
Ecker János, fürdős. 1705.
Ecker János Mihály, sebész. 1737.
Endresz Mihály (tisztb. tan.). 1851.

Faber Hyeronimus, ismeretl. foglalk. 1688.
Fekete Károly. 1850.
Felber Zsigmond, ismeretl. foglalk. 1713.
Feley Ede. 1848.
Fidler Lipót, tisztviselő. 1804.
Funk Antal, tisztviselő. 1822.
Funk Kálmán, főügyész (hely. tanácsos). 1872.

Gammel Ferencz, tisztviselő. 1811.
Gáspár János. 1849.
Gebhardt József (tisztb. tan.). 1851.
Glöckner János György, szappanos. 1737.
Götz János György, szappanos. 1737.
Greifenegg Vilmos. 1849. 1867.

www.terc.hu www.terc.hu

Grosz Mihály, gombkötő (tisztb. tan.) 1828.
Grünberger Ferencz (tisztb. tan). 1851.
Gutschwager Antal, tisztviselő. 1757.
Hagics György, ismeretl. foglalk. 1804.
Hensch József, ismeretl. foglalk. 1694.
Heinrich Ödön. 1862. 1867.
Hillebrand József Ferencz, tisztviselő. 1768.
Hirschmann Ferencz, tisztviselő (tiszt. tan.). 1828.
Hohenwarther Mihály, csász. sóhivatali tisztviselő. 1688.
Hoffmann János Kristóf, tisztviselő. 1736.
Hölbling János, kőműves. 1722.
Hörger Antal, szobrász. 1737.

Ignjatovics János, tisztviselő. 1822.

Kahanek Bernát, ismeretl. foglalk. 1713.
Kamermayer Károly. 1862; — 1867 után pestvárosi tanácsos. 1874 óta Budapest polgármestere.
Keller Ferencz, tisztviselő. 1828. 1848. 1849. 1851.
Kepeller Rudiger Gáspár, tisztviselő. 1711.
Kerntler Ferencz. 1867.
Klinglmayer József, pék. 1741.
Kokál Ferencz, váműr és vásárbiró. 1709.
Koleda András, tisztviselő. 1828.
Králitz Kálmán. 1862.
Kramer Károly, tisztviselő. 1768.
Kramerlauff (később: Kalmárffy) Ignácz, tisztviselő. 1789.
Kramerlauff Ferencz József, magánzó. 1762.
Krempl Tóbiás pék. 1694.
Kúnhegyi Kamil. 1861.
Küchl Miklós, szindikus. 1689.

Laszlovszky József, tisztviselő. 1782.
Laux János Péter, üveges. 1726.
Lenck (Leinckh) Henrik, csász. hadélelmezési igazgató 1688.
Lescher Antal, ismeretl. foglalk. 1688.

Margalics János, pestm. főszolgabiró. 1789.
Máry Károly. 1848.
Mayer János György, tisztviselő. 1726.
Mayer János György, órás. 1748.
Mayer János György, tisztviselő. 1755.
Mayer Mihály, tisztviselő. 1819.

Mayerberg Kristóf Károly, csász. szekerészeti igazgató. 1723.
Merzsey György. 1862

Nagy Benedek, lásd: Vásárhelyi.
Nekám József, tisztviselő. 1843. 1849.
Nerodolik József. 1848.
Neuhauser Ferencz Tamás, tisztviselő. 1751.

Oeffner Ferencz, tisztviselő. 1816.
Országh Sándor. 1867.

Paldt József. 1849. 1851.
Pauer Ádám, tisztviselő. 1770.
Paulovics László. 1848. 1849. 1851.
Pavianovics Ferencz, tisztviselő. 1795.
Pavianovics János, tisztviselő. 1780
Pavianovics Mátyás, ismeretlen foglalk. 1804.
Peregriny Elek. 1867.
Perger Ignácz, tisztviselő. 1800.
Perger János Benedek, ismeretlen foglalk. 1737.
Petőcz Márton, ismeretlen foglalk. 1786.
Petrovics Szilárd. 1861. 1867.
Prohaszka András (tisztb. tan.) 1851.
Pscherer András, tisztviselő. 1800.

Reinprecht Ferencz, tisztviselő. 1765.
Reményi Antal. 1861.
Rodl (Rödl) János György, mészáros. 1741.
Rudolph Ferencz, tisztviselő. 1782.
Rupp Zsigmond. 1867.
Rütz Boldizsár, kereskedő. 1737.

Saárossy András, tisztviselő (tisztb. tan.) 1828.
Sailler (Seyler) Ferencz József, patikus. 1717.
Salgáry Péter, császári postamester. 1688.
Sauttersheimbi Sauttermeister Frigyes, kereskedő 1694.
Sauttersheimbi Sauttermeister József Manó, kereskedő. 1736. 1739.
Schiffreder Frigyes János, tisztviselő. 1755.
Schmidt Ágoston, tisztviselő. 1707.
Schmidt Ferencz, tisztviselő. 1837. 1851.
Schmidt József. 1853.
Schmidt Mátyás, ismeretlen foglalk. 1713.
Schreiber Ferencz, tisztviselő. 1828. 1849.

www.terc.hu www.terc.hu

Schroder (Schrotter) György, ismeretlen foglalk. 1696.
Schultz Lőrincz, asztalos. 1737.
Schweitzer János, tisztviselő. 1828.
Seyler, lásd: Sailler.
Spevák János, tisztviselő. 1755.
Spoth György, tisztviselő. 1804.
Stankovics, lásd: Sztankovics.
Stein Vitályos, császári fegyvermester. 1688.
Stermenszky András, tisztviselő. 1804.
Szeth Antal, tisztviselő. 1778.
Szeth Kristóf, tisztviselő. 1806.
Szlatinyi Ferencz, pestmegyei esküdt. 1753.
Szlatinyi Gábriel, tisztviselő. 1736.
Sztankovics János, kereskedő. 1792.
Sztankovics József (tisztb. tan.) 1851.

Temesváry Döme. 1848. 1851.
Thoma József, (tisztb. tan.) 1851.
Türnböck János, tisztviselő. 1837. 1849. 1861.

Ungar János, kereskedő. 1688

Vánosy Ferencz Kristóf, tisztviselő. 1723.
Vásárhelyi Nagy Benedek, ismeretlen foglalk. 1828.
Veidinger (Weidinger) Ágoston. 1849.
Veidinger Alajos. 1861.
Vossmayer János József, vaskereskedő. 1723.

Wabler (Wapler) Ferencz, császári élelmezési igazgató. 1698.
Walheim János, tisztviselő. 1828.
Weidinger, lásd: Veidinger.
Werner János Bálint, patikus. 1705.
Wieser András, vaskereskedő. 1707.
Wolf János Gáspár, tisztviselő. 1721.
Wolf Reinhold, császári őrnagy. 1698.

Zaunack János, kereskedő. 1694.

www.terc.hu/www.terc.hu-www.terc.hu

e) Összes alkalmazottak, 1687—1848.

Abel Márton, tabáni iskolamester. 1835.
Achinger (Aching) sekrestyés. 1709.
Achs Lőrincz, sekrestyés. 1769.
Acker Ágoston, alkamarás. 1712.
Adamy Rezső, gyakorló. 1844.
Adler György, karmester. 1838.
Adler János, alkamarás. 1714.; — adószedő. 1716. 1723.; — vár. orvos. 1720.; — kórházi és szegényházi gondviselő. 1726.
Adlitzer Márton, kápolnai gondviselő. 1795.
Adlmann János, hadnagy. 1826.
Agics Erzsébet, bába. 1842.
Agits János, becsűs. 1837.; — biztos. 1845.
Agner Leonhard, lásd: Aigner.
Aichholtz (Aichholtzer) Joakim, levélhordó. 1718.; — Nachtschreiber (?) 1725.
Aichholtz Péter, dobos. 1751.
Aichmayer János, biztos. 1831.
Aichwetzer, Nachtschreiber (?) 1738.
Aigner (Agner) Leonhard, kanczellista. 1720.; — törvsz. esküdt. 1723.; — adószedő 1724.
Aigner Antal, járuló. 1776.; — adóhiv. segéd 1782.
Aigner Ferencz, járuló. 1751.
Aigner Jakab, kerülő 1798.
Aigner Lőrincz, törvsz. szolga. 1758.
Aigner Miklós, tisztb. aljegyző. 1837.
Aigner Tóbiás, aljegyző. 1790; — tanácsos. 1792.; — † 1821.
Aizinger Endre, tisztb. orvos. 1838.
Aizinger Sándor, halottkém. 1835
Ajtay, kútmester. 1801.
Albert György, útmester. 1822.
Albertshoffer Antal, csősz. 1709.
Albich Kristóf János, tan. szolga. 1694.
Albich Tóbiás, csősz 1703.; — tan. szolga. 1718.
Albrecht Anna, kórházi ápoló. 1820.
Albrecht Gottlieb, hiv. szolga. 1752.
Albrecht Márton Gottlieb, mértékhitelesitő. 1714.
Áldássy Antal, krisztv. biró. 1843.
Alkér Antal, gyakorló. 1822.; — diurnista. 1823.; — tan. iktató. 1826. — tan. aljegyző. 1835.; — tan. főjegyző 1837.; — 1843. után pestvárosi tanácsos.
Almásy Sebestyén, tan. szolga. 1748.
Almer György, gyakorló. 1827.; — járuló. 1827.
Almer Károly, fertálymester. 1807.; — tan. szolga. 1807.
Alt János, csősz. 1710.
Altbach Ádám, pestis-szolga. 1711.; — kisbiró és éjjeli őr. 1714.
Altenburger János, vizivárosi templom-gondviselő. 1786.
Altenburger Mátyás, viziv. templom-gondviselő. 1812.
Ambrus Ferencz, gyakorló. 1824.

www.terc.hu-www.terc.hu

— hely. levéltáros. 1827; — telekhiv. járuló. 1828.
Amerain Bálint, erdőcsősz. 1815.
Amon András, felügyelő (?) 1811.
Amschler János, szegények atyja. 1817.
Amselberger János, orgonatipró. 1790.
Andre Jakab, csősz. 1710.
Andreics Simon, tab. rácz községi esküdt. 1761. 1765; — ugyanott biró. 1762. 1771.
Andresits József, hely. aljegyző. 1788.
Angrel Mihály, iskolai szolga. 1732.
Anmuth Henrik, ujlaki esküdt. 1707.
Anmuth Lőrincz, ujlaki templomgondviselő. 1712.
Antlmayer, zenész. 1825.
Antonovics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1781; — ugyanott biró. 1793.
Apostolovics Dámián, tab. rácz községi esküdt. 1736.
Apostolovics Dániel, tab. rácz községi esküdt. 1756.
Appel József, gyakorló. 1843.
Appel Teréz, bába. 1819.
Appelshoffer József, ujlaki iskolamester. 1798; — ujlaki albirósági jegyző. 1807.
Appelshoffer Mihály, zenész és segédtanitó. 1830.
Árgay Borbála, bába. 1834.
Árgay József, vizivárosi esküdt. 1826; — fertálymester. 1829.
Argento Károly, kiadó. 1690.
Armenier János, tab. rácz községi biró. 1707.
Arményi Jakab, tab. templom-gondviselő. 1741.
Arnold Frigyes, vizivárosi iskolamester. 1699.
Arnold N. éjjeli őr. 1756.
Arsenovics Tivadar, halottbemondó. 1806.
Artner Mihály, vizivárosi esküdt. 1726.
Árvay Jakab, tanitó. 1788.
Atzenberger János, hidszolga. 1734.
Auer Antal József, kanczellista. 1718; — adószedő. 1724; — árvaszámtartó. 1728.
Auer Mihály, drabant. 1790; — éjjeli őr. 1803.
Aull István, zenész. 1810.
Aull Jakab, vizivárosi esküdt. 1808; — szegények atyja. 1814.
Axamethy Ignácz, kórházi ellenőr. 1824; — alkamarás. 1828; — gazda. 1843.
Axaméthy István, járuló. 1772; — kanczellista. 1782; — telekhiv. igazgató. 1787; — tanácsos. 1802; — † 1803.
Axinger Antal, éjjeli őr. 1716
Axinger Simon, ujlaki esküdt. 1709.

Babics Venczel, vásárbiró. 1713.
Babos János, agens. 1756.
Bachna, őr. 1824.
Baczó József, földmérő. 1820.
Baffaray, lásd: Bofferoy.
Bail István, táb. tisztb. esküdt. 1823.
Baitz János Kristóf, tanácsos. 1705; — polgármester. 1710; — † 1726.
Bajcsy Károly, főügyész. 1832; — tanácsos. 1837. 1848; — leköszönt 1861-ben.
Bakay József, fertálymester. 1806; — strázsamester. 1807.
Balásy Ágoston, kanczellista. 1739; — számvevő. 1741; — törvsz. aljegyző. 1751. — törvsz. tanácsos. 1763; — biró. 1765; — † 1769.

Balásy Alajos, várbeli plébános. 1792.
Balásy Antal, tiszteletbeli alügyész. 1846; — tiszteletbeli aktuárius. 1847; — tanácsos. 1848.
Balásy Ferencz, törvsz. aljegyző. 1778; — főjegyző. 1780; — tanácsos. 1790; — biró. 1795; — polgármester. 1800; — állását veszitette. 1828-ban.
Balásy Ferencz, újlaki plébános. 1814.
Baldinger János, alkapitány. 1845.
Balics András fertálymester. 1807.
Balkó N. vásárbiró. 1707.
Ball István, tab. templomgondviselő. 1807; — tab. kath. községi tisztb. esküdt. 1815.
Balogh József, alügyész. 1819.
Bandelly Jurkó, pestisszolga. 1710.
Bandy Dömötör, rudasfürdői felügyelő. 1827.
Banovi Banovszky Ferencz, tanácsos. 1719; — † 1723.
Bányay Alajos, gyakorló. 1838; — diurnista. 1843.
Barabás István járuló. 1828.
Barankovics József, járuló. 1803; — hegyfelügyelő. 1820; — országuti esküdt. 1830; — ugyanott biró. 1837.
Barankovics Miklós, kamarási segéd. 1767.
Bárdossy N., hittanitó. 1753.
Barkovics András, kútfelügyelő. 1814.
Bartusa András, tan. szolga. 1690.
Barna Mihály, tab. rácz községi esküdt. 1698.
Barsy (Barsay) János, tab. kath. községi jegyző. 1753.
Barth János, csősz. 1804.
Bartsch Boldizsár, barakk-kórházi felügyelő. 1711.
Barwick Keresztély, újlaki plébános, 1725.
Bary József, gyakorló. 1815.
Bauer, lásd: Pauer.
Baumann Mátyás, lámpagyújtó. 1807.
Baumgartner János, éjjeli őr. 1742.
Baumgartner Péter, zenész. 1794.
Bauter István, lásd: Pauter.
Bazeyl József, kisbiró. 1743.
Bäzell Mátyás, kisbiró. 1743.
Beazovich Mihály, fertálymester. 1786.
Beck, kertész. 1821.
Beck Antal, gazda 1797.
Beck Miklós, éjjeli őr. 1754.
Becker Bartalus, tanácsos. 1694: — † 1694.
Beer Ferencz, kápolnai gondviselő, 1836.
Beindl József, számvevő. 1773.
Beleczky Szilárd, tab. rácz községi esküdt. 1832.
Beliczay Mályás, tab. kath. községi esküdt. 1830.
Bellacsics János, kisbiró 1776.
Bellimary Farkas, kútfelügyelő. 1796
Benedict N., halottbemondó 1735.
Benkay N., segédtanitó. 1842.
Benkóczy Imre, őr. 1763.
Bennisch Venczel, halottbemondó. 1811.
Bereczky Antal, sekrestyés. 1827.
Bereczky János, sekrestyés. 1814.
Berényi József, földmérő. 1838.
Berger Antal, tanitó. 1845.
Berger Ferencz, lásd: Perger.
Berger János Benedek, lásd: Perger.
Berger János György, lásd: Perger.
Berger Mátyás, kerülő. 1788.

Berger Péter, tab. rácz községi biró. 1702.
Berndt Károly, zenész. 1834.
Berner Ferencz, gyakorló. 1827; — járuló. 1832.
Bernovszky, kisbiró. 1727.
Bernucca Péter, tanácsos. 1737; — † 1757.
Bernucci Péter, kanczellista 1828; — telekhiv. kanczellista. 1831.
Beschliz Frano, pestisszolga. 1710.
Besserer János, sekrestyés. 1732.
Beyerl Gottfried, fertálymester. 1805.
Biber Pál, becsüs. 1836.
Bihak Sebestyén, hivatal-szolga. 1790.
Bikkayné, tanitó. 1843.
Bilinkovics Márton, iskolamester. 1714.
Binzky (Pinszky) Ferencz, éjjeli őr. 1769.
Birgmayer József, strázsamester. 1809.
Birgmayer Mihály, fertálymester 1806.
Bittig lásd: Pittich.
Blasig, rácz községi biró. 1711.
Blaskovics József, adópénztári ellenőr. 1786; — kamarás. 1787; — telekhiv. igazgató. 1802.
Blasovics Bartalus, viziv. esküdt. 1754.
Blasovics István, gyakorló. 1784; — járuló. 1786.
Blaskovics Jakab, tab. templomgondviselő. 1757; — tab. kath. községi esküdt. 1769.
Blasy József, fertálymester. 1779.
Blau Mózes, becsüs. 1825.
Bliemel (Blümel) Domonkos, járuló. 1739; — kanczellista. 1739.
Blum Jakab, dobos. 1824.
Blümel, lásd Bliemel.
BobrovszkyIstván, kanczellista. 1730.
Bock Benedek, iskolamester. 1700.
Boda Mihály, strázsamester. 1771.
Bodivinszky Venczel, fizikus. 1737.
Bofferoy (Baffaray) Mihály János, halottkém. 1727.
Bogdan Antal, kisbiró 1776.
Bogdanovics János, tab. templomgondviselő. 1776.
Bogdanovics János, csősz. 1834.
Bogdanovics József, lovaskerülő. 1839.
Bognár Palkó, csősz. 1700.
Bogosits Ferencz, tabáni templomgondviselő. 1801; — tab. kath. községi esküdt. 1816.
Bogosics György, tab. kath. községi esküdt. 1847.
Bogner Bartalus, alkamarás. 1727; — főkamarás. 1736; — tanácsos. 1737; — biró. 1737; — † 1738.
Bogner Károly, szinház és kaszinóépitési pénztáros. 1787.
Bohus Samu, ügyész. 1724.
Boldoghy Ferencz, fertálymester. 1836.
Bolgár Ferencz, helyettes jegyző. 1828.
Bonák József, csősz. 1804.
Boór Henrik, vizivárosi esküdt. 1830.
Borsitzky Ferencz, zenész. 1825.
Boschina Ferencz, fertálymester. 1804.
Bosiniák Ilia, tab. rácz községi biró. 1709.
Bositovics Dömötör, tab. rácz községi esküdt. 1774; — ugyanott biró. 1775.
Bosnyákovics Jakab, kisbiró. 1775.
Bosnyákovics József, tabáni katho-

likus községi tiszteletbeli esküdt. 1832.
Bossányi József Lőrincz, tanácsi szolga. 1770; — strázsamester. 1788.
Bossányi Lőrincz, törvsz. esküdt. 1738; — magyar szószóló. 1765.
Bosucs Miklós, drabant. 1713.
Boszrucker Mihály, kerülő. 1829.
Bothorszky József, zenész. 1826.
Bovankovics József, járuló. 1810.
Böck Antal, kápolna-gondviselő. 1787.
Böhm József, tanitó 1772.
Böhm Kristóf, éjjeli őr. 1712.
Böhm Lipót, zenész. 1718.
Böhm Márton, viziv. iskolamester. 1752.
Börsöny Antal, szt. János-kórházi lelkész. 1823.
Bösinger Farkas Henrik, tanácsos, kvártélymester és kamarás. 1696; — 1709-ben főkvártélymester.
Bösinger Ferencz Ignácz, tanácsos, főkamarás és főkapitány. 1688; — polgármester 1695. 1701; — † mint tanácsos 1707-ben.
Brachtl József, gyakorló. 1843; — kanczellista 1848.
Bracskó János, halottbemondó. 1827.
Brandtweiner János gyakorló. 1825; — diurnista 1826; — kanczellista 1829; — vál. polgársági aktuárius 1837; — iktató 1843; — törvsz. jegyző 1846; — hely. főjegyző 1847; — tanácsos 1848.
Brankovics Miklós, alkamarási segéd. 1767.
Brankovics Xiván, tab. rácz községi esküdt. 1705.
Braun Ferencz, erdőmester. 1779.
Braun János, erdőmester. 1810.
Brauner József, zenész. 1771.
Bramer Mihály, kanczellista. 1719.
Brechlitz Frano, pestis-szolga. 1718.
Breitenberg Ödön, viziv. esküdt. 1842.
Brentano Bernhard, tanácsos. 1696.
Bruckner Lőrincz, kerülő. 1793.
Brunner Antal, viziv. esküdt. 1830.
Brunner Farkas, lásd: Prunner.
Brunner József, lásd: Prunner.
Brunner Péter, gyakorló. 1823; — járuló 1824; — kanczellista 1826; — adóhiv. segéd 1826; — tan. iktató 1828.
Brustner Ferencz, sekrestyés. 1806.
Buchold Vilmos, erdőmester. 1790.
Burger János, csősz. 1709.
Burkhardt János György, lisztmérő. 1706.
Burkstaller Erasmus, fertálymester. 1728.
Busch János, drabant. 1796
Busch János, tisztb. ügyész. 1804.
Butsek Venczel, fertálymester. 1820. — vásárbiztos 1832.
Büchl János György, fertálymester. 1753.
Bürger N., hittanitó. 1751.
Bürgermeister Antal, kútmester. 1844.

Carl József, hegyfelügyelő. 1823; — újlaki tisztb. esküdt 1833.
Cederer Márton, kanczellista. 1716.
Cenitz Mátyás, tab. kath. biró. 1703.
Ceresola Venerio, tanácsos. 1688; — hely. polgármester 1700; — † 1714.
Cetto Antal Jakab, tanácsos. 1737; — hely. biró 1739; — biró 1741; — polgármester 1751; — † 1754.
Charl (Karl és Scharl) Ferencz,

újlaki biró. 1703; — újlaki esküdt 1705; — újlaki biró. 1710; — vizivárosi biró 1718.

Cheister Kristóf, tisztb. orvos. 1819; — fizikus. 1819.

Christa Ágoston, hidfelügyelő. 1834.

Christen Antal, törvszéki esküdt. 1724; — tanácsos. 1737; — biró. 1738; — † 1759.

Christen Antal, Ferencz, hely. orv. 1789; — főorvos. 1806.

Christen Ferencz, tisztb. aljegyző. 1848.

Christen Venczel, fertálymester. 1843.

Christóf János, tan. szolga. 1694.

Claudius, zenész. 1712.

Clement Pál Antal, várbeli iskolamester. 1765.

Conrad Antal, őr. 1757.

Conrad (Konrad) György, tabáni kath. községi esküdt. 1815. 1826; — ugyanott biró 1817.

Corrand Erzsébet, bába. 1730.

Crapoll, kanczellista. 1737.

Crines József, törvsz. esküdt. 1737.

Croneisen Ferencz, viziv. iskolamester. 1737.

Cuctinoviz János, tab. rácz községi esküdt. 1703.

Culman Frigyes, kápolna-gondvis. 1831; — viziv. esküdt. 1834.

Cullman Fülöp, telekhiv. igazgató. 1828; — tanácsos. 1849.

Cullmann Ignácz, diurnista. 1843; — adópénztári ellenőr. 1848.

Cullmann József, fabiztos. 1843.

Cusman György, csősz. 1709.

Csapó János, viziv. esküdt. 1767.

Csappa György, tab. rácz községi esküdt. 1813.

Csekele János, zenész. 1779.

Csekeö István, tab. kath. községi esküdt. 1782; — ugyanott biró. 1792.

Csekeő István, alügyész. 1803; — főügyész. 1804; — tanácsos. 1819.

Csekeö János, kápolnai gondviselő. 1792.

Csente Mihály, őr. 1841.

Cseperkalovics Gergely, tab. tisztb. esküdt. 1831; — tab. esküdt. 1832.

Csermenz József, várbeli Szt. háromság-szobor gondviselője. 1779.

Cserny Ferencz, fertálymester. 1792.

Cserny József, éjjeli őr. 1748; — kútfelügyelő. 1755.

Cserven Ignácz, járuló. 1833; — kanczellista 1838.

Csik Ferencz, tab. tisztb. esküdt. 1832.

Csik József, gyakorló. 1833; — járuló. 1835; — kanczellista. 1837; — vál. polgárs. aktuárius. 1842; — tan. iktató. 1847; — hely. aljegyző. 1847; — levéltáros. 1848.

Csiska Mária, bába. 1833.

Csitsák Sándor, iskolai felügyelő. 1827.

Csolos Ilia, tab. rácz községi esküdt. 1774.

Csontos István, tab. kath. községi esküdt. 1767. 1795; — ugyanott biró. 1771

Csörge Antal, hely. ügyész. 1828.

Csundek Károly József, adószedő. 1725.

Czach György, hóhér. 1765.

Czach Mátyás, hóhér. 1768.

Czacherl Lipót, gyakorló. 1824; — diurnista. 1824; — járuló. 1827; — adópénztári ellenőr. 1828.

Czauper Kristóf, kerülő. 1826.

Cseisz János, vámőr. 1839.

Cziegler József, tiszteletbeli orvos. 1832; — fizikus. 1843; — főorvos. 1847.
Cziegler József, tiszteletbeli biztos. 1846; — fertálymester. 1847.
Cziemer József, zenész. 1795.
Czillich (Zillich) Ferencz, ügyész. 1786; — főügyész. 1787; — leköszönt 1796.
Czonner Ferencz, lásd: Zonner.
Czöch Frigyes, hittanitó. 1792.
Czuber (Zuber) József, gyakorló. 1837; — kanczellista. 1843.

Dahlmüller József Vilmos, fizikus. 1774.
Dallhuber, éjjeli őr. 1724.
Dalmschmidt György, kútfelügyelő. 1782.
Damiánovics Mózes, tab. kath. községi esküdt. 1774.
Damianovics Simon, tab. rácz községi esküdt és jegyző. 1790. 1811.
Damisch József, fertálymester. 1815.
Dániel, tab. iskolamester. 1730.
Dankos János, útkaparó. 1828.
Danzer József, juhász. 1735.
Danzer József, őrmester. 1848.
Danzinger Antal, kerülő. 1827.
Danzinger János, fertálymester. 1783; — hegymester 1785.
Davidovics Dávid, tab. rácz községi esküdt. 1760.
Davidovics Dávid, tab. rácz községi jegyző. 1844.
Davidovics Jestinka tab. rácz községi esküdt. 1743.
Davidovics Miklós, tab. rácz községi esküdt. 1736.
Davidovics Nestor, tab. rácz községi esküdt. 1812.
Davidovics Péter, tab. rácz községi esküdt. 1832.
Deasonicz Hassa, tab. rácz községi esküdt. 1701.
Deichel Fülöp, iskolamester. 1700.
Deindl József, járuló. 1753; — árvaszámtartói segéd. 1754; — számvevő. 1773.
Deiss Keresztély, fertálymester. 1689.
Depré Xav. Ferencz, törv. esküdt 1705; — alkamarás. 1710; — tanácsos. 1726; — biró. 1730; — állásától megfosztották 1737-ben. † 1739.
Dersch János, szószóló. 1765.
Déry József, tab. esküdt. 1831.
Deschl Márton, éjjeli őr. 1702
Desevics Bernát, templom-gondviselő. 1733; — vásárbiró. 1741. — tab. kath. községi esküdt 1743; — ugyanott biró. 1743. 1744. 1747. 1750.
Dettenwolf, lásd: Tödtenwolf.
Detter István, gyakorló. 1802.
Deutscher (Teutscher) János György, német iskolamester. 1694.
Devics Mátyás, tab. kath. községi esküdt. 1822.
Dierling Pál, lásd: Thierling.
Dietldorffer Pongrácz, éjjeli őr. 1788.
Dikasz József, hadnagy. 1788.
Dillmann János Sebestyén, tanácsos és főkamarás. 1717; — polgármester. 1730; — állását veszitette 1737-ben. — 1739-ben újra tanácsos. — † 1754.
Dimics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1790.
Dimics Péter, tab. rácz községi biró. 1742. 1748. 1752. 1760; — esküdt 1747.
Dimsics János, tanácsos. 1759; — leköszönt 1787-ben.
Dirnböck, lásd: Türnböck.

Doleschall Lipót, gyakorló. 1813; — járuló. 1813.
Doll Anna Mária Terézia, pestisápoló. 1710; — szakácsné a barakkkórházban. 1711.
Doll Antal, halottkém. 1711.
Dollinger Fülöp, kertész. 1802.
Dollner János, fertálymester. 1765.
Dombka György, koldusbiró. 1776.
Domics Antal, tab. kath. esküdt. 1768.
Dominicus Orbán, fertálymester. 1705; — hegymester. 1705; — alkamarás. 1708; — szószóló. 1716; — törvsz. esküdt. 1718; — szószóló. 1718; — tanácsos 1719; — † 1736
Dominicz Pál, éjjeli őr. 1753.
Dominik Antal, ujlaki esküdt. 1767.
Dominik Ferencz, újlaki esküdt. 1768.
Dominik Ignácz, újlaki esküdt. 1779.
Dörschök Mátyás, tömlöcztartó. 1844.
Draskovics József, viziv. templomgondviselő. 1790.
Draskovics Péter Pál, tab. kath. községi esküdt. 1808.
Dräxler Mátyás, tvsz. esküdt. 1729; — tanácsos. 1736; — állását veszitette 1737-ben.
Drda Venczel, kertész. 1846.
Dreszler Ferencz, templomszolga. 1826.
Drittenwein Mihály, tab. templomgondviselő. 1787.
Drlik József, segédtanitó. 1834; — tab. iskolamester. 1843
Drlik József, orgonatipró. 1844.
Drockh Jakab, kútfelügyelő. 1752.
Durst János, hegyfelügyelő. 1827.
Duschek Géza, gyakorló. 1846; — tisztb. jegyző. 1846.
Dymo János, tab. rácz községi biró. 1708.
Eberhardt Ferencz, országuti esküdt. 1800.
Ebenhoffeni Prenner Farkas Endre, városi kapitány és polgármester. 1687; — leköszönt. 1688-ban.
Ebenhöch Antal, gyakorló. 1831; — diurnista. 1843; — alkapitány. 1846; — † 1866.
Ebenhöch Mihály, temetőkápolnai gondviselő. 1747.
Ebensech Erzsébet, bába. 1769.
Eberling Antal, gyakorló. 1831; — járuló. 1832.
Eberling Ferencz, kerülő. 1830.
Eberling József, viziv. templomgondviselő. 1831.
Eberling József, újlaki plébános. 1843.
Eberling Mihály, gyakorló. 1839; — diurnista. 1843; — kanczellista. 1846; — tan. iktató. 1846.; — törvsz. iktató. 1847; — aljegyző 1848.
Eberwein Fülöp, tab. iskolamester. 1731.
Ebner József, újlaki templomgondviselő. 1796; — újlaki esküdt 1797.
Eck Gáspár, halottkém. 1828.
Eck Jakab, halottkém. 1833.
Eckel Ferencz, kútfelügyelő. 1791. — tab. kath. községi esküdt. 1792. 1804.
Ecker Antal, fabiztos. 1847.
Ecker János, viziv. esküdt. 1698. 1702. 1703; — viziv. biró. 1701; — horvátv. esküdt 1703; — kórházi gondviselő. 1703; — tanácsos. 1705; — † 1728.
Ecker János Mihály, törvsz. esküdt. 1729; — tanácsos. 1737; † 1741.

Eckermann József, országuti tisztb. esküdt. 1829; — országuti esküdt. 1834; — viziv. templomgondviselő. 1846; — vár. épitőmester. 1847.
Eckhert Ferencz, kerülő. 1774.
Eckmayer Engelbert, újlaki tisztb. esküdt. 1831; — újlaki esküdt. 1833; — hely. újlaki biró. 1842.
Eder János György, törvsz. szolga. 1769; — hóhér. 1772.
Eder József, országuti esküdt. 1845.
Egger János, iskolamester, 1690.
Egger Ferencz, barakk-kórházi felügyelő. 1710.
Egyed András, gyakorló. 1772; — járuló. 1776; — kanczellista. 1778.
Egyed Ignácz, törvsz. jegyző. 1767.
Ehrenbreith Jakab, csősz. 1710.
Ehrenhoffer József, várb. templomgondviselő. 1815.
Ehrling János, halottkém. 1817.
Eiberger József, vadász. 1817.
Eineigl János, hiv. szolga. 1742.
Eisenhardt Jakab, drabant. 1764.
Eliezevics Péter, hely. kisbiró. 1847.
Ellér Antal, fertálymester. 1847.
Elson Mátyás, vadász. 1831; — erdőmester. 1833.
Elster Gáspár, viziárosi esküdt. 1718.
Emerics György, tab. rácz községi esküdt. 1772.
Enderl Ádám, éjjeli őr. 1743.
Endler János, alkamarás. 1715.
Endress Antal, újlaki esküdt. 1821; — újlaki hely. biró. 1831; — újlaki biró. 1837; — újlaki hely. biró. 1838.
Endress Mihály, újlaki esküdt. 1845.
Endrődy Ignácz, járuló. 1782.
Engelbert, újlaki biró. 1831; — ugyanazonos lesz Eckmayerrel.
Englerth Lőrincz, hely. alkamarási segéd. 1839; — gazdas. segéd. 1843; — gazda. 1844.
Entner Ferencz, vámőr. 1789.
Enyingi István. tab. kath. községi esküdt. 1806.
Erbacher Ádám, éjjeli őr. 1739.
Erder János Márton, kanczellista. 1717.
Erhardt Orsola Magdolna, bába. 1696.
Ertel, hely. jegyző. 1828.
Eskulits Ferencz, gyakorló. 1829.
Essecs János, hegymesteri segéd. 1705.
Eyllenstein Keresztély, kvártélymester. 1737.
Eysen Eram, iskolamester, 1718.

Faber Hieronim, tanácsos. 1688; — † 1695.
Fabian Alajos, tanitó. 1796.
Fainmann Jakab, csősz. 1710.
Faist Ignácz, tan. szolga. 1727.
Fajd, lovaskerülő. 1790.
Falk Pál, viziv. templomgondviselő. 1744.
Falkoner Ferencz, kápolnai gondviselő. 1786.
Falsufky Jakab, törvsz. esküdt. 1713.
Farkas Ferencz, tanitó. 1823.
Farkas Károly, főügyész. 1828.
Farkas Samu, tisztb. főügyész. 1819; — főügyész 1819.
Faugler Orbán, hittanitó. 1790.
Fauser Antal, krisztv. plébános. 1839; — várb. plébános. 1843.
Färber János, éjjeli őr. 1785.
Fecker Ödön, árvaszámtartó. 1742.
Feichter János, tab. kath. községi esküdt. 1743; — tab. templomgondviselő. 1745.

Feith Jakab Keresztély, erdőmester. 1779.
Feja Alajos, fizikus. 1828.
Felber Zsigmond, törvsz. esküdt. 1711; — tanácsos. 1713.
Feley Ede, tanácsos. 1848.
Felix Antal, strázsamester. 1764.
Felix Antal, járuló. 1786; — kanczellista. 1792.
Fellinger Boldizsár, újlaki esküdt. 1705; — ugyanott biró. 1708.
Felsmann József, tab. kath. községi jegyző. 1780; — tab. iskolamester. 1797.
Ferbinger Jakab, fertálymester. 1738.
Ferencz Jakab, kanczellista. 1844.
Ferschl János György, éjjeli őr. 1742.
Fettig János, kerülő. 1817.
Fettinger János, éjjeli őr. 1787.
Fidler Bernát, adóhiv. segéd. 1776.
Fidler Lipót, adóhiv. segéd. 1775; — adószedő. 1781; — számvevő. 1781; — adószedő. 1786; — tanácsos. 1804; — nyugalomba vonult 1828-ban.
Find Simon, kerülő. 1745.
Fink Ker. János, erdőmester. 1788.
Fisch, éjjeli őr 1723.
Fischer András, kvártélymester. 1759.
Fischer Benedek, éjjeli őr. 1755.
Fischer Ferencz, viziv. esküdt. 1741.
Fischer Ferencz, tab. kath. községi hely. biró. 1830.
Fischer György, tab. kath. községi esküdt. 1827; — ugyanott biró. 1830; — alkamarás. 1831.
Fischer János, éjjeli őr. 1730.
Fischer János, várbeli templomgondviselő. 1758.
Fischer Katalin, bába. 1819.
Fischer Mátyás, éjjeli őr. 1732.
Fischer N. kerülő. 1793.
Fischer Sebestyén, órafelhuzó. 1819.
Fith Antal, krisztv. hely. biró. 1845.
Fleischhacker János, csősz. 1710.
Fleisz Ferencz, drabant. 1729.
Flicker Anna Mária, barakk-kórházi szakácsné. 1711.
Fogl György, fizikus. 1784.
Fogl Jakab, vizvezetéki felügyelő. 1776.
Fogl Jakab, kórházi gondviselő. 1831.
Fogl József, dobos. 1809.
Forster Antal Ferencz, kanczellista. 1719.
Forster Mátyás, járuló. 1736.
Forstmayer Ferencz, ingyenes gyakorló. 1785; — fizetéses gyakorló. 1791.
Forth Mihály, csősz. 1710.
Fögerle György, hiv. szolga. 1827.
Fragner Antal, fertálymester. 1790; — kamarási segéd. 1793.
Frank Jakab, tanitó. 1813; — iskolamester. 1817.
Frantz István, drabant. 1726.
Franz István, hiv. szolga. 1838.
Franz N. iskolamester. 1719.
Franzin Pál, hegymester. 1705.
Franzlin, éjjeli őr. 1786.
Frason (Frassan és Frassel) Lőrincz, éjjeli őr. 1710; — csősz. 1710; — hidszolga. 1705.
Frandl, járuló. 1831.
Frenreisz Ferencz, tisztb. fizikus. 1833; — főorvos. 1848.
Freys János, sekrestyés. 1764.
Frichter János, tab. kath. községi biró. 1741. 1747.
Fridl Antal, adószedő. 1729.
Fridl Antal János, járuló. 1751.

Fridmann István, hiv. szolga. 1832; — tűzifafelügyelő. 1848.
Fridrich Endre, fertálymester. 1775.
Fridrich Mátyás, drabant. 1751.
Fridrich Venczel, zenész. 1810.
Fridemann Ferencz, börtönőr. 1783.
Friedenreich Kristóf. fertálymester. 1727.
Friedl Pál, éjjeli őr. 1756.
Friedlein Antal, biztos. 1771; — vásárbiró. 1777.
Frisz Anna, bába. 1819.
Frittmann Márton, börtönőr. 1782.
Fritz Katalin, bába. 1822.
Frost János, éjjeli őr. 1837.
Frölich Mihály, fertálymester. 1817.
Frum Mihály, gyakorló. 1831; — járuló. 1833; — árvapénztári ellenőr. 1837.
Frühwirth Lipót, gyakorló. 1764; — járuló. 1766; — kanczellista 1767; — telekbiró. 1770.
Früsch Károly, éjjeli őr. 1723.
Fuchs Jakab, iskolamester. 1728.
Funk Antal, gyakorló. 1786; — járuló. 1787; — kanczellista. 1788; — telekhiv. segéd. 1792; — számtiszt. 1800; — tisztb. tanácsos. 1822; — hely. kapitány. 1826.
Funk György, csősz. 1804.
Funk Jakab, újlaki iskolamester. 1767.
Fusz András, tanitó. 1802; — tabáni katholikus községi jegyző. 1806; — tabáni iskolamester. 1810.
Fusz Ferencz, tanitó és tab. kath. községi jegyző. 1803.
Fusz József, segédtanitó. 1846.
Führenschrott Farkas, csősz. 1710.
Führinger Antal vizivárosi esküdt. 1771.
Führinger János, viziv. esküdt. 1792.
Führinger József, zenész. 1763.
Fünster János, éjjeli őrvezető. 1741.
Fürst Mátyás, szegényházi szolga. 1718.

Gaál István, újlaki esküdt. 1781.
Gabriel István, hegymester. 1769.
Gahrmayer András, éjjeli őr. 1706.
Gallovics János, tab. jegyző. 1732; — fertálymester. 1738.
Gamel Ignácz, kanczellista. 1804.
Gammel Ferencz, tisztb. jegyző. 1801.; — aktuárius. 1803; — törvsz. aljegyző. 1806; — tanácsos. 1811; — hely. kapitány. 1826; — hely. biró. 1827; — állását veszitette 1828-ban.
Gammel István, viziv. esküdt. 1798.
Gamperling József, tanitó. 1834.
Ganitz Krisztina, bába. 1789.
Gar Mátyás, gyakorló. 1786.
Gárász Ignácz, gyakorló. 1800; — adóhiv. járuló. 1804; — adóhiv. segéd. 1812; — kamarási segéd. 1824; — hely. adószedő. 1828; — hadiadószedő. 1843.
Gáspár Lajos, tisztb. ügyész. 1844; — alügyész. 1846; — főügyész. 1848.
Gassen János, tanitó. 1778.
Gastegger Bernát, kápolnai gondviselő. 1760.
Gastinger Kristóf, viziv. esküdt. 1729.
Gaszner József, gyakorló. 1846; — járuló. 1846.
Gausz András, Szentháromságszobor gondviselője. 1798.
Gaudinus Ferencz, csősz. 1710.

www.terc.hu

Gavacs Endre, drabant. 1827.
Gärtner Antal, kútfelügyelő. 1795.
Gebel József, segédtanitó. 1813.
Gebhardt József, lovaskerülő. 1826.
Gebhardt József, viziv. esküdt. 1829; — kápolnai gondviselő. 1829; — vizivárosi templom-gondviselő. 1831; — szószóló. 1843.
Gebhardt Simon, csősz. 1822; — drabant. 1827; — tan. szolga. 1828.
Gedeon János György, törvsz. aljegyző. 1717.
Geiger, agens. 1718.
Geisztreitter Ferencz, kútfelügyelő. 1840.
Geiz György, karmester. 1695.
Georg János, viziv. iskolamester. 1694.
Georg János, drabant. 1755.
Gerdenich József, ügyész. 1738.
Gering Mihály, törvsz. orvos. 1699.
Gerstler János Gáspár, törvsz. szolga. 1694.
Gesselberger Jakab, kútfelügyelő. 1839.
Giebel N. törvsz. szolga. 1728.
Gilka János György, törvsz. esküdt. 1763.
Gilliét N., kvártélymester. 1786.
Gillreiner János, tanitó. 1788.
Gimpl József, fertálymester. 1760; — biztos. 1765.
Gimpl József, kerülő. 1833.
Ginske János, tab. rácz községi esküdt. 1769.
Ginthart Pál, éjjeli őr. 1785.
Girany János, rendőri kanczellista. 1787.
Glammer Katalin, bába. 1772.
Globoschitz Ádám Dávid, kapuőr. 1711.
Glosz Bálint, vámőr. 1836.
Glosz Ferencz, tanitó. 1812.
Glosz József, tanitó. 1801.
Glöckner János György, törvszéki esküdt. 1724; — viziv. templomgondviselő. 1724; — tanácsos. 1737.
Gludovatz (Kludovacz) János, csősz. 1704; — telekhiv. kerülő. 1716.
Gluvakovics Mihály, tanitó. 1819.
Gnestel Gáspár, törvszéki szolga. 1698.
Gobusch Ferencz. drabant. 1728.
Godefridos, vizivárosi iskolamester. 1724.
Gogics Antal, telekhiv. kerülő. 1740.
Gold József, csősz. 1710.
Goldhammer Ignácz, börtönőr. 1841; — tisztb. ker. biztos. 1843.; — biztos. 1843. — kvártélym. 1843.
Goldschmiedt Miklós, tab. kath. községi esküdt. 1737.
Gollentz György, csősz. 1710.
Golubovics János, kisbiró. 1830.
Gombár János, hely. ügyész. 1828.
Gotthardt Ádám, csősz. 1710.
Gottwald János, éjjeli őr. 1747.
Gozon Mátyás, tisztb. alügyész. 1836; — alügyész. 1843; — tisztb. főügyész. 1843; — 1845 után pestvárosi tisztb. tanácsos.
Göb Lipót, országúti esküdt 1819; — ugyanott hely. biró. 1829.
Göltl Jakab Vilmos, árvaszámtartó. 1730.
Göltl János Jakab, árvaszámtartó. 1737; — törvsz. aljegyző. 1738.
Görge Ferencz, halottkém. 1833.
Gőszics Antal, tab. kath. községi esküdt. 1805.
Göth Márton, segédtanitó. 1843; — iskolamester. 1844.
Götz János György, viziv. esküdt.

1695; — törvsz. esküdt. 1709; — tanácsos. 1717; — † 1722.

Götz János György, kórházi gondviselő. 1735.

Gőzsy Antal, tab. kath. községi esküdt. 1797.

Gözsy István, járuló. 1803.

Grabanovics, fabiztos. 1728.

Graefl József, viziv. templom-gondviselő. 1831.

Graff Ferencz, fertálymester. 1808.

Graff János, fertálymester. 1811.

Graff János, gyakorló. 1827; — — járuló. 1828; — szegényházi pénztáros. 1828.

Gram Bartalus, koldusbiró. 1786.

Grausgruber Ferencz, hóhér. 1806.

Greger Gáspár, éjjeli őr. 1754.

Gres Antal, tab. kath. községi biró. 1813.

Greslbauer Ferencz, újlaki biró, 1768.

Gresonovics Márton, tab. rácz községi esküdt. 1717.

Griespacher Ignácz, fertálymester. 1816.

Grik Jania, pestis-szolga. 1711.

Grim Kristóf, halottbemondó. 1711.

Grimm Márton, éjjeli őr. 1739.

Grines József, viziv. esküdt. 1731.

Grobetti Ferencz, adóhiv. segéd. 1763; — kórházi és szegényházi gondviselő. 1773.

Groll Fábián, hittanitó. 1791; — krisztv. plébános. 1795.

Groll György János, fertálymester. 1766; — kerülő. 1768.

Groll Mátyás, barakk-kórházi gondviselő. 1711.

Grosser Fülöp, városi sóárus. 1719.

Grossteiner György, éjjeli őr. 1705.

Grosz Antal, tab. kath. községi esküdt. 1812; — ugyanott biró. 1813.

Grosz Ignácz, biztos. 1822; — vásárbiztos. 1826.

Grosz József, gyakorló. 1823; — diurnista. 1826; — telekh. járuló. 1827; — adóhiv. járuló. 1829; — krisztv. jegyző. 1832.

Grosz Kristóf, kórházi gondviselő. 1706.

Grosz Mátyás, krisztv. esküdt. 1844.

Grosz Mihály, szószóló. 1822; — tisztb. tanácsos. 1828.

Grosz Mihály ifj., várb. templomgondviselő. 1832.

Groszholtz Ignácz, országuti esküdt. 1839.

Gruber Anna Mária, bába. 1788.

Gruber Ferencz, csősz. 1804.

Gruber Gáspár, fertálymester. 1705.

Grubmüller, zenész. 1818.

Gruics Manó, tab. rácz községi esküdt. 1792.

Grummelmayer Jeremiás, kórházi gondviselő. 1710.

Grunes József, sekrestyés. 1813.

Grundtner Erzsébet, bába. 1791.

Grundtner Mátyás, csősz. 1709.

Grundtner Mátyás, hegymester, 1791.

Grün Kristóf, halottbemondó. 1711.

Gundrich Károly, adószedő. 1724.

Gundtner Jakab, halottkém. 1806.

Gundtner János, fertálymester. 1792; — kerülő. 1806.

Gutscher György, éjjeli őr. 1757.

Guttschwager (Kutschwager) Antal, adóhiv. segéd. 1740; — telekhiv. segéd. 1740; — számvevő. 1743; — tanácsos. 1757.; — † 1781.

Gündl Ferencz Lőrincz, tab. templom-gondviselő. 1751; — tab. kath. községi esküdt. 1767.

Günther Jakab, koldusbiró. 1765.
Günther László, sekrestyés. 1714.
Günther László, sekrestyés. 1825.
Günther Venczel, sekrestyés. 1809.
Gyukits János, halottbemondó. 1807.
Gyurcsics Jakab, börtönőr. 1832; — tömlöcztartó 1843.

Haad Antal, újlaki esküdt. 1719.
Hablicsek Mátyás, zenész. 1796.
Hacker Ferencz, újlaki esküdt. 1797; — országúti biró. 1798.
Hacker János, ács. 1725.
Hacker János Mihály, fertálymester. 1753.
Hacker János Mátyás, viziv. esküdt. 1754.
Hackinfleisch Antal, gyakorló. 1716.
Hackinfleisch Jakab, fertálymester. 1766; — ker. biztos. 1768.
Hadal János György, éjjeli őr. 1762.
Hader Mátyás, vizvezetéki szolga. 1752.
Haderer Antal, újlaki esküdt. 1740.
Haderer Mátyás, erdész. 1838.
Hadnagyovics József, vásárbiró. 1754.
Haecht Pál, országuti esküdt. 1794; — ugyanott biró. 1801.
Haffner György János, tan. szolga. 1697.
Hafner Simon, pestis-szolga. 1710.
Hagics György, tanácsos. 1804; — † 1813.
Hainisch Frigyes, földmérő. 1793.
Hainisch János György, éjjeli őr. 1789.
Hainthaler János György, újlaki esküdt. 1703.
Haintz József Kristóf, tab. iskolamester. 1737.
Halbleib Ferencz, segédtanitó. 1836.
Halbwachs András, csősz. 1709.
Haller János, krisztv. biró. 1823. 1832.
Haller Márton, halottbemondó. 1814.
Haltmayer Alajos, újlaki esküdt. 1812; — szegények atyja. 1814.
Hanauer Jakab, kápolnai gondviselő. 1745.
Handl János, járuló. 1807; — 1810-ben leköszönt s 1812-ben újra mint járuló lépett szolgálatba.
Handl János, fertálymester. 1813.
Handl József, tan. szolga. 1819.
Handl Pál, hegymester. 1792; — telekhiv. kerülő. 1793; — viziv. esküdt. 1808; — útfelügyelő. 1818; — szegényházi felügyelő. 1837.
Handlos János, fertálymester. 1844.
Hanfland József, éjjeli őr. 1730.
Hanky Kristóf, istállószolga. 1752.
Hanneraud Ferencz, gyakorló. 1846.
Hans József, kútfelügyelő. 1765.
Hansevitz János, téglafelügyelő. 1710.
Hanus, agens. 1703.
Hartig Keresztély, fertálymester. 1732.
Hartmann, lovaskerülő. 1719
Hartmann, tanitó. 1788.
Haselbeck Mátyás, drabant. 1845; — ajtónálló. 1846.
Haselberger Jakab, kútfelügyelő. 1839.
Haselberger Mátyás, éjjeli őr. 1836; — drabant. 1838; — tan. szolga. 1847.
Haselmayerné, kórházi ápoló. 1716.
Hass György, német iskolamester. 1697.
Hasser Antal, drabant. 1793.
Hasslinger János, viziv. templomgondviselő. 1828.

www.terc.hu

Hasslinger János Mihály, vadász. 1744.
Hasslinger József, viziv. templomgondviselő 1818: — viziv. tisztb esküdt. 1829; — viziv. esküdt. 1831.
Hasslinger Lipót, gyakorló. 1820.
Hasslinger Lipót, hely. fabiztos. 1842; — fabiztos. 1843; — világitási felügyelő. 1844.
Haszmann Ferencz Nándor, zenész. 1821.
Haszmann Pál, újlaki tisztb. esküdt. 1818; — újlaki esküdt. 1820; — szegények atyja. 1825; — újlaki biró. 1832
Hatscher Károly, segédtanitó. 1835.
Hauch József, kútfelügyelő. 1772.
Haug Mátyás, sekrestyés. 1746.
Hauschild János, váműr. 1734.
Hausrucker András, viziv. esküdt. 1695.
Hauswirth Mátyás, h. kerülő. 1818; — kerülő. 1819; — hegyfelügyelő. 1820.
Havas András, hely. jegyző. 1828.
Havesa N., csősz. 1710.
Házmán Ferencz, tisztb. aktuárius. 1832; — főügyész. 1837; tan. főjegyző 1843.
Házmán Márton, ujlaki esküdt. 1838.
Häfele András, éjjeli őr. 1712.
Hantsch József, kútfelügyelő. 1758.
Hantz József Kristóf, tab. kath. községi jegyző. 1739.
Hebentanz András, országuti esküdt. 1794; — ugyanott biró. 1804; — tab. kath. községi esküdt. 1806.
Hefelmayer Márton, csősz. 1804.
Heffner Mátyás, vásárbiztos. 1809.
Heger Ferencz, énekes. 1830.
Hehrwaster János, újlaki biró. 1705.
Heigl Ferencz, gyakorló. 1796; — járuló. 1806; — kanczellista. 1806; — hely. levéltáros. 1811; — levéltáros. 1817; — kanczellista. 1828; — krisztv. jegyző. 1838.
Heim Antal, gyakorló. 1788; — diurnista. 1789.
Heim Viktória, bába. 1774.
Heind András, váműr. 1727.
Heinrich Ferencz, járuló. 1828.
Heinrich János Jakab, árvaszámtartó. 1737; — telekhiv. igazgató. 1738.
Heinrich Gáspár, pénztáros. 1809.
Heintz János, csősz 1710.
Heintz József, lásd: Hantz József.
Heiserer Mihály, csősz. 1708.
Held Frigyes, viziv. esküdt. 1826; — ugyanott biró. 1828.
Helding Boldizsár, újlaki biró. 1707.
Heldwein Károly, rajztanitó. 1839.
Heller Gerhard, csősz. 1746.
Heller Mátyás, halottbemondó. 1814.
Helmstreit János, viziv. esküdt. 1737.
Helmschrott Antal, kórházi sebészorvos. 1712
Hencke Tamás, segédkerülő. 1712.
Hengl Alajos, iskolamester. 1825.
Henninger Tamás, csősz. 1709.
Hensch József, tanácsos. 1694
Henthaller József, törvsz. szolga. 1762.
Hentschl Lipót Bálint, járuló. 1734; — kamarási segéd. 1734; — kórházi és szegényházi gondviselő. 1738.
Herczeg István, tab. kath. községi esküdt. 1770.
Herklotz Keresztély, csősz. 1710.
Hermann Bartalus, drabant. 1790; tan. szolga. 1793.

Hermann János, fizikus. 1768.
Herqui József, felügyelő a tűzoltószerekre. 1847.
Hersch Ignácz, tab. kath. községi esküdt 1789.
Hersch József, járuló. 1782; — adóhiv. segéd. 1786.
Herschl Venczel, viziv. esküdt. 1702.
Herter Antal, kútfelügyelő. 1783.
Hertl Ferencz, tan. szolga, 1846.
Hertl József, gyakorló. 1843; — aljegyző. 1848.
Hertl József, krisztinav. templomgondviselő. 1846.
Hesz Ferencz, gyakorló. 1816; — telekhiv. járuló. 1816; — krisztv. jegyző. 1824.
Hesz János, kápolnai gondviselő. 1770.
Hesz János, szegényintézeti pénztáros. 1848.
Heumann János, zenész. 1804.
Heussler József, ujlaki esküdt. 1803; — szegények atyja. 1823.
Heuszler Mátyás György, újlaki esküdt. 1746, — újlaki templomgondviselő. 1746; — újlaki biró. 1773.
Heydum Márton, koldusbiró. 1764.
Hia, tab. rácz községi biró. 1698.
Hievel Antal, gyakorló. 1831; — járuló. 1832.
Higl (Hügl) Gáspár, gyakorló. 1792; — kanczellista. 1794.
Higl (Hügl) N. fabiztos. 1800.
Hillebrand János György, alkamarás. 1718; — kvártélymester. 1723.
Hillebrand József Ferencz, járuló. 1743; — kanczellista. 1751; — főkamarás. 1755; — tanácsos. 1768; — † 1803.
Himberger, hóhér. 1724.
Hinnau János, halottbemondó. 1712.
Hinteraner János, vizivárosi esküdt. 1784; — ugyanott helyettes biró. 1792.
Hinterberger József, kvártélymester. 1751.
Hirsch József, drabant-káplár. 1788.
Hirschl Venczel, fertálymester. 1701.
Hirschmann Ferencz, gyakorló. 1792; — járuló. 1801; — kanczellista. 1809; — hely. telekhiv. igazgató. 1810; — vál. polg. aktuárius. 1811; — aljegyző. 1811; — hely. tanácsos. 1828.; — † 1843.
Hirschmann Mátyás, szószóló. 1811.
Hirschmann Mátyás, járuló. 1816; — kamarási segéd. 1819; — adóhiv. segéd. 1820; — kanczellista 1822.
Hirth Ignácz, kápolnai gondviselő. 1794; — templom-gondviselő. 1804.
Hirth János, újlaki esküdt. 1783.; — ugyanott biró. 1792.
Hirtl János, gyakorló. 1836.
Hiter Ferencz, járuló. 1770.
Hittenbacher, lásd: Hüttenbacher.
Hitter János, őr. 1764.
Hochkoffler János György, telekhiv. igazgató. 1700.
Hochkoffler N. agens. 1707.
Hof Eleonora Magdolna, bába. 1693.
Hofbauer Ferencz, viziv. templomgondviselő. 1791.
Hofbauer János, rajztanitó. 1839.
Hofeker János, zenész. 1825; — tanitó. 1832.
Hoffer Antal, drabant. 1791.
Hoffer Ignácz, járuló, 1841.
Hoffer István, tisztb. orvos. 1843.
Hoffhauser József, városi épitőmester. 1845.

Hoffmann Endre, kápolnai gondviselő. 1759.
Hoffmann Ignácz, szószóló. 1720; — viziv. templomgondviselő. 1729.
Hoffmann János György, strázsamester. 1707.; — fertálymester. 1753.
Hoffmann János Kristóf, járuló. 1722; — kanczellista. 1722; — sörházi kasznár 1726; — tanácsos. 1736.
Hoffmann József, vámőr. 1716.
Hoffmann József, tan. szolga. 1776.
Hoffmann Lőrincz, drabant. 1782.
Hohenwarther Mihály, tanácsos. 1688.
Hohner Ferencz, tanitó. 1788.
Holczmann, hóhér. 1705.
Holder Antal, kanczellista.
Holdermann János Ulrik, fertálymester. 1694. 1709.
Holl Gyula, gyakorló, 1843.
Holl Sebestyén, gyakorló. 1829; — diurnista. 1843.
Hollenbach Ferencz, lámpagyujtó. 1811.
Holler János, krisztinavárosi biró. 1832.
Hollmann József, viziv. tisztb. esküdt. 1831; — szegényházi gondviselő. 1845.
Holnecker Károly, járuló. 1828.
Holstein Ferencz, járuló. 1834; — kanczellista. 1836.
Holzing Pál, koldusbiró. 1713.
Holzinger Leander, fertálymester. 1814.
Hoppauer, lásd Huppauer.
Horn Antal, halottkém. 1790.
Horn József, gulyás. 1806.
Horváth Ferencz, viziv. esküdt. 1754.
Horváth György, járuló. 1812.
Horváth Imre, drabant. 1810.
Horváth Mihály, tab. templomgondviselő. 1815; — tab. kath. községi esküdt. 1824.
Horváth Pál, kerülő. 1697; — vásárbiró. 1712.
Höcht Lipót, hegymester. 1726.
Höcht (Hecht) Pál, rendőrfelügyelő. 1788; — újlaki esküdt. 1795.
Höck József, kanczellista. 1716.
Höck József, hegymester. 1782.
Högy Lőrincz Ferencz, kanczellista. 1713.
Höhn Antal, tanitó. 1807.
Hölbling Mátyás, kápolnai gondviselő. 1794.
Hölbling János, telekhiv. mérő (Ausmesser). 1706; — szószóló. 1713; — tanácsos. 1722; — † 1736.
Hölcz Pál, kamarási segéd. 1826.
Höller János György, vizvezetéki felügyelő. 1735.
Hölrigl János, csősz. 1804.
Höltzl Péter, kertész. 1830.
Hörger Antal, tanácsos. 1737.
Höschenbacher János György, éjjeli őr. 1738.
Huber Ignácz, gyakorló. 1824; — kanczellista. 1825.
Huber Lipót, temetői őr. 1847.
Hueber György, csősz. 1710.
Hueber János Benedek, járuló. 1757.
Hueber János György, telekhiv. kerülő. 1706.
Hueber János György, kápolnagondviselő. 1753.
Hueber János Mihály, telekhiv. kerülő. 1706. 1709; — csősz. 1700.
Hueber Mátyás, fertálymester. 1694; — hegymester. 1705.
Hueber Péter, csősz. 1710.
Hug Cölesztin, országúti esküdt. 1840.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.

Huppauer (Hoppauer) János, viziv. esküdt. 1781.
Huppauer (Hoppauer) József, viziv. esküdt. 1774; — rendőrfelügyelő. 1788; — viziv. biró. 1792.
Huszár, tan. szolga. 1722.
Hüttenbacher Ferencz, orvos. 1720.
Hüttenbacher Ferencz Bódog, vámszedő. 1727; — kórházi gondviselő. 1735; — adószedő. 1740.
Hüttenbacher Jakab, adóhiv. szolga. 1775.
Hüttenbacher János, őr. 1783.
Hüttenbacher Károly, járuló. 1782; — kanczellista. 1787; — levéltáros. 1790; — vál. polg. aktuárius. 1791.
Hüttenbacher Károly, tisztb. alügyész. 1846; — tisztb. aktuárius. 1847; — tisztb. alügyész, 1848.
Hüttenbacher József, kvártélymester. 1781.

Ibing György, törvsz. szolga. 1700.
Igl György, országúti esküdt. 1830.
Igl János György, kápolnai gondviselő. 1780.
Ignjátovics János, gyakorló. 1799; — járuló. 1809; — kanczellista. 1809; — tan. iktató. 1815; — törvsz. iktató. 1820; — tanácsos, 1822; — † 1849.
Ignjátovics Simon, gyakorló, 1823; — kanczellista. 1828; — törvsz. iktató. 1832; — tan. aljegyző. 1837; — törvsz. főjegyző. 1843.
Illiasovics, tab. kath. községi esküdt. 1771.
Illicz Nennat, tab. kath. községi esküdt. 1705.
Interwiess János, strázsamester. 1769.
Ivankovics Balázs, újlaki esküdt. 1705; — tab. rácz községi biró. 1709.
Ivanovics János, kanczellista. 1843.
Ivanovics Mihály, tab. rácz községi esküdt. 1716.

Jaicelich, lovas csősz. 1717.
Jakab, drabant. 1723.
Jakab Ferencz, tab. kath. községi jegyző. 1835; — kanczellista. 1843; — hely. pertáros. 1847; pertáros. 1847.
Jakab Károly, járuló. 1827; — kanczellista. 1828; — telekhiv. ellenőr. 1828.
Jakobek János, kapuőr. 1712.
Jakocsevics Jakab, tab. templomgondviselő. 1751.
Jakocsevics Jakab, járuló. 1767; — kanczellista. 1770; — levéltáros. 1778.
Jakocsevics Márton, tab. kath. községi biró. 1726.
Jakocsevics Mihály, tab. kath. községi esküdt. 1751; — törvsz. esküdt. 1757.
Jalics Kristof, kápolnai gondviselő. 1760; — német szószóló. 1768.
Janczer József, halottkém. 1828; — újlaki esküdt. 1845.
Jandes Flóris, vámőr. 1745.
Jani Venczel, éjjeli őr. 1723.
Janicsek Antal, biztos. 1836.
Janisch József, kvártélymester. 1815.
Janisch József, diurnista. 1826.
Janisch Márton, fertálymester. 1705.
Jankovics Ferencz, fertálymester, 1809; — őr. 1843: — tömlöctartó. 1844.
Jankovics Fülöp, pestisszolga. 1710.
Jano, pestisszolga. 1710.

Jansa, halottkém. 1817.
Janson János, fertálymester. 1763; — rendőrfelügyelő. 1765.
Jarka Ferencz, kertész. 1826.
Jaschka (Jeskó) Ferencz, zenész. 1820.
Jaska István, kerülő. 1822.
Jaska János, kamarási segéd 1828; — kórházi hely. pénzszedő. 1847.
Jausz András, drabant. 1717.
Jäger József, éjjeli őr. 1776.
Jäger Katalin, bába. 1731.
Jähnel Venczel, éjjeli őr. 1723.
Jedovszky Béla, újlaki esküdt. 1845.
Jenschick, barakkórházi felügyelő. 1711.
Jentner Tamás, csősz. 1703.
Jeremics György, tab. rácz községi esküdt. 1743.
Jesko, lásd Jaschka.
Joannovics Dömötör, levéltáros. 1828.
Joannovics János, tab. rácz községi esküdt. 1716.
Joannovics János, járuló, 1827; — tab. rácz községi jegyző. 1832; — kanczellista. 1843.
Joannovics Mihály, tab. rácz községi esküdt. 1700.
Jobst István, sekrestyés. 1835.
Jordán József, éjjeli őr. 1780.
Jorris Mátyás, segéd hegymester. 1705.
Joseph, kapus. 1712; — istálló szolga. 1724.
Joseph Simon, zsidó biró. 1719.
Josics Fülöp, tan. szolga. 1783.
Josipovich György, tab. rácz iskolamester. 1776.
Jöhels Venczel, éjjeli őr. 1723.
Jucho József, viziv. esküdt. 1740.
Jungbauer János, halottbemondó. 1786.
Jurovics Mihály, csősz. 1710.
Jüngling József, törvsz. szolga. 1703.

Kaderer Károly, csősz. 1838.
Kaest Nándor, tisztb. orvos. 1840.
Kaesz András, viziv. templomgondviselő. 1825.
Kahanek Bernát, hegymester. 1705; — szószóló. 1711; tanácsos. 1713; — † 1729.
Kahr Konrád, viziv. esküdt. 1705; — törvsz. esküdt. 1713.
Kaisch Mihály, gulyás. 1790.
Kaiser, földmérő. 1688.
Kalmárffy (előbb Kramerlauff) Ignácz, törvsz. aljegyző. 1782; — állásáról lemondott. 1787-ben — újra szolgálatba lépett mint hely. tanácsos 1788-ban; — tanácsos 1789; — biró. 1790. 1797. 1806. 1811. 1816. 1819. 1822; — † 1825.*
Kaltmayer Alajos, újlaki esküdt. 1819.
Kammermayer Márton, törvszéki szolga 1741.
Kamstl János, tanitó. 1778.
Kanits Krisztina, bába. 1803.
Kanócz István, gyakorló. 1848.
Kapelle János, országuti esküdt. 1831.
Kapeller József, járuló. 1796; — kanczellista. 1806; — telekhiv. igazgató. 1809.
Kapler vagy Kazler Ignácz, halottkém. 1784.
Kapos (Kapus) Pál, drabant. 1829;

* Kalmárffyt I. Ferencz király 1809-ben a Lipótrenddel tüntette ki és nemesi rangra emelte; a városi tanács ebből az alkalomból 869/809. sz. határozatával örök emlékül arczképét a város részére lefestette.

www.terchu-www.terc.hu

— tan. szolga. 1834; — hivatalszolga. 1847.
Kapusch Ferencz, éjjeli őr. 1723; — drabant. 1723.
Kapui Ferencz tan. szolga. 1761.
Karisslwiesen Ferencz, viziv. biró. 1741.
Karl, lásd: Charl.
Karl János, gyakorló. 1825; — járuló. 1826; — adóhiv. ellenőr. 1827.
Karl József, kerülő. 1825.
Karn Gáspár, éjjeli őr. 1769.
Károlyi János, főadószedő. 1848.
Karpusz Márkus, tab. rácz községi esküdt. 1832.
Kasch Ferencz, váműr. 1786.
Kasser Mátyás törvsz. szolga. 1729.
Kast János, fertálymester, 1694.
Kastl Amadeus Gottlieb, tab. kath. községi esküdt. 1802; — tab. templomgondviselő. 1804.
Kastner Simon, csősz. 1710.
Kauffmann András, őr. 1816.
Kauffmann Fülöp, csősz. 1708.
Kayr Mátyás, városi kőműves. 1723.
Kazler, lásd: Kapler.
Kelepecz József, vásárbiztos. 1807; — strázsamester. 1807.
Keller Ferencz. törvsz. tisztb. aktuárius. 1820; — vál. polgr. aktuárius. 1822; — hely. törvsz. főjegyző. 1826; — tanácsos. 1828; — kapitány. 1837; — nyugalomba vonult 1863-ban.
Keller János, csősz. 1710.
Keller János György, éjjeli őr. 1740.
Keller Nándor, tan. szolga. 1833.
Kempf Ferencz, fertálymester. 1814; — ker. biztos. 1819; — vásárfelügyelő. 1819
Kensken József, kápolnai gondviselő. 1782.
Keppeler Róger Gáspár, árvaszámtartó. 1695; — alkamarás és pinczemester. 1704 — telekhiv. igazgató. 1705; — jegyző. 1710; — tanácsos. 1711; — biró. 1719. 1723. 1735; — hely. polgármester. 1735; — † 1736.
Kerekes Ádám, hadnagy. 1762.
Kern András, lovaskerülő. 1843.
Kerner Ferencz, zenész. 1808.
Kersch Antal, tab. templomgondviselő. 1798; — tabáni kath. községi esküdt. 1801; — ugyanott biró. 1804; — ugyanott esküdt. 1819.
Kersch Ignácz, tab. kath. községi esküdt. 1780; ugyanott biró. 1781; viziv. esküdt. 1787.
Kersch József, járuló. 1782; — adóhiv. esküdt. 1786.
Kerschbaumer Benedek József, járuló. 1726; — telekhiv. kanczellista. 1739.
Kerschbaumer Mária Magdolna, bába. 1705.
Kerschbaumer Tóbiás, járuló. 1718; — kanczellista. 1718.
Kertschek József, segédtanitó. 1842.
Kéry Ferencz, halottkém. 1811.
Kespin Miklós, mázsamester. 1772.
Kesselberger Lipót, csősz. 1710.
Kessits Ferencz, járuló. 1785; — kanczellista. 1800.
Kessits Miklós, biztos. 1771.
Kessits Miklós, tab. rácz. községi esküdt. 1712.
Khel (Khil) trvsz. szolga. 1709; — hóhér. 1714.
Kholl András, törvsz. szolga. 1707.
Kiefler Antal, tan. szolga. 1761.
Kielender Ferencz, pestis-temető gondviselője. 1792.
Kiendling György, újlaki biró. 1716.

www.terc.hu-www.terc.hu

Kientzl (Küntzl), kapus. 1724.
Kihl, lásd: Khel.
Kilián Péter, éjjeli őr. 1769.
Killenhoffer Ferencz, csősz. 1710.
Kimnach Károly, tisztb. aktuárius. 1843; — tisztb. törvsz. aljegyző. 1843; — aktuárius. 1846; — hely. aljegyző. 1847; — törvsz. iktató. 1848.
Kincses, magyar iskolamester. 1728.
Kindesvatter, német iskolamester. 1715.
Kipperling Ádám, csősz. 1709.
Kircher Alajos, városmajori felügyelő. 1839.
Kirchner János, drabant. 1789.
Kirics Dávid, tab. rácz községi esküdt. 1834; — szószóló. 1837.
Kirics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1766.
Kirs János, tab. kath. községi esküdt. 1772.
Kirtschal Mátyás, krisztv. templomgondviselő. 1801; krisztv. biró. 1825.
Kiss Antal járuló. 1730.
Kiss János, tab. kath. községi esküdt. 1781.
Kiss Sándor, halottkém. 1836; — tszb. sebész orvos. 1838. — nő-kórházi sebész orvos. 1846.
Kittovits Mihály, fertálymester. 1792.
Klag Ferencz, vásárbiztos. 1806.
Klamer Katalin, bába. 1772.
Klampaczky Ferencz, drabant. 1793; — fertálymester. 1807.
Klampaczky János, gyakorló. 1787.
Klampaczky János Menyhért, kisbiró. 1771; — tan. szolga. 1788.
Klauber Miksa, horvátv. esküdt. 1703; — ugyanott biró. 1711.
Klausznер Endre, éjjeli őr. 1720.
Klebel Márton, halottbemondó. 1805.
Klein Antal, segédtanitó. 1835.
Klein Ferencz, csősz. 1822; — kerülő. 1827.
Klein Károly, gyakorló. 1833.
Klein Gergely, szegényatya. 1828.
Klett Bernát, éjjeli őr. 1788.
Kliesel Mátyás, törvsz. szolga. 1730.
Kling Nándor, halottkém. 1710.
Kling József, kocsis. 1768.
Kling Márton, törvsz. szolga. 1698.
Klinger József, kútfelügyelő. 1777.
Klinglmayer György, viziv. esküdt 1695.
Klinglmayer József, törvsz. aljegyző. 1741; — tanácsos. 1741; — biró. 1755. 1757. 1761. 1763; — polgármester. 1768. 1770. 1772. 1778. 1780. 1782; — † 1783.
Klosz Ferencz, tanitó. 1792.
Klosz József, zenész. 1796.
Kludovacz György, csősz. 1703.
Kludovacz János, lásd: Gludovacz.
Kludovacz Mátyás, kerülő. 1708.
Klug József, éjjeli őr. 1784.
Knauer József, segédtanitó. 1819.
Knechtl János Endre, újlaki esküdt. 1740; — újlaki iskolamester. 1748.
Knechtl János, tanitó. 1788.
Kneier N., diurnista. 1809.
Kneisl Ferencz Antal, viziv. esküdt. 1742; — ugyanott biró. 1743. 1751.
Kneisl Márton, viziv. esküdt. 1695. 1698; — ugyanott biró. 1696.
Kneisl Mihály, horvátv. biró. 1703.
Knezovics János, tab. rácz községi esküdt. 1744; — ugyanott biró. 1745.
Knezovics János, tab. rácz községi esküdt. 1816; — ugyanott biró. 1838.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.

Knezovics József, tab. rácz községi biró. 1730.
Knezovics Mihály, kisbiró. 1809.
Knezovics Péter, tab. rácz községi esküdt. 1743. 1763; — ugyanott biró. 1744. 1761. 1766.
Knirsch József, segédtanitó. 1815.
Knoll Ferencz, fertálymester. 1796.
Knoll Pál, gyakorló. 1796. — kapitányi kanczellista. 1800; — viziv. jegyző. 1800.
Knotz Ferencz, sekrestyés. 1809.
Knotz György, telekhiv. kerülő. 1759.
Knotz János, szegényatya. 1812.
Knotz Márton, újlaki Szt.-háromság szobor gondviselője. 1786; — újlaki esküdt. 1793; — ugyanott biró. 1793.
Kobusch Ferencz, drabant 1728.
Koch Miklós, éjjeli őr. 1711; — barakk-kórházi felügyelő. 1712.
Koch N., tan. szolga. 1693.
Kocsevics, lásd: Kotschovitsch.
Kócsy András, viziv. templomgondviselő. 1828.
Kofin Eleonora Margit, bába. 1694.
Kohr Jakab, halottkém. 1774.
Kohrn Gáspár, váműr. 1770.
Kokál Ferencz, váműr. 1695; — vámszedő. 1696; — viziv. esküdt. 1702; — tanácsos. 1709; — † 1712.
Kokics Márton, lovaskerülő. 1743.
Kolb Ignácz, vásárfelügyelő. 1808.
Kolb József, adóhiv. szolga. 1785.
Kolbe Károly, kamarási kanczellista. 1781; — adóhiv. segéd. 1793.
Koleda András, tisztb. főügyész. 1819; — tanácsos. 1828; — † 1849.
Koller Ádám, telekhiv. kerülő. 1761.
Koller Alajos, gyepmester. 1809.
Koller N., kerülő. 1819.
Kollmann Vilmos, kapus. 1732.
Kollovics János, fertálymester. 1763.
Kollovics Mátyás, kerülő. 1765.
Komiger János György, éjjeli őr. 1738.
Kondár János, fabiztos. 1832.
Konitz Lukács, horvátv. biró. 1707.
Konrad, lásd: Conrad.
Koppendorfer János, gyakorló. 1846; — járuló. 1846.
Kopper Mátyás, krisztv. tisztb. esküdt. 1835.
Korb Pál, gyakorló. 1831; — járuló. 1832.
Korb Vilmos, újlaki esküdt. 1808; — ugyanott templomgondviselő. 1818.
Kornbüchler János, kórházi ápoló. 1831.
Kornbüchler Katalin, kórházi ápoló, 1831.
Korrenfeyl Ádám, viziv. esküdt 1718.
Korsinek Miklós, zenész. 1731.
Kortz Miklós, éjjeli őr. 1710.
Koszák Károly, drabant. 1807; — börtönőr. 1808; — váműr, 1823.
Koszner Teréz, kórházi ápoló. 1819.
Kotschal Mátyás, krisztv. esküdt. 1832.
Kotschovitsch (Kocsevics) Márton, tab. kath. községi biró. 1724; — ugyanott esküdt. 1726.
Kott Ferencz, sekrestyés. 1805.
Kott József, sekrestyés. 1839.
Kottig Dávid, kisbiró. 1714.
Kovaltszky Tivadar, őr. 1807.
Kovács Károly, fertálymester. 1801; — vásárbiró. 1804; — tab. kath. községi esküdt. 1806.
Kovanech János, drabant. 1836.

www.terc.hu

Kovasics György, viziv. plébános. 1718.
Kovics Károly, gyakorló. 1844.
Kovics Márton, tab. kath. községi esküdt. 1805.
Köchl N., zenész. 1804.
Köfer Tamás, csősz. 1710.
Köffinger János, fizikus. 1843.
Köffinger Pál, fizikus. 1819; — főorvos. 1826.
Köffinger Rezső, tisztb. orvos. 1847.
Költz Pál, felügyelő (?), 1823: — alkamarási segéd. 1826.
König János, drabant. 1816; — vámőr. 1827.
König Lipót, drabant. 1807.
Krabács Keresztély, szerfelügyelő. 1811.
Kracher József, pestis bizottsági segéd. 1710; — alkamarás. 1716; — adószedő. 1722.
Kraft, fertálymester. 1808.
Kraics Dömötör, tab. rácz községi esküdt. 1776.
Kraics János, gyakorló. 1804.
Kraics Kiro, tab. rácz községi esküdt. 1756.
Kraicsovics Ferencz, gyakorló. 1846; kanczellista. 1848.
Kraiter Mátyás, kerülő. 1793.
Krak István, gyakorló. 1848.
Kralovics Misko, tabáni templomgondviselő. 1736.
Kram József, sekrestyés. 1839.
Kramer Antal, kapus. 1728; — fertálymester. 1744.
Kramer József, tvsz. esküdt. 1740.
Kramer József, rendőri kanczellista. 1787.
Kramer József, ingyenes gyakorló. 1790; — fizetéses gyakorló 1792; — járuló. 1792; — kanczellista. 1803.
Kramer József, tisztb. orvos. 1806; — főorvos. 1811.
Kramer Károly, járuló. 1755; — kanczellista. 1758; — árvaszámtartó. 1763; — tanácsos. 1768; — kapitány. 1786.
Kramer Mátyás, kerülő. 1843.
Kramerlauff Ferencz György, tvsz. esküdt. 1729; — szószóló 1730.
Kramerlauff Ignácz, tvsz. aljegyző. 1782; — leköszönt 1787-ben; — hely. tanácsos. 1788; — tanácsos. 1789; — biró. 1790; — 1791. márczius 16-dika után Kalmárffy név alatt biráskodik; lásd: Kalmárffy.
Kramerlauff János György, alkamarás. 1752.
Kramerlauff József, törvsz. esküdt. 1754; — adószedő 1758; — tanácsos. 1762; — egyuttal Szt.-háromság-szobor gondviselője. 1763; — hely. polgármester. 1788; † mint tanácsos 1797-ben.
Kramlstein Mátyás, béres. 1790.
Kramulin Vincze, szegényházi gondviselő. 1811; — kórházi gondviselő. 1812; — krisztv. templomgondviselő. 1829.
Kraner Ferencz, halottkém. 1775.
Kranitz, éjjeli őr. 1723.
Krank Sebestyén, sekrestyés. 1826.
Kranz, orgonista. 1712.
Kranz Károly, csősz. 1833.
Kranz Lőrincz, kerülő. 1760.
Kranz Márton, vadász. 1784; — erdőmester 1787.
Kranzl Márton, sekrestyés. 1845.
Krapler Domokos, éjjeli őr. 1770.
Kratochvill Ferencz, vadász. 1787.
Kratoncsik Márton, éjjeli őr. 1821; — börtönőr. 1823.
Kratz János, járuló. 1819; — pénz-

tári segéd. 1822; — hely. adópénzt. ellenőr. 1826; — hely. kamarási és szegényházi pénztáros. 1827; — adószedő. 1827; kamarási ellenőr. 1828; — hely. adószedő. 1829; — kamarás. 1832.

Krausz Fülöp, éjjeli őr. 1710.

Krausz János, járuló. 1820; — adóhiv. segéd. 1823.

Krauthahn András, tab. kath. községi esküdt. 1780; — ugyanott templomgondviselő. 1782; — ugyanott biró. 1790. 1795. 1800.

Kräner Mihály, lovaskerülő. 1740.

Krcsan János György, sekrestyés. 1755.

Kremer Katalin, bába. 1816.

Kremer Terézia, lámpagyujtó. 1836.

Krempl József, gyakorló. 1797; — számvevőségi segéd. 1800; — adóhiv. járuló. 1801; — kanczellista. 1804; — adóhiv. segéd. 1804; — számtiszt. 1810.

Krempl Tóbiás, tanácsos. 1694; — egyuttal főkamarás. 1706.

Krencz Ferencz, karmester. 1844.

Krener János, gyakorló. 1790; — kanczellista. 1801.

Krenhirter Jakab, drabant, 1796.

Kreslbauer Albert, újlaki esküdt. 1823; — ugyanott templomgondviselő 1826.

Kreslbauer Ferencz, újlaki esküdt. 1767. 1790, — ugyanott biró. 1767. 1707; — ugyanott templomgondviselő. 1786; — törvsz. esküdt. 1789.

Kreslbauer Ferencz, tab. rácz községi esküdt. 1806.

Kretzer Márton, viziv. esküdt. 1808.

Kricskovics István, újlaki esküdt. 1729.

Krisan János, agens. 1745.

Kristl, erdőőr. 1791.

Krizsanóczy András, járuló. 1775; — kanczellista. 1786; — árvaszámtartó. 1788; — levéltáros. 1790; — kiadó. 1792.

Krnatits József, tab. kath. községi esküdt. 1833.

Krobath alias Horváth György, járuló 1810.

Kromer János, gyakorló. 1789; — diurnista. 1790; — járuló. 1791; — kanczellista. 1807.

Kronbürger János, kórh. ápoló. 1830.

Kronbürger Margit, kórh. ápoló. 1830.

Krones József, sekrestyés. 1779.

Kronheim Pál, gyakorló. 1801.

Kröczer Imre, gyakorló. 1844.

Krstia, kisbiró. 1741.

Krupinszki Antal, segédtanitó. 1843.

Kubányi János, járuló. 1757.

Kubányi Gábriel, járuló. 1758; — magyar szószóló. 1772.

Kucsovich János, tab. rácz községi esküdt. 1744.

Kucsovich János, tab. rácz községi esküdt. 1833; — ugyanott biró. 1837.

Kucsovich Péter, tab. rácz községi biró. 1761. 1766.

Kudlwascher Ferencz, sekrestyés. 1776.

Kuffmüller György, éjjeli őr. 1723.

Kuffmüller Mihály, éjjeli őr. 1764.

Kuklenderovics János, tab. rácz községi esküdt. 1814; — kisbiró. 1819.

Kullmann József, biztos. 1843.

Kullmann Károly, országuti esküdt. 1838.

Kuncz Ferencz, kerülő. 1817.

Kúnhegyi Kamil, gyakorló. 1846 — aktuárius. 1848.

Kuniz Károly, téglásmester. 1730.

Kunst Ferencz, kerülő. 1806.
Kupfer Sebestyén, számtiszt. 1809.
Kursch József, gyakorló. 1782.
Kurz János, fertálymester. 1707.
Kutassy József, kisbiró. 1788; — fertálymester. 1790.
Kutnyák Ferencz, lovaskerülő. 1790; — fertálymester. 1803.
Kutnyák Jakab, strázsamester. 1785; — kvártélymester. 1786; — tab. kath. községi esküdt. 1806. 1819.
Kutscherko (Kutterka) Márton, újlaki esküdt. 1744.
Kutschwager, lásd: Gutschwager.
Küchl (Küchel) Miklós, szindikus. 1688.
Küentzl, lásd: Kientzl.
Kühnel János, zenész. 1830.

Laboratz György, hittanitó. 1840.
Laboratz István, gyakorló. 1811.
Lackerbaum János, csősz. 1710.
Laibsner Vilmos, hóhér. 1712.
Laidnecker, lásd: Leidnecker.
Lakner László, selyemtenyésztési felügyelő. 1772.
Lalics Mátyás, tab. templomgondviselő. 1752.
Lambster István, éjjeli őrvezető. 1736.
Lampl Jakab, kerülő. 1803.
Lampl József, kerülő. 1819.
Lampl Mátyás, kerülő, 1818.
Lananovics János, jegyző. 1772.
Landfeld György, zenész. 1730.
Landtrachtinger János, járuló. 1754.
Landtrachtinger János Gáspár, szószóló. 1719; — törvsz. esküdt. 1743.
Landtsdorfer Nándor, viziv. esküdt. 1738.
Lang Ádám, hidbiztos. 1740; — tan. szolga. 1745; — lovaskerülő. 1748.
Lang Ádám, kórházi gondviselő. 1764.
Lang András, hiv. szolga. 1718.
Lang György, kerülő. 1789.
Lang Jakab, zenész. 1741.
Lang József, kapus. 1728; — lovaskerülő. 1740.
Lang József, éjjeli őr. 1781.
Lang Márton Kristóf, fertálymester. 1689.
Lang Sebestyén, éjjeli őr. 1758.
Lang Tamás, fertálymester. 1735; — éjjeli őr. 1738.
Langauer János, gyakorló. 1828; — diurnista. 1846.
Langhauser János, viziv. esküdt. 1698; — ugyanott biró. 1703; — törvsz. esküdt. 1709.
Langröckh Henrik, útmester. 1707.
Lannser Jakab, kapus. 1713.
Lasch József, éjjeli őr. 1779.
Lasko Samu, drabant. 1718; — kapus. 1725.
Laszlovszky Ferencz, gyakorló. 1796.
Laszlovszky József, ügyész. 1766; — törvsz. jegyző. 1780; — tanácsos. 1782; — biró. 1792; — polgármester. 1795; — mint tanácsos sikkasztásai miatt állását veszitette 1828-ban.
Laszlovszky Nándor, aktuárius. 1806.
Lauf N. János, alügyész. 1819.
Lauffer, fertálymester. 1794.
Lausch László, rácz tolmács. 1711.
Laussegger András, várbeli iskolamester 1736.
Laux Ádám, újlaki templom-gondviselő. 1711; — törvsz. esküdt. 1712.
Laux Péter, alkamarás. 1706; —

törvsz. esküdt. 1709; — tanácsos. 1726; † 1739.

Lazarovics Misko, tab. rácz tolmács. 1730.

Lazko Stefanovics, tab. rácz községi esküdt. 1744.

Lechner Ferencz, járuló. 1831; — telekhiv. kanczellista. 1831; — telekhiv. ellenőr. 1831.

Lechner Leonhard, szószóló. 1800.

Lechner Mátyás, fertálymester. 1795.

Lechner Melchior, viziv. esküdt. 1718.

Lehbauer Antal, fertálymester. 1815.

Lehenbauer János, fertálymester. 1824.

Lehmann Vilmos, börtönőr. 1826.

Lehner Melchior, újlaki esküdt. 1716; — ugyanott biró. 1719.

Lehr Antal, koldusbiró. 1787.

Leidneker (Laidnecker) Döme, külvárosi plébános, 1776; várbeli plébános. 1778.

Leiner János, fertálymester. 1763; — kerülő. 1765.

Leinckh (Lenck) Henrik, tanácsos és főkapitány. 1688; — hely. polgármester. 1689.

Leischer József Vilmos, járuló. 1726.

Leischner, újlaki plébános. 1728.

Lekics Ágoston, vásárbiró. 1727; — tan. szolga. 1730; — strázsamester. 1745.

Lekovics Simon, csősz. 1703.

Lenke Borbála, kórházi ápoló. 1847.

Lenner János, hidmester. 1711.

Lepojkovics János, tisztb. ügyész. 1815.

Lepp Péter, kapus. 1711.

Lescher Antal, tanácsos. 1688; — † 1696.

Lesigan Károly, tab. templomgondviselő. 1830.

Leszkovszky János, tanitó. 1824.

Leuschner János Vilmos, hóhér. 1705.

Lever Keresztély, kvártélymester. 1739.

Ley János, hittanitó. 1786.

Leyrer Mátyás, telekhiv. kerülő. 1752.

Lichtenstern Ignácz, gyakorló. 1834. — újlaki jegyző. 1844.

Lichtenstern Márton, biztos. 1845.

Lichtenwarth Ferencz, halottbemondó. 1789.

Lichtenwirth Sebestyén, tan. szolga. 1753.

Liebl Mihály, újlaki esküdt. 1780.

Liebner, törvsz. aktuárius. 1752.

Limmer Ferencz, szegényházi gondviselő. 1721.

Limmer Gáspár, sörh. kasznár. 1719.

Linczbauer Ferencz, tisztb. fizikus. 1834.

Linczbauer János, tanitó. 1816.

Linczbauer József, kriszt. v. iskolamester. 1811; — ugyanott karmester. 1821.

Linczenpolcz János György, fertálymester. 1780.

Lindenmayer Mátyás, zenész. 1762.

Lindmayer István, kerülő. 1806.

Lindmayer Mihály, zenész, 1807.

Lindner József, éjjeli őr. 1748.

Linzer Benedek, strázsamester. 1694.

Liska Simon, szer-felügyelő. 1811; alkamarási segéd. 1813; — tan. szolga. 1826; — törvsz. szolga. 1827.

Lismer Ferencz Antal, kanczellista. 1726.

Lober Keresztély, kvártélymester. 1742.

Locatelli Péter Antal, viziv. templom-gondviselő. 1765.

Lodermayer Boldizsár, viziv. esküdt esküdt. 1718.
Lohner József, számtiszt. 1810.
Loiber Pál, vásárbiró. 1730; — koldusbiró. 1751.
Lorencz János Mihály, számvevő. 1765.
Lowy Samu, gyakorló. 1843.
Löb György, kerülő 1806.
Lubisits Ignácz, újlaki plébános. 1787.; várb. plébános. 1803.
Lubisits Imre, gyakorló. 1792; — viziv. esküdt. 1798. 1819; — ugyanott hely. biró. 1805. 1826.
Lucacs (Lugaz) horvátv. biró. 1701. — hegymester. 1707.
Lucassi, lásd: Lukács.
Lucazovicz Antal, várbeli sóárús. 1719.
Ludovicus Ottó, járuló. 1726.
Ludvig János, kanczellista. 1701.
Ludvig János Kristóf, hely. szegényházi gondviselő. 1718.; — vámfelügyelő. 1723.; — viziv. templom-gondviselő. 1724.; — vámszedő. 1729.
Ludvig József, tab. iskolamester. 1758.
Ludvig Károly, csősz. 1832.
Lugaz, lásd: Lucacs.
Lukács (Lucassi) Márton, vámszedő. 1727; — lovaskerülő. 1740; — hidvámszedő. 1743.
Lukácsy Mihály, kerülő. 1776; — fertálymester. 1777.
Lukovics Katalin, bába. 1844.
Lum Antal, pénztári szolga. 1820.
Lungel Antal, erdőmester. 1796.
Lungl Ferencz, fertálymester. 1832.
Luntz János, csősz. 1710.
Luprecht Ferencz, viziv. plébános. 1803.
Luttenbacher Bódog, szegények atyja. 1733.
Lux Antal, éjjeli őr. 1783.
Lux Ferencz, tanitó. 1788.
Lux Péter, pinczemester. 1705; — alkamarás. 1707.

Macher Sebestyén, segédtanitó. 1846.
Maditsch György, csősz. 1709.
Maerer Antal, gyakorló. 1846.
Magatti János, kápolnai gondviselő. 1781.
Maglin Éva, juhpásztor. 1731.
Maisch Jakab krisztv. plébános. 1826; — várb. plébános. 1839.
Makay Albert, járuló. 1770.
Malczer Péter, halottkém. 1788.
Malczer Péter, adóhiv. járuló. 1789.
Maletics István, tab. rácz községi esküdt 1828.
Mali György, tanitó. 1756.
Malmarics István, kerülő. 1843.
Mambriny Alajos, telekhiv. kanczellista. 1810; — irodai gyakorló. 1816; — telekhiv. kanczellista. 1821; — telekhiv. segéd. 1822; vizivárosi esküdt és jegyző. 1825; — választott polgári aktuárius. 1828; — hely. adópénztári ellenőr. 1832; — ellenőr. 1832.
Mandl Ádám, éjjeli őr. 1733.
Mandl János, újlaki tisztb. esküdt. 1830; — újlaki esküdt. 1833.
Mandl Lőrincz, csősz. 1710.
Mandlblüh, drabant. 1846.
Manek Mátyás, kápolnai gondviselő. 1767.
Mangold Ignácz, járuló. 1827; — hely. árvapénztári ellenőr. 1831; — kanczellista. 1837; — szám-

www.terc.hu

vevőségi segéd. 1838; — számtiszt. 1841; — számvevő. 1848.
Manhardt Ferencz, gyakorló. 1786; — árvapénztári segéd. 1787.
Mankovics Béla, járuló. 1846.
Manokovics György, gyakorló. 1817; — kanczellista. 1822; — tisztb. aktuárius. 1827; — kiadó. 1829.
Manokovics János, tab. kath. községi biró. 1788.
Manokovics József, tab. kath. községi esküdt. 1772; — ugyanott biró. 1779.
Manony Domokos, drabant. 1828.
Márász János, gyakorló. 1829.
Márász Márton, tab. templomgondviselő. 1821.
Marchat, zenész. 1823.
Margalics János, biró. 1789; — polgármester. 1790; — † 1795.
Margwarth János Joákim, váműr. 1732; — fabiztos. 1739.
Marics Márton, tab. kath. községi esküdt. 1765; — ugyanott biró. 1775.
Maricsevics János, tab. kath. községi jegyző. 1736.
Marinkovics György, tab. templomgondviselő. 1821; — szegények atyja. 1829.
Markovics Antal, segédtanitó. 1818.
Markovics Béla, gyakorló. 1846.
Markovics Dániel, tab. rácz községi esküdt. 1780; — ugyanott biró. 1781.
Markovics Dömötör, tab. rácz községi esküdt. 1828.
Markovics György, gyakorló. 1825.
Markovics István, tab. rácz községi esküdt. 1724.
Markovics Karolina, bába. 1839.
Markovics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1811.
Marktmillner Bartalus, viziv. templom-gondviselő. 1741.
Marotzy János, segédtanitó. 1813.
Marovszky József, hely. jegyző. 1828; — viziv. esküdt. 1839.
Marschovszky József, városmajori felügyelő. 1838.; — kápolnai gondviselő. 1845.
Marsy, fertálymester. 1787.
Martinkovics Antal, tab. kath. községi esküdt. 1806.
Máry Gyula, gyakorló. 1847.
Máry Károly, tanácsos. 1848.
Matsmek Bartalus, kórházi ápoló. 1820.
Mattern András, tab. kath. községi esküdt. 1745. 1768; — ugyanott biró. 1746. 1749. 1757. 1761.
Matthia Jakab, lisztmérő. 1706.
Matthia N. drabant. 1740.
Matthy Ádám Vilmos, viziv. esküdt. 1695; — vámszedő. 1727.
Matthy Vilmos, szószóló. 1722.
Mattina Ferencz, rudasfürdői gépfelügyelő. 1826.
Matula János, csősz. 1815.
Matula Mátyás, tab. templom-gondviselő. 1837.
Matusek János György, kerületi felügyelő. 1788; — vámbiztos. 1790.
Maurer Jakab, halottkém. 1726.
Maurer Frigyes, sekrestyés. 1738.
Mauthner Samu, zsidó biró. 1820.
Mayer Antal, karmester. 1825.
Mayer Antal, hegymester. 1830; — újlaki esküdt. 1837.
Mayer Antal Ferencz, árvaszámtartó. 1719.
Mayer Fülöp, éjjeli őr. 1707.
Mayer Gáspár, viziv. iskolamester és karmester. 1784.
Mayer György, váműr. 1740.

Mayer Jakab, iskolamester. 1776.
Mayer János, járuló. 1757.
Mayer János, éjjeli őrvezető. 1758.
Mayer János, drabant. 1841.
Mayer János György, kanczellista. 1717; — törvsz. aljegyző. 1722; — főkamarás. 1724; — tanácsos. 1726; állásától megfosztották 1737-ben.
Mayer János György, kanczellista. 1730; — árvaszámtartó. 1738; — főkamarás. 1740; — tanácsos. 1748; — † 1755.
Mayer János György, Szt.-háromság-szobor gondviselője. 1732; — törvsz. esküdt. 1754; — tanácsos. 1755; — † 1763.
Mayer József, újlaki iskolamester. 1714.
Mayer József, halottbemondó. 1786.
Mayer József, gyakorló. 1788.
Mayer Mihály, kútfelügyelő. 1725.
Mayer Mihály, hegymester. 1778.
Mayer Mihály, kerülő. 1806.
Mayer Mihály, tisztb. alügyész. 1803.; — aktuárius. 1804; — törvsz. aljegyző. 1811; — tan. főjegyző. 1816; — tanácsos. 1819; — hely. biró. 1828; — † 1845.
Mayer N. tab. esküdt. 1735.
Mayerberg József, kamarási segéd. 1742.
Mayerberg Kristóf Károly, tanácsos. 1723; — állásától megfosztották 1737-ben.
Mayerberger, fertálymester. 1806.
Mayerhoffer Bernát, vinczellér, 1699.
Mayerhoffer József, német szószóló. 1789; — hely. szószóló. 1792; — szószóló. 1795.
Mayerhold György, viziv. templom-gondviselő. 1750.
Mayerhold János Mihály, viziv. esküdt. 1741; — viziv. templom-gondviselő. 1741.
Mayerhold József, járuló. 1809; — tisztb. aktuárius. 1809; — kanczellista. 1811; — törvsz. aktuárius. 1817; — törvsz. iktató. 1819; — törvsz. aljegyző. 1819; — főjegyző. 1819.
Mayerhold Mihály, törvsz. esküdt. 1743.
Maylin Ulrik Benedek, syndikus. 1694; — főkamarás. 1702.
Männer Antal, országúti esküdt. 1799; — ugyanott biró. 1811.
Medlhammer Gáspár, fertálymester. 1843.
Mehrl Márton, tan. szolga. 1761.
Meiberger János, fertálymester. 1814.
Meichl János, éjjeli őr. 1754; — vadász. 1758.
Meidenauer Ádám, újlaki esküdt. 1765.
Meidinger Antal, fertálymester. 1777.
Meindl János, újlaki esküdt. 1759. 1768; — ugyanott biró. 1761. 1771; — szószóló. 1804.
Meisinger Jakab, kútfelügyelő. 1809.
Meisner Zsófia, bába. 1738.
Meister András, pestisápoló. 1710; — halottkém. 1710.
Melczer Péter, kanczellista. 1789.
Melner József, éjjeli őr. 1785.
Menas, hittanitó. 1795.
Mennegatti János, viziv. esküdt. 1695.
Menner Alajos, járuló. 1815; — kanczellista. 1821; — árvaszámtartó. 1828.
Menner Antal, lásd Männer.
Menner Ferencz, kerülő. 1829.
Menner Lipót, viziv. templom-gondviselő. 1760.

www.terc.hu-www.terc.hu

Menner Pál, halottkém. 1822; — kórházi sebész és kórházi gondviselő. 1834.
Merkl János, segédtanitó. 1825.
Merl Márton, tan. szolga. 1764.
Mertz János Kristóf, főkamarás. 1739.
Merz Péter, gyakorló. 1777.
Messner Ferencz, kerülő. 1790.
Messner, lásd: Mössmer.
Mészáros János, tisztb. orvos. 1819.
Metzger, aljegyző 1723.
Meyer Gottfrid, segédhegymester. 1705.
Mezler, lásd: Mözler.
Michl János, újlaki esküdt. 1733; — ugyanott biró, 1754.
Micsinyey Antal, kanczellista. 1845; — vál. polg. aktuárius. 1846; — hely. jegyző. 1847; — főjegyző. 1848.
Miedl, tab. iskolamester. 1723.
Mihailovics György, kisbiró. 1765.
Mihal, tab. rácz községi esküdt. 1698.
Mihalkovics Mihály, országúti esküdt. 1829.
Mihics Antal, járuló. 1731; — viziv. jegyző. 1740; — viziv. esküdt. 1743; — strázsamester. 1753; — tabáni kath. községi jegyző. 1755.
Mihics Antal, éjjeli őr. 1765.
Mihics János, fertálymester. 1744.
Mihics János, vámőr. 1784; — viziv. esküdt. 1808.
Mihics Ödön, gyakorló. 1845.
Miklovics Alajos, gyakorló. 1842.
Mikos Mátyás, gyakorló. 1825.
Miksits, fertálymester. 1794.
Milics István, halottbemondó. 1827.
Milics János, tab. rácz községi esküdt. 1759.
Milicsevics György, tab. rácz községi esküdt. 1698.
Milkovics Antal, éjjeli őr. 1782.
Millak, pestisszolga. 1710.
Miller György, csősz. 1710.
Miller József, fertálymester. 1755; — kerülő. 1765.
Miller Konrád, újlaki templomgondviselő. 1789; — újlaki esküdt, 1801.
Miller Nándor, járuló. 1734; — kanczellista. 1739; — árvaszámtartó. 1740; — törvsz. aljegyző. 1741; — főjegyző. 1741; — † 1766.
Milly Gergely, iskolamester és orgonista. 1753; — kápolnai gondviselő. 1774.
Milo Ferencz, tab. rácz községi esküdt. 1709.
Miloszlavlevics István, tab. rácz községi jegyző. 1801.
Milutinovics György, tab. rácz községi esküdt. 1799.
Minasovics Márkus, tab. templomgondviselő 1744; — tab. kath. községi esküdt. 1748. 1762; — ugyanott biró. 1755. 1759. 1763; — horvátv. esküdt. 1765.
Minasovics Tamás, tab. templomgondviselő. 1788; — tab. kath. községi esküdt. 1795; — ugyanott biró. 1797. 1802. 1806. 1820.
Mindner Péter, zenész. 1748.
Mirtel, sekrestyés. 1730.
Misek József, lásd: Mitschek.
Miskovics Márton, csősz. 1703.
Miskricz János, kvártélymester. 1814; — viziv. jegyző. 1822.
Miskricz József, halottkém. 1840; — tisztb. sebészorvos. 1846.
Mistl Mihály, lovaskerülő. 1740.
Mistl Miklós, parti csősz. 1742.

Mitschek (Misek) József, csősz. 1819.
Moczy Károly, halottkém és szegényházi orvos. 1788.
Mohr János Kristóf, halottkém. 1711.
Molnár András, kórházi ápoló. 1811.
Molnárffy József Lajos, tisztb. orvos. 1845; — főorvos. 1848.
Moldau, lásd: Multauf.
Molterer, szegényint. ellenőr. 1848.
Monanny (Monauer) Domokos, drabant 1828.
Morel, gazda. 1729.
Moritz Jakab, vizvezetéki felügyelő. 1786; — fertálymester. 1791.
Morlin Mátyás, kamarás. 1738.
Moyses Ferencz, hóhér. 1776; — börtönőr. 1777.
Moyses István, tab. kath. községi esküdt. 1769.
Mödlhammer Ignácz fertálymester. 1833.
Mödlhammer Mátyás, városi ács. 1749.
Mössmer Gábor, hegymester. 1761.
Mössmer (Messner) Mátyás, krisztv. templomgondviselő. 1787.
Mössmer (Messner) Mátyás, ifjabb. krisztv. templomgondviselő. 1790.
Mözler Ernest Nándor, ágens. 1696.
Muchnay Ignácz, újlaki plébános. 1839; — krisztv. plébános. 1843.
Muckenhuber Fülöp, sekrestyés. 1765.
Mudlfor György, csősz. 1710.
Mudlhuber János, csősz, 1708.
Mudran János, sekrestyés. 1740.
Multauf (Moldau) Mátyás, kórházi és szegényházi gondviselő. 1742.
Multhauff Aureus Ágoston, kanczellista. 1705.
Mundinger Antal, kerülő. 1776.
Müllbauer Anna, bába. 1807.
Müller Alajos, közőr. 1845.
Müller Éva, kórházi szakácsné. 1811.
Müller Fülöp, krisztv. biró. 1820.
Müller Gáspár, segédtanitó. 1845.
Müller György, vadász. 1790.
Müller Imre, horvátv. esküdt. 1703.
Müller János, kápolnai gondviselő. 1776.
Müller József, tab. templomgondviselő. 1743.
Müller József, járuló. 1806; — kanczellista. 1807; — számtiszt. 1813; — viziv. jegyző és esküdt. 1821.
Müller Károly, szegényházi pinczemester. 1847.
Müller Katalin, bába. 1804.
Müller Mihály, kápolnai gondviselő. 1830.
Müller Miklós, kvártélymester. 1744.
Müller Orsola, barakkórházi szakácsné. 1710.
Müller Pál, segédtanitó. 1817; — viziv. iskolamester és karmester. 1819.
Müller Teréz, kórházi ápoló. 1822.
Müllner János, éjjeli őr. 1738; — fertálymester. 1769.
Müllner József, tab. templomgondviselő. 1733.
Müllner József, járuló. 1806.
Mündtner Péter, zenész. 1792.
Münzberger Ferencz, gyakorló. 1829; diurnista. 1843.
Münzer József, hegymester. 1741; fertálymester. 1747.

Nagy Antal, kerülő. 1819.
Nagy Benedek, lásd: Vásárhelyi —.
Nagy Jozefa, kórházi ápoló. 1847.
Nase György Boldizsár, német iskolamester. 1732.
Nasztics István, kisbiró. 1832; — fertálymester. 1835.
Nattermann Mátyás, hegymester.

1709; — alkvártélymester. 1709; — alkamarás. 1710; — törvsz. esküdt. 1716. 1744; — viziv. esküdt. 1719; — strázsamester. 1723; — viziv. biró. 1726.

Nägele Jakab, drabant. 1728.

Nebuszky Mátyás, gyakorló. 1830.

Nekám József, diurnista. 1822; — kanczellista. 1823; — hely. iktató. 1828; — törvsz. iktató. 1828; — törvsz. aljegyző. 1832; — törvsz. főjegyző. 1838; — tan. főjegyző. 1843; — tanácsos. 1843; — nyugalomba vonult. 1861.

Nelner Simon, éjjeli őr. 1738

Nemes Ferencz, fertálymester. 1820; — ker. biztos. 1823; — vásárbiztos. 1828; — ker. biztos. 1843.

Németh József, járuló. 1786; — tan. szolga. 1787.

Németh Mihály, gyakorló. 1776; — járuló. 1782; — kanczellista. 1784; — aktuárius. 1787; — törvsz. aljegyző. 1790.

Nenadovics József, tab. rácz községi jegyző. 1732.

Nennat Illia, tab. rácz községi esküdt. 1722.

Nerodolik József, iktató. 1828; — tisztb. alügyész. 1837; — alügyész. 1838; — aljegyző és tisztb. ügyész 1843; — főügyész. 1843; — tanácsos. 1848.

Neskonicz Bukaton, tab. rácz községi biró. 1701.

Neskovics Pál, tab. rácz községi jegyző. 1794; — szegényatya. 1809; — tab. rácz községi jegyző. 1801.

Nestorovics Péter, tab. rácz községi esküdt. 1761; — ugyanott biró. 1773. 1777.

Neubrand Antal, csősz. 1827; — lovaskerülő. 1829.

Neuhauser Ferencz, járuló. 1751; — kanczellista. 1755; — számvevő. 1758.

Neuhauser Ferencz Tamás, szindikus. 1728; — tanácsos. 1751; — biró. 1751; — † 1754.

Neuhold Ádám, kerülő. 1769.

Neuhold József, fertálymester. 1765.

Neuhold Márton, éjjeli őr. 1702.

Neuhold Mihály, vadász. 1790.

Neumann Ferencz, zenész. 1826.

Neumayer Ignácz, számtiszt. 1793.

Neusser Márton, útfelügyelő. 1822.

Neuwirth Ferencz, drabant. 1785.

Neuwirth József, éjjeli őr. 1783.

Nicoletti Péter Antal, fizikus. 1737.

Niedermayer Antal, gyakorló. 1834.

Niedermayer Ferencz, fertálymester. 1783; — kisbiró. 1786; — viziv. esküdt. 1792; — törvsz. esküdt. 1793; — országuti biró. 1794.

Nikola, drabant. 1728.

Nikolics Döme, tab. iskolamester. 1765.

Nikolics János, éjjeli őr. 1776.

Nikolics József, tab. rácz községi esküdt. 1719.

Nikolics N. tab. rácz községi esküdt. 1836.

Nikolics Pál, tab rácz községi esküdt. 1790.

Nikolics Péter, rudasfürdői pénztáros. 1832.

Nikolics Simon, tab. rácz községi esküdt. 1779; — viziv. esküdt. 1783; — ugyanott biró. 1798.

Nippenhammer József, női kórházi gondviselő. 1828.

Nisak György, újlaki esküdt. 1747; — ugyanott biró. 1749.

Nisak Jakab, viziv. iskolamester. 1776.
Nisak József, országúti iskolamester. 1747.
Nisak Lipót, újlaki esküdt. 1747. 1754; — ugyanott biró. 1751.
Nisle Menyhért, halottkém. 1813.
Nits József, kapus. 1711; — hidfelügyelő. 1712.
Novák János, járuló. 1714.
Novák János, járuló. 1817.
Novák Péter, viziv. esküdt. 1754; — törvsz. esküdt. 1767; — magyar szószóló. 1768.
Nussbauer Péter, viziv. esküdt. 1711.
Nussbaumer Vincze, sekrestyés. 1761.
Nussbeck József, éjjeli őr. 1740.
Nusser János, ker. biztos. 1819; — vásárfelügyelő. 1819.

Obermayer Mátyás, csősz. 1710.
Oberspach Mátyás, csősz. 1703.
Obitsch, hegymester. 1705.
Oeffner Antal, tisztb. aktuárius. 1813; — iktató. 1815; — hely. árvaszámtartó. 1826; — hely. számvevő. 1828; — törvsz. jegyző. 1828; — számvevő. 1832; — levéltáros. 1840; — törvsz. főjegyző. 1843.
Oeffner Ferencz, gyakorló és tisztb. aktuárius 1799; — aktuárius. 1800; — törvsz. aljegyző. 1804; — főjegyző. 1806; — tanácsos. 1816; — polgármester. 1828; — leköszönt 1848-ban.
Oeffner József, tisztb. orvos. 1805.
Oelkmann Samu, tab. kath. községi esküdt. 1798.
Ofner János György, kapus. 1728.
Ofner Mihály, éjjeli őr. 1747.
Ofner Sebestyén, csősz. 1710.
Offterdinger János, fertálymester. 1772; — ker. biztos. 1776.
Okenfuss Jakab, tab. kath. községi esküdt. 1809; — ugyanott biró. 1811; — rudasfürdői felügyelő. 1827.
Olitor Dávid, viziv. esküdt. 1754; kórházi gondviselő. 1763.
Olitor Ferencz, járuló. 1770.
Olts Konrád, viziv. esküdt. 1798; — ugyanott biró. 1808.
Orbán Károly, vásárbiró. 1753; drabant. 1754.
Ostermayer Péter, csősz. 1710.
Osztoics János, tab. rácz községi esküdt. 1790.
Oth György, zenész. 1826.
Ott Antal, drabant. 1807.
Ott János, éjjeli őr. 1737.
Ott János, alkamarási segéd. 1794; — viziv. esküdt. 1815.
Ott János, kerülő. 1778.
Ottmayer Antal, hely. jegyző. 1828.
Ottomano Ágám, kvártélymester. 1739.
Ozelsberger Ignácz, hely. szószóló. 1788.
Öffner, lásd: Oeffner.
Ölsinger József, erdőőr. 1757.
Örley János, segédtanitó. 1845.
Österreicher, járuló. 1740.

Pablick Venczel, vásárbiró. 1741.
Pach János, gyakorló. 1830.
Page (Patsche) Péter Pál, koldusbiró. 1705.
Pafkovics Antal, tab. tisztb. esküdt. 1826; — ugyanott biró. 1830; — ugyanott esküdt. 1832.
Pafkovics Antal, gyakorló. 1832.
Pafkovics János, diurnista. 1843.
Pafkovics Lukács, kisbiró. 1772.
Pail István, tab. templom gond-

viselő. 1811; — tab. kath. községi esküdt. 1829.
Pajor Ferencz, drabant. 1834.
Pakosevics Jakab, levélhordó. 1778.
Palck Pál, viziv. templom-gondviselő. 1741.
Paldt Ferencz, drabant. 1825.
Paldt József, hely. kamarás. 1829; — vál. polg. aktuárius. 1832; — tan. iktató. 1835; — törvsz. aljegyző. 1837; — tan. jegyző. 1843; — törvsz. főjegyző. 1846; — hely tanácsos. 1847.
Palko, kerülő. 1705.
Palkovics András, fizikus. 1783.
Palkovics Károly, krisztv. orvos. 1817.
Pall Imre, kútfelügyelő. 1811.
Palm Péter, fertálymester. 1738.
Pamperle József, éjjeli őr és sirásó. 1707.
Pantelen Jurka, pestisszolga. 1711.
Pantasits Tamás, tab. rácz községi esküdt. 1834.
Pantazy Bazil, tab. rácz községi esküdt. 1793.
Pap Imre, vizvezetéki felügyelő. 1814.
Pap Lipót, országúti esküdt. 1813.
Papics Albert járuló. 1787; — kanczellista. 1791; — kiadó. 1805; — aktuárius 1809.
Papics Antal, kocsis. 1765.
Papler Gáspár, viziv. templomgondviselő. 1800.
Papler Jakab, gyakorló. 1820.
Parcs Ulrik, éjjeli őr. 1771
Partsch Márton, éjjeli őr. 1744.
Partz Boldizsár, barakkórházi gondviselő. 1711.
Pasits György, éjjeli őr. 1802.
Paskutz János, gyakorló. 1828.
Paszrucker Mihály, csősz. 1825.
Paszt Márton, kórházi házmester. 1825.
Patacsich Károly, tisztb. orvos. 1828.
Patsche, lásd: Page.
Patrich, hadnagy. 1723.
Pauer Ádám, gyakorló. 1772; — kamarási segéd. 1773; — adóhiv. segéd. 1789; — alkamarás. 1793.
Pauer Ádám János, járuló. 1739; — telekhiv. kanczellista. 1751; — telekhiv. igazgató. 1755; — tanácsos. 1770.
Pauer András, tab. kath. községi esküdt. 1743.
Pauer Antal, gyakorló. 1791; — adóhiv. járuló. 1792; — kanczellista. 1793; — adóhiv. segéd. 1802; — adóhiv. ellenőr. 1804; — hely. adószedő. 1826.
Pauer Ferencz, fertálymester. 1785.
Pauer Frigyes, csősz. 1741.
Pauer Fülöp, csősz. 1710.
Pauer György János, éjjeli őr. 1770.
Pauer János, barakk-kórházi segéd. 1710.
Pauer János György, telekhiv. kerülő. 1752; — vámőr. 1770.
Pauer János György, járuló. 1767; — kanczellista. 1772; — alkamarás. 1786; — hely. árvaszámtartó. 1787.
Pauer Mátyás, halottbemondó. 1711; — vizivárosi templomgondviselő. 1724.
Pauer Péter, gyakorló. 1827.
Pauer Péter, pénztári szolga. 1827; — fertálymester. 1830.
Pauer Pongrácz, szegényatya. 1726.
Paulovics László, tanácsos. 1848.
Paulovics Tamás, tab. rácz községi biró. 1707.
Pauter István, ingyenes gyakorló.

1787; — fizetéses gyakorló. 1792; — árvapénztári ellenőr. 1800.
Pauter János, kerülő. 1772.
Pauter József, fertálymester. 1744; — hegymester. 1752.
Pauter József, kerülő. 1788.
Pavianovics Antal, viziv. esküdt. 1745; ugyanott biró. 1754; — magyar szószóló. 1778.
Pavianovics Antal, gyakorló. 1787; — járuló. 1790; — árvahivatali segéd. 1794.
Pavianovics Ferencz, járuló. 1776; kanczellista. 1780; — levéltáros. 1782; aktuárius. 1787; — árvaszámtartó. 1790; — tanácsos. 1795; — kapitány. 1800.
Pavianovics János, árvaszámtartó. 1759; — törvsz. aljegyző. 1763; — jegyző és ügyész. 1765; — főjegyző. 1766; — tanácsos. 1780; — biró. 1782; — hely. polgármester. 1786; — † 1788.
Paviánovics József, gyakorló. 1786.
Pavianovics Mátyás, magyar szószóló. 1776; — másod szószóló. 1790; — szószóló. 1792; — tanácsos 1804; — † 1809.
Pavianovics N., telekhiv. kerülő. 1737.
Pavics Mihály, tab. kath. községi esküdt. 1771.
Pavlovics Venczel, vámszedő. 1712.
Pavost Ignácz, kanczellista. 1820.
Payer Antal, szegényházi gondviselő. 1711.
Payer Ferencz, éjjeli őr. 1831; — drabant. 1834; — hiv. szolga. 1845.
Payer János, iskolamester és karmester. 1695.
Payerl Gottfried, hegymester. 1782.
Payert Mihály, lásd: Peyerl.
Peakovics Szilárd, tab. rácz községi esküdt. 1790. 1819; — ugyanott biró. 1813.
Pechhold Kristóf, éjjeli őr. 1760.
Peck, lásd: Pöck.
Pécs Antal, rudasfürdői orvos. 1832.
Penz Antal, biztos. 1843; — fegyházi felügyelő. 1845.
Penz Flóris, agens. 1772.
Penz József, segédtanitó 1846.
Peneder István, gyakorló. 1797.
Peneder Pál, hegymester. 1782; — kerülő. 1790.
Pengl György, hóhér. 1689.
Penigl (Pönigl) János Péter, viziv. iskolamester. 1730.
Perbinger Jakab, fertálymester. 1728.
Perderich József, ügyész és aljegyző. 1738.
Pereczky Ferencz, fertálymester, 1767.
Perger (Berger) Ferencz, kamarási segéd. 1760.
Perger Fülöp, csősz. 1710.
Perger György, hegymester. 1778; — kerülő. 1782.
Perger Ignácz, aktuárius. 1792; — tanácsos. 1800; — hely. biró. 1826; — állását veszitette. 1828-ban.
Perger János, kerülő. 1806.
Perger János Benedek, tanácsos. 1737; — polgármester. 1737; — hely. biró. 1754.
Perger János Kristóf, törvsz. esküdt. 1729.
Peringer, viziv. biró. 1696.
Perkovits Bálint, kútfelügyelő. 1836.
Perlert, fizikus. 1727.
Persa Ferencz István, fizikus 1741.
Perschmann Ágoston, szegény-atya. 1815; — viziv. esküdt. 1829.

www.terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

Pertl Lajos, halottbemondó. 1735.
Pertl N., hegymester. 1725.
Pertlné, bába. 1723.
Pertzky József, sekrestyés. 1812.
Perviz János, tisztb. alügyész. 1844; — alügyész. 1845. 1848.
Péter Tamás, fertálymester. 1799.
Petöcz Márton, tanácsos. 1786; † 1803.
Petrank, kapuőr. 1727.
Petray Péter, erdőőr. 1747.
Petroty Péter, gyakorló 1815; — diurnista. 1815.
Petrovich János, tab. kath. községi esküdt. 1743.
Petrovics János, fertálymester. 1829; — drabant. 1840.
Petrovics Staniv, tab. rácz. községi biró. 1719.
Petrovits Szilárd, gyakorló 1844; — † mint tanácsos. 1875-ben.
Petsits József, halottkém. 1844.
Peyer Ferencz Antal, pestisszolga. 1710.
Peyerl (Payerl) Mihály, aljegyző. 1728; — főjegyző. 1738.
Peyerl Sebestyén, csősz. 1710.
Pfanhauser Borbála, bába. 1771.
Pfarrer István, hely. fertálymester. 1834; — fertálymester. 1835.
Pfärtzl Tamás, zenész. 1698.
Pfeffer János, tab. kath. községi esküdt. 1747. 1766; — ugyanott biró. 1765.
Pfeiffer Ferencz, polgármesteri huszár, 1846.
Pfeiffer József, fertálymester. 1809.
Pfeiffer Magnus, kútfelügyelő. 1794; — újlaki templomgondviselő. 1819.
Pfeister Mihály, kútfelügyelő. 1791.
Pfeister Schmidt Kájetán, újlaki plébános. 1782.
Pfisterer András, fizikus. 1786.
Pichler Ferencz, őr. 1796.
Pichler József, tab. kath. községi esküdt. 1760; — tab. templomgondviselő. 1765.
Pichler József, kórházi ápoló. 1847.
Pichler Karolina Margit, bába. 1787.
Pieglmayer Farkas, kútfelügyelő. 1792.
Piller Ferencz, újlaki esküdt. 1798; — ugyanott biró. 1809; — újlaki Szentháromság-szobor gondviselője. 1804.
Piller Ignácz, újlaki Szentháromság-szobor gondviselője. 1822; — újlaki tisztb. esküdt. 1833.
Piller János Vitálos, újlaki esküdt. 1729; — ugyanott hely. biró. 1747.
Pilpel György, csősz. 1703.
Pinczky, lásd; Binzky.
Pinkayné, kézi munka tanitó. 1848.
Pirnschrott János György, sekrestyés. 1709.
Pischof Gáspár, kápolnai gondviselő. 1759.
Pisz Ferencz, hely. fertálymester. 1754.
Pistory János, kvártélymester. 1725.
Pitter, viziv. iskolamester. 1723.
Pittich (Bittig) Fülöp, vadász 1820; — fővadász. 1847.
Plattner János György, gulyás. 1734.
Plechner András, viziv. biró. 1773.
Ploll János, zenész. 1802.
Podhorge Mátyás, csősz. 1821.
Podivinszky Vendel, fizikus. 1735.
Pohl János, kápolnai gondviselő. 1793.
Polgár Ferencz, hely. jegyző. 1831.
Pollermann, tab. iskolamester. 1728.
Poloni György, tab. kath. községi esküdt. 1752.

Poloni Imre, kisbiró. 1714.
Pommer Mátyás, viziv. esküdt. 1744. — ugyanott templom-gondviselő. 1756.
Pomp Gottfried krisztv. iskolamester. 1790.
Pomp Károly, viziv. esküdt. 1842.
Pongrácz Ferencz, fertálymester. 1771.
Pongrácz József, ker. biztos. 1772; — éjjeli őr. 1778.
Ponbeithner Jakab, kápolnai gondviselő. 1754.
Popin Ferencz, lovaskerülő. 1765.
Popovics Mihály, tab. rácz. községi jegyző. 1751; — ugyanott esküdt és jegyző. 1756.
Popp Ferencz, kerülő. 1764.
Poppler Lipót, ker. biztos. 1842; — hadnagy. 1842.
Populus Ádám, fertálymester. 1793.
Portsch Ulrik, lásd: Parcs.
Posch György, csősz. 1710.
Posch Márton, csősz. 1710.
Posch Mihály, csősz. 1709.
Poschina Ferencz, fertálymester. 1811.
Postbichl, Anna, bába. 1846.
Postpischel Antal, halottbemondó. 1824.
Pöck (Peck) János Jakab, strázsamester, 1692.
Pöhm József, viziv. iskolamester. 1773.
Pöhm Márton Mátyás, viziv. iskolamester. 1755.
Pöltel, városi sóáruló. 1719.
Pöltzl Orbán, csősz. 1710.
Pönigl, lásd: Penigl.
Pönisch Lőrincz, éjjeli őr. 1743.
Pöschl Ferencz, kórházi gondviselő. 1810.
Pösinger, lásd: Bösinger.
Pramer János Mihály, kanczellista. 1719.
Praun Pál, csősz. 1710.
Prauner Jakab, kerülő. 1709.
Prausrucker Mihály, fertálymester. 1821; — hegyfelügyelő. 1823.
Praeradovics Sándor, tab. rácz községi esküdt. 1736; — ugyanott biró. 1758.
Praeradovics Szilárd, tab. rácz. községi biró. 1813.
Preiszl Nándor, drabant. 1807; — kisbiró. 1809.
Preiszler, drabant. 1810.
Preisung József, csősz. 1804.
Prenner Farkas Endre Lipót. főkapitány és polgármester. 1687; — leköszönt 1688-ban.
Pressburger, kapus. 1712.
Preyer, hely. szószóló. 1723.
Preymayer György, sekrestyés. 1741.
Pribaum, 1845 után Pribányi Mihály, segédtanitó, 1834; — tanitó. 1845.
Prilisauer József, gyakorló. 1806; — járuló. 1806; — kanczellista. — 1809; árvapénztári hely. ellenőr. 1812; — árvapénztári ellenőr. 1812.
Prilisauer József, kisbiró. 1847.
Pringl János Péter, országuti iskolamester. 1735.
Prinz Ferencz, halottbemondó. 1816.
Pritz Mátyás, viziv. esküdt. 1754.
Prix Lipót, fertálymester. 1747.
Probinger, fertálymester. 1727.
Probovics János, tab. rácz községi jegyző. 1743.
Protst Károly, halottbemondó. 1846.
Pruck Miksa, éjjeli őr. 1744.
Pruckner Mihály, csősz. 1710.
Prunner Farkas, viziv. esküdt. 1702.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

1703; — hegymester. 1705; — törvsz. esküdt. 1712; — szegényházi gondviselő. 1714.

Prunner József, alkamarási segéd. 1804; — alkamarás. 1813.

Prustner János, sekrestyés. 1806.

Pscherer András, gyakorló. 1767; — kanczellista. 1769; — levéltáros. 1776; — árvaszámtartó. 1778; — levéltáros. 1786; — számvevő. 1787; — tanácsos. 1800; — † 1803.

Pscherer József, gyakorló. 1772; — járuló. 1773; — kanczellista. 1776. — levéltáros 1781; — főkamarás. 1782.

Puchinger Imre, gyakorló. 1787.

Puchner Lipót, viziv. esküdt. 1754.

Puchner N., kerülő. 1806.

Puk József, tanító, 1702.

Pulpan Antal, rajztanító. 1839.

Pullovics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1798.

Pully Mihály, tab. kath. községi esküdt. 1832.

Punzenberger Ferencz Antal, várbeli iskolamester. 1765.

Purker, irodaszolga. 1790.

Pusztay Sándor, tab. rácz községi jegyző. 1820.

Puschmann Antal, gyakorló. 1812; — járuló. 1812.

Puschmann Péter, Szentháromságszobor gondviselője. 1812.

Putnak Jakab, fertálymester. 1776.

Putz János, drabant. 1812.

Pürkner Keresztély, tan. szolga. 1753.

Rabl, kórházi szolga. 1831.

Radics Arzen, tab. rácz községi jegyző. 1811; — ugyanott esküdt. 1826.

Radicsics Orestia, tab. rácz községi esküdt. 1732.

Radkovics Ranitov, tab. rácz községi esküdt. 1724.

Radkovics Xiskó, tab. rácz községi esküdt 1743.

Radoicsics Jeremiás, kisbiró. 1731.

Radonovics Stano, tab. rácz községi biró. 1712; — ugyanott esküdt. 1732.

Radovics, agens. 1739.

Radullovics György, segédtanitó. 1834.

Raffenzeder János, fertálymester. 1779.

Raicsics Antal, tisztb. ügyész. 1822; — alügyész. 1828.

Raicsics Ferencz, viziv. esküdt. 1810.

Raicsics Lajos, gyakorló. 1843.

Raiko, tab. rácz községi biró. 1734.

Raikovics Ábrahám, tab. rácz községi jegyző. 1745.

Raikovics Antal, járuló. 1816; — diurnista. 1819; — kapitányi kanczellista. 1822; — irodai kanczellista. 1826.

Raill János Sebestyén, lásd: Reil.

Raith Ferencz, tan. szolga. 1749.

Raith Mátyás, szegényatya és kórházi gondviselő. 1735.

Raitz Sebestyén, csősz. 1710.

Rák János, drabant. 1833.

Rall Ferencz, viziv. esküdt. 1695.

Ramenitz János, őr. 1760.

Ramold Gáspár, szer-felügyelő. 1828.

Rapolter József, kvártélymester. 1810

Raspasani Tamás, viziv. plébános. 1702.

Rast Ignácz, fertálymester. 1694.

Rast János, fertálymester. 1701.

Ráth Erzsébet, kórházi ápoló. 1830.

Rath Ferencz, sekrestyés. 1760.

Sach Bazil, tab. rácz községi biró. 1750.
Saárossy András, tisztb. ügyész. 1828; — hely. jegyző. 1828; — — tisztb. tanácsos. 1828.
Sabata Márton, kórházi ápoló. 1820.
Saczmann Károly, tab. iskolamester. 1776.
Saeth Ferencz Antal, viziv. esküdt. 1744.
Sagics István, tab. rácz községi esküdt. 1790; — ugyanott biró. 1802.
Sagkopf Pál, csősz. 1726.
Sahanek György, lovaskerülő. 1726.
Saidwarth János, tanitó. 1811.
Sailhuber Nándor. törvsz. szolga.
Sailler (Seyler) Ferencz József, tanácsos. 1717; — hely. polgármester. 1737; — állásától megfosztották 1737-ben.
Sailler János György, újlaki templom-gondviselő. 1744.
Sailler József, csősz. 1710.
Sailler József, karmester. 1809.
Sailler Pál, telekhiv. kerülő. 1759.
Salamon János, várb. német iskolamester. 1707.
Salamon Mátyás, viziv. templomgondviselő. 1812.
Salamon N. János, horvátv. iskolamester. 1714.
Salgári Salgáry Péter, tanácsos. 1688; — polgárm. 1688. — † 1692.
Sallcsik Gottfried, halottkém. 1740.
Salzmann Károly, tanitó. 1778.
Sambl Károly, kamarási segéd. 1746.
Sances, ágens. 1703.
Sander, sekrestyés. 1810.
Sándor János, fegyházi felügyelő. 1845.
Sándrik Pál, tab. esküdt. 1847.
Sandwieser Simon, csősz. 1710.
Sáska János, fabiztos. 1843.
Satanoviz Mátyás, lásd: Statanovics Matto.
Sattler Károly, éjjeli őr. 1766.
Sauttersheimbi Sauttermeister Frigyes, főkamarás és tanácsos. 1694; — polgármester. 1698; — biró. 1711; — polgármester. 1712; — biró. 1713; — polgármester. 1723; † 1726.
Sauttersheimbi Sautermeister József Manó, főkamarás. 1728; — tanácsos. 1736; — állásától megfosztották. 1737-ben; — újra tanácsos. 1739; — polgármester. 1741; — † mint tanácsos 1784-ben.
Savich Vaso, tab. rácz községi esküdt. 1743; — ugyanott biró. 1751.
Saviczka Ignácz, halottbemondó. 1826.
Schachtner Antal, tan. iktató. 1848.
Schaeffer Lipót, országuti sebészorvos. 1832.
Schaffer Ferencz, vámszedő és felügyelő. 1705.
Schalhard, vásárbiró. 1707.
Schalhoffer Lőrincz, kútfelügyelő. 1742.
Schaly, zenész. 1804.
Scharl Ferencz, lásd: Charl.
Schauer János, viziv. esküdt. 1738.
Schadl (Schedl) Bálint, csősz. 1710.
Scheck András, barakk-kórházi felügyelő. 1710.
Schedl, lásd: Schadl.
Scheiberhoffer Sándor, gyakorló. 1846.
Scheiblein Domonkos, járuló. 1763.
Scheiblein János Péter, adóhiv. segéd. 1743; — kanczellista. 1757.
Scheidel Antal, zenész. 1844.
Scheili Antal, zenész. 1821.

www.terc.hu-www.terc.hu

Schelhammer György, újlaki esküdt. 1716.
Schellhorn Pál, vámszedő és felügyelő. 1705; — vásárbiró. 1708.
Schelitska József, rendőr. 1846.
Schenck József, adószedő. 1737; — viziv. templom-gondviselő. 1741.
Schenkl Fülöp, fertálymester. 1802; — strázsamester. 1804.
Scherk János, szegényatya. 1828.
Scherzer János, lovaskerülő. 1740.
Schick János György, kanczellista. 1712.
Schick József Ádám, kanczellista. 1717.
Schiemer József, vámszedő. 1781.
Schiffender Mátyás, sekrestyés. 1804.
Schiffer Fülöp, éjjeli őr. 1736.
Schiffer Mátyás János, járuló. 1739; — kanczellista. 1739; — árvahiv. segéd. 1743; — kórházi és szegényházi gondviselő. 1754; — árvaszámtartó. 1755.
Schiffer Mátyás János, törvsz. esküdt. 1764; — viziv. esküdt. 1772.
Schiffler György, vinczellér. 1699.
Schiffmann Ignácz, alkamarási segéd. 1742.
Schiffreder Frigyes János, járuló. 1727; — kanczellista. 1730; — tanácsos. 1755.
Schiffröder Frigyes, tan. szolga. 1729.
Schik József, vadász. 1843.
Schilder József, zenész. 1796.
Schillen Ferencz, erdőmester. 1762.
Schiller Antal, vámőr. 1821.
Schiller Ferencz, tisztb. biztos. 1848.
Schiller Frigyes, lásd: Schüller.
Schimig Venczel, tab. tisztb. esküdt. 1843.
Schimpl József, fertálymester. 1790.
Schimrel József, iskolamester. 1776.
Schinck József, éjjeli őr. 1758.
Schindler Ádám, újlaki esküdt. 1707; — ugyanott biró. 1709.
Schindler János Mihály, újlaki templom-gondviselő. 1745.
Schininger József, újlaki templomgondviselő 1755.
Schininger Simon, kisbiró. 1747; — újlaki esküdt. 1758; — újlaki templom-gondviselő. 1763; — újlaki biró. 1765.
Schirm Jakab, pestiskomiszárius. 1710.
Schirmer József, gyakorló. 1779.
Schleger József, viziv. esküdt. 1830; — ugyanott biró. 1832.
Schlesser András, drabant. 1820; — tan. szolga. 1832.
Schlosser Antal, drabant. 1823.
Schlosser Ferencz József, fertálymester. 1749.
Schlosser József, fertálymester. 1740; – hely. kvártélymester. 1744.
Schlosser Samu, őr. 1760.
Schluger János, tab. templomgondviselő. 1815; — tab. kath. közs. esküdt. 1824; — ugyanott biró. 1826; — ugyanott hely. biró. 1827.
Schluger József, krisztv. templomgondviselő. 1794; — nőkórházi gondviselő. 1828; — viziv. esküdt. 1830.
Schluger József, gyakorló. 1833.
Schmeltzer Fülöp, hegymester. 1728; — újlaki templom-gondviselő. 1755; — újlaki esküdt. 1756.
Schmeltzer Simon, újlaki esküdt. 1762.
Schmidt Ágoston, kanczellista. 1696; — törvsz. aljegyző. 1700; — tanácsos. 1707; — és főkamarás. 1709; † 1721.
Schmidt Antal, éjjeli őr. 1778.

Scosa Ferencz, tisztb. járuló. 1792; — viziv. esküdt. 1795; — vásárbiztos. 1804.
Scosa József, gyakorló. 1800; — járuló. 1809; — kanczellista. 1811; — szegényházi aktuárius. 1815; — kamarási segéd. 1819; — adóhiv. segéd. 1820; — számsegéd. 1823; — számtiszt. 1838.
Scriba Bálint, tab. kath. községi esküdt. 1832.
Sebastianovics Antal, tab. kath. községi esküdt. 1737; — ugyanott biró. 1751.
Sebastianovics Antal, ügyész. 1796.
Sebastianovics Imre, ügyész. 1780.
Sebastianovics János, ügyész. 1804.
Sebestyén Keresztély, tisztb. orvos. 1839.
Sedlmayer Mátyás, országúti esküdt. 1815; — ugyanott biró. 1832.
Seelig János, törvsz. orvos. 1699.
Seemann Antal, újlaki templomgondviselő. 1765; — újlaki esküdt. 1767; — ugyanott biró. 1783.
Seemann Ferencz, zenész. 1830; — segédtanitó. 1834.
Seemann József, karmester. 1820.
Seemann Lipót, tanitó. 1823.
Seerider Szilvester, orgonista. 1728.
Seidl, lásd: Seill.
Seidwarth János, lásd: Saidwarth.
Seiffert Károly, csősz. 1809; — erdőőr. 1815; — lovaskerülő. 1819.
Seip (Szeip) Antal, fertálymester. 1776.
Seip József, kerülő. 1763.
Seip Károly, vadász. 1771; — erdőmester. 1773.
Seitl (Seidl) Antal, fertálymester. 1776.
Seitl Antal János, hely. hadnagy. 1811; — hadnagy. 1811.
Seitl János, kvártélymester. 1773.
Seitl György János, strázsamester. 1710.
Seiz János György, karmester. 1694.
Selberer Mátyás, éjjeli őr. 1755.
Selter Jakab, diurnista. 1788.
Sendenszky Venczel Ferencz, törvsz. szolga. 1714.
Senninger János, sekrestyés. 1708.
Sentner Ferencz, váműr. 1790.
Seregély János, gyakorló. 1833.
Seregély József, gyakorló. 1830; — járuló. 1841; — kanczellista. 1843.
Serner József Lőrincz, törvsz. esküdt. 1755.
Seth, lásd: Szeth.
Seyer Jakab, újlaki esküdt. 1705; — segédhegymester. 1705; — hegymester. 1707.
Seyler, lásd: Sailler
Seyler Mátyás, hegymester. 1736.
Sibert Jodokusz Móricz, járuló. 1722; — kanczellista. 1723; telekhivatali kanczellista. 1724; — főkamarás. 1739.
Sichs Péter, parti csősz.
Sickinger János György, fabiztos. 1701.
Sidler György, csősz. 1710.
Sigl András János, fertálymester. 1689; — alkamarás. 1694.
Sigl Mihály János, járuló. 1714; — kanczellista. 1724.
Silberer József, vadász. 1837.
Silberer Tamás, újlaki tisztb. esküdt. 1831; — újlaki esküdt. 1831.
Sima Mátyás, kocsis. 1772.
Simeonass András, tab. rácz községi biró. 1771.

www.terc.hu

Simer József, tab. iskolamester. 1765; — tab. kath. községi jegyző. 1776.
Simkó János, éjjeli őr. 1758.
Simonides Mátyás, tab. rácz községi jegyző. 1737.
Singer András, járuló. 1833.
Singer György, hely. sekrestyés. 1790.
Singhammer Simon, törvsz. kanczellista. 1706.
Sininger János, járuló. 1771.
Sipos János, halottkém. 1837.
Sitzenberger, kerülő. 1794.
Sohr Ágoston, éjjeli őr. 1738.
Solder Antal, kanczellista. 1712.
Sommer Sebestyén, éjjeli őrvezető. 1735.
Sommer Bartalus, csősz. 1710.
Sonnecker Ferencz, fegyházi felügyelő. 1844.
Sonnleithner Jakab, törvsz. esküdt. 1743; — kápolnai gondviselő. 1746.
Sorger Jánes, kanczellista. 1716.
Sorger Mihály, járuló. 1719.
Söminger János, sekrestyés. 1711.
Sörös István, őr. 1835.
Spad (Spath) György, vadász. 1774.
Spangár József, kórházi sebészsegéd. 1846.
Spath, lásd: Spad.
Spazierer Antal, törvsz. esküdt. 1724; — halottkém. 1750.
Spazierer Antal ifj., járuló. 1727.
Spazierer Ferencz, járuló. 1722.
Spazierer Jakab, viziv. esküdt. 1737.
Spazierer János, járuló. 1812.
Specht Ferencz Antal, tab. kath. községi biró. 1766.
Sperlagh Ferencz, gyakorló. 1831.
Sperlagh Ignácz, kanczellista 1738; — árvaszámtartó. 1751; — tanácsos. 1755; — † 1792.
Speyer Antal, kapus. 1711.
Spillmann Gáspár Antal Ferencz, árvaszámtartó. 1713.
Spillmann Péter, fertálymester. 1809.
Spindler Ferencz, kertész. 1812.
Spitzlkramer, segéd hegymester. 1705.
Sponner József, krisztv. esküdt. 1828.
Sponszl Ferencz Antal, tab. kath. községi esküdt. 1734; — tab. templom-gondviselő. 1762; — tab, községi biró. 1768. 1773.
Spoth Antal, sekrestyés. 1839.
Spoth György, aljegyző. 1787; — főjegyző. 1790; — tanácsos. 1804.
Sprenger János Mihály, viziv. biró 1695; — ugyanott esküdt. 1703; pestis-ápoló. 1710; — halottkém. 1711; — viziv. biró. 1711; — törvsz. esküdt. 1724.
Sprung Fülöp, sekrestyés. 1809.
Sréger, lásd: Schreger.
Stadl János, járuló. 1763; — kanczellista. 1767.
Stadler Ferencz, csősz. 1710.
Stadler Ferencz, sekrestyés. 1812.
Stadler Mátyás, újlaki esküdt. 1797; — országúti esküdt. 1798.
Staffenberger József, tab. templomgondviselő. 1825; — tab. községi hely. esküdt. 1827; — ugyanott esküdt. 1828; — ugyanott biró. 1837.
Stahl Sebestyén, lovaskerülő. 1839; csősz. 1843.
Stahremberg Manó, gróf, várb. plébános. 1785.
Stall János, éjjeli őr. 1790.

Stangel Ignácz, viziv. esküdt. 1831.
Stankovics, lásd: Sztankovics.
Statanovics Matto, tab. rácz községi biró. 1712. 1717.
Stattmayer Ádám Mihály, járuló. 1717; — kanczellista. 1723.
Staudinger Jakab, gulyás. 1712.
Staudinger Mátyás, drabant. 1783.
Staudinger N., orgonista. 1744.
Staffel Mátyás, éjjeli őr. 1723; — drabant. 1729; — strázsamester. 1737.
Steden József, városi ács és becslő. 1830.
Steger, lásd: Stöger.
Stegmayer (Stögmayer) Antal, viziv. esküdt. 1781; — viziv. szegényatya. 1786; — rendőrfelügyelő. 1788; — kórházi és szegényházi gondviselő. 1790.
Stehr, lásd: Stöhr.
Stein Vida, tanácsos. 1688; — † 1713.
Steinbeiss Antal, tab. templomgondviselő. 1755.
Steinberger Gervazius, éjjeli őr. 1738.
Steiner Antal, tab. kath. községi esküdt. 1743; — ugyanott biró. 1753.
Steiner Henrik, tiszteletbeli alügyész. 1848; — alügyész. 1848.
Steiner Mihály, strázsamester. 1703; — váműr. 1712.
Steingruber Károly, fertálymester. 1841.
Steinhauser Jakab, gyakorló. 1828; járuló. 1838; — albirósági jegyző. 1841.
Steinhauser Jakab, diurnista. 1843.
Steinmüller János Jakab, fizikus. 1728.
Steinstock József, hely. szőszóló. 1761; — szőszóló. 1763.
Stelczer Gottlieb, szegényházi pénztáros. 1847.
Stelzer Péter, krisztv. templomgondviselő. 1792.
Stephan, tab. rácz közs. biró. 1698.
Stephanovics György, tab. rácz községi biró. 1813.
Stephanovics János, majoros. 1816; — tab. rácz községi esküdt. 1838.
Stephanovics Kyro, tab. rácz községi esküdt. 1783.
Stephanovics László, tab. rácz községi esküdt. 1762.
Stephanovics László, tab. rácz községi esküdt. 1829.
Stephanovics Lázár, tab. rácz községi esküdt. 1813; — ugyanott biró. 1828.
Sterbeczky Kamil lovag, viziv. plébános. 1843.
Sterber József, órafelhuzó. 1819.
Sterl Fülöp, csősz. 1709.
Stermenszky András, főügyész. 1796; — tanácsos. 1804; — állásától megfosztották 1828-ban.
Stern Móricz, várb. Szentháromságszobor gondviselője. 1843.
Stessl, lásd: Stössl.
Steürer János, csősz. 1710.
Steyrer János, újlaki esküdt. 1703.
Stieffel Mátyás, lásd: Staffel.
Stift József, fabiztos. 1826.
Stiftl János, ágens, 1768.
Stimmer Zakariás, sekrestyés. 1743.
Stipanek Teréz, bába. 1820.
Stipp Venczel, csősz. 1710.
Stocker Lőrincz, fizikus. 1701.
Stocklit Péter, kútfelügyelő. 1822.
Stoinich Lukács, tab. rácz községi biró. 1703.
Stojanovich Dárius, váműr. 1782.

Stojanovich Gábor, tab. rácz községi esküdt. 1765.
Stojanovich János, tab. rácz községi esküdt. 1816.
Stojanovics Pál, tab. rácz községi esküdt. 1832.
Stoll Mátyás, erdőőr. 1842.
Stoflinger Mátyás, sekrestyés. 1762.
Stöckel Péter, fertálymester. 1689; — viziv. esküdt. 1695.
Stöger (Stéger) Antal, viziv. tisztb. esküdt. 1831; — városmajori felügyelő. 1847.
Stögmayer, lásd: Stegmayer.
Stöhr (Stehr) törvsz. szolga. 1723.
Stössl (Stessl) András, csősz. 1710; telekhiv. kerülő. 1723; — csősz. 1727.
Stössl (Stessl) Mátyás, éjjeli őr. 1723; — drabant. 1729.
Strammer N., segédtanitó. 1848.
Strasser Fülöp, sekrestyés. 1739.
Straub Frigyes, tab. fizikus. 1827; — sebészorvos. 1838.
Straub János Mihály, járuló. 1751; — kanczellista. 1755; — számvevő. 1757.
Straub Márton, kapus. 1711.
Strauss Mihály, tisztb. orvos. 1806.
Stredetz János, sekrestyés. 1809.
Strell Fülöp, árvaszámtartó. 1724.
Strell Fülöp, kerülő. 1765.
Strell Mihály, fertálymester. 1689.
Strignitz Lukács, horvátv. biró. 1706.
Strobl Lipót, kerülő. 1806.
Strobl Mihály, fertálymester. 1701.
Strobl N., agens. 1701.
Strohom József, fertálymester. 1786.
Stromer János, segédtanitó. 1842.
Strossich Zsuzsánna, bába. 1707.
Struderer, ideigl. tan. szolga. 1735.
Stuchleck Péter, kútfelügyelő. 1833.
Studerer József, felügyelő (?) 1813.
Studerner József, kamarási segéd. 1814.
Studli Péter, kútfelügyelő. 1829.
Stuttel János, agens. 1766.
Supini János, éjjeli őr. 1761.
Sviragh Antal, krisztv. esküdt. 1832.
Svoboda, lásd: Szvoboda.
Szabó András, kanczellista. 1820; — pertáros. 1843.
Szabó Julia, hely. bába. 1846; —
Szabó Károly, rajztanitó. 1848.
Szaip, lásd: Seip.
Szakmáry János, kanczellista. 1739.
Szakolovics Mihály, tab. iskolamester. 1772.
Szambaly Tivadar, tab. rácz községi esküdt. 1819.
Szarboda Márton, kórházi ápoló. 1826.
Szarka József, fertálymester. 1831; — fővilágitó. 1843; — rendőr. 1846.
Szarka János, lámpagyujtó. 1847.
Szarovics Joakim, kisbiró. 1768.
Szarvassy János, tab. rácz községi esküdt. 1772; — ugyanott biró. 1788. 1792.
Szavisa Anna, kórházi ápoló. 1830.
Szebényi (Zebény) Ferencz, hidfelügyelő. 1741; — parti csősz. 1742.
Szeder Lajos, gyakorló. 1845; — járuló. 1846.
Szedlmayer Mátyás, országuti esküdt. 1832.
Szvidvart János, kerülő. 1812.
Szeiler József, gyakorló. 1828.
Szeip, lásd: Seip.
Szekeres Gergely, szegényházi orvos. 1810.

www.terc.hu

Szén József, kórházi pénztáros. 1827.
Szendrít, tab. rácz községi jegyző. 1712.
Szent-Gálly Ferencz, tisztb. alügyész. 1829.
Szent-Ivánszky Tádé, erdőőr. 1793.
Szent-Pál János, telekhiv. kerülő. 1759.
Széplaky Antal, tisztb. alügyész. 1842.
Széplaky Ferencz, tisztb. alügyész. 1843.
Szeth (Seth) Antal, járuló. 1762; — kanczellista. 1763; — árvaszámtartó. 1768; — tanácsos. 1778; — hely. biró. 1790. 1792; — † mint tanácsos 1803-ban.
Szeth Ferencz, viziv. esküdt. 1743; — járuló. 1757.
Szeth Kristóf, járuló. 1758; — kanczellista. 1791; — aktuárius. 1791; — aljegyző. 1792; — főjegyző. 1804; — tanácsos. 1806; kapitány. 1811; — hely. biró. 1828; — főbiró. 1828.
Szeth Móricz, gyakorló. 1831.
Szidarits Alajos, járuló. 1822; — adóhiv. segéd. 1826; — hely. kamarási és szegényházi ellenőr. 1827; — adóhiv. ellenőr. 1827; — adószedő. 1828; — házi pénztáros. 1828.
Szilágyi Pál, viziv. magyar iskolamester. 1810.
Szkalka János, gyakorló. 1829; — járuló. 1837.
Szkalka Mihály, gyakorló. 1842; — diurnista. 1843.
Szlatinyi Ferencz, tanácsos. 1753; — hely. biró. 1769; — biró. 1772; — polgármester. 1787.
Szlatinyi Ferencz, gyakorló. 1771.
Szlatinyi Gábriel, ügyész. 1728; — törvsz. esküdt. 1729; — tanácsos. 1736; — † 1749.
Szojkovics Ferencz, hittanitó. 1800; — újlaki plébános. 1803; — viziv. plébános. 1814.
Szojkovics István, biztos. 1847.
Szollár Miklós, kanczellista. 1726.
Szöllősy Pál, hittanitó. 1744.
Sztankovics Ferencz, gyakorló. 1835.
Sztankovics Gábor, tab. rácz községi jegyző. 1743.
Sztankovics György, tab. rácz községi esküdt. 1807; — ugyanott biró. 1817.
Sztankovics János, tab. rácz községi esküdt. 1752; — ugyanott biró. 1764; — tanácsos. 1792.
Szvoboda József, gyakorló. 1840.
Szvoboda Venczel, halottkém. 1817.

Tábor János, újlaki esküdt. 1711.
Tábor Lipót, viziv. esküdt és jegyző. 1795.
Taill Miklós, kerülő. 1843.
Tampa Péter, víziv. esküdt. 1695.
Tanolly József, árvahiv. segéd. 1782; — számvevő. 1786.
Tarteran Márton, fabiztos. 1811.
Tatár Fülöp, fabiztos. 1801.
Tataranovics, fertálymester. 1787; — fabiztos. 1805.
Teichel, iskolamester. 1719
Teller Mihály, krisztv. esküdt. 1845.
Temesváry Döme, tanácsos. 1848.
Tertsch Lajos, sekrestyés. 1822.
Teschel Márton, éjjeli őr. 1699.
Teufel Ignácz, hely. lovaskerülő. 1843; — lovaskerülő. 1843.
Teuffel János, törvsz. szolga. 1735.
Teutel Mihály, kerülő. 1738.
Teutsch Károly, éjjeli őr. 1719.

Teutsch Kristóf, viziv. esküdt. 1737.; — törvsz. esküdt. 1738.
Teutscher, lásd: Deutscher.
Theinwald János György, halottkém. 1711.
Theodor, halottbemondó. 1806.
Thierling Mátyás, drabant. 1812.
Thierling Pál, éjjeli őr. 1796; — drabant. 1797; — börtönőr. 1801.
Thiry János, rudasfürdői főpénztáros. 1828.
Thoma János, tisztb. orvos. 1843.
Thoma József, szószóló. 1819; — kápolna-gondviselő. 1820; — szószóló. 1832; — hely. szószóló. 1840.
Thomann József, szépiró (Musterschreiber) 1708.
Thomayer Antal, járuló. 1741; — kanczellista. 1751; — főkamarás. 1768.
Thomas Antal, gyakorló. 1784; — járuló. 1787.
Thurner András, zenész. 1802.
Thurner Rezső, árvapénztári segéd. 1789.
Till Antal, fertálymester. 1740.
Tindler Tamás, csősz. 1710.
Tittl György, sekrestyés. 1845.
Tobiz Zakariás, tab. rácz községi esküdt. 1701.
Tod József, viziv. esküdt. 1745; — ugyanott biró. 1746.
Todor, pestisszolga. 1710.
Todorevics Stanko, tab. rácz községi esküdt. 1722.
Tolnay János, biztos. 1847.
Tolnay József, tisztb. biztos. 1846.
Tolnay N., tanitó. 1788.
Tornay István, gyakorló. 1841; — kanczellista. 1843, — levéltári segéd. 1844; — kanczellista. 1847.
Tóth István, viziv. esküdt. 1710; — törvsz. esküdt. 1713; — viziv. esküdt. 1745; — ugyanott biró. 1745.
Tóth József, viziv. esküdt. 1743; — ugyanott biró. 1747; — törvsz. esküdt. 1754; — magyar szószóló. 1763.
Tott Jurko, pestisszolga. 1711.
Törzsök Mátyás, tömlöcztartó. 1845.
Töttenwolf (Dettenwolf) röviditve Wolff Ferencz Nándor, strázsamester. 1702; — kanczellista. 1710.
Traha Ignácz, sekrestyés. 1744.
Traub Ferencz, vámőr. 1782.
Traexler, lásd: Draechsler.
Tremmel György, állatorvos. 1810.
Tresitz Ferencz, járuló. 1787.
Tretter Antal, gyakorló. 1825.
Trettina János, járuló. 1832; — kanczellista. 1838; — számsegéd. 1841.
Trettina József, várb. templomgondviselő. 1832.
Triller Tóbiás, iskolamester. 1710.
Triller Tóbiás, járuló s egyúttal ügyész. 1713; — kanczellista. 1714; — árvaszámtartó. 1716.
Trittenwein Ferencz, krisztinavárosi esküdt. 1833.
Trittenwein János, tab. kath. községi esküdt. 1806.
Trittenwein Mihály, tab. kath. községi esküdt. 1790.
Trohl János, vadász. 1757.
Troll Mihály, fertálymester. 1694.
Trompach Péter, viziv. esküdt. 1698.
Trost Fülöp, vadász. 1789; — erdőmester. 1795.
Trost István, erdőőr. 1819; — kerülő. 1822; — lovaskerülő. 1843.

Trost Mátyás, erdőőr. 1815; — lovaskerülő. 1819; — vadász. 1822.
Trost Vilmos, fertálymester. 1738; éjjeli őr. 1739.
Trutsch Kristóf, vizivárosi esküdt. 1729.
Tschinadi János, zenész, 1709.
Tschink János, újlaki esküdt. 1761.
Tschink Mátyás, újlaki esküdt. 1764.
Tumler Henrik, kútmester. 1786.
Turteltaub József, házmester. 1788.
Türnböck (Dirnböck) Ernest, járuló. 1829.
Türnböck János, kiadó. 1828; — hely. jegyző. 1828; törvsz. főjegyző. 1829; — tanácsos. 1837; — alpolgármester 1850; — tan. 1854; — leköszönt 1861-ben.

Udahisz Mátyás, éjjeli őr. 1738.
Uhl Jakab, viziv. templom-gondviselő. 1765.
Újváry Márton, tab. kat. községi jegyző. 1720. 1736.
Ullmer János, tan. szolga. 1810.
Ullmer Károly, tan. szolga. 1808.
Ulrich Mátyás, viziv. templomgondviselő. 1790.
Ungar (Unger) János, György, tanácsos. 1688; — polgármester. 1691; — tanácsos és főkamarás. 1693; — hely. polgármester. 1699; — † 1705.
Unger István, majoros. 1814.
Unger Keresztély, csősz. 1710.
Ungváry József, fabiztos. 1803.
Urbán Ferencz, éjjeli őr. 1738.
Urbán József, rendőr. 1789.
Urban Károly, vásárbiró. 1751; — drabant. 1755.
Valerszky Ignácz, várb. iskolamester és orgonista. 1748.
Valsek, kapuőr. 1717.
Vály János, drabant. 1763.
Vanicsek Jakab Antal, kvártélymester. 1764.
Ványosy Ferencz Kristóf Gáspár, szindikus. 1711; — tanácsos. 1723; — polgármester. 1727; — hely. polgármester. 1728; — állásától megfosztották 1737-ben.
Várady Péter, ügyészi gyakorló. 1832.
Varásdy Lipót, földmérő. 1848.
Varga Márton, börtönőr. 1783.
Vásárhelyi Nagy Benedek, tisztb. tanácsos. 1828; — nyugalomba vonult 1849-ben.
Vassas Antal, állatorvos. 1747.
Vaszel Károly, hely. hadnagy. 1838; — kvártélymester. 1840.
Vay György, csősz. 1804.
Veich Károly, gyakorló. 1841.
Veidinger (Weidinger) Alajos, tan. iktató. 1828; vál. polg. aktuárius. 1835; — törvsz. iktató. 1837; — tan. aljegyző. 1837; — törvsz. aljegyző. 1840; — hely. törvsz. főjegyző. 1847; — főjegyző. 1848; — leköszönt mint tanácsos 1861-ben.
Veidinger János, viziv. esküdt. 1816; — ugyanott hely. biró. 1826.
Veidinger Lőrincz, újlaki biró. 1732. 1743.
Veith György, kerülő. 1710.
Veith Jakab, kerülő. 1788; — vadász. 1789.
Veith János, halottkém. 1712.
Veith Keresztély, vadász. 1767.
Veldy József, segédtanitó. 1825.

Velkovics Athanáz, tab. rácz községi jegyző. 1767.
Velkovics Kristóf, tab. rácz községi esküdt. 1716.
Venczl Mátyás, vizvezetéki gépfelügyelő. 1828.
Vendt Balázs, éjjeli őr. 1769.
Venerio Ceresola, lásd: Ceresola.
Venuss Alajos, gyakorló. 1830.
Venuss Antal, gyakorló. 1793; — járuló. 1794.
Venuss Balázs, éjjeli őr. 1768; — drabant 1777.
Vernecker István, gyakorló. 1830.
Verderber József, országúti esküdt. 1829.
Verderber Mátyás, algazda. 1848; — házi pénztáros. 1848.
Veszelle Mátyás, halottkém. 1712.
Veszeli Antal, fővilágító. 1839.
Veszeli Jakab, országúti esküdt. 1801.
Veszelinovics, rendőrfelügyelő. 1788.
Vesztrovicz, kapuőr. 1730.
Vetser (Wetser) Antal, krisztinav. templom-gondviselő. 1810; — krisztinav. esküdt. 1827.
Veubl Ferencz, számtiszt. 1807.
Vida József, gyakorló. 1787.
Vidovics János, tisztb. ügyész. 1814.
Vieth Antal, krisztinav. templomgondviselő. 1841; — hely. krisztinav. biró. 1847.
Vigler Bálint, szolga. 1702.
Viligut Ferencz, tab. kath. községi esküdt. 1829.
Viloff Antal, tab. kath. községi esküdt. 1753.
Viloff Ferencz, tab. kath. községi esküdt. 1741.
Viola József, kisbiró. 1815.
Virasdy János, kórházi sebész. 1824.
Vitkai József, gyakorló. 1842; — járuló. 1845.
Vitomirovics Kersta, tab. rácz községi esküdt. 1772.
Viczhoffer József, hittanitó. 1804; — várb. plébános. 1820.
Vizi Márton, diurnista, 1789.
Vlasztelich Miklós, — tab. kath. községi jegyző. 1739; tab. kath. községi esküdt. 1753.
Vogel János György, fizikus. 1784.
Vogel György, gyakorló. 1838; — diurnista. 1843.
Vogel Jakab, fabiztos. 1836.
Vogel József, dobos. 1818.
Vogel Tivadar, járuló. 1815.
Vollinger Boldizsár, újlaki esküdt. 1709.
Vorauner Mihály, csősz. 1703.
Vorhauser Borbála, bába. 1774.
Vossmayer Farkas, tan. szolga. 1688.
Vossmayer Ferencz, tan. szolga. 1772.
Vossmayer János, tan. szolga. 1770.
Vossmayer János József, törvsz. esküdt. 1713; — tanácsos. 1723.
Vossmayer József, viziv. esküdt. 1744.
Vossmayer József, szószóló. 1806.
Vörös Pál, törvsz. esküdt. 1768.
Vertsics Mátyás, kisbiró. 1848.
Vuck, éjjeli őr. 1697.
Vussnig Konrád, tanitó. 1845.

Wabr (Wapler) Ferencz, tanácsos. 1698; — egyúttal főkamarás. 1703. 1706; — † 1716.
Wachendorfer, fertálymester. 1725.
Wagner András, kerülő. 1840; — kapuőr. 1741.
Wagner Anna, kórházi ápoló. 1847.
Wagner Antal, tanitó és zenész. 1815.

Wagner Ferencz, biztos. 1843.
Wagner Ignácz, zenész. 1826.
Wagner János, krisztv. esküdt. 1845.
Wagner Keresztély, törvsz. szolga. 1698.
Walch József, szolga. 1753.
Walcher János, tan. szolga. 1804.
Walheim János, kanczellista. 1828; — telekhiv. ellenőr. 1828; — tanácsos. 1828; — hely. kapitány. 1832; — polgármester. 1848.
Wallitschak János, kapuőr. 1713.
Walner Ádám, vadász. 1790.
Walner Jakab, éjjeli őr. 1719.
Walner János, tan. szolga. 1723; — vámszedő. 1728.
Wallner János Sebestyén, kórházi gondviselő. 1733; — adószedő. 1735; — alkamarás. 1737;
Walter János, tan. szolga. 1810.
Walter Lőrincz, országúti esküdt. 1814; — becsüs. 1829.
Walter Mátyás, vinczellér. 1708.
Walter Miklós, csősz. 1710.
Wanger János Mihály, tan. szolga. 1731.
Wanzovich Balázs, újlaki esküdt. 1703.
Wapler, lásd: Wabler.
Warheil Anna Mária, bába. 1765.
Warmskirschen József, drabant. 1782.
Wasserburger György, járuló. 1827; — kanczellista. 1829.
Weber Gáspár János, törvsz. szolga. 1717.
Weber József, újlaki esküdt. 1809.
Weber József, kerülő. 1835.
Weber Mátyás, csősz. 1804.
Weberfing Antal, viziv. esküdt. 1745.
Weberfing Dömötör, halottbemondó. 1719.
Weberfing Mária, bába. 1726.
Weberfing Zsuzsánna, bába. 1723.
Weidenauer János Ádám, újlaki templomgondviselő. 1747; — újlaki esküdt. — 1752; — törvsz. esküdt. 1755; — ujlaki biró. 1759.
Weidenauer József, újlaki Szentháromság-szobor gondviselője. 1788.
Weidenbach Boldizsár, hegymester. 1769.
Weidinger, lásd: Veidinger.
Weindl Ádám, kápolnai gondviselő. 1791.
Weidlanger, halottkém. 1712.
Weigl Fülöp, pestis-komiszárius. 1710; — hidszolga. 1712.
Weiner Kristóf, szószóló. 1703. 1738.
Weisenauer Jakab, gulyás. 1838.
Weishaupt Ferencz, telekőr. 1830.
Weisz Ignácz, gyakorló. 1796.
Weisz Lőrincz, kocsis. 1772.
Weisz Venczel, viziv. esküdt. 1754.
Wencz Péter, szegény-atya. 1819; — krisztv. esküdt. 1823; — krisztv. templom-gondviselő. 1830.
Wenmann Antal, újlaki biró. 1782.
Wenusch Venczel, halottbemondó. 1809.
Wenzl Antal, gyakorló. 1831.
Wenzl Frigyes, tab. kath. községi esküdt. 1754.
Wenzl Mátyás, kútfelügyelő. 1819.
Wenzl Veronika, bába. 1769.
Werlein János, segédtanitó. 1825.
Werner János Bálint, tanácsos. 1705; — † 1756.
Werner József, törvsz. esküdt. 1745.
Weschenfelder Mihály, drabant. 1808.
Wessely Mihály, csősz. 1710.
Wetscher, lásd: Vetscher.
Wider János Mihály, kapuőr. 1732.
Widtbauer Mihály, csősz. 1703.

Wiedermann Ignácz, szegényházi aktuárius. 1806.
Wiedermann János György, törvsz. esküdt. 1744.
Wiener János György, kútmester. 1750.
Wieser András, szószóló. 1688; — víziv. esküdt. 1705; — szószóló. 1705; — tanácsos. 1707; — egyúttal kórházi főfelügyelő. 1709.
Wieser János, újlaki templom-gondviselő. 1711.
Wieser János Balázs, kútfelügyelő. 1735.
Wieser József, kápolnai gondviselő. 1758.
Wieszner Ignácz, országúti tanitó. 1819.
Wik Gáspár, szegényházi gondviselő. 1838.
Wilfersheim Dániel, pestis orvos. 1711; — városi orvos. 1727.*
Wilhelm Antal, éjjeli őr. 1776.
Willender Pál, kútfelügyelő. 1752.
Willmann Flóris, drabant. 1837; — tan. szolga. 1847.
Wimmer Ferencz, hittanitó. 1845.
Wimmer György, gyakorló. 1842.
Wimmer János György, kútmester. 1736.
Wimperger Mátyás, vadász. 1821; — erdőmester. 1831.
Windisch János Frigyes, tab. iskolamester. 1741.
Winkler Ignácz Vilmos, hadnagy. 1722; — kvártélymester. 1728.
Winkler Mátyás, törvsz. esküdt. 1724; — tab. kath. községi biró. 1742; — tab. templom-gondviselő. 1747; — tab. kath. községi esküdt. 1749.
Winkler Simon, adóhiv. segéd. 1743; — kamarási segéd. 1770; — adóhiv. segéd. 1773; — adószedő. 1776; — egyúttal Szentháromságszobor gondviselője. 1786; — árvaszámtartó. 1795.
Winterzak Jakab, tab. kath. községi esküdt. 1806.
Wippenhammer, vinczellér. 1727.
Wippenhammer Kristóf, országúti tisztb. esküdt. 1831.
Wissler Mátyás, csősz. 1710.
Wittmann András, koldusbiró. 1772.
Wittmann Antal, járuló. 1719.
Wittmann Ferencz, csősz. 1804.
Wohl János, kútfelügyelő. 1787.
Wohlfitz, fertálymester. 1723.
Wohlschleger Antal, kerülő. 1769.
Wolf Antal, halottbemondó. 1805.
Wolf Ferencz, lásd: Töttenwolf.
Wolf Ferencz (a tanácsos és őrnagy fia), adóhiv. szolga. 1729.
Wolf Gáspár, éjjeli őr. 1724.
Wolf Gáspár János, orvos és szegényházi gondviselő. 1720.
Wolf Henrik Farkas, ágens. 1691.
Wolf János Gáspár, kvártélymester. 1718; — törvsz. esküdt. 1719; — tanácsos. 1721.
Wolf Pál, kapuőr. 1730.
Wolf Reinold, tanácsos és főkamarás. 1698.
Wolfarth Ferencz, gyakorló. 1814; — járuló. 1814; — diurnista. 1817; — kanczellista. 1820.
Wollschak, kapuőr. 1723.
Wurb János, fertálymester. 1694; — viziv. esküdt. 1698.
Wurczenberger Márton, halottkém. 1811.
Wurmhörger Ádám, hadnagy. 1795;

*) Fizetés nélkül szolgált, azonban ki volt kötve, hogy háza adótól mentes marad egész szolgálata ideje alatt, halála után a város temetteti el és néhány misét mondat.

— kvártélymester. 1804; — strázsamester. 1804; — egyúttal kórházi kifőző. 1826.
Wurmhörger Antal, kórházi felügyelő. 1826.
Wurmhörger Bernát, járuló. 1755; — árvapénztári segéd. 1773.
Wurmhörger Gáspár, adóhiv. segéd. 1748; — adószedő. 1754; — kamarási segéd. 1757.
Wurmhörger Katalin, kórházi kifőző. 1827.
Wurmkirchner József, drabant. 1786.
Würtz Mátyás, zenész. 1772.

Zach Hermann, pénzt. szolga. 1806.
Zach János György, hóhér. 1781.
Zach János Mihály, hóhér. 1735.
ZaglerKároly, szegényh. orvos. 1787.
Zagler Márkus, kórházi és szegényházi gondviselő s egyúttal kórházi sebész. 1744.
Zahlaus István, éjjeli őr. 1754.
Zahoray Antal, biztos. 1836.
Zahoray (Zahora) József, gyakorló. 1823.
Zakarek György, hegymester. 1728.
Zalafy István, kapitányi aktuárius és tisztb. alügyész. 1843.
Zandler József, viziv. templomgondviselő. 1751.
Zaunack János, tanácsos és főkamarás. 1701; — biró. 1707; — polgármester. 1713; — † 1715.
Zaupper Jakab, kapuőr. 1713.
Zaupper János, országúti esküdt. 1801; — ugyanott biró. 1828.
Zaupper Kristóf, telekhiv. kerülő. 1819.
Zavitskay (Zaviska) József, gyakorló. 1829; — tisztb. alügyész. 1836; — alügyész. 1845.
Zakrótzy Pál, gulyás. 1823.
Zebal Mihály, kiadó. 1689.
Zebeny, lásd: Szebényi.
Zech Mátyás, törvsz. szolga. 1739.
Zehner Ferencz, krisztv. tanító. 1786.
Zeller Ferencz, zenész. 1751.
Zellinger, kapuőr. 1727.
Zencze, rendőrkáplár. 1787.
Zichler Ferencz, kerülő. 1819; — — viziv. esküdt. 1842.
Zicza, pestisszolga. 1710.
Ziegler József, tisztb. főorvos. 1838; — főorvos. 1841.
Zieglmeister Antal, tab. kath. községi esküdt. 1827; — ugyanott esküdt. 1828.
Zieglmeister György, tab. kath. községi esküdt. 1782. 1800.
Zigan Jantschi, pestisszolga. 1710.
Zillich Ferencz, újlaki esküdt. 1711.
Zillich Ferencz, lásd: Czillich.
Zillich Gáspár, csősz. 1710; — kerülő. 1719.
Zimerer János, zenész. 1806.
Zimmer József, zenész. 1806.
Zimmermann Ferencz, zenész. 1828.
Zimmermann János György, éjjeli őr. 1753; — drabant. 1754.
Zingera Károly, diurnista. 1814.
Zinnhittl György, sekrestyés. 1808.
Zinns János, éjjeli őr. 1787.
Zlan Gergely, istállószolga. 1744.
Zodel Ferencz, törvsz. szolga. 1742.
Zonner (Czonner) Ferencz, újlaki jegyző és iskolamester. 1795.
Zotl József, kapit. kanczellista. 1786.
Zotl Márton, viziv. jegyző. 1799.
Zuber, lásd: Czuber.
Zuedecker Antal, éjjeli őr. 1739.
Zweich József, kútfelügyelő. 1791.
Zwirnkitt György, sekrestyés. 1811.
Zwirschütz Károly, fertálym. 1843.
Zsamboly Tivadar, tab. rácz községi esküdt. 1790.

XIX.

OKLEVÉLTÁR.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

1.

Attestation wegen Herrn Herold vndt dessen Apotheke. In deme ein neues sich Vnterichten will mit einer Apotheke.*

Demnach Zacharias Christianus Osterwaldt ein Apotheker bey Vnss in Versambleten Raths-Session vmb das Burgerrecht nebst gestattung Einer Apotheke dahier aufrichten zu derffen gebührende ansuchung gethan, vndt dan wir ihme ein solches ansuchen, fahls Herr Heinrich Sigfriedt Herold, der Zeit angesetzter Stattrichter, als apotheker darwider nichts Erhebliches darwider einzuwenden haben wirdt, einzuwilligen kein bedenkhen getragen. Nun aber berührter Herr Heroldt bey dem Rath mit der Erhebnuss sich hierwider beschwert, wassgestalten Er noch Anno 1687, Ehe Er auf Pest kommen, bey Einer hochlöblichen Kais. Hofkammer vmb gnädigster Ertheilung solcher Freyheit, dass so lang Er lebt, kein ander ein apotheke neben ihme in Pest aufzurichten befugt sein sollte. Sonsten aber ausser auf das von damahliger löblicher Ofnerischen Cameral inspection abgeforderte Bericht, vndt gutachten vndt darauf Erhaltener verlässlicher Verheissung sich mit all dem Seinigen nicht auf Pest begeben noch in die angenohmene Hausstelle nebst auf vnd Einrichtung seine Apotheke all seine Mittl eingewendet haben würdte.

* Lásd a fogalmazványok könyvében.

www.terc.hu

Darumben auch bey seiner Erstern intention ruhig gelassen zu sein dass mehreres sich versehen thut, angesehen auch dass in der Statt Pest bey dem dermahligen Standt der Burgerschaft kaum mit Einer apotheke mit Nahrungs Mittl zu Erhalten sein wolle mit Instendigen Ersuchen von diesem letzteren besonderlich ihme zu seiner Nottdurft von Rath aus glaubwürdig zu attestiren.

Wann dan nicht ohne, vndt wer auch gar wohl abnehmen könne, dass Eine behörig eingereichte apotheke vor die Statt Pest dermahl sufficiret seye, besonderlich, weil selbige in mehrsten theil mit Vngarischen vnd Razischen so zu deme Medicin wenig gewohnt seind, bewohnt ist, vndt also mehrer Apotheken wie gantz glaublich, die Erstere zum verderb richten oder Eine die andere ruiniren würde, welches ihme Herr Herold der deren jahren herr bey denen gefehrlichsten Zeitten sich nicht wenig für das gemeine weesen sorgen vndt gebrauchen lassen müsste, an meisten beschwörlich, ja zum Verderb auch auf seine angezogene freyheit zu Einiger Vnbildt gereichen wolte. Als haben Wir solche zustandt vndt Vmstandtnuss ihme Herrn Heroldt auf dessen begehren von Rath auss zu seinem Vermeintlichen behilf vnterwissentlich bey getruckter Statt Insigl zu attestiren nicht verweigern können, Sondern hiemit ihme Extradiren lassen.

So geschehen Pest den 23-ten April 1701

(L. S.) *N. Richter vnd Rath alda.*

www.terc.hu

2.

VI. Károly királytól Buda városa részére kiadott privilegium, tizennégyezer forint kölcsön felvehetése iránt.

Nos Carolus VI. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniaeque etc. Rex. Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae; Comes Habspurgi, Tyrolis et Goritiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Vniversis. Quod nos benignum habentes respectum et reflexionem ad ulteriorem Liberae ac Regiae Civitatis nostrae Budensis, tanquam Peculij nostri Regij permansionem, et conseruationem, erga interpositas humillimus ejudem Preces et Supplicantionem, interuentam que Regiae Camerae nostrae Hungaricae Repraesentationem, id memoratae Civitatis nostrae Budensis Magistratui,

Mi VI. Károly választott róma fölséges császár, Német-, Spanyol-, Magyar-, Cseh-, Dalmát-, Horvát- és Szlávon- stb. országok királya. Austria főherczege, Burgund, Brabant, Milano, Stiria, Karinthia, Karniolia herczege, Morva őrgrófja, Habsburg, Tirol és Görcz grófja stb. Emlékezetül ajánljuk jelen iratunk foglalatánál fogva, tudtul adván mindenkinek, a kiket érdekel. Hogy mi szabad királyi Buda városunknak, mint királyi jószágunknak további fenmaradása és fentartása iránt kegyes tekintettel és figyelemmel viseltetvén, annak előterjesztett alázatos kérelmére és folyamodására, úgyszintén magyar királyi kamaránknak közbejött feliratára emlitett Buda városunk tanácsának és közönségének azt kegyelmesen megengedtük, hogy ugyanis előbbi hitelezőinek kifize-

et Communitati clementer annuerimus, et indulserimus, ut nimirum Ipsa, pro exoluendis, et contentandis prioribus suis Creditoribus, Quatuordecim Millium Florenorum Summam titulo mutui a quocunque levare possit, ac valeat. Imo annuimus et indulgemus praesentium per vigorem. Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae die Vigesima secunda Mensis Junij Anno Domini Millesimo septingentesimo Trigesimo primo. Regnorum nostrorum Romani Vigesimo, Hispaniarum Vigesimo octavo, Hungariae vero Bocbemiae et Reliquorum Anno Vigesimo primo.

Carolus, m. p.

tésére és kielégitésére tizennégyezer forintnyi összeget kölcsön fejében bárkitől felvehessen, sőt megadjuk és megengedjük jelen iratunk erejénél fogva. Kelt ausztriai főherczegi városunkban Bécsben, junius hó huszonkettedik napján, az Ur ezerhétszáz harminczegyedik évében. Római birodalmi országlásunknak huszadik, a spanyolországinak huszonnyolczadik, a magyar- és csehországinak és a többieknek huszonegyedik évében.

Károly, s. k.

Adamus Acsady, m. p.
Eppus Vesprimensi.

Acsády Ádám, s. k.
veszprémi püspök.

Petrus Végh, m. p.

Végh Péter, s. k.

3.

Hülff Móricz Bálint pestvárosi polgármester fegyelmi ügyében hozott itélet.

8707.

Von S^er^ Römischen kaiserlich-königlichen Apostolischen Majestät k. hung, Hofkammer wegen den Wohlgebohrnen Herrn Joseph Mailath k. hung. Statthaltereirath als in die k. Freistadt Pesth abgeordneten restaurirenden k. Commissär anzudeuten: Hochgedacht Sr Majestät haben in betref der Klagen, welche durch die pesther Bürger wider den von denenselben eigenmächtig entsezten Stadtrichter Walentin Hülf angebracht, und durch Euer Wohlgebohren, als k. Commissär untersucht.

www.terc.hu-www.terc.hu

von hieraus aber höchstens Orts vorgestellet worden sind. nachstehende Entschlissung allermildest herauszugeben geruhet, und zwar:

1-tens. In Bezug auf jenen Klagpunckt, dass der beschuldigte Hilf ohne Beistimmung der Bürgerschaft, jedoch in ihrem Namen gegen den Freiherrn v. Schilson im Jahre 1790 erkläret habe, dass die pesther Bürger die Landtagsquartiren herzugeben sich weigern werden; da jenes offenbar erwiesen ist, dass nach bekanntgemachten Regalien, und des hohen Befehls, kraft welchen der Stadt die Anweisung der Landtagsquartiren aufgetragen worden ist, sogleich nach der Anordnung des beklagten Hilf hiezu fürgeschritten, folglich der vollzug höheren Befehle von dieser Seite nicht nur nicht verhinderet, sondern auch auf keine Weise verspätet worden sey, daher sich von selbst folgere, dass die dem Walentin Hilf vorgeworfene Erklärung *in jener Zeit geschehen seyn müsse*, wo der Stadt von der ihr aufzubürdenden Anweisung der Landtagsquartiere noch gar nichts bekannt seyn konnte. Gleichwie aber damalen noch nicht an der Zeit war, dem Stadtrichter Hilf durch den Freiherrn v. Schilson hierwegen eine officiele Frage zusetzen, eben so hat auch was immer für eine dem Fragenden, oder vorstellenden durch den beschuldigten Hilf gegebene Antwort ein für officiel angesehen werden können. Nachdem, also die durch den wiederhohlten Hilf gemachte vorberührte Erklärung weder für officiel, vielweniger aber für wiederstrebend angenommen werden kann, so werde bei diesen Klagpunckt nichts solches gefunden, dass die erwählte Gemeinde dahin verleiten konnte, dass selbe mit dem Magistrat deswegen zu einer gewaltthätigen Richters entsetzung fürzuschreitten sich erkühnet, und solchen einzig aus diesem Anlasse einer Untreue zu beschuldigen nicht gezweiflet habe.

2-tens. Da die durch den Walentin Hilf aus dem städtischen Arhive ausgehobenen Actenstücke, von derer Unterschlagung derselbe angeklagt wurde, in der Folge unter andern öffentlichen Schriften vorgefunden worden sind, folglich diese ihm gemachte Beimessung von sich selbst aufhöret, so seyn nichts anderes übrig, als dass der Magistrat zur ordentlicheren

Manipulation, und Registrirung der öffentlichen Ackten vermahnet werde.

3-tens. Die Angabe der Bürger, dass der Angeklagte seine Beförderung höheren Orts angesucht hat, und mit seinem Gesuche abgewiesen worden, verdiene keine Aufmerksamkeit, und es käme dem Magistrat zur Vervollkommung des Archives die Ausfindigmachung der Ackten, so in diesem Gegenstand nicht vorgefunden werden haben können, ernstlich aufgetragen. Was aber

4-tens jene Angabe betrift, dass nemlich Hilf nicht durch freie Wahl, sondern wider die Stadtprivilegien unmittelbar zum Rathsmann vom höchsten Orte ernennet worden sey; nachdem der oftbenannte Hilf in Folge eines allerhöchsten Befehls zum Rathsmann zu einer Zeit, wo es die Umstände der Stadt bei den Malwersationen, deren sich der Magistrat schuldig gemacht, und den zwischen ihn, und der Bürgerschaft obwaltenden Uneinigkeiten erheischeten, bestellet worden; so seye es allerdings vermessen, dass die Angabe diese nur zum Wohl der Stadt beabsichtete allerhöchste Anordnung zu rügen sich unterfangen haben; und da die erwählte Gemeinde in der Folge sich auch durch ihr eigenes Factum widersprochen, indem sie den beklagten Hilf durch 58. Stimmen zum Bürgermeister erwählet hat, übrigens aber in Ansehen desselben Eigenschaften nichts eingewendet werden kann, so ist der angebenden Gemeinde dieses vermessene Unternehmen im höchst-königlichen Namen schärfest zu verweisen.

5-tens. Da der städtische Magistrat dies selbst erkennet, dass der angeklagte Hilf gegen die Magistratspersohnen keinerdings unfreundlich gewesen, und allzeit jedweden angehöret, die Magistratsschlüsse, und darüber erfolgte vollzüge dem Protokoll püncktlich einschalten liess, und endlich die von dem Districtual Commissarien erhaltenen Aufträge ohne Verzug habe in Vollzug setzten müssen, so kann die durch die Bürger gemachte Angabe, dass nemlich die Hilfische Administration blos despotisch gewesen, so weniger bestehen, je gewisser es is, dass einerseits der allerhöchste Herrendienst hauptsächlich während des Krieges den eiligsten, und püncktlichen Vollzug der höheren

Aufträge gefordert habe, dergleichen Eifer aber nie für willkürlich betrachtet werden könne, andererseits hingegen auch jenes sicher ist, dass nie wegen Übertrettung der Gränze einer gerechten Mässigung wieder den angeklagten während seines Richteramtes bei der dirigirenden Landesstelle geklagt worden wäre.

6-tens. Durch die Angabe der Bürgerschaft: dass Hilf für sein Haus so die Stadt im Jahre 1783 für den Lieutenant Rubendunst als Commendanten des Militär-Kinder-Erziehungs Instituts des Gyulayschen Regiments um jährliche 100 fl in Zins genommen, sich den auf 4 Jahre gebührenden Zinns aus der städtischen Concurrenz Cassa mit Schaden der Bürgerschaft auszahlen liess, fält demselben nichts zur Last, weil der contractmässig versprochene Quartierzinns dem Walentin Hülf ausser dem, dass er wegen hoc titulo zubereiteten Haus sich in eine Schuld verwickelt, mit allem Rechte gebühret hat, überdies aber die Zahlung dieses Zinnsbetrages bei den städtischen Kasse aus Anordnung der k. hung. Statthalterei angewiesen worden ist.

7-tens. Klagen die Bürger, dass der beschuldigte Hülf über die Vergütung seines zu dem neu erbauenden Militär-Spital abgetretenen Ackers den Versicherungsschein eigenhändig aufgesezt, und hernach kraft desselben ein übermässiges aequivalent für solchen gefordert, hiedurch aber seine Interessenz öffentlich am Tag gelegt habe. Nachdem aber die Entschädigung des Walentin Hilf für den in frage stehenden Acker durch eine diesfals herabgelangte k. Resolution bestimmet worden ist, der Schätzungspreis dieses Grundes aber so weniger als übermässig angesehen werden kann, weil vermög des Documents der klagenden Gemeinde sub C. C. und diesem beiliegenden Products A. schon im Jahre 1782 durch die Müller ein höherer Preis anversprochen worden ist, so kann derselbe diesfals keines Verbrechens beschuldiget werden, wobei jenes allerhöchst verordnet wird, dass für den erwähnten Grund mittels Schätzung auf 1382 fl. 70 kr. bestimte und dem Hilf zu leisten schon anbefohlene Vergütung, welche laut Hilfischer Erklärung annoch aushaftet, doch einmal durch den Magistrat ausgeführet werden solle.

8-tens. Der durch den Hilf bei Gelegenheit als durch dessen Grund ein gewisser Graben geführt werde, wegen seiner Entschädigung gemachte Recurs, dessen er durch die Bürger angeklagt wird, kann ihm zum Verbrechen nicht angerechnet werden; weil übrigens der Magistrat es anerkennt, dass fast alle Grundbesitzer über ihre Gebühr Gründe besitzen, so wird allerhöchst anbefohlen, den Magistrat aufzutragen, dass derselbe zum Nutzen sowohl der Kammer- als Contributionskasse sämtliche Gründe wieder ausmessen, und in diesem Theile, insoweit bei Entgegenhaltung des Grundbuchs, und der neuen Ausmessung ein Uiberschuss an Gründen, welche bishero dem städtischen Fiscus nicht bezahlt worden wären ausgewiesen würde, sowohl die Vergüttung derselben sich angelegen seyn lassen, als auch durch Aufnahme dieser neuen Grundes Zuwächse in den Conscriptionscalcul, bei Eintheilung der gemeinschaftlichen Lasten eine Gleichheit einzuführen beflissen seye, über den Vollzug aber den k. hung. Hofkammer den umständlichen Bericht seiner Zeit erstatten solle.

9-tens. Da die Aufbewahrung der Stadtinsiegeln in Privathäusern auf ausdrücklichen höchsten Befehl untersagt ist, so seye wegen Ausserachtlassung dieser Vorschrift sowohl dem Hilf, als auch dem Stadtrichter im höchsten Namen der Verweiss zugeben, und dieser Misbrauch für die Zukunft abzustellen.

10-tens. Nachdem die Angabe der Bürgerschaft, dass der beschuldigte Hilf die öffentlichen Arbeiter zu seinen eigenen Gebrauch verwendet, durch die von Euer Wohlgebohren, als local Commissär in dem gegebenen Aufklärung: dass das Wohl des Publicums die Herbeiführung der Erde zur Herstellung des öffentlichen Weges erheischet habe, genugsam wiederlegt wird, und so auch die Klage wegen durch den Angeklagten zur Weingartsarbeit verwendeten Arbeiter um so weniger bestehen kann; weil es nicht erprobet wurde; dass dergleichen Arbeiter umsonst verwendet worden wären, so wird dem Magistrat ernsthaft einzubinden anbefohlen, dass die Weingartshütter mit Vernachlässigung ihrer Schuldigkeiten keineswegs zu Arbeiten der privat Besitzer gegen Lohn angehalten werden sollen. Was aber

11-tens, jene Klagen betrifft, dass Hilf die städtische Bau Instrumente für seine Nothdurft gebrauchet, ist der allerhöchste Wille, dass in so weit die in Frage stehende Bau Instrumente durch den Hilf für seinen Gebrauch abgenüzt worden sind, derselbe diesfals die Vergüttung der Stadtkasse leiste, in Hinkunft aber keiner der magistratual Beamten unter sonstiger schwerer Verantwortung sich unterfange, derlei der Stadt zugehörige Instrumente zu eigenem Gebrauch zu verwenden.

12-tens. Aus Anlass der Klage so die Bürger an dem angebracht haben, dass Hilf bei Gelegenheit, als die Kirche in der Josefstadt zu Pesth zu bauen angefangen wurde, einige Wägen Kalch für sich wegführen liess, und auf diese Art die Kirche beraubet habe, wird allergnädigst anbefohlen: dass nachdem auch dieser durch die diesfals an den städtischen Magistrat ergangene Statthalterei Verfügung erledigte Klagpunckt hinlänglich ausgewiesen ist, folglich dem Beschuldigten auch hierinfals nicht zur Last fallen kann * zu Vermeidung in die Hinkunft eines Mistrauens zwischen der Bürgerschaft, und dem Magistrat jenes bei der Stadt Pesth verfüget werden solle, dass keinen der Magistratual Individuen unter welch immer Vorwand, effecten, die mit öffentlichen Geldern angeschaft worden, weder gegen Vergütung in Baarem noch in Natura an sich zu bringen erlaubet seyn solle.

Allübrige unter andern auch in dem bestehenden Klagpunckt: dass nemlich der eröfterte Hilf seinen Militärstand mehr aus Unbeständigkeit, als aus Mangel seiner körperlichen Kräfte, mit dem Bürgerstand verwechslet; das ferners Er, bevor derselbe in den städtischen Magistrat eingetretten, Uneinigkeiten zwischen dem Magistrat und der erwählten Gemeinde verursachet, und da er auf einmal zugleich zum Bürgermeister, und Stadtrichter benennet wurde, einen zweifachen Gehalt bezogen;

* Az itt hivatkozott helytartótanácsi intézmény azt mondja: a vagyonos Hülff nem szorúlt arra, hogy a templomtól meszet lopjon; Hülfnek a mészre égető szüksége volt s minthogy hamarjában máshonnan nem kaphatott, a templomi mészt csak kölcsönbe vitte el, s mihelyt meg lesz szerezhető, vissza is fogja adni.

nicht minder, dass er jenen städtischen Grund, worauf das grosse Aerarial Gebäude befindlich ist, umsonst hergegeben, die für solchen angetragene Vergütung aber mit Stillschweigen übergangen, und endlich dass derselbe denen Bürgern benanntlich: Meixner, Hochhauser und Krausz den nüzlichen Verkauf ihrer Gründe verbothen habe; seyen ohnedies auch für ungegründet befunden worden.

Nachdem also aus allem Untersuchungspunckten nichts solches hervorkömt, wegen welchen der angeklagte Stadtrichter Hilf die Dienstentsetzung, welche die Gemeinde und Magistrat wider ihn verhänget, verdient haben würde, so haben allerhöchst Sr. Majestät gnädigst zu befehlen geruhet, dass derselbe sogleich in die Rathsmannstelle mit dem anklebenden Gehalt, welchen er auch für die Zeit seiner suspension zu beziehen haben wird, wieder eingesetzet, und bei der nächsten Restauration entweder zum Richter, oder Bürgermeister in die Candidation genommen werden soll.

Im übrigen aber, obschon die Vermessenheit, welche die erwählte Gemeinde, und respective der Magistrat bei der auf eine so eigenmächtige und Gewaltthätige Art vorgenohmene Dienstentsetzung des Angeklagten bezeiget hat, eine schwere Ahndung verdienet hätte, so haben doch allerhöchst Sr. Majestät die hierwegen allerdingen und in jeder Rücksicht verdiente scharfe Straffe der excedirenden lediglich aus Gnade dergestalt zu mildern, und zu bestimmen geruhet, dass, weil die gröste Schuld dieser unternommenen Vermessenheit auf den Stadtfiscal Ebenhöch, welcher in der untern 21. April 1790 abgehaltenen Rathssitzung unter dem Vorwand seiner Pflicht eine beleidigende, und ungegründete Declaration dem Magistrat zu machen sich herbeigelassen, zurückfält, derselbe nebst der schärfesten Verhebung seiner Handlung vom Salario auf ein Jahr suspendirt, dem Vormunder Krausz, aber, der den Hilfischen Richtersitz eigenmächtig zurückgezogen, und den Bürgermeister Kregár vorsitzen geheissen hat, sein ungeräumtes Betragen in allerhöchsten Namen schärfest verhoben, nicht minder auch jenen magistratual Personen, die bei der Hilfischen suspension zugegen waren, von darumen, weil sie ausser den

einzigen Kregár, der dabei ein Bedencken trug, dem unbescheidenen Begehren der erwählten Gemeinde so leicht beigestimmet, und sogleich eine Deputation zur Abnahme des Sigills, und der Schriften zum Stadtrichter abgeordnet haben, auch jenes Vorurtheil, dass der Gemeinde nach dem Beispiel der freien Wahl auch die Entsetzung von Aemtern zustehe, zu bekräftigen nicht gezweiflet haben, wo doch der Magistrat dergleichen Vermessenheiten mit seiner Magistratual Authoritaet abwenden, und die unruhigen Bürger nach aufgelassener Rathssitzung mit dem, dass über ihr Begehren die höhere Resolution anzuverlangen sey, entlassen hätte sollen, folglich ein solches Versehen, oder Nachsehen um so mehr strafbar sey, da dem Magistrat von den übrigen wider den Angeklagten nach und nach angebrachten Beschwerden, wie selber es selbst einbekennet, damals noch nichts bewust war, mit Ausnahme des obgedachten Kregár in allerhöchsten Namen mit der weiteren Erklärung: dass die diesfals verdiente schwere Ahndung denenselben einzig aus Gnade nachgesehen werde, ebenfals auf das ernstlichste verhoben werden solle.

Endlich seye der Erwählten Gemeinde in allerhöchsten Namen zu bedeuten: dass obwohlen Sne Majestät sehr misbillige, dass dieselbe die von der königlichen Milde erhaltene Gunst, ihre Magistratualien zu erwählen, dergestalt gemisbrauchet hat, dass sie diese Begünstigung so gar auf das ihr auf keine Weise zustehende Entsetzungsrecht der Magistratualien ausgedehnet, hiedurch aber sich der gerechten Straffe schuldig gemacht habe, Sne Majestät dennoch die Verzeihung des Vorgangenen mit der zuversicht gnädigst verliehen haben, dass die pesther Bürgerschaft mit Beseitigung aller Anmassungen der ihr nicht zustehenden Rechte, und mit Hindansetzung der Privat absichten in Hinkunft nun das thun werde, wodurch die Treue gegen den Landesfürsten, und die Liebe gegen das Vaterland bewiesen wird Diese allerhöchste Milde Sr Majestät auch auf jene auszudehnen, die von den Mitgliedern der erwählten Gemeinde suspendirt waren, und seye solche demnach von der über sie verhängten suspensionstraffe zu befreien mit den ausdrücklichen allerhöchsten Befehl: dass Johann Bobics,

Joseph Pless, Joseph Hacker, und Anton Ebenhöch, und respective Michael Erny, und Johann Kiss, dahin zu vermahnen seyen, dass die 4 ersteren die allerhöchste Gnade mit Beseitigung jeden Hasses durch danckbaren Gehorsam verdienen, der vorbesagte Michael Erny, und Johann Kiss aber sich zu abseitigen Unternehmungen nicht so leicht mehr verführen lassen sollen. Uibrigens seyen zur Genugthuung des ohne Verschulden beleidigten Hilf die von der Unruhe bekannten, und bisher suspendirt geweste Mitglieder der erwählten Gemeinde Ihm Hilf in der Magistratssitzung die öffentliche Abbitte zu machen verbunden.

So wie demnach Euer Wohlgebohren zu Effectuirung all des vorausgelassenen zum k. Commissär allergnädigst ernennet worden sind, eben so wird denenselben die voranstehende allerhöchste Entschlissung zu dem Ende bekannt gemacht, damit sie sowohl die erwählte Gemeinde, als auch den Magistrat selbst hievon gehörig verständigen, nach dieser höchsten Anordnung fürschreitten, und solche durch in Gemässheit derselben zu machenden Anweisungen, und respective bei den Magistrat zu treffende Verfügungen in Erfüllung bringen, über den Vollzug aber ihre Relation der k. Hofkammer erstatten mögen.

Wo übrigens der Pesther Stadtmagistrat zum gehörigen Gehorsam vermög des hier in Abschrift beiliegenden Decrets, in welchen denselben zugleich wegen der in Frage stehenden Uibersetzung der Pfarrkirche in der Josephstadt in Folge der allerhöchsten Entschlissung das erforderliche mitgegeben wird, unter einem von hieraus angewiesen ist.

Aus dem Rathe der königl. hung. Hofkammer Ofen den 10. July 1790.

Alexander Szécsen m. p.

Jakob Szecsanacz m. p.

4.

Pest város zárószámadása 1793-ról.

Bevétel:

Legelődíjak 1532 frt $53^{3}/_{10}$ kr. — Sörházi arenda 3700 frt. — Dunai malmok bére 54 frt. — Telekhivatali jövedelem 4267 frt $32^{1}/_{4}$ kr. — Helypénz szarvasmarha és ló után 589 frt $10^{1}/_{10}$ kr. — Helypénz fa után 206 frt $3^{1}/_{2}$ kr. — Helypénz vásárok alatt 2854 frt 54 kr. — Mázsa- és mérő-díjak 428 frt $26^{9}/_{10}$ kr. — Kövezetvám 10.539 frt $8^{17}/_{20}$ kr. — Partjavadalom 615 frt $16^{3}/_{10}$ kr. — Idegen határból behozott bor után 342 frt $24^{4}/_{5}$ kr. — Korcsmabér 1669 frt 25 kr. — Téglavető bére 205 frt. — Tégla- és kőeladás után 3038 frt 30 kr. — Halászat 174 frt 51 kr. — Hajóhidi jövedelem 7855 frt 45 kr. — Polgárdíjak 684 frt. — Mészárszékek bére 414 frt 30 kr. — Ház- és boltbérek 2881 frt 23 kr. — Zsidó közkonyha után 565 frt — Épületfa-telepek után 239 frt. — Bérkocsi-díjak 630 frt. — Városi szántók és rétek bére 368 frt 30 kr. — Homokbánya bére 17 frt. — Szinházi bér 800 frt — Törvényszéki díjak 1591 frt 31 kr. — Birságok 14 frt 12 kr. — Költözési díjak és uravesztett jószág után 53 frt 52 kr. — Telkek eladása után 98.981 frt $12^{3}/_{5}$ kr. — Vadászati jog 40 frt. — Famérési díjak 206 frt 37 kr. — Cselekvő tőke kamatai 9605 forint 29 kr. — Vegyes bevételek 464 frt $8^{1}/_{10}$ kr.

Összesen . . . 155.629 frt $45^{7}/_{10}$ kr.

www.terc.hu

Kiadás:

Postaköltség 141 frt 25 kr — Épületfára és szerekre 683 forint 12 kr. — Iparosok és mesteremberek munkabére 3982 frt $24^{7}/_{10}$ kr. — Épületek helyreállitására 191 frt 30 kr. — Kövezésre és kövekre 1139 frt 50 kr. — Királyi bér 840 frt. — Kórház fentartására 4254 frt 39 kr. — Árvák és talált gyermekek tartására 815 frt 22 kr. — Rendőri költségekre 5497 forint 28 kr. — Rabok tartására 2340 frt 11 kr. — Utak és hidak fentartására 275 frt $11^{1}/_{2}$ kr. — Tüzifára 335 frt $10^{1}/_{2}$ kr. — Kőbányák kezelésére 1737 frt 24 kr. — Takarmányra 923 forint 48 kr. — Szenvedő tőke kamatai 3820 frt. — Utczák tisztitása 1998 frt $30^{1}/_{2}$ kr. — Irószerekre 1250 frt. — Fizetésekre 19.298 frt $4^{1}/_{2}$ kr. — Nyugalomdíjakra és egyéb fizetésekre 650 frt. — Nemzeti iskolai kiadások 3125 frt $46^{1}/_{2}$ kr. — Határmérési kiadásokra 988 frt $24^{3}/_{20}$ kr. — Rekruták állitására 906 frt $57^{1}/_{4}$ kr. — Országgyülési követek kocsibérei 130 frt 57 kr. Vegyes kiadások 4009 frt $7^{1}/_{2}$ kr.

Összesen . . . 59.721 frt $51^{1}/_{10}$ kr.

A tiszta jövedelem volt tehát . . . 95.907 » $54^{6}/_{10}$ »

Minthogy azonban a telkek eladása fejében befolyt 98.981 forint $12^{3}/_{5}$ krajczár jövedelemnek nem tekinthető s máskülömben is ily bevételek csupán ingatlanok vételére, épitkezésekre és egyéb beruházásokra volt felhasználandó, a város ebben az évben tulajdonképpen 3073 frt 18 kr. deficzittel dolgozott.

www.terc.hu

5.

A Rókus-kórház ünnepélyes megnyitásának leirása. 1798. évi május hó 28-án.*)

Da Allerhöchst Sr. Majestät in Kraft der untern 17-ten April l. J. ergangenen Hohen Statthalterei Verordnung allergnädigst zu befehlen geruhet haben, dass das hiesig vereinigte Armen, Sichen und Kranken-Institut in das hier neu erbaute Bürgerspital mit all möglich Geistlich, und Weltlicher Feuerlichkeit eingeführt werden solle, und hiezu des Herrn Königl. Commissair, auch Königl. Hungarischer Statthalterei Secretair Anton Edler v. Zirhy Hochedlgebohren den heitigen Tag bestimmt haben, so wurden dieser Tag mit einer allgemeinen Herzenfreude gefeüert.

Schon Früh um 3 Uhr wurde der Aufruf mit der Trommel in allen Gässen der Stadt geschlagen, und sonach um 6 Uhr sammelten sich alle Zünften, und Innungen mit Ihren Fahnen nicht minder die Armen, und Siechen in ihrer einförmigen Kleidung, sonach die Pinterische Stiftlinge auf den Hauptplatze von den Stadt Rathhaus; um halb Sieben Uhr zog die uniformirte Burgerschaft, so aus einer Hussaren Abtheilung, dann Drei Infanterie Compagnien bestunde, vom Serviten Platz aus auf den Hauptplatz, wo sie Anfang die Front gegen die Waitzner Gasse richtete, und von da aus wurde die Hussaren Escadron zur Donau Brucke, dann 4 Wägen, worinnen die städtischen Deputirte sassen, und ein leerer Galawagen, um den Titl. Herrn Königl. Commissair von Ofen abzuhollen, abgeschicket; um halb

*) Lásd az 1798 évi május hó 28-án tartott tanácsülés jegyzőkönyvében.

8 Uhr wie der Königl. Herr Commissair jenseits der Donau zur Brücke kam, wurde mit Abfeuerung des Mörsers das erste, in der Mitte der Brücke das zweite, und am hiesigen Ufer das letzte Zeichen seiner Ankunft gegeben, und so unter Trompeten, und Pauken Schall bei der Brücke empfangen, und der Einzug mit der Hussarn Escadron bis in das Rathhaus unter Abwechslung der Music Khören fortgesetzt.

Die uniformirte Burgerschaft salutirte dem Titl. Herrn Königl. Commissair mit Schwänkung der Fahnen, die hie sige Genanntschaft empfing Ihn am Rathaus Thor, der Magistrat aber an der Treppe, und als der Titl. Herr Königl. Commissair bei den Magistrat den Vorsitz nahm, hielt selber an den Magistrat, an das anwesende neue Spittals Personale, an die Genanntschaft und übrig anwesenden Versammlung in deutscher Sprache eine Anrede, unter welcher dieselbe in Gemässheit der allerhöchst erflossenen k. k. Resolution dem Herrn Michael Haffner, Instituts Arzten und Director, auch der Königl. Freistadt Pesth ordentlichen Phisicus, den Herrn Anton Ebenhöch Stadt Fiscalen, den Herrn Benedict Fellner Stadt Buchhaltern, den Herrn Jakob Vass vormahligen Vormunder nunmehrigen Instituts Verwalter und Rechnungsführer, die k. k. Zufriedenheit und Belobung, überdies den bemelten Herrn Arzt und Director (vorbehalten jedoch, dass von Ihm binnen einer Jahresfrist dem Institute nicht nur behörige Vollständigkeit und Ordnung, sondern auch sichtliche Aufnahme und Verbreitung verschaffet würde) die Zusicherung eines höheren Characters, und Ehren Ranges erkläret und ertheilet; als dann dem Architecten und Baumeister Thomas Kardetter, dem Sebastian Tuschl und Franz Heppler als des neuen Spittals Bau Curatoren nebst der allerhöchsten Complacenz und des verdienten Wohlgefahlens zugleich das k. k. Geschänknuss und Gnaden Denkmahl in einer jeglich goldenen Medaille mit dem Allerhöchsten Brustbilde Sr. Majestät, unseres allergnädigsten Kaisers Königs und Herren überreichet und ausgeschmücket haben. Auch überreichten dieselben dazumahl die Instruction für das vorläufig schon coram Exmissio construirte Spittal Personale in zwei Exemplarien, wovon eines im Stadt Archiv das zweite

aber beim Herrn dirigirenden Spittal Arzten aufbewahret werden muss mit zugleich bestehener Übergabe des ganzen Spittal Instituts. Nach geendeter Rede hielten die Herren Bürgermeister Michael v. Kregár in Nahmen des Magistrats, und aller Einwohner, dann Herr Sebastian Tuschl in Nahmen der hiesigen Genanntschaft dieser Stadt an allerhöchst Sr. Majestät und dem Herrn Königl. Commissair eine Dancksagungs Rede, und alls all diese Reden mit dem Ausruff sich endigten: Es lebe Franz der zweite: wiederhollte der Herr Königl. Commissair: Es lebe Franz der zweite, und so wurde ein dreimahliges Jubelgeschrei von den anwesenden sämmtlichen Volk angestimmt und mit einer Dreimahligen General de Sarge dann 36 Mörser abgefeüert.

Gleich darauf begann der Zug, der städtische Wachtmeister mit vier Mann machte die Gassen Wache und so gingen Anfangs die gleich neü gekleidete 48 Sichen, die 14 uniformirte Binderische Stiftlinge, hernach die Zünften unter ihren Zunft-Fahnen in gehöriger Reihe nach den Zünften und Innungen kommen die gleich gekleidete von Herrn Georg Goynitzy gestifftete Waisen, diesen folgte die Jugend der Normal und übrigen Gymnasial Schulen, und zwar zu Drei und Drei. Nach diesen schwengte sich der erste Flügel von der Hussarn-Escadron in die Ordnung, dann unter Anführung des Herrn Stadthauptmanns Mathias Wittmässer als Majors marchirte der rechte Flügel mit Zügen, unter harmonischen und Trommel-Marchen. diesemnach ging die Hälfte der hiesigen Genanntschaft eben zu Drei und Drei, dann das sämtliche Personal der städtischen Aemter, diesen folgte der Magistrat und zwar alle mit entblössten Haupt, nur der inzwischen eintrettende Herr Königl. Commissair hielt sein Haupt bedeckt. Nach dem Königl. Herrn Commissair folgte das neu angestellte Spittal-Personale, dann die mit einer guldenen Medaille beschänckte Drei Spittal-Bau-Curatoren, diesen folgte die übrige Genanntschaft, an welche sich der linke Flügel der Bürgerl. uniformirten Mannschaft anschloss, und so endigte den Zug die übrigen hiesigen Bürger und Inwohner, dann zuletzt das weibliche Volk.

Während des Zuges wechselten die an 5 Oerten aufge-

stellte Trompeten- und Paucken-Khöre, und mit diesen stimmten die Zünften, und die Bürgerliche Mannschaft begleitenden Musicalischen Harmonien ein.

Vor der Spittal-Kapelle theilten sich die Zünften in Zwei Reihen, durch welche der Magistrat mit den Herrn Königlichen Commissair in die Capelle eintratt.

Gleich darauf fingen die Predigten an, welche in Deutscher Sprache der Ehrwürdige Herr Josephstädter Pfarrer Adam Schreyer, in Hungarischer der Herr Kaplan Andre Skaliczky hielten.

Nach geendeter Predigt gingen der Herr Königl. Commissair mit den Magistrat vor die Capelle, und erwarteten Sr. Königl. Hoheit den Erzherzog Palatin, bei höchstdero Ankunft hielt der Königl. Herr Commissair eine kurze Anred, die Sne Königl. Hoheit liebreich Aufnahmen, und so segnete Höchstselbe der Hochwürdigste Herr consecrirte Belgrader Bischoff Nikolaus v. Konde und führte Höchstselbe mit Begleitung der Hohen Landesständen in die Kapelle ein.

Unter dem Hochamte, bei welchen die hiesigen virtuosen und operisten den Khor versahen, feüerten wiederum an den gewöhnlichen Messtheilen die uniformirten Bürger allzeit mit besonderer Geschicklichkeit.

Nach geendigten Hochamt ging die Procession mit den Heiligsten Sacrament durch das Spitall in den Spittal-Hof, den auch Sne. Königl. Hoheit begleiteten und bei den daselbst unter einen grossen, mit grünen Bäumen rings eingegebenen Zelt errichteten Altar segneten der Hochwürdigste Bischoff das Spitall, und dessen alle Inwohner nach den Ritual Gebettern, und mit dem allerhöchsten Sacrament feuerlich ein; worauf das Ambrosianische Lied: Herr Gott dich loben wir: abgesungen, und die Procession in die Capelle den Rückzug nahm und von dannen auseinander ging.

Zu Mittag ward bei der Hochwohlgeboren Freyin Maria gebohrene Podmanitzky verwittwete Generalin Niklas v. Beleznay aus besonderer Zuneigung, so dieselbe schon bei sehr viel Gelegenheiten dieser Stadt bezeuget hat, eine prächtige Tafel, wozu selbe den Herrn Königl. Commissair, samt vielen Mag-

naten von ersten Range, und den diesstädtischen Herrn Bürgermeister geladen hat; Ingleichen ward in dem Gasthof bei den Sieben Khurfürsten eine grosse Tafel von 160 Gedecken, worzu von allen hohen Dicasterien von beeden Städten von den löbl. Militär und den löbl. Ofner Magistrat Gäste geladen worden, und selbe Herr Stadt Richter Johann v. Boráros, die Gäste aber im Hackerischen Saale für 280 Gedecken hat Herr Stadthauptmann v. Witmässer empfangen.

Während der Tafel machte Herr Stadthauptmann eine Deputation an die Tafel zum Sieben Khurfürsten, und jener wurden von dieser Tafel wieder zwei zu deputirt, welche der Tafel bei der Frau Generalin v. Beleznay meldeten, dass Sie um die Gesundheit allerhöchsten Majestaeten, des Königlichen Erzherzog und Landes-Palatins, samt den Durchlauchtigsten Haus Oesterreichs, um die Gesundheit des Fürst-Primas, und allen Hohen Landständen die Gläser erheben werden. Beim Abgehen von der Frau Generalin richteten die Deputirten ihre Uhren, nach der Sackuhr des Herrn Bürgermeisters, und 15 Minuten darnach an allen Drei Tafeln zugleich unter Trompeten- und Paucken Schall, auch unter Abfeüerung 36 Mörsern vorgedachte, wie auch des Titl. Herrn Königl. Commissair Gesundheit unter lauten vivat Schall abgetruncken.

Wornach von der ersten Tafel die Herren Samuel v. Hodossy, und der Bürgermeister Michael v. Kregár, an die vorgedachten zwei Tafeln abgeordnet wurden, zu vermelden, dass Sie nach den Gesundheiten für die allerhöchsten Herrschaften und der Hohen Landesständen, und des Königl. Commissairs auch für die Gesundheit der Gäste beeder Tafeln die Gläser gehoben haben, und diese Ehrenbezeugung wurde um die Ge sundheit der allgemein verehrten Frau Generalin v. Beleznay an beeden Tafeln erwiedert. Diesen kommt noch beizurücken, dass einige unbennante hiesige Bürger und Menschen-Freund und zwar erstens einer alle Stifftlinge dieses neuen Spitalls im Spitall mit einen guten Mahle bewirthen liess, ein anderer in dem Saale zum weissen Rössl 75 Hausarme ordentlich abspeisen und ein dritter alle städtische Arestanten mit ordentlichen Speisen auch Wein und Brod versehen lassen hat.

Nach geendeten Mittagmahl war in beeden Saalen von einen Zusammentrag einiger hiesigen Magistrats-Gliedern, und Genanntschafts-Bürgern Freiball, wo ersteren auch Sne Königl. Hoheit Erzherzog Palatin in höchster Person beizuwohnen, und Ihre vollkommene Zufriedenheit durch den längern Aufenthalt zu bezeugen geruhet hat.

Und somit wurde mit einer allgemeiner Freude und Zufriedenheit die Feyerlichkeit beschlossen.

6.

Contract zwischen Sr. Hochfürstlichen Eminenz den Cardinaln Joseph v. Batthyán, und der Königl. Freistadt Pest in Hinsicht des Städtischen Waldes untern heutigen dato geschlossen worden.*

Mit Vorbehaltung des Städtischen Eigenthums wird der städtische Wald, wie selber in eine hierüber gezeichnete Karten entworfen, und aufgenohmen ist, Sr. Eminenz dem Hrn Fürsten Joseph v. Batthyán und dessen Erben des Gräflich Batthyánischen Hauses auf volle Vier und Zwanzig Jahr frei von allen Contribution, und anderen Bürgerlichen Lasten dergestallten überlassen.

1-mo. Bleibt Sr. Eminenz frei in diesen Platz sowohl zu Unterhaltung, als zu Wirtschaft einschlagende Gebäude aufzuführen, nur wird ausgenohmen Schafe auf diesen Grund einzuführen, oder zu weiden.

2-do. Wohl aber solle Se. Eminenz frei stehen in selben zur Bewirthung, deren dahinkommenden Gästen Wirthshäuser zu errichten, und die Bürgerliche Freiheit in Weingeschank ohnentgeltlich auszuüben.

3-o. Die von Sr. Eminenz zu errichtende Wirthshäuser, Mayrhöfe, oder andere in die Wirthschaft einschlagende Gebäude

---

* Lásd: Rel. fasc. 30. N. 2624. a. m.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.

wird die Stadt nach Verlauf deren 24. Jahren um den Schätzungspreiss übernehmen, was die andern Lustgebäude, oder Veranlassungen, und Verwendungen zur Errichtung deren Teichter, Pflanzung eines Waldes, Gartens, oder spatzier Gängen betrieft, diese fallen der Stadt ohnentgeltlich zu.

4-to. Zur Beförderung deren aufzuführenden Gebäuden, Pflanzungen, und anderen Arbeits Erfordernissen biethet die Stadt an, nach überkommener Einsicht des Plans, die der Stadt gehörigen steine gegen von Sr. Eminenz zu leistender Zahlung des Brecherlohns zu überlassen: die nöthigen Arbeiter zu Gebäuden, zu Pflanzungen, zu wachten, zu verschiedenen Veranstalltungen zu verschaffen erbiethet die Stadt ihre eifrige Mitwirkung, gegen den von Sr. Eminenz zu leistenden Zahlung theils mittelst der Verwendung des Stadthauptmanns, theils mittelst Ansuchen bei den Herrn Vice Gespans des Pester Comitats

5-to. Verspricht die Stadt den von König von Engeland anzufangenden Weeg alsogleich auszustecken, mit Graben einzufangen, in gerader Linie bis zum eintritt in den Stadt Wald. Chaussemässig zuzurichten, mit gutem Schoder zu überführen. dass zu aller Witterung über diesen Weeg gemächlich zu fahren. auf die beide seiten die Aleé zu setzen mit Bäumern, die Sne Eminenz dazu geben, die Erhaltung des Weeges in guten stand. auch deren Bäumer auf immer, auf sich zunehmen, auch bei vorfallenden Feyerlichkeiten, zur Sicherheit, und Bequemlichkeit deren in diesen Stadtwald zu versammlenden Gästen diese Strasse bestmöglichst zu beleuchten.

6-to. Die Stadt überlasset Sr. Eminenz von Ersten July an. den Genuss, Nutzung, und freye Disposition dieses ganzen Grundes auf Vier und Zwanzig Jahr nach Innhalt obangesetzten Punkten.

7-mo. Verspricht auch alsogleich zur Verfertigung der Strassen nach Inhalt des Contracts Hand anzulegen, und so thätig die vollständige Herstellung dieses Weegs zu beschleunigen, dass selber innerhalb sechs Wochen vollkommen fertigstehe, als eine Bedingniss, die Sne Eminenz beim Anbiethen sich vorzüglich vorbehalten hat, um auch seinerseits die Ver-

schönerung, und angenehmen anständigen Genuss dieses Stadtwaldes gesammten Publico zum Genügen desto eher zu bereiten zu können.

Über diese Übereinstimmung sind Zwei gleichlautende Exemplarien ausgefolget, und gegeneinander ausgewechslet worden.

Pesth den 6-ten July 1799.

Cardinal Josef Fürst von Battian m. p. (L. S.)

Per Stadt Magistrat, und Burgerschaft der Königl. Freystadt Pesth.

(L. S.) *Michael Kregár* m. p. Burgermeister.
Johann v. Boráros m. p. Stadtrichter.
Sebastian Tuschl m. p. Stadtvormund.

7.

A Városliget átalakitása érdekében elrendelt adomány-gyüjtés közhirré tétele.

So sehr auch die Königliche Freystadt Pest vermög ihrer vortheilhaften Lage zu einer Zentral- und Haupt-Kommerzial-Stadt geeignet, und durch ihre bedeutende Fortschritte, die sie in einem Zeitraum von 30. Jahren sowohl in ihrer Bebauung, als Bevölkerung machte, zu den schönsten Hoffnungen berechtiget seyn dürfte; einst unter die Zahl der blühendsten Städte gerechnet zu werden, eben so wenig ist zu verkennen, dass es selber bey all ihren Vortheilen und Vorzügen an Natur-Schönheiten, und Sommer-Unterhaltungen wesentlich fehle, und dass so lange es ihr hierin gebricht, der Mangel an einem wünschenswerthesten Vorzügen immer fühlbar seyn wird. Je weiter die National-Industrie, und der damit verbundene allgemeine Wohl-

www.terc.hu-www.terc.hu

stand gediehen, je höher sich die Bildung des Geistes und Geschmackes geschwungen, desto unentbehrlicher wird der Genuss erquickender Natur-Freuden, desto nothwendiger öffentliche Sommer-Unterhaltungs-Plätze, wo jedermann in zwangloser Mischung aller Stände, sich eines gebildeten geselligen Umganges erfreuen, durch anmuthige Natur-Reize, Geist und Herz erheben, und in heissen Sommer-Tägen Erholung und Erquickung finden könne.

Diesem zufolge haben Seine k. k. Hoheit der Erzherzog Palatin, Höchst welcher Sich die Aufnahme dieser Stadt huldreichst angelegen seyn lassen, der unter Seiner Höchsten Leitung stehenden Königlichen Verschönerungs-Commission gnädigst aufgetragen, hierauf ihr Augenmerk zu richten, und das bekannte Stadwäldchen, welches schon vor mehreren Jahren von Seite des Stadt-Magistrats zu einem öffentlichen Unterhaltungs-Ort vorbereitet wurde, und ohngeachtet seines noch unausgebildeten Zustandes zahlreich besucht wird, zu einem wohlgeordneten Volks-Garten umzustalten. In dieser Hinsicht liessen Höchst dieselben, die unfreundlichen und wüsten Umgebungen an Private veräussern, um solche urbar, und annehmlich zu machen, zugleich aber mehrere Pläne zu einem vollständigen Volks-Garten durch Kunstverständige entwerfen, und geruhten endlich den durch Herren Wirthschafts-Rath Nebien vorgelegten Plan gnädigst zu genehmigen, und die Ausführung desselben der Königlichen Verschönerungs-Commission nach einer 10. jährigen Eintheilung zu übertragen. Der Mangel eines hinlänglichen diesem Werke entsprechenden Fondes, welcher aus denen Städtischen Kassen keinegswegs herbeygeschafft, und auch aus dem Verschönerungs-Fonde, welchem noch mehrere wichtige Gegenstände zu vollbringen obliegen, nicht gebildet werden könnte, schien wohl in ersten Augenblicke, der erwünschten Ausführung in Wege zu stehen, allein auf die so oft erprobte Bereitwilligkeit der Bewohner dieser Stadt vertrauend, überzeugt dem stets regen Sinne der patriotischen Bürger, und sonstigen Bewohner dieser Stadt, für alles Gute und Schöne, glaubten Höchst Dieselben mit Zuversicht hoffen zu können dass auch in dem gegenwärtigen Falle, ihren rühmlichen Character nicht verläugnen, und zu diesen auf die

Vervollkommung dieser blühenden Stadt, und Vermehrung des geselligen Vergnügens gerichteten Zweck thätigst mitwirken, und durch freywillige Beyträge den erforderlichen Fond zu bilden geneigt seyn werden.

Um dieses Geschäft einzuleiten haben Seine k. k. Hoheit dem Magistrat den Auftrag ertheilet: im Einverständniss mit der Königlichen Verschönerungs-Commission eine Subscription freywilliger Beyträge zur Gründung dieses Fondes zu eröffnen, und eifrigst zu befördern; zugleich aber gnädigst erlaubet, dass der topographische Plan sammt nöthigen Erläuterungen der Einsicht des Publikums vorgelegt, und alles was zur gehörigen Aufklärung und Ueberzeugung desselben dienen könnte, bereit mitgetheilet werde.

Die Grösse dieses Volks-Gartens, und die zweckmässige Ausführung desselben wird bedeutende Auslagen, und einen Zeitraum von mehreren Jahren erfordern.

Nach den im vorausbearbeitenden Kosten Ueberschlag, welcher sich jedoch bey günstigeren Zeitumständen auch vermindern dürfte, wird ohne den Gebäuden, welche in dem Plane zur besondern Zierde und Vollendung des Ganzen angetragen sind, und deren Erbauung bis auf bessere Zeiten, und Vermehrung des Fondes verschoben werden könnte, ein Bedarf von circa 300.000 fl. erfordert, welche auf 10 Jahre eingetheilet, jährlich eine Summe von circa 30.000 fl. nothwendig machen.

Wer könnte wohl zweifeln, dass in dieser so ansehnlichen Stadt, wo sich ausser denen zahlreichen wohlhabenden Bürgern, noch ein nahmhafter Theil des Adels befindet, sich nicht so viele Subscribenten finden sollten, durch deren Beyträge die jährliche Summe von 30.000 fl. herbeygeschaffet würde? wenn deren nur 300 wären, welche entweder einzeln, oder in Verbindung mit andern jährlich 100 fl. zur Beförderung dieses so schönen als wichtigen Zweckes opfern wolten, so würde der erforderliche Bedarf hinlänglich gedeckt seyn. Warum sollte nicht jeder Bürger von den Werth dieses Unternehmens, und den daraus entspringenden eigenen Vortheil überzeiget; wie auch jeder Patriot von den edlen Wunsch, diese so blühende Zentral-Stadt des Reiches auch durch schöne und herrliche Anlagen annehm-

licher und berühmter zu machen, durchdrungen, zu der erwünschten Ausführung sowohl durch unmittelbaren Beytrag, als auch durch Aufmunterung anderer eifrigs mitwirkenden und hiedurch zugleich sich selbst, und seinen Nachkommen ein angenehmen Lebensgenuss zu bereiten?

Es wurden dahero sowohl vom Magistrate, als der Erwählten Communität mehrere Individuen bestimmet, welche diese Subscriptionen besorgen, und in die zugetheilten Bögen aufnehmen werden; zugleich auch in dem Städtischen Vormunder-Amte die nöthigen Anstalten getroffen, um die eingehende Beyträge zu übernehmen.

Diese Beyträge können entweder auf einmahl, oder (was mehr zu wünschen wäre) in jährlichen Raten subscribirt werden.

Die durch Subscription eingehenden Summen werden nur zu diesem Zwecke Verwendet, darüber durch Personale der Verschönerungs-Casse separirte Rechnungen geführet und das Resultat mit Ende jeden Jahres zur öffentlichen Kenntniss gebracht.

Sollte wider alles Vermuthen dieses Unternehmen nicht zu Stande kommen, oder wegen unversehens eintrettenden Umständen aufgegeben werden müssen, so wird hiemit die officielle Versicherung gegeben, dass auf diesen Fall die Verbindlichkeit einer weitern Zahlung von selbsten aufhören, die Kasse alsogleich abgeschlossen, und die vorhandenen Summen der Disposition der Subscribenten überlassen werden.

Während der Dauer der Anlagen, wird das Journal der geführten Arbeiten und Geldverrechnungen denen Subscribenten jeder zeit offen stehen, damit Selbe sich von der zweckmässigen Ausführung dieses Werkes und der dabey beobachteten Sparsamkeit überzeugen, und nöthigen Falls ihre Ansichten und Bemerkungen der betreffenden Behörde vorlegen können.

Indem der Stadt-Magistrat dieses zur allgemeinem Kenntniss zu bringen die Ehre hat, und seiner obliegenden Pflicht gemäss nichts ermangeln lassen wird, was irgend zur Beförderung dieser so wünschenswerthen Unternehmung beytragen dürfte, glaubt er zugleich sich mit der sichern Hoffnung schmeicheln zu dürfen, dass die adeligen Bewohner sowohl, als die wohlhabenden

Bürger dieser Stadt von gleich patriotischen Eifer beseelt, alles zur glücklichen und baldigen Erreichung dieses so schönen, und wohlthätigen Zweckes leisten werden, um den allgemeinen Wünschen, und glänzenden Aussichten zu entsprechen, wie auch hiedurch der besondern Huld und höchsten Zutrauens Seiner k. k. Hoheit sich würdig zu machen.

Aus der Raths-Sitzung der Königlichen Freystadt Pesth den 14-ten Jäner 1818.

Johann Weidinger m. p.
Bürgermeister.

Franz Szepessy m. p.
Ober-Notär.

8.

A Városliget átalakitására 1818-ban aláirt összeg adományozóinak betüsoros névjegyzéke.*

Adamovics György	20	frt.
Adrigan János György	5	»
Ágoston Teréz (10 év alatt)	150	»
Almássy Ignácz gróf	100	»
Almássy Pál	100	»
Alter Antal	20	»
Alter Jakab	10	»
Andros József	20	»
Appl Teréz	20	»
Argier testvérek	50	»
Baráti János	5	»
Barkóczy János gróf (10 év alatt)	500	»
Barna István	10	»
Oldalösszeg	1010	frt.

* Az adakozók eredeti névjegyzéke a gyüjtőívek sorrendje szerint van összeállitva s elsőnek József nádor neve iktatva; könnyebb áttekintés végett a névsort betüsorban mutatjuk be.

	Átvitel . .	1010 frt.
Bauer Antal		20 »
Bauer Márton		10 »
Benkert Ádám		3 »
Benkovics Kálmán		100 »
Birnstingel J. G.		20 »
Bisenti és Jaggi		40 »
Blum János		30
Boráros János, főbiró		30 »
Botz Antal (10 év alatt)		50 »
Böhm István		25 »
Bökers Tamás (10 év alatt)		100 »
Bregardt János		30 »
Brudern József báró (10 év alatt)		2000 »
Brückner József (10 év alatt)		50 »
Busetty József		3 »
Csáky Antal gróf (10 év alatt)		1000 »
Csapó Imre (10 év alatt)		100 »
Csekonics József, tábornok (10 év alatt)		1000 »
Czettner Márton		100 »
Damianovits György		20 »
Dankovszky József		10 »
Derra Naum		50 »
Deyak József Mátyás		50 »
Dietrich József		25 »
Dillinger János		10 »
Dogaly Szilárd		100 »
Dormuszy Sándor		50 »
Draskóczy János		5 »
Drasskovits György gróf		200 »
Dumcsa Dömötör		10
Eberle József		10 »
Ebner János		10 »
Eger Magdolna		50 »
Eggenberger József		50 »
Ehrenreich Mária		6 »
Engel Francziska		5 »
Engelschaldt János		30 »
Eszterházy herczeg		500 »
	Oldalösszeg . .	6912 frt.

www.terc.hu

	Átvitel . .	6912 frt.
Farkas János (10 év alatt)	200	»
Farkas Mihály (10 év alatt)	50	»
Fellner Benedek, polgármester	50	»
Festetics Antal	100	»
Festetics György gróf	200	»
Festetics János József gróf (10 év alatt)	1000	»
Feszl Anna	200	»
Fischer János Ádám	30	»
Fischer Károly	2	»
Flandorffer József	25	»
Foidt Károly	20	»
Folget Miklós	10	»
Freyburger Károly	25	»
Fribauer Teréz	30	»
Fröhlich János Samu	50	»
Gauster Lipót	100	»
Geiger Jakab (10 év alatt)	250	»
Gertsich Kristóf	10	»
Giergl és Hermann (10 év alatt)	200	»
Glosius Dániel	25	»
Glückswerth Mihály	50	»
Goszleth Ferencz, tanácsos (10 év alatt)	200	»
Gosztonyi Anna	50	»
Gosztonyi János, őrnagy (10 év alatt)	250	»
Gömöry Károly	30	»
Görgl Ferencz (10 év alatt)	100	»
Grossinger Ferencz	10	»
Guttmann Mátyás	50	»
Gyarmathy Mártha	2	»
Györky Viktor (10 év alatt)	250	»
Gyurkovics Tivadar	10	»
Hadnagyevics Péter	5	»
Halbauer testvérek	40	»
Haltzel János	100	»
Hampf József (10 év alatt)	100	»
Hartmann Ferencz	20	»
Hasz örökösök (10 év alatt)	400	»
Hauer János Ferencz	50	»
Heinrich Alajos	50	»
Oldalösszeg . .	11256	frt.

www.terc.hu www.terc.hu www.terc.hu

	Átvitel . .	11256 frt.
Heinrich Antal	10	»
Helbich Katalin	2	»
Hemmerling testvérek	20	»
Hévészy János	10	»
Hill Mátyás	2	»
Hinke János	50	»
Hirsch József (10 év alatt)	100	»
Hoch Ignácz (10 év alatt)	50	»
Hochecker Borbála	40	»
Hoffer Márton (10 év alatt)	100	»
Hoffmann Antal tanácsos	20	»
Hoffmann Lipót	10	»
Hoffmayer István	20	»
Hoppe Venczel	100	»
Höcker Anna (10 év alatt)	100	»
Hugmayer Mihály	10	»
Hulinyi János (10 év alatt)	50	»
Huszák Ferencz	20	»
Hübl Ferencz	20	»
Inkey Antal (10 év alatt)	500	»
Insamb Károly (10 év alatt)	50	»
Jagschütz Ferencz	30	»
Jappa Tivadar	10	»
Joannovics Endre	80	»
Joannovics Mihály	20	»
Jordán testvérek	5	»
József nádor (10 év alatt)	6000	»
Kanischer Péter	30	»
Kanitser Péter	20	»
Kapisztory Ferencz (10 év alatt)	100	»
Kappel Frigyes	200	»
Kardetter Lipót	50	»
Kardetter Tamás (10 év alatt)	2000	»
Károlyi gróf család	300	»
Kastenholz György	10	»
Kaulitzky János	20	»
Kősz István	15	»
Keglevics Károly gróf (10 év alatt)	500	»
Oldalösszeg . .	21930 frt.	

www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	21930 frt.
Kehrer testvérek	100	»
Kemnitzer Károly	200	»
Kest Lipót	20	»
Klein Dániel (10 év alatt)	50	»
Klopfinger János	100	»
Klug József (10 év alatt)	50	»
Knabe Lipót	5	»
Knotz Jakab	100	»
Kohn Gáspár és fiai	60	»
Kolb Ignácz	10	»
Koller János tanácsos	20	»
Kollmann József	15	»
Kollmann Károly	10	»
Kopácsy József	50	»
Kosmanovics György	20	»
Kovács István (10 év alatt)	100	»
Kovács Zsigmond	500	»
Krapf Ferencz	10	»
Kreiner Mihály (10 év alatt)	50	»
Kremstädter József	100	»
Krits János	20	»
Kron Ferencz	10	»
Krütz Ferencz	2	»
Kuschela Mátyás	20	»
Lang Magdolna	4	»
Lázár György	25	»
Leikamschneider Bernát	25	»
Lembeck János (10 év alatt)	50	»
Lentz János	20	»
Lepora Sándor	100	»
Liedermann János Samu (10 év alatt)	1000	»
Liedl Mátyás	100	»
Lokheimer Henrik	10	»
Madedl János aljegyző	10	»
Mager József	5	»
Majláth György	100	»
Makk Antal tanácsos	20	»
Malkovics István	50	»
Maltzer	10	»
Oldalösszeg . .	25081	frt.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	25081 frt.
Marsovszky praelatus	40	»
Martinelli Antal	100	»
Martiny Kristóf	10	»
Max Anna	10	»
Maximovits Meltiovi	20	»
Mayer Ádám	30	»
Mayer Ferencz	40	»
Mayer József (10 év alatt)	50	»
Mayerffy Ferencz (10 év alatt)	500	»
Mayerffy Károly (10 év alatt)	250	»
Mayerhoffer Rikkárd	50	»
Meszetits Mihály	10	»
Mitterbacher András	100	»
Molinery Antal	10	»
Moz János	5	»
Musslay Antal	100	»
Müller Ferencz	30	»
Müller Fülöp	25	»
Müller János	10	»
Müller Károly	25	»
Nákó Sándor gróf	100	»
Nestor Péter	5	»
Neuhoffer Anna	10	»
Nikolics Kristóf	25	»
Oberhäuser János	50	»
Offenbach Pál	30	»
Onheiser Jakab	35	»
Orczy bárónő	100	»
Pákozdy Ferencz	5	»
Pápa János	25	»
Paschgall György	20	»
Paszberger János	3	»
Pecz Samu	30	»
Péczely Samu	20	»
Pekarik Imre	10	»
Perényi Károly báró, püspök	50	»
Perta Bartalus (10 év alatt)	200	»
Petrovics János	10	»
	Oldalösszeg . .	27214 frt.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	27214 frt.
Petrovics Péter	10	»
Pfanzelt Antal	100	»
Pintér György tanácsos	40	»
Pisztory Mátyás	5	»
Plasek József (10 év alatt)	20	»
Podmaniczky János báró	50	»
Podmaniczky Karolina bárónő	100	»
Podmaniczky Sándor báró (10 év alatt)	500	»
Podmaniczky özv. bárónő	100	»
Polimberger József	100	»
Porst Sebestyén	10	»
Preys S. A.	30	»
Prix István	25	»
Prónay Sándor báró (10 év alatt)	1000	»
Pruzsinszky András	10	»
Radoicsits Dömötör tisztb. tanácsos	10	»
Raics Samu	50	»
Ranner Mátyás (10 év alatt)	100	»
Ráth György (10 év alatt)	200	»
Reichenbach Lajos (10 év alatt)	50	»
Reindl Bernát	25	»
Reiner Mihály	20	»
Remold Károly (10 év alatt)	500	»
Resch Ferencz	20	»
Reszny János	150	»
Révay László báró (10 év alatt)	250	»
Riefft Jakab	30	»
Rister Miklós	2	»
Rosa Miklós	20	»
Ruczmoser Ferencz	10	»
Rupp Elek	2	»
Rupp Thekla (10 év alatt)	200	»
Ságody István tanácsos	30	»
Saller János	50	»
Sártory János György (10 év alatt)	1000	»
Schams Ferencz iró	100	»
Schäudek József	10	»
Schlechta Jakab (10 év alatt)	2000	»
Schinagl Keresztély	5	»
Oldalösszeg . .	34148 frt.	

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	34148 frt.
Schmidt András	10	»
Schmidt András (10 év alatt)	200	»
Schmidt György	10	»
Schmikl András (10 év alatt)	50	»
Schneid József	10	»
Schindler Zsófia	10	»
Schüke Ferencz	20	»
Schwabek Márton	20	»
Schrantz János (10 év alatt)	100	»
Schwartz Farkas	100	»
Schwartz György	10	»
Seeber Károly telekh. igazgató	40	»
Seefellner Ágoston	10	»
Seemann Mátyás	10	»
Seyfried Boldizsár	10	»
Sieder József	5	»
Sipos Mihály (10 év alatt)	200	»
Skultory Athanáz	25	»
Spiegl József	50	»
Splényi Ignácz báró	50	»
Staffenberger József	50	»
Strampfel Endre (10 év alatt)	500	»
Standt Ignácz (10 év alatt)	100	»
Stankovics Ignácz (10 év alatt)	300	»
Stankovics Szilárd	15	»
Steinbach Ferencz tanácsos	50	»
Stephanek János	100	»
Stephanovits Pál	10	»
Stettner János	60	»
Strobl János (10 év alatt.	50	»
Szafir Athanáz (10 év alatt)	250	»
Szedeglovits Gregor	5	»
Szeleczky Antal (10 év alatt)	100	»
Szellner János	30	»
Szentiványi László (10 év alatt)	250	»
Szepessy Ferencz főjegyző	25	»
Szilassy József	100	»
Szlatinyi Ferencz szépitő biz. hely. elülülő (10 év alatt)	2000	»
Szlávy György és társa	10	»
Takiatzi Szilárd (10 év alatt)	300	»
Oldalösszeg . .	39393 frt.	

www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	39393 frt.
Tekusch Károly (10 év alatt)	200	»
Tekusch Keresztély	25	»
Terpkó testvérek (10 év alatt)	200	»
Thau Mátyás	2	»
Tihanyi Tamás	100	»
Trandafill György	10	»
Trautzl Domokos	10	»
Tretter György	100	»
Tribusz József (10 év alatt)	200	»
Trifonovics János	5	»
Troll Péter	30	»
Tröscher János	20	»
Tunner Mihály	50	»
Uffer József	50	»
Unger Antal	20	»
Unger Ferencz	25	»
Ungrat Fülöp	5	»
Ürményi József	200	»
Valero testvérek és társa	100	»
Varienti Antal	100	»
Vass Anna	5	»
Vass Jakab (10 év alatt)	100	»
Vendl János	20	»
Veppel Péter	20	»
Veszelovszky Endre.	100	»
Vieser Endre	50	»
Vikuss József (10 év alatt)	50	»
Vilali István	10	»
Vitek Vincze (10 év alatt)	100	»
Vittkovics Mihály	10	»
Voitisch Lőrincz (10 év alatt)	50	»
Wagner György (10 év alatt)	80	»
Wagner János	25	»
Walthauser György	10	»
Walthier Ferencz	100	»
Weidinger János tanácsos	50	»
Weisz János	150	»
Weisz Károly József	25	»
Oldalösszeg . .	41800	frt.

www.terc.hu-www.terc.hu-www.terc.hu

	Átvitel . .	41800 frt.
Weisz Tamás	20	»
Wenkheim bárónő	30	»
Wenkheim Ferencz gróf (10 év alatt)	1000	»
Wenkheim József báró	100	»
Winkler József	10	»
Winter János	2	»
Wurm József (10 év alatt)	1000	»
Zager János Antal (10 év alatt)	1000	»
Zettner Antal	100	»
Zitterbarth Terézia (10 év alatt)	50	»
Zoffall Lipót (10 év alatt)	50	»
Zoffcsák János	5	»
Zovcsik József (10 év előtt)	50	»
Zograff Miklós	25	»
Zrenner Anna	10	»
Összesen . .	45252	frt.

Feszl Terézia és Mahr Klára köveket adott.

Lenhardt Ignácz ingyen lakatos munkát teljesitett.

www.terc.hu

Igazitások és pótlások.

I. köt. 178. oldalhoz.

Pestváros birái:

1849—1850. Szekrényessy Endre.
1866. Madedl János, helyettes.
1867—1869. Agórasztó Miklós.
1869—1871. Bogisich Lajos, helyettes.

I. köt. 182. és 184. oldalhoz:

Pesti tanácsosok:

Janicsek József, helyettes. 1869.
Kozáry Kálmán, helyettes. 1869.
Reményi Antal, helyettes. 1869.

II. köt. 182. oldalhoz:

Budaváros birái:

1848—1850. Bajcsy Károly.

Az abszolut kormány alatt az ötvenes években a cs. kir. törvényszék mint állam törvényszék állván fenn, ezen idő alatt városi birák nem voltak.

www.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.

www.terc.huwww.terc.hu-www.terc.huwww.terc.hu

